

รายงานการวิจัยฉบับสมบูรณ์

แผนงานวิจัย เรื่อง

การพัฒนานวัตกรรมเพื่อส่งเสริมศักยภาพครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน
จังหวัดเชียงใหม่

THE INNOVATION DEVELOPMENT FOR POTENTIAL IMPROVEMENT OF THE
BUDDHIST MONK TEACHERS IN SCHOOLS OF CHIANG MAI PROVINCE

โดย

รศ.ดร.เทพประวิณ จันทร์แรง

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตเชียงใหม่

พ.ศ. ๒๕๖๔

ได้รับทุนอุดหนุนการวิจัยจากกองทุนส่งเสริมวิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม

MCU RS 800764008

รายงานการวิจัยฉบับสมบูรณ์

แผนงานวิจัย เรื่อง

การพัฒนานวัตกรรมเพื่อส่งเสริมศักยภาพครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน
จังหวัดเชียงใหม่

THE INNOVATION DEVELOPMENT FOR POTENTIAL IMPROVEMENT OF THE
BUDDHIST MONK TEACHERS IN SCHOOLS OF CHIANG MAI PROVINCE

โดย

รศ.ดร.เทพประวิณ จันทร์แรง

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตเชียงใหม่

พ.ศ. ๒๕๖๔

ได้รับทุนอุดหนุนการวิจัยจากกองทุนส่งเสริมวิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม

MCU RS 800764008

(ลิขสิทธิ์เป็นของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย)

Research Report
Research Program

The innovation development for potential improvement of the Buddhist
monk teachers in schools of Chiang Mai province

By

Assoc. Prof. Dr. Thepprawin Chanraeng
Mahachulalongkornrajavidyalaya University Chiangmai Campus
B.E.2564

Research Project Funded
By Science Research and Innovation Promotion Fund
MCU RS 800764008

(Copyright Mahachulalongkornrajavidyalaya University)

ชื่อรายงานการวิจัย	: การพัฒนานวัตกรรมการเพื่อส่งเสริมศักยภาพครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน จังหวัดเชียงใหม่
ผู้วิจัย	: รศ.ดร.เทพประวิณ จันทร์แรง
หน่วยงาน	: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตเชียงใหม่
ปีงบประมาณ	: ๒๕๖๔
ทุนอุดหนุนการวิจัย	: สถาบันวิจัยพุทธศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

บทคัดย่อ

การศึกษาวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ดังนี้ ๑) เพื่อวิจัยรูปแบบการพัฒนาศักยภาพครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนจังหวัดเชียงใหม่ ๒) เพื่อพัฒนาเทคนิคและวิธีการสอนครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนจังหวัดเชียงใหม่ ๓) เพื่อพัฒนาสื่อและนวัตกรรมการสอนแบบบูรณาการครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนจังหวัดเชียงใหม่ ๔) เพื่อวิจัยและพัฒนารูปแบบการสร้างหลักสูตรการสอนศีลธรรมแบบบูรณาการในโรงเรียนจังหวัดเชียงใหม่ เป็นการวิจัยผสมผสานวิธีทั้งการวิจัยเชิงปฏิบัติการ โดยใช้การวิจัยเชิงคุณภาพและการวิจัยเชิงปริมาณกับเครือข่ายครูพระสอนศีลธรรม โดยการลงพื้นที่สำรวจ จำนวน ๒๕ อำเภอ ในเขตพื้นที่จังหวัดเชียงใหม่

ผลการศึกษาวิจัย พบว่า

รูปแบบการพัฒนาศักยภาพครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนจังหวัดเชียงใหม่ มีรูปแบบการพัฒนาศักยภาพครูพระสอนศีลธรรม การถ่ายทอดความรู้ การจัดกิจกรรมตามความเหมาะสมของหลักสูตรการพัฒนา ดังนี้ ๑) แนวทางการพัฒนาศักยภาพรูปแบบการอบรมเชิงปฏิบัติการ ๒) พัฒนาเทคนิคและวิธีการสอนของครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนจังหวัดเชียงใหม่ ๓) พัฒนาสื่อและนวัตกรรมการสอนแบบบูรณาการของครูในโรงเรียนจังหวัดเชียงใหม่

การพัฒนาเทคนิคและวิธีการสอนของครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนจังหวัดเชียงใหม่ มีการจัดทำหลักสูตรการอบรม ๒ ขั้นตอน คือ ๑. การศึกษาข้อมูลพื้นฐาน และนำมาวิเคราะห์ความต้องการ ออกแบบสร้างชุดความรู้ด้านเทคนิคและวิธีการสอนตามความต้องการของครูพระสอนศีลธรรม และ ๒. การสร้างหลักสูตรการฝึกอบรม จัดเป็นระยะเวลา ๒ วัน (ออนไลน์-ตามสถานการณ์การระบาดของโรคโควิด ๑๙) เกิดการพัฒนาและส่งเสริม ๒ ด้าน ได้แก่ ๑) พัฒนาและส่งเสริมครูผู้สอนมีศักยภาพในการสอน มีทักษะและความชำนาญในการจัดการเรียนการสอน ๒) พัฒนาและส่งเสริมผู้เรียนเกิดประสิทธิผลในการเรียนรู้ ทำให้การเรียนการสอนมีประสิทธิภาพและบรรลุตามเป้าหมาย

การพัฒนาสื่อและนวัตกรรมการสอนแบบบูรณาการของครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนจังหวัดเชียงใหม่ เป็นนวัตกรรมแอปพลิเคชัน (Application) สื่อการ์ตูนแอนิเมชั่น บนสมาร์ตโฟน (Smart Phone) ได้บูรณาการองค์ความรู้ด้านเนื้อหาและสาระการเรียนรู้แต่ละชั้น คือ (ป.๑-๒-๓) มารวมเป็นช่วงชั้นที่ ๑ (ป.๔-๕-๖) มารวมเป็นช่วงชั้นที่ ๒ และ (ม.๑-๒-๓) มารวมเป็นช่วงชั้นที่ ๓

การพัฒนารูปแบบการสร้างหลักสูตรการสอนศีลธรรมแบบบูรณาการในโรงเรียนจังหวัดเชียงใหม่ มีจำนวน ๒ หลักสูตร ประกอบด้วย ๑.หลักสูตรสาระการเรียนรู้ สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรมในโรงเรียน วัดสวนดอก พุทธศักราช ๒๕๖๔ ชั้นประถมศึกษา ๒.หลักสูตรหน่วยการเรียนรู้บูรณาการเรื่องหลักธรรมเพื่อพัฒนาชีวิต สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๒ โรงเรียนบ้านโป่งน้อย อำเภอเมืองเชียงใหม่ จังหวัดเชียงใหม่

Research Title : The innovation development for potential improvement of the Buddhist monk teachers in schools of Chiang Mai province

Researcher : Assoc. Prof. Dr. Thepprawin Chanraeng

Department : Buddhist Research Institute of Mahachulalongkornrajavidyalaya University

Fiscal year : 2564 / 2021

Research Scholarship Sponsor: Buddhist Research Institute of Mahachulalongkornrajavidyalaya University

Abstract

This research is of objectives as follows: 1) To research a model for developing potentialities of monk moral teachers in Chiang Mai's schools; 2) to develop techniques and methods for teaching of monk moral teachers in Chiang Mai's schools and 3) to develop media and integrated innovative teaching models for monk moral teachers in Chiang Mai's schools 4) to research and develop the model in expanse the integrated moral teaching curriculum in Chiang Mai's schools. It is mixed methods with action research done by a qualitative and a quantitative research through the networks of monk moral teachers in Chiang Mai's schools by local survey covered in 25 districts in Chiang Mai Province.

The results were found that: A model for developing the potentialities of monk moral teachers in Chiang Mai's schools was found the model in developing the potentialities of monk moral teachers, the knowledge instruction, the activities organizing suitable to the development curriculum. There are as follows: 1) the guidelines for potential development in the form of workshop training, 2) development the techniques and teaching methods, 3) development the media and integrated teaching innovation of teachers in Chiang Mai's schools .

The development of techniques and teaching methods of moral monk teachers in Chiang Mai's schools are of two steps of the training course: namely 1. Study of basic information and analyze the demand, design and create a set of technical knowledge and

teaching methods following the needs of moral monk teachers; and 2. organize the 2 days training courses (online-based on the epidemic situation of COVID-19). From that workshop training, two developing and supporting aspects occurred as: 1) the development and promotion for teachers to acquire teaching potentialities and skills; 2) development and promotion for learners being effective in learning causing teaching and learning to be effective and to achieve goals.

The development of media and integrated teaching innovation of moral monk teachers in Chiang Mai's schools is an innovative application or Application, the Cartoon animation media on Smart Phones. This integrates the knowledge of content and learning material for each level (Grades 1-2-3) into the 1st Level. Those of level(Grade 4-5-6) have merged into the 2nd level. Finally the contents of level (Grade 7-8-9) have merged in the 3rd level.

The development of a model for creating an integrated moral teaching curriculum in Chiang Mai's Schools is consisted of 2 courses namely: 1. Curriculum on Social Studies, Religion and Culture in Wat Suan Dok School, B.E.2564 and 2. The curriculum of the learning unit integrated the life's development Teaching principles for students in Mathayom 2 at Ban Pong Noi School, Mueang Chiang Mai District, Chiang Mai Province.

กิตติกรรมประกาศ

รายงานการวิจัยเรื่อง การพัฒนานวัตกรรมเพื่อส่งเสริมศักยภาพครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน จังหวัดเชียงใหม่ ได้รับทุนอุดหนุนการวิจัยจากสถาบันวิจัยพุทธศาสตร์ มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ประจำปีงบประมาณ ๒๕๖๔ ผู้วิจัยขอขอบพระคุณเป็นอย่างสูงต่อพระสุธีรัตนบัณฑิต,รศ.ดร. ผู้อำนวยการสถาบันวิจัยพุทธศาสตร์ พระมหาชุตีภัก อภินนโท ผู้อำนวยการส่วนวางแผนและส่งเสริมการวิจัย คณะผู้บริหารและเจ้าหน้าที่ของสถาบันวิจัยพุทธศาสตร์ทุกท่าน ให้คำชี้แนะที่มีคุณค่าในการดำเนินการวิจัยจนจบจนกระทั่งสัมฤทธิ์ผล ตลอดจนผู้บริหารของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตเชียงใหม่ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญในพื้นที่วิจัย คือ ครูพระสอนศีลธรรมทุกรูป ผู้บริหาร คณะครูวิจัย นักเรียนทุกคน จำนวน ๒๕ อำเภอในจังหวัดเชียงใหม่ที่เอื้อเพื่อเวลาให้การสัมภาษณ์และร่วมแสดงความคิดเห็นและให้ข้อเสนอแนะที่เป็นประโยชน์ในการทำวิจัยเล่มนี้ให้มีความสมบูรณ์

นอกจากนี้ ขอขอบคุณครอบครัวและผู้มีอุปการะบุคคลท่านอื่นๆ ที่มีได้เอ่ยนาม ที่ให้ความร่วมมือให้กำลังใจ และให้ความช่วยเหลือสนับสนุนผู้วิจัยด้วยดี จึงขอขอบคุณมา ณ โอกาสนี้ หากมีข้อผิดพลาดหรือขาดตกบกพร่องประการใด ผู้วิจัยขออภัยมา ณ ที่นี้ด้วย และคณะผู้วิจัยหวังว่า การวิจัยฉบับนี้ จะมีประโยชน์บ้างไม่มากนักต่อการพัฒนาของมหาวิทยาลัยและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ตลอดจนผู้สนใจที่จะศึกษาวิจัยต่อไป

รศ.ดร.เทพประวิณ จันทร์แรงและคณะ

๒๐ เมษายน ๒๕๖๔

สารบัญ

เรื่อง	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย.....	(ก)
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ.....	(ค)
สารบัญ.....	(ฉ)
สารบัญภาพ.....	(ณ)
สารบัญตาราง.....	(ญ)
คำอธิบายสัญลักษณ์และคำย่อ.....	(ฎ)
บทที่ ๑ บทนำ.....	๑
๑.๑ ความเป็นมาและความสำคัญของการวิจัย.....	๑
๑.๒ วัตถุประสงค์การวิจัย.....	๔
๑.๓ ปัญหาการวิจัย.....	๕
๑.๔ ขอบเขตการวิจัย.....	๕
๑.๕ นิยามศัพท์ในการวิจัย.....	๘
๑.๖ กรอบแนวคิดการวิจัย.....	๙
๑.๗ ประโยชน์ที่จะได้รับจากการวิจัย.....	๑๐
บทที่ ๒ แนวคิด ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	๑๑
๒.๑ ประวัติการศึกษาไทย.....	๑๑
๒.๒ หลักการจัดการศึกษาของไทย.....	๑๘
๒.๓ แนวคิดเกี่ยวกับรูปแบบการเรียนรู้ที่เป็นสากล.....	๑๙
๒.๔ บทบาทของครูผู้สอนวิชาพระพุทธศาสนา.....	๔๐
๒.๕ โครงการพระสอนศีลธรรม.....	๔๕
๒.๖ ด้านสื่อการเรียนการสอน.....	๕๑
๒.๗ ด้านการวัดผลและประเมินผลการเรียนรู้.....	๕๕
๒.๘ กระบวนการสอน.....	๖๔
๒.๙ การจัดการเรียนการสอน.....	๖๕
๒.๑๐ ประเภทวิธีสอน.....	๖๘

๒.๑๑	วิธีการสอนศีลธรรมในโรงเรียน.....	๖๙
๒.๑๒	บทบาทของพระสงฆ์ในโรงเรียน.....	๗๓
๒.๑๓	การพัฒนานวัตกรรมทางการศึกษา.....	๗๘
๒.๑๔	งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	๘๗
บทที่ ๓	ระเบียบวิธีวิจัย.....	๙๙
๓.๑	รูปแบบการวิจัย.....	๙๙
๓.๒	พื้นที่การวิจัย และประชากรผู้ให้ข้อมูลสำคัญ.....	๙๓
๓.๓	เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย.....	๙๕
๓.๔	การเก็บรวบรวมข้อมูล.....	๙๖
๓.๕	การวิเคราะห์ผลข้อมูล.....	๙๗
๓.๖	สรุปกระบวนการวิจัย.....	๙๗
บทที่ ๔	ผลการวิจัย.....	๙๙
๔.๑	รูปแบบการพัฒนาศักยภาพครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนจังหวัดเชียงใหม่.....	๙๙
๔.๒	เทคนิคและวิธีการสอนครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนจังหวัดเชียงใหม่.....	๑๒๔
๔.๓	การพัฒนาสื่อและนวัตกรรมการสอนแบบบูรณาการครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน จังหวัดเชียงใหม่.....	๑๓๑
๔.๔	การพัฒนารูปแบบการสร้างหลักสูตรการสอนศีลธรรมแบบบูรณาการในโรงเรียน จังหวัดเชียงใหม่.....	๑๕๒
บทที่ ๕	สรุปการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ.....	๒๗๖
๕.๑	สรุปผลการวิจัย.....	๒๗๖
๕.๒	อภิปรายผล.....	๒๘๔
๕.๓	ข้อเสนอแนะ.....	๒๘๙
บรรณานุกรม.....		๒๙๖
ภาคผนวก.....		๓๐๒
ประวัติผู้วิจัย.....		๔๕๖

สารบัญภาพ

แผนภาพที่	หน้า
๑. แผนภาพ ๑ รูปแบบโดยรวมกระบวนการผลิตสื่อแอปพลิเคชัน (Application).....	๑๓๒
๒. แผนภาพ ๒ ขั้นตอนการทำงานของเนื้อหาช่วงชั้นที่ ๑ (ป.๑ - ป.๓).....	๑๓๓
๓. แผนภาพ ๓ ขั้นตอนการทำงานของเนื้อหาช่วงชั้นที่ ๒ (ป.๔ - ป.๖).....	๑๓๔
๔. แผนภาพ ๔ ขั้นตอนการทำงานของเนื้อหาช่วงชั้นที่ ๓ (ม.๑ - ม.๓).....	๑๓๕
๕. ภาพที่ ๖ ขั้นตอนการผลิตสื่อแอปพลิเคชัน (Application).....	๑๓๘
๖. รูปภาพที่ ๑. บอร์ดภาพนิ่ง หรือ สตอรี่บอร์ด (Storyboards).....	๑๓๘
๗. รูปภาพที่ ๒. การสร้างตัวละครแบบกราฟิกแบบ ๒ มิติ.....	๑๓๙
๒๖. รูปภาพที่ ๓. สร้างตัวละครให้เป็นการตูนอนิเมชัน.....	๑๓๙
๒๗. รูปภาพที่ ๔. เสียงประกอบ (Sound Effects).....	๑๔๐
๒๘. รูปภาพที่ ๕. จัดทำสื่ออนิเมชัน.....	๑๔๐
๒๙. รูปภาพที่ ๖. จัดทำสื่ออนิเมชัน.....	๑๔๑
๓๐. รูปภาพที่ ๗. จัดทำสื่ออนิเมชัน.....	๑๔๑
๓๑. รูปภาพ ๘. จัดทำสื่ออนิเมชัน.....	๑๔๑
๓๒. รูปภาพ ๙. เลือกช่วงชั้นการเรียนรู้.....	๑๔๒
๓๓. รูปภาพ ๑๐. เลือกบทการเรียนรู้.....	๑๔๒
๓๔. รูปภาพ ๑๑. บททดสอบประเมินผล.....	๑๔๒
๓๕. แผนภาพที่ ๑. เนื้อหารายละเอียด ช่วงชั้นที่ ๑ (ป.๑ - ป.๓).....	๑๔๓
๓๖. รูปภาพที่ ๑. เนื้อหาแอปพลิเคชัน(Application)บนสมาร์ตโฟน (Smart Phone).....	๑๔๓
๓๗. รูปภาพที่ ๒ “ล็อกอินเข้าสู่ระบบเพื่อใช้งาน.....	๑๔๔
๓๘. รูปภาพที่ ๓ เลือกเนื้อหา *กดปุ่ม*เล่นวิดีโอ/Youtube(เล่าเรื่อง)พุทธประวัติ ช่วงชั้นที่ ๑ (ป.๑ - ๓).....	๑๔๔
๓๙. ภาพที่ ๔ กดปุ่มเล่นวิดีโอ เพื่อเรียนรู้หลักธรรมสำคัญของพระพุทธศาสนา.....	๑๔๕
๔๐. รูปภาพที่ ๕ *กดปุ่ม*เล่นวิดีโอ เพื่อเรียนรู้หลักพุทธศาสนสุภาษิต “อต.ตา หิ อต.ตโน นาโถ”.....	๑๔๕
๔๑. แผนภาพ ๒. องค์ประกอบของเนื้อหาช่วงชั้นที่ ๒ (ป.๔ - ป.๖).....	๑๔๖

๔๒. ภาพที่ ๑ *กดเล่น*วิดีโอเพื่อเรียนรู้วิชาประวัติพระพุทธศาสนา
ช่วงชั้นที่ ๒ (ป.๔ - ๖)..... ๑๔๗
๔๓. ภาพที่ ๒ *กดเล่น* วิดีโอเพื่อเรียนรู้หลักธรรม ช่วงชั้นที่ ๒ (ม.๑ - ๓)..... ๑๔๗
๔๔. ภาพที่ ๓ *กดเล่น*วิดีโอเพื่อการเรียนรู้สื่อพุทธศาสนสุภษิต สุขา สงฆสส สามคคี
ช่วงชั้นที่ ๒ (ป.๔ - ๖)..... ๑๔๘
๔๕. แผนภาพ ๓. องค์ประกอบของสื่อบูรณาการ พุทธประวัติ หลักธรรมและสุภษิต
ช่วงชั้นที่ ๓ (ม.๑ - ม.๓)..... ๑๔๙
๔๖. ภาพที่ ๑ *กดเล่น* วิดีโอ เพื่อเรียนรู้พุทธประวัติ ช่วงชั้นที่ ๓ (ม.๑ - ๓)..... ๑๕๐
๔๗. ภาพที่ ๔ *กดเล่น* วิดีโอ เพื่อเรียนรู้หลักธรรมทางพระพุทธศาสนา
ช่วงชั้นที่ ๓ (ม.๑ - ๓)..... ๑๕๐
๔๘. รูปภาพที่ ๕ กดเล่นวิดีโอ เพื่อเรียนรู้พุทธศาสนสุภษิต ช่วงชั้นที่ (ม.๑ - ๓)..... ๑๕๑

สารบัญตาราง

ตารางที่	หน้า
๑. จากตารางที่ ๑ พัฒนาการด้านสื่อการเรียนการสอนของพระสงฆ์ไทยสมัยปัจจุบัน.....	๕๔
๒. ตารางที่ ๑ จำนวนและร้อยละของผู้ตอบแบบสอบถามจำแนกตามตำแหน่ง.....	๑๕๒
๓. ตารางที่ ๒ จำนวนและร้อยละของผู้ตอบแบบสอบถามจำแนกตามเพศ.....	๑๕๓
๔. ตารางที่ ๓ จำนวนและร้อยละของผู้ตอบแบบสอบถามจำแนกตามอายุ.....	๑๕๓
๕. ตารางที่ ๔ จำนวนและร้อยละของผู้ตอบแบบสอบถามจำแนกตามวุฒิการศึกษา.....	๑๕๔
๖. ตารางที่ ๕ จำนวนและร้อยละของผู้ตอบแบบสอบถามจำแนกตามอาชีพ.....	๑๕๔
๗. ตารางที่ ๖ ค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานขององค์ความรู้และวิเคราะห์รูปแบบ หลักสูตรการสอนศีลธรรมในโรงเรียนจังหวัดเชียงใหม่.....	๑๕๕
๘. ตารางที่ ๗ ค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานขององค์ความรู้และวิเคราะห์รูปแบบหลักสูตร การสอนศีลธรรมในโรงเรียนจังหวัดเชียงใหม่.....	๑๖๒

คำอธิบายสัญลักษณ์และคำย่อ (เฉพาะที่ใช้ในงานวิจัยฉบับนี้)

อักษรย่อชื่อคัมภีร์

พระไตรปิฎก = เล่ม/ข้อ/หน้า

ฉบับมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

พระวินัยปิฎก

คำย่อ	ชื่อคัมภีร์		ภาษา
วิ.ม. (ไทย)	= วินัยปิฎก	มหาวรรค	(ภาษาไทย)
วิ.มหา. (ไทย)	= วินัยปิฎก	มหาวิภังค์	(ภาษาไทย)

พระสุตตันตปิฎก

คำย่อ	ชื่อคัมภีร์		ภาษา
ที.สี. (ไทย)	= สุตตันตปิฎก	ทีฆนิกาย	สีลักขันธวรรค (ภาษาไทย)
ที.ม. (ไทย)	= สุตตันตปิฎก	ทีฆนิกาย	มหาวรรค (ภาษาไทย)
อง.จตุกก. (ไทย)	= สุตตันตปิฎก	อังคุตตรนิกาย	จตุกกนิบาต (ภาษาไทย)
ม.ม. (ไทย)	= สุตตันตปิฎก	มัชฌิมนิกาย	มัชฌิมปัณณาสก์ (ภาษาไทย)
ส.นิ. (ไทย)	= สุตตันตปิฎก	สังยุตตนิกาย	นิทานวรรค (ภาษาไทย)
ส.ม. (ไทย)	= สุตตันตปิฎก	สังยุตตนิกาย	มหาวารวรรค (ภาษาไทย)
ขุ.ขุ. (ไทย)	= สุตตันตปิฎก	ขุททกนิกาย	ขุททกปาฐะ (ภาษาไทย)

บทที่ ๑

บทนำ

๑.๑ ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ความสัมพันธ์ระหว่างพระพุทธศาสนากับการศึกษาในสังคมไทยมีมานานใน พ.ศ. ๒๔๒๔ รัชกาลที่ ๕ ได้โปรดเกล้าให้ตั้งโรงเรียนหลวงสำหรับราษฎรทั่วไปตามวัดต่างๆ เริ่มจากโรงเรียนวัดมหรณพารามเป็นแห่งแรก เมื่อพ.ศ.๒๔๒๗ จึงขยายไปยังหัวเมืองต่าง ๆ ทั่วราชอาณาจักร มีพระสงฆ์เป็นจำนวนมากเข้ามาช่วยทำหน้าที่เป็นครูสอนในโรงเรียนประถมศึกษา ปรากฏในปี พ.ศ. ๒๔๓๕ มีการตั้งโรงเรียนขึ้นในวัดทั้งในกรุงและในหัวเมืองโดยมีเจ้าอาวาสเป็นผู้จัดการให้ภิกษุสงฆ์ได้ทำการสอนบรรดาศิษย์ในวัด นับว่าคณะสงฆ์ได้มีส่วนช่วยเหลือให้เกิดการขยายการศึกษาตามหัวเมือง ในปี พ.ศ. ๒๔๗๔ มีโรงเรียนที่ดำเนินการในวัดถึง ๔,๖๘๘ แห่ง และมีโรงเรียน ชั้นประถม มัธยมตั้งอยู่ในวัด ๔,๙๑๑ พระภิกษุสงฆ์ได้เข้ามามีบทบาทสำคัญในฐานะที่เป็นผู้จัดการศึกษาและเป็นครูสอนหนังสือ^๑ แต่เดิมนั้นระบบการศึกษาของสังคมไม่เกี่ยวข้องกับรัฐ เพราะการศึกษากระทำกันที่วัด วัดเป็นผู้จัดและความรู้ก็สอนกันที่วัด ซึ่งระบบการศึกษาที่วัด มีรูปแบบมาจากหลักคำสอนของพระพุทธศาสนา ส่วนระบบการศึกษาไทย ในปี พ.ศ. ๒๔๑๑-๒๔๗๕ สมัยรัชกาลที่ ๕ รัฐบาลได้เริ่มเข้ามาจัดและควบคุมการศึกษาสำหรับประชาชนโดยได้ใช้รูปแบบการศึกษาที่ได้รับมาจากตะวันตก ต่อมาในสมัยรัชกาลที่ ๖ การศึกษาได้แยกจากวัด การจัดการศึกษาได้กลายเป็นเครื่องมือของรัฐ เช่น การผลิตคนเพื่อเข้ารับราชการ^๒ พัฒนาการศึกษาของไทยในอดีต ปัจจุบันและอนาคต นับตั้งแต่เริ่มใช้รูปแบบการศึกษาตามแบบตะวันตก ได้ก่อให้เกิดผลกระทบถึงคุณธรรมจริยธรรมและพัฒนาการที่ก่อให้เกิดปัญหาต่างๆ เนื่องจากการศึกษาเน้นไปทางวัตถุมากกว่าจิตใจ การศึกษาดังกล่าวไม่สามารถแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นในสังคมได้ เพื่อพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมนักเรียน

สมัยปัจจุบันนี้เป็นยุคโลกาภิวัตน์ที่มีความเจริญก้าวหน้าทางเทคโนโลยีสารสนเทศ ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางด้านสังคม เศรษฐกิจ การเมือง แบบก้าวกระโดด เนื่องจากมีการติดต่อสื่อสารแลกเปลี่ยน

^๑ วิทย์ วิศทเวทย์, *ปรัชญาการศึกษาไทย พ.ศ. ๒๔๑๑ - พ.ศ. ๒๕๔๗*, (กรุงเทพมหานคร : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๔๔), หน้า ๑๙.

^๒ พระดุษฎี เมธงโกโร, *พุทธศาสนากับการศึกษา*, (กรุงเทพมหานคร : มูลนิธิโกมลคีมทอง, ๒๕๓๑), หน้า ๔๙.

ข้อมูลข่าวสารในทุกประเทศทั่วโลกอย่างรวดเร็วและต่อเนื่อง โดยเฉพาะสังคมไทยที่ได้รับการเปลี่ยนแปลงอย่างชัดเจน ก่อให้เกิดการรับวัฒนธรรมใหม่จากต่างประเทศของกลุ่มเยาวชนไทยที่กำลังประสบปัญหาด้านคุณธรรม จริยธรรม และทวิความรุนแรงมากยิ่งขึ้น ขาดการพัฒนาทางด้านจิตใจในเรื่องคุณธรรม จริยธรรมของคนในสังคมเบี่ยงเบนออกจากคำสอนของศาสนาพุทธ อีกทั้งสภาพแวดล้อมสังคมและเศรษฐกิจที่ต้องแข่งขันกัน ทำให้บิดา มารดา ผู้ปกครอง ไม่มีเวลาให้บุตรหลาน จึงเป็นผลกระทบต่อพฤติกรรมการใช้ชีวิตและค่านิยมของเด็กและเยาวชนปัจจุบัน ที่มีพฤติกรรมบริโภคสูง เห็นเงินเป็นสิ่งสำคัญ นิยมใช้ความรุนแรง มีพฤติกรรมไม่เหมาะสม เช่น ก่อเหตุทะเลาะวิวาท ยกพวกตีกัน ใช้อาวุธทำร้ายกัน หนีเรียน ดิตยาเสพติด เที่ยวกลางคืน มีเพศสัมพันธ์ในวัยเรียน ตั้งครรภ์ก่อนวัยอันควร และปัญหาการลักทรัพย์ เป็นต้น จากสภาพปัญหาสังคมของเยาวชนในปัจจุบันดังกล่าว ส่งผลทำให้เยาวชนไทยเป็นคนที่ไม่มีคุณภาพชีวิตที่ดี จึงควรส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมเยาวชนไทยโดยใช้หลักธรรมทางพระพุทธศาสนา เข้ามาใช้ในการอบรมคุณธรรมให้เยาวชนไทยเป็นคนดีของสังคม

กรมการศาสนาและกระทรวงวัฒนธรรมได้ตระหนักและเห็นความสำคัญของการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมในโรงเรียนในปี พ.ศ. ๒๕๔๘ - ๒๕๕๕ จึงได้ร่วมมือกับกระทรวงศึกษาธิการ จัดโครงการพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน โดยการส่งพระสงฆ์ที่มีความรู้ความสามารถ เข้าไปสอนในสถานศึกษาทุกระดับชั้น เพื่อมุ่งหวังให้นักเรียนได้รับการปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรม จากพระสงฆ์โดยตรง ผลการดำเนินงานโครงการพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนเป็นที่ยอมรับของสถานศึกษาและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ส่งผลให้การพัฒนาคุณธรรมจริยธรรม ในสถานศึกษาเป็นรูปธรรม ต่อมากรมการศาสนาได้โอนงานโครงการพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนให้กระทรวงศึกษาธิการ ซึ่งได้มอบต่อให้มหาวิทยาลัยมหจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ซึ่งเป็นมหาวิทยาลัยสงฆ์ดูแลโครงการนี้^๓

ในปีงบประมาณ ๒๕๕๑- ๒๕๕๕ กรมการศาสนาได้โอนการบริหารงานโครงการพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนไปให้กระทรวงศึกษาธิการรับดำเนินงานและมอบให้มหาวิทยาลัยมหจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ กรมศาสนา กระทรวงวัฒนธรรม สำนักพระพุทธศาสนาแห่งชาติ และภาคคณะสงฆ์ทั้ง ๑๘ ภาค รับโครงการพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนไปดำเนินการประสานงานกัน โดยจัดเข้าเป็นพันธกิจประเภทงานให้บริการชุมชน การดำเนินงานโครงการพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน โดยพระสอนศีลธรรมได้เข้าไปมีส่วนร่วมในการจัดการเรียนการสอนวิชาพระพุทธศาสนาในโรงเรียน

^๓ พรรณี ผุดเกตุ และ คณะ, รูปแบบการพัฒนาศักยภาพด้านการสอนของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนในจังหวัดสงขลา, [ออนไลน์], แหล่งที่มา : www.nsruc.ac.th/doc [๘ พ.ย. ๒๕๖๔].

การพัฒนาศักยภาพของบุคลากร (Core Competencies) ในยุคของการเปลี่ยนแปลงที่รวดเร็ว และสถานะที่มีการแข่งขันอย่างรุนแรงในสังคมโลกปัจจุบัน (Competitiveness) ทำให้องค์กรต่างๆ ต้องหันกลับมาทบทวนตนเอง และให้ความสำคัญกับการพัฒนาทรัพยากรบุคคลเชิงกลยุทธ์ (Strategic HRD) มากยิ่งขึ้น โดยเฉพาะการมุ่งเน้นที่จะสร้างทุนมนุษย์ (Human Capital Building) และการจัดการความรู้ (Knowledge Management) เพื่อสร้างความได้เปรียบในการเป็นผู้นำในการปรับตัวให้ทันกับกระแสการเปลี่ยนแปลงดังกล่าวดังกล่าวที่ว่า องค์กรที่อยู่รอดได้ คือ องค์กรที่สามารถปรับตัวตามกระแสการเปลี่ยนแปลงได้ แต่องค์กรที่จะประสบความสำเร็จได้จะต้องสามารถคาดคะเนความเปลี่ยนแปลงล่วงหน้าและปรับตัวได้ก่อนและที่จะเป็นองค์กรแห่งความเป็นเลิศได้ตลอดกาล ดังนั้น องค์กรจะต้องสามารถตอบสนองการเปลี่ยนแปลง การคาดคะเนการเปลี่ยนแปลงและสามารถกำหนดแนวโน้มการเปลี่ยนแปลงได้ ตลอดจนมีความสามารถในการเป็นผู้นำในการเปลี่ยนแปลงได้ในที่สุด

โครงการพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนมีวัตถุประสงค์ เพื่อให้จะให้พระสงฆ์ที่มีความรู้ความสามารถในด้านปริยัติและปฏิบัติเข้าไปมีส่วนร่วมในการจัดการเรียนรู้ให้แก่นักเรียน นักศึกษา เพื่อให้มีความรู้ความเข้าใจในด้านหลักธรรมของพระพุทธศาสนา และสามารถนำความรู้ไปบูรณาการในพัฒนาคุณภาพชีวิตได้อย่างเหมาะสมและมีความสุข พระสอนศีลธรรมเป็นบุคลากรที่มีความสำคัญของโครงการ เพราะจะมีบทบาทในการเผยแผ่ความรู้ด้านพระพุทธศาสนาแก่นักเรียน นักศึกษา อีกทั้งเป็นผู้ที่สร้างให้นักเรียน นักศึกษาเป็นคนดี มีศีลธรรม จริยธรรม ซึ่งเป็นงานที่ยิ่งใหญ่ในการสร้างคน ท่ามกลางสังคมที่มีปัญหามานับการในสังคมปัจจุบัน จึงเป็นภาวะจำยอมที่ต้องรับเอาค่านิยมและวัฒนธรรมตามกระแสโลกาภิวัตน์ที่เปลี่ยนแปลงไปตามความสลับซับซ้อนของพฤติกรรมของมนุษย์ จึงทำให้การดำเนินชีวิตได้เห็นห่างจากศีลธรรมและจริยธรรม มีผลทำให้เยาวชนไทยมีพฤติกรรมการแสดงออกและใช้เสรีภาพด้านต่าง ๆ ที่ทำให้เกิดปัญหาในสังคมไทย การที่พระสอนศีลธรรมได้เข้ามามีบทบาทในการสร้างเยาวชนให้มีศีลธรรมและจริยธรรม จึงเป็นงานสำคัญและยิ่งใหญ่ในการสร้างสังคมไทยให้เป็นสังคมชาวพุทธอย่างแท้จริง เพื่อให้โครงการพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนประสบความสำเร็จตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ ผู้ที่จะผ่านการคัดเลือกเข้ามาทำหน้าที่เป็นพระสอนศีลธรรม ซึ่งทำหน้าที่บริการวิชาการด้านพระพุทธศาสนาให้แก่ นักเรียน นักศึกษา

แม้พระสอนศีลธรรมในโรงเรียนมีความรู้ด้านพระพุทธศาสนา แต่ยังคงขาดองค์ความรู้ในด้านเรียนการสอน การถ่ายทอด และการสร้างศรัทธาให้นำเอาคำสอนของพระพุทธเจ้าไปใช้ในชีวิตประจำวัน ที่ทำให้คนเป็นผู้มีศีลธรรม จริยธรรม ซึ่งเป็นงานที่ต้องใช้จิตวิทยาระดับสูง มีข้อจำกัดทั้งด้านงบประมาณ อัตรากำลัง โดยเฉพาะงบประมาณที่ได้รับมาใช้ในโครงการพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน ส่วนใหญ่จะเป็นค่านิตยภัต (ค่าตอบแทนรายเดือน) ส่วนงบประมาณด้านการบริหารได้รับจำนวนน้อยไม่เพียงพอ จึงทำให้มหาวิทยาลัยสงฆ์ใช้เงินรายได้ที่มีข้อจำกัดอยู่แล้วมาใช้ในการบริหารและการประสานงานกับผู้สนับสนุนโครงการ ในระดับจังหวัดมีข้อจำกัดด้านระยะเวลาและสถานที่ จึงทำให้เกิดความล่าช้าในการเสนอข้อมูลและ

การขอความร่วมมือ พระสงฆ์ที่ได้รับแต่งตั้งให้เป็นพระสอนศีลธรรมที่มีฐานะทางครอบครัวแตกต่างกัน คำนึงย ภัต (ค่าตอบแทนรายเดือน) ที่ถวายเดือนละ ๒,๕๐๐ บาทนั้น ไม่เพียงพอดต่อค่าใช้จ่ายที่จำเป็นของพระสอน ศีลธรรม เช่น ค่าเดินทาง ค่าวัสดุอุปกรณ์ที่ใช้ในการเรียนการสอน เป็นต้น พระสอนศีลธรรมในโรงเรียนสังกัด กระทรวงศึกษาธิการมีคุณวุฒิแตกต่างจากครูประจำการที่ทำการสอนในโรงเรียน ส่วนใหญ่จะมีคุณวุฒิระดับ ปริญญาตรีและได้รับการรับรองการเป็นครูจากคุรุสภา ทำให้เกิดการเปรียบเทียบกันระหว่างพระสอนศีลธรรม กับข้าราชการครูในสังกัดกระทรวงศึกษาธิการ พระสอนศีลธรรมในสถานศึกษาจะต้องเรียนรู้และปรับตัวเข้ากับ สังคมทั้งโรงเรียนและชุมชน ซึ่งส่วนใหญ่จะเป็นสถานศึกษาที่อยู่ห่างไกลจากภูมิลำเนาเดิม การสร้างศรัทธาปสา ทัให้สังคมยอมรับนั้น จะต้องใช้เวลาและศิลปะผู้นำ หากเกิดบกพร่องจะทำให้ภาพพจน์เสียได้

ความสำคัญของพัฒนาครูพระสอนศีลธรรม เพื่อนำองค์ความรู้ที่ได้รับจากการพัฒนาเข้าไปมีส่วนร่วม ร่วมในการจัดการเรียน การสอนให้แก่นักเรียน โครงการพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนจะประสบความสำเร็จได้ นั้น จะต้องได้รับความร่วมมือจากหน่วยงานทุกภาคส่วนในการร่วมดำเนินกิจกรรมให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์ หากไม่มีการดำเนินกิจกรรมโครงการครูพระสอนศีลธรรม ดังกล่าว อาจทำให้นักเรียนและนักศึกษา เป็นผู้ขาด ศีลธรรม ที่อาจนำมาซึ่งความไม่สงบสุขในสังคมและประเทศชาติที่ขาดหลักในการยึดเหนี่ยวจิตใจ

ดังนั้น ผู้วิจัยจึงทำการศึกษาวิจัยโครงการครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนจังหวัดเชียงใหม่ เพื่อการ พัฒนาศักยภาพครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนจังหวัดเชียงใหม่ การสร้างความรู้แก่นักเรียน นักศึกษาให้มี ความรู้ความเข้าใจในหลักธรรมของพระพุทธศาสนา พัฒนาเทคนิคและวิธีการสอนครูพระสอนศีลธรรมใน วิทยาลัยจังหวัดเชียงใหม่ ปลุกฝังให้นักเรียน นักศึกษามีความรู้คู่คุณธรรมสามารถนำความรู้และคุณธรรมไป บูรณาการพัฒนาคูณภาพชีวิตได้อย่างเหมาะสมและมีความสุข พัฒนาสื่อและนวัตกรรมการสอนแบบบูรณา การครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนจังหวัดเชียงใหม่ พัฒนาพระสอนศีลธรรมให้มีศักยภาพในการเผยแผ่ พระพุทธศาสนา วิจัยและพัฒนาเพื่อแสวงหาองค์ความรู้ และติดตามประเมินผล บริการวิชาการด้าน พระพุทธศาสนา ทะนุบำรุงศิลปวัฒนธรรม เพื่อพัฒนาสังคมตามแนววิถีพุทธ บริหารจัดการอย่างมี ประสิทธิภาพ โดยมีหลักสูตรการอบรมเชิงปฏิบัติการครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนจังหวัดเชียงใหม่เป็นผล จากการวิจัย

๑.๒ วัตถุประสงค์ของการวิจัย

- ๑) เพื่อวิจัยรูปแบบการพัฒนาศักยภาพครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนจังหวัดเชียงใหม่
- ๒) เพื่อพัฒนาเทคนิคและวิธีการสอนครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนจังหวัดเชียงใหม่
- ๓) เพื่อพัฒนาสื่อและนวัตกรรมการสอนแบบบูรณาการครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนจังหวัด เชียงใหม่

๔) เพื่อวิจัยและพัฒนาารูปแบบการสร้างหลักสูตรการสอนศีลธรรมแบบบูรณาการในโรงเรียน จังหวัดเชียงใหม่

๑.๓ ปัญหาการวิจัย

๑) รูปแบบการพัฒนาศักยภาพครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนจังหวัดเชียงใหม่มีกี่แบบ จะพัฒนารูปแบบที่สอดคล้องกับการทำงานของครูพระสอนศีลธรรมได้อย่างไร

๒) การพัฒนาเทคนิคและวิธีการสอนครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนจังหวัดเชียงใหม่ จะใช้แนวคิดแบบบูรณาการองค์ความรู้หลากหลายทฤษฎีได้อย่างไร

๓) การพัฒนาสื่อและนวัตกรรมการสอนแบบบูรณาการครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนจังหวัดเชียงใหม่ ใช้เทคนิคและวิธีการพัฒนาสื่ออย่างไร จะใช้สื่อการสอนที่สอดคล้องการเรียนการสอนในปัจจุบัน

๔) การวิจัยและพัฒนาารูปแบบการสร้างหลักสูตรการสอนศีลธรรมแบบบูรณาการในโรงเรียนจังหวัดเชียงใหม่ จะมีการบูรณาการให้เกิดหลักสูตรแบบบูรณาการที่มีประสิทธิภาพได้อย่างไร

๑.๔ ขอบเขตการวิจัย

๑.๔.๑ ขอบเขตด้านเนื้อหา

ประกอบด้วย พุทธวิธีในการสอน ความหมายการศึกษา ปรัชญาการศึกษา แนวคิดทฤษฎีทางการศึกษา หลักการเรียนรู้ของธอร์นไคค์ หลักการเรียนรู้ของฮัลล์ (Hull) แนวคิดเกี่ยวกับการคิดวิเคราะห์หลักสูตร พระพุทธศาสนา ป.๖ ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. ๒๕๕๑ ความเป็นมาโครงการพระสอนศีลธรรม และการพัฒนาหลักสูตรการสอนแบบบูรณาการ

๑.๔.๒ ขอบเขตพื้นที่/องค์กร

ครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนจังหวัดเชียงใหม่ จำนวน ๒๕ อำเภอ

๑.๔.๓ ขอบเขตประชากร

ผู้ให้ข้อมูลสำคัญในการลงพื้นที่สำรวจและการเก็บข้อมูลมาสังเคราะห์

๑) ครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนจังหวัดเชียงใหม่ ได้แก่ อำเภอเมืองเชียงใหม่ อำเภอสันกำแพง อำเภอดอยสะเก็ด อำเภอแม่ออน อำเภอแม่ริม อำเภอแม่แตง อำเภอสันทราย อำเภอสะเมิง อำเภอพร้าว อำเภอเชียงดาว อำเภอฝาง อำเภอแม่สาย อำเภอไชยปราการ อำเภอเวียงแหง อำเภอหางดง อำเภอสันป่าตอง อำเภอสารภี อำเภอแม่วาง อำเภอดอยหล่อ อำเภอฮอด อำเภอดอยเต่า อำเภออมก๋อย อำเภอจอมทอง อำเภอแม่แจ่ม และอำเภอกัลยาณิวัฒนา โรงเรียนจำนวนทั้งหมด ๒๕ โรงเรียน

๒) กลุ่มเครือข่ายครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน จังหวัดเชียงใหม่ จำนวน ๒๕ รูป คือ

๑	พระสมบัติ สิริสมปโน	ผู้ประสานงานอำเภอเมือง
๒	พระประดิษฐ์ ชินวิโส	ผู้ประสานงานอำเภอสันกำแพง
๓	พระครูสังฆรักษ์วัชร สุทธิญาโณ	ผู้ประสานงานอำเภอดอยสะเก็ด
๔	พระครูวีรสารโกวิท	ผู้ประสานงานอำเภอแม่อน
๕	พระปลัดอรุณ ชุตินโญ	ผู้ประสานงานอำเภอแม่ริม
๖	พระบดีรินทร์ ชุตินธโร	ผู้ประสานงานอำเภอแม่แตง
๗	พระอนุชิต จนทรสี	ผู้ประสานงานอำเภอพร้าว
๘	พระครูชาคริยานุรักษ์	ผู้ประสานงานอำเภอสะเมิง
๙	พระครูเกษมจริยานุกุล	ผู้ประสานงานอำเภอเชียงดาว
๑๐	พระขจรศักดิ์ กิตติวณฺโณ	ผู้ประสานงานอำเภอฝาง
๑๑	พระปลัดพิทักษ์พงษ์ ปญญาวิโร	ผู้ประสานงานอำเภอไชยปราการ
๑๒	พระครูสมุห์ธนกฤต วิสุทฺโธ	ผู้ประสานงานอำเภอแม่สาย
๑๓	พระครูธีรกิจโกศล สุธีโร	ผู้ประสานงานอำเภอเวียงแหง
๑๔	พระครูปรีชาปริยัตยาทร	ผู้ประสานงานอำเภอสันป่าตอง
๑๕	พระเจษฎา ญาณเมธี	ผู้ประสานงานอำเภอหางดง
๑๖	พระมหาอภิวัฒน์ กนตสีโล	ผู้ประสานงานอำเภอสารภี
๑๗	พระครูสุนทรธรรมโชติ	ผู้ประสานงานอำเภอแม่วาง
๑๘	พระครูมนัสสุทธิการ	ผู้ประสานงานอำเภอดอยหล่อ
๑๙	พระสิทธิพร สณฺญจิตโต	ผู้ประสานงานอำเภอฮอด
๒๐	พระจตุพล อภิวิฑฺฒโน	ผู้ประสานงานอำเภอดอยเต่า
๒๑	พระอธิการกิตติศักดิ์ สุธีโร	ผู้ประสานงานอำเภออมก๋อย
๒๒	พระครูสมุห์สุเมศ สุเมโธ	ผู้ประสานงานอำเภอจอมทอง
๒๓	พระมหาสมคิด สิริบุญโญ	ผู้ประสานงานอำเภอภักขานิวัฒนา
๒๔	พระมหาศีร์รตน์ สุตตธมฺโม	ผู้ประสานงานอำเภอเชียงดาว
๒๕	พระสมุห์ปัญญา ปญฺจารโ	ครูพระสอนศีลธรรม

๓) ผู้บริหารโรงเรียน ครูผู้สอน ครูผู้สอนสายสังคมศึกษา จำนวน ๒๕ คน

๔) นักเรียนโรงเรียนของอำเภออำเภอเมืองเชียงใหม่ อำเภอสันกำแพง อำเภอดอยสะเก็ด จำนวน ๒๕ คน ประเมินด้านรูปแบบการสอน ด้านเทคนิคการสอน ด้านพัฒนาสื่อ นวัตกรรมการสอน และด้านการพัฒนาหลักสูตร ก่อนและหลังการวิจัย

๕) ผู้เชี่ยวชาญด้านการศึกษา เช่น สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน สาขาจิตวิทยาการศึกษา สาขาเทคโนโลยีการศึกษา จากมหาวิทยาลัยต่าง ๆ เช่น มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลล้านนา จำนวน ๑๐ รูป/คน

ผู้เชี่ยวชาญและผู้ทรงคุณวุฒิในสาขาต่าง ๆ ประกอบด้วย

๑	พระครูสิริสุตานุยุต,ผศ.ดร.	ผู้อำนวยการวิทยาลัยสงฆ์ลำพูน
๒	รศ.ดร.ปรุทมม์ บุญศรีตัน	มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ ผู้เชี่ยวชาญทางด้านพระพุทธศาสนา
๓	รศ.ดร.สัญญา สะสอง	มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่ ผู้เชี่ยวชาญทางด้านการพัฒนาเทคนิคและวิธีการสอน
๔	ผศ.ยุรธรร จีนา	มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลล้านนา ผู้เชี่ยวชาญทางด้านจิตวิทยาการศึกษา
๕	รศ.อุเทน ปัญญา	มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ ผู้เชี่ยวชาญทางด้านหลักสูตรและการสอน
๖	ผศ.เกษตร แก้วภักดี	มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลล้านนา ผู้เชี่ยวชาญทางด้านสื่อและนวัตกรรมการสอน
๗	ดร.ศรีไพร จันทร์เขียว	ผู้เชี่ยวชาญทางด้านหลักสูตรและการสอน
๘	ผศ.ดร.โผน นามณี	มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตล้านนา ผู้เชี่ยวชาญทางด้านการพัฒนาศักยภาพครู
๙	ดร.จิตติรัตน์ วลีษฐ์พลพงศ์	ครูชำนาญการพิเศษ โรงเรียนวัดสอนดอก ผู้เชี่ยวชาญด้านการพัฒนาศักยภาพครูพระสอนศีลธรรม
๑๐	อ.พัชรธีรัตน์ พงษ์วานิช	ครูชำนาญการพิเศษ ผู้เชี่ยวชาญด้านการพัฒนาหลักสูตรการเรียนรู้

๖) เจ้าหน้าที่ดูแลโครงการพระสอนศีลธรรมมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตเชียงใหม่ จำนวน ๑ คน

๑.๕ นิยามศัพท์ที่ใช้ในการวิจัย

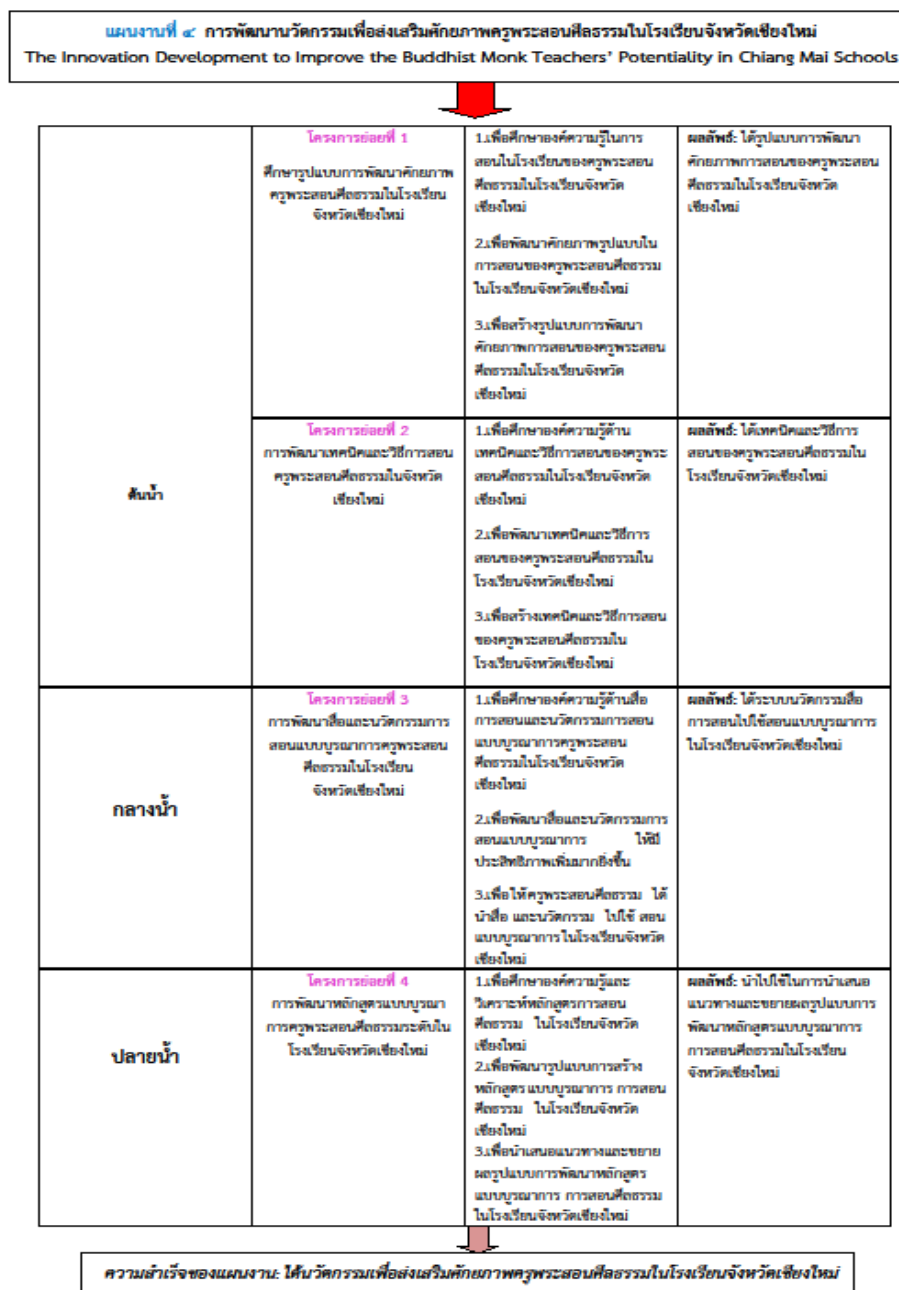
พระสอนศีลธรรม หมายถึง พระสงฆ์ที่ได้ปฏิบัติหน้าที่สอนศีลธรรมในโรงเรียนจังหวัดเชียงใหม่ โดยมีมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยร่วมกับกรมการศาสนาเป็นหน่วยงานรับผิดชอบ

การพัฒนานวัตกรรม หมายถึง การนำแนวคิด รูปแบบ วิธีการ กระบวนการ สื่อต่างๆ ที่เกี่ยวกับรูปแบบการพัฒนาศักยภาพ เทคนิคและวิธีการสอน สื่อและนวัตกรรมการสอนแบบบูรณาการ และรูปแบบ

การสร้างหลักสูตรการสอนศีลธรรมแบบบูรณาการในโรงเรียนจังหวัดเชียงใหม่ มาช่วยให้การศึกษาและการเรียนการสอนมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น สามารถประหยัดเวลา ทำให้ผู้เรียนสามารถเรียนรู้ได้อย่างรวดเร็ว และมีประสิทธิผลสูง

พื้นที่ศึกษาในจังหวัดเชียงใหม่ หมายถึง พระสอนศีลธรรมในโรงเรียนจังหวัดเชียงใหม่ จำนวน ๒๕ อำเภอ ได้แก่ อำเภอเมืองเชียงใหม่ อำเภอสันกำแพง อำเภอดอยสะเก็ด อำเภอแม่ออน อำเภอแม่ริม อำเภอแม่แตง อำเภอสันทราย อำเภอสะเมิง อำเภอพร้าว อำเภอเชียงดาว อำเภอฝาง อำเภอแม่สาย อำเภอไชยปราการ อำเภอเวียงแหง อำเภอหางดง อำเภอสันป่าตอง อำเภอสารภี อำเภอแม่จาง อำเภอดอยหล่อ อำเภอฮอด อำเภอดอยเต่า อำเภออมก๋อย อำเภอจอมทอง อำเภอแม่แจ่ม และอำเภอกัลยาณิวัฒนา อำเภอละ ๑ โรงเรียน จำนวนทั้งหมด ๒๕ โรงเรียน

๑.๖ กรอบแนวคิดการวิจัย

รูปที่ ๑.๕.๑ การพัฒนานวัตกรรมทางหลักสูตรครูพระสอนศีลธรรม

แผนงานที่ ๔ การพัฒนานวัตกรรมเพื่อส่งเสริมศักยภาพครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนจังหวัดเชียงใหม่
The Innovation Development to Improve the Buddhist Monk Teachers' Potentiality in Chiang Mai Schools

ต้นน้ำ	<p>โครงการย่อยที่ 1 ศึกษารูปแบบการพัฒนาศักยภาพครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนจังหวัดเชียงใหม่</p>	<p>1.เพื่อศึกษาองค์ความรู้ในการสอนในโรงเรียนของครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนจังหวัดเชียงใหม่</p> <p>2.เพื่อพัฒนาศักยภาพรูปแบบในการสอนของครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนจังหวัดเชียงใหม่</p> <p>3.เพื่อสร้างรูปแบบการพัฒนาศักยภาพการสอนของครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนจังหวัดเชียงใหม่</p>	<p>ผลลัพธ์: ได้รูปแบบการพัฒนาศักยภาพการสอนของครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนจังหวัดเชียงใหม่</p>
	<p>โครงการย่อยที่ 2 การพัฒนาเทคนิคและวิธีการสอนครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนจังหวัดเชียงใหม่</p>	<p>1.เพื่อศึกษาองค์ความรู้ด้านเทคนิคและวิธีการสอนของครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนจังหวัดเชียงใหม่</p> <p>2.เพื่อพัฒนาเทคนิคและวิธีการสอนของครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนจังหวัดเชียงใหม่</p> <p>3.เพื่อสร้างเทคนิคและวิธีการสอนของครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนจังหวัดเชียงใหม่</p>	<p>ผลลัพธ์: ได้เทคนิคและวิธีการสอนของครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนจังหวัดเชียงใหม่</p>
กลางน้ำ	<p>โครงการย่อยที่ 3 การพัฒนาสื่อและนวัตกรรมการสอนแบบบูรณาการครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนจังหวัดเชียงใหม่</p>	<p>1.เพื่อศึกษาองค์ความรู้ด้านสื่อการสอนและนวัตกรรมการสอนแบบบูรณาการครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนจังหวัดเชียงใหม่</p> <p>2.เพื่อพัฒนาสื่อและนวัตกรรมการสอนแบบบูรณาการ ใ้มีประสิทธิภาพเพิ่มมากยิ่งขึ้น</p> <p>3.เพื่อให้ครูพระสอนศีลธรรม ได้นำสื่อ และนวัตกรรม ไปใช้ สอนแบบบูรณาการ ในโรงเรียนจังหวัดเชียงใหม่</p>	<p>ผลลัพธ์: ได้ระบบนวัตกรรมสื่อการสอนไปใช้สอนแบบบูรณาการในโรงเรียนจังหวัดเชียงใหม่</p>
ปลายน้ำ	<p>โครงการย่อยที่ 4 การพัฒนาหลักสูตรแบบบูรณาการครูพระสอนศีลธรรมระดับในโรงเรียนจังหวัดเชียงใหม่</p>	<p>1.เพื่อศึกษาองค์ความรู้และวิเคราะห์หลักสูตรการสอนศีลธรรม ในโรงเรียนจังหวัดเชียงใหม่</p> <p>2.เพื่อพัฒนารูปแบบการสร้างหลักสูตรแบบบูรณาการ การสอนศีลธรรม ในโรงเรียนจังหวัดเชียงใหม่</p> <p>3.เพื่อนำเสนอแนวทางและขยายผลรูปแบบการพัฒนาหลักสูตรแบบบูรณาการ การสอนศีลธรรม ในโรงเรียนจังหวัดเชียงใหม่</p>	<p>ผลลัพธ์: นำไปใช้ในการนำเสนอแนวทางและขยายผลรูปแบบการพัฒนาหลักสูตรแบบบูรณาการ การสอนศีลธรรมในโรงเรียนจังหวัดเชียงใหม่</p>

ความสำเร็จของแผนงาน: ให้นวัตกรรมเพื่อส่งเสริมศักยภาพครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนจังหวัดเชียงใหม่

๑.๗ ประโยชน์ที่จะได้จากการวิจัย

- ๑.๗.๑ ได้รูปแบบการพัฒนาศักยภาพครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนจังหวัดเชียงใหม่
- ๑.๗.๒ ได้เทคนิคและวิธีการสอนครูพระสอนศีลธรรมในจังหวัดเชียงใหม่
- ๑.๗.๓ ได้สื่อและนวัตกรรมการสอนแบบบูรณาการครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนจังหวัดเชียงใหม่
- ๑.๗.๔ ได้หลักสูตรแบบบูรณาการครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนจังหวัดเชียงใหม่
- ๑.๗.๕ ได้นวัตกรรมเพื่อส่งเสริมศักยภาพครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนจังหวัดเชียงใหม่

บทที่ ๒

แนวคิดทฤษฎีและวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง

การวิจัยเรื่องการพัฒนาวัตกรรมการส่งเสริมศักยภาพครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนจังหวัดเชียงใหม่ในครั้งนี้ ได้ศึกษาแนวคิดทฤษฎีและวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง เพื่อประกอบการดำเนินงานวิจัย นำมาวิเคราะห์และสังเคราะห์ข้อมูลตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย โดยมีรายละเอียด ดังนี้

- ๒.๑ ประวัติการศึกษาไทย
- ๒.๒ หลักการจัดการศึกษาของไทย
- ๒.๓ แนวคิดเกี่ยวกับรูปแบบการเรียนรู้ที่เป็นสากล
- ๒.๔ บทบาทของครูผู้สอนวิชาพระพุทธศาสนา
- ๒.๕ โครงการพระสอนศีลธรรม
- ๒.๖ ด้านสื่อการเรียนการสอน
- ๒.๗ ด้านการวัดผลและประเมินผลการเรียนรู้
- ๒.๘ กระบวนการสอน
- ๒.๙ การจัดการเรียนการสอน
- ๒.๑๐ ประเภทวิธีสอน
- ๒.๑๑ วิธีการสอนศีลธรรมในโรงเรียน
- ๒.๑๒ บทบาทของพระสงฆ์ในโรงเรียน
- ๒.๑๓ การพัฒนาวัตกรรมการศึกษา
- ๒.๑๔ งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

๒.๑ ประวัติการศึกษาของไทย

ประวัติการศึกษาไทย แบ่งตามการปกครองและรูปแบบการจัดการศึกษา ออกเป็น ๒ ยุคใหญ่ๆ คือ

๒.๑.๑ การศึกษาไทยยุคก่อนปฏิรูป หมายถึง ตั้งแต่สมัยล้านนาไทย สุโขทัย อโยธยาและกรุงรัตนโกสินทร์ตอนต้น จนถึง พ.ศ. ๒๔๑๑ ภายใต้การปกครองระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชย์ ซึ่งเป็นการจัดการศึกษาแบบอรูปนัย (Informal Education)

๒.๑.๒ การศึกษาไทยยุคปฏิรูป หมายถึงตั้งแต่ พ.ศ. ๒๔๑๑ จนถึงปัจจุบันนี้ ภายใต้ระบอบ การปกครองทั้งสองระบอบ คือสมบูรณาญาสิทธิราชย์ และระบอบประชาธิปไตย ซึ่งเป็นการจัดการศึกษาแบบรูป นัย (Formal Education)

ในที่นี้จะขอกล่าวถึงการศึกษาไทยในยุคต่าง ๆ พอสังเขป ตามรายละเอียด ดังนี้

๒.๑.๑ การศึกษาไทยยุคก่อนปฏิรูป หมายถึง ตั้งแต่สมัยล้านนาไทย สุโขทัย อโยธยาและสมัยกรุง รัตนโกสินทร์ตอนต้น เป็นการจัดการศึกษาภายใต้การปกครองระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชย์ ซึ่งเป็นการ จัดการศึกษาแบบอรูปนัย (Informal Education) มีการศึกษาแบบสืบทอดการเรียนรู้อย่างไม่เป็นแบบแผน ที่แน่นอน โดยมีวัดเป็นศูนย์กลางสำคัญของการศึกษาตั้งแต่สมัยสุโขทัยเรื่อยมาจนถึงสมัยกรุงรัตนโกสินทร์ การ จัดการศึกษา แบ่งออกเป็น ๒ ฝ่ายคือ

๑. จัดการศึกษาให้แก่สามัญชนทั่วไป หมายถึง การศึกษาที่มีอยู่ทั่วไปเช่นในครอบครัว ชุมชน วัดและวัง มีความรู้เกี่ยวกับวิชาหนังสือ และการประกอบอาชีพ

๒. จัดการศึกษาที่จัดในวัด หมายถึง การศึกษาที่จัดให้บุคคลที่ต้องการบวชใน พระพุทธศาสนา เพื่อให้มีความรู้ทางพุทธศาสนา

ดังที่ปรากฏการศึกษาไทยสมัยกรุงรัตนโกสินทร์ตอนต้น พ.ศ. ๒๓๒๕-๒๔๑๑ การศึกษาสมัยนี้มี ศูนย์กลางอยู่ในวัดเหมือนสมัยอยุธยา ดังที่สังฆราชปาลเลกัวซ์ (Jean – Baptiste Pallegoix) เล่าไว้ว่า “บิดา มารดาจะส่งบุตรของตนไปวัด เพื่อเรียนอ่านและเขียน พวกเขาจะรับใช้พระสงฆ์โดยการเป็นเฝ้าพาย หรือศิษย์ วัด พระสงฆ์ก็แบ่งอาหารที่ได้รับจากการบิณฑบาตทานให้แล้ว ก็สอนให้อ่านหนังสือไปวันละเล็กละน้อย”

ต่อมาสังคมไทยมีการเปลี่ยนแปลงด้านความเชื่อทางสังคมของสถานะพระมหากษัตริย์ ต่อพุทธ ศาสนาและอิทธิพลของพราหมณ์ พระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลก ทรงรับสั่งให้ราชบัณฑิตได้ทำการ ตรวจสอบพระไตรปิฎก ไม่พบการบูชาศิวลึงค์ จึงรับสั่งให้ยกเลิกประเพณีบูชาศิวลึงค์

จากนั้นได้ทรงตราพระราชบัญญัติ ปี พ.ศ.๒๓๒๘ ให้มีการเปลี่ยนแปลงพิธีถือน้ำพิพัฒน์สัตยาเสีย ใหม่คือให้ข้าราชการมาเคารพพระพุทธรูปแทนการบูชาพระมหากษัตริย์องค์ก่อนๆ ทั้งนี้เพราะสิ่งที่สูงสุดคือ พระรัตนตรัยได้แก่พระพุทธ พระธรรม พระสงฆ์ ต่อมาในสมัยรัชกาลที่ ๒ (พ.ศ. ๒๓๕๒-๒๓๖๗) ทรงสั่งห้าม ยิ่งลูกนัยน์ตาคนที่เงยหน้าขึ้นมองพระมหากษัตริย์ ในช่วงเวลานี้ได้มีการฟื้นฟูลัทธิธรรมเรื่องปิตุราชากลับมา เหมือนสมัยสุโขทัย โดยให้สถาบันกษัตริย์และศาสนาเป็นสิ่งที่ยึดเหนี่ยวจิตใจประชาชน การศึกษาจึงมีปรัชญา ความเชื่อตามสังคมของชนชั้นนำในยุคนั้น แต่ความเชื่อทางพระพุทธศาสนานั้นถูกเจือปนด้วยลัทธิพราหมณ์ ดังนั้นพระพุทธศาสนาในสยาม จึงมีความเชื่อศรัทธามากกว่าหลักความจริง

ต่อมาในรัชกาลที่ ๓ แห่งกรุงรัตนโกสินทร์ ได้มีการส่งเสริมการศึกษาโดยนำเครื่องพิมพ์หนังสือเข้า มาในประเทศไทย เป็นประโยชน์ต่อการศึกษาเพราะสามารถผลิตหนังสือแบบเรียนอักษรวิธีในสมัยต้นกรุง รัตนโกสินทร์เป็นจำนวนมากได้และการศึกษายังจัดอยู่ในวัด โดยบิดามารดานำบุตรมาฝากเล่าเรียนกับพระ

เป็นการสอนตามภูมิปัญญาของพระ จึงมีการปลูกฝังความเชื่อทางพุทธศาสนาและค่านิยมในการเคารพพ่อ แม่ ครูอาจารย์และผู้ใหญ่ ปลูกฝังให้เลื่อมใสศรัทธาในพระพุทธรูปศาสนาโดย ให้เรียนรู้หลักคุณธรรมเบื้องต้น มีหลักสูตรหนังสือเรียนเกี่ยวกับวิถีชีวิตของคนในสมัยรัชกาลที่ ๓ เน้นคุณค่าของการศึกษามากกว่ายศศักดิ์และ เชื้อสายวงศ์ตระกูล มีการยกย่องคนรู้หนังสือว่าเป็นเรื่องจำเป็นสำหรับการเข้ารับราชการ ดังนั้นการเลื่อน ฐานะทางสังคม ต้องอาศัยการศึกษาเป็นสิ่งสำคัญ จึงทำให้สมัยกรุงรัตนโกสินทร์ตอนต้น คนไทยนิยมบวชเรียน เพื่อเข้ารับการศึกษาและรับการปลูกฝังคุณธรรมทางพุทธศาสนา

๒.๑.๒ การศึกษาไทยยุคปฏิรูป (พ.ศ. ๒๔๑๑) จนถึงปัจจุบัน

การศึกษาไทยยุคปฏิรูปอยู่ในช่วงระยะเวลาภายใต้ระบอบการปกครอง ๒ ระบอบคือ สมบูรณาญาสิทธิราชย์และระบอบประชาธิปไตย ซึ่งเป็นการจัดการศึกษาแบบรูปนัย (Formal Education)^๔ มีการเปลี่ยนแปลงการศึกษาครั้งใหญ่ในสมัยรัชกาลที่ ๕ (พ.ศ. ๒๔๑๑- พ.ศ. ๒๔๗๕) เป็นยุคสมัยที่มีการ เปลี่ยนแปลงบ้านเมือง มาจากปัจจัยหลายประการเช่น การคุกคามของจักรวรรดินิยมตะวันตก การรับแนวคิด ตามแบบตะวันตก การเลิกทาส และความต้องการบุคคลเข้ารับราชการ อีกทั้งจากการที่พระบาทสมเด็จพระ จุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ ๕ ได้จบการศึกษาจากประเทศตะวันตก จึงรับแนวคิดการพัฒนาประเทศให้ ทันสมัยทัดเทียมกับประเทศตะวันตกและอารยประเทศ จึงทรงรับเอาแนวคิดเกี่ยวกับการจัดการศึกษามา ปฏิรูปการศึกษาในประเทศไทย นับเป็นสมัยแรกที่มีการปฏิรูปการศึกษาอย่างเป็นระบบ จัดการศึกษาแนว ตะวันตก^๕ แยกบ้าน วัด โรงเรียนออกจากกัน ในที่นี้ขอกกล่าวถึงการปฏิรูปการศึกษาไทย ดังนี้

๑) การปฏิรูปการศึกษาไทย ครั้งที่ ๑ สมัยรัชกาลที่ ๕ พ.ศ.๒๔๑๑

การปฏิรูปการศึกษาไทยในสมัยรัชกาลที่ ๕ มีจุดมุ่งหมายสำคัญดังนี้ เพื่อสร้างรัฐประชาชาติรวม อำนาจเข้าสู่ศูนย์กลาง เพื่อฝึกคนเข้ารับราชการ เพื่อฝึกอาชีพให้ลูกทาส เพื่อส่งเสริมการศึกษาพระศาสนา และเพื่อจัดการศึกษาแผนใหม่ ต่อมาในพ.ศ. ๒๔๔๑ ทรงกำหนดแนวทางการศึกษาเน้นการสอนพุทธศาสนา ควบคู่กับวิชาการต่างๆ การศึกษาให้สอนอักษรวิธีและสั่งสอนศาสนาด้วย จึงได้จัดโครงการศึกษา พ.ศ.๒๔๔๑ ตามแนวการศึกษาของประเทศอังกฤษ แบ่งการศึกษาออกเป็น ๒ ประเภท คือ ๑. การศึกษาสายสามัญ ๒. การศึกษาพิเศษ

(๑) การศึกษาสามัญ แบ่งออกเป็น ๔ ชั้น คือ

- ก. การเล่าเรียนเบื้องต้น (มูลศึกษา)
- ข. การเล่าเรียนเบื้องต้น (ประถมศึกษา)

^๔ การจัดการศึกษา, [ออนไลน์], แหล่งที่มา : http://edu.bsru.ac.th/edu/kanon/Education_history.ppt [๙ ตุลาคม ๒๕๖๓].

^๕ เรื่องเดียวกัน, หน้า ๑๘.

ค. การเล่าเรียนเบื้องต้น (มัธยมศึกษา)

ง. การเล่าเรียนเบื้องต้นสูงสุด (อุดมศึกษา)

(๒) การศึกษาพิเศษ เป็นการเรียนวิชาชีพเช่นศิลปะ กฎหมาย การแพทย์ การช่าง
หัตถกรรมผู้รังวัดแผนที่ การค้า การเพาะปลูก

ต่อมาหลังจากการศึกษาดูงานในประเทศญี่ปุ่นได้มีการนำแนวคิดจากประเทศญี่ปุ่นมาปรับปรุง
การศึกษา โดยการจัดทำเป็นโครงการศึกษา พ.ศ. ๒๔๔๕ แบ่งการศึกษาออกเป็น ๒ ฝ่าย ดังนี้

๑. การศึกษาฝ่ายพุทธจักร ได้แก่ การศึกษาพระปริยัติธรรมและการศึกษาสายสามัญเบื้องต้นที่
พระสงฆ์เป็นผู้สอน

๒. การศึกษาฝ่ายอาณาจักร แบ่งออกเป็น ๒ ประเภท คือ

๑) สามัญศึกษา(General education) เรียนความรู้ทั่วไป แบ่งเป็น ๓ ระดับ คือ

ก. ประถมศึกษา หรือประโยค ๑ เรียน ๓ ปี เพื่อเป็นพลเมืองดีของชาติ

ข. มัธยมศึกษา หรือประโยค ๒ เรียน ๓ ปี เพื่อเป็นเสมียนหรือประกอบอาชีพค้าขาย

ค. อุดมศึกษา หรือประโยค ๓ เรียน ๕ ปี เพื่อเข้ารับราชการ

๒) วิสามัญศึกษา(Special education) แบ่งออกเป็น ๓ ระดับ คือ

ก. ประถมศึกษาวิสามัญศึกษาคือเรียนต่อจากประถมสามัญ เรียนวิชาหัตถกรรม
และการค้า

ข. มัธยมวิสามัญศึกษา คือเรียนต่อจากประถมวิสามัญ เรียนวิชาช่าง

ค. อุดมศึกษาวิสามัญ เรียนวิชาชีพขั้นสูง เพื่อรับราชการ

ในช่วงปลายสมัยรัชกาลที่ ๕ มีหลักสูตรสำหรับโรงเรียนหญิง พ.ศ. ๒๔๕๐ มุ่งสอนให้ผู้หญิงเป็นแม่
ศรีเรือน และมีการปรับปรุงหลักสูตรมูลศึกษาในปีพ.ศ. ๒๔๕๒ เน้นการให้ความรู้เกี่ยวกับประวัติของชาติ จน
เกิดความรักชาติและเน้นการส่งเสริมอาชีพ

สมัยตอนต้นรัชกาลที่ ๖ โครงการศึกษา พ.ศ. ๒๔๕๖ กำหนดให้ขยายหลักสูตรประถมศึกษาให้
นักเรียนชายเรียน ๕ ปีคือเรียนวิชาสามัญ ๓ ปี วิชาชีพ ๒ ปี ส่วนนักเรียนหญิงไม่บังคับให้เรียนวิชาชีพ เมื่อจบ
ชั้นประถมศึกษาปีที่ ๓ แล้วเรียนต่อชั้นมัธยมศึกษาได้

ต่อมาช่วงระยะเวลาปลายสมัยรัชกาลที่ ๖ พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว ทรงออก
พระราชบัญญัติประถมศึกษา พุทธศักราช ๒๔๖๔ ให้เด็กที่มีอายุ ๗ ปีบริบูรณ์ เข้าเรียนหนังสือในโรงเรียน
จนถึงอายุ ๑๔ ปีบริบูรณ์

๒) การปฏิรูปการศึกษาครั้งที่ ๒ สมัยเปลี่ยนแปลงการปกครอง พ.ศ. ๒๔๗๕

สมัยรัชกาลที่ ๗ รัฐได้เปลี่ยนชื่อโครงการการศึกษาเป็นแผนการศึกษาแห่งชาติ โดยรัฐมีจุดมุ่งหมายที่ต้องการให้การศึกษาอย่างเต็มที่กับราษฎร ตามประกาศของคณะราษฎรในยุคประชาธิปไตยและจัดการศึกษา แบ่งออกเป็น ๓ ส่วน ดังนี้

- (๑) พุทธิศึกษา ให้มีปัญญาความรู้
- (๒) จริยศึกษา ให้มีศีลธรรมอันดี
- (๓) พลศึกษา ให้มีร่างกายสมบูรณ์

ในแผนการศึกษาชาติ พ.ศ. ๒๔๙๔ มีจุดมุ่งหมายจัดการศึกษาเพื่อให้มีความรู้ ความสามารถที่จะประกอบอาชีพและมีจิตใจเป็นประชาธิปไตย ได้แบ่งการจัดการศึกษาไทย ออกเป็น ๔ ส่วน คือ

- ๑) พุทธิศึกษา ให้มีปัญญา ความรู้ความสามารถ
- ๒) จริยศึกษา ให้มีวัฒนธรรมดีงาม เห็นแก่ประโยชน์ส่วนรวม
- ๓) พลศึกษา ให้มีร่างกายแข็งแรง
- ๔) หัตถศึกษา ให้มีความเคยชินในการใช้มือ

สรุปการจัดการศึกษาในช่วงเวลานี้ มีเป้าหมายให้คนมีจิตใจประชาธิปไตยและเตรียมคนเข้าสู่โลกอุตสาหกรรม

๓) การปฏิรูปการศึกษาครั้งที่ ๓ สมัยจอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์

ในสมัยตอนต้นรัชกาลที่ ๙ จอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ นายกรัฐมนตรี ได้มีการประกาศใช้แผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๐๓ มีหลักการจัดการศึกษาให้สอดคล้องกับเศรษฐกิจของชาติ ด้วยการยกมาตรฐานการศึกษาภาคบังคับให้สูงขึ้นจากเดิม ๔ ปี เป็น ๗ ปี และเน้นหัตถศึกษาเป็นพิเศษแบ่งการศึกษาออกเป็น ๔ ส่วน คือ

- (๑) พุทธิศึกษา ให้มีความรู้วิชาการ
- (๒) จริยศึกษา ให้มีศีลธรรมและวัฒนธรรม
- (๓) พลศึกษา ให้มีสุขภาพสมบูรณ์ทั้งกายและจิต
- (๔) หัตถศึกษา ให้มีกิจนิสัยในการใช้มือปฏิบัติ

การจัดการศึกษา แบ่งออกเป็น ๔ ระดับ ดังนี้ คือ

๑. อนุบาลศึกษา
๒. ประถมศึกษา
๓. มัธยมศึกษา
๔. อุดมศึกษา

๔) การปฏิรูปการศึกษาครั้งที่ ๔ หลังเหตุการณ์ ๑๔ ตุลาคม ๒๕๑๖

การปฏิรูปการศึกษา ครั้งที่ ๔ หลังเหตุการณ์ ๑๔ ตุลาคม ๒๕๑๖ ได้มีการประกาศใช้แผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๒๐ มีหลักการจัดการศึกษาที่สำคัญ คือ “การศึกษาเป็นกระบวนการต่อเนื่องและตลอดชีวิต” รัฐพึงจัดให้สาระและกระบวนการเรียนรู้ระหว่างความเจริญงอกงามทางคุณธรรม จริยธรรม ปัญญากับความเจริญทางวัตถุ...” ดังนั้นนโยบายการศึกษาในช่วงเวลานี้จึงเน้นย้ำการศึกษาต่อเนื่องและความสมดุลแห่งความเจริญด้านวัตถุและจิตใจ

๕) การปฏิรูปการศึกษาครั้งที่ ๕ หลังเหตุการณ์พฤษภาทมิฬ พ.ศ. ๒๕๓๕

นายอนันต์ ปันยารชุน นายกรัฐมนตรีได้ประกาศใช้แผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๓๕ มีเป้าหมายจัดการศึกษา เพื่อสร้างความงอกงามทางปัญญา ความคิด จิตใจและคุณธรรม เพื่อนำไปสู่การพัฒนาที่สมดุลตระหนักถึงการใช้และอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติอย่างเหมาะสม รู้และเข้าใจคุณค่าภูมิปัญญา วัฒนธรรมดั้งเดิมของท้องถิ่นและสังคมไทย ต้องสร้างความสมดุลระหว่างการพึ่งพาอาศัยกันและกัน

๖) การปฏิรูปการศึกษาครั้งที่ ๖ โดยพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๔๒

การปฏิรูปการศึกษาตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๔๒ เป็นการปฏิรูปการศึกษาทั้งระบบ ๕ ประการ ดังนี้^๖

(๑) ปฏิรูปการศึกษาให้สอดคล้องกันทั้งระบบ

(๒) ปฏิรูปการเรียนรู้โดยให้ความสำคัญกับหลักสูตรและกระบวนการเรียนรู้ที่ยึดผู้เรียนเป็นสำคัญ

(๓) ปฏิรูประบบบริหารและการจัดการศึกษาของรัฐ เอกชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นโดยเน้นการกระจายอำนาจและการมีส่วนร่วม

(๔) ปฏิรูปครู คณาจารย์และบุคคลทางการศึกษา

(๕) ปฏิรูปทรัพยากรและการลงทุนเพื่อการศึกษา

สรุปได้ว่าพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๔๒ เป็นกฎหมายการจัดการศึกษาฉบับแรกของประเทศไทย โดยมีมาตราสำคัญดังนี้

มาตราที่ ๖ การจัดการศึกษาต้องเป็นไปเพื่อพัฒนาคนไทยให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งร่างกาย จิตใจ และสติปัญญา ความรู้และคุณธรรม มีจริยธรรมและวัฒนธรรมในการดำรงชีวิต

มาตราที่ ๒๓ การจัดการศึกษา ทั้งการศึกษาในระบบ การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย ต้องเน้นความสำคัญทั้งความรู้และคุณธรรม

^๖ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ สำนักงานนายกรัฐมนตรี, พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๔๒, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์บริษัทสกายบุ๊กจำกัด), หน้า๑๐ - ๑๒.

มาตราที่ ๒๔ การจัดการเรียนรู้ให้สถานศึกษาและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องดำเนินการดังนี้ ให้จัดการเรียนการสอนผสมผสานความรู้ด้านต่างๆ ได้สัดส่วนสมดุล รวมทั้งปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรม ค่านิยมที่ดีงามและคุณลักษณะอันพึงประสงค์ไว้ทุกวิชา

สรุปได้ว่ากฎหมายการจัดการศึกษาไทย ให้ความสำคัญของการพัฒนาคุณภาพการจัดการศึกษา ต้องเป็นไป เพื่อพัฒนาคนไทยให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งร่างกาย จิตใจและสติปัญญา ความรู้และคุณธรรม มี จริยธรรม เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญและการมีส่วนร่วมของชุมชน โดยให้มีการปฏิรูปการเรียนรู้เพื่อสร้างความรู้คู่ คุณธรรมและปฏิรูปโครงสร้างกระจายอำนาจให้ท้องถิ่นตัดสินใจและการมีส่วนร่วมในการกำหนดทิศทางทาง การศึกษาให้เหมาะสมกับท้องถิ่นตน

๗) การปฏิรูปการศึกษาครั้งที่ ๗ โดยพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๔๒ และที่ แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๔๕

การปฏิรูปการศึกษา ครั้งที่ ๗ โดยมีการประกาศใช้พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๔๒ และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๔๕ เมื่อวันที่ ๑๔ สิงหาคม ๒๕๔๒ มีเป้าหมายสำคัญ ของการจัดการศึกษาในมาตราที่ ๒๒- ๒๔ เหมือนเดิม แต่ให้มีการเน้นมาตรฐานและการประกันคุณภาพ การศึกษาในมาตราที่สำคัญดังนี้^๗

มาตราที่ ๔๗ ให้มีระบบประกันคุณภาพการศึกษาเพื่อพัฒนาคุณภาพและมาตรฐานการศึกษาทุกระดับประกอบด้วยระบบการประกันคุณภาพภายในและระบบการประกันคุณภาพภายนอก หลักเกณฑ์และ วิธีการประกันคุณภาพการศึกษาให้เป็นไปตามที่กำหนดในกฎกระทรวง

มาตราที่ ๔๘ ให้หน่วยงานต้นสังกัดและสถานศึกษาจัดให้มีระบบการประกันคุณภาพภายใน สถานศึกษาและให้ถือว่าการประกันคุณภาพการศึกษาเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการบริหารจัดการศึกษาที่ ต้องดำเนินการอย่างต่อเนื่อง โดยการจัดทำรายงานประจำปีเสนอต่อหน่วยงานต้นสังกัด หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง และเปิดเผยต่อสาธารณชน เพื่อไปสู่การพัฒนาคุณภาพและมาตรฐานการศึกษาและรองรับการประกัน คุณภาพภายนอก

มาตราที่ ๔๙ ให้สำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา มีฐานะเป็นองค์กร มหาชน ทำหน้าที่พัฒนาเกณฑ์วิธีการประเมินคุณภาพภายนอกและทำการประเมินผลการจัดการศึกษา เพื่อให้ มีการตรวจสอบคุณภาพของสถานศึกษา โดยคำนึงถึงความมุ่งหมายและหลักการและแนวการ จัดการศึกษา ในแต่ละระดับ ตามที่กำหนดในพระราชบัญญัตินี้ ให้มีการประเมินคุณภาพภายนอกของสถานศึกษาทุกแห่ง อย่างน้อยหนึ่งครั้งในทุกห้าปีนับตั้งแต่การประเมินสุดท้าย และเสนอผลการประเมินต่อหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง และสาธารณชน

^๗ เรื่องเดียวกัน, หน้า ๓๙ - ๔๐.

สรุปได้ว่าการจัดการศึกษาในสถานศึกษาทุกแห่งในประเทศไทย ต้องจัดให้ได้มาตรฐานตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติฉบับนี้และเน้นให้มีการประเมินคุณภาพการศึกษา โดยสำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษาภายนอก องค์การมหาชนซึ่งเป็นองค์กรอิสระมีหน้าที่ในการตรวจสอบคุณภาพการศึกษา

อย่างไรก็ตามการจัดการศึกษาของไทยตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบันยังไม่สามารถสนองตอบความคาดหวังของสังคมได้ทั้งหมด เนื่องจากความสำเร็จของเยาวชนไทยที่จบการศึกษายังไม่มียานอาชีพทำทั้งหมด ส่งผลให้เยาวชนไทยส่วนหนึ่งว่างงาน เกิดค่านิยมในการบริโภคและค่านิยมของการแข่งขันแย่งชิงผลประโยชน์กัน รวมทั้งเกิดปัญหาสังคมเช่นปัญหายาเสพติด ปัญหาหย่าร้าง ปัญหาคนว่างงาน ปัญหาการค้าแรงงาน ปัญหาวัยรุ่น เป็นต้น เด็กและเยาวชนมีความสามารถในการบริโภค ค่านิยมของความสำเร็จในการแข่งขันได้มาหลายๆ (เก่ง) ไม่เบียดเบียน(ดี) และมีความสุขในการบริโภค (มีสุข) กระบวนการจัดการศึกษาจากส่วนกลางให้นักเรียนรู้หนังสือหลักสูตรตามที่รัฐต้องการให้รู้ ยังคงเน้นหนักในด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี เป้าหมายการปฏิรูปการศึกษา เพื่อการประกอบอาชีพและการแข่งขัน การปฏิรูปโครงสร้างการศึกษาของไทย มีแนวทางการกระจายอำนาจการจัดการศึกษาสู่องค์กรปกครองท้องถิ่นไม่ชัดเจนในนโยบายและต้องอาศัยงบประมาณเพิ่มขึ้นอีกเป็นจำนวนมาก

ในขณะเดียวกันกระแสของอารยธรรมโลกได้เข้าครอบงำสังคมไทย ได้แก่การขยายตัวของลัทธิบริโภคนิยม (Consumerism) ที่มีการแสวงหาความมั่นคงเพื่อการบริโภค โดยไม่คำนึงถึงคุณธรรมจริยธรรมการเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ในสังคม ความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์ในสังคมเป็นเพียงความสัมพันธ์ระหว่างผู้ผลิตกับผู้บริโภคเท่านั้น ระบบการศึกษาก็รับใช้ระบบทุนนิยมของต่างชาติ ค่านิยมในสังคมเปลี่ยนไปวัฒนธรรมประเพณีไทยถูกกระแสวัฒนธรรมต่างชาติครอบงำ จึงจำเป็นที่จะต้องสร้างสังคมไทยที่ให้ความสำคัญของการเป็นสังคมคุณธรรมแบบพึ่งตนเอง

๒.๒ หลักการจัดการศึกษาของไทย

จากการศึกษาข้อมูลทางประวัติศาสตร์ของการจัดการศึกษาไทยในอดีตจนถึงปัจจุบันทำให้เกิดความรู้ความเข้าใจว่าระบบการศึกษาไทยในอดีตมีรากฐานมาจากพระพุทธศาสนาตั้งแต่สมัยล้านนาไทยสุโขทัย อยุธยา และสมัยรัตนโกสินทร์ตอนต้น จนถึงสมัยปัจจุบัน เป็นการจัดการศึกษาให้ทั้งบรรพชิตและคฤหัสถ์ ดังนี้

๒.๒.๑ หลักการจัดการศึกษาของไทย ก่อนยุคปฏิรูปการศึกษา ได้มีการประกาศใช้แผนการศึกษาแห่งชาติ จำนวน ๓ แผนและกฎหมายการศึกษาชาติ

สรุปสาระสำคัญของแผนการศึกษาแห่งชาติและกฎหมายการศึกษาชาติ มีดังนี้

๑. แผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.๒๕๐๓ ให้จัดการศึกษาสอดคล้องกับเศรษฐกิจของชาติ

๒. แผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.๒๕๒๐ รัฐมีหน้าที่จัดการศึกษาอย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต เน้น คุณธรรม จริยธรรมและปัญญา

๓. แผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.๒๕๓๕ ให้จัดการศึกษาที่เน้นพัฒนาด้านปัญญาความคิดจิตใจและ คุณธรรม ตระหนักถึงการใช้ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม รู้คุณค่าภูมิปัญญาไทย วัฒนธรรมไทย และ การสร้างความสมดุลแห่งการพึ่งพาซึ่งกันและกัน ตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๓๕ ได้จัด การศึกษาระบบโรงเรียน แบ่งออกเป็น ๔ ระดับคือ ๑) ระดับก่อนประถมศึกษา ๒) ระดับประถมศึกษา ๓) ระดับมัธยมศึกษา ๔) ระดับอุดมศึกษา ส่วนการจัดการศึกษาระดับอุดมศึกษาแบ่งออกเป็น ๓ ระดับดังนี้ ๑) ระดับต่ำกว่าปริญญาตรี ๒) ระดับปริญญาตรี ๓) ระดับสูงกว่าปริญญาตรี

๒.๒.๒ หลักการจัดการศึกษาของไทย ยุคปฏิรูปการศึกษา พุทธศักราช ๒๕๔๒

สาระสำคัญของหลักการจัดการศึกษาตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๔๒ การ จัดการศึกษามี ๓ รูปแบบ คือ ๑) การศึกษาในระบบ ๒) การศึกษานอกระบบ ๓) การศึกษาตามอัธยาศัย มี จุดมุ่งหมายให้ปฏิรูปการเรียนรู้และปฏิรูปโครงสร้างการศึกษาให้กระจายอำนาจไปสู่ท้องถิ่น โดยมีสาระสำคัญ คือ ให้บุคคลทุกคนมีสิทธิและโอกาสเข้าถึงการศึกษาที่มีคุณภาพเสมอกันตลอดชีวิต ปฏิรูประบบและ กระบวนการเรียนรู้และระดมและกระจายทรัพยากร จัดการศึกษาให้ทั่วถึงและให้ประชาชนมีส่วนร่วม ปฏิรูป การเรียนรู้เพื่อสร้าง “ความรู้คู่คุณธรรม” และปฏิรูปโครงสร้างกระจายอำนาจให้ท้องถิ่นตัดสินใจและการมี ส่วนร่วมในการกำหนดทิศทางการจัดการศึกษาอย่างหลากหลายให้เหมาะสมกับท้องถิ่นตน

๒.๒.๓ หลักการจัดการศึกษาไทยยุคปัจจุบัน พุทธศักราช ๒๕๕๑-๒๕๖๔

หลักการจัดการศึกษาตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช ๒๕๔๒ และที่แก้ไข เพิ่มเติม (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๔๕ ให้มีการจัดการศึกษา ๓ รูปแบบ ดังนี้ ๑) การศึกษาในระบบ ๒) การศึกษานอกระบบ ๓) การศึกษาตามอัธยาศัย โดยเน้นการเรียนรู้ตลอดชีวิต ที่สามารถนำไปพัฒนา ตนเองและสังคมได้ โดยที่บุคคลทุกคนต้องเรียนรู้ตามอัธยาศัยตั้งแต่เกิดโดยการเลี้ยงดูจากพ่อ แม่ ผู้ปกครอง และการเรียนรู้อยู่ร่วมกันในชุมชน และเรียนรู้จากแหล่งการเรียนรู้ต่างๆ ดังนั้นการเรียนรู้จึงเป็นวิถีชีวิตตั้งแต่ เกิดจนตาย

๒.๓ แนวคิดเกี่ยวกับรูปแบบการเรียนรู้ที่เป็นสากล

รูปแบบการเรียนรู้ซึ่งเป็นที่นิยมนำมาใช้จัดการเรียนรู้ในปัจจุบัน รวมถึงกำลังเป็นกระแสกล่าวถึง ในวงการจัดการเรียนรู้ ประกอบด้วยสาระที่เป็นแก่นสำคัญ ๔ ประการคือ หลักการของรูปแบบ วัตถุประสงค์ ของรูปแบบ กระบวนการของรูปแบบ และผลที่จะได้รับจากการใช้รูปแบบ ดังรายละเอียดต่อไปนี้

๑) รูปแบบการเรียนรู้ที่เน้นการพัฒนาด้านพุทธิพิสัย (Cognitive Domain)^๘

เป็นรูปแบบการเรียนรู้ที่มุ่งช่วยให้ผู้เรียนเกิดความรู้ความเข้าใจในเนื้อหาสาระต่างๆ ซึ่งเนื้อหาสาระนั้นอาจอยู่ในรูปของข้อมูล ข้อเท็จจริง มโนทัศน์ หรือความคิดรวบยอด ดังตัวอย่างต่อไปนี้

๑.๑) รูปแบบการเรียนรู้มโนทัศน์^๙

(๑) **หลักการของรูปแบบ** การเรียนรู้มโนทัศน์ของสิ่งใดสิ่งหนึ่งสามารถทำได้โดยการค้นหาคุณสมบัติเฉพาะที่สำคัญของสิ่งนั้น เพื่อใช้เป็นเกณฑ์ในการจำแนกสิ่งที่ใช่และไม่ใช่สิ่งนั้นออกจากกันได้

(๒) **วัตถุประสงค์ของรูปแบบ** เพื่อช่วยให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้มโนทัศน์ของเนื้อหาสาระต่างๆ อย่างเข้าใจ และสามารถให้คำนิยามของมโนทัศน์นั้นด้วยตนเอง

(๓) กระบวนการเรียนรู้ของรูปแบบ

ขั้นที่ ๑ ผู้สอนเตรียมข้อมูลสำหรับให้ผู้เรียนฝึกหัดจำแนก

ขั้นที่ ๒ ผู้สอนอธิบายกติกาในการเรียนรู้ให้ผู้เรียนรู้และเข้าใจตรงกัน

ขั้นที่ ๓ ผู้สอนเสนอข้อมูลตัวอย่างของมโนทัศน์ที่ต้องการสอน และข้อมูลที่ไม่ใช่ตัวอย่างของมโนทัศน์ที่ต้องการสอน

ขั้นที่ ๔ ให้ผู้เรียนบอกคุณสมบัติเฉพาะของสิ่งที่ต้องการสอน

ขั้นที่ ๕ ให้ผู้เรียนสรุปและให้คำจำกัดความของสิ่งที่ต้องการสอน

ขั้นที่ ๖ ผู้สอนและผู้เรียนอภิปรายร่วมกันถึงวิธีการที่ผู้เรียนใช้ในการหาคำตอบ

(๔) **ผลที่ผู้เรียนจะได้รับจากการเรียนรู้ตามรูปแบบ** เนื่องจากผู้เรียนเกิดการเรียนรู้มโนทัศน์ จากการศึกษาวิเคราะห์และตัวอย่างที่หลากหลาย ดังนั้นผลที่ผู้เรียนจะได้รับโดยตรงคือ จะเกิดความเข้าใจในมโนทัศน์นั้น และได้เรียนรู้ทักษะการสร้างมโนทัศน์ซึ่งสามารถนำไปใช้ในการทำความเข้าใจมโนทัศน์อื่นๆ ต่อไปได้ รวมทั้งช่วยพัฒนาทักษะการใช้เหตุผลโดยการอุปนัย (Inductive Reasoning) อีกด้วย

๑.๒) รูปแบบการเรียนรู้ตามแนวคิดของกานเย^{๑๐}

(๑) **หลักการของรูปแบบ** กานเย (Gagne) กล่าวถึงทักษะการเรียนรู้แต่ละประเภทของมนุษย์ คือทักษะทางปัญญา (Intellectual Skill) กลวิธีในการเรียนรู้ (Cognitive Strategy) ภาษาหรือ

^๘ ทิศนา แคมมณี, รูปแบบการเรียนการสอน : ทางเลือกที่หลากหลาย, พิมพ์ครั้งที่ ๕, (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๕๑), หน้า ๔ - ๑๓.

^๙ ทิศนา แคมมณี, รูปแบบการเรียนการสอน : ทางเลือกที่หลากหลาย, หน้า ๔ .

^{๑๐} เรื่องเดียวกัน, หน้า ๕ - ๖ .

คำพูด (Verbal Information) ทักษะการเคลื่อนไหว (Motor Skill) และเจตคติ (Attitude) ผู้สอนควรจัดสภาพการเรียนรู้ให้เหมาะสมกับการเรียนรู้แต่ละประเภท ซึ่งมีลักษณะเฉพาะที่แตกต่างกัน และส่งเสริมกระบวนการเรียนรู้ภายในสมอง โดยจัดสภาพการณ์ภายนอกให้เอื้อต่อกระบวนการเรียนรู้ภายในของผู้เรียน

(๒) วัตถุประสงค์ของรูปแบบ เพื่อช่วยให้ผู้เรียนสามารถเรียนรู้เนื้อหาสาระต่างๆ ได้อย่างดี รวดเร็ว และสามารถจดจำสิ่งที่เรียนได้นาน

(๓) กระบวนการเรียนรู้ของรูปแบบ

ขั้นที่ ๑ กระตุ้นและดึงดูดความสนใจของผู้เรียน เป็นการช่วยให้ผู้เรียนสามารถรับสิ่งเร้าหรือสิ่งที่จะเรียนรู้ได้ดี

ขั้นที่ ๒ แจกวัตถุประสงค์ของการเรียนให้ผู้เรียนทราบ เป็นการช่วยให้ผู้เรียนได้รับรู้ความคาดหวัง

ขั้นที่ ๓ กระตุ้นให้ระลึกถึงความรู้เดิม เป็นการช่วยให้ผู้เรียนดึงข้อมูลเดิมที่อยู่ในหน่วยความจำระยะยาวให้มาอยู่ในหน่วยความจำเพื่อใช้งาน (Working Memory) ซึ่งจะช่วยให้ผู้เรียนเกิดความพร้อมในการเชื่อมโยงความรู้ใหม่กับความรู้เดิม

ขั้นที่ ๔ นำเสนอสิ่งเร้าหรือเนื้อหาสาระใหม่ ผู้สอนควรจัดสิ่งเร้าให้ผู้เรียนเห็นความสำคัญของสิ่งเร้านั้นอย่างชัดเจน เพื่อความสะดวกในการเลือกรับรู้ของผู้เรียน

ขั้นที่ ๕ ให้แนวการเรียนรู้ หรือการจัดระบบข้อมูลให้มีความหมาย เพื่อช่วยให้ผู้เรียนสามารถทำความเข้าใจกับสาระที่เรียนได้ง่ายและเร็วขึ้น

ขั้นที่ ๖ กระตุ้นให้ผู้เรียนแสดงความสามารถ เพื่อให้ผู้เรียนมีโอกาสตอบสนองต่อสิ่งเร้าหรือสาระที่เรียน ซึ่งจะช่วยให้ทราบถึงการเรียนรู้ที่เกิดขึ้นในตัวผู้เรียน

ขั้นที่ ๗ ให้ข้อมูลย้อนกลับ เป็นการให้การเสริมแรงแก่ผู้เรียน และข้อมูลที่เป็นประโยชน์กับผู้เรียน

ขั้นที่ ๘ ประเมินผลการแสดงออกของผู้เรียน เพื่อช่วยให้ผู้เรียนทราบว่าตนเองสามารถบรรลุวัตถุประสงค์มากน้อยเพียงใด

ขั้นที่ ๙ ส่งเสริมความคงทนและการถ่ายโอนการเรียนรู้ โดยการให้โอกาสผู้เรียนได้มีการฝึกฝนอย่างพอเพียงและในสถานการณ์ที่หลากหลาย เพื่อช่วยให้ผู้เรียนเกิดความเข้าใจที่ลึกซึ้งขึ้น และสามารถถ่ายโอนการเรียนรู้ไปสู่สถานการณ์อื่น ๆ ได้

(๔) ผลที่ผู้เรียนจะได้รับจากการเรียนรู้ตามรูปแบบ เนื่องจากการเรียนรู้ตามรูปแบบนี้ จัดขึ้นให้ส่งเสริมกระบวนการเรียนรู้และจดจำของมนุษย์ ดังนั้นผู้เรียนจะสามารถเรียนรู้สาระที่นำเสนอได้อย่างดี รวดเร็วและจดจำสิ่งที่เรียนได้นานนอกจากนั้นผู้เรียนยังได้เพิ่มพูนทักษะในการจัดระบบข้อมูล สร้างความหมายของข้อมูล รวมทั้งการแสดงความสามารถของตนด้วย

๑.๓) รูปแบบการเรียนรู้โดยการนำเสนอโน้ตศัพท์กว้างล่วงหน้า^{๑๑}

(๑) **หลักการของรูปแบบ** การนำเสนอโน้ตศัพท์กว้างล่วงหน้า เพื่อการเรียนรู้ที่มีความหมาย (Meaningful Verbal Learning) การเรียนรู้จะมีความหมายเมื่อสิ่งที่เรียนรู้สามารถเชื่อมโยงกับความรู้อื่นของผู้เรียน ดังนั้นในการสอนสาระความรู้ใหม่ ผู้สอนควรวิเคราะห์หาความคิดรวบยอดย่อย ๆ ของสาระที่จะนำเสนอ จัดทำผังโครงสร้างของความคิดรวบยอดเหล่านั้นแล้ววิเคราะห์หาโน้ตศัพท์หรือความคิดรวบยอดที่กว้างครอบคลุมความคิดรวบยอดย่อย ๆ ที่จะสอน หากผู้สอนนำเสนอโน้ตศัพท์ที่กว้างดังกล่าวแก่ผู้เรียนก่อนการสอนเนื้อหาสาระใหม่ ขณะที่ผู้เรียนกำลังเรียนรู้สาระใหม่ ผู้เรียนจะสามารถนำสาระใหม่นั้นไปเกาะเกี่ยวเชื่อมโยงกับโน้ตศัพท์กว้างที่ไว้ล่วงหน้าแล้ว ทำให้การเรียนรู้ที่มีความหมายต่อผู้เรียน

(๒) **วัตถุประสงค์ของรูปแบบ** เพื่อช่วยให้ผู้เรียนได้เรียนรู้เนื้อหาสาระ ข้อมูลต่างๆ อย่างมีความหมาย

(๓) กระบวนการเรียนรู้ของรูปแบบ

ขั้นที่ ๑ การจัดเตรียมมโนทัศน์กว้าง

ขั้นที่ ๒ การนำเสนอโน้ตศัพท์กว้าง

ขั้นที่ ๓ การนำเสนอเนื้อหาสาระใหม่ของบทเรียน

ขั้นที่ ๔ การจัดโครงสร้างความรู้

(๔) **ผลที่ผู้เรียนจะได้รับจากการเรียนรู้ตามรูปแบบ** ผลโดยตรงที่ผู้เรียนจะได้รับก็คือ เกิดการเรียนรู้ในเนื้อหาสาระและข้อมูลของบทเรียนอย่างมีความหมาย เกิดความคิดรวบยอดในสิ่งที่เรียน และสามารถจัดโครงสร้างความรู้ของตนเองได้ นอกจากนี้ยังได้พัฒนาทักษะและอุปนิสัยในการคิดและเพิ่มพูนความใฝ่รู้

๑.๔) รูปแบบการเรียนรู้แบบเน้นความจำ^{๑๒}

(๑) **หลักการของรูปแบบ** พัฒนาขึ้นโดยอาศัยหลัก ๖ ประการคือ การตระหนักรู้ (Awareness) การเชื่อมโยง (Association) ระบบการเชื่อมโยง (Link System) การเชื่อมโยงที่น่าขบขัน (Ridiculous Association) ระบบการใช้คำทดแทน และการใช้คำสำคัญ (Key word)

(๒) **วัตถุประสงค์ของรูปแบบ** เพื่อช่วยให้ผู้เรียนจดจำเนื้อหาสาระที่เรียนรู้ได้ดีและได้นาน และได้เรียนรู้กลวิธีการจำ ซึ่งสามารถนำไปใช้ในการเรียนรู้สาระอื่น ๆ ได้อีก

(๓) กระบวนการเรียนรู้ของรูปแบบ

ขั้นที่ ๑ การสังเกตหรือศึกษาสาระอย่างตั้งใจ

^{๑๑} เรื่องเดียวกัน, หน้า ๗ - ๙ .

^{๑๒} เรื่องเดียวกัน, หน้า ๑๐ - ๑๓.

ขั้นที่ ๒ การสร้างความเชื่อมโยง

ขั้นที่ ๓ การใช้จินตนาการ

ขั้นที่ ๔ การฝึกใช้เทคนิคต่างๆ ที่ทำไว้ข้างต้น

(๔) ผลที่ผู้เรียนจะได้รับจากการเรียนรู้ตามรูปแบบ การเรียนโดยใช้เทคนิคช่วยความจำต่าง ๆ ของรูปแบบ นอกจากจะช่วยให้ผู้เรียนสามารถจดจำเนื้อหาสาระต่างๆ ที่เรียนได้ดีและได้นานแล้ว ยังช่วยให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้กลวิธีการจำ ซึ่งสามารถนำไปใช้ในการเรียนรู้สาระอื่น ๆ ได้อีกมาก

๑.๕) รูปแบบการเรียนรู้โดยใช้ผังกราฟิก

(๑) หลักการของรูปแบบ ความจำเป็นองค์ประกอบหนึ่งของกระบวนการเรียนรู้ ความจำจะมีประสิทธิภาพมากน้อยเพียงใดขึ้นกับกระบวนการทางปัญญาของบุคคลซึ่งประกอบด้วย การใส่ใจ การรับรู้ การทำซ้ำ การเข้ารหัส และการเรียกคืนข้อมูล การให้ผู้เรียนมีโอกาสเชื่อมโยงความรู้ใหม่กับโครงสร้างความรู้เดิม ๆ และนำความรู้ความเข้าใจมาเข้ารหัสหรือสร้างผังกราฟิกเป็นตัวแทนทางความคิดที่มีความหมายต่อตนเองขึ้น จะส่งผลให้การเรียนรู้นั้นคงอยู่ในความจำระยะยาวและสามารถเรียกคืนมาใช้ได้

(๒) วัตถุประสงค์ของรูปแบบ เพื่อช่วยให้ผู้เรียนได้เชื่อมโยงความรู้ใหม่กับความรู้เดิมและสร้างความหมายและความเข้าใจในเนื้อหาสาระหรือข้อมูลที่เรียนรู้ และจัดระเบียบข้อมูลที่เรียนรู้ด้วยผังกราฟิก ซึ่งจะช่วยให้ง่ายแก่การจดจำ

(๓) กระบวนการเรียนรู้ของรูปแบบ

- ๓.๑) ผู้สอนชี้แจงจุดมุ่งหมายของบทเรียน
- ๓.๒) ผู้สอนนำเสนอผังกราฟิกที่เหมาะสมกับเนื้อหา
- ๓.๓) ผู้สอนกระตุ้นให้ผู้เรียนระลึกถึงความรู้เดิมเพื่อเตรียมสร้างความสัมพันธ์กับความรู้ใหม่
- ๓.๔) ผู้สอนเสนอเนื้อหาสาระที่ต้องการให้ผู้เรียนได้เรียนรู้
- ๓.๕) ผู้สอนเชื่อมโยงเนื้อหาสาระกับผังกราฟิก และให้ผู้เรียนนำเนื้อหาสาระใส่ลงในผังกราฟิกตามความเข้าใจของตน
- ๓.๖) ผู้สอนให้ความรู้เชิงกระบวนการโดยชี้แจงเหตุผลในการใช้ผังกราฟิกและวิธีใช้ผังกราฟิก
- ๓.๗) ผู้สอนและผู้เรียนอภิปรายผลการใช้ผังกราฟิกกับเนื้อหา
- ๓.๘) ผู้สอนซักถาม ปรับความเข้าใจและขยายความจนผู้เรียนเกิดความเข้าใจกระจ่างชัด

(๔) ผลที่ผู้เรียนจะได้รับจากการเรียนรู้ตามรูปแบบ ผู้เรียนจะมีความเข้าใจในเนื้อหาสาระที่เรียนและจดจำสิ่งที่เรียนรู้ได้ดี นอกจากนั้นยังได้เรียนรู้การใช้ผังกราฟิกในการเรียนรู้ต่าง ๆ ซึ่งผู้เรียนสามารถนำไปใช้ในการเรียนรู้เนื้อหาสาระอื่นๆ ได้อีกมาก

๒) รูปแบบการเรียนรู้ที่เน้นการพัฒนาด้านจิตพิสัย^{๑๓} (Affective Domain)

เป็นรูปแบบการเรียนรู้ที่มุ่งช่วยพัฒนาผู้เรียนให้เกิดความรู้สึก เจตคติ ค่านิยม คุณธรรม และจริยธรรมที่พึงประสงค์ ซึ่งเป็นเรื่องที่ยากแก่การพัฒนาหรือปลูกฝัง การจัดการเรียนรู้ตามรูปแบบการเรียนรู้ที่เพียงให้เกิดความรู้ความเข้าใจ มักไม่เพียงพอต่อการให้ผู้เรียนเกิดเจตคติที่ดีได้ จำเป็นต้องอาศัยหลักการและวิธีการอื่น ๆ เพิ่มเติม ดังตัวอย่างต่อไปนี้

๒.๑) รูปแบบการเรียนรู้ตามแนวคิดการพัฒนาจิตพิสัยของบลูม^{๑๔}

(๑) หลักการของรูปแบบ บลูม (Bloom) จำแนกจุดมุ่งหมายการเรียนรู้ออกเป็น ๓ ด้าน คือด้านความรู้ (Cognitive Domain) ด้านเจตคติ (Affective Domain) และด้านทักษะ (Psychomotor Domain) ซึ่งในด้านเจตคติหรือความรู้สึกนั้น บลูมได้จัดชั้นการเรียนรู้ไว้ ๕ ชั้นประกอบด้วย ชั้นการรับรู้ หรือการที่ผู้เรียนได้รับรู้ค่านิยมที่ต้องการจะปลูกฝังในตัวผู้เรียน ชั้นการตอบสนอง ได้แก่ การที่ผู้เรียนได้รับรู้และเกิดความสนใจในค่านิยมนั้น แล้วมีโอกาสได้ตอบสนองในลักษณะใดลักษณะหนึ่ง ชั้นการเห็นคุณค่า เป็นชั้นที่ผู้เรียนได้รับประสบการณ์เกี่ยวกับค่านิยมนั้น แล้วเกิดเห็นคุณค่าของค่านิยมนั้น ทำให้ผู้เรียนมีเจตคติที่ดีต่อค่านิยมนั้น ชั้นการจัดระบบ เป็นชั้นที่ผู้เรียนรับค่านิยมที่ตนเห็นคุณค่านั้นเข้ามาอยู่ในระบบค่านิยมของตน และชั้นการสร้างลักษณะนิสัย เป็นชั้นที่ผู้เรียนปฏิบัติตนตามค่านิยมที่รับมาอย่างสม่ำเสมอและทำจนกระทั่งเป็นนิสัย ถึงแม้ว่าบลูมได้นำเสนอแนวคิดดังกล่าวเพื่อใช้ในการกำหนดวัตถุประสงค์ในการเรียนรู้ก็ตาม แต่ก็สามารถนำมาใช้ในการจัดการเรียนรู้เพื่อช่วยปลูกฝังค่านิยมให้แก่ผู้เรียนได้

(๒) วัตถุประสงค์ของรูปแบบ เพื่อช่วยให้ผู้เรียนเกิดการพัฒนาค่านิยม เจตคติ ค่านิยม คุณธรรมหรือจริยธรรมที่พึงประสงค์ อันจะนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมให้เป็นไปตามความต้องการ

(๓) กระบวนการเรียนรู้ของรูปแบบ

ขั้นที่ ๑ การรับรู้ค่านิยม

ขั้นที่ ๒ การตอบสนองต่อค่านิยม

ขั้นที่ ๓ การเห็นคุณค่าของค่านิยม

ขั้นที่ ๔ การจัดระบบค่านิยม

^{๑๓} เรื่องเดียวกัน, หน้า ๑๓ - ๑๗ .

^{๑๔} เรื่องเดียวกัน, หน้า ๑๓ - ๑๔ .

ขั้นที่ ๕ การสร้างลักษณะนิสัย

(๔) ผลที่ผู้เรียนจะได้รับจากการเรียนรู้ตามรูปแบบ ผู้เรียนจะได้รับการปลูกฝังค่านิยมที่พึงประสงค์จนถึงระดับที่สามารถปฏิบัติได้จนเป็นนิสัย นอกจากนี้ผู้เรียนยังได้เรียนรู้กระบวนการในการปลูกฝังค่านิยมให้เกิดขึ้น ซึ่งผู้เรียนสามารถนำไปปลูกฝังค่านิยมอื่น ๆ ให้แก่ตนเองหรือผู้อื่นต่อไป

๒.๒) รูปแบบการเรียนรู้โดยการซักค้ำ^{๑๕}

(๑) หลักการของรูปแบบ การตัดสินใจอย่างชาญฉลาดในประเด็นปัญหาขัดแย้งต่าง ๆ ที่ยากแก่การตัดสินใจทั้งปัญหาสังคมและปัญหาส่วนตัว มีส่วนเกี่ยวข้องกับค่านิยมที่แตกต่างกัน การตัดสินใจอย่างชาญฉลาดคือความสามารถเลือกทางที่เป็นประโยชน์มากที่สุด โดยกระทบต่อสิ่งอื่น ๆ น้อยที่สุด ผู้เรียนควรได้รับการฝึกฝนให้รู้จักวิเคราะห์ปัญหา ประมวลข้อมูล ตัดสินใจเลือกทางเลือกอย่างมีเหตุผล และแสดงจุดยืนของตนได้ ผู้สอนสามารถใช้กระบวนการซักค้ำอันเป็นกระบวนการที่ใช้กันในศาลมาทดสอบผู้เรียนว่าจุดยืนที่ตนแสดงนั้นเป็นจุดยืนที่แท้จริงของตนหรือไม่ โดยการใช้คำถามซักค้ำที่ช่วยให้ผู้เรียนย้อนกลับไปพิจารณาความคิดเห็นอันเป็นจุดยืนของตน ซึ่งอาจทำให้ผู้เรียนปรับเปลี่ยนความคิดเห็นหรือจุดยืนของตนหรือยืนยันจุดยืนของตนอย่างมั่นใจขึ้น

(๒) วัตถุประสงค์ของรูปแบบ เพื่อช่วยให้ผู้เรียนได้เรียนรู้กระบวนการในการตัดสินใจอย่างชาญฉลาด รวมทั้งวิธีการทำความเข้าใจในความคิดของตน รูปแบบนี้เหมาะสมสำหรับสอนสาระที่เกี่ยวข้องกับประเด็นปัญหาขัดแย้งต่าง ๆ ซึ่งยากแก่การตัดสินใจ

(๓) กระบวนการเรียนรู้ของรูปแบบ

ขั้นที่ ๑ นำเสนอกรณีปัญหา

ขั้นที่ ๒ ให้ผู้เรียนแสดงจุดยืนของตนเอง

ขั้นที่ ๓ ผู้เรียนทบทวนในค่านิยมของตนเอง

ขั้นที่ ๔ ผู้เรียนตรวจสอบและยืนยันจุดยืนใหม่และเก่าของตนอีกครั้ง

(๔) ผลที่ผู้เรียนจะได้รับจากการเรียนรู้ตามรูปแบบ ผู้เรียนจะเกิดความกระจ่างในความคิดของตนเองเกี่ยวกับค่านิยม และเกิดความเข้าใจในตนเอง รวมทั้งผู้สอนได้เรียนรู้และเข้าใจความคิดของผู้เรียน ช่วยให้ผู้เรียนมีการมองโลกในแง่บวกกว้างขึ้น นอกจากนี้ยังช่วยพัฒนาความสามารถในการตัดสินใจของผู้เรียนด้วย

^{๑๕} เรื่องเดียวกัน, หน้า ๑๕ - ๑๖ .

๒.๓) รูปแบบการเรียนรู้โดยใช้บทบาทสมมติ^{๑๖}

(๑) **หลักการของรูปแบบ** บุคคลสามารถเรียนรู้เกี่ยวกับตนเองได้จากการปฏิสัมพันธ์กับผู้อื่น และความรู้สึกนึกคิดของบุคคลก็เป็นผลมาจากการปะทะสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อมรอบข้างและได้สั่งสมไว้ภายในลึก ๆ โดยที่บุคคลอาจไม่รู้ตัวเลยก็ได้ การสวมบทบาทสมมติเป็นวิธีการที่ช่วยให้บุคคลได้แสดงความรู้สึกนึกคิดต่าง ๆ ที่อยู่ภายในออกมา ทำให้สิ่งที่ซ่อนเร้นอยู่เปิดเผยออกมา และนำมาศึกษาทำความเข้าใจกันได้ ช่วยให้บุคคลเกิดการเรียนรู้เกี่ยวกับตนเอง เกิดความเข้าใจในตนเอง ในขณะที่เดียวกันการที่บุคคลสวมบทบาทของผู้อื่น ก็สามารถช่วยให้ผู้เรียนเกิดความเข้าใจในความคิด ค่านิยม และพฤติกรรมของผู้อื่นได้เช่นเดียวกัน

(๒) **วัตถุประสงค์ของรูปแบบ** เพื่อช่วยให้ผู้เรียนเกิดความเข้าใจในตนเอง เข้าใจในความรู้สึกและพฤติกรรมของผู้อื่น และเกิดการปรับเปลี่ยนเจตคติ ค่านิยม และพฤติกรรมของตนให้เป็นไปในทางที่เหมาะสม

(๓) กระบวนการเรียนรู้ของรูปแบบ

ขั้นที่ ๑ นำเสนอสถานการณ์ปัญหาและบทบาทสมมติ ผู้สอนนำเสนอ

ขั้นที่ ๒ เลือกผู้แสดง

ขั้นที่ ๓ จัดฉาก

ขั้นที่ ๔ เตรียมผู้สังเกตการณ์

ขั้นที่ ๕ แสดง

ขั้นที่ ๖ อภิปรายและประเมินผล

ขั้นที่ ๗ แสดงเพิ่มเติม

ขั้นที่ ๘ อภิปรายและประเมินผลอีกครั้ง

ขั้นที่ ๙ แลกเปลี่ยนประสบการณ์และสรุปการเรียนรู้

(๔) **ผลที่ผู้เรียนจะได้รับจากการเรียนรู้ตามรูปแบบ** ผู้เรียนจะเกิดความเข้าใจที่ลึกซึ้งเกี่ยวกับความรู้สึกนึกคิด ความคิดเห็น ค่านิยมคุณธรรมจริยธรรมของผู้อื่น รวมทั้งมีความเข้าใจในตนเองมากขึ้น

^{๑๖} เรื่องเดียวกัน, หน้า ๑๖ - ๑๗ .

๓) รูปแบบการเรียนรู้ที่เน้นการพัฒนาด้านทักษะพิสัย^{๑๗} (Psycho-motor Domain)

เป็นรูปแบบที่มุ่งช่วยพัฒนาความสามารถของผู้เรียนในด้านการปฏิบัติ การกระทำ หรือการ แสดงออกต่าง ๆ ซึ่งจำเป็นต้องใช้หลักการ วิธีการ ที่แตกต่างไปจากการพัฒนาทางด้านจิตพิสัยหรือพุทธิพิสัย ดังตัวอย่างต่อไปนี้

๓.๑) รูปแบบการเรียนรู้ตามแนวคิดการพัฒนาทักษะปฏิบัติของซิมป์สัน^{๑๘}

(๑) หลักการของรูปแบบ ซิมป์สัน (Simpson) กล่าวว่า ทักษะเป็นเรื่องที่มีความ เกี่ยวข้องกับพัฒนาการทางกายของผู้เรียน เป็นความสามารถในการประสานการทำงานของกล้ามเนื้อหรือ ร่างกาย ในการทำงานที่มีความซับซ้อน และต้องอาศัยความสามารถในการใช้กล้ามเนื้อหลาย ๆ ส่วน การ ทำงานดังกล่าวเกิดขึ้นได้จากการสั่งงานของสมอง ซึ่งต้องมีความสัมพันธ์กับความรู้สึกที่เกิดขึ้น ทักษะปฏิบัตินี้ สามารถพัฒนาได้ด้วยการฝึกฝน ซึ่งหากได้รับการฝึกฝนที่ดีแล้ว จะเกิดความถูกต้อง ความคล่องแคล่ว ความ เชี่ยวชาญชำนาญการ และความคงทน ผลของพฤติกรรมหรือการกระทำสามารถสังเกตได้จากความรวดเร็ว ความแม่นยำ ความเร็วหรือความราบรื่นในการจัดการ

(๒) วัตถุประสงค์ของรูปแบบ เพื่อช่วยให้ผู้เรียนสามารถปฏิบัติหรือทำงานที่ต้อง อาศัยการเคลื่อนไหวหรือการประสานงานของกล้ามเนื้อทั้งหลายได้อย่างดี มีความถูกต้องและมีความชำนาญ

(๓) กระบวนการเรียนรู้ของรูปแบบ

ขั้นที่ ๑ ขั้นการรับรู้

ขั้นที่ ๒ ขั้นการเตรียมความพร้อม

ขั้นที่ ๓ ขั้นการสนองตอบภายใต้การควบคุม

ขั้นที่ ๔ ขั้นการให้ลงมือกระทำจนกลายเป็นกลไกที่สามารถกระทำตัวเอง

ขั้นที่ ๕ ขั้นการกระทำอย่างชำนาญ

ขั้นที่ ๖ ขั้นการปรับปรุงและประยุกต์ใช้

ขั้นที่ ๗ ขั้นการคิดริเริ่ม

(๔) ผลที่ผู้เรียนจะได้รับจากการเรียนรู้ตามรูปแบบ ผู้เรียนจะสามารถกระทำหรือ แสดงออกอย่างคล่องแคล่ว ชำนาญ ในสิ่งที่ต้องการให้ผู้เรียนทำได้ นอกจากนั้นยังช่วยพัฒนาความคิด สร้างสรรค์ และความอดทนให้เกิดขึ้นในตัวผู้เรียนด้วย

^{๑๗} เรื่องเดียวกัน, หน้า ๑๘ - ๒๑ .

^{๑๘} เรื่องเดียวกัน, หน้า ๑๘ .

๓.๒) รูปแบบการเรียนรู้ทักษะปฏิบัติของแฮร์โรว์^{๑๙}

(๑) หลักการของรูปแบบ แฮร์โรว์ (Harrow) จัดลำดับขั้นของการเรียนรู้ทางด้านทักษะปฏิบัติไว้ ๕ ขั้น โดยเริ่มจากระดับที่ซับซ้อนน้อยไปจนถึงระดับที่มีความซับซ้อนมาก ดังนั้นการกระทำจึงเริ่มจากการเคลื่อนไหวกล้ามเนื้อใหญ่ไปถึงการเคลื่อนไหวกล้ามเนื้อย่อย ลำดับขั้นดังกล่าวได้แก่ การเลียนแบบ การลงมือกระทำตามคำสั่ง การกระทำอย่างถูกต้องสมบูรณ์ การแสดงออก และการกระทำอย่างเป็นธรรมชาติ

(๒) วัตถุประสงค์ของรูปแบบ มุ่งให้ผู้เรียนเกิดความสามารถทางด้านทักษะปฏิบัติต่างๆ อย่างถูกต้องสมบูรณ์และชำนาญ

(๓) กระบวนการเรียนรู้ของรูปแบบ

ขั้นที่ ๑ ขั้นการเลียนแบบ

ขั้นที่ ๒ ขั้นการลงมือกระทำตามคำสั่ง

ขั้นที่ ๓ ขั้นการกระทำอย่างถูกต้องสมบูรณ์

ขั้นที่ ๔ ขั้นการแสดงออก

ขั้นที่ ๕ ขั้นการกระทำอย่างเป็นธรรมชาติ

(๔) ผลที่ผู้เรียนจะได้รับจากการเรียนรู้ตามรูปแบบ ผู้เรียนจะเกิดการพัฒนาทางด้านทักษะปฏิบัติ จนสามารถกระทำได้อย่างถูกต้องสมบูรณ์

๓.๓) รูปแบบการเรียนรู้ทักษะปฏิบัติของเดวิส^{๒๐}

(๑) หลักการของรูปแบบ เดวิส (Davies) นำเสนอแนวคิดเกี่ยวกับการพัฒนาทักษะปฏิบัติไว้ว่า ทักษะส่วนใหญ่จะประกอบไปด้วยทักษะย่อย ๆ จำนวนมาก การฝึกให้ผู้เรียนสามารถทำทักษะย่อย ๆ เหล่านี้ได้ก่อนแล้วค่อยเชื่อมโยงต่อกันเป็นทักษะใหญ่ จะช่วยให้ผู้เรียนประสบผลสำเร็จได้ดีและเร็วขึ้น

(๒) วัตถุประสงค์ของรูปแบบ มุ่งช่วยพัฒนาความสามารถด้านทักษะปฏิบัติของผู้เรียน โดยเฉพาะอย่างยิ่งทักษะที่ประกอบด้วยทักษะย่อยจำนวนมาก

(๓) กระบวนการเรียนรู้ของรูปแบบ

ขั้นที่ ๑ ขั้นสาธิตทักษะหรือการกระทำ

ขั้นที่ ๒ ขั้นสาธิตและให้ผู้เรียนปฏิบัติทักษะย่อย

ขั้นที่ ๓ ขั้นให้ผู้เรียนปฏิบัติทักษะย่อย

^{๑๙} เรื่องเดียวกัน, หน้า ๑๙ .

^{๒๐} เรื่องเดียวกัน, หน้า ๒๐ - ๒๑.

ขั้นที่ ๔ ขั้นให้เทคนิควิธีการ

ขั้นที่ ๕ ขั้นให้ผู้เรียนเชื่อมโยงทักษะย่อย ๆ

(๔) ผลที่ผู้เรียนจะได้รับจากการเรียนรู้ตามรูปแบบ ผู้เรียนจะสามารถปฏิบัติทักษะได้เป็นอย่างดี และมีประสิทธิภาพ

๔) รูปแบบการเรียนรู้ที่เน้นการพัฒนาทักษะกระบวนการ^{๒๑} (Process Skill)

เป็นรูปแบบที่พัฒนาทักษะที่เกี่ยวข้องกับวิถีดำเนินการต่างๆ ซึ่งอาจเป็นกระบวนการทางสติปัญญา เช่น กระบวนการสืบสอบแสวงหาความรู้ หรือกระบวนการคิดต่างๆ อาทิ การคิดวิเคราะห์ การอุปนัย การนิรนัย การใช้เหตุผล การสืบสอบ การคิดริเริ่มสร้างสรรค์ และการคิดอย่างมีวิจารณญาณ เป็นต้น หรืออาจเป็นกระบวนการทางสังคม เช่น กระบวนการทำงานร่วมกัน เป็นต้น ดังตัวอย่างต่อไปนี้

๔.๑) รูปแบบการเรียนรู้ที่เน้นกระบวนการสืบสอบและแสวงหาความรู้เป็นกลุ่ม^{๒๒}

(๑) หลักการของรูปแบบ ประกอบด้วย ๒ แนวคิด คือแนวคิดเกี่ยวกับการสืบเสาะแสวงหาความรู้ (Inquiry) และแนวคิดเกี่ยวกับความรู้ (Knowledge) สิ่งสำคัญที่สามารถช่วยให้ผู้เรียนเกิดความรู้สึกรู้สึกหรือความต้องการที่จะสืบค้นหรือเสาะแสวงหาความรู้ก็คือตัวปัญหา แต่ปัญหานั้นจะต้องมีลักษณะที่มีความหมายต่อผู้เรียนและท้าทายเพียงพอที่จะทำให้ผู้เรียนเกิดความต้องการที่จะแสวงหาคำตอบ นอกจากนั้นปัญหาที่ชวนให้เกิดความงุนงงสงสัย หรือก่อให้เกิดความขัดแย้งทางความคิด จะยิ่งทำให้ผู้เรียนเกิดความต้องการที่จะเสาะแสวงหาความรู้หรือคำตอบมากยิ่งขึ้น เนื่องจากมนุษย์อาศัยอยู่ในสังคม ต้องมีปฏิสัมพันธ์กับผู้อื่นในสังคม เพื่อสนองความต้องการของตนทั้งทางด้านร่างกาย สติปัญญา จิตใจ อารมณ์และสังคม ความขัดแย้งทางความคิดที่เกิดขึ้นระหว่างบุคคลหรือในกลุ่ม จึงเป็นสิ่งที่บุคคลต้องพยายามหาหนทางขจัดแก้ไขหรือจัดการทำความเข้าใจเป็นที่พอใจหรือยอมรับทั้งของตนเองและผู้เกี่ยวข้อง ส่วนความรู้เป็นเป้าหมายของกระบวนการสืบสอบทั้งหลาย ความรู้เป็นสิ่งที่ได้จากการนำประสบการณ์หรือความรู้เดิมมาใช้ในประสบการณ์ใหม่ ดังนั้นความรู้จึงเป็นสิ่งที่ค้นพบผ่านกระบวนการสืบสอบโดยอาศัยความรู้และประสบการณ์

(๒) วัตถุประสงค์ของรูปแบบ มุ่งพัฒนาทักษะในการสืบสอบเพื่อให้ได้มาซึ่งความรู้ความเข้าใจ โดยอาศัยกลุ่มซึ่งเป็นเครื่องมือทางสังคมช่วยกระตุ้นความสนใจหรือความอยากรู้และช่วยดำเนินการแสวงหาความรู้หรือคำตอบที่ต้องการ

(๓) กระบวนการเรียนรู้ของรูปแบบ

ขั้นที่ ๑ ให้ผู้เรียนเผชิญปัญหาหรือสถานการณ์ที่ชวนให้งุนงงสงสัย

ขั้นที่ ๒ ให้ผู้เรียนแสดงความคิดเห็นต่อปัญหาหรือสถานการณ์นั้น

^{๒๑} เรื่องเดียวกัน, หน้า ๒๑ - ๓๑.

^{๒๒} เรื่องเดียวกัน, หน้า ๒๑.

- ขั้นที่ ๓ ให้ผู้เรียนแต่ละกลุ่มร่วมกันวางแผนในการแสวงหาความรู้
 ขั้นที่ ๔ ให้ผู้เรียนดำเนินการแสวงหาความรู้
 ขั้นที่ ๕ ให้ผู้เรียนวิเคราะห์ข้อมูล สรุปผลข้อมูล นำเสนอและอภิปรายผล
 ขั้นที่ ๖ ให้ผู้เรียนกำหนดประเด็นปัญหาที่ต้องการสืบเสาะหาคำตอบต่อไป

(๔) ผลที่ผู้เรียนจะได้รับจากการเรียนรู้ตามรูปแบบ ผู้เรียนจะสามารถสืบสอบและเสาะแสวงหาความรู้ด้วยตนเอง เกิดความใฝ่รู้และมีความมั่นใจในตนเองเพิ่มขึ้น และได้พัฒนาทักษะการสืบสอบ ทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ และทักษะการทำงานกลุ่ม

๔.๒) รูปแบบการเรียนรู้ที่เน้นกระบวนการคิดอุปนัย^{๒๓}

(๑) หลักการของรูปแบบ การคิดเป็นสิ่งที่สอนได้ การคิดเป็นกระบวนการปฏิสัมพันธ์ระหว่างบุคคลกับข้อมูล และกระบวนการนี้มีลำดับขั้นตอนดังเช่นการคิดอุปนัย จะต้องเริ่มจากการสร้างความคิดรวบยอด หรือมโนทัศน์ก่อน แล้วจึงถึงขั้นการตีความข้อมูล และสรุป ต่อไปจึงนำข้อสรุปหรือหลักการที่ได้ไปประยุกต์ใช้

(๒) วัตถุประสงค์ของรูปแบบ มุ่งพัฒนาการคิดแบบอุปนัยของผู้เรียน ช่วยให้ผู้เรียนใช้กระบวนการคิดดังกล่าวในการสร้างมโนทัศน์และประยุกต์ใช้มโนทัศน์ต่างๆ ได้

(๓) กระบวนการเรียนรู้ของรูปแบบ

- ขั้นที่ ๑ การสร้างมโนทัศน์
 ขั้นที่ ๒ การตีความและสรุปข้อมูล
 ขั้นที่ ๓ การประยุกต์ใช้ข้อสรุปหรือหลักการ

(๔) ผลที่ผู้เรียนจะได้รับจากการเรียนรู้ตามรูปแบบ ผู้เรียนจะสามารถสร้างมโนทัศน์และประยุกต์ใช้มโนทัศน์นั้นด้วยกระบวนการคิดแบบอุปนัย และผู้เรียนสามารถนำกระบวนการคิดดังกล่าวไปใช้ในการสร้างมโนทัศน์อื่น ๆ ต่อไปได้

๔.๓) รูปแบบการเรียนรู้ที่เน้นกระบวนการคิดสร้างสรรค์^{๒๔}

(๑) หลักการของรูปแบบ บุคคลทั่วไปมักยึดติดกับวิธีคิดแก้ปัญหาแบบเดิม ๆ ของตน โดยไม่ค่อยคำนึงถึงความคิดของคนอื่น ทำให้การคิดของตนคับแคบและไม่สร้างสรรค์ บุคคลจะเกิดความคิดเห็นที่สร้างสรรค์แตกต่างไปจากเดิมได้ หากมีโอกาสได้ลองคิดแก้ปัญหาด้วยวิธีการที่ไม่เคยคิดมาก่อน หรือคิดโดยสมมติตัวเองเป็นคนอื่น และถ้ายิ่งให้บุคคลจากหลายกลุ่มประสบการณ์มาช่วยกันแก้ปัญหา ก็จะได้วิธีการที่หลากหลายขึ้น และมีประสิทธิภาพมากขึ้น ดังนั้นผู้เรียนควรมีโอกาสคิดแก้ปัญหาด้วยแนวความคิด

^{๒๓} เรื่องเดียวกัน, หน้า ๒๒.

^{๒๔} เรื่องเดียวกัน, หน้า ๒๓.

ใหม่ๆ ที่ไม่เหมือนเดิม ไม่อยู่ในสภาพที่เป็นตัวเอง ให้ลองใช้ความคิดในฐานะที่เป็นคนอื่น หรือเป็นสิ่งอื่น สภาพการณ์เช่นนี้จะกระตุ้นให้ผู้เรียนเกิดความคิดใหม่ ๆ ขึ้นได้ วิธีการคิดเปรียบเทียบแบบอุปมาอุปมัยเพื่อใช้ในการกระตุ้นความคิดใหม่ๆ มี ๓ แบบ คือ การเปรียบเทียบแบบตรง การเปรียบเทียบบุคคลกับสิ่งของ และการเปรียบเทียบคำคู่ขัดแย้ง วิธีการนี้มีประโยชน์มากเป็นพิเศษสำหรับการเขียนและการพูดอย่างสร้างสรรค์ รวมทั้งการสร้างสรรค์งานทางศิลปะ

(๒) วัตถุประสงค์ของรูปแบบ มุ่งพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ของผู้เรียน ช่วยให้ผู้เรียนเกิดแนวคิดที่ใหม่แตกต่างไปจากเดิม และสามารถนำความคิดใหม่นั้นไปใช้ให้เป็นประโยชน์ได้

(๓) กระบวนการเรียนรู้ของรูปแบบ

ขั้นที่ ๑ ขั้นนำ ผู้สอนให้ผู้เรียนทำงานต่าง ๆ ที่ต้องการให้ผู้เรียนทำ เช่น ให้เขียน บรรยาย เล่า ทำ แสดง วาดภาพ สร้าง ปั้น เป็นต้น ผู้เรียนทำงานนั้น ๆ ตามปกติที่เคยทำ เสร็จแล้วให้เก็บผลงานไว้ก่อน

ขั้นที่ ๒ ขั้นการสร้างอุปมาแบบตรงหรือเปรียบเทียบแบบตรง

ขั้นที่ ๓ ขั้นการสร้างอุปมาบุคคลหรือเปรียบเทียบบุคคลกับสิ่งของ

ขั้นที่ ๔ ขั้นการสร้างอุปมาคำคู่ขัดแย้ง

ขั้นที่ ๕ ขั้นการอธิบายความหมายของคำคู่ขัดแย้ง

ขั้นที่ ๖ ขั้นการนำความคิดใหม่มาสร้างสรรค์งาน

(๔) ผลที่ผู้เรียนจะได้รับจากการเรียนรู้ตามรูปแบบ ผู้เรียนจะเกิดความคิดใหม่ ๆ และสามารถนำความคิดใหม่ ๆ นั้นไปใช้ในงานของตน ทำให้งานของตนมีความแปลกใหม่ น่าสนใจมากขึ้น นอกจากนี้ผู้เรียนอาจเกิดความตระหนักในคุณค่าของการคิดและความคิดของผู้อื่นอีกด้วย

๔.๔) รูปแบบการเรียนรู้กระบวนการคิดแก้ปัญหาอนาคตตามแนวคิดของทอแรนซ์^{๒๕}

(๑) หลักการของรูปแบบ ทอแรนซ์ (Torrance) พัฒนารูปแบบการคิดแก้ปัญหาอนาคต โดยนำองค์ประกอบของความคิดสร้างสรรค์ ๓ องค์ประกอบ คือ การคิดคล่องแคล่ว การคิดยืดหยุ่น การคิดริเริ่ม มาใช้ประกอบกับกระบวนการคิดแก้ปัญหา และการใช้ประโยชน์จากกลุ่มซึ่งมีความคิดหลากหลาย โดยเน้นการใช้เทคนิคระดมสมองเกือบทุกขั้นตอน

(๒) วัตถุประสงค์ของรูปแบบ มุ่งช่วยพัฒนาผู้เรียนให้ตระหนักรู้ในปัญหาที่จะเกิดขึ้นในอนาคต และเรียนรู้ที่จะคิดแก้ปัญหาาร่วมกัน ช่วยให้ผู้เรียนพัฒนาทักษะการคิด

(๓) กระบวนการเรียนรู้ของรูปแบบ

ขั้นที่ ๑ การนำสภาพการณ์อนาคตเข้าสู่ระบบการคิด

^{๒๕} เรื่องเดียวกัน, หน้า ๒๔.

ขั้นที่ ๒ การระดมสมองเพื่อค้นหาปัญหา

ขั้นที่ ๓ การสรุปปัญหา และจัดลำดับความสำคัญของปัญหา

ขั้นที่ ๔ การระดมสมองหาวิธีแก้ปัญหา

ขั้นที่ ๕ การเลือกวิธีการแก้ปัญหาที่ดีที่สุด

ขั้นที่ ๖ การนำเสนอวิธีการแก้ปัญหานั้น

(๔) ผลที่ผู้เรียนจะได้รับจากการเรียนรู้ตามรูปแบบ ผู้เรียนจะได้พัฒนาทักษะการคิดแก้ปัญหา และตระหนักรู้ในปัญหาที่อาจจะเกิดขึ้นในอนาคต และสามารถใช้ทักษะการคิดแก้ปัญหามาใช้ในการแก้ปัญหาปัจจุบัน และป้องกันปัญหาที่จะเกิดขึ้นในอนาคต

๕) รูปแบบการเรียนรู้ที่เน้นการบูรณาการ^{๒๖} (Integration)

เป็นรูปแบบที่พยายามพัฒนาการเรียนรู้ด้านต่างๆ ของผู้เรียนไปพร้อม ๆ กัน เน้นบูรณาการทั้งทางด้านเนื้อหาสาระและวิธีการ รูปแบบในลักษณะนี้กำลังได้รับความนิยม เพราะมีความสอดคล้องกับหลักทฤษฎีทางการศึกษาที่มุ่งเน้นการพัฒนากรอบด้าน หรือการพัฒนาเป็นองค์รวม ดังตัวอย่างต่อไปนี้

๕.๑) รูปแบบการเรียนรู้ทางตรง

(๑) หลักการของรูปแบบ งานวิจัยจำนวนไม่น้อยชี้ให้เห็นว่า การสอนโดยมุ่งเน้นให้ความรู้ที่ลึกซึ่งช่วยให้ผู้เรียนรู้สึกว่ามีบทบาทในการเรียน ทำให้ผู้เรียนมีความตั้งใจในการเรียนรู้และช่วยให้ผู้เรียนประสบความสำเร็จในการเรียนรู้ โดยจัดสาระและวิธีการให้ผู้เรียนอย่างดีทั้งทางด้านเนื้อหาความรู้ และการให้ผู้เรียนใช้เวลาเรียนอย่างมีประสิทธิภาพ เป็นประโยชน์ต่อการเรียนรู้ของผู้เรียนมากที่สุด ผู้เรียนมีใจจดจ่อกับสิ่งที่เรียนและช่วยให้ผู้เรียนร้อยละ ๘๐ ประสบความสำเร็จในการเรียน นอกจากนั้นยังพบว่าบรรยากาศที่ไม่ปลอดภัยสำหรับผู้เรียนสามารถสกัดกั้นความสำเร็จของผู้เรียนได้ ดังนั้นผู้สอนจึงจำเป็นต้องระมัดระวังไม่ทำให้ผู้เรียนเกิดความรู้สึกในทางลบ เช่น การดูต่ำว่ากล่าว การแสดงความไม่พอใจ หรือวิพากษ์วิจารณ์ผู้เรียน

(๒) วัตถุประสงค์ของรูปแบบ มุ่งช่วยให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ทั้งเนื้อหาสาระและโมโนทัศน์ต่างๆ รวมทั้งได้ฝึกปฏิบัติทักษะต่างๆ จนสามารถทำได้ดีและประสบผลสำเร็จได้ในเวลาที่จำกัด

(๓) กระบวนการเรียนรู้ของรูปแบบ

ขั้นที่ ๑ ขั้นนำ ผู้สอนแจ้งวัตถุประสงค์ของบทเรียน

ขั้นที่ ๒ ขั้นนำเสนอบทเรียน

ขั้นที่ ๓ ขั้นฝึกปฏิบัติตามแบบ

ขั้นที่ ๔ ขั้นฝึกปฏิบัติภายใต้การกำกับของผู้ชี้แนะ

^{๒๖} เรื่องเดียวกัน, หน้า ๒๕.

ขั้นที่ ๕ การฝึกปฏิบัติอย่างอิสระ

(๔) ผลที่ผู้เรียนจะได้รับจากการเรียนรู้ตามรูปแบบ การเรียนรู้แบบนี้ เป็นไปตามลำดับขั้นตอน ตรงไปตรงมา ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ทั้งทางด้านพุทธิพิสัยและทักษะพิสัยได้เร็วและได้มากในเวลาที่มีจำกัด ไม่สับสน ผู้เรียนได้ฝึกปฏิบัติตามความสามารถของตน จนสามารถบรรลุวัตถุประสงค์ ทำให้ผู้เรียนมีแรงจูงใจในการเรียนและมีความรู้สึกที่ดีต่อตนเอง

๕.๒) รูปแบบการเรียนรู้โดยการสร้างเรื่อง^{๒๗}

(๑) หลักการของรูปแบบ จากพื้นฐานความเชื่อที่ว่า การเรียนรู้ที่ดีควรมีลักษณะบูรณาการหรือเป็นสหวิทยาการคือเป็นการเรียนรู้ที่ผสมผสานศาสตร์หลาย ๆ อย่างเข้าด้วยกัน เพื่อประโยชน์สูงสุดในการประยุกต์ใช้ในการทำงานและการดำเนินชีวิตประจำวัน การเรียนรู้ที่ดีเป็นการเรียนรู้ที่เกิดขึ้นผ่านทางประสบการณ์ตรงหรือการกระทำหรือการมีส่วนร่วมของผู้เรียนเอง ความคงทนของผลการเรียนรู้ขึ้นอยู่กับวิธีการเรียนรู้หรือวิธีการที่ได้ความรู้มา ผู้เรียนสามารถเรียนรู้คุณค่าและสร้างผลงานที่ดีได้หากมีโอกาสได้ลงมือกระทำ นอกจากความเชื่อข้างต้นแล้ว การเรียนรู้โดยวิธีการสร้างเรื่องยังใช้หลักการเรียนรู้และการสอนอีกหลายประการ เช่น การเรียนรู้จากสิ่งใกล้ตัวไปสู่วิถีชีวิตจริง การสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเอง และการเรียนการสอนโดยยึดผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง จากฐานความเชื่อและหลักการดังกล่าว จึงมีการพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนที่มีลักษณะบูรณาการเนื้อหาหลักสูตรและทักษะการเรียนจากหลายสาขาวิชาเข้าด้วยกัน โดยให้ผู้เรียนได้สร้างสรรค์เรื่องขึ้นด้วยตนเอง ผู้สอนทำหน้าที่วางเส้นทางเดินเรื่องให้ การดำเนินเรื่องแบ่งเป็นตอนๆ (Episode) แต่ละตอนประกอบด้วยกิจกรรมย่อยที่เชื่อมโยงกันด้วยคำถามหลัก (Key Question) ลักษณะของคำถามหลักที่เชื่อมโยงเรื่องราวให้ดำเนินไปอย่างต่อเนื่องมี ๔ คำถาม ได้แก่ ที่ไหน ใคร ทำอะไร อย่างไร และมีเหตุการณ์อะไรเกิดขึ้น ผู้สอนจะใช้คำถามหลักเหล่านี้เปิดประเด็นให้ผู้เรียนคิดร้อยเรียงเรื่องราวด้วยตนเอง รวมทั้งสร้างสรรค์ชิ้นงานประกอบกันไป การเรียนการสอนด้วยวิธีการดังกล่าวช่วยให้ผู้เรียนมีโอกาสได้ใช้ประสบการณ์และความคิดของตนอย่างเต็มที่ และมีโอกาสได้แลกเปลี่ยนความรู้ความคิดกัน อภิปรายร่วมกัน และเกิดการเรียนรู้อย่างกว้างขวาง

(๒) วัตถุประสงค์ของรูปแบบ เพื่อช่วยพัฒนาความรู้ ความเข้าใจและเจตคติของผู้เรียนในเรื่องที่เรียน รวมทั้งทักษะกระบวนการต่างๆ เช่น ทักษะการคิด ทักษะการทำงานร่วมกับผู้อื่น ทักษะการแก้ปัญหา ทักษะการสื่อสาร เป็นต้น

(๓) กระบวนการเรียนรู้ของรูปแบบ

ขั้นที่ ๑ กำหนดเส้นทางเดินเรื่องให้เหมาะสม มีการวางแผนและจัดเตรียมวัสดุอุปกรณ์ล่วงหน้า

^{๒๗} เรื่องเดียวกัน, หน้า ๒๖.

ขั้นที่ ๒ ดำเนินกิจกรรมการเรียนรู้ แล้วแต่ละหัวเรื่องและการบูรณาการว่า สามารถทำได้ครอบคลุมเพียงใด แต่ไม่ควรใช้เวลาเกิน ๑ ภาคเรียน

ขั้นที่ ๓ ประเมิน ผู้สอนใช้การประเมินผลตามสภาพที่แท้จริง

(๔) ผลที่ผู้เรียนจะได้รับจากการเรียนรู้ตามรูปแบบ ผู้เรียนจะเกิดความรู้ความเข้าใจในเรื่องที่เรียน ในระดับที่สามารถวิเคราะห์และสังเคราะห์ได้ รวมทั้งได้พัฒนาทักษะกระบวนการต่าง ๆ

๕.๓) รูปแบบการเรียนรู้ตามวัฏจักรการเรียนรู้ ๔ ด้าน (๔ MAT)^{๒๘}

(๑) หลักการของรูปแบบ การเรียนรู้ของบุคคลเกิดขึ้นจากความสัมพันธ์ของ ๒ มิติ คือการรับรู้ และกระบวนการจัดกระทำข้อมูล การรับรู้มี ๒ ช่องทาง คือผ่านทางประสบการณ์ที่เป็นรูปธรรม และผ่านทางความคิดรวบยอดที่เป็นนามธรรม ส่วนการจัดกระทำกับข้อมูลที่รับรู้นั้นมี ๒ ลักษณะเช่นเดียวกัน คือการลงมือทดลองปฏิบัติ และการสังเกตโดยใช้ความคิดอย่างไตร่ตรอง เมื่อลากเส้นตรงของช่องทางการรับรู้ ๒ ช่องทาง และเส้นตรงของการจัดกระทำข้อมูลเพื่อให้เกิดการเรียนรู้มาตัดกันแล้วเขียนเป็นวงกลมจะเกิดพื้นที่เป็น ๔ ส่วนของวงกลม ซึ่งสามารถแทนลักษณะการเรียนรู้ของผู้เรียน ๔ แบบคือ แบบที่ ๑ เป็นผู้เรียนที่ถนัดจินตนาการ (Imaginative Learners) เพราะมีการรับรู้ผ่านทางประสบการณ์ที่เป็นรูปธรรม และใช้กระบวนการจัดกระทำข้อมูลด้วยการสังเกตอย่างไตร่ตรอง แบบที่ ๒ เป็นผู้เรียนที่ถนัดการวิเคราะห์ (Analytic Learners) เพราะมีการรับรู้ผ่านทางความคิดรวบยอดที่เป็นนามธรรม และชอบใช้กระบวนการสังเกตอย่างไตร่ตรอง แบบที่ ๓ เป็นผู้เรียนที่ถนัดใช้สามัญสำนึก (Commonsense learners) เพราะมีการรับรู้ผ่านทางความคิดรวบยอดที่เป็นนามธรรม และชอบใช้กระบวนการลงมือทำ และแบบที่ ๔ เป็นผู้เรียนที่ถนัดในการปรับเปลี่ยน (Dynamic Learners) เพราะมีการรับรู้ผ่านทางประสบการณ์ที่เป็นรูปธรรม และชอบใช้กระบวนการลงมือปฏิบัติ ต่อมาเมื่อมีการผสมผสานกับแนวคิดการทำงานของสมองทั้งสองซีก ทำให้เกิดแนวการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้คำถามหลัก ๔ คำถามคือ ทำไม (Why) อะไร (What) อย่างไร (How) และถ้า (If) ซึ่งสามารถพัฒนาผู้เรียนที่มีลักษณะการเรียนรู้แตกต่างกันทั้ง ๔ แบบ ให้สามารถใช้สมองทุกส่วนของตนในการพัฒนาศักยภาพของตนได้อย่างเต็มที่

(๒) วัตถุประสงค์ของรูปแบบ เพื่อช่วยให้ผู้เรียนมีโอกาสได้ใช้สมองทุกส่วนทั้งซีกซ้ายและขวาในการสร้างความรู้ความเข้าใจให้แก่ตนเอง

(๓) กระบวนการเรียนรู้ของรูปแบบ

ขั้นที่ ๑ การสร้างประสบการณ์

ขั้นที่ ๒ การวิเคราะห์ประสบการณ์

^{๒๘} เรื่องเดียวกัน, หน้า ๒๗.

ขั้นที่ ๓ การพัฒนาประสบการณ์เป็นความคิดรวบยอดหรือแนวคิด

ขั้นที่ ๔ การพัฒนาความรู้ความคิด

ขั้นที่ ๕ การปฏิบัติตามแนวคิดที่ได้เรียนรู้

ขั้นที่ ๖ การสร้างสรรค์ชิ้นงานของตนเอง

ขั้นที่ ๗ การวิเคราะห์ผลงานและแนวทางในการนำไปประยุกต์ใช้

ขั้นที่ ๘ การแลกเปลี่ยนความรู้ความคิด

(๔) ผลที่ผู้เรียนจะได้รับจากการเรียนรู้ตามรูปแบบ ผู้เรียนจะสามารถสร้างความรู้ด้วยตนเองในเรื่องที่เรียน จะเกิดความรู้ความเข้าใจและนำความรู้ความเข้าใจนั้นไปใช้ได้ และสามารถสร้างผลงานที่เป็นความคิดสร้างสรรค์ของตนเอง รวมทั้งได้พัฒนาทักษะกระบวนการต่าง ๆ อีกจำนวนมาก

๕.๔) รูปแบบการเรียนรู้แบบร่วมมือ^{๒๔}

(๑) หลักการของรูปแบบ ผู้เรียนควรร่วมมือกันในการเรียนรู้มากกว่าการแข่งขันกัน เพราะการแข่งขันก่อให้เกิดสภาพการณ์แพ้-ชนะ ต่างจากการร่วมมือกันซึ่งก่อให้เกิดสภาพการณ์ชนะ-ชนะ อันเป็นสภาพการณ์ที่ดีกว่าทั้งทางด้านจิตใจและสติปัญญา หลักการเรียนรู้แบบร่วมมือ ๕ ประการ ประกอบด้วย หลักที่ ๑ การเรียนรู้ต้องอาศัยหลักพึ่งพากันโดยถือว่าทุกคนมีความสำคัญเท่าเทียมกันและจะต้องพึ่งพากันเพื่อความสำเร็จร่วมกัน หลักที่ ๒ การเรียนรู้ที่ดีต้องอาศัยการหันหน้าเข้าหากัน มีปฏิสัมพันธ์กันเพื่อแลกเปลี่ยนความคิดเห็น ข้อมูลและการเรียนรู้ต่าง ๆ หลักที่ ๓ การเรียนรู้ร่วมกันต้องอาศัยทักษะทางสังคมโดยเฉพาะทักษะในการทำงานร่วมกัน หลักที่ ๔ การเรียนรู้ร่วมกันควรมีการวิเคราะห์กระบวนการกลุ่มที่ใช้ในการทำงาน และหลักที่ ๕ การเรียนรู้ร่วมกันจะต้องมีผลงานหรือผลสัมฤทธิ์ทั้งรายบุคคลและรายกลุ่มที่สามารถตรวจสอบและวัดประเมินได้ หากผู้เรียนมีโอกาสได้เรียนรู้แบบร่วมมือกัน นอกจากจะช่วยให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ทางด้านเนื้อหาสาระต่าง ๆ ได้กว้างขึ้นและลึกซึ้งขึ้นแล้วยังสามารถช่วยพัฒนาผู้เรียนทางด้านสังคมและอารมณ์มากขึ้นด้วย รวมทั้งมีโอกาสได้ฝึกฝนพัฒนาทักษะกระบวนการต่าง ๆ ที่จำเป็นต่อการดำรงชีวิตอีกมาก

(๒) วัตถุประสงค์ของรูปแบบ มุ่งให้ผู้เรียนได้เรียนรู้เนื้อหาสาระต่าง ๆ ทั้งด้วยตนเองและด้วยความร่วมมือและความช่วยเหลือจากเพื่อน ๆ ได้พัฒนาทักษะสังคมต่าง ๆ เช่น ทักษะการสื่อสาร ทักษะการทำงานร่วมกับผู้อื่น ทักษะการสร้างความสัมพันธ์ รวมทั้งทักษะแสวงหาความรู้ ทักษะการคิด การแก้ปัญหาและอื่น ๆ

(๓) กระบวนการเรียนรู้ของรูปแบบ รูปแบบการเรียนรู้แบบร่วมมือมีกระบวนการเรียนรู้ ตัวอย่างเช่น

^{๒๔} เรื่องเดียวกัน, หน้า ๒๘.

(๓.๑) กระบวนการเรียนรู้แบบจิ๊กซอร์^{๓๐}

(๓.๑.๑) จัดผู้เรียนเข้ากลุ่มละความสามารถ (เก่ง-กลาง-อ่อน) กลุ่มละ ๔ คน และเรียกกลุ่มนี้ว่า กลุ่มบ้านของเรา (Home Group)

(๓.๑.๒) สมาชิกในกลุ่มบ้านของเราได้รับมอบหมายให้ศึกษาเนื้อหาสาระคนละ ๑ ส่วน (เปรียบเทียบได้ชิ้นส่วนภาพตัดต่อคนละ ๑ ชิ้น) และหาคำตอบในประเด็นปัญหาที่ผู้สอนมอบหมายให้

(๓.๑.๓) สมาชิกในกลุ่มบ้านของเรา แยกย้ายไปรวมกับสมาชิกกลุ่มอื่น ซึ่งได้รับเนื้อหาเดียวกัน ตั้งเป็นกลุ่มผู้เชี่ยวชาญ (Expert Group) ขึ้นมา และร่วมกันทำความเข้าใจในเนื้อหาสาระนั้นอย่างละเอียด และร่วมกันอภิปรายหาคำตอบประเด็นปัญหาที่ผู้สอนมอบหมายให้

(๓.๑.๔) สมาชิกกลุ่มผู้เชี่ยวชาญกลับไปสู่กลุ่มบ้านของเรา แต่ละคนช่วยสอนเพื่อนในกลุ่มให้เข้าใจในสาระที่ตนได้ศึกษาร่วมกับกลุ่มผู้เชี่ยวชาญ เช่นนี้ สมาชิกทุกคนก็จะได้เรียนรู้ภาพรวมของสาระทั้งหมด

(๓.๑.๕) ผู้เรียนทุกคนทำแบบทดสอบ แต่ละคนจะได้คะแนนเป็นรายบุคคล และนำคะแนนของทุกคนในกลุ่มบ้านของเรามารวมกัน (หรือหาค่าเฉลี่ย) เป็นคะแนนกลุ่ม กลุ่มที่ได้คะแนนสูงสุดได้รับรางวัล

(๓.๒) กระบวนการเรียนรู้แบบ Team Assisted Individualization (TAI)^{๓๑}

(๓.๒.๑) จัดผู้เรียนเข้ากลุ่มละความสามารถ (เก่ง-กลาง-อ่อน) กลุ่มละ ๔ คน และเรียกกลุ่มนี้ว่า กลุ่มบ้านของเรา (home group)

(๓.๒.๒) สมาชิกในกลุ่มบ้านของเราได้รับเนื้อหาสาระและศึกษาเนื้อหาสาระร่วมกัน

(๓.๒.๓) สมาชิกในกลุ่มบ้านของเราจับคู่กันทำแบบฝึกหัด

(๓.๒.๔) ถ้าใครทำแบบฝึกหัดได้ร้อยละ ๗๕ ขึ้นไปให้ไปรับการทดสอบรวบยอดครั้งสุดท้ายได้

(๓.๒.๕) ถ้ายังทำแบบฝึกหัดได้ไม่ถึงร้อยละ ๗๕ ให้ทำแบบฝึกหัดซ่อมจนกระทั่งทำได้ แล้วจึงไป รับการทดสอบรวบยอดครั้งสุดท้าย

(๓.๒.๖) สมาชิกในกลุ่มบ้านของเราแต่ละคนนำคะแนนทดสอบรวบยอดมารวมกันเป็นคะแนนของกลุ่ม กลุ่มใดได้คะแนนสูงสุดกลุ่มนั้นได้รับรางวัล

^{๓๐} เรื่องเดียวกัน, หน้า ๒๙.

^{๓๑} เรื่องเดียวกัน, หน้า ๓๐.

(๓.๓) กระบวนการเรียนรู้แบบ Team Game Tournament (TGT)

(๓.๓.๑) จัดผู้เรียนเข้ากลุ่มละความสามารถ (เก่ง-กลาง-อ่อน) กลุ่มละ ๔ คน และเรียกกลุ่มนี้ว่า กลุ่มบ้านของเรา (home group)

(๓.๓.๒) สมาชิกในกลุ่มบ้านของเรา ได้รับเนื้อหาสาระและศึกษาเนื้อหาสาระร่วมกัน

(๓.๓.๓) สมาชิกในกลุ่มบ้านของเราแยกย้ายกันเป็นตัวแทนกลุ่มไปแข่งขันกับกลุ่มอื่นโดยจัดกลุ่มแข่งขันตามความสามารถ คือคนเก่งในกลุ่มบ้านของเราแต่ละกลุ่มไปรวมกัน คนอ่อนก็ไปรวมกับคนอ่อนของกลุ่มอื่น กลุ่มใหม่ที่รวมกันนี้เรียกว่ากลุ่มแข่งขัน กำหนดให้มีสมาชิกกลุ่มละ ๔ คน

(๓.๓.๔) สมาชิกในกลุ่มแข่งขันเริ่มแข่งขันกัน

(๓.๓.๕) เมื่อแข่งขันเสร็จแล้ว สมาชิกกลุ่มกลับไปกลุ่มบ้านของเรา แล้วนำคะแนนที่แต่ละคนได้รวมเป็นคะแนนของกลุ่ม

(๓.๔) กระบวนการเรียนรู้แบบ Learning Together (LT)

(๓.๔.๑) จัดผู้เรียนเข้ากลุ่มละความสามารถ (เก่ง-กลาง-อ่อน) กลุ่มละ ๔ คน

(๓.๔.๒) กลุ่มย่อยกลุ่มละ ๔ คน ศึกษาเนื้อหาพร้อมกัน โดยกำหนดให้แต่ละคนมีบทบาทหน้าที่ช่วยกลุ่มในการเรียนรู้

(๓.๔.๓) กลุ่มสรุปคำตอบร่วมกัน และส่งคำตอบนั้นเป็นผลงานกลุ่ม

(๓.๔.๔) ผลงานกลุ่มได้คะแนนเท่าไร สมาชิกทุกคนในกลุ่มนั้นจะได้คะแนนนั้นเท่ากันทุกคน

(๓.๕) กระบวนการเรียนรู้แบบ Group Investigation (GI)

(๓.๕.๑) จัดผู้เรียนเข้ากลุ่มละความสามารถ (เก่ง-กลาง-อ่อน) กลุ่มละ ๔ คน

(๓.๕.๒) กลุ่มย่อยศึกษาเนื้อหาสาระร่วมกันโดย แบ่งเนื้อหาออกเป็นหัวข้อย่อย ๆ แล้วแบ่งกันไปศึกษาหาข้อมูลหรือคำตอบ ในการเลือกเนื้อหาควรให้ผู้เรียนอ่อนเป็นผู้เลือกก่อน

(๓.๕.๓) สมาชิกแต่ละคนไปศึกษาหาข้อมูลหรือคำตอบมาให้กลุ่ม กลุ่มอภิปรายร่วมกันและสรุปผลการศึกษา

(๓.๕.๔) กลุ่มเสนอผลงานของกลุ่มต่อชั้นเรียน

(๔) ผลที่ผู้เรียนจะได้รับจากการเรียนรู้ตามรูปแบบ ผู้เรียนจะเกิดการเรียนรู้เนื้อหาสาระด้วยตนเองและด้วยความร่วมมือและช่วยเหลือจากเพื่อน ๆ รวมทั้งได้พัฒนาทักษะกระบวนการต่าง ๆ

จำนวนมาก โดยเฉพาะอย่างยิ่งทักษะการทำงานร่วมกับผู้อื่น ทักษะการประสานสัมพันธ์ ทักษะการคิด ทักษะการแสวงหาความรู้ ทักษะการแก้ปัญหา ฯลฯ

๖) รูปแบบการเรียนรู้ในศตวรรษที่ ๒๑

เป็นรูปแบบการเรียนรู้ที่ใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารที่ทันสมัยเป็นเครื่องมือช่วยให้เกิดการเรียนรู้ ดังตัวอย่างต่อไปนี้

๖.๑) รูปแบบการเรียนรู้สะเต็มศึกษา (STEM Education)^{๓๒}

(๑) **หลักการของรูปแบบ** เป็นรูปแบบการสอนแบบบูรณาการข้ามกลุ่มสาระวิชา ระหว่างศาสตร์ ๔ สาขาได้แก่ วิทยาศาสตร์ (Science: S) เทคโนโลยี (Technology: T) วิศวกรรม (Engineer: E) และคณิตศาสตร์ (Mathematics: M) โดยนำจุดเด่นของธรรมชาติตลอดจนวิธีการสอนของแต่ละวิชามาผสมผสานกันอย่างลงตัว เพื่อให้ผู้เรียนมีความรู้และความสามารถที่จะดำรงชีวิตได้ดีและมีคุณภาพในโลกของศตวรรษที่ ๒๑ ที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว ความเป็นโลกาภิวัตน์ที่ตั้งอยู่บนฐานความรู้และความก้าวหน้าทางเทคโนโลยี ส่งเสริมให้ผู้เรียนนำความรู้ไปใช้แก้ปัญหาในชีวิตจริง รวมทั้งพัฒนากระบวนการหรือผลผลิตใหม่ ที่เป็นประโยชน์ต่อการดำเนินชีวิตและการทำงานของผู้เรียน ไม่เน้นเพียงการท่องจำทฤษฎีหรือกฎทางวิทยาศาสตร์และคณิตศาสตร์ แต่เป็นการสร้างความเข้าใจทฤษฎีหรือกฎเหล่านั้นผ่านการปฏิบัติให้เห็นจริงควบคู่กับการพัฒนาทักษะการคิด การตั้งคำถาม การแก้ปัญหา การหาข้อมูลและวิเคราะห์ข้อค้นพบใหม่ ๆ พร้อมทั้งสามารถนำข้อค้นพบเหล่านั้นไปใช้หรือบูรณาการกับชีวิตประจำวันได้

(๒) **วัตถุประสงค์ของรูปแบบ** เพื่อส่งเสริมให้ผู้เรียนมีความรู้และความสามารถที่จะดำรงชีวิตได้ดีและมีคุณภาพในโลกของศตวรรษที่ ๒๑

(๓) กระบวนการเรียนรู้ของรูปแบบ

ขั้นที่ ๑ กำหนดปัญหาหรือความต้องการ

ขั้นที่ ๒ รวบรวมข้อมูล

ขั้นที่ ๓ เลือกวิธีการ

ขั้นที่ ๔ ออกแบบและปฏิบัติการ

ขั้นที่ ๕ ทดสอบ

ขั้นที่ ๖ ปรับปรุงแก้ไข

ขั้นที่ ๗ ประเมินผล

^{๓๒} ศูนย์สะเต็มศึกษาแห่งชาติ สสวท, รูปแบบการเรียนรู้สะเต็มศึกษา, [ออนไลน์], แหล่งที่มา http://www.stemedthailand.org/?page_id=๒๓. [๒๕ มิถุนายน ๒๕๕๙].

(๔) ผลที่ผู้เรียนจะได้รับจากการเรียนรู้ตามรูปแบบ ผู้เรียนรักและเห็นคุณค่าของการเรียนวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี วิศวกรรมศาสตร์ และคณิตศาสตร์ พร้อมทั้งสามารถนำความรู้ในวิชาดังกล่าวไปใช้ในการแก้ปัญหา การค้นคว้า และพัฒนาสิ่งต่าง ๆ ในชีวิตประจำวัน

๖.๒) รูปแบบการเรียนรู้ห้องเรียนกลับด้าน (Flipped Classroom) ^{๓๓}

(๑) หลักการของรูปแบบ เป็นรูปแบบการเรียนรู้แนวใหม่ที่พลิกจากรูปแบบการเรียนรู้เดิมที่ครูสอนในห้องเรียนแล้วให้ผู้เรียนกลับไปทำการบ้านส่ง เปลี่ยนมาเป็นผู้เรียนเป็นผู้ค้นคว้าหาความรู้ด้วยตนเองผ่านเทคโนโลยีก่อนเข้าชั้นเรียน แล้วมาทำกิจกรรมโดยมีผู้สอนคอยแนะนำในชั้นเรียนแทน โดยมีการเน้นให้ผู้เรียนได้เห็นและปฏิบัติจากประสบการณ์จริง

(๒) วัตถุประสงค์ของรูปแบบ มุ่งเน้นให้ผู้เรียนสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเอง ตามทักษะ ความรู้ความสามารถ และสติปัญญาของแต่ละบุคคล จากประสบการณ์ที่ผู้สอนจัดให้ผ่านสื่อเทคโนโลยีหลากหลายประเภท และแหล่งเรียนรู้นอกชั้นเรียนอย่างอิสระทั้งด้านความคิดและวิธีปฏิบัติ

(๓) กระบวนการเรียนรู้ของรูปแบบ

ขั้นที่ ๑ กำหนดยุทธวิธีเพิ่มพูนประสบการณ์

ขั้นที่ ๒ สืบค้นเพื่อให้เกิดโมโนทัศน์รวบยอด

ขั้นที่ ๓ สร้างองค์ความรู้อย่างมีความหมาย

ขั้นที่ ๔ สาธิตและประยุกต์ใช้

(๔) ผลที่ผู้เรียนจะได้รับจากการเรียนรู้ตามรูปแบบ การเรียนแบบห้องเรียนกลับด้านทำให้เกิดกระบวนการสร้างองค์ความรู้ที่เรียกว่าการเรียนรู้แบบรอบรู้หรือการเรียนรู้ให้รู้จริง ซึ่งช่วยเพิ่มผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เพิ่มความร่วมมือระหว่างผู้เรียน เพิ่มความมั่นใจในตนเองของผู้เรียน และช่วยให้โอกาสแก่ผู้เรียนได้ปรับปรุงแก้ไขตนเองในการเรียนรู้ให้บรรลุผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน

๖.๓) รูปแบบการเรียนรู้แบบไฮบริด (Hybrid Learning) ^{๓๔}

(๑) หลักการของรูปแบบ เป็นรูปแบบการเรียนรู้ที่ผสมผสานระหว่างการสอนแบบเดิมในชั้นเรียน (Face to Face) กับการสอนผ่านเครือข่ายอินเทอร์เน็ต (Web Based Learning) การเรียนบนออนไลน์ (Online Learning) หรือการเรียนรู้ผ่านสื่ออิเล็กทรอนิกส์ (E-Learning) โดยนำข้อดีของ

^{๓๓} วิจารณ์ พานิช, *ครูเพื่อศิษย์สร้างห้องเรียนกลับทาง*, (กรุงเทพมหานคร : เอสอาร์พรีนติ้งแมสโปรดักส์ จำกัด, ๒๕๕๖). หน้า ๙.

^{๓๔} กัลยารัตน์ มาสิก, *การเรียนรู้แบบไฮบริด*, [ออนไลน์], แหล่งที่มา <http://km.nara๑.org/?name=research&file=readresearch&id=๓๙>, [๒๕ มิถุนายน ๒๕๖๓].

การสอนทั้งสองแบบมาใช้เพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดแก่ผู้เรียน การเรียนรู้ผ่านสื่ออิเล็กทรอนิกส์จะเอื้อให้ผู้เรียนสามารถศึกษาค้นคว้าบทเรียนที่ผู้สอนนำไปโหลดขึ้น (Upload) ไว้บนเว็บไซต์ได้ตลอดเวลา ทุกสถานที่ และตามศักยภาพที่ผู้เรียนพึงมี ทำให้เกิดการเรียนรู้ในสภาพที่เป็นพลวัต โดยใช้เทคโนโลยีสมัยใหม่เข้าไปช่วยในการจัดการเรียนรู้ รวมทั้งสร้างปฏิสัมพันธ์โดยใช้เว็บบอร์ด หรือ แชทรูม ในการอภิปรายและแลกเปลี่ยนความคิดเห็น หรือใช้เว็บบล็อกในการแสวงหาและเชื่อมโยงความรู้ ส่วนการสอนแบบเดิมในชั้นเรียนในระบบไฮบริดเน้นการสอนเนื้อหาที่เป็นทำไม (Why) และอย่างไร (How) ที่ผู้สอนจะต้องออกแบบบทเรียนและจัดกิจกรรมที่กระตุ้นให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการเรียนและเรียนรู้ร่วมกัน โดยการคิดวิเคราะห์ แสดงความคิดเห็น อภิปราย แสวงหาความรู้ และใช้เหตุผลในการแก้ปัญหา วิธีการสอนสมัยใหม่ที่เน้นการมีส่วนร่วม และทำให้ผู้เรียนสามารถต่อยอดความรู้ด้วยตนเองได้แก่ การสอนแบบอภิปราย (Discussion) กรณีศึกษา (Case study) การสอนแบบแก้ปัญหา (Problem Solving) การทดลอง (Experiment) และการฝึกปฏิบัติ (Practice) เป็นต้น

(๒) วัตถุประสงค์ของรูปแบบ เพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ด้วยตนเอง เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง โดยผู้เรียนสามารถค้นคว้าบทเรียนได้ทุกที่ ทุกเวลา ทุกสถานที่ ตามศักยภาพของผู้เรียน ในระบบการเรียนรู้ผ่านเครือข่ายออนไลน์ พร้อมไปกับการเรียนในห้องเรียน

(๓) กระบวนการเรียนรู้ของรูปแบบ

ขั้นที่ ๑ สร้างสังคมแห่งการเรียนรู้

ขั้นที่ ๒ สร้างกิจกรรมที่มีความหมาย

ขั้นที่ ๓ จัดการเรียนรู้ออนไลน์

ขั้นที่ ๔ ประเมิน อภิปรายผลในชั้นเรียน

(๔) ผลที่ผู้เรียนจะได้รับจากการเรียนรู้ตามรูปแบบ ทำให้เกิดปฏิสัมพันธ์ที่สมบูรณ์ ซึ่งเป็นส่วนสำคัญในการพัฒนากระบวนการคิด ความสามารถในการสื่อสาร การใช้เทคโนโลยีสมัยใหม่ การทำงานเป็นทีม การเรียนรู้ร่วมกัน และการสร้างความรู้ใหม่ให้กับผู้เรียน ซึ่งล้วนเป็นปัจจัยสำคัญในการพัฒนาผู้เรียนให้เป็นพลโลกที่สามารถดำรงตนในโลกศตวรรษที่ ๒๑ ได้อย่างมีความสุข

๒.๔ บทบาทของครูผู้สอนวิชาพระพุทธศาสนา

การจัดการเรียนการสอนพระพุทธศาสนาตามแนวพุทธวิธี ครูมีบทบาทสำคัญมากที่จะให้คำแนะนำวิธีการเรียนรู้ ถ้าผู้เรียนสามารถทำเองได้ก็ให้ทำเอง บทบาทของครูอยู่ที่การแนะนำครูที่ดีต้องมีทั้งวิชา และจรณะ (วิชาจรณสมปนโน) วิชา คือความรู้ดี จรณะ คือ ความประพฤติดีบทบาทสำคัญของครูมีสามประการคือ **แนะให้ทำ ทำให้ดู อยู่ให้เห็น** ดังพุทธพจน์ที่ว่า

ตุมเหติ กิจจํ อาตปปี อกฺขาตาโร ตถาคตา
 ปฏิปนฺนา ปโมกฺขนติ ฌายิโน มารพฺพณา
 เธอทั้งหลายควรทำความเพียรเองเถิด
 ตถาคตเป็นเพียงผู้ชี้ทางบอกเท่านั้น
 ผู้บำเพ็ญภาวนา ดำเนินทางนี้แล้ว เฟ่งพินิจอยู่
 จักพ้นจากเครื่องผูกแห่งมารได้^{๑๐}

ความศรัทธาเป็นรุ่งอรุณแห่งการศึกษาเมื่อจิตอ่อนโอน มีศรัทธาพร้อมที่จะพัฒนาไปตามลำดับ ๗
 ชั้น ดังนี้

- ๑) มีศรัทธาเข้าไปหาครู
- ๒) ศึกษาคำสอนของท่าน
- ๓) จดจำเรื่องที่ศึกษา
- ๔) พิจารณาความหมายของคำที่จดจำมานั้น
- ๕) เกิดความเข้าใจเพราะเห็นความสัมพันธ์เชื่อมโยงกันเป็นระบบ
- ๖) เกิดฉันทะ คือ ความพอใจ การศึกษาต้องสร้างฉันทะนี้ให้ได้
- ๗) อุตสาหะ คือ รับไปปฏิบัติ

ลำดับขั้นทั้ง ๗ นี้ เป็นการศึกษาเพื่อชีวิต อาจลดชั้นลงเหลือสามชั้นใหญ่ ดังนี้

ขั้นแรก รับฟังและจดจำข้อมูลที่ได้จากผู้อื่น (ลำดับที่ ๑ - ๓)

ขั้นที่สอง คือการที่เรามีปฏิกิริยาต่อข้อมูลนั้น (ลำดับที่ ๔ - ๕) นั่นคือพิจารณาอย่างถี่ถ้วนการที่
 เราคิด คือเราเป็นฝ่ายกระทำต่อข้อมูลนั้นโดยจับพลิกคว่ำพลิกหงายมีปฏิกิริยา (Reaction) คือ กระทำต่อ
 ข้อมูลที่ได้รับ

ขั้นที่สาม คือเกิดเจตคติต่อเรื่องนั้นว่าดีหรือเลว ถ้าเห็นว่าดีก็มีฉันทะคือพอใจที่จะทำตามและ
 อุตสาหะ พยายาม จนเกิดทักษะ^{๑๑} (ลำดับที่ ๖ - ๗)

ดังนั้นการจัดการเรียนการสอนพระพุทธศาสนา มีรายละเอียด ดังนี้

๒.๔.๑ บทบาทของครูในกระบวนการเรียนการสอนรายวิชาพระพุทธศาสนา

^{๑๐} ขุ.ธ. (บาลี) ๒๕/๒๗๖/๖๔., ขุ.ธ. (ไทย) ๒๕/๒๗๖/๖๔.

^{๑๑} คุรยละเอียดใน กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ, การจัดการเรียนรู้อุทธศาสนาในกลุ่มสาระการ
 เรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม ตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช ๒๕๕๔, (กรุงเทพมหานคร :
 โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว, ๒๕๕๔), หน้า ๑๖๒.

การจัดการเรียนการสอนพระพุทธศาสนาประกอบด้วยผู้สอนและผู้เรียน โดยผู้สอนจะต้องทำการศึกษาลักษณะ วิเคราะห์มาตรฐานการเรียนรู้ช่วงชั้น กำหนดผลการเรียนรู้ เนื้อหาสาระที่จะนำไปสอน เพื่อให้เกิดความเข้าใจอย่างชัดเจน และนำไปกำหนดกิจกรรมการเรียนรู้ หรือวิธีการเรียนการสอนและลักษณะรูปแบบการเรียนการสอนของผู้เรียน

สำหรับการสอนครูผู้สอนจะต้องคำนึงถึงองค์ประกอบทางด้านจิตวิทยาที่มีอิทธิพลต่อผู้เรียน เช่น

๑) ครูควรสำรวจประสบการณ์การเรียนรู้ของผู้เรียนโดยใช้กระบวนการสืบเสาะแสวงหา ความรู้ที่ค้นพบด้วยตนเองและการค้นพบความรู้ด้วยตนเอง

๒) ครูควรใช้การสอนบูรณาการ ซึ่งเป็นการนำกระบวนการที่ต่อเนื่อง ขั้นตอนการสำรวจ ประสบการณ์การเรียนการสอนของผู้เรียน รวมไปถึงสถานการณ์ สิ่งแวดล้อมจะทำให้เกิดการเรียนการสอนรู้อย่างที่แท้จริง เป็นการบูรณาการความรู้ใหม่เข้ากับความรู้เดิม

๓) ครูควรจัดการเรียนการสอนให้สอดคล้องกับความต้องการ ความสนใจ และความถนัดของนักเรียนแต่ละคน โดยมีความเชื่อว่าผู้เรียนทุกคนสามารถเรียนรู้ และพัฒนาตนเองให้สูงสุดตามศักยภาพ

๔) ครูต้องคอยเป็นผู้เอื้ออำนวยความสะดวกในการเรียนรู้

๕) ครูต้องยึดหลักที่ว่า การจัดการเรียนการสอนที่ดีจะต้องมีกิจกรรมที่สามารถพัฒนาศักยภาพทุกด้านคือ ร่างกาย สติปัญญา อารมณ์ และสังคม ครูต้องพยายามส่งเสริมให้ผู้เรียนรู้จากการปฏิบัติของตนเองให้มากที่สุด หรือที่เรียกว่าจาก สมาธิ ปัญญา และการพิจารณาตนเองคือผู้เรียน เรียนรู้ไปและประเมินตามผลของการปฏิบัติของตน ปรับปรุงขึ้นเรื่อยๆ รู้รอบ รู้ลึก และรู้แจ้งในที่สุด

๖) ครูต้องทบทวนบทบาทของครูคือ ผู้ที่ให้องค์คุณของมิตร ^{๑๒} ประการคือ

(๑) เป็นที่น่ารักเป็นที่น่าสนใจ

(๒) เป็นที่น่าเคารพ

(๓) เป็นที่น่ายกย่อง

(๔) เป็นนักพูด

(๕) เป็นผู้พูดอดทนต่อถ้อยคำ

(๖) เป็นผู้พูดถ้อยคำลึกซึ้งได้

(๗) ไม่ชักนำในอริฐาน

๗) ครูต้องพร้อมให้ความรัก และศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์แก่ลูกศิษย์ ครูจึงต้องเป็นผู้ที่ออกแบบการเรียนการสอน ให้เอื้อต่อการพัฒนาผู้เรียน

^{๑๒} อัง สดตฤ (ไทย) ๒๓/๓๗/๕๓.

๘) การจัดการเรียนการสอน ครูต้องเน้นและให้ความสำคัญกับผู้เรียนควบคู่ไปตามธรรมชาติของวิชา

๙) ครูควรจัดประสบการณ์ และกิจกรรมการเรียนการสอนเพื่อใช้คุณธรรมนำความรู้และในการบูรณาการของการเรียนการสอนเข้าสู่ผู้เรียน และทุกขั้นตอนในการจัดการเรียนการสอนของครู โดยถือว่าครูทุกคนมีหน้าที่ในการพัฒนาผู้เรียนให้ประพฤติตนตามหลักธรรม และการพัฒนาคนให้มีคุณค่านิยมอันที่พึงประสงค์ของสังคม^{๑๓}

สรุปได้ว่าครูมีบทบาทสำคัญในการเป็นผู้ออกแบบการจัดการเรียนการสอน เพื่อเอื้ออำนวยความสะดวกให้แก่ผู้เรียนเป็นผู้แสวงหาความรู้และการพัฒนาตนเอง มีบรรยากาศและสถานการณ์ที่ครูจัดให้ผู้เรียนได้คิดเอง ปฏิบัติเอง และนำไปสู่การสร้างความรู้ด้วยตนเอง การจัดการเรียนการสอนเป็นรายบุคคลหรือรายกลุ่ม สามารถตอบสนองความต้องการ ความถนัด ความสนใจและวิธีการหรือลีลาการเรียนรู้ของผู้เรียนแต่ละคน รวมทั้งครูต้องเป็นแบบอย่างที่ดีกับนักเรียน

๒.๔.๒ บทบาทของผู้เรียนในการเรียนรู้วิชาพระพุทธศาสนา

การจัดการเรียนการสอนวิชาพระพุทธศาสนาโดยเน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลางส่งเสริมให้ผู้เรียนได้รับการพัฒนาศักยภาพทั้งด้านจิตใจ ร่างกาย สติปัญญา อารมณ์ และสังคม ผู้เรียนได้รับการพัฒนาแบบองค์รวม ได้รับการฝึกให้มีศักยภาพในการสร้างรูปแบบการคิดของผู้เรียน การสร้างบุคลิกภาพที่ดี คิดอย่างมีระบบ ตลอดจนอยู่ร่วมกับคนอื่นได้อย่างมีความสุขเรียนรู้ตลอดชีวิตเป็นบุคคลแห่งการเรียนรู้ ดังนั้นบทบาทสำคัญของผู้เรียน ได้แก่

๑) ตระหนักถึงความสำคัญในบทบาทของตนเอง มีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนด้วยตนเอง ลงมือทำกิจกรรมต่าง ๆ ด้วยตนเองจากการมีปฏิสัมพันธ์ แลกเปลี่ยนวิเคราะห์ประสบการณ์เรียนรู้กับผู้อื่น ต้องรู้หลักความจริง หลักการ เหตุผล กฎเกณฑ์ กฎธรรม และหลักการที่จะทำให้เกิดผล รู้ความหมาย รู้จุดมุ่งหมาย รู้จักประโยชน์ที่ต้องการ รู้ผลที่เกิดขึ้นจากเหตุ รู้ผลที่เกิดขึ้นจากการกระทำ รู้ว่าตนเองนั้นมีฐานะ ภาวะ เพศ ความรู้ ความสามารถ และคุณธรรม ขณะนี้เป็นอย่างไร และประพฤติธรรมให้เหมาะสมต่อสถานการณ์กับสิ่งแวดล้อม รู้จักปรับปรุงแก้ไขให้ดีขึ้น

๒) รู้ความพอดีด้านต่าง ๆ เช่น การใช้จ่ายทรัพย์ การบริโภคอาหาร และการกระทำ ต่าง ๆ รู้จักกาลเวลาอันเหมาะสม และระยะเวลาที่ต้องการใช้ประกอบกิจกรรมในหน้าที่การงาน เช่น การตรงต่อเวลา และเหมาะสมกับเวลา รู้จักความแตกต่างระหว่างบุคคลตามระดับสติปัญญาและมีคุณธรรมอย่างไร การปฏิบัติต่อบุคคลนั้นว่า ควรคบหรือไม่ จะตำหนิ ยกย่องและแนะนำสั่งสอนอย่างไร

^{๑๓} กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ, การจัดสาระการเรียนรู้พระพุทธศาสนา กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช ๒๕๔๔, หน้า ๒๒๐ - ๒๒๑.

๓) มีศรัทธา มีหิริ ความละเอียดต่อบาป มีโอตตปปะ^{๑๔} ความแกรงกลัวต่อบาป มีความเพียร มีสติ มีจิตใจมั่นคง และปัญญา รู้จักจะปรึกษาสิ่งกับใครต้องไม่สร้างความเดือดร้อนให้กับตนเอง และผู้อื่น ไม่คิด ไม่พูด และไม่ทำสิ่งใดที่เป็นการเบียดเบียนตนเอง และผู้อื่น มีความเห็นชอบว่า ทำดีได้ดี ทำชั่วได้ชั่ว ให้ทานด้วยความบริสุทธิ์ คือ เอื้อเฟื้อตามกำลังความสามารถโดยไม่หวังผลการตอบแทน^{๑๕}

สรุปได้ว่าการจัดการเรียนการสอนพระพุทธศาสนาเป็นกระบวนการทัศนในการจัดการเรียนการสอนที่เอื้อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้จากการปฏิบัติด้วยตนเอง โดยใช้ทักษะการจัดการที่มีประสิทธิภาพของครูและผู้เรียน สามารถให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้พระพุทธศาสนาเรื่องหลักธรรมและคุณธรรมจริยธรรม ตลอดจนสามารถนำไปใช้ในชีวิตประจำวันได้อย่างถูกต้อง

๒.๔.๓ การศึกษาตามความหมายในพระพุทธศาสนา

“การศึกษา” ตามหลักพระพุทธศาสนา “การศึกษา คือกระบวนการเรียนรู้ความจริงระดับต่างๆ เพื่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงไปในทางดีในตัวผู้รู้เอง ในคนอื่นและในสิ่งแวดล้อม”

ดังนั้นการศึกษาในพระพุทธศาสนาจึงประกอบด้วยสัทธิธรรม ๓ ชั้นตอน ดังนี้ คือ

๑) ปรีดีสัทธิธรรม หมายถึง การศึกษาเล่าเรียนเพื่อให้รู้ความจริง

๒) ปฏิบัติสัทธิธรรม หมายถึง การตัดกาย วาจา ใจของตนตามหลักการเท่าที่ได้ศึกษามาแล้ว โดยย่อได้แก่การตัดกายวาจาด้วยศีล ตัดจิตใจด้วยสมาธิและปัญญา

๓) ปฏิเวธสัทธิธรรม หมายถึง ความรู้ระดับสูงเกิดขึ้นจนเกิดการเปลี่ยนแปลงในทางดีขึ้นในตัวผู้รู้

วิธีการสอนเป็นการเร้าให้ผู้เรียนเกิดความรู้ระดับต่างๆ ตั้งแต่ต่ำสุดถึงสูงสุดและรู้สัจจะระดับต่างๆ ตั้งแต่สมมติสัจจะถึงอริยสัจจะ เพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเปลี่ยนแปลงไปในทางดี การสอนที่มีผลดีขึ้นอยู่กับปัจจัยสำคัญเช่น สติปัญญาและความเอาใจใส่ของนักเรียน ความพร้อมความสามารถและความเอาใจใส่ของครูและวิธีการสอนที่ดี^{๑๖}

พระพุทธเจ้าทรงเป็นบรมครูชั้นยอดพระองค์หนึ่ง พระองค์ทรงมีคุณสมบัติ ๒ ประการที่บอกถึงความ เป็นครูโดยตรง คือ อนุตตโร ปุริสทมมสารถิ สตถา เทวมนุสสานิ ทรงเป็นสารถิผู้ฝึกคนที่ไม่มีการเทียมเท่า เป็นครูของเทวดาและมนุษย์ทั้งหลาย^{๑๗}

^{๑๔} ส.นิ. (ไทย) ๑๖/๑๐๓/๑๙๕.

^{๑๕} กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ, การจัดการเรียนรู้อุทธศาสนา กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช ๒๕๔๔, หน้า ๒๒๐.

^{๑๖} แสง จันทร์งาม, วิธีสอนของพระพุทธเจ้า, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาจุฬาราชวิทยาลัย, ๒๕๔๐), หน้า ๓๐.

^{๑๗} ม.อ. (ไทย) ๑๔/๑๙๕/๒๓๑.

พระพุทธเจ้าทรงพระปรีชาสามารถสอนให้คนเกิดความรู้ถึงขั้นวิชชญาณและสัมโพธิญาณได้ด้วยการพุทธธรรมตาและสามารถให้ผู้ฟัง รู้ถึงขั้นอริยสัจจะและเกิดการเปลี่ยนแปลงถึงขั้นจากปุถุชนเป็นอริยบุคคลได้ ซึ่งในสมัยปัจจุบันนี้ ไม่มีใครเสมอเหมือนได้ ด้วยเหตุผลที่พระองค์ทรงเป็นครูชั้นยอด จึงส่งผลให้การทำงานประกาศคำสอนใหม่ได้ผลดีเยี่ยม ในช่วงระยะเวลาเพียง ๘ เดือน ที่พระองค์ใช้ในการเผยแผ่พระศาสนาสามารถทำให้คนเกิดความรู้ถึงขั้นโพธิญาณ กลายเป็นพระอริยบุคคลถึง ๑,๒๕๐ องค์และในช่วงพระชนม์ชีพของพระองค์ พระพุทธศาสนาก็ตั้งเป็นหลักได้อย่างมั่นคงในดินแดนแถบกลุ่มแม่น้ำคงคาและต่อมากลายเป็นศาสนาของโลกในยุคปัจจุบันนี้

การจัดการศึกษาพระพุทธศาสนาตามหลักไตรสิกขาต้องสอนด้วยวิธีการสอน เทศนาวิธี ๔ คือที่มี ๔ ประการ ดังนี้

- (๑) สันทสสนา ชี้แจงให้เห็นชัด
- (๒) สมาทปนา ขวนให้อยากรับเอาไปปฏิบัติ
- (๓) สมุตเตชนา ระวังให้อาจหาญแกลัวกล้า
- (๔) สัมปหังสนา ปลอดภัยโลมใจ ให้สดชื่นร่าเริง^{๑๘}

สรุปได้ว่า ใน ๔ ข้อนี้ จำสั้น ๆ ว่าชี้ให้ชัด ขวนให้ปฏิบัติ ระวังให้กล้า ปลอดภัยร่าเริง หรือแจ่มแจ้ง จูงใจ แกลัวกล้า ร่าเริง

ดังนั้นสรุปได้ว่าการศึกษาระดับโลกุตตระ มีความมุ่งหมายเพื่อดำรงชีวิตเหนือกระแสโลก ส่วนการศึกษาเพื่อพัฒนาคนตามหลักพระพุทธศาสนา พระพุทธเจ้าทรงสอนให้คนพัฒนาทั้ง ๔ ด้าน คือ ด้านร่างกาย ด้านศีล ด้านจิตใจ และด้านสติปัญญา มีจุดมุ่งหมายให้มนุษย์เป็นทั้งคนดีและคนเก่งโดยมีหลักในการศึกษาที่ถูกต้องเหมาะสมคือสอนให้เป็นคนดีมีคุณธรรมความดีงามก่อนแล้ว จึงสอนให้เป็นคนเก่งคือสอนให้มีความรู้ความเข้าใจหรือสติปัญญาภายหลัง

๒.๕ โครงการพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน

ความเป็นมาของโครงการพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน ^{๒๒}

โครงการพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน ดำเนินการมาตั้งแต่ปีงบประมาณ ๒๕๔๖ โดยข้อตกลงความร่วมมือ (MOU) ระหว่างกระทรวงวัฒนธรรมและกระทรวงศึกษาธิการ โดยการสนับสนุนให้พระภิกษุเข้าไปสอนในโรงเรียนทั้งระดับประถมศึกษา มัธยมศึกษาและอาชีวศึกษา ซึ่งในระยะแรกรัฐบาลได้จัดสรรงบประมาณให้กรมศาสนา กระทรวงวัฒนธรรม เพื่ออุดหนุนเป็นค่าใช้จ่ายถวายพระภิกษุเข้าไปสอนใน

^{๑๘} วิ.มทา. (ไทย) ๒/๕๑๕/๓๙.

^{๒๒} เรื่องเดียวกัน, หน้า ๑ - ๖.

สถานศึกษาทั้งระดับประถมศึกษา มัธยมศึกษาและอาชีวศึกษาทั้งส่วนกลางและส่วนภูมิภาค โดยมีวัตถุประสงค์ ดังนี้ คือ ๑) เพื่อจัดพระสงฆ์ที่มีความรู้ความสามารถ ทั้งในด้านปริยัติและปฏิบัติเข้าไปมีส่วนร่วมในการจัดการเรียนรู้ให้นักเรียนในระดับประถมศึกษา มัธยมศึกษาและอาชีวศึกษา ๒) เพื่อให้เด็กนักเรียนและเยาวชนมีความรู้ความเข้าใจในหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาและ ๓) เพื่อปลูกฝังให้เด็กนักเรียนและเยาวชน มีความรู้คู่คุณธรรม สามารถนำความรู้และคุณธรรมไปบูรณาการพัฒนาคุณภาพชีวิตได้อย่างเหมาะสมและมีความสุข ปัจจุบันนี้การจัดการเรียนการสอนพระพุทธศาสนา นับเป็นสิ่งจำเป็นและสำคัญยิ่งสำหรับเด็กและเยาวชนไทยที่ควรน้อมนำเอาหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาไปเป็นหลักปฏิบัติในการดำรงชีวิต อย่างไรก็ตามจากการดำเนินงานพบว่าสถานศึกษาสังกัดกระทรวงศึกษาธิการมีความต้องการพระสงฆ์เข้าไปสอนในโรงเรียนในสังกัดการศึกษาขั้นพื้นฐานไม่น้อยกว่า ๕๘,๐๗๓ รูป จากการสำรวจพบว่าโรงเรียนวิสุทธิ จำนวน ๑๐,๐๐๐ กว่าโรงเรียน ต้องการพระสงฆ์เข้าไปสอนอย่างสม่ำเสมอ ดังนั้นในปีงบประมาณ ๒๕๔๘ จึงได้เพิ่มจำนวนครูพระสอนศีลธรรม ๑ รูปต่อ ๑ ตำบล โดยขยายเพิ่มอีก ๔,๐๐๐ รูปและได้เงินงบประมาณจากรัฐบาลอุดหนุนเพื่อเป็นค่าใช้จ่ายของพระรูปละ ๒,๐๐๐ บาทต่อเดือน ปัจจุบัน พ.ศ. ๒๕๕๖-๒๕๕๗ ครูพระได้รับค่าใช้จ่ายรูปละ ๒,๕๐๐ บาท และได้งบประมาณจัดทำหนังสือ อุปกรณ์ การเรียนการสอน การพัฒนาศักยภาพการสอนการติดตามและประเมินผลโครงการ สำหรับปีงบประมาณ ๒๕๔๘-๒๕๕๐ รัฐบาลได้จัดสรรงบประมาณให้จำนวน ๑๐,๐๐๐,๐๐๐ บาท เพื่ออุดหนุนเป็นค่าใช้จ่ายครูพระเข้าไปสอนในสถานศึกษาในระดับประถมศึกษา ระดับมัธยมศึกษาและระดับอาชีวศึกษาทั้งส่วนกลางและส่วนภูมิภาค จำนวน ๖๐๐ รูป โดยมุ่งเน้นประโยชน์ที่จะได้รับคือเด็ก เยาวชน นักเรียนและนักศึกษา

ในปีงบประมาณ ๒๕๕๑ กรมการศาสนาได้รับอนุมัติครูพระเพิ่มเป็น ๒๐,๐๐๐ รูปและให้โอนภาระงานพร้อมงบประมาณไปให้กระทรวงศึกษาธิการรับดำเนินการและได้มอบหมายให้มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยเป็นผู้รับผิดชอบหลักโครงการพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน จากนั้นมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ได้ดำเนินการประสานงานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ๕ หน่วยงาน ดังนี้ ๑) มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย ๒) สำนักงานคณะกรรมการการศึกษา ขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ กรมศาสนา กระทรวงวัฒนธรรม ๔) สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ มีผู้อำนวยการสำนักพระพุทธศาสนาจังหวัด เป็นผู้ส่งเสริมพระสอนศีลธรรมที่เข้าไปทำการสอนในโรงเรียน ๕) คณะสงฆ์ ๑๘ ภาค มีเจ้าคณะภาค เจ้าคณะจังหวัด

๒.๕.๑ กระบวนการบริหารจัดการโครงการครูพระสอนศีลธรรม

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ได้รับมอบหมายให้ดำเนินการโครงการครูพระสอนศีลธรรม จึงได้เตรียมแผนปฏิบัติการดำเนินงานโครงการอย่างเป็นระบบและได้ดำเนินงานประสานงานกับคณะสงฆ์ สถานศึกษาและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง โดยได้มีการประชาสัมพันธ์โครงการครูพระสอนศีลธรรมและจัดอบรมถวายความรู้เพิ่มพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนทั่วประเทศ เพื่อสร้างศักยภาพในการทำงานให้เป็นที่

ยอมรับของสถานศึกษาและเพื่อปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมให้กับนักเรียนได้มีความรู้ความเข้าใจในหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาอย่างถูกต้องพร้อมทั้งมีความประพฤติที่ดีงาม โดยมีกระบวนการบริหารโครงการครูพระสอนศีลธรรม ดังนี้

- ๑) จัดประชุมคณะกรรมการบริหารโครงการครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน
- ๒) จัดตั้งศูนย์ปฏิบัติการ/อำนวยการโครงการพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนทั่วประเทศ
- ๓) การปฐมนิเทศพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนทั่วประเทศ
- ๔) การสัมมนาเชิงปฏิบัติการเข้มข้นวิทยากรแกนนำโครงการพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน
- ๕) การอบรมพัฒนาเพิ่มประสิทธิภาพพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน
- ๖) การจัดทำคู่มือ หนังสือการจัดสาระการเรียนรู้พระพุทธศาสนา พ.ศ.๒๕๔๔ และพัฒนาเว็บไซต์โครงการพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน
- ๗) การวิจัย
- ๘) การนิเทศ การติดตามประเมินผล
- ๙) การจัดถวายค่าตอบแทน ปัจจุบันได้รับค่าตอบแทนรูปละ ๒,๕๐๐ บาทต่อเดือน
- ๑๐) การรับสมัครและการคัดเลือกพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนทั่วประเทศ

๒.๕.๒ การแต่งตั้งคณะกรรมการบริหารโครงการพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ได้มีการแต่งตั้งคณะกรรมการบริหารโครงการพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนประกอบด้วย ๑) คณะกรรมการที่ปรึกษา ๒) คณะกรรมการอำนวยการ ๓) คณะกรรมการดำเนินงาน เพื่อกำหนดนโยบายและวางแผนโครงการพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนให้เป็นไปตามนโยบายและวัตถุประสงค์ของมหาวิทยาลัยที่สอดคล้องกับนโยบายของรัฐอย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งในรอบ ๑ ปี คณะกรรมการโครงการพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน ได้มีการประชุมกันอย่างต่อเนื่อง และมหาวิทยาลัยได้แต่งตั้งคณะกรรมการอำนวยการพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนทั่วประเทศจำนวน ๒๔ ชุด โดยทำงานสัมพันธ์กับภาคสงฆ์ ประกอบด้วยภาคกลางจำนวน ๒๓ จังหวัด จังหวัด ๖ ภาค มีคณะกรรมการอำนวยการดูแลชุดละ ๑ ภาค ในส่วนของวิทยาเขต วิทยาลัยสงฆ์ ห้องเรียน และหน่วยวิทยบริการ รวมจำนวน ๑๘ แห่งมีคณะกรรมการอำนวยการดูแลในพื้นที่ลงนามอนุมัติโดยอธิการบดี เมื่อวันที่ ๒๕ กุมภาพันธ์ พ.ศ. ๒๕๕๑ โดยคณะกรรมการแต่ละชุดมีหน้าที่รับนโยบายแผนการดำเนินการจากคณะกรรมการโครงการพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนของส่วนกลางมาปฏิบัติพร้อมทั้งอำนวยการโครงการพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนในพื้นที่ที่ได้

รับผิดชอบประจำหน่วยงานของตนเอง เพื่อควบคุมดูแล ส่งเสริม ภารกิจโครงการพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน ให้มีประสิทธิภาพ ซึ่งคณะกรรมการโครงการพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนในแต่ละพื้นที่ ได้จัดประชุมเชิงปฏิบัติการพร้อมทั้งได้ประสานงานกับภาคสงฆ์และภาครัฐและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

สรุปได้ว่าโครงการพระสอนศีลธรรมอยู่ความรับผิดชอบของกรมศาสนา กระทรวงวัฒนธรรม สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ คณะสงฆ์ ๑๘ ภาค เจ้าคณะภาคและเจ้าคณะจังหวัดทุกจังหวัดที่ปกครองดูแลครูพระสอนศีลธรรมทั่วประเทศ สำหรับการบริหารจัดการโครงการพระสอนศีลธรรมอยู่ในความดูแลของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

๒.๕.๓ คุณลักษณะครูพระสอนศีลธรรม

กรมศาสนา กระทรวงวัฒนธรรมได้กำหนดคุณลักษณะของครูพระสอนศีลธรรม ไว้ดังนี้

๑) คุณสมบัติของผู้ที่จะสมัครเป็นพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน

พระภิกษุผู้มีความประสงค์จะสมัครเป็นพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน จะต้องนำเอกสารสำเนา ใบสุทธิ และหลักฐานวุฒิการศึกษาเกียรตินิยมหรือวุฒิปริญญาตรีผ่านการอบรมด้านการเผยแผ่การเรียนการสอน พร้อมรับรองสำเนาถูกต้อง โดยต้องมีคุณสมบัตินี้

๑. สำเร็จการศึกษาระดับชั้นเอก หรือประโยค ๑-๒ ขึ้นไป

๒. สำเร็จการศึกษาจากมหาวิทยาลัยสงฆ์ทั้ง ๒ แห่ง (มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย) หรือ

๓. เป็นพระครูสัญญาบัตรชั้นตรีขึ้นไป

นอกจากนี้ผู้ที่จะเป็นพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนยังต้องมีคุณสมบัติ ดังนี้

๑. ผ่านการอบรมในโครงการพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนจากศูนย์วัฒนธรรมหรือเจ้าคณะจังหวัด

๒. มีหนังสือตอบรับหรือหนังสืออาราธนาให้เป็นผู้สอนศีลธรรมเฉพาะในปีการศึกษานั้น ๆ จากผู้บริหารโรงเรียนพร้อมหนังสืออนุญาตให้เป็นผู้สอนจากเจ้าอาวาสสำหรับในส่วนกลางและจากเจ้าคณะจังหวัดในส่วนภูมิภาค

๓. ไม่ได้เป็นพระปริยัตินิเทศ พระสอนพระปริยัติธรรมอาสา พระธรรมทูต ของกรมการศาสนา หรือสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ

๑) ขั้นตอนการรับสมัครและคัดเลือกพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน

การรับสมัครพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนมีขั้นตอนการดำเนินงาน ดังนี้^{๒๓}

^{๒๓} มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตเชียงใหม่, คู่มือปฏิบัติงานพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน ฉบับปรับปรุง พ.ศ. ๒๕๕๕, หน้า ๗ - ๑๒.

๑. กรรมการศาสนากำหนดจำนวนพระในเขตปกครองคณะสงฆ์ จังหวัด และระดับการศึกษาในสถานศึกษา

๒. กรรมการศาสนาประกาศรับสมัครพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน

๓. สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดจัดทำใบสมัคร

๔. สำนักงานเจ้าคณะจังหวัดทั่วประเทศ รับสมัครพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนโดยร่วมมือกับสำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดในการจัดเจ้าหน้าที่อำนวยความสะดวกในการรับสมัคร เช่น เป็นเจ้าหน้าที่รับสมัคร ตรวจสอบเอกสารการรับสมัคร รวบรวมรายชื่อพระสงฆ์ที่สมัครเพื่อรายงานเจ้าคณะจังหวัด

๕. เจ้าคณะจังหวัดดำเนินการพิจารณาคัดเลือกพระสงฆ์ เพื่อคัดเลือกเป็นพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน โดยดำเนินการดังนี้

๕.๑ คัดเลือกจากผู้สมัครที่มีคุณสมบัติครบถ้วนตามประกาศของกรรมการศาสนา

๕.๒ ในกรณีที่มีผู้สมัครเกินจำนวนที่กำหนดให้เจ้าคณะจังหวัดแต่งตั้งคณะกรรมการคัดเลือกประกอบด้วย เจ้าคณะจังหวัดที่มีอาวุโสสูงทางสมณะศักดิ์เป็นประธาน และเจ้าคณะจังหวัดที่มีอาวุโสรองลงมาเป็นรองประธาน ผู้อำนวยการเขตพื้นที่การศึกษา ศึกษาพิเศษ ผู้ทรงคุณวุฒิในเขตพื้นที่การศึกษา และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องจำนวนตามความเหมาะสม โดยมีผู้อำนวยการสำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดเป็นฝ่ายเลขานุการ ให้คณะกรรมการดังกล่าวพิจารณาโดยมีหลักเกณฑ์ ดังนี้

๕.๒.๑ พิจารณาคัดเลือกผู้สมัครที่ได้ดำเนินการสอนอยู่ในสถานศึกษาในตำบล อำเภอ จังหวัดนั้น ๆ ก่อน หากยังมีจำนวนเกินให้พิจารณาจากผลงานและประสบการณ์ของผู้สมัคร

๕.๒.๒ พิจารณาคัดเลือกผู้สมัครที่ได้สำเร็จการศึกษาจากมหาวิทยาลัยสงฆ์ คือ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย และมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย หากมีจำนวนเกินให้พิจารณาจากผลงานและประสบการณ์ของผู้สมัคร

๖. สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดจัดทำประกาศผลการคัดเลือกพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนของแต่ละจังหวัดโดยเจ้าคณะจังหวัดลงนามในประกาศแต่งตั้ง

๗. ผู้สมัครรายงานตัว โดยสำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดจัดทำทะเบียนประวัติและแจ้งพระสงฆ์ที่ได้รับการคัดเลือกเข้าร่วมประชุมเชิงปฏิบัติการในจังหวัดที่กำหนดเป็นสถานที่ประชุม

๒) การคัดเลือกโรงเรียนและการกำหนดให้พระสอนศีลธรรมในโรงเรียน

การคัดเลือกโรงเรียนพระสอนศีลธรรม ดำเนินการคัดเลือก ดังนี้

๑. เจ้าคณะจังหวัดร่วมกับผู้อำนวยการเขตพื้นที่การศึกษาและศึกษาพิเศษ เขตพื้นที่การศึกษา สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัด พิจารณาคัดเลือกโรงเรียนตามความเหมาะสมในแต่ละบริบท โดยพิจารณาจากโรงเรียนในตำบล อำเภอ และจังหวัดตามลำดับ ดังนี้

๑.๑ เป็นโรงเรียนที่พระสามารถเดินทางไปสอนได้สะดวก

๑.๒ ควรมีการกระจายพระให้ครอบคลุมพื้นที่ ๑ รูป ๑ ตำบล

๑.๓ กำหนดให้สถานศึกษาสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา สถานศึกษาระดับ
๕ รูป

๒. เขตการศึกษาประกาศผลการคัดเลือกโรงเรียนที่ได้เข้าร่วมโครงการพระสอนศีลธรรม

๓. เขตพื้นที่การศึกษาแจ้งโรงเรียนที่ได้รับการคัดเลือกและได้ชี้แจงวัตถุประสงค์ตลอดจน
แนวทางในการดำเนินการของโรงเรียนเกี่ยวกับการจัดพระเข้าสอนในแต่ละ ช่วงชั้น

๔. สำนักงานเจ้าคณะจังหวัด สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัด แจ้งพระให้ปฏิบัติหน้าที่สอนใน
โรงเรียนและประสานกับโรงเรียน ตลอดจนสนับสนุนให้การปฏิบัติงานของพระเป็นไปอย่างราบรื่น และมี
ประสิทธิภาพ

๕. การจัดให้พระสอนในโรงเรียนให้สำนักงานเจ้าคณะจังหวัด ผู้อำนวยการเขตพื้นที่
การศึกษา ผู้บริหารการศึกษา และสำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดพิจารณาตามความเหมาะสม โดยพระ ๑ รูป
อาจเข้าสอนในสถานศึกษาใกล้เคียงได้มากกว่า ๑ โรงเรียน ขึ้นอยู่กับบริบทและความเป็นไปได้ของพระตามความ
เหมาะสม

๓) หน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับโครงการพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน

โครงการพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนจำเป็นต้องได้รับความร่วมมือจากหลายหน่วยงาน จึงจะ
สามารถดำเนินการให้บรรลุเป้าหมายได้มีหลายหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ดังนี้

๑. คณะสงฆ์ ได้แก่ เจ้าคณะหน เจ้าคณะภาค เจ้าคณะจังหวัดให้การสนับสนุนโดยมี
พระภิกษุสงฆ์ที่จะเป็นพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน และพระนิเทศที่จะเป็นผู้นิเทศติดตามเยี่ยมเยียนพระสอน
ศีลธรรม ซึ่งพระนิเทศนี้ มีจังหวัดละ ๑ รูป

๒. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ได้แก่ มหาวิทยาลัยจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
ส่วนกลางและวิทยาเขตต่างๆทั่วประเทศจะเป็นผู้บริหารจัดการโครงการพระสอนศีลธรรมในส่วนภูมิภาค ๗๖
จังหวัด ที่มีพระสอนศีลธรรมเข้าไปปฏิบัติการสอน

๓. กระทรวงศึกษาธิการ ได้แก่ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาและสถานศึกษาที่พระจะไป
ปฏิบัติการสอน

๔. กระทรวงมหาดไทย ได้แก่ ผู้ว่าราชการจังหวัด องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (ตำบล) ให้การ
สนับสนุนโครงการการครูพระสอนศีลธรรม

๕. ผู้ว่าราชการจังหวัด แจ้งหน่วยงานในพื้นที่ที่เกี่ยวข้องให้ความร่วมมือและสนับสนุน

สรุปได้ว่าพระสอนศีลธรรมต้องมีคุณสมบัติคือมีความรู้ ระดับนักรวมเอกและเปรียญธรรมขึ้นไป
และต้องจบการศึกษาระดับอุดมศึกษา คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยหรือคณะ

ศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย ผ่านการอบรมโครงการพระสอนศีลธรรม ของมหาวิทยาลัย มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย จึงจะเข้าไปสอนสมัครเป็นครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน สังกัดสำนักงาน คณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ระดับประถมศึกษา มัธยมศึกษาและนักเรียนโรงเรียนอาชีวศึกษาที่เป็น หน่วยงานการศึกษาของรัฐบาล เพื่อปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมให้กับนักเรียน ให้มีความรู้คู่คุณธรรม ตาม เจตนารมณ์ของพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช ๒๕๔๒ และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ๒) พุทธศักราช ๒๕๔๕ เพื่อประโยชน์สูงสุดแก่เด็กและเยาวชนของชาติต่อไป

๒.๖ ด้านสื่อการเรียนการสอน

๒.๖.๑ สื่อการเรียนการสอน ตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช ๒๕๔๔

สื่อการเรียนการสอน เป็นปัจจัยสำคัญในการทำให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ โดยสื่อเป็นตัวกลาง ถ่ายทอดความรู้ ความเข้าใจ ความรู้สึกและเพิ่มพูนทักษะ รวมทั้งประสบการณ์ให้กับผู้เรียนกลายเป็นผู้ แสวงหาความรู้ด้วยตนเอง จนเกิดการพัฒนากิจการด้านการเรียนรู้

๑. ประเภทของสื่อการเรียนการสอน

สื่อการเรียนการสอน มีดังนี้

๑. ประเภทสิ่งพิมพ์ ได้แก่ หนังสือเรียน หนังสือแบบฝึกหัด เอกสารประกอบการเรียน หนังสือเสริมประสบการณ์ ตำรา หนังสือพิมพ์ สารานุกรม นิตยสาร นิตานคุณธรรม นิตานชาดก หนังสือ พระไตรปิฎก พจนานุกรมศัพท์พุทธศาสนา เป็นต้น

๒. วัสดุ ได้แก่ ภาพ วีดิทัศน์ สไลด์ เทปบันทึกเสียง หุ่นจำลอง เทปเพลงคุณธรรม วีดิทัศน์ พระพุทธประวัติ ของจริง ลูกโลก แผนที่ แผนภาพ เป็นต้น

๓. อุปกรณ์ ได้แก่ เครื่องฉายวีดิทัศน์ เครื่องฉายภาพข้ามศีรษะ เครื่องฉายภาพทึบแสง เครื่องเล่นเทป คอมพิวเตอร์ เป็นต้น

๔. บุคคล ได้แก่ ครู พระสงฆ์ ผู้เชี่ยวชาญ วิทยากร ครูภูมิปัญญาท้องถิ่น รวมทั้งบุคลากรใน โรงเรียนและในชุมชนที่มีความรู้ความสามารถ

๕. สถานที่และสิ่งอำนวยความสะดวก ได้แก่ ห้องเรียน ห้องฟังบรรยาย ห้องประชุม ห้องปฏิบัติการ ห้องบันทึกเสียง ห้องสมุด ห้องคอมพิวเตอร์ ห้องสวดมนต์และฝึกสมาธิ

๖. แหล่งเรียนรู้ในชุมชน และภูมิปัญญาท้องถิ่น ได้แก่ วัด ปุชนิยสถาน อนุสาวรีย์วัฒนธรรม ประเพณีของชุมชน ชีวิตความเป็นอยู่ ลักษณะทางภูมิศาสตร์ ประวัติศาสตร์และ พิพิธภัณฑน์ เป็นต้น

๒. การใช้สื่อการเรียนการสอน

การใช้สื่อการเรียนการสอนอย่างมีประสิทธิภาพ จะก่อให้เกิดประสิทธิผลต่อผู้เรียน โดยครูผู้สอนจะต้องดำเนินการดังนี้

๑. การเตรียมตัวของครูผู้สอนให้มีความพร้อมในการใช้สื่อการเรียนการสอน ดำเนินการดังนี้

๑) ศึกษาเนื้อหาสาระในสื่อการเรียนการสอนที่ได้เลือกไว้เพื่อตรวจสอบว่ามีความสมบูรณ์ตามที่ต้องการหรือไม่

๒) ทดลองใช้สื่อการเรียนการสอนบางประเภท ที่มีวิธีการใช้ที่ยุ่งยากหรือทดสอบประสิทธิภาพของสื่อว่าสร้างความเข้าใจให้กับผู้เรียนเพียงใด เหมาะสมกับเวลาเรียนหรือไม่ และต้องแก้ไขปรับปรุงอะไรบ้าง

๓) จัดเตรียมอุปกรณ์ เครื่องมือให้พร้อมล่วงหน้าจะได้ไม่เสียเวลา และได้ตรวจสอบอุปกรณ์เครื่องมือต่าง ๆ ให้ครบถ้วนอยู่ในสภาพพร้อมใช้เสมอ

๒. เตรียมจัดสภาพแวดล้อม การใช้สื่อการเรียนรู้อ่างประเภท ต้องจัดให้อยู่ในสภาพที่เหมาะสมกับสถานที่หรือห้องเรียนนั้น ๆ ไม่ว่าจะเป็นตำแหน่งที่เหมาะสมของเครื่องมือและวัสดุ อุปกรณ์ระยะที่นั่งที่เหมาะสมของผู้เรียนหรือแสงภายในห้อง

๓. เตรียมความพร้อมผู้เรียน ครูผู้สอนควรชี้แจงให้ผู้เรียนรู้เป้าหมายของการเรียนรู้โดยใช้สื่อ นั้น ๆ เพื่อให้ผู้เรียนเรียนรู้อย่างมีเป้าหมาย และมีความพร้อมในการเรียนรู้จากสื่อ นั้น หรือในกรณีที่ผู้เรียนต้องใช้สื่อด้วยตนเอง ครูผู้สอนต้องแนะนำวิธีการใช้สื่อ นั้นด้วย ที่สำคัญจะต้องบอกว่าผู้เรียนต้องทำกิจกรรมอะไรบ้าง เพื่อจะได้เตรียมตัวได้ถูกต้อง

๒.๖.๒ สื่อการเรียนการสอนตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช ๒๕๕๑

สื่อการเรียนการสอนเป็นเครื่องมือสำคัญในการพัฒนาผู้เรียนให้เกิดการเรียนรู้ ตามความมุ่งหวังของหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช ๒๕๕๑ ครูผู้สอนมีบทบาทสำคัญยิ่งในการจัดทำพัฒนาและเลือกใช้สื่อการเรียนการสอนที่ดีและมีประสิทธิภาพเหมาะสมตามความแตกต่างของผู้เรียน

สื่อมีบทบาทสำคัญที่ทำให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ โดยสื่อจะทำหน้าที่ถ่ายทอดความรู้ ความเข้าใจ ความรู้สึกและเพิ่มพูนทักษะ ประสบการณ์ให้ผู้เรียน ปัจจุบันสื่อการเรียนรู้อิทธิพลสูงต่อการกระตุ้นให้ผู้เรียนกลายเป็นผู้แสวงหาความรู้ด้วยตนเองจนเกิดการพัฒนาด้านต่าง ๆ ได้แก่

๑. ความรู้ สื่อการเรียนการสอน ช่วยให้ผู้เรียนได้รับความรู้เชิงเนื้อหา ส่งเสริมการศึกษาค้นคว้าหาความรู้เพิ่มเติมเพื่อเชื่อมโยงความรู้ใหม่ที่ได้เข้ากับประสบการณ์เดิมที่มีอยู่ และสามารถนำไปใช้ในชีวิตประจำวันได้เป็นอย่างดี

๒. ทักษะ สื่อการเรียนการสอนช่วยส่งเสริมทักษะด้านต่าง ๆ ให้กับผู้เรียน

๓. คุณธรรม จริยธรรมและค่านิยม สื่อการเรียนรู้ต่าง ๆ ช่วยส่งเสริมให้ผู้เรียนรักการเรียนรู้ เห็นคุณค่าในตนเอง มีจิตสำนึกและค่านิยมที่ดีงาม

๑. ประเภทของสื่อการเรียนการสอน

สื่อการเรียนการสอน จำแนกตามลักษณะได้ ๓ ประเภท ดังนี้

๑) **สื่อสิ่งพิมพ์** หมายถึง หนังสือและเอกสารสิ่งพิมพ์ต่าง ๆ เช่น นิตยสาร วารสาร ตำรา หนังสือเรียน แผ่นพับ โปสเตอร์ ภาพพลิก เป็นต้น

๒) **สื่อเทคโนโลยี** หมายถึง สื่อการเรียนรู้ที่ผลิตขึ้นเพื่อใช้คู่กับเครื่องมือ โสตทัศนวัสดุหรือเครื่องมือที่เป็นเทคโนโลยีใหม่ รวมถึงการใช้อินเทอร์เน็ต การศึกษาผ่านดาวเทียม เป็นต้น

๓) **สื่ออื่น ๆ** เช่น สื่อบุคคล รวมถึงภูมิปัญญาท้องถิ่น สื่อธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม สื่อกิจกรรม กระบวนการ สื่อวัสดุ เครื่องมือและอุปกรณ์ เป็นต้น

๒. การใช้สื่อการเรียนการสอน

การใช้สื่อการเรียนการสอนอย่างมีประสิทธิภาพ จะก่อให้เกิดประสิทธิผลต่อผู้เรียน โดยครูผู้สอนจะต้องดำเนินการดังนี้

๑) ศึกษาเนื้อหาสาระในสื่อการเรียนการสอนที่ได้เลือกไว้ เพื่อตรวจสอบว่ามีความสมบูรณ์ตามที่ต้องการหรือไม่ กรณีมีสาระไม่ครบถ้วน อาจจัดทำใบความรู้ ใบงานเสริม

๒) ทดลองใช้สื่อการเรียนการสอนบางประเภท ที่มีวิธีการใช้ที่ยุงยากหรือทดสอบประสิทธิภาพของสื่อว่าสร้างความเข้าใจให้กับผู้เรียนเพียงใด เหมาะสมกับเวลาเรียนหรือไม่ และต้องแก้ไขปรับปรุงอะไรบ้าง

๓) จัดเตรียมอุปกรณ์ เครื่องมือให้พร้อมล่วงหน้าจะได้ไม่เสียเวลา และได้ตรวจสอบอุปกรณ์เครื่องมือต่าง ๆ ให้ครบถ้วนอยู่ในสภาพพร้อมใช้เสมอ

๔) เตรียมจัดสภาพแวดล้อม การใช้สื่อการเรียนรู้บางประเภท ต้องจัดให้อยู่ในสภาพที่เหมาะสมกับสถานที่หรือห้องเรียนนั้น ๆ ไม่ว่าจะเป็นตำแหน่งที่เหมาะสมของเครื่องมือและวัสดุ อุปกรณ์ระยะที่นั่งที่เหมาะสมของผู้เรียนหรือแสงภายในห้อง

๕) เตรียมความพร้อมผู้เรียน ครูผู้สอนควรชี้แจงให้ผู้เรียนรู้เป้าหมายของการเรียนรู้โดยใช้สื่ออื่น ๆ เพื่อให้ผู้เรียนเรียนรู้ได้อย่างมีเป้าหมาย และมีความพร้อมในการเรียนรู้จากสื่ออื่น ๆ หรือในกรณีที่ผู้เรียนต้องใช้สื่อด้วยตนเอง ครูผู้สอนต้องแนะนำวิธีการใช้สื่ออื่น ๆ ด้วย ที่สำคัญจะต้องบอกให้ผู้เรียนต้องทำกิจกรรมอะไรบ้าง เพื่อจะได้เตรียมตัวได้ถูกต้อง

สรุปได้ว่า สื่อการเรียนการสอนเป็นเครื่องมือสำคัญในการพัฒนาผู้เรียนให้เกิดการเรียนรู้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ ครูผู้สอนมีบทบาทสำคัญในการจัดทำพัฒนาเลือกใช้สื่อการเรียนการสอนที่ดีเหมาะสม ตาม

ความแตกต่างของผู้เรียน จะส่งผลทำให้ผู้เรียนได้มีการพัฒนาศักยภาพการเรียนรู้อย่างมีคุณภาพ และสื่อการเรียนการสอนควรสอดคล้องกับความสนใจและวัยของผู้เรียนวิชาพระพุทธศาสนา

สื่อการเรียนการสอนที่ใช้ในการสอนวิชาพระพุทธศาสนาปัจจุบัน

สื่อการเรียนการสอนที่ใช้ในการสอนวิชาพระพุทธศาสนามีทั้งสื่อสิ่งพิมพ์ สื่อวัสดุ สื่ออุปกรณ์และสื่อบุคคล ซึ่งเป็นสื่อที่ครูผู้สอนใช้สอนวิชาพระพุทธศาสนา

สื่อการเรียนการสอนที่ใช้ในการสอนวิชาพระพุทธศาสนามีทั้งสื่อสิ่งพิมพ์ สื่อเทคโนโลยี สื่อบุคคล สื่อธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม สื่อกิจกรรม กระบวนการ สื่อวัสดุ เครื่องมือและอุปกรณ์ ซึ่งเป็นสื่อที่ครูผู้สอนใช้สอนวิชาพระพุทธศาสนา ซึ่งมีพัฒนาการหรือการเปลี่ยนแปลงของสื่อการเรียนการสอนมาจนถึงปัจจุบัน

จากตารางที่ ๑ พัฒนาการด้านสื่อการเรียนการสอนของพระสงฆ์ไทยสมัยปัจจุบัน

สมัยก่อน	สมัยปัจจุบัน
<p>๓. ด้านสื่อการเรียนการสอน ตามหลักสูตร ๒๕๔๔ วิชาพระพุทธศาสนา</p> <p>๑. สื่อสิ่งพิมพ์</p> <p>๒. สื่อวัสดุ</p> <p>๓. สื่ออุปกรณ์</p> <p>๔. สื่อบุคคล</p> <p>แหล่งเรียนรู้</p> <p>๑. ห้องสมุด</p> <p>๒. ห้องคอมพิวเตอร์</p> <p>๓. ห้องประชุม</p> <p>๔. วัด อนุสาวรีย์ พิพิธภัณฑ</p> <p>๕. ชุมชน</p>	<p>๓. ด้านสื่อการเรียนการสอน ตามหลักสูตร ๒๕๕๑ วิชาพระพุทธศาสนา</p> <p>๑. สื่อสิ่งพิมพ์</p> <p>๒. สื่อเทคโนโลยี</p> <p>๓. สื่ออื่นๆ (บุคคล สื่อธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม สื่อกิจกรรม กระบวนการ สื่อวัสดุ เครื่องมือและอุปกรณ์)</p> <p>แหล่งเรียนรู้</p> <p>๑. วัด</p> <p>๒. ชุมชน</p>

จากตาราง จะเห็นได้ว่าสื่อการเรียนการสอนสมัยก่อนและสมัยปัจจุบัน มีความคล้ายคลึงกันคือ สื่อสิ่งพิมพ์ สื่อวัสดุ สื่ออุปกรณ์และสื่อบุคคล ส่วนพัฒนาการสื่อการเรียนการสอนคือสื่อเทคโนโลยี ในสมัยปัจจุบันสื่อเทคโนโลยีเข้ามามีบทบาทและใช้ประกอบการเรียนการสอนมากที่ครูพระสอนศีลธรรมได้นำมาใช้ในการสอนด้านปริยัติ (ภาคความรู้ทางพระพุทธศาสนา) เนื่องจากมีความทันสมัย ทันเหตุการณ์สำหรับการสอนยุคปัจจุบันซึ่งสามารถนำเอา ข่าวเหตุการณ์ สถานการณ์ และปัญหาของสังคมมาเชื่อมโยงกับการแก้ปัญหาด้วยหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาได้ง่ายและทำให้นักเรียนมีความรู้ความเข้าใจและสามารถนำไปใช้ในชีวิตรจริงได้ โดยหลักแห่งความจริง รู้เห็นตามความเป็นจริง คิดด้วยเหตุและผลของการปฏิบัติตนตาม

หลักธรรมทำให้ชีวิตมีความสุข ยึดถือความดี ความถูกต้องและเป็นคนดีมีคุณธรรมในสังคม ส่วนด้านปฏิบัติ (ภาคปฏิบัติ) พระสงฆ์เป็นสื่อบุคคลที่สำคัญและเป็นแบบอย่างที่ดีในด้านการปฏิบัติตนแก่นักเรียน

๒.๗ ด้านการวัดผลและการประเมินผลการเรียนรู้

๒.๗.๑ ด้านการวัดผลและประเมินผลตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช ๒๕๔๔

การวัดและประเมินผล เป็นกิจกรรมที่ทำให้ทราบพฤติกรรมและการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของผู้เรียน เพื่อนำมาเป็นข้อมูลในการดำเนินการเรียนการสอนให้มีประสิทธิภาพและตัดสินผลการเรียนตามระเบียบว่าด้วยการประเมินผลอย่างมีประสิทธิภาพ การวัดผลและประเมินผลนี้ประกอบด้วยองค์ประกอบ ๒ ส่วนด้วยกัน คือ การวัดผล (measurement) หมายถึง กระบวนการรวบรวมข้อมูลที่ได้มาซึ่งตัวเลข จำนวน หรือปริมาณใดหรือปริมาณหนึ่ง โดยอาศัยเครื่องมือหรือวิธีการต่าง ๆ เช่น การสังเกต การสัมภาษณ์ การตรวจผลงาน และการใช้แบบทดสอบ เป็นต้น

การประเมินผล (evaluation) คือ การตัดสินว่าผู้เรียนมีคุณภาพเป็นอย่างไร เมื่อนำคะแนนที่ได้จากการวัดผลมาเปรียบเทียบกับเกณฑ์ที่ตั้งไว้ การประเมินผลจะออกมาในเชิงคุณภาพ เช่น สอบผ่านหรือไม่ผ่านหรือแบ่งเป็นระดับ ๔ ๓ ๒ ๑ ๐ คือ ดีมาก ดี ปานกลาง พอใช้ และต้องแก้ไข เป็นต้น จากความหมายของการวัดผลและการประเมินผลที่นักวิชาการได้ให้ไว้ดังกล่าวแล้วสรุปได้ว่า การวัดผลและประเมินผลเป็นกระบวนการต่อเนื่องกันที่ใช้เพื่อตรวจสอบผลการเรียนรู้ทั้งทางด้านความรู้ ทักษะ และเจตคติของผู้เรียน โดยใช้เครื่องมือที่หลากหลายและสอดคล้องกับจุดประสงค์การเรียนรู้ที่ได้กำหนดไว้ในแผนการสอน

ในการวัดและประเมินผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาพระพุทธศาสนา กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ใช้หลักการประเมินผลที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง (Learner-Centered Assessment) มีจุดหมายเบื้องต้นคือเพื่อพัฒนาการเรียนรู้ของผู้เรียนเป็นสำคัญ

การวัดผลและการประเมินผลการเรียนรู้วิชาพระพุทธศาสนา จะเน้นการวัดผลประเมินผลตามสภาพจริง ซึ่งเป็นการประเมินเชิงคุณภาพอย่างต่อเนื่องในด้านความรู้ ความคิด พฤติกรรม วิธีการปฏิบัติ และผลการปฏิบัติของผู้เรียน วิธีการที่ใช้ประเมิน ได้แก่ การสังเกต การสัมภาษณ์ การบันทึกจากผู้เกี่ยวข้อง แบบทดสอบวัดความสามารถจริง การรายงานตนเอง และแฟ้มสะสมผลงาน (portfolio) สอดคล้องกับการวัดผลและการประเมินผลการเรียนรู้วิชาพระพุทธศาสนาตามสภาพจริง การวัดและประเมินผลตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช ๒๕๔๔ จะวัดและประเมินผลตามสภาพจริง (Authentic Assessment) ให้สอดคล้องกับการจัด การเรียนรู้ตามสภาพจริง โดยยึดธรรมชาติของวิชาและชีวิตของผู้เรียนเป็นตัวตั้ง ในสาระการเรียนรู้พระพุทธศาสนาจะเน้นการวัดและประเมินผลที่สอดคล้องกับหลักการของพระพุทธศาสนา คือ

นอกจากวัดองค์ความรู้กระบวนการเรียนรู้ และคุณลักษณะอันพึงประสงค์แล้วยังอาจใช้กระบวนการวัดตามระบบศีล-สมาธิ-ปัญญา เพื่อให้ครอบคลุมและคู่ด้านที่ฝึกปฏิบัติ คือ

ศีล พฤติกรรมดีงามทั้ง กาย วาจา และอินทรีย์ทั้ง ๖ อยู่ตัวเป็นวินัยเข้าสู่ชีวิต โดยการสังเกต และการบันทึก

สมาธิ จิตใจมีคุณธรรม มีประสิทธิภาพ โดยการสังเกต การสัมภาษณ์การตรวจสอบตนเอง

ปัญญา ความรู้ คิด เข้าใจ การมองเห็นความจริงเท่าทัน ทั้งระบบความสัมพันธ์เป็นเหตุเป็นผล เชื่อมโยงประยุกต์เข้าสู่วิถีชีวิตใหม่ โดยการสังเกต การสัมภาษณ์ การตรวจสอบตนเองหรือถ้าจะให้ชัดเจนขึ้น ควรประเมินตามสภาพจริงเพื่อดูการพัฒนาคุณภาพทางธรรมจรรยา ตามหลักอริยวัฑฒิ ๕ คือ

๑. ศรัทธา วัดผลว่ามีความเชื่อที่ไม่งมงาย มีเหตุผลประกอบด้วยปัญญา ซึ่งไม่เบียดเบียนชีวิตและสังคม โดยการสังเกต การสะท้อนความคิด การตรวจสอบตนเอง

๒. ศีล วัดผลว่ามีความประพฤติและวิถีชีวิต ไม่เบียดเบียน แต่เกื้อกูล มีวินัย เอื้อต่อวัฒนธรรม โดยการสังเกต การตรวจสอบตนเอง การบันทึกพฤติกรรม

๓. สุตะ วัดผลว่ามีความรู้เกี่ยวกับข่าวสาร ข้อมูล ทันท่วงที เหตุการณ์ สถานการณ์ และมีความรู้ เหมาะแก่การดำเนินชีวิต กิจการของตน โดยการสอบถาม การสังเกต การสัมภาษณ์

๔. จาคะ วัดผลว่ามีจิตใจกว้างขวาง ไม่คับแคบเห็นแก่ตัว รู้จักเสียสละ บำเพ็ญประโยชน์โดยการสังเกต การสัมภาษณ์ และการบันทึก

๕. ปัญญา วัดผลว่าคิด เข้าใจ ทำการต่างๆ ด้วยปัญญา รู้จักแยกแยะชั่วดี คุณโทษ ประโยชน์ มิใช่ประโยชน์ มองสิ่งทั้งหลายตามความเป็นจริง หยั่งถึงเหตุปัจจัย และความสัมพันธ์ระหว่างสิ่งทั้งหลายโดยการสอบถาม การสัมภาษณ์ และการตรวจสอบตนเอง

หลักการสำคัญของการวัดและประเมินผลตามสภาพจริง

การวัดและประเมินผลตามสภาพจริง เป็นการประเมินในสถานการณ์ที่ปฏิบัติจริง หรือเกี่ยวข้องในชีวิตจริง ผสมผสานไปกับการเรียนการสอน โดยสอดคล้องกับเป้าหมาย ผลการเรียนรู้ที่คาดหวังเป็นการประเมินที่ครอบคลุมการแสดงออก การกระทำกิจกรรม และกระบวนการทำงานผลงาน ผลการกระทำรวมถึงแฟ้มสะสมผลงานของผู้เรียนเน้นการประเมินความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ การคิดค้น การใช้เหตุผลกระบวนการคิด การแก้ปัญหา การประยุกต์ใช้และการปรับปรุงพัฒนางาน เน้นการประเมินพัฒนาการ ค้นหาสิ่งที่ดีงานของผู้เรียน เป็นการประเมินเชิงบวกไม่ใช่การประเมินเพื่อจับผิดหรือค้นหาข้อบกพร่อง และมีข้อมูลจากการประเมินไปใช้เพื่อปรับปรุงและพัฒนาพฤติกรรมของผู้เรียนด้วย เป็นการประเมินที่ต่อเนื่องโดยใช้วิธีการที่หลากหลายและเหมาะสมเป็นการประเมินเชิงคุณภาพ โดยเปรียบเทียบกับเกณฑ์ที่กำหนด โดยจำแนกองค์ประกอบของสิ่งที่ประเมิน และอธิบายถึงระดับคุณภาพของผลงาน การปฏิบัติ (Rubric Assessment)

เป็นการประเมินที่ผู้เกี่ยวข้องหลายด้านมีส่วนร่วมในการประเมิน ได้แก่ ผู้สอน ผู้เรียน เพื่อนนักเรียน และผู้ปกครอง

ขั้นตอนการดำเนินงานการวัดและประเมินผลตามสภาพจริง

๑. กำหนดผู้ประเมิน ได้แก่ ผู้สอน ผู้เรียน เพื่อนนักเรียน และผู้ปกครอง
๒. กำหนดเป้าหมายและวัตถุประสงค์ในการประเมิน
๓. กำหนดขอบเขต องค์กรประกอบของสิ่งที่จะประเมิน พร้อมทั้งระบุเกณฑ์การประเมิน
๔. เลือกวิธีการ และสิ่งที่ประเมินให้เหมาะสมสอดคล้องกับกิจกรรมและงาน
๕. กำหนดเวลา และสถานที่ที่จะประเมิน
๖. รวบรวมข้อมูล วิเคราะห์ และสรุปผลการประเมิน และนำผลการประเมินไปใช้พัฒนา

ผู้เรียนและการจัดกิจกรรมการเรียนรู้

วิธีการและเครื่องมือที่ใช้ในการวัดและประเมินผลตามสภาพจริง

การวัดและประเมินผลตามสภาพจริงในการเรียนการสอนตามหลักสูตรพระพุทธรศาสนาจะทำความเข้าใจไปกับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ ให้แก่ผู้เรียนในสถานการณ์ที่ผู้เรียนปฏิบัติจริง โดยเน้นให้ครอบคลุมพฤติกรรมแสดงออก กระบวนการผลิต และแฟ้มสะสมผลงาน ดังนั้นวิธีการ และเครื่องมือที่ใช้มีหลากหลาย เช่น การสังเกต มีทั้งการสังเกตอย่างเป็นทางการและไม่เป็นทางการ สามารถทำได้ตลอดเวลาทั้งในระหว่างการเรียนการสอนหรือทำกิจกรรมอื่นๆ นอกห้องเรียนจากการสังเกตผู้สอนสามารถเห็นพฤติกรรมของผู้เรียนเป็นรายบุคคลหรือเป็นกลุ่มได้พฤติกรรมที่สังเกต ได้แก่ การแสดงอารมณ์ สีหน้า กิริยาท่าทาง การพูดคุยโต้ตอบ ความสนุกสนานเพลิดเพลิน การมีปฏิสัมพันธ์ระหว่างกัน พฤติกรรมการทำงานในกลุ่ม ความอดทน วิธีการแก้ปัญหาความคล่องแคล่วในการใช้อุปกรณ์เครื่องมือต่าง ๆ เครื่องมือที่ใช้ในการสังเกต ได้แก่ แบบตรวจสอบรายการ (Check list) แบบประมาณค่า (Rating scales) และแบบบันทึกพฤติกรรม เป็นต้น

การประเมินแฟ้มสะสมผลงาน (Portfolio Assessment)

ในการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ เป็นการจัดการเรียนการสอนในสภาพจริง (Authentic Learning) และบูรณาการความรู้ในวิชาต่างๆ เข้าด้วยกัน ผลงานต่างๆ ในระหว่าง การเรียนการสอนนั้นผู้เรียนจะจัดเก็บไว้ในแฟ้ม หรือกล่อง หรือวัสดุอื่นๆ ที่เหมาะสมกับชิ้นงานเรียกว่าแฟ้มสะสมผลงานเป็นการสะสมงานอย่างมีจุดมุ่งหมาย เพื่อแสดงความรู้ความสามารถ ความก้าวหน้า และผลสัมฤทธิ์ของผู้เรียนในการเรียนรู้ ดังนั้น ขั้นตอนสำคัญของการจัดทำแฟ้มสะสมผลงาน คือการสะสมงาน (Collect) เป็นระยะที่รวบรวมงานของผู้เรียน การคัดเลือกงาน (Select) เป็นระยะที่ผู้เรียนคัดเลือกงาน ชิ้นงานที่ดีที่สุดที่จะแสดงความก้าวหน้า แสดงศักยภาพ และตอบสนองเป้าหมายหรือจุดประสงค์การเรียนรู้ แล้วจัดระบบแฟ้มให้สมบูรณ์ การสะท้อนความรู้สึกต่องาน (Reflect) เป็นการประเมินตนเองของผู้เรียน การประเมินของผู้สอน ความคิดเห็นของผู้เรียนต่อชิ้นงานและผลงาน และต่อแฟ้มสะสมผลงานของตน การประเมิน (Assess) เป็น

การประเมินความสำเร็จของผู้เรียนจากผลงานที่แสดงความก้าวหน้า และผลสัมฤทธิ์ตามวัตถุประสงค์ในวิชา หรือในเรื่องใดเรื่องหนึ่งหรือบูรณาการวิชาต่าง ๆ ซึ่งจะต้องครอบคลุมทั้งการประเมินตนเอง

๒.๗.๒ การวัดผลและประเมินผลการเรียนรู้ ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช ๒๕๕๑

จุดมุ่งหมายของการวัดผลและประเมินผลการเรียนรู้ของผู้เรียน มี ๒ ประการคือ ๑. การวัดและประเมินผลเพื่อพัฒนาผู้เรียน เป็นการวัดและประเมินผลระหว่างเรียนเพื่อการพัฒนา (Formative Assessment) ที่เกิดขึ้นในห้องเรียนทุกวัน ครูผู้สอนใช้วิธีการประเมินหลายวิธี เช่น การสังเกต การซักถาม การระดมความคิดเห็น การใช้แฟ้มสะสมงาน การใช้ภาระงานที่ปฏิบัติ การประเมินความรู้เดิม การให้ผู้เรียนประเมินตนเอง การให้เพื่อนประเมินและการใช้เกณฑ์การให้คะแนน (Rubrics) ๒. การวัดและประเมินผลเพื่อตัดสินผลการเรียน เป็นการประเมินสรุปผล การเรียนรู้ (Summative Assessment) มีหลายระดับ ได้แก่ เมื่อเรียนจบหน่วยการเรียนรู้ จบรายวิชาเพื่อตัดสินให้คะแนนหรือให้ระดับผลการเรียน หรือให้เลื่อนชั้น เป็นต้น

การวัดและประเมินผลการเรียนรู้ ต้องได้รับการพัฒนาและประเมินตามตัวชี้วัดเพื่อให้บรรลุตามมาตรฐานการเรียนรู้ สหสัมพันธ์สมรรถนะสำคัญของผู้เรียน และคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของผู้เรียน ซึ่งเป็นเป้าหมายหลักในการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ในทุกระดับ

การจัดการศึกษาในช่วงเวลา พุทธศักราช ๒๕๕๑ จนถึง พุทธศักราช ๒๕๕๗ ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช ๒๕๕๑ กำหนดให้มีการวัดผลและประเมินผลการเรียนรู้มี ๔ ระดับ ได้แก่ ระดับชั้นเรียน ระดับสถานศึกษา ระดับเขตพื้นที่การศึกษา และระดับชาติ มีรายละเอียดดังนี้

๑. การประเมินระดับชั้นเรียน เป็นการวัดผลและประเมินผลที่อยู่ในกระบวนการเรียนรู้ ครูผู้สอนดำเนินการเพื่อพัฒนานักเรียน และตัดสินผลการเรียนในรายวิชา ประเมินผล การเรียนรู้ตามตัวชี้วัดในแต่ละหน่วยการเรียนรู้ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อเก็บคะแนนของหน่วย การเรียนรู้หรือของการประเมินผลกลางภาคหรือปลายภาคตามรูปแบบที่สถานศึกษากำหนด ผลที่ได้รับใช้เป็นข้อมูลให้ครูผู้สอนปรับปรุงกิจกรรมการเรียนรู้ของตน

๒. การประเมินระดับสถานศึกษา เป็นการตรวจสอบผลการเรียนของผู้เรียนเป็นรายปี/รายภาค ผลการประเมินการอ่าน คติวิเคราะห์และเขียนคุณลักษณะอันพึงประสงค์ และกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน ซึ่งเป็นการประเมินเกี่ยวกับการจัดการศึกษาของสถานศึกษา รวมทั้งสามารถนำผล การเรียนของผู้เรียนในสถานศึกษาเปรียบเทียบกับเกณฑ์ระดับชาติและระดับเขตพื้นที่การศึกษาของทุกระดับชั้นเรียน

๓. การประเมินระดับเขตพื้นที่การศึกษา เป็นการประเมินคุณภาพผู้เรียนในระดับเขตพื้นที่การศึกษา ตามมาตรฐานการเรียนรู้ที่หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช ๒๕๕๑ กำหนดเพื่อใช้เป็นข้อมูลพื้นฐานในการพัฒนาคุณภาพการศึกษาของเขตพื้นที่การศึกษา

๔. การประเมินระดับชาติ เป็นการประเมินคุณภาพผู้เรียนในระดับชาติตามมาตรฐานการเรียนรู้ของหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน สถานศึกษาต้องจัดให้ผู้เรียนทุกคนที่เรียนในระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ ๓ ชั้นประถมศึกษาปีที่ ๖ ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๓ และชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๖ เข้ารับการประเมินโดยใช้ข้อสอบจากส่วนกลาง ผลจากการประเมินใช้เป็นข้อมูลในการเทียบเคียงคุณภาพการศึกษาในระดับต่าง ๆ เพื่อนำไปใช้ในการวางแผนยกระดับคุณภาพการจัดการศึกษา ตลอดจนใช้เป็นข้อมูลสนับสนุนการตัดสินใจในระดับนโยบายของประเทศ

การวัดและประเมินผลการเรียนรู้ในกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคม ศึกษาศาสนา และวัฒนธรรม พระพุทธศาสนาแบ่งออกเป็น ๔ ประเภท ดังนี้

๑. การวัดและประเมินผลการเรียนรู้วิชาพระพุทธศาสนา กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษาศาสนาและวัฒนธรรม

ครูผู้สอนจะทำการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ ผู้เรียนตามตัวชี้วัดในรายวิชาพื้นฐาน (วิชาพระพุทธศาสนา) ตามที่กำหนดในหน่วยเรียนรู้ ครูผู้สอนใช้วิธีการที่หลากหลายเพื่อให้ได้ผล การประเมินที่สะท้อนความรู้ความสามารถที่แท้จริงของผู้เรียน โดยวัดและประเมินการเรียนรู้อย่างต่อเนื่องไป พร้อมกับการจัดการเรียนการสอน เช่น การสังเกตพฤติกรรมการเรียน การร่วมกิจกรรม การประเมินผลการปฏิบัติงาน เช่น การเข้าร่วมกิจกรรมวันเข้าพรรษา การสวดมนต์ การฟังเทศน์ การเวียนเทียน การถวายผ้าอาบน้ำฝน การถวายเทียนพรรษา และการประเมินโครงงาน เช่น โครงงานคุณธรรม หรือประเมินจากแฟ้มสะสมผลงานทางพระพุทธศาสนา ควบคู่ไปกับการใช้แบบทดสอบแบบปรนัย และแบบอัตนัย เป็นต้น เป็นการประเมินระหว่างเรียน ประเมินปลายภาคและประเมินปลายปี และใช้เป็นข้อมูลเพื่อประเมินการเลื่อนชั้นเรียนและการจบการศึกษาตามหลักสูตร

๒. การประเมินการอ่าน คิดวิเคราะห์ และเขียน

เป็นการประเมินศักยภาพของผู้เรียนในการอ่านหนังสือ วิชาพระพุทธศาสนา เอกสาร หนังสือพิมพ์ และสื่อต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับพระพุทธศาสนา เพิ่มเนื้อหาความรู้เพิ่มพูนประสบการณ์แล้วนำเนื้อหาสาระที่อ่านมาวิเคราะห์ นำไปสู่การแสดงความคิดเห็น การสังเคราะห์ การแก้ปัญหาในเรื่องต่าง ๆ และถ่ายทอดความคิดเห็นนั้นด้วยการเขียนที่มีสำนวนภาษาถูกต้อง มีเหตุผลและลำดับขั้นตอนในการนำเสนอ สามารถสร้างความเข้าใจแก่ผู้อ่านได้อย่างชัดเจน การประเมินการอ่าน คิดวิเคราะห์และเขียนจะทำเป็นรายภาคและสรุปผลเป็นรายปีเพื่อใช้เป็นข้อมูลในการพัฒนาผู้เรียน และประเมินการเลื่อนชั้น

๓. การประเมินคุณลักษณะอันพึงประสงค์

เป็นการประเมินคุณลักษณะที่ต้องการให้เกิดขึ้นกับผู้เรียนในด้านคุณธรรม จริยธรรม ค่านิยม จิตสำนึก สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นในสังคมได้อย่างมีความสุข โดยกำหนดคุณลักษณะอันพึงประสงค์ ๘ คุณลักษณะคือ (๑) รักชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ (๒) ซื่อสัตย์สุจริต (๓) มีวินัย (๔) ใฝ่เรียนรู้ (๕) อยู่อย่าง

พอเพียง (๖) มุ่งมั่นในการทำงาน (๗) รักความเป็นไทย (๘) มีจิตสาธารณะ ในการประเมินให้ประเมินแต่คุณลักษณะ แล้วรวบรวมผลการประเมินจากผู้ประเมินทุกฝ่ายและแหล่งข้อมูล เพื่อให้ได้ข้อมูลนำมาสู่การสรุปผลเป็นรายปี/รายภาค และใช้เป็นข้อมูล เพื่อประเมินการเลื่อนชั้นและการจบการศึกษา

๔. ประเมินกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน

เป็นการประเมินการปฏิบัติกิจกรรมและผลงานของผู้เรียนและเวลาในการเข้าร่วมกิจกรรม เช่น กิจกรรมเพื่อสังคมและสาธารณะประโยชน์ต่อสังคม ชุมชน ท้องถิ่น ตามความสนใจลักษณะอาสาสมัคร เพื่อแสดงถึงความรับผิดชอบ ความดีงาม ความเสียสละต่อสังคมมีจิตสาธารณะ เช่น กิจกรรมอาสาพัฒนาต่าง ๆ เช่น กวาดขยะในลานวัด กิจกรรมช่วยงานทอดกฐินวัดในชุมชน เป็นต้น

เกณฑ์การวัดและประเมินผลการเรียนรู้วิชาพระพุทธศาสนา มีดังนี้

๑. การให้ระดับผลการเรียน เป็นการตัดสินผลการเรียนรายวิชาพระพุทธศาสนา แบ่งเป็น ๘ ระดับ ดังนี้

คะแนนร้อยละ

ระดับคุณภาพ	ความหมาย	ระดับคุณภาพ ๕ ระดับ
๘๐-๑๐๐	๔	ดีเยี่ยม
๗๕-๗๙	๓.๕	ดีมาก
๗๐-๗๔	๓	ดี
๖๕-๖๙	๒.๕	ปานกลาง
๖๐-๖๔	๒	พอใช้
๕๕-๕๙	๑.๕	ปรับปรุง
๕๐-๕๔	๑	ผ่าน
๐-๔๙	๐	ไม่ผ่าน

๒. การประเมินการอ่าน คติวิเคราะห์ และเขียน และคุณลักษณะอันพึงประสงค์

การประเมินผลเป็นผ่านและไม่ผ่าน กรณีที่ผ่านให้ระดับผลการประเมินเป็นดีเยี่ยม ดี และผ่าน ในการสรุปผลการประเมินการอ่าน คติวิเคราะห์ และเขียน เพื่อการเลื่อนชั้นและจบการศึกษา กำหนดเกณฑ์การตัดสินเป็น ๔ ระดับ และความหมายของแต่ละระดับ ดังนี้

ดีเยี่ยม หมายถึง มีผลงานที่แสดงถึงความสามารถในการอ่าน คติวิเคราะห์ และ เขียน ที่มีคุณภาพ ดีเลิศอยู่เสมอ

ดี หมายถึง มีผลงานที่แสดงถึงความสามารถในการอ่าน คติวิเคราะห์ และเขียน ที่มีคุณภาพเป็นที่ ยอมรับ

ผ่าน หมายถึง มีผลงานที่แสดงถึงความสามารถในการอ่าน คิดวิเคราะห์ และเขียน ที่มีคุณภาพ เป็นที่ยอมรับ แต่ยังมีข้อบกพร่องบางประการ

ไม่ผ่าน หมายถึง ไม่มีผลงานที่แสดงถึงความสามารถในการอ่าน คิดวิเคราะห์ และเขียนหรือถ้ามี ผลงาน ผลงานนั้นยังมีข้อบกพร่องที่ต้อง ได้รับการปรับปรุงแก้ไขหลายประการ

ในการสรุปผลการประเมินคุณลักษณะอันพึงประสงค์รวมทุกคุณลักษณะเพื่อการเลื่อนชั้นและจบ การศึกษา กำหนดเกณฑ์การตัดสินเป็น ๔ ระดับ และความหมายของแต่ละระดับ ดังนี้

ดีเยี่ยม หมายถึง ผู้เรียนปฏิบัติตามคุณลักษณะจนเป็นนิสัย และนำไปใช้ในชีวิตประจำวันเพื่อ ประโยชน์สุขของตนเองและสังคม โดยพิจารณาจากผลการประเมินระดับดีเยี่ยม จำนวน ๕-๘ คุณลักษณะ และไม่มีคุณลักษณะใดได้ผลการประเมินต่ำกว่า ระดับดี

ดี หมายถึง ผู้เรียนมีคุณลักษณะในการปฏิบัติตามกฎเกณฑ์ เพื่อให้เป็นการยอมรับของสังคม โดย พิจารณาจาก

๑. ได้ผลการประเมินระดับดีเยี่ยม จำนวน ๑-๔ คุณลักษณะ และไม่มีคุณลักษณะใดได้ผลการ ประเมินต่ำกว่าระดับดี หรือ

๒. ได้ผลการประเมินระดับดีเยี่ยม จำนวน ๔ คุณลักษณะ และ ไม่มีคุณลักษณะใดได้ผล การ ประเมินต่ำกว่าระดับผ่าน

๓. ได้ผลการประเมินระดับดี จำนวน ๕-๘ คุณลักษณะ และไม่มี

คุณลักษณะใดได้ผลการประเมินต่ำกว่าระดับผ่าน

ผ่าน หมายถึง ผู้เรียนรับรู้และปฏิบัติตามกฎเกณฑ์และเงื่อนไขที่สถานศึกษากำหนดโดยพิจารณา จาก

๑. ได้ผลการประเมินระดับผ่าน จำนวน ๕-๘ คุณลักษณะ และไม่มีคุณลักษณะใดได้ผลการ ประเมินต่ำกว่าระดับผ่าน หรือ

๒. ได้ผลการประเมินระดับดี จำนวน ๔ คุณลักษณะ และไม่มีคุณลักษณะใดได้ผลการประเมินต่ำ กว่าระดับผ่าน

ไม่ผ่าน หมายถึง ผู้เรียนรับรู้และปฏิบัติได้ไม่ครบตามกฎเกณฑ์และเงื่อนไขที่สถานศึกษากำหนด โดยพิจารณาจากผลการประเมินระดับไม่ผ่าน ตั้งแต่ ๑ คุณลักษณะ

การประเมินกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน จะต้องพิจารณาทั้งเวลาการเข้าร่วมกิจกรรม การปฏิบัติ กิจกรรมและผลงานของผู้เรียนตามเกณฑ์ที่สถานศึกษากำหนด และให้ผลการประเมินเป็นผ่านและไม่ผ่าน (เฉพาะวิชาพระพุทธศาสนา) มีดังนี้

กิจกรรมเพื่อสังคมและสาธารณประโยชน์ ให้ใช้อักษรแสดงผลการประเมิน ดังนี้

“ผ” หมายถึง ผู้เรียนมีเวลาเข้าร่วมกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน ปฏิบัติกิจกรรมและมีผลงานตามเกณฑ์ที่สถานศึกษากำหนด

“มผ” หมายถึง ผู้เรียนมีเวลาเข้าร่วมกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน ปฏิบัติกิจกรรมและมีผลงานไม่เป็นไปตามเกณฑ์ที่สถานศึกษากำหนด

ในกรณีที่ผู้เรียนได้ผลของกิจกรรมเป็น “มผ” สถานศึกษาต้องจัดซ่อมเสริมให้ผู้เรียนทำกิจกรรมในส่วนที่ผู้เรียนไม่ได้เข้าร่วมหรือไม่ได้ทำจนครบถ้วน แล้วจึงเปลี่ยนผลจาก “มผ” เป็น “ผ” ได้ให้เสร็จสิ้นภายในปีการศึกษานั้น

กรณีที่การวัดและประเมินผลผ่านตามเกณฑ์ที่กำหนดต้องดำเนินการ ดังนี้

๑. การเลื่อนชั้นเมื่อสิ้นปีการศึกษา ผู้เรียนจะได้รับการเลื่อนชั้น เมื่อมีคุณสมบัติตามเกณฑ์ดังต่อไปนี้

- ๑) ผู้เรียนมีเวลาเรียนตลอดปีการศึกษาไม่น้อยกว่าร้อยละ ๘๐ ของเวลาเรียนทั้งหมด
- ๒) ผู้เรียนมีผลการประเมินผ่านทุกรายวิชาพื้นฐาน
- ๓) ผู้เรียนมีผลการประเมินการอ่าน คิดวิเคราะห์ และเขียน คุณลักษณะอันพึงประสงค์ และกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนผ่านตามเกณฑ์ที่สถานศึกษากำหนด

๒. การจบหลักสูตรรายวิชาพระพุทธศาสนา

ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น

๒.๑ การตัดสินผลการเรียน

หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช ๒๕๕๑ กำหนดหลักเกณฑ์การวัดและประเมินผลการเรียนรู้ เพื่อตัดสินผลการเรียนของผู้เรียน ดังนี้

๑) ตัดสินผลการเรียนเป็นรายวิชา พระพุทธศาสนา ผู้เรียนต้องมีเวลาเรียนตลอดภาคเรียนไม่น้อยกว่าร้อยละ ๘๐ ของเวลาเรียนทั้งหมดในรายวิชานั้นๆ

๒) ผู้เรียนต้องได้รับการประเมินทุกตัวชี้วัดและผ่านตามเกณฑ์ที่สถานศึกษากำหนด

๓) ผู้เรียนต้องได้รับการตัดสินผลการเรียนทุกรายวิชา

๔) ผู้เรียนต้องได้รับการประเมินและมีผลการประเมินผ่านตามเกณฑ์ที่สถานศึกษากำหนดในการอ่าน คิดวิเคราะห์ และเขียน คุณลักษณะอันพึงประสงค์ และกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน

สรุปได้ว่า การตัดสินผลการเรียน จะตัดสินเป็นรายวิชา โดยใช้ผลการประเมินระหว่างภาคและปลายภาคตามสัดส่วนที่สถานศึกษากำหนด ทุกรายวิชาต้องได้รับการตัดสินและให้ระดับผล การเรียน โดยผู้เรียนต้องผ่านทุกรายวิชาพื้นฐาน

๒.๗.๓ หลักการวัดและประเมินการเรียนรู้

ในการวัดและประเมินการเรียนรู้ให้มีประสิทธิภาพ มีการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ ๓ ระยะ ดังนี้

๑) การวัดและประเมินก่อนเรียน เพื่อจัดวางตำแหน่งผู้เรียนหรือประเมินความรู้ของผู้เรียน ก่อนจัดกิจกรรมการเรียนการสอน เพื่อประโยชน์ต่อการตัดสินใจในการวางแผนจัดกิจกรรม การเรียนการสอน ที่มีความสอดคล้องเหมาะสม

๒) การวัดและประเมินระหว่างเรียน เพื่อตรวจสอบความรู้ความสามารถของผู้เรียนขณะที่จัด กิจกรรมการเรียนการสอน เพื่อประโยชน์ในการติดตามดูความก้าวหน้า หรือพัฒนาการในการเรียนรู้รวมทั้ง ข้อบกพร่องในการเรียนของผู้เรียน

๓) การวัดและประเมินหลังเรียนเพื่อสรุปผลการเรียนรู้ของผู้เรียน ที่เป็นประโยชน์ในการ ตัดสินใจเกี่ยวกับการเรียนของผู้เรียนด้านความรู้ (สติปัญญา) ด้านเจตคติ(อารมณ์ ความรู้สึก) ด้านทักษะการ ปฏิบัติ (ความสามารถในการปฏิบัติงาน)

๒.๗.๔ วิธีการและเครื่องมือที่ใช้ในการวัดผลและประเมินผล

การวัดผลและการประเมินผลตามสภาพความเป็นจริงในการเรียนการสอนตามหลักสูตร พระพุทธศาสนานี้จะผสมผสานไปกับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ให้แก่ผู้เรียนในสถานการณ์ที่ผู้เรียนปฏิบัติจริง โดย เน้นให้ครอบครัวพฤติกรรมกรรมการแสดงออก กระบวนการ ผลผลิต และแฟ้มสะสมผลงาน ดังนั้นวิธีการ และ เครื่องมือที่ใช้มีหลากหลาย เช่น

๑) การสังเกต มีทั้งการสังเกตอย่างเป็นระบบและไม่เป็นทางการ สามารถทำได้ตลอดเวลาทั้ง ในระหว่างการเรียนการสอนหรือการทำกิจกรรมอื่นๆ นอกห้องเรียนจากการสังเกตผู้สอน สามารถเห็น พฤติกรรมของผู้เรียนเป็นรายบุคคลหรือเป็นกลุ่มได้พฤติกรรมที่สังเกต ได้แก่ การแสดงอารมณ์สีหน้ากิริยา ท่าทาง การพูดคุยโต้ตอบ ความสนุกสนานเพลิดเพลินการมีปฏิสัมพันธ์ระหว่างกัน พฤติกรรมของการทำ งาน ในกลุ่ม ความอดทน วิธีการแก้ปัญหาความคล่องแคล่วในการใช้อุปกรณ์เครื่องมือต่างๆ เครื่องมือที่ใช้ในการ สังเกต ได้แก่แบบตรวจสอบรายการแบบประเมินค่า แบบพฤติกรรม เป็นต้น

๒) การสัมภาษณ์ มีทั้งแบบเป็นทางการและไม่เป็นทางการ เป็นการสนทนาซักถามหรือพูดคุย เพื่อค้นหาข้อมูลที่ไม่อาจพบเห็นอย่างชัดแจ้งในสิ่งที่นักเรียนประพฤติปฏิบัติในการทำโครงการ โครงการ การ ทำงานเป็นกลุ่ม ผู้ให้ข้อมูลอาจจะเป็นตัวนักเรียนเอง เพื่อร่วมงานหรือผู้ปกครอง

การประเมินระดับคุณภาพ เป็นการประเมินโดยการวิเคราะห์ประกอบประเด็น ที่ประเมิน พร้อมทั้ง อธิบายลักษณะของคุณภาพงานหรือการกระทำเป็นระดับคุณภาพหรือปริมาณ เพื่อเป็นแนวทางและข้อมูล ให้ผู้เกี่ยวข้องได้ระบทราบว่าคุณเรียนรู้อะไร ทำอะไรมากน้อยเพียงใด มีคุณภาพผลงานเป็นอย่างไร โดยมีการ กำหนดให้คะแนนเป็น ๒ แบบดังนี้

๑) การคะแนนเป็นภาพรวม เป็นการให้คะแนนผลงานชิ้นงานโดยดูภาพรวม ว่ามีความเข้าใจ ความคิดรวบยอด การสื่อสารความหมาย กระบวนการใช้และผลงานอย่างไร โดยเขียนอธิบายคุณภาพของงาน หรือความสำเร็จของงานตามระดับคุณภาพที่กำหนด

๒) การให้คะแนนแยกองค์ประกอบ เพื่อให้มองคุณภาพงานหรือความสามารถของผู้เรียนได้อย่างชัดเจน จึงได้มีการแยกองค์ประกอบของการให้คะแนน และอธิบายคุณภาพงานในแต่ละองค์ประกอบเป็นระดับ โดยทั่วไปแล้วจะมีการแยกองค์ประกอบของงานเป็น ๔ ด้าน คือความสามารถ เข้าใจการสื่อสาร กระบวนการ และผลงาน

การประเมินแฟ้มงานสะสมงาน เป็นการจัดการเรียนการสอนในสภาพจริงและบูรณาการความรู้ วิชาต่างๆ ผลงานของผู้เรียนจะเก็บไว้ในแฟ้ม หรือกล่องหรือวัสดุอื่นๆที่เหมาะสมกับชิ้นงาน เรียกว่าแฟ้มสะสมงานและผลงาน เพื่อแสดงความรู้ความสามารถ ความก้าวหน้า และผลสัมฤทธิ์ของผู้เรียนในการเรียนรู้ การประเมินแฟ้มสะสมผลงานจะมีการสะท้อนความรู้สึkst่องาน (Reflect) จะประกอบด้วยประเมินตนเองของผู้เรียน การประเมินของผู้สอนความคิดเห็นของผู้เรียนต่อชิ้นงานและผลงาน รวมทั้งต่อแฟ้มสะสมงานของตนเอง ส่วนการประเมิน (Assess) เป็นการประเมินความสำเร็จของผู้เรียนจากผลงานที่แสดง ความก้าวหน้า และผลสัมฤทธิ์ตามวัตถุประสงค์ในวิชา หรือในเรื่องใดเรื่องหนึ่งหรือบูรณาการวิชาต่างๆ ซึ่งจะต้องครอบคลุมทั้งการประเมินตนเองของผู้เรียน การประเมินของผู้สอน เพื่อน และผู้ปกครอง

ผู้วิจัยสรุปว่า วิธีการและเครื่องมือที่ใช้ในการวัดผลและประเมินผลเพื่อประโยชน์ในการประเมินผู้สอนจะต้องเขียนอธิบายระดับคุณภาพของชิ้นงานเพื่อให้เป็นไปตามมาตรฐาน และแนวทางให้ผู้เรียนจัดแฟ้มสะสมงานที่แสดงความรู้ ความสามารถ และศักยภาพของตนอย่างชัดเจนให้ผู้สอนสามารถทราบความสามารถที่แท้จริงและคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของผู้เรียนได้

๒.๘ กระบวนการสอน

กระทรวงศึกษาธิการ โดยกรมวิชาการ สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ กรมสามัญ และกรมการศึกษาเอกชน ได้สนับสนุนให้มีการพิจารณานำกระบวนการเรียนรู้แบบต่าง ๆ ไปใช้ในการจัดการเรียนการสอน โดยเสนอแนะกระบวนการที่ครูควรนำไปใช้สอนและให้ความหมายของกระบวนการการสอนไว้^{๓๔}

กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ (๒๕๓๔) ได้ให้ความหมายของการสอนที่เน้นกระบวนการไว้ว่าเป็นการสอนที่มีลักษณะดังนี้

^{๓๔} ทรายละเอียดใน กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ, คู่มือหลักสูตรระดับมัธยมศึกษาตอนต้นพุทธศักราช ๒๕๓๓, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์คุรุสภา, ๒๕๓๔), หน้า ๒๓.

ก. สอนให้ผู้เรียนสามารถทำตามขั้นตอนได้และรับรู้ขั้นตอนทั้งหมดจนสามารถนำไปใช้ได้จริง ในสถานการณ์ใหม่ ๆ

ข. สอนให้ผู้เรียนได้ฝึกฝนจนเกิดทักษะ สามารถนำไปใช้ได้อย่างอัตโนมัติ ในที่จะมีการสอน กระบวนการจะเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ ภายใต้เงื่อนไขดังนี้

- ๑) ครูมีความรู้ความเข้าใจกระบวนการสอน
- ๒) ครูนำผู้เรียนผ่านขั้นตอนต่างๆ ของกระบวนการทีละขั้นตอนอย่างเข้าใจครบถ้วน
- ๓) ผู้เรียนเข้าใจและรับรู้ขั้นตอนของกระบวนการนั้น
- ๔) ผู้เรียนนำกระบวนการนั้นไปใช้ในสถานการณ์ใหม่ได้
- ๕) ผู้เรียนใช้กระบวนการเหล่านั้นในชีวิตประจำวันจนเป็นนิสัย^{๓๖}

ดังนั้นสรุปสรุปได้ว่ากระบวนการเหล่านี้ผู้สอนจะต้องเป็นผู้วางแผน นำให้ผู้เรียนเกิดกระบวนการ เรียนรู้จนบรรลุเป้าหมายที่วางไว้ ดังนั้นกระบวนการที่จะใช้จะเป็นกระบวนการใดก็ย่อมขึ้นอยู่กับจุดประสงค์ การเรียนรู้เป็นสำคัญ

๒.๙ การจัดการเรียนการสอน

ในด้านการจัดการเรียนการสอนย่อมมีเป้าหมายให้ผู้เรียนเกิดผลสัมฤทธิ์ตามจุดประสงค์ที่กำหนดไว้ ผู้เรียนจะบรรลุผลได้มากน้อยเพียงใด ขึ้นอยู่กับด้านการจัดการเรียนการสอนของผู้สอนเป็นประการสำคัญ กิจกรรมการเรียนการสอนมีหลายรูปแบบและวิธีการ ผู้สอนจำเป็นต้องมีความรู้ความเข้าใจจึงจะจัดกิจกรรมได้ ถูกต้องเหมาะสม ซึ่งจะให้ประโยชน์แก่ผู้เรียนอย่างแท้จริง^{๓๗}

๒.๙.๑ ความหมายของกิจกรรมการเรียนการสอน

ทัศนีย์ ศุภเมธี กล่าวว่า กิจกรรมการเรียนการสอน หมายถึง ทุกสิ่งทุกอย่างที่กระทำขึ้นเพื่อให้การเรียนการสอนในครั้งนั้น ๆ ได้ผลดีและการสอนของครูเป็นไปอย่างมีความหมาย นักเรียนได้ทั้งความรู้และความสนุกสนานเพลิดเพลิน^{๓๘}

วไลพร คุณุทัย กล่าวว่า กิจกรรมการเรียนการสอน หมายถึง การจัดประสบการณ์และการกระทำ ทุกสิ่งทุกอย่างที่จัดขึ้น จากความร่วมมือระหว่างผู้สอนและผู้เรียน เพื่อให้การเรียนการสอนดำเนินไปอย่างมี

^{๓๖} ทิศนา ขัมมณี, ศาสตร์การสอน องค์ความรู้การจัดการกระบวนการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ, (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์ราชวิทยาลัย, ๒๕๕๐), หน้า ๓๐๘.

^{๓๗} อภรณ์ ใจเที่ยง, หลักการสอน, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์โอเดียนสโตร์, ๒๕๓๙), หน้า ๗๐.

^{๓๘} ทัศนีย์ ศุภเมธี, หลักการและการจัดการประถมศึกษา, (กรุงเทพมหานคร : ไทยวัฒนาพานิช, ๒๕๓๒), หน้า ๑๘๙ - ๑๙๐.

ประสิทธิภาพ น่าสนใจและผู้เรียนเกิดการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมตามจุดมุ่งหมายที่กำหนดไว้ โดยทั้งครูและนักเรียนร่วมกันดำเนินการต่าง ๆ เช่น คั่นคว่ำ อภิปราย การบรรยาย การอบรม การสาธิต การจัดนิทรรศการ และการศึกษานอกสถานที่ เป็นต้น^{๓๙}

ประเสริฐ ธรรมโวหาร กล่าวว่า การสอนเป็นกระบวนการสร้างการเรียนรู้เพื่อเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมซึ่งประกอบด้วยองค์ประกอบ ๓ ด้าน คือ^{๔๐}

๑. การกำหนดวัตถุประสงค์ของการสอน ซึ่งมีความสำคัญที่ต้องชัดเจนว่า ต้องการให้เกิดการเรียนรู้และการเปลี่ยนแปลงในด้านใดใน ๓ ด้าน คือ ด้านพุทธิพิสัย ได้แก่ การเรียนรู้ที่เกิดในสมองในระดับความจำความเข้าใจ ด้านจิตพิสัย ได้แก่ การเรียนรู้ที่เกิดขึ้นในใจอาจเป็นความนึกคิด ความผูกพัน และด้านทักษะพิสัย ได้แก่ การเรียนรู้ที่ทำให้เกิดทักษะในระดับต่าง ๆ

๒. การกำหนดวิธีการสอน หลังจากได้กำหนดวัตถุประสงค์ของการเรียนแล้ว จึงกำหนดวิธีการสอน ซึ่งสามารถแบ่งได้ ๔ ประเภทใหญ่ ๆ คือ การบรรยาย การอภิปราย การสัมมนา และการเรียนโดยอิสระ

๓. การประเมินการเรียนการสอน หมายถึง การประเมินประสิทธิภาพของการสอน และการประเมินการเรียนรู้ของผู้เรียน ผลจากการประเมินการเรียนของผู้เรียนเป็นผลจากการเรียนการสอนจะทำให้ทราบว่า ถึงเวลาที่ต้องปรับปรุงพัฒนาการเรียนการสอน เพื่อรักษามาตรฐานการศึกษาเรื่องใด และแนวคิดในการประเมินผลการเรียนรู้ของนักเรียนมี ๒ แบบ คือ การอิงเกณฑ์และอิงกลุ่ม ซึ่งแต่ละแบบจะมีวัตถุประสงค์วิธีการที่จะประเมินแตกต่างกัน การที่จะเลือกใช้จะต้องคำนึงถึงประเภทของการเรียนการสอนด้วย

สนอง อินละคร กล่าวว่า การเรียนการสอน หมายถึง ขั้นตอนที่ครูผู้สอนจัดให้ผู้เรียนได้ปฏิบัติ เพื่อให้เกิดการเรียนรู้ตามจุดประสงค์และเนื้อหาที่ครูกำหนดไว้^{๔๑}

๒.๙.๒ ความสำคัญของกิจกรรมการเรียนการสอน

กิจกรรมการเรียนการสอน เป็นองค์ประกอบสำคัญของการเรียนการสอนเพราะกิจกรรมทั้งของผู้เรียนและผู้สอนที่เหมาะสมจะทำให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้อย่างแท้จริง

วารี ธีระจิตร ได้กล่าวถึง ความสำคัญของกิจกรรมการเรียนการสอนที่มีต่อการเรียนรู้ ดังนี้^{๔๒}

^{๓๙} วไลพร คูณทัย, **หลักการสอน**, (กรุงเทพมหานคร : กรมการฝึกหัดครู, ๒๕๓๐), หน้า ๑๙.

^{๔๐} ประเสริฐ ธรรมโวหาร, **หลักสูตรและการจัดการมัธยมศึกษา**, (กรุงเทพมหานคร : ภาควิชาหลักสูตรและ - การสอน คณะครุศาสตร์ สถาบันราชภัฏจันทรเกษม, ๒๕๔๒), หน้า ๒๕๐.

^{๔๑} สนอง อินละคร, **เทคนิควิธีการและนวัตกรรมที่ใช้จัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่เน้นนักเรียนเป็นศูนย์กลาง**, (อุบลราชธานี : อุบลกิจออฟเซทการพิมพ์, ๒๕๔๔), หน้า ๗.

^{๔๒} วารี ธีระจิตร, **การจัดและปรับปรุงสภาพห้องเรียน**, (กรุงเทพมหานคร : วัฒนาพานิช, ๒๕๒๖), หน้า ๑๖๒ - ๑๖๓.

๑. กิจกรรมช่วยเร้าความสนใจเด็ก
๒. กิจกรรมจะเปิดโอกาสให้นักเรียนประสบความสำเร็จ
๓. กิจกรรมจะช่วยปลูกฝังความเป็นประชาธิปไตย
๔. กิจกรรมจะช่วยปลูกฝังความรับผิดชอบ
๕. กิจกรรมจะช่วยปลูกฝังและส่งเสริมความคิดริเริ่มสร้างสรรค์
๖. กิจกรรมจะช่วยให้นักเรียนได้มีการเคลื่อนไหว
๗. กิจกรรมจะช่วยให้นักเรียนได้รู้สึกสนุกสนาน
๘. กิจกรรมช่วยให้เห็นความแตกต่างระหว่างบุคคล
๙. กิจกรรมช่วยขยายความรู้และประสบการณ์ของเด็กให้กว้างขวาง
๑๐. กิจกรรมจะช่วยส่งเสริมความงอกงามและพัฒนาการของเด็ก
๑๑. กิจกรรมจะช่วยส่งเสริมทักษะ
๑๒. กิจกรรมจะช่วยปลูกฝังเจตคติที่ดี
๑๓. กิจกรรมจะช่วยส่งเสริมให้เด็กรู้จักทำงานเป็นหมู่
๑๔. กิจกรรมจะช่วยให้เด็กเกิดความเข้าใจในบทเรียน
๑๕. กิจกรรมจะช่วยส่งเสริมให้เด็กเกิดความซาบซึ้งความงามในเรื่องต่าง ๆ

ดังนั้น ผู้สอนจึงไม่ควรละเลยที่จะจัดกิจกรรมการเรียนการสอนให้น่าสนใจให้สอดคล้องกับวัย สติปัญญา ความสามารถของผู้เรียน และเนื้อหาของบทเรียนนั้น โดยต้องจัดกิจกรรมการเรียนการสอนอย่างมี จุดมุ่งหมาย

การจัดกิจกรรมการสอนอย่างมีจุดมุ่งหมาย ดังนี้

๑. เพื่อให้ผู้เรียนเกิดพัฒนาการทางร่างกาย อารมณ์ สังคม และสติปัญญาไปพร้อมกัน
๒. เพื่อสนองความสามารถ ความถนัด ความสนใจของผู้เรียนทุกคน ซึ่งแต่ละบุคคลมีความแตกต่างกัน
๓. เพื่อสร้างบรรยากาศการเรียนการสอน ให้ผู้เรียนด้วยความเพลิดเพลิน ไม่เกิดความรู้สึกลำบากหน่ายในการเรียน
๔. เพื่อสนองเจตนารมณ์ของหลักสูตรให้ผู้เรียนได้คิดเป็น ทำเป็น แก้ปัญหาเป็น และเกิดทักษะกระบวนการ
๕. เพื่อส่งเสริมให้ผู้เรียนกล้าแสดงออก และมีส่วนร่วมในการเรียน

ผู้สอนจึงควรจัดกิจกรรมการเรียนการสอนทุกครั้ง เพื่อประโยชน์แก่ผู้เรียนเป็นสำคัญในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน จะมีขั้นตอนที่แตกต่างกันออกไปตามเทคนิควิธีสอนที่ผู้สอนใช้ โดยทั่วไปแล้วไม่ว่าจะใช้วิธีสอนแบบใด ก็จะมีขั้นตอนหลักเหมือนกัน ๓ ขั้นตอน ได้แก่

๑. ชี้นำเข้าสู่บทเรียน
๒. ขั้นปฏิบัติกิจกรรม (ขั้นสอน)
๓. ขั้นสรุปและวัดผล

การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนเป็นหัวใจของการนำผู้เรียนไปสู่จุดหมายของหลักสูตร ผู้เรียนจะเกิดการเรียนรู้ได้ดีเพียงใดขึ้นอยู่กับกิจกรรมการเรียนการสอนของผู้สอนเป็นสำคัญ ในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนต้องจัดให้สอดคล้องกับหลักสูตร ให้ใช้วิธีสอนที่หลากหลาย และใช้กระบวนการต่าง ๆ เช่น กระบวนการปฏิบัติ กระบวนการกลุ่ม กระบวนการแก้ปัญหา กระบวนการสร้างเจตคติ ฯลฯ ซึ่งมีจุดหมายให้ผู้เรียนเกิดทักษะกระบวนการติดตัวสามารถนำไปใช้ให้เป็นประโยชน์ในชีวิตได้ นอกจากนี้ในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนต้องจัดให้เหมาะสมกับวัย ความสามารถ ความสนใจของผู้เรียนเหมาะสมกับสภาพแวดล้อม และลักษณะของเนื้อหาวิชาโดยเป็นกิจกรรมที่มุ่งพัฒนาผู้เรียนทั้งทางด้านร่างกาย อารมณ์ สังคม และสติปัญญา

สรุปได้ว่า กิจกรรมการเรียนการสอน หมายถึง การปฏิบัติกิจกรรมต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับการเรียนการสอน เพื่อให้การเรียนการสอนดำเนินไปอย่างมีประสิทธิภาพ จากครูที่มีความรู้ความเข้าใจในการจัดกิจกรรม นักเรียนได้ทั้งความรู้และสนุกสนานเพลิดเพลิน มีความร่วมมือกันเป็นอย่างดีระหว่างครูและนักเรียน กิจกรรมที่จัดนั้นสอดคล้องกับวัย สติปัญญาความสามารถของนักเรียนสามารถเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมและการเรียนรู้ของผู้เรียนบรรลุสู่จุดประสงค์การสอนที่กำหนดไว้

๒.๑๐ ประเภทของวิธีการสอน

วิธีสอนมีหลายวิธีแต่ละวิธีมีลักษณะที่แตกต่างกันไป แต่เมื่อพิจารณาด้านบทบาทของผู้สอนและผู้เรียนแล้ว สามารถแบ่งได้เป็น ๒ ประเภทคือ

๑. วิธีสอนแบบครูเป็นศูนย์กลาง (Teacher Centred Method) เป็นวิธีสอนที่ครูเป็นผู้จัดและดำเนินกิจกรรมการเรียนการสอนเป็นส่วนใหญ่เช่น เป็นผู้วางแผนดำเนินการ และปฏิบัติกิจกรรมต่างๆ นักเรียนมีบทบาทน้อยในการร่วมกิจกรรมการเรียนการสอน จึงมีลักษณะเป็นการสื่อสารทางเดียว โดยมีผู้สอนเป็นศูนย์กลางของการเรียนการสอน ตัวอย่างของวิธีสอนนี้เช่นวิธีสอนแบบบรรยาย วิธีสอนแบบสาธิต วิธีสอนแบบใช้คำถาม

๒. วิธีสอนแบบนักเรียนเป็นศูนย์กลาง (Student Centred Method) เป็นวิธีสอนที่นักเรียนเป็นผู้ปฏิบัติกิจกรรม ดำเนินการค้นคว้าหาความรู้ด้วยตนเอง โดยมีครูเป็นผู้ประสานงานให้ข้อเสนอแนะส่งเสริมให้กำลังใจและช่วยเหลือเมื่อมีปัญหา วิธีสอนแบบนี้ช่วยให้นักเรียนเรียนรู้ด้วยตนเองเพราะเป็นการเรียนจากการกระทำ (learning by doing) และเป็นการส่งเสริมพัฒนาการทุกด้านของผู้เรียนเช่น วิธีสอนแบบแบ่งกลุ่มทำกิจกรรม วิธีสอนแบบบทบาทสมมุติ วิธีสอนแบบวิทยาศาสตร์ วิธีสอนแบบทดลอง เป็นต้น

๒.๑๑ วิธีการสอนศีลธรรมในโรงเรียน

ในทางพระพุทธศาสนา ชีวิตของมนุษย์เราต้องเผชิญกับความทุกข์คือปัญหาต่างๆ และแนวทางแก้ปัญหาคือการรู้จักพัฒนาปัญญา เพื่อนำไปสู่การแก้ปัญหาได้ ดังนั้นการศึกษาจึงต้องมีการฝึกอบรมให้มีปัญญา เมื่อมีปัญญารู้ตามเป็นจริงแล้ว ก็จะสามารถแก้ปัญหาได้ จากการศึกษาพุทธวิธีสอนของพระพุทธเจ้า ซึ่งทรงเป็นบรมครูเอกของโลก พระองค์ทรงมีวิธีสอนที่ดีเยี่ยมทั้งโดยตรงและโดยอ้อมสามารถทำให้ผู้ฟังเข้าใจแจ่มแจ้ง พระพุทธองค์ทรงใช้พุทธวิธีสอนอย่างเป็นระบบส่งผลสัมฤทธิ์ให้พระพุทธศาสนาได้ประดิษฐานอย่างมั่นคงมาจนถึงทุกปัจจุบันนี้ ซึ่งพระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตโต)^{๔๓} เสฐียร วรณปก^{๔๔} ได้สรุปวิธีสอนของพระพุทธเจ้านำไปสู่วิธีการแก้ปัญหา มีดังนี้

๑) วิธีสอนแบบสนทนา (สากัจฉาหรือธรรมสากัจฉา) พระพุทธเจ้าทรงใช้วิธีสอนนี้ บ่อยมาก เมื่อผู้มาเฝ้าหรือทรงพบนั้น ยังไม่ได้เลื่อมใสศรัทธาในพระศาสนา ยังไม่รู้ไม่เข้าใจหลักธรรม พระองค์จะเป็นผู้นำสนทนาคือทำหน้าที่ซักถามนำเข้าสู่ความเข้าใจหลักธรรมและผู้สนทนาก็จะเลื่อมใสศรัทธา วิธีสอนแบบนี้พระพุทธองค์ทรงใช้กับสาวกด้วย โดยส่งเสริมให้สาวกสนทนาธรรมกัน

๒) วิธีสอนแบบบรรยาย

วิธีการสอนแบบบรรยาย เป็นวิธีการสอนที่พระพุทธเจ้าทรงใช้ในที่ประชุมใหญ่หรือการแสดงธรรมประจำวัน ซึ่งมีชาวบ้านหรือพระสงฆ์จำนวนมากที่มีพื้นฐานความรู้ ความเข้าใจ มีความเลื่อมใสศรัทธาอยู่แล้ว มาฟังธรรมเพื่อเพิ่มเติมความรู้และหาความสงบสุขทางจิตใจ พระพุทธเจ้าทรงมีวิธีการสอนแบบบรรยาย ๒ วิธีคือ

(๑) บุคลาธิษฐาน ทรงแสดงธรรมโดยยกบุคคลขึ้นเป็นข้ออ้าง มีตัวอย่างเช่น นิตานชาตกเพื่อให้ผู้ฟังที่มีพื้นฐานในการฟังขั้นต่ำให้เข้าใจ

^{๔๓} พระพรหมคุณาภรณ์, **พุทธวิธีสอน**, (กรุงเทพมหานคร : สหมิตรพรินติ้งแอนด์พับลิชชิ่งจำกัด, ๒๕๕๑), หน้า ๔๗ - ๔๙.

^{๔๔} เสฐียร วรณปก, **พุทธวิธีสอนจากพระไตรปิฎก**, (กรุงเทพมหานคร : เพชรรุ่งเรืองการพิมพ์, ๒๕๔๐), หน้า ๕๕ - ๗๐.

(๒) ธรรมเนียมฐาน ทรงแสดงธรรมโดยมีธรรมเป็นที่ตั้ง สำหรับคนที่มีพื้นฐานทางความรู้เบื้องต้นมาแล้วในสภาวะธรรมทั้งหลายให้รู้เห็นเป็นจริง ในทางพระพุทธศาสนาเรียกว่าการแสดงธรรมไปตามลำดับจากง่ายไปหายาก เพื่อให้ผู้ฟังมีความเข้าใจหลักธรรมคำสอนได้ง่ายขึ้น

๓) วิธีสอนแบบตอบปัญหา ในการตอบปัญหา พระพุทธองค์ทรงสอนให้พิจารณาดูลักษณะของปัญหาและใช้วิธีตอบให้เหมาะสมกับประเภทของปัญหาไว้ตามลักษณะวิธีตอบ ๔ อย่าง^{๔๕} คือ

(๑) ปัญหาบางอย่างต้องตอบตรงไปตรงมา (เอกิงสพยากรณียปัญหา) คือตอบแบบตายตัว ไม่มีเงื่อนไข ตัวอย่างเช่น ตาเป็นสิ่งที่ไม่เที่ยงหรือ ฟังตอบว่า “ถูกแล้ว”^{๔๖}

(๒) ปัญหาบางอย่างต้องย้อนถามก่อนจึงตอบ (ปฏิปุจฉาพยากรณียปัญหา) คือไม่ฟังตอบทันทีในแง่ใดแง่หนึ่ง เพราะอาจผิดพลาดได้

(๓) ปัญหาบางอย่างต้องแยกความตอบ (วิภังชพยากรณียปัญหา) โดยเฉพาะคำถามคลุมๆ ต้องแยกตอบเป็นเรื่องๆ เป็นประเด็นๆ ไป

(๔) ปัญหาบางอย่างไม่ต้องตัดบทไปเลย ไม่ตอบหรือฟังยับยั้งเสีย (ฐูปนียปัญหา หรือ อพยากตปัญหา) เพราะเป็นปัญหาที่ตอบแล้วไม่ดีขึ้น

๔) วิธีสอนแบบวางกฎข้อบังคับ

วิธีการสอนนี้โดยมากจะใช้วิธีกำหนดหลักเกณฑ์ กฎและข้อบังคับให้ปฏิบัติตาม ด้วยการยึดถือความเห็นของหมู่คณะหรือสังคมเป็นสำคัญ กฎข้อบังคับที่พระพุทธองค์ทรงบัญญัติขึ้น สามารถเป็นตัวแทนของพระองค์ได้ ดังที่ทรงตรัสในวันที่จะเสด็จปรินิพพานว่า “ธรรมและวินัยที่เราแสดงแล้ว บัญญัติแล้วแก่เธอทั้งหลาย หลังจากเราล่วงลับไปก็จะเป็นศาสดาของเธอทั้งหลาย”^{๔๗}

เทคนิคการสอนของพระพุทธเจ้า พระพุทธเจ้าทรงเป็นบรมครูที่ทรงมีเทคนิคการสอนหลากหลายวิธี สรุปได้ดังนี้

๑) ทำนามธรรมให้เป็นรูปธรรมหรือการทำของยากให้เป็นของง่าย ช่วยให้เกิดความเข้าใจง่ายและชัดเจน เทคนิควิธีการทำของยากให้เป็นของง่าย เช่น (๑)อุปมาอุปไมย (๒)ยกนิทานประกอบ(๓)ใช้อุปกรณ์หรือสื่อการสอนเป็นต้น

๒) ทำตนให้เป็นตัวอย่าง เช่น (๑) ทำให้ดูหรือสาธิตให้ดู (๒) ปฏิบัติให้ดูเป็นตัวอย่าง

^{๔๕} ที.ปา (ไทย) ๑๑/๓๑๒/๒๙๑.

^{๔๖} อง.จตุกก.อ.(บาลี) ๒/๖๘/๒๐๕ - ๒๐๖.

^{๔๗} ตูรายละเอียดใน ที.ม.(ไทย) ๑๐/๒๑๖/๑๖๔.

๓) ใช้ถ้อยคำเหมาะสม คำศัพท์ที่คนสมัยนั้นในใช้อยู่แล้ว พระพุทธองค์ทรงนำเอามาใช้สอนธรรมทำให้ผู้ฟังเกิดความสนใจและเข้าใจได้ง่ายเพราะได้เทียบเคียงกับความหมายเดิมเช่น (๑) ใช้คำพูดเดิมแต่เปลี่ยนความหมายใหม่ (๒) ใช้ตรรกะหรือเหตุผลง่ายๆเพื่อให้สุดใจได้

๔) เลือกสอนเป็นรายบุคคล ปรากฏชัดเจนในพุทธกิจ ๕ ประการ (พุทธกิจเวลารุ่งทรงหรือจวนสว่าง ทรงตรวจดูสัตว์โลก ผู้ควรบรรลุนิพพาน) ก่อนที่จะเสด็จไปสอนใคร จะทรงตรวจด้วยพระญาณว่าบุคคลใดควรสอนก่อน สอนด้วยเรื่องอะไรและสอนอย่างไร

๕) การเสริมแรง เพื่อให้สัมฤทธิ์ผลแห่งการสั่งสอน การเสริมแรงเป็นสิ่งจำเป็น พระพุทธเจ้าทรงตรัสชมเชยหรือทรงแต่งตั้งตำแหน่งเอตทัคคะ ให้แก่ภิกษุสาวกที่มีความสามารถถนัดและความสามารถพิเศษเฉพาะด้าน นับเป็นการเสริมแรงเช่นเดียวกัน ยกตัวอย่างเช่น พระสารีบุตรเถระผู้เป็นเอตทัคคะด้านผู้มีปัญญา มาก พระโมคคัลลานะเถระ ผู้เป็นเอตทัคคะ ด้านมีฤทธิ์มาก^{๔๘}

๖) รู้จักจังหวะและโอกาสคือรอให้ผู้ฟังมีความพร้อมเสียก่อนแล้วค่อยสอน

๗) ยืดหยุ่นในการใช้เทคนิควิธี คือ บางครั้งทรงใช้วิธีนุ่มนวล บางครั้งเข้มงวด บางครั้งผสมผสานระหว่างสองวิธี ถ้าไม่สำเร็จพระองค์ก็ทรงไม่พูดด้วย ไม่ว่าจะกล่าวตักเตือนหรือคว่ำบาตรให้ผู้้นั้นสำนึกตนภายหลัง

สรุปได้ว่าวิธีการสอนของพระพุทธเจ้าที่ทรงใช้สอนอยู่ประจำมี ๔ วิธีคือวิธีการสอนแบบสนทนา (สากัจฉา) วิธีการสอนแบบบรรยาย วิธีการสอนแบบตอบปัญหา วิธีการสอนแบบวางกฎข้อบังคับ และมีเทคนิคประกอบการสอนแต่ละวิธีการสอนแต่ละแบบให้มีความเหมาะสมกับบุคคลต่างๆประกอบการทำนามธรรมให้เป็นรูปธรรม การทำตนให้เป็นตัวอย่าง การเล่านิทานประกอบ การใช้ถ้อยคำเหมาะสม การรู้จักจังหวะและโอกาส การยืดหยุ่นและการเสริมแรงเป็นต้น ซึ่งพระสงฆ์ผู้ทำหน้าที่เผยแผ่พระพุทธศาสนาได้นำเอาวิธีการสอนตามแนวพุทธวิธีของพระพุทธเจ้ามาประยุกต์ใช้กับการสอนศีลธรรมในโรงเรียนในสมัยรัชกาลที่ ๙

นอกจากนี้ยังมีวิธีสอนแบบพุทธวิธีที่นำมาสอนพระพุทธศาสนา ดังนี้

๕) วิธีสอนแบบอริยสัจ ^{๔๙}

วิธีการสอนแบบอริยสัจ ๔ หมายถึง มีขั้นตอนการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน ๔ ขั้นตอน ดังนี้

๑) ขึ้นกำหนดปัญหา หรือขึ้นทุกข์

^{๔๘} อติตชาติ การบรรลุนิพพานและความเป็นเลิศของอัสติมหาสาวก, ๘๐ พระอรหันต์, (กรุงเทพมหานคร: ธรรมสภา, ๒๕๕๕), หน้า ๑๑๙ - ๒๒๘.

^{๔๙} แรมสมร อยู่สถาพร, เทคนิคและวิธีการสอนในระดับประถมศึกษา, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๓๘), หน้า ๕๐.

ครูช่วยนักเรียนให้พิจารณาปัญหาที่เกิดขึ้นด้วยตัวเอง ความรอบคอบ พยายามกำหนดขอบเขตของปัญหา และนักเรียนจะต้องคิดแก้ไขให้ได้

๒) ขั้นตั้งสมมุติฐาน หรือขั้นสมมุติ

ครูช่วยนักเรียนให้ได้พิจารณาตัวเองว่าสาเหตุการปัญหาที่ยกขึ้นมากล่าวในขั้นที่ ๑ นั้นมีอะไรบ้าง ครูช่วยนักเรียนให้เกิดความเข้าใจว่า ในการแก้ปัญหาใด ๆ นั้นจะต้องกำจัดหรือดับที่ต้นตอ หรือแก้ปัญหาเหล่านั้น และครูช่วยนักเรียนให้คิดว่าการแก้ที่สาเหตุนั้น อาจจะทำอะไรได้บ้าง คือให้กำหนดสิ่งที่กระทำเป็นข้อ ๆ ไป

๓) ขั้นการทดลองและเก็บข้อมูล หรือขั้นนิโรธ

ขั้นทำให้แจ้ง ครูต้องสอนให้นักเรียนได้กระทำหรือทำการทดลองด้วยตนเองตามหัวข้อต่าง ๆ ที่ได้กำหนดไว้ในขั้นที่ ๒ ข้อ ค. และเมื่อทดลองได้ผลประการใด ต้องบันทึกผลการทดลองแต่ละอย่าง หรือที่เรียกว่าข้อมูลไว้เพื่อพิจารณาในขั้นต่อไป

๔) ขั้นวิเคราะห์ข้อมูล และสรุปผล หรือขั้นมรรค

(๑) จากการทดลองกระทำด้วยตนเองหลาย ๆ อย่างนั้น ย่อมจะได้ผลออกมาให้เห็นชัด ผลบางประการชี้ให้เห็นว่า แก้ปัญหาได้บ้างแต่ไม่ค่อยชัดเจนนัก ผลที่ถูกต้องชี้ให้เห็นว่า แก้ปัญหาได้แน่นอนแล้ว และได้บรรลุจุดหมายแล้ว ได้แนวทางหรือข้อปฏิบัติที่เราต้องการแล้วเหล่านี้ หมายความว่า จะต้องวิเคราะห์และเปรียบเทียบข้อมูลที่ได้นั้นทีละข้อไว้ในขั้นที่ ๓ ข้อ ข. นั้นจนแจ่มแจ้งว่าทำอยู่ทำอย่างไรจึงจะแก้ปัญหากำหนดในขั้นที่ ๑ ได้สำเร็จ

(๒) จากการวิเคราะห์ดังกล่าวนี้ จะทำให้เห็นว่าสิ่งใดแก้ปัญหามาได้จริง ต่อไปก็สรุปการกระทำที่ได้ผลนั้นไว้เป็นข้อ ๆ หรือเป็นระบบ หรือเป็นแนวทางปฏิบัติและให้ลงมือกระทำหรือปฏิบัติอย่างเต็มที่ตามแนวทางนั้นโดยทั่วกัน^{๕๐}

ผู้วิจัยสรุปว่า วิธีสอนแบบอริยสัจคล้ายคลึงกับวิธีสอนแบบวิทยาศาสตร์อย่างที่สุดขั้น ต่าง ๆ คือ ๑. ทุกข์ (ขั้นปัญหา) การพิจารณาเพื่อกำหนดปัญหาได้ถูกต้อง ๒. สมุทัย คือการรู้ที่ของปัญหา และหาวิธีแก้ไข ปัญหา ๓. นิโรธ การดับทุกข์ คือการทดลองและการบันทึกผล หรือการเก็บข้อมูล ๔. มรรค คือการหาเหตุผล และการแก้ปัญหา

๖) วิธีสอนแบบไตรสิกขา^{๕๑}

วิธีสอนแบบไตรสิกขา ความหมาย การสอนแบบไตรสิกขาเป็นวิธีการที่ผู้สอนเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้ปฏิบัติสิ่งที่เรียนจริง ๆ แล้วพิจารณาผลการปฏิบัตินั้นให้เห็นประโยชน์ คุณโทษตามความเป็นจริงด้วย

^{๕๐} ที.ปา. (ไทย) ๑๑/๓๕๔/๒๗๘.

^{๕๑} ที.ปา. (ไทย) ๑๑/๓๐๔/๒๗๒.

ตนเอง แล้วนำความรู้นั้นมาเป็นหลักในการปฏิบัติอย่างจริงจัง วิธีการสอนแบบไตรสิกขา คือ วิธีการสอนประกอบด้วยขั้นตอนการศึกษา ๓ ขั้น ดังนี้

๑) ขั้นศีล (ศีลสิกขา) คือ การควบคุมให้นักเรียนอยู่ในระเบียบวินัย ทั้งทางกายและวาจาให้อยู่ในสภาพเรียบร้อยเป็นปกติ พร้อมทั้งจะเรียน

๒) ขั้นสมาธิ (จิตตสิกขา) คือ การฝึกสมาธิขั้นต้นในการควบคุมสติให้นักเรียนรวมจิตใจความคิดแน่วแน่เป็นจุดเดียว นักเรียนตัดสิ่งรบกวนอื่น ๆ ออกจากความคิดและจิตใจ

๓) ขั้นปัญญา (ปัญญาสิกขา) คือ ขั้นนักเรียนใช้สมาธิ ความมีจิตใจแน่วแน่ทำความเข้าใจในปัญหาการหาเหตุของปัญหาเพื่อการแก้ไข พิจารณาผลที่เกิดขึ้นจนเกิดความรู้แจ้งเข้าใจและแก้ปัญหาได้ เกิดการเรียนรู้ เกิดปัญญาญาณขึ้นในตนเอง มีมโนทัศน์ในเรื่องนั้นได้ถูกต้องตามความเป็นจริง

สรุปว่า การสอนแบบไตรสิกขาเป็นวิธีการที่ผู้สอนเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้ปฏิบัติสิ่งที่เรียนจริง ๆ แล้วพิจารณาผลการปฏิบัตินั้นให้เห็นประโยชน์ คุณโทษตามความเป็นจริงด้วยตนเองแล้วนำความรู้นั้นมาเป็นหลักในการปฏิบัติอย่างจริงจังครูให้หลักการพิจารณา และกระตุ้นให้นักเรียนค้นพบความรู้จากการปฏิบัติตามหลักธรรมด้วยตนเองครูคอยชี้จุดสำคัญที่ผู้เรียนพึงพิจารณาและให้กำลังใจให้ผู้เรียนต้องปฏิบัติโดยสำรวม กาย, วาจา และการฝึกจิตให้ตั้งมั่นจนมีระเบียบทางความคิดความสามารถ คิดเป็นเหตุเป็นผล เป็นต้น

๒.๑๒ บทบาทของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน

ตามหลักพระพุทธศาสนา “การศึกษา คือ กระบวนการเรียนรู้ความจริงระดับต่าง ๆ เพื่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในทางดีในตัวผู้รู้เอง ในคนอื่นและในสิ่งแวดล้อม” ดังนั้น

การศึกษาในพระพุทธศาสนาจึงประกอบด้วยศีลธรรม ๓ ขั้นตอน ดังนี้

๑) ปรียัติศีลธรรม หมายถึง การศึกษาเล่าเรียนเพื่อให้รู้ความจริง

๒) ปฏิบัติศีลธรรม หมายถึง การตัดกาย วาจา ใจของตนตามหลักการเท่าที่ได้ศึกษามาแล้วโดยย่อได้แก่การตัดกาย วาจา ด้วยศีล ตัดจิตใจด้วยสมาธิและปัญญา

๓) ปฏิเวธศีลธรรม หมายถึง ความรู้ระดับสูงเกิดขึ้นจนเกิดการเปลี่ยนแปลงในทางดีขึ้นในตัวผู้รู้

การสอนคือวิธีการเร้าให้ผู้เรียนเกิดความรู้ในระดับต่าง ๆ ตั้งแต่ต่ำสุดถึงสูงสุด และรู้สัจจะระดับต่าง ตั้งแต่สมมติสัจจะถึงอริยสัจจะ เพื่อให้เขาได้เกิดการเปลี่ยนแปลงไปในทางดี การสอนที่จะมีผลดีนั้น

ย่อมขึ้นอยู่กับปัจจัยหลายอย่างเช่น สติปัญญาและความเอาใจใส่ของนักเรียน และความรู้ความสามารถและความเอาใจใส่ของครูและวิธีการสอนที่ดี^{๕๒}

พระพุทธเจ้าทรงเป็นบรมครูเอกของโลก พระพุทธองค์ทรงมีคุณสมบัติสำคัญ ๒ ประการ คือ ทรงอนุตตรโร ปุริสทมมสารถิสตถา เทวมนุสสานิ ทรงเป็นสารถิผู้ฝึกคนที่ไม่มียุติเยมเท่า เป็นครูของเทวดาและมนุษย์ทั้งหลาย^{๕๓} พระพุทธเจ้าทรงมีความรู้ ความสามารถพิเศษในการสอนให้คนเกิดความรู้ถึงขั้น วิชชญาณ และสัมโพธิญาณได้ด้วยการพูดธรรมดาและสามารถให้ผู้ฟัง บรรลุธรรมมีความรู้ถึงขั้นอริยสังและเกิดการเปลี่ยนแปลงถึงขั้นจากปุถุชนเป็นอริยบุคคลได้ ในสมัยพุทธกาลหลังจากที่พระพุทธเจ้าทรงตรัสรู้แล้วพระองค์ทรงใช้ระยะเวลาเพียง ๘ เดือน ในการเผยแผ่คำสอนในพระพุทธศาสนา สามารถทำให้คนเกิดความรู้ถึงขั้นโพธิญาณ กลายเป็นพระอริยบุคคลถึง ๑,๒๕๐ องค์ และในช่วงพระชนม์ชีพของพระองค์ พระพุทธศาสนาที่ตั้งมั่นอย่างมั่นคงในดินแดนแถบลุ่มแม่น้ำคงคาและในกาลปัจจุบันพระพุทธศาสนาเป็นศาสนาของชาวโลก

ในสมัยปัจจุบันพระสงฆ์ซึ่งเป็นสาวกของพระพุทธเจ้า ปฏิบัติหน้าที่ในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาให้แก่บรรพชิต ฆราวาส รวมทั้งนักเรียนในโรงเรียนต่างๆของประเทศไทยทั้งโรงเรียนประถมศึกษาและมัธยมศึกษาในสังกัดรัฐและโรงเรียนเอกชน ในลักษณะการเข้าไปสอนศีลธรรมในโรงเรียนปฏิบัติหน้าที่เป็นครูพระสอนศีลธรรม จึงต้องเตรียมการสอนให้กับผู้เรียนตามหน้าที่

๒.๑๒.๑ สอนนักเรียน

ครูพระสอนศีลธรรมกับการเตรียมการสอนให้กับผู้เรียน มีดังนี้

๑) **วิธีการเสริมสร้างความศรัทธาแก่ผู้เรียน** การเสริมสร้างศรัทธาเป็นเรื่องสำคัญมากสำหรับนักเรียนระดับปฐมวัยอายุไม่เกิน ๖ ปี (เรียนระดับประถมศึกษา อายุประมาณ ๖-๑๐ปี) เป็นช่วงระยะเวลาสำคัญที่ผู้เรียนกำลังหล่อหลอมความเข้มแข็งในเชิงจริยธรรม ครูผู้สอนควรปลูกฝังด้วยโอวาท ๓ ให้เข้าถึงหัวใจของพระพุทธศาสนา คือ ทำความดี ละเว้นความชั่ว ทำจิตใจให้บริสุทธิ์ มุ่งให้เกิดภาพการเรียนรู้ที่ตัวผู้เรียนคือเป็นคนอ่อนโยน วานอนสอนง่าย เคารพและเชื่อฟังพ่อแม่ผู้ปกครองและฝึกปฏิบัติตนตามหลักธรรม และมีศรัทธาในพระรัตนตรัย ส่วนผู้เรียนระดับมัธยมศึกษาที่มีอายุตั้งแต่ ๑๑ ปีถึง ๑๗ ปี ซึ่งเป็นช่วงวัยรุ่น ซึ่งมีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว ทั้งทางร่างกายจิตใจบุคลิกภาพ มีความเห็นใจตนเอง เหตุการณ์ บุคคลสิ่งแวดล้อม ความเปลี่ยนแปลงของสังคม กิจกรรมเพื่อการเรียนรู้พระพุทธศาสนาจะต้องเลือกให้เหมาะสมกับวุฒิภาวะ ความสนใจ เอื้อให้เกิดความเลื่อมใสศรัทธาต่อพระพุทธศาสนา^{๕๔} ดังนั้นครูจึงจำเป็นต้องสร้างความรู้สึกรู้สึกให้

^{๕๒} แสง จันทรงาม, **วิธีสอนของพระพุทธเจ้า**, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาจุฬาราชวิทยาลัย, ๒๕๕๐), หน้า ๓๐.

^{๕๓} ม.อ. (ไทย) ๑๔/๑๙๕/๒๓๑.

^{๕๔} เรื่องเดียวกัน, หน้า ๑๘๑ - ๑๘๘.

ผู้เรียนเลื่อมใส ศรัทธาและเชื่อมั่นในการเรียนวิชาพระพุทธศาสนา ๓ ประการ คือ (๑) เชื่อมั่นว่าในหลักพระพุทธศาสนาเป็นความจริง ความดีจริงและความงามที่แท้จริง (๒) พระธรรมคำสั่งสอนล้วนเป็นสิ่งที่ปฏิบัติได้ เชื่อมั่นว่าการปฏิบัติตนตามหลักของพระพุทธศาสนา ย่อมเกิดผลที่มีคุณค่าที่แท้จริงแก่ชีวิตและ (๓) เชื่อมั่นว่าการศึกษาพระพุทธศาสนาเป็นการเรียนสาระความรู้ที่มีเหตุผลสามารถใช้ปัญญาพิสูจน์ให้เห็นจริง

๒) วิธีการด้านบุคลิกภาพของความเป็นครู

ครูเป็นกัลยาณมิตรที่คอยชี้แนะและช่วยเหลือศิษย์อยู่เสมอ ครูจะต้องมีกิริยา วาจา จิตใจที่ดี มีความบริสุทธิ์ใจ ตั้งใจสั่งสอนศิษย์ด้วยจิตเมตตา ทำตนเป็นตัวอย่างให้ศิษย์ได้เลียนแบบการดำเนินชีวิตที่ดีงาม^{๕๕} เมื่อครูมีจิตใจที่รักศิษย์ มีความเมตตาจะแสดงออกมาจากใจเป็นกิริยาที่สุภาพ อ่อนโยน ยิ้มแย้มแจ่มใส นักเรียนได้เรียนกับครูแล้วเกิดความรู้สึกสบายใจ เลื่อมใสอยากเรียนด้วย ดังนั้นการสร้างบุคลิกภาพของครู จึงเป็นจุดเริ่มต้นของการสร้างศรัทธา จากการศึกษาพบว่าบุคลิกภาพที่ดีของครู คือ บุคลิกภาพทางกาย มีความสะอาด แจ่มใส สงบ และสำรวม เป็นผู้มีสุขภาพจิตใจอิสระ ไม่ตกเป็นทาสของตัณหาและอามิส เพราะผู้มีจิตใจอิสระ ปลอดภัยจากปัญหาเท่านั้นที่จะชี้แนะและช่วยเหลือผู้อื่นได้ และมีความมั่นใจในตนเอง เนื่องจากเป็นผู้ที่รู้จักจริงและปฏิบัติจริงในสิ่งที่สอนผู้อื่น ครูที่ดีจึงเป็นผู้ที่มีวิถีชีวิตความเป็นอยู่ที่เรียบง่าย

๓) วิธีการสร้างความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างครูกับศิษย์และระหว่างเพื่อนนักเรียน

ครูควรมีใจรักการสอน รักและเข้าใจศิษย์ยอมทำให้ครูและศิษย์มีความสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน ความสัมพันธ์ที่ดี หมายถึงการที่ทั้งสองฝ่ายเป็นทั้งคู่ให้และผู้รับ เกิดการแลกเปลี่ยนความคิดเห็น แสดงความไว้วางใจซึ่งกันและกัน รับฟังการวิพากษ์วิจารณ์อย่างมีเหตุผลทำงานร่วมกันได้ เรียนรู้และช่วยกันแก้ปัญหาได้ ครูควรมีลักษณะบุคลิกภาพที่แสดงออกด้วยสีหน้ายิ้มแย้มแจ่มใส เริ่มต้นบทเรียนด้วยการทักทายนักเรียน คุยกันถึงเหตุการณ์ ข่าวหรือเรื่องที่นักเรียนสนใจ เปิดโอกาสให้นักเรียนได้เล่า ได้บอก เรื่องราวต่างๆที่ได้พบเห็นจากประสบการณ์และแสดงความสนใจ รับฟังและเปิดโอกาสให้นักเรียนได้ผลัดเปลี่ยนกันพูดในเวลาและโอกาสต่างๆกัน ย่อมทำให้ครูรู้จักศิษย์และจะเกิดความไว้วางใจครู ศิษย์มีความมั่นใจว่าครูเป็นมิตร ครูควรจัดกิจกรรมการเรียนการสอนด้วยวิธีการหลากหลาย เปิดโอกาสให้นักเรียนได้มีส่วนร่วม ครูใช้สื่อการสอนเป็นเครื่องมือในการสอน ย่อมทำให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้ได้ดีมีประสิทธิภาพและให้นักเรียนมีส่วนร่วมในการเรียนรู้ร่วมกันเป็นกลุ่มและคอยช่วยเหลือกันแก้ปัญหา จะทำให้เกิดความสัมพันธ์ที่ดีในกลุ่มเพื่อนอีกด้วย

๔) วิธีการเสนอสิ่งเร้าและแรงจูงใจ

นักเรียนมีเจตคติต่อวิชาพระพุทธศาสนาว่าเป็นเรื่องของอุดมคติสูงส่ง ไกลตัว บางครั้งเป็นเรื่องของอิทธิปาฏิหาริย์ เรื่องของอดีต เรื่องของกฎเกณฑ์ที่คอยควบคุมมิให้ทำสิ่งใดได้ดังใจตน ดังนั้นการที่จะสร้าง

^{๕๕} พระธรรมปิฎก (ป. อ. ปยุตโต), พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลธรรม, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์สมาธรรม, ๒๕๔๔), หน้า ๒๓๗ - ๒๓๙.

ศรัทธาให้นักเรียนเกิดความรู้สึกตระหนักในความสำคัญของการนับถือศาสนาจึงต้องใช้สื่อสิ่งเร้าเชื่อมโยงให้เห็นว่าพระพุทธ พระธรรม พระสงฆ์ มีความสัมพันธ์กับชีวิตประจำวันของนักเรียน และช่วยให้นักเรียนประสบความสำเร็จในชีวิตอย่างแท้จริง นักเรียนแต่ละคนมีวิถีชีวิต มีภูมิหลัง มีความสามารถความสนใจที่แตกต่างกัน ครอบครัวของนักเรียนมีสถานภาพทางเศรษฐกิจและสังคมแตกต่างกันนักเรียนจึงมีความรู้สึกนึกคิดและวิธีการเรียนรู้ที่แตกต่างกันด้วย^{๕๖}

จากการศึกษาจะพบว่าวิธีการเสนอสิ่งเร้าและแรงจูงใจจะใช้ธรรมชาติและปรากฏการณ์ธรรมชาติที่นักเรียนได้พบเห็นอยู่ทุกวันยกตัวอย่างเช่นใบไม้ ต้นไม้ ภูเขา ลม ดวงอาทิตย์ น้ำ ดิน เป็นต้น การใช้ธรรมชาติเป็นสื่อสิ่งเร้านี้ พระบรมศาสดาได้ทรงใช้อยู่เสมอในสมัยพุทธกาล และยังคงเป็นสื่อที่ดี ที่ครูควรนำมาใช้สอนอยู่เสมอ รวมทั้งข่าวและเหตุการณ์ต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในสังคม ก็เป็นสิ่งเร้าและจูงใจให้นักเรียนเกิดความสนใจใคร่รู้ ช่วยให้ครูสามารถจัดเป็นกิจกรรมเสริมสร้างศรัทธากิจกรรมสอนสาระของบทเรียนและกิจกรรมสรุปได้ทุกขั้นตอน การใช้ข่าวและเหตุการณ์นำสู่การสอนหลักธรรมต่างๆ หรือนำมาสอนตามเทศกาลวันสำคัญของพระพุทธศาสนา ย่อมทำให้เป็นตัวอย่างให้นักเรียนคิดวินิจฉัยสิ่งผิดชอบชั่วดีได้ด้วยตนเอง นอกจากนี้การใช้สื่อและวิธีการจัดเสนอสื่อต่างๆ เพื่อเร้าความสนใจ เช่นการจัดป้ายนิเทศจัดนิทรรศการ การใช้เพลง ดนตรี เกม นิทาน กรณีปัญหา กรณีตัวอย่างสถานการณ์จำลอง เสนอเป็น วีดิทัศน์ ภาพเคลื่อนไหว คอมพิวเตอร์ เทปบันทึกเสียงย่อมช่วยให้นักเรียนได้ดี การจัดกิจกรรมให้นักเรียนได้ตรวจสอบความรู้ ความคิดของตนเอง และได้ทราบผลทันทีช่วยเสริมแรงและจูงใจให้นักเรียนต้องการปรับปรุงตน หรือปรับปรุงผลงานให้ดีขึ้น ดังนั้น คำวิจารณ์อย่างมีเหตุผลคำชมเชย การให้รางวัล การประกาศเกียรติคุณ จึงเป็นวิธีหนึ่งที่จะช่วยเสริมแรงและจูงใจนักเรียนต่อการเรียนพระพุทธศาสนา

๕) วิธีการจัดบรรยากาศและสิ่งแวดล้อม

บรรยากาศของการเรียน เป็นองค์ประกอบอีกประการหนึ่งที่ทำให้การเรียนประสบความสำเร็จ ไม่ซ้ำซากจำเจ ดังนั้นการจัดชั้นเรียน การจัดที่นั่งเรียน การจัดป้ายนิเทศและสื่อการเรียน การสอนต่างๆ ให้มีลักษณะหลากหลาย จึงจะช่วยให้การเรียนวิชาพระพุทธศาสนาเป็นวิชาการที่ทันสมัยและมีแหล่งเรียนรู้ที่สามารถแสวงหาคำตอบได้ดี ดังนั้นควรจัดบรรยากาศในชั้นเรียน ดังนี้

(๑) จัดโต๊ะเรียนใหม่ จัดที่นั่งนักเรียนในลักษณะต่างๆเช่น จัดให้นั่งเป็นนั่งรูป U จัดให้นั่งเป็นกลุ่ม จัดพื้นที่ห้องให้กว้างสำหรับให้ครูและนักเรียนได้นั่งและฝึกหัดทำกิจกรรมการเรียน การสอนร่วมกัน เป็นต้น

^{๕๖} กระทรวงศึกษาธิการ, กรมวิชาการ, การจัดสาระการเรียนรู้พระพุทธศาสนา กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม ตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช ๒๕๔๔, (กรุงเทพมหานคร : คุรุสภาลาดพร้าว, ๒๕๔๔), หน้า ๑๘๒ - ๑๘๔.

(๒) โรงเรียนมีห้องประชุม ห้องจริยศึกษา ครูอาจพานักเรียนไปเรียนในห้องประชุม และห้องจริยศึกษา เพื่อความสะดวกในการใช้สื่อและการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่ต้องการให้นักเรียนแลกเปลี่ยนความคิดเห็นหรือมีส่วนร่วมในการเรียน

(๓) สถานที่อำนวยการ ครูอาจเปลี่ยนบรรยากาศโดยพานักเรียนไปนั่งเรียนที่สนาม ใต้ร่มไม้ท่ามกลางธรรมชาติที่ความสงบเพียงพอ

(๔) โรงเรียนอยู่ใกล้วัดและมีโบสถ์วิหารที่กว้างขวางพอ ครูควรนำนักเรียนไปเรียนที่โบสถ์วิหาร หรือศาลาการเปรียญเป็นบางครั้ง เพราะวัดและพระสงฆ์เป็นแหล่งวิทยาการที่ดีในการเรียนรู้พระพุทธศาสนาโดยบรรยากาศในการเรียนวิชาพระพุทธศาสนา ควรมีลักษณะแจ่มใสและสงบ

๒.๑๒.๒ อบรมคุณธรรมจริยธรรมนักเรียน

การจัดการเรียนการสอนตามหลักการของโรงเรียนวิถีพุทธ การศึกษาที่ถูกต้อง ตามหลักของพระพุทธศาสนาคือการมองคนให้เต็มคน การมองมนุษย์ให้เต็มความเป็นมนุษย์ต้องสอนให้กิน อยู่ ดูฟัง เป็นต้นั้นการให้การศึกษาต้องครบทั้งด้านพฤติกรรม จิตใจและปัญญาโรงเรียนที่จัดการศึกษาตามแนววิถีพุทธต้องดำเนินการจัดกระบวนการเรียนรู้ตามหลักธรรมมีเอกลักษณ์ ๔ ประการ ดังนี้

เอกลักษณ์ข้อที่ ๑ การทำความเห็นให้ถูกต้อง เป็นการศึกษาที่มีเจตคติ มีความรู้ ความเข้าใจ จากฐานความจริงของธรรมชาติ โดยสร้างความเห็นตรงถูกต้องตามหลัก ๕ ประการคือ ๑) การมองคนเต็มคน มนุษย์มีความเป็นมนุษย์ได้ต่อเมื่อได้รับการศึกษาทั้ง ๓ ด้านคือด้านพฤติกรรม ด้านจิตใจและด้านปัญญาอย่างเป็นองค์รวม อันจะเกิดการพัฒนาใน ๔ ด้านคือกาย ศีล จิตและปัญญานำไปสู่การเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ ๒) มนุษย์เป็นสัตว์ที่ฝึกได้และจำเป็นต้องฝึก มนุษย์ที่ได้รับการฝึกที่ถูกต้องจะพัฒนาขีดเกลาภิเลสจนเป็นผู้ประเสริฐ มนุษย์ที่ไม่ได้รับการฝึกจะเลวยิ่งกว่าสัตว์เดรัจฉาน ๓) การศึกษาที่สมบูรณ์เป็นสิ่งจำเป็นสำคัญยิ่งต่อมนุษยชาติ ซึ่งได้แก่การใช้หลักการของไตรสิกขาคือศีล สมาธิและปัญญา ๔) มนุษย์มีความแตกต่างกันอย่างหลากหลาย มีความรู้ ความสามารถ ความสนใจที่แตกต่างกัน ต้องใช้การฝึกที่แตกต่างกัน ๕) การจัดการศึกษาต้องสามารถรองรับความแตกต่างหลากหลายของมนุษย์และความต้องการของมนุษย์ได้

เอกลักษณ์ข้อที่ ๒ ทุกคนอยู่ในฐานะที่ต้องเรียนรู้ ต้องเป็นผู้เรียนตลอดชีวิต การจัดการศึกษาตามแนววิถีพุทธ เน้นให้เกิดการเรียนรู้ ฝึกฝนพัฒนาตนเป็นต้นแบบ เป็นแบบอย่างซึ่งกันและกัน รวมทั้งสามารถเรียนรู้ไปด้วยกันทั้งผู้ใหญ่และเด็ก ตั้งแต่ผู้บริหาร ครู นักเรียน ผู้ปกครองและชุมชน

เอกลักษณ์ข้อที่ ๓ ทุกคนอยู่ในฐานะกัลยาณมิตร การเป็นกัลยาณมิตรในโรงเรียนวิถีพุทธ เน้นการช่วยเหลือเกื้อกูลกันทั้งทางวัตถุและทางธรรม ทางจิตใจที่ให้อภัยช่วยเหลือเอื้อเฟื้อสนับสนุนสิ่งต่างๆต่อกันให้เกิดการเรียนรู้ พัฒนาตนให้ดีงามยิ่งขึ้นไปทั้งภายในโรงเรียนและภายนอกโรงเรียน

เอกลักษณ์ข้อที่ ๔ การนำเหตุปัจจัยทั้ง ๓ ข้อแรกให้นำมาปรากฏในวิถีชีวิตจริง

การจัดการเรียนรู้ในโรงเรียนวิถีพุทธ มีการออกแบบกิจกรรมการเรียนการสอน กิจกรรม การเล่น การกิน อยู่ คู่ พัง เป็น ให้เป็นวิถีชีวิต มีคุณค่าที่จะให้การศึกษาทั้งด้านพฤติกรรม จิตใจและปัญญา ซึ่งเป็นการจัดการเรียนรู้ในโรงเรียนวิถีพุทธมีหลักคือ ไตรสิกขา เป็นกระบวนการเรียนรู้อย่างต่อเนื่องจากทุกส่วนของวิถีชีวิตเข้าด้วยกัน

การจัดการศึกษาเพื่อพัฒนามนุษย์ตามหลักไตรสิกขาประกอบด้วยการพัฒนาศีล สมาธิและปัญญา เพื่อเสริมสร้างศักยภาพการดำเนินชีวิตจริงแบบวิถีพุทธสืบไป

๒.๑๓ การพัฒนานวัตกรรมทางการศึกษา

ความหมายของนวัตกรรมทางการศึกษา มีผู้ให้ความหมายของนวัตกรรมไว้หลายท่าน ดังนี้

พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ.๒๕๕๒ ให้ความหมายว่านวัตกรรม เป็นสิ่งที่ทำขึ้นใหม่ หรือแปลกจากเดิม ซึ่งอาจจะเป็นความคิด วิธีการ หรืออุปกรณ์ เป็นต้น นอกจากนี้ ยังมีผู้ให้ความหมายและลักษณะของนวัตกรรมว่า นวัตกรรม หมายถึง “ทำใหม่” เปลี่ยนแปลงโดยนำสิ่งใหม่ ๆ เข้ามา ถ้าเป็นทางการศึกษาก็เพื่อแก้ปัญหาหรือพัฒนาทางการศึกษา

สำนักงานสภาสถาบันราชภัฏ ได้ให้ความหมายของนวัตกรรม ไว้ดังนี้ นวัตกรรมทางการศึกษา หมายถึง แนวคิด วิธีการ กระบวนการหรือสิ่งประดิษฐ์ใหม่ ๆ ที่ นำมาใช้แก้ปัญหาหรือพัฒนาการเรียนรู้ให้มีประสิทธิภาพตรงตามเป้าหมายของหลักสูตร นวัตกรรมที่ใช้ในการวิจัยชั้นเรียน หมายถึง รูปแบบใหม่ ๆ ของสื่อการเรียนการสอน เทคนิควิธี กิจกรรม หรือสิ่งอื่นใดที่ผู้สอนนำมาใช้ในการจัดการเรียนการสอนหรือจัดประสบการณ์การเรียนรู้ เพื่อให้การเรียนการสอนมีคุณภาพ นวัตกรรมที่นำมาใช้อาจเป็นนวัตกรรมที่ผู้สอนคิดค้นขึ้นใหม่ หรืออาจเป็นสิ่งที่มีผู้อื่นคิดค้นขึ้น หรือมีการใช้ทั่วไปในที่แห่งหนึ่งแล้วหากนำมาปรับปรุงแก้ไข และสามารถใช้อย่างมีประสิทธิภาพหรือประสิทธิผลในที่อีกแห่งหนึ่งก็ถือว่าเป็นนวัตกรรม

ทิศนา ขัมมณี ได้ให้ความหมายของนวัตกรรม หมายถึง แนวคิด แนวทาง ระบบ รูปแบบ วิธีการ กระบวนการ สื่อและ เทคนิคต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการศึกษา ซึ่งได้รับการคิดค้นและ จัดทำขึ้นใหม่เพื่อช่วยแก้ปัญหาต่าง ๆ ทางการศึกษา

พิสนุ พองศรี ได้กล่าวถึงความหมายและความสำคัญของนวัตกรรมทาง การศึกษาไว้ดังนี้ นวัตกรรมทางการศึกษา หมายถึง แนวคิด วิธีการ กระบวนการหรือสิ่งประดิษฐ์ใหม่ ๆ ที่นำมาใช้แก้ปัญหาหรือพัฒนาการเรียนรู้ให้มีประสิทธิภาพตรงตามเป้าหมายของหลักสูตร

นวัตกรรมที่ใช้ในการวิจัยชั้นเรียน หมายถึง รูปแบบใหม่ ๆ ของสื่อการเรียนการสอน เทคนิควิธี กิจกรรม หรือสิ่งอื่นใดที่ผู้สอนนำมาใช้ในการจัดการเรียนการสอนหรือจัดประสบการณ์การเรียนรู้ เพื่อให้การเรียนการสอนมีคุณภาพ นวัตกรรมที่นำมาใช้อาจเป็นนวัตกรรมที่ผู้สอนคิดค้นขึ้นใหม่ หรืออาจเป็นสิ่งที่มีผู้อื่น

คิดค้นขึ้น หรือมีการใช้ทั่วไปในที่แห่งหนึ่งแล้วหากนำมาปรับปรุงแก้ไข และสามารถใช้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ หรือประสิทธิผลในที่อีกแห่งหนึ่งก็ถือว่าเป็นนวัตกรรม

พิชิต ฤทธิจรรยา ได้ให้ความหมายของนวัตกรรมการจัดการเรียนรู้หมายถึง รูปแบบ วิธีการ กระบวนการ เทคนิค สื่อและแหล่งการเรียนรู้ที่ได้มีการศึกษาและพัฒนาขึ้นใหม่ เพื่อให้ครูนำมาใช้ในการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาคุณภาพผู้เรียน โดยอาจเป็นสิ่งที่ได้รับการยอมรับและนำไปใช้บ้างแล้วแต่ยังไม่แพร่หลายหรือยังไม่ได้ใช้อย่างเป็นปกติ นวัตกรรมการจัดการเรียนรู้จึงอาจ เป็นสิ่งใหม่ทั้งหมดหรือใหม่เพียงบางส่วนหรือเป็นส่วนหนึ่งของระบบการจัดการเรียนรู้ จากความหมายของนวัตกรรมทางการศึกษาที่กล่าวมาข้างต้นสามารถสรุปได้ว่า นวัตกรรมทางการศึกษา หมายถึง รูปแบบ หรือสื่อการสอน หรือวิธีการ ที่ครูพัฒนาขึ้นจากพื้นฐานของนวัตกรรม เดิมที่ยังไม่เคยนำมาใช้พัฒนาผู้เรียนหรืออาจจะสร้างขึ้นใหม่ตามแนวคิด ทฤษฎี หรือหลักวิชาการ เพื่อนำสิ่งที่สร้างขึ้นไปใช้แก้ปัญหาหรือพัฒนาผู้เรียนให้บรรลุตามจุดมุ่งหมายที่วางไว้

ความสำคัญของนวัตกรรมทางการศึกษา

มีผู้กล่าวถึงความสำคัญของนวัตกรรมทางการศึกษา ไว้ดังนี้ พิสนุ พงศ์ศรี กล่าวถึงความสำคัญและประโยชน์ของนวัตกรรม ดังนี้ การนำนวัตกรรมทางการศึกษาไปใช้จัดการเรียนการสอน นอกจากจะช่วยให้ผู้เรียนได้รับ การพัฒนาการเรียนรู้ตามที่กำหนดแล้ว ยังมีประโยชน์ดังต่อไปนี้

๑. นักเรียนเรียนรู้ได้เร็วขึ้น
๒. นักเรียนเข้าใจบทเรียนเป็นรูปธรรม
๓. บรรยากาศการเรียนสนุกสนาน
๔. บทเรียนน่าสนใจ
๕. ลดเวลาในการสอน
๖. ประหยัดค่าใช้จ่าย

พิชิต ฤทธิจรรยา ได้กล่าวถึงความสำคัญของนวัตกรรมการจัดการเรียนรู้ของ ครูผู้สอนและการเรียนรู้ของผู้เรียน ดังนี้

๑. การใช้นวัตกรรมเพื่อช่วยแก้ปัญหาในการจัดการเรียนรู้ของครู

๑.๑ ปัญหาเกี่ยวกับวิธีการจัดการเรียนรู้ ปัญหาที่มักพบอยู่เสมอคือ ครูส่วนใหญ่ยังคงยึดรูปแบบวิธีการสอนแบบบรรยายโดยครูเป็นศูนย์กลางที่เน้นการพูดบรรยายถ่ายทอดเนื้อหาสาระ มากกว่าสอนในรูปแบบอื่น การสอนด้วยวิธีการแบบนี้ทำให้ผู้เรียนเป็นฝ่ายรับรู้ (passive learner) ซึ่ง จะมีผลให้ผู้เรียนมีคุณลักษณะที่มีความสามารถในการคิด ประดิษฐ์สร้างสรรค์ผลงานได้น้อย (passive ability) มักเป็นคนประเภทบริโภคนิยม บรรยากาศของการสอนแบบบรรยายนอกจากจะ ทำให้ผู้เรียนเกิดความเบื่อหน่าย ขาดความสนใจแล้ว ยังเป็นการปิดกั้นความคิดและสติปัญญาของ ผู้เรียนให้อยู่ในขอบเขตจำกัดอีกด้วย แต่ถ้า

ครูผู้สอนได้ศึกษา ค้นคว้าวิธีการหรือนวัตกรรมจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เป็นสำคัญ มาใช้ในการจัดการเรียนรู้ที่ทำให้ผู้เรียนมีบทบาทในการเรียนรู้มากขึ้น และ เป็นฝ่ายลงมือปฏิบัติมากขึ้น (active learner) ก็จะทำให้ผู้เรียนมีคุณลักษณะที่สามารถคิดประดิษฐ์ สร้างสรรค์ผลงานได้มากขึ้น (active ability) ดังนั้น การนำนวัตกรรมมาใช้ในการจัดการเรียนรู้จึงช่วย แก้ปัญหาเรื่องวิธีการจัดการเรียนรู้

๑.๒ ปัญหาเกี่ยวกับเนื้อหาวิชาซึ่งในบางรายวิชามีเนื้อหาสาระการเรียนรู้มากและบางวิชามีเนื้อหาเป็นนามธรรม ยากแก่การเข้าใจ จึงจำเป็นต้องนำนวัตกรรมเข้ามาช่วยในการจัดการ เรียนรู้เช่น การใช้ชุดการเรียนการสอน บทเรียนคอมพิวเตอร์ช่วยสอน (CAI) บทเรียนการ์ตูน การ เรียนแบบร่วมมือ

๑.๓ ปัญหาเกี่ยวกับสื่อ อุปกรณ์การจัดการเรียนรู้ ในบางเนื้อหาที่มีสื่อ อุปกรณ์การจัดการเรียนรู้เป็นจำนวนน้อย ไม่เพียงพอต่อการนำไปใช้ เพื่อให้ผู้เรียนเกิดความรู้ความเข้าใจใน เนื้อหาวิชาได้ง่ายขึ้น จึงจำเป็นต้องมีการพัฒนาคิดค้นหาเทคนิควิธีการจัดการเรียนรู้และผลิตสื่อการ จัดการเรียนรู้ใหม่ ๆ เพื่อนำมาใช้ในการจัดการเรียนรู้ให้เพียงพอเหมาะสมกับสภาพของผู้เรียนจึงจะ ทำให้การจัดการเรียนรู้บรรลุตามจุดประสงค์การเรียนรู้

๒. การใช้นวัตกรรมเพื่อพัฒนาการจัดการเรียนรู้ให้มีประสิทธิภาพ ในกรณีที่ครูต้องการจะพัฒนาการจัดการเรียนรู้ให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น จำเป็นที่ครูจะต้องแสวงหาหรือพัฒนานวัตกรรม เพื่อนำมาใช้ในการพัฒนาการจัดการเรียนรู้ให้มีประสิทธิภาพที่ส่งผลต่อคุณภาพผู้เรียน เช่น ใช้วิธีการ จัดการเรียนรู้อย่างบูรณาการเพื่อพัฒนาทักษะด้านความคิด วิเคราะห์ การพัฒนารูปแบบการจัดการ เรียนรู้เพื่อเสริมสร้างความรู้สามัคคี การใช้แหล่งเรียนรู้หรือภูมิปัญญาท้องถิ่นสำหรับการเรียนรู้และ สร้างความรักท้องถิ่น

๓. การใช้นวัตกรรมเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ของผู้เรียน โดยที่ผู้เรียนมีความแตกต่างกันใน หลายลักษณะ บางคนมีความสนใจในการเรียนและเรียนรู้ได้เร็ว ในขณะที่บางคนขาดแรงจูงใจในการ เรียน จึงไม่ให้ความสนใจต่อการเรียนและเรียนรู้ได้ช้า ดังนั้น ครูผู้สอนจึงต้องพยายามศึกษาหาวิธีการ จัดการเรียนรู้ที่ส่งเสริมการเรียนรู้ของผู้เรียนให้สอดคล้องกับความสนใจ ความถนัดของผู้เรียน ให้ สามารถพัฒนาตามธรรมชาติและเต็มตามศักยภาพซึ่งจะต้องใช้นวัตกรรมจัดการเรียนรู้มาช่วยให้ ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ที่ดีและมีคุณภาพ

๔. การใช้นวัตกรรมเพื่อการพัฒนาคุณภาพของผู้เรียน เป้าหมายสูงสุดของการจัดการเรียนรู้ คือคุณภาพของผู้เรียนที่เป็นไปตามมาตรฐานการเรียนรู้ แต่จากผลการประเมินมักพบว่า คุณภาพ ของผู้เรียนยังไม่ได้มาตรฐาน แม้ว่าครูจะพยายามจัดการเรียนรู้อย่างตั้งใจแล้วก็ตาม ทำให้ผู้บริหาร การศึกษาและผู้บริหารสถานศึกษาพยายามหาวิธีการหรือใช้นวัตกรรมมาช่วยในการบริหารจัดการ การศึกษาในรูปแบบต่าง ๆ เช่น การบริหารสถานศึกษาแบบเครือข่ายความร่วมมือ การบริหาร สถานศึกษาโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน การ จัดโครงการส่งเสริมพัฒนาคุณภาพศึกษาโดยใช้รูปแบบต่าง ๆ ในขณะที่ครูหรือนักวิชาการทางการศึกษาก็ได้

ศึกษา ค้นคว้าหารูปแบบหรือนวัตกรรมการจัดการ เรียนรู้เพื่อนำมาใช้ในการพัฒนาการจัดการเรียนรู้ที่ส่งผลต่อคุณภาพของผู้เรียน เช่น ครูใช้สื่อการ เรียนรู้หรือรูปแบบ เทคนิควิธีในการจัดการเรียนรู้แบบต่าง ๆ เพื่อพัฒนาคุณภาพของผู้เรียนให้ได้ มาตรฐานการศึกษาที่กำหนดไว้

จากความสำคัญของนวัตกรรมทางการศึกษาที่กล่าวมาจะพบว่านวัตกรรมทางการศึกษามีความสำคัญต่อการนำมาแก้ปัญหาหรือพัฒนาผู้เรียน อีกทั้งยังเป็นสื่อการสอนและวิธีการสอนใหม่ ๆ ที่ครูนำมาใช้พัฒนาผู้เรียนโดยเน้นที่ความแตกต่างระหว่างบุคคล เน้นความสามารถในการเรียนรู้ของ ผู้เรียนเป็นหลัก นวัตกรรมจะทำให้ผู้เรียนเข้าบทเรียนหรือเนื้อหามากขึ้น โดยสามารถพัฒนาทั้งด้าน ความรู้ ทักษะ และด้านเจตคติของผู้เรียนทั้งนี้เพื่อให้ผู้เรียนมีผลการเรียนรู้เป็นไปตามมาตรฐานที่ หลักสูตรกำหนด

ประเภทของนวัตกรรมทางการศึกษา

มีผู้จำแนกประเภทนวัตกรรมทางการศึกษา ไว้หลายท่านดังนี้ สำนักงานสภาพัฒนาการศึกษาระดับชาติ ได้แบ่งนวัตกรรมทางการศึกษา ดังนี้

๑. แบ่งตามผู้ใช้ประโยชน์โดยตรง ได้เป็น ๒ ประเภท คือ

๑.๑ นวัตกรรมสำหรับครู เช่น แผนการสอน คู่มือครู เอกสารประกอบการสอน ชุด การสอน หนังสืออ้างอิง เครื่องมือวัดผลและอุปกรณ์โสตทัศนูปกรณ์ต่าง ๆ เป็นต้น

๑.๒ นวัตกรรมสำหรับนักเรียน เช่น บทเรียนสำเร็จรูป เอกสารประกอบการเรียน ชุดการปฏิบัติ ใบงาน หนังสือเสริมประสบการณ์ ชุดเพลง ชุดเกม และการ์ตูน เป็นต้น

๒. แบ่งตามลักษณะของนวัตกรรม ได้เป็น ๒ ประเภท ได้แก่

๒.๑ สื่อการเรียนการสอน เช่น บทเรียนสำเร็จรูป ชุดการสอน ชุดสื่อการสอน บทเรียนโมดูล วีดิทัศน์ สไลด์ประกอบเสียง ภาพยนตร์ เพลง เกม การ์ตูน คอมพิวเตอร์ช่วยสอน ใบ งาน แผ่นโปรงใส บัตรคำ แผ่นพับ ภาพพลิก และแผ่นป้ายแม่เหล็ก เป็นต้น

๒.๒ เทคนิคและวิธีการ เช่น บทบาทสมมติ การสอนเป็นคณะ การสอนแบบศูนย์การเรียน เพื่อรอบรู้ การสอนแบบโครงการ การสอนเพื่อเสริมสร้างลักษณะนิสัย การสอนซ่อม เสริม การเรียนตามความสามารถ การศึกษาเป็นรายบุคคล การศึกษาทักษะการทำงานกลุ่ม และการสอนแบบแก้ปัญหา เป็นต้น

พิชิต ฤทธิ์จรูญ ได้แบ่งประเภทของนวัตกรรมหลายลักษณะขึ้นอยู่กับเกณฑ์ที่ใช้ใน การแบ่งดังนี้

๑. การแบ่งประเภทของนวัตกรรมตามขอบข่ายของการจัดการศึกษา แบ่งออกได้ ๕ ประเภทคือ

๑.๑ นวัตกรรมทางด้านหลักสูตร เป็นการใช่วิธีใหม่ ๆ ในการพัฒนาหลักสูตรให้ สอดคล้องกับสภาพแวดล้อมในท้องถิ่นและตอบสนองความต้องการของบุคคลให้มากขึ้น เช่น หลักสูตรบูรณาการ หลักสูตรรายบุคคล หลักสูตรกิจกรรมและประสบการณ์ หลักสูตรสถานศึกษา หลักสูตรท้องถิ่น

๑.๒ นวัตกรรมการเรียนการสอน เป็นการใช่วิธีการเชิงระบบในการปรับปรุงและคิดค้นพัฒนาวิธีการเรียนการสอนแบบใหม่ ๆ ที่สามารถพัฒนาการเรียนรู้ของผู้เรียนและการจัดการเรียนรู้ ของครูผู้สอนให้มีคุณภาพขึ้น เช่น การจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ การจัดการเรียนรู้แบบ ศูนย์การเรียน การใช้กระบวนการกลุ่มสัมพันธ์ การจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือ และการจัดการเรียนรู้ ผ่านเครือข่ายคอมพิวเตอร์และอินเทอร์เน็ต

๑.๓ นวัตกรรมสื่อการเรียนการสอน เป็นนวัตกรรมที่อาศัยความก้าวหน้าของเทคโนโลยีคอมพิวเตอร์ คอมพิวเตอร์เครือข่ายและเทคโนโลยีโทรคมนาคมมาใช้ในการผลิตสื่อการเรียนการสอนใหม่ ๆ ทั้งการเรียนด้วยตนเอง การเรียนเป็นกลุ่ม และการเรียนแบบมวลชน ตลอดจนสื่อที่ใช้เพื่อ สนับสนุนการอบรมผ่านเครือข่ายคอมพิวเตอร์ เช่น บทเรียนคอมพิวเตอร์ช่วยสอนมัลติมีเดีย (multimedia) ชุดการสอน (instructional module) วิดิทัศน์แบบมีปฏิสัมพันธ์ (interactive video) การเรียนการสอนโดยใช้สื่อประสมกับผู้เรียนเป็นกลุ่มย่อย

๑.๔ นวัตกรรมการประเมินผล เป็นนวัตกรรมที่ใช้เป็นเครื่องมือเพื่อการวัดและ ประเมินผล การเรียนรู้ได้อย่างมีประสิทธิภาพและทำได้อย่างรวดเร็ว รวมไปถึงการวิจัยทางการศึกษา การวิจัยสถาบัน

๑.๕ นวัตกรรมการบริหารจัดการศึกษา เป็นการใช้นวัตกรรมที่เกี่ยวข้องกับการใช้สารสนเทศมาช่วยในการตัดสินใจของผู้บริหารการศึกษาให้มีความรวดเร็วทันเหตุการณ์ ทันท่วงการเปลี่ยนแปลงของโลก เช่น ระบบการจัดการฐานข้อมูลของหน่วยงานสถานศึกษา เกี่ยวกับฐานข้อมูล นักเรียน นักศึกษา ฐานข้อมูลครู อาจารย์ และบุคลากรในสถานศึกษา ฐานข้อมูลด้านการเงิน บัญชี พัสดุ และครุภัณฑ์

๒. การแบ่งประเภทของนวัตกรรมตามผู้ใช้ประโยชน์โดยตรง แบ่งออกเป็น ๒ ประเภทคือ

๒.๑ นวัตกรรมจัดการเรียนรู้ของครู เป็นรูปแบบหรือเทคนิควิธีการจัดการเรียนรู้แบบต่าง ๆ และสื่ออุปกรณ์การสอนต่าง ๆ ที่ครูนำมาใช้ในการจัดการเรียนรู้ให้กับผู้เรียน เช่น การจัดการ เรียนรู้แบบร่วมมือ (cooperative learning) การจัดการเรียนรู้โดยใช้โครงงานเป็นฐาน (project based learning) การจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นหลัก (problem-based learning)

๒.๒ นวัตกรรมการเรียนรู้ของผู้เรียน เป็นสื่อ นวัตกรรมจัดการเรียนรู้สำหรับเน้นให้ผู้เรียนใช้เพื่อการเรียนรู้ของตนเอง เช่น ชุดการเรียนรู้ บทเรียนสำเร็จรูป บทเรียนคอมพิวเตอร์ช่วยสอน ชุดการ ปฏิบัติ ใบงาน แบบคำ หนังสือเสริมประสบการณ์ ชุดเพลง ชุดเกม

๓. การแบ่งประเภทของนวัตกรรมตามลักษณะของนวัตกรรม แบ่งออกได้ ๒ ประเภทคือ

๓.๑ ผลิตภัณฑ์สิ่งประดิษฐ์ทางการศึกษา หรือสื่อการเรียนการสอน (product/invention) เช่น บทเรียนสำเร็จรูป บทเรียนคอมพิวเตอร์ช่วยสอน ชุดการสอนหนังสือ เสริมประสบการณ์ ชุดสื่อประสม วิดิทัศน์ สไลด์ประกอบเสียง เกม นิทานการ์ตูนเพลง ใบงาน แบบคำชุด

๓.๒ เทคนิควิธีการสอน รูปแบบหรือวิธีการจัดการเรียนรู้ (instructional/model) เช่น การจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ การจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือ การจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการ การจัดการเรียนรู้โดยใช้บทบาทสมมติ การจัดการเรียนรู้โดยใช้โครงงาน การจัดการเรียนรู้โดยใช้ เว็บช่วยสอน (web-based instruction) การเรียนรู้แบบเพื่อนช่วยเพื่อน เทคนิคการปรับพฤติกรรม เทคนิคการจัดกิจกรรมพัฒนา รูปแบบการศึกษาทักษะ การทำงานกลุ่ม รูปแบบการสอนหรือรูปแบบการ จัดการเรียนรู้ที่นักวิจัยพัฒนาขึ้น จากประเภทของนวัตกรรมทางการศึกษาที่กล่าวมา สามารถสรุปได้ว่านวัตกรรมทางการศึกษา จำแนกออกเป็น ๒ ประเภทใหญ่ ๆ คือ

๑. นวัตกรรมที่เป็นรูปธรรม เช่น ชุดการเรียนรู้ชุด การสอน ชุดเกม แบบกำหนดทักษะ บทเรียน คอมพิวเตอร์ช่วยสอน นิทาน ฯลฯ

๒. นวัตกรรมที่เป็นนามธรรม เช่น เทคนิค วิธีการสอน การจัดการเรียนรู้รูปแบบต่าง ๆ การแสดง บทบาทสมมติ ฯลฯ ทั้งนี้การเลือกใช้นวัตกรรมเพื่อนำไปใช้ในการวิจัยในชั้นเรียน ครูผู้สอนควรเลือกนวัตกรรมที่เหมาะสม กับบริบทพฤติกรรมที่จะแก้ปัญหา โดยสามารถเลือกใช้นวัตกรรมทั้งแบบเดี่ยวหรือแบบผสมก็ได้ ขึ้นอยู่กับความสามารถในการจัดกิจกรรมของครูผู้สอน ขั้นตอนการสร้างนวัตกรรมทางการศึกษา

สำนักงานสภานโยบายการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรมแห่งชาติ ได้ ๖ ขั้นตอน ดังนี้

ขั้นที่ ๑ กำหนดสิ่งที่จะพัฒนา เมื่อครูได้ศึกษาสภาพปัญหา วิเคราะห์รายละเอียด และสาเหตุของ ปัญหาที่ต้องการแก้ไข หรือพัฒนาแล้ว ก็ตั้งเป้าหมายในการแก้ปัญหาหรือพัฒนาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของ ผู้เรียน นั่นคือ กำหนดจุดประสงค์ของการเรียนรู้ที่ต้องการให้เกิดในตัวผู้เรียนอาจจะทั้งห้อง กลุ่มย่อย หรือ รายบุคคล

ขั้นที่ ๒ กำหนดนวัตกรรม เมื่อกำหนดจุดประสงค์การเรียนรู้ไว้ชัดเจนแล้ว ครูต้องศึกษาค้นคว้า ตามหลักวิชาการ แนวคิดทฤษฎีและผลงานที่วิจัยที่เกี่ยวข้องกับจุดประสงค์ในการพัฒนาคุณลักษณะของ ผู้เรียน โดย นำมาผสมผสานกับความรู้ ความคิด และประสบการณ์ของตน กำหนดเป็นกรอบแนวคิดของ กระบวนการเรียนรู้ ซึ่งประกอบด้วย สื่อการสอน หรือวัสดุอุปกรณ์ต่าง ๆ เทคนิค วิธีการ กระบวนการ ฯลฯ ที่ คิดว่าเหมาะสมที่สุดที่ใช้แก้ปัญหาหรือพัฒนาผู้เรียนให้ได้ตามความต้องการ

ขั้นที่ ๓ สร้างและพัฒนา เมื่อตัดสินใจได้ว่าจะเลือกจัดทำนวัตกรรมชนิดใด ครูผู้สอนควรศึกษา วิธีการจัดทำนวัตกรรมนั้น ๆ อย่างละเอียด มีลักษณะองค์ประกอบอะไรบ้าง มีวิธีดำเนินการจัดทำอย่างไร มีการ ตรวจสอบคุณภาพเบื้องต้นหรือไม่อย่างไร แล้วจึงจัดทำนวัตกรรมให้สมบูรณ์ตามข้อกำหนด

ขั้นที่ ๔ ทดลองใช้ เพื่อให้แน่ใจว่านวัตกรรมที่สร้างหรือพัฒนาขึ้น เป็นนวัตกรรมที่มีประสิทธิภาพ สามารถใช้แก้ปัญหาหรือพัฒนาผู้เรียนได้ตามจุดประสงค์ที่กำหนดไว้จริง ถ้าทำได้ครูอาจทำการทดลองใช้ นวัตกรรมเหล่านั้นกับนักเรียนกลุ่มเล็ก ๆ ก่อน เพื่อปรับปรุงแก้ไขให้สมบูรณ์ก่อน นำไปใช้จริง นอกจากนั้น นวัตกรรมบางประเภท เช่น บทเรียนสำเร็จรูปและชุดการสอน จะมีรูปแบบของการ ทดลองใช้ก่อน ๑ คน เมื่อ

พบข้อบกพร่องก็ปรับปรุงแก้ไข หลังจากนั้นให้ทดลองกับผู้เรียนกลุ่มหนึ่ง ประมาณ ๙ - ๑๐ คน ซึ่งประกอบด้วยผู้เรียนอ่อน ปานกลาง และเก่ง แล้วตรวจสอบคุณภาพ ด้วยการหาประสิทธิผลของนวัตกรรม เป็นต้น หลังจากนั้นอาจปรับปรุงแก้ไขอีกครั้งหนึ่งก่อนที่จะนำไปใช้กับผู้เรียนกลุ่มใหญ่ในสภาพการณ์จริง

ขั้นที่ ๕ ใช้ในสถานการณ์จริง เมื่อครูดำเนินการสร้าง ทดลองใช้นวัตกรรม และปรับปรุงแก้ไขจนมั่นใจในคุณภาพของนวัตกรรมแล้วก็นำไปใช้จริง ซึ่งอาจเป็นการนำไปใช้ตามแผนการสอนปกติที่กำหนดไว้หรือจัดทำเป็นรูปแบบของการทดลองใช้นวัตกรรมตามกระบวนการวิจัยแบบทดลองก็ได้ ขึ้นอยู่กับความประสงค์ ของครู และสถานการณ์จริงของการจัดการเรียนการสอนที่เกิดขึ้น

ขั้นที่ ๖ ประเมินผลการใช้ เมื่อสิ้นสุดกระบวนการใช้นวัตกรรมแล้ว ครูต้องเก็บรวบรวมข้อมูลที่แสดงถึงผลการใช้ นวัตกรรมด้วยเทคนิควิธีต่าง ๆ ซึ่งจะแสดงถึงคุณภาพของนวัตกรรม และถ้าผลการใช้ นวัตกรรม สามารถลดสภาพปัญหา หรือแก้ปัญหา หรือพัฒนาผู้เรียน ได้ตามที่กำหนดก็สามารถรายงานผล ขยายผล และเผยแพร่ นวัตกรรมต่อไป

ทิสนา แชมมณี ได้กล่าวถึงการพัฒนานวัตกรรมด้านการเรียนการสอนโดยทั่วไปนั้น มีกระบวนการหลัก ๆ ที่ คล้ายคลึงกัน ดังนี้

๑. การระบุปัญหา (problem) ความคิดในการพัฒนานวัตกรรมส่วนใหญ่จะเริ่มต้นที่ การมองเห็น ปัญหาในเรื่องนั้น และมีความต้องการจะแก้ไขปัญหานั้นเพื่อให้เกิดสภาพการณ์หรือผลที่ ดีขึ้น

๒. การกำหนดจุดมุ่งหมาย (objective) เมื่อระบุปัญหาได้ชัดเจนแล้ว ขั้นต่อไปก็คือการกำหนดจุดมุ่งหมายในการพัฒนานวัตกรรมว่า นวัตกรรมที่จะพัฒนานั้นควรมีคุณสมบัติหรือ ประสิทธิภาพอย่างไร และเพียงใด

๓. การศึกษาข้อจำกัดต่าง ๆ (constraints) ก่อนที่จะมีการประดิษฐ์คิดค้นนวัตกรรมต่าง ๆ ขึ้นมา ผู้พัฒนาจำเป็นต้องศึกษาข้อมูลเกี่ยวกับลักษณะของปัญหาและข้อจำกัดต่าง ๆ ในบริบท ที่จะใช้นวัตกรรมนั้น เพื่อประโยชน์ในการพัฒนานวัตกรรมให้สามารถใช้ได้จริงโดยสะดวกในบริบทนั้น

๔. การประดิษฐ์คิดค้นนวัตกรรม (innovation) ได้แก่ การแสวงหาทางเลือก ในการ แก้ปัญหา ซึ่งต้องอาศัยความรู้ ประสบการณ์ ข้อมูล และความคิดสร้างสรรค์ของ ผู้ประดิษฐ์คิดค้น นวัตกรรมที่สร้างขึ้นอาจ เป็นการนำของเก่ามาดัดแปลงหรือปรับปรุง เพื่อให้สามารถแก้ปัญหาและทำ ให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น หรือ อาจเป็นการคิดค้นใหม่ทั้งหมดก็ได้ นวัตกรรมอาจอยู่ในรูปแบบต่าง ๆ กัน แล้วแต่ลักษณะของปัญหาและ วัตถุประสงค์ของนวัตกรรมนั้น เช่น อาจมีลักษณะเป็น แนวความคิด หลักการ แนวทาง ระบบ รูปแบบ วิธีการ กระบวนการเทคนิค หรือสิ่งประดิษฐ์ และ เทคโนโลยี เป็นต้น แต่ไม่ว่าจะอยู่ในรูปแบบใด นวัตกรรมจะต้อง ประกอบด้วยรายละเอียดเกี่ยวกับ หลักการ วัตถุประสงค์ โครงสร้าง และ รายละเอียดในการใช้นวัตกรรมนั้น ให้ได้ผล

๕. การทดลองใช้ (experimentation) เมื่อคิดค้นหรือประดิษฐ์นวัตกรรมได้แล้ว ขั้นตอนที่สำคัญและจำเป็นมากก็คือ การทดลองใช้นวัตกรรมนั้นซึ่งประกอบด้วย การทดลองใช้ การประเมินผล และการปรับปรุงแก้ไข การทดลองใช้เป็นการศึกษาเพื่อดูว่านวัตกรรมนั้น สามารถนำไปใช้ได้จริงและได้ผลเพียงใด ผลการทดลองใช้จะช่วยให้ผู้พัฒนาจุดที่ควรปรับปรุง และหาทางแก้ไขเพื่อให้ได้ผลตามที่ต้องการ การทดลองใช้ในขั้นนี้ หากสามารถดำเนินการก่อนนำออกเผยแพร่ หลายครั้ง จนแน่ใจว่านวัตกรรมนั้นสามารถใช้ได้ผลจริง จะช่วยให้นวัตกรรมนั้นประสบความสำเร็จมากขึ้น

๖. การเผยแพร่ (dissemination) เมื่อแน่ใจแล้วว่านวัตกรรมที่สร้างขึ้นมีคุณภาพและประสิทธิภาพตามที่ต้องการ นวัตกรรมนั้นก็พร้อมที่จะได้รับการเผยแพร่ให้เป็นที่รู้จักและยอมรับ นำไปใช้กันอย่างแพร่หลาย

พิชิต ฤทธิจรรยา ได้กล่าวถึงขั้นตอนการพัฒนานวัตกรรมการจัดการเรียนรู้ ประกอบด้วยขั้นตอนสำคัญดังนี้

๑. การวิเคราะห์ปัญหาการเรียนรู้อ การจัดการเรียนรู้มีเป้าหมายสำคัญเพื่อพัฒนาให้ผู้เรียนมีคุณลักษณะตามจุดหมายของ หลักสูตรซึ่งเป็นสภาพที่หลักสูตรคาดหวังให้เกิดขึ้น แต่ในสภาพที่เป็นจริงผู้เรียนไม่ได้เป็นไปตาม สภาพที่คาดหวัง คือ ยังไม่บรรลุตามจุดหมายของหลักสูตร หรืออาจกล่าวได้ว่า สภาพที่เกิดขึ้นจริงไม่ สอดคล้องกับสภาพที่คาดหวัง หรือมีความแตกต่าง สภาพการณ์เช่นนี้เรียกว่า เกิดปัญหาการเรียนรู้อ ดังนั้นปัญหาการเรียนรู้อ ถ้าพิจารณาในระดับหลักสูตรคือ สภาพของความไม่สอดคล้องกันระหว่างผล การจัดการศึกษากับจุดหมายของหลักสูตร ถ้าพิจารณาในระดับชั้นเรียนก็คือ สภาพของความไม่สอดคล้องกันระหว่างผลการเรียนรู้ของผู้เรียนกับมาตรฐานการเรียนรู้อ ตัวชี้วัด หรือจุดประสงค์การเรียนรู้อ

๒. การศึกษาและเลือกนวัตกรรมเพื่อแก้ปัญหาการเรียนรู้อ หลังจากการวิเคราะห์ปัญหาการเรียนรู้อในขั้นตอนที่ ๑ จะทำให้ครุณักวิจัยทราบปัญหาและสาเหตุของปัญหาที่ชัดเจนขึ้น ขั้นตอนต่อไปครุณักวิจัยควรศึกษานวัตกรรมการจัดการเรียนรู้อให้หลากหลาย จากเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ซึ่งจะทำให้ครุณักวิจัยมีความรู้ความเข้าใจ และสามารถเลือกนวัตกรรมที่จะนำมาใช้แก้ปัญหาการเรียนรู้อนั้นให้เหมาะสมและเกิดประโยชน์ต่อพัฒนาการเรียนรู้อของผู้เรียนมากที่สุด

๓. การออกแบบนวัตกรรม เมื่อครุณักวิจัยได้ศึกษานวัตกรรมและเลือกนวัตกรรมเพื่อแก้ปัญหาการเรียนรู้อได้ เหมาะสมแล้วครุณักวิจัยควรออกแบบนวัตกรรม ซึ่งเป็นการกำหนดขอบข่ายเนื้อสาระ องค์ประกอบ รูปแบบของนวัตกรรมว่าควรมีลักษณะอย่างไร มีส่วนประกอบอะไรบ้าง มีกระบวนการ กิจกรรมในการจัดการเรียนรู้อเพื่อปัญหาการเรียนรู้ออย่างไร เช่น ถ้าครุณักวิจัยเลือกใช้นวัตกรรมประเภทชุด กิจกรรมพัฒนาอาจจะมี ส่วนประกอบ ดังนี้

(๑) ชื่อชุดกิจกรรมพัฒนา

(๒) จุดประสงค์

- (๓) คำชี้แจง
- (๔) เวลาที่ใช้ปฏิบัติกิจกรรม
- (๕) กิจกรรมที่ปฏิบัติ
- (๖) คำถามหรือข้อทดสอบ
- (๗) แบบประเมินหรือแบบ บันทึกผลการใช้ และ
- (๘) แบบฝึกหัด

๔. การสร้างนวัตกรรม เป็นขั้นตอนที่ครูนักวิจัยทำนวัตกรรมตามที่ออกแบบไว้ให้ครบถ้วนตามองค์ประกอบของนวัตกรรมที่กำหนดไว้ ถ้าเป็นนวัตกรรมประเภทสื่อ เอกสาร เช่น แบบชุดกิจกรรมพัฒนา ชุดการสอน ครูนักวิจัยก็ต้องลงมือเขียนสาระ รายละเอียดตามลักษณะและรูปแบบของนวัตกรรมที่ออกแบบไว้ กรณีที่เป็นนวัตกรรมประเภทเทคนิควิธีการจัดการเรียนรู้ หรือรูปแบบการจัดการเรียนรู้ครูนักวิจัย ต้องจัดทำแผนการจัดการเรียนรู้ที่สะท้อนให้เห็นขั้นตอนหรือกระบวนการจัดการเรียนรู้ของนวัตกรรม นั้น ๆ

๕. การตรวจสอบคุณภาพของนวัตกรรมโดยผู้เชี่ยวชาญ การตรวจสอบคุณภาพของนวัตกรรมที่ สำคัญ คือ การตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา (content validity) ว่านวัตกรรมนั้นมีความถูกต้องเหมาะสม หรือสอดคล้องกับปัญหาการเรียนรู้ จุดประสงค์การเรียนรู้ รวมทั้งวัยของผู้เรียนหรือไม่ วิธีการตรวจสอบทำได้โดยให้ผู้เชี่ยวชาญหรือผู้มีประสบการณ์สูงในเรื่องนั้น ๆ อย่างน้อย ๓ คนได้อ่านหรือตรวจสอบว่านวัตกรรมนั้นมีคุณภาพและ เหมาะสมนำไปใช้ได้หรือไม่ โดยน่านวัตกรรมที่สร้างขึ้นพร้อมวัตถุประสงค์ของการวิจัย นิยาม ศัพท์ เฉพาะ และแบบตรวจสอบคุณภาพนวัตกรรมเสนอผู้เชี่ยวชาญ โดยให้ผู้เชี่ยวชาญประเมินคุณภาพ ตามเกณฑ์ประเมินให้ด้านความสอดคล้องกับสภาพปัญหาการเรียนรู้/วัตถุประสงค์ของการวิจัย ความ เหมาะสมกับวัยของผู้เรียน ความชัดเจน ความสมบูรณ์ครบถ้วนในด้านเนื้อหาสาระ ภาพหรือเสียง ความเป็นไปได้ในการนำไปใช้จริง และความเป็นประโยชน์ต่อการแก้ปัญหาการเรียนรู้ของผู้เรียน ใน กรณีที่ผลการประเมินไม่ผ่านเกณฑ์ หรือผู้เชี่ยวชาญเห็นว่าควรมีการปรับปรุงแก้ไข ก็ควรปรับปรุง แก้ไขตามข้อเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญเพื่อให้นวัตกรรมมีคุณภาพดีขึ้น

๖. การตรวจสอบประสิทธิภาพของนวัตกรรมโดยการทดลองใช้ การตรวจสอบคุณภาพของนวัตกรรมบางประเภท เมื่อผ่านการตรวจสอบจากผู้เชี่ยวชาญ แล้วจะต้องนำไปทดลองใช้กับนักเรียนที่เป็นคนละกลุ่มกับกลุ่มที่ศึกษาวิจัย แล้วตรวจสอบ ประสิทธิภาพตาม “เกณฑ์ประสิทธิภาพ” ที่กำหนดไว้ เกณฑ์ประสิทธิภาพ หมายถึงตัวบ่งชี้ที่แสดงถึงประสิทธิภาพของนวัตกรรมสามารถช่วยให้ ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ได้ตามเกณฑ์ที่กำหนด ประกอบด้วยสิทธิภาพของกระบวนการ (E๑) และ ประสิทธิภาพของผลลัพธ์ (E๒) เกณฑ์ประสิทธิภาพเป็นการกำหนดอัตราส่วนร้อยละระหว่าง E๑/E๒ โดยอาจกำหนดเป็น ๗๕/๗๕ หรือ ๘๐/๘๐ หรือ ๘๐/๘๐ การกำหนดเกณฑ์ประสิทธิภาพจะขึ้นอยู่กับ ลักษณะหรือธรรมชาติของเนื้อหาวิชา ถ้าเนื้อหาประเภทความรู้ความจำ ควรกำหนดเกณฑ์ ประสิทธิภาพ ๘๐/๘๐ หรือ ๙๐/๙๐ ถ้าเนื้อหาประเภท

ทักษะหรือเจตคติควรกำหนดเกณฑ์ ประสิทธิภาพ ๗๕/๗๕ โดยเกณฑ์ประสิทธิภาพมีความหมายดังนี้ E๑ หมายถึง คะแนนเฉลี่ยร้อยละของนักเรียนทุกคนในระหว่างจัดกิจกรรมการเรียนรู้การสอนรวมทุกกิจกรรมของนวัตกรรมซึ่งเป็นคะแนนของกระบวนการเรียนหรือกระบวนการทำงานของ นักเรียน E๒ หมายถึง คะแนนเฉลี่ยร้อยละของนักเรียนทุกคนเมื่อสิ้นสุดการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ การสอนของนวัตกรรมซึ่งเป็นคะแนนของผลสำเร็จหรือผลลัพธ์การเรียนรู้ของผู้เรียน ขั้นตอนการตรวจสอบประสิทธิภาพของนวัตกรรม ดำเนินการดังนี้

๑. ทดลองใช้นวัตกรรมกับกลุ่มตัวอย่างที่เรียกว่า แบบเดี่ยว (๑คน) หรือ ๑ : ๑ หมายถึง ทดลองใช้นวัตกรรมกับนักเรียนที่มีทั้งเก่ง ปานกลาง และอ่อนอย่างละ ๑ คน รวม ๓ คน คำนวณค่า E๑/E๒ แล้วนำนวัตกรรมมาปรับปรุงแก้ไข
๒. ทดลองใช้นวัตกรรมกับกลุ่มตัวอย่างที่เรียกว่า แบบกลุ่มหรือ ๑ : ๑๐ หมายถึง ทดลองใช้นวัตกรรมกับนักเรียนประมาณ ๕-๑๐ คนที่มีทั้งเก่ง ปานกลาง และอ่อนคละกันไปในจำนวนเท่า ๆ กัน คำนวณค่า E๑/E๒ แล้วนำนวัตกรรมมาปรับปรุงแก้ไข
๓. ทดลองใช้นวัตกรรมกับกลุ่มใหญ่ที่เรียกว่า การทดลองภาคสนามหรือ ๑ ห้องเรียน หมายถึง ทดลองใช้นวัตกรรมกับนักเรียน ๑ ห้องเรียน คำนวณค่า E๑/E๒ แล้วนำผลการวิเคราะห์ เปรียบเทียบกับเกณฑ์ประสิทธิภาพที่กำหนดไว้ ถ้าต่ำกว่าเกณฑ์ประสิทธิภาพไม่เกินร้อยละ ๒.๕ ก็ ยอมรับได้ว่านวัตกรรมนั้นมีประสิทธิภาพตามเกณฑ์ที่กำหนด

๒.๑๔ งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

๑.) พระครูสุวิธานพัฒนบัณฑิตและคณะ^{๓๕} ทำการศึกษาวิจัยเรื่องผลสัมฤทธิ์การเรียนรู้โดยพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน เขตปกครองคณะสงฆ์ ภาค ๙ พบว่า พระสอนศีลธรรมในโรงเรียนสอนวิชาพระพุทธศาสนา ร้อยละ ๙๖.๘๗ สอนในระดับประถมศึกษามากกว่ามัธยมศึกษา มีประสบการณ์ในการสอนศีลธรรม ๔ ปี มีอายุโดยเฉลี่ย ๔๒ ปี ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนในวิชาพระพุทธศาสนามีคะแนนรวมเฉลี่ย อยู่ในระดับมาก ร้อยละ ๘๑.๘๗

๒.) มนูญ คันธประภา^{๓๖} ได้ศึกษาเรื่อง ทักษะคิดในการนำหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาไปใช้ในการดำเนินชีวิตของนักศึกษามหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลพระนคร ผลการวิจัยพบว่า ทักษะคิดในการนำหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาไปใช้ในการดำเนินชีวิต โดยเฉลี่ยเห็นด้วยกับเรื่องการเห็นคุณค่าความสำคัญ

^{๓๕} พระครูสุวิธาน พัฒนบัณฑิตและคณะ, “ผลสัมฤทธิ์การเรียนรู้โดยพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนเขตปกครองคณะสงฆ์ ภาค ๙”, รายงานการวิจัยจากโครงการพระสอนศีลธรรม, (มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตขอนแก่น ปีงบประมาณ, ๒๕๕๒).

^{๓๖} มนูญ คันธประภา, “ทักษะคิดในการนำหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาไปใช้ในการดำเนินชีวิตของนักศึกษามหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลพระนคร”, คณะครุศาสตร์อุตสาหกรรม, รายงานการวิจัย, (มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลพระนคร), ๒๕๕๑.

และประโยชน์ในการนับถือพระพุทธศาสนา เห็นด้วยกับกฎแห่งกรรม พระพุทธศาสนาสอนให้มองโลกตามความเป็นจริง

๓.) **บัณฑิต ฉัตรวิโรจน์**^{๓๗} ได้วิจัยเรื่อง “การพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนการสอนแบบการจัดการความรู้ เพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการสอนของนักศึกษาครู” ผลการวิจัย พบว่า สมรรถนะด้านการเตรียมการสอน และการวางแผนการสอน ด้านการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ และด้านการวัดผล ประเมินผลการเรียน อยู่ในระดับปานกลาง พัฒนารูปแบบการจัดการเรียน การสอนแบบการจัดการความรู้ ซึ่งได้รับการประเมินความเหมาะสมโดยผู้เชี่ยวชาญที่ระดับมากที่สุด รูปแบบมีลักษณะเด่น คือ การบูรณาการ การจัดการความรู้ กระบวนการกลุ่มและเรียนรู้แบบร่วมมือ การเรียนรู้แนวสร้างสรรค์นิยม การนำความรู้ไปสู่ การปฏิบัติ และการประเมินผลตามสภาพจริง

๔.) **กฤษณา คิตติ**^{๓๘} ได้วิจัยเรื่อง “การพัฒนารูปแบบการประเมินผลการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ” ผลการวิจัย พบว่า ตัวบ่งชี้การเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ หนึ่ง สภาพแวดล้อม บรรยากาศของการเรียนรู้ สอง ปัจจัยเบื้องต้นของการเรียนรู้ สาม กระบวนการเรียนรู้ สี่ ผลผลิตของการเรียนรู้ ซึ่งรูปแบบการประเมินการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ประกอบด้วย เป้าหมายของการประเมิน สิ่งที่มีประเมิน วิธีการประเมิน วิธีการตัดสิน และวิธีการตัดสินใช้การเปรียบเทียบ ข้อมูลจากการประเมินกับเกณฑ์สัมพัทธ์ที่พัฒนาโดยผู้เชี่ยวชาญ

๕.) **อัญชลี พุกการค้า**^{๓๙} ได้วิจัยเรื่อง “รูปแบบและวิธีการพัฒนาคุณธรรมและจริยธรรมนักเรียนของโรงเรียนระดับมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานในกรุงเทพมหานคร” ผลการวิจัยพบว่า ปัญหาและอุปสรรคในการพัฒนา ได้แก่ สภาพปัญหาครอบครัวของเด็กผู้บริหารไม่เห็น ความสำคัญ ขาดการส่งเสริมและสนับสนุนอย่างต่อเนื่อง ขาดการประสานงานที่ดีระหว่างบุคลากรใน โรงเรียน ขาดความร่วมมือร่วมใจ ขาดงบประมาณในการดำเนินการ รวมทั้งครูอาจารย์ขาดความจริงจัง จริตใจที่จะ ส่งเสริมร่วมมือพัฒนา บางครั้งละเลยที่จะสร้างเสริมคุณธรรมสำหรับปัญหาที่เกิดจากนักเรียน คือ นักเรียนไม่เห็นคุณค่าของคุณธรรม ไม่เอาใจใส่ รวมทั้งสื่อต่างๆ ไม่นำเสนอหรือสอนให้เป็นคนมี คุณธรรมเท่าที่ควร

^{๓๗} บัณฑิต ฉัตรวิโรจน์, “การพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนการสอนแบบการจัดการความรู้ เพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการสอนของนักศึกษาครู”, **วิทยานิพนธ์ครุศาสตรดุษฎีบัณฑิต**, (บัณฑิตวิทยาลัย : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๕๐).

^{๓๘} กฤษณา คิตติ, “การพัฒนารูปแบบการประเมินผลการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ”, **วิทยานิพนธ์ครุศาสตรดุษฎีบัณฑิต**, (บัณฑิตวิทยาลัย : จุฬาลงกรณ์ราชวิทยาลัย, ๒๕๔๗).

^{๓๙} อัญชลี พุกการค้า, “รูปแบบและวิธีการพัฒนาคุณธรรมและจริยธรรมนักเรียนของโรงเรียนระดับ มัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานในกรุงเทพมหานคร”, **รายงานการวิจัย**, (กรุงเทพมหานคร : สำนักงานเลขาธิการคุรุสภา, ๒๕๔๗).

นอกจากนั้นปัญหายังเกิดจากสภาพสังคมที่เปลี่ยนแปลงไปเนื่องจากเทคโนโลยี เกิดสื่อต่างๆ แนวทางการแก้ไขคือควรเริ่มปลูกฝังจริยธรรมตั้งแต่เยาว์วัย เริ่มจากครอบครัวสามารถ เป็นตัวอย่างที่ดีโรงเรียนควรมีการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง ครูควรมีจิตสำนึกและวิญญูณแห่งความเป็นครู สอดแทรกแนวคิดในการเรียนการสอนให้นักเรียนเห็นคุณค่าของคุณธรรม จริยธรรม ควรมีการยกย่อง ผู้ทำความดี มีกิจกรรมที่ส่งเสริมผู้ทำความดี ควรเข้าร่วมโครงการโรงเรียนวิถีพุทธหรือนำแนวทางมาใช้ และรัฐควรให้ความสำคัญพัฒนาคุณธรรมอย่างจริงจัง รวมทั้งให้การสนับสนุนงบประมาณ ควรมีการประสานความร่วมมือระหว่างบ้าน วัดโรงเรียน และชุมชนตลอดจนต้องอาศัยความร่วมมือจากทุกฝ่าย

๖.) พระสมชาย เต่าประเสริฐ^{๔๐} ได้ศึกษาเปรียบเทียบการจัดการเรียนการสอนวิชาพระพุทธศาสนา ของครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน และครูประจำการในเขตภาษีเจริญ กรุงเทพมหานคร มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการจัดการเรียนการสอนวิชาพระพุทธศาสนา ของครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน เพื่อศึกษาการจัดการเรียนการสอนวิชาพระพุทธศาสนาของครูประจำการในระดับช่วงชั้นที่ ๒ (ชั้นประถมศึกษาปีที่ ๔ - ๖) และเพื่อเปรียบเทียบการจัดการเรียนการสอนวิชาพระพุทธศาสนา ของครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน และครูประจำการที่สอนวิชาพระพุทธศาสนาของครูประจำการในระดับช่วงชั้นที่ ๒ (ชั้นประถมศึกษาปีที่ ๔ - ๖) พบว่า ด้านการจัดการเรียนการสอนวิชาพระพุทธศาสนาตามหลักสูตรการสอนของกระทรวงศึกษาธิการ พบว่า ครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน ได้ดำเนินการตามขั้นตอนการสอน คือ มีการสอนและการวัดผลประเมินผลมากที่สุด รองลงมาได้แก่ ด้านวิธีการสอนที่หลากหลาย และการใช้สื่อตามลำดับ ส่วนวิธีการสอนของครูประจำการได้ดำเนินการด้านการวัดผลประเมินผลมากที่สุด รองลงมาได้แก่ ด้านวิธีการสอนและด้านการผลิตสื่อ การใช้สื่อตามลำดับ ส่วนการเปรียบเทียบการจัดการเรียนการสอนวิชาพระพุทธศาสนาทั้งของครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน และครูประจำการใน ๕ ด้านพบว่า วิธีการสอนของครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนกับครูประจำการ มีความแตกต่างกัน ในระดับนัยสำคัญที่ ๐.๐๑ โดยที่ครูประจำการสามารถดำเนินการสอนได้มีความชัดเจนและต่อเนื่องกว่าครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนทั้งในด้านเนื้อหาหลักสูตร ด้านการผลิตสื่อ การใช้สื่อ รวมถึง ด้านวิธีการสอน

๗.) อานนท์ เมธีวรฉัตร^{๔๑} ได้ทำการศึกษารูปแบบการเสริมสร้างสมรรถนะด้านการสอนของพระสอนศีลธรรม ในโรงเรียนในเขตการปกครองคณะสงฆ์ ภาค ๔ มีวัตถุประสงค์ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ ๓ ประการ คือ ๑) เพื่อศึกษาสมรรถนะด้านการสอนของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนในเขตปกครองคณะสงฆ์

^{๔๐} พระสมชาย เต่าประเสริฐ, “ศึกษาเปรียบเทียบการจัดการเรียนการสอนวิชาพระพุทธศาสนา ของครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน และครูประจำการในเขตภาษีเจริญ กรุงเทพมหานคร”, *วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต*, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๒).

^{๔๑} อานนท์ เมธีวรฉัตร, *รูปแบบการเสริมสร้างสมรรถนะด้านการสอนของพระสอนศีลธรรม ในโรงเรียนในเขตการปกครองคณะสงฆ์ ภาค ๔*, (มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครสวรรค์, ๒๕๖๑).

ภาค ๔ ๒) เพื่อสร้างรูปแบบการเสริมสร้างสมรรถนะด้านการสอนของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนในเขตปกครองคณะสงฆ์ ภาค ๔ ๓) เพื่อเสนอรูปแบบการเสริมสร้างสมรรถนะด้านการสอนพระสอน ศีลธรรมในโรงเรียนในเขตปกครองคณะสงฆ์ ภาค ๔ ประชากรกลุ่มตัวอย่าง คือ พระสอนศีลธรรมแกนนำพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนเขต ปกครองคณะสงฆ์ภาค ๔ จำนวน ๓๐ รูป ได้แก่ พระสอนศีลธรรมจังหวัดนครสวรรค์ (ข้อมูล:พ.ศ. ๒๕๖๐-๒๕๖๑) และผู้บริหาร นักวิชาการ ตลอดจนกระทั่งผู้มีส่วนที่เกี่ยวข้องกับโครงการพระสอน ศีลธรรม จำนวน ๗ รูป/คน ซึ่งเป็นการสุ่มกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive Sampling) โดยใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ โดยเก็บข้อมูลจากการสัมภาษณ์เชิงลึกจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญแล้ว นำมาสังเคราะห์เพื่อหาข้อสรุปในการสร้างรูปแบบการเสริมสร้างสมรรถนะด้านการสอนของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนในเขตปกครองคณะสงฆ์ ภาค ๔ ผลการวิจัยพบว่า ๑. สมรรถนะพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนในเขตการปกครองคณะสงฆ์ภาค ๔ โดยการ วิเคราะห์และสังเคราะห์หลักการ แนวคิด ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องและการสัมภาษณ์ พบว่า สมรรถนะด้านการสอนพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน ในเขตการปกครองคณะสงฆ์ ภาค ๔ ประกอบด้วยสมรรถนะ ๓ องค์ประกอบ ได้แก่ องค์ประกอบที่ ๑ สมรรถนะด้านการสอนของพระ สอนศีลธรรม ประกอบด้วย ๔ ด้าน องค์ประกอบที่ ๒ การส่งเสริมการพัฒนาสมรรถนะด้านการสอน ของพระสอนศีลธรรม ประกอบด้วย ๕ ประการองค์ประกอบที่ ๓ กิจกรรมในการส่งเสริมพระสอน ศีลธรรมประกอบด้วย ๓ ด้าน ได้แก่ ด้านความรู้ ด้านเจตคติ และทักษะ ๒.รูปแบบการเสริมสร้างสมรรถนะพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนในเขตการปกครองคณะ สงฆ์ ภาค ๔ ประกอบด้วยองค์ประกอบ ๓ ด้าน ได้แก่ ๑) ด้านสมรรถนะด้านการสอนของพระสอนศีลธรรม ซึ่งประกอบด้วยด้านความรู้ ด้านเจตคติ ด้านทักษะ ๒) ด้านการส่งเสริมการพัฒนาสมรรถนะด้านการสอนพระสอนศีลธรรมได้แก่การจัดระบบการสรรหาที่มุ่งใจพระเก่ง ดี เข้าสู่การเป็นพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนการจัดระบบและกลไกในการพัฒนาพระสอนศีลธรรมให้มีคุณภาพ การจัดระบบการส่งเสริมสนับสนุนการจัดการเรียนการสอนให้เอื้อต่อการปฏิบัติงานของ พระสอนศีลธรรม การจัดระบบการเสริมขวัญกำลังใจและความก้าวหน้าในวิชาชีพครู การกระจายอำนาจในการทำงาน ๓) ด้านกิจกรรมในการส่งเสริมได้แก่ด้านความรู้ ด้านเจตคติ ด้านทักษะ ๓.การนำเสนอรูปแบบการเสริมสร้างสมรรถนะด้านการสอนพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนในเขตการปกครองคณะสงฆ์ภาค ๔ ประกอบด้วย (๑) สมรรถนะด้านการสอนของพระสอนศีลธรรม ๓ ด้าน ได้แก่ ด้านความรู้ เจตคติ และทักษะ (๒) การส่งเสริมด้านการสอนพระสอนศีลธรรม ประกอบด้วย ๕ ประการ (๓) กิจกรรมในการส่งเสริม ๓ ด้านได้แก่ ด้านความรู้ ด้านเจตคติ และด้านทักษะซึ่งสามารถนำไปสู่แนวทางในการเสริมสร้างสมรรถนะด้านการสอนพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนในเขตการปกครองคณะสงฆ์ภาค ๔ ให้มีศักยภาพยิ่งขึ้น

๘.) พระมหาเกรียงศักดิ์ อินทปญโญ^{๔๒} ได้ทำการศึกษาการพัฒนาศักยภาพของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนในจังหวัดลำปาง มีวัตถุประสงค์ เพื่อการพัฒนาศักยภาพของพระสอนศีลธรรมของโรงเรียนในจังหวัดลำปาง ซึ่งยังขาดความรู้ในการเขียนแผนการสอน ขาดเทคนิควิธีการสอน ขาดความรู้ในการผลิตสื่อและการใช้สื่อเทคโนโลยีสารสนเทศ ผลการศึกษาพบว่า โดยรวมมีปัญหาด้านการฝึกอบรมด้านการผลิตสื่อการใช้สื่อขาดเทคนิควิธีการสอน ขาดความรู้ในการผลิตสื่อ และการใช้สื่อเทคโนโลยีสารสนเทศทำให้ผู้เรียนขาดความกระตือรือร้นในเนื้อหาวิชาพระพุทธศาสนา สำหรับปัญหาด้านการพัฒนาศักยภาพพระสอนศีลธรรมของโรงเรียนในจังหวัดลำปาง โดยภาพรวมแล้วทุกด้านอยู่ในระดับปานกลาง

๘.) บุญหนา จิमानัง และฤดี แสงเดือนฉาย^{๔๓} ได้วิจัยเรื่อง “การประเมินประสิทธิภาพการสอนของพระสอนศีลธรรมในสถานศึกษาเขตปกครองคณะสงฆ์ภาค ๙” ผลการศึกษาสรุปได้ดังนี้ประชากรกลุ่มตัวอย่างให้ความเห็นว่า พระสอนศีลธรรมในสถานศึกษาเขตปกครองคณะสงฆ์ภาค ๙ มีประสิทธิภาพการสอนอยู่ในระดับดี เมื่อเปรียบเทียบประสิทธิภาพการสอนของพระสอนศีลธรรมกับตัวแปรอิสระ พบว่า พระสอนศีลธรรมที่มีอายุต่างกัน มีวุฒิการศึกษาแผนกธรรมต่างกัน มีวุฒิการศึกษาแผนกบาลีต่างกัน มีประสิทธิภาพการสอนศีลธรรมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ ๐.๐๕ สำหรับความพึงพอใจต่อพฤติกรรมของนักเรียน พบว่า กลุ่มตัวอย่างมีความพึงพอใจต่อพฤติกรรมของนักเรียนหลังจากมีพระสอนศีลธรรมดีเพียงร้อยละ ๕๓.๓ ส่วนปัจจัยที่มีผลต่อประสิทธิภาพการสอนศีลธรรม พบว่า ระยะเวลาที่สอนระดับความพึงพอใจต่อพฤติกรรมของนักเรียน จำนวนชั่วโมงสอนจำนวนนักเรียนมีความสัมพันธ์กับประสิทธิภาพการสอนในเชิงบวก

๑๐.) พระมหาบุญเลิศ อินทปญโญ^{๔๔} ได้วิจัยเรื่อง “การศึกษาความคิดเห็นของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน ผู้บริหารสถานศึกษา ครูและนักเรียนที่มีต่อการดำเนินงานโครงการพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน ในเขตปกครองคณะสงฆ์ภาค ๕” พบว่า พระสอนศีลธรรมมีความต้องการในการพัฒนาสมรรถภาพการสอนโดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง ผู้บริหารสถานศึกษามีความเห็นเกี่ยวกับบทบาทของพระสอนศีลธรรม

^{๔๒} พระมหาเกรียงศักดิ์ อินทปญโญและคณะ, “การพัฒนาศักยภาพของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนในจังหวัดลำปาง”, (สถาบันวิจัยพุทธศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๗).

^{๔๓} บุญหนา จิमानัง และฤดี แสงเดือนฉาย, “การประเมินประสิทธิภาพการสอนของพระสอนศีลธรรมในสถานศึกษาเขตปกครองคณะสงฆ์ภาค ๙”, รายงานการวิจัย, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๑).

^{๔๔} พระมหาบุญเลิศ อินทปญโญ และคณะ, “การศึกษาความคิดเห็นของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน ผู้บริหารสถานศึกษา ครูและนักเรียนที่มีต่อการดำเนินงานโครงการพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนในเขตปกครองคณะสงฆ์ ภาค ๕”, รายงานการวิจัย, (บัณฑิตวิทยาลัย : วิทยาลัยสงฆ์พุทธชินราช, ๒๕๕๒).

ในโรงเรียนอยู่ในระดับมาก ครูพี่เลี้ยงมีความคิดเห็นต่อพฤติกรรมการจัดการเรียนการสอนของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนและการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของนักเรียนหลังจากที่พระสอนศีลธรรมเข้าไปสอนอยู่ในระดับมาก นักเรียนมีความคิดเห็นต่อประสิทธิภาพการสอนอยู่ในระดับมาก เปรียบเทียบความคิดเห็นของผู้บริหารสถานศึกษา ครูและนักเรียนที่มีต่อการดำเนินโครงการพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนในเขตปกครองคณะสงฆ์ภาค ๕ แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญ ทางสถิติระดับ ๐.๐๑ โดยครูมีความเห็นต่อการดำเนินโครงการพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนมากที่สุด รองลงมา คือนักเรียนและที่มีความเห็นน้อยที่สุดคือ ผู้บริหารสถานศึกษา เมื่อทำการทดสอบต่อเนื่อง ด้วยวิธีจับคู่พหุคูณก็พบว่า ทุกกลุ่มมีความเห็นเฉลี่ยแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

๑๑.) **สุเทพ เชื้อสมุทร**^{๔๕} ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง รูปแบบการพัฒนาสมรรถนะพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนมัธยมศึกษา พบว่า การวิจัยนี้ มีวัตถุประสงค์ (๑) เพื่อสร้างรูปแบบการพัฒนาสมรรถนะพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนมัธยมศึกษา และ (๒) เพื่อประเมินรูปแบบการพัฒนาสมรรถนะพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนมัธยมศึกษา กลุ่มตัวอย่างที่ในการวิจัยนี้ ได้แก่ พระสอนศีลธรรมที่ปฏิบัติการสอนในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา (สพม.) สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ ซึ่งอยู่ในความปกครองของคณะสงฆ์ภาค ๑๓ จำนวน ๓๙๘ รูปเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย เป็นแบบสอบถาม มีลักษณะเป็นมาตราส่วนประมาณค่า ๕ ระดับมีความเชื่อมั่น ๐.๘๒ ค่าสถิติที่ใช้คือ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐาน ผลการวิจัย พบว่า รูปแบบการพัฒนาสมรรถนะพระสอนศีลธรรมมี ๖ ด้าน ได้แก่ (๑) ด้านเนื้อหาและหลักสูตร (๒) ด้านการจัดการเรียนการสอน (๓) ด้านผลิตและการใช้สื่อ (๔) ด้านการวัดและประเมินผล (๕) ด้านการวิจัยในชั้นเรียน (๖) ด้านคุณลักษณะและเจตคติ โดยมีคุณภาพพระดับมากที่สุด คือสมรรถนะด้านการทำวิจัยในชั้นเรียน นอกนั้นมีคุณภาพพระดับมาก ตามลำดับผลการประเมินรูปแบบจากผู้เชี่ยวชาญโดยการสนทนากลุ่มทุกคน มีความคิดเห็นว่ารูปแบบการพัฒนาสมรรถนะพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนมัธยมศึกษา มีความเหมาะสมระดับมากที่สุดในด้านความเหมาะสม ความสอดคล้อง และความเป็น ประโยชน์ สำหรับด้านความเป็นไปได้มีความคิดเห็นในระดับมาก ในการสรุปแนวทางการพัฒนาสมรรถนะพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนมัธยมศึกษา ประกอบด้วย การฝึกอบรม การปฐมนิเทศ การกำกับติดตาม การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ การประเมินผล และการรายงาน

^{๔๕} สุเทพ เชื้อสมุทร, รูปแบบการพัฒนาสมรรถนะพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนมัธยมศึกษา. (ปริญญาคุชฎีบัณฑิต, มหาวิทยาลัยศรีปทุม, ๒๕๕๓).

๑๒.) อนุพันธ์ อภิชยานุภาพ^{๔๖} ได้วิจัยเรื่อง “การติดตามประเมินผลโครงการครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน สังกัดมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตมหาวชิราลงกรณราช วิทยาลัย” ผลการวิจัยพบว่า ผลการประเมินอยู่ในระดับดีมากทั้ง ๕ ด้าน คือ ด้านบริบทโครงการครู พระสอนศีลธรรมในโรงเรียน มีการกำหนดวัตถุประสงค์สอดคล้องกับนโยบายของโรงเรียน สภาพปัญหาในปัจจุบันและมีความชัดเจน ทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องมีส่วนร่วมรับผิดชอบร่วมกัน ด้านปัจจัยนำเข้า มีการแต่งตั้งบุคลากรที่รับผิดชอบโครงการ เป็นบุคลากรที่มีความรู้ความเข้าใจและมีจำนวนเพียงพอ โดยกิจกรรมมีความเหมาะสมและสอดคล้องกับสภาพของโรงเรียนและมีการประสานความร่วมมือกับชุมชนและหน่วยงานต่าง ๆ ด้านกระบวนการโรงเรียนได้ดำเนินการตามโครงการและแผนปฏิบัติการที่วางไว้ มีการดำเนินงานครบทุกกิจกรรมและเป็นไปตามระยะเวลาที่กำหนด มีการนำผลการประเมิน มาปรับปรุงแก้ไขและพัฒนาอย่างต่อเนื่อง ด้านผลผลิต นักเรียนมีความรักสามัคคีในหมู่คณะ มีความซื่อสัตย์ต่อตนเองและผู้อื่น มีการออมเงินและเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ต่อผู้อื่น ด้านผลกระทบ นักเรียนมีการพัฒนาพฤติกรรมด้านคุณธรรมจริยธรรมและดำเนินชีวิตอย่างพอเพียง มีความประมาท มีเหตุมีผล และมีความภูมิใจในตนเองพอควร

๑๓. พระราชรัตนมงคล (มนตรี ยางธิสาร)^{๔๗} ได้วิจัยเรื่อง “การพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมวิธีสอนศีลธรรมระดับมัธยมศึกษาตอนต้นของพระสอนศีลธรรมตามโครงการของกระทรวงศึกษาธิการ” ผลการวิจัยสรุปได้ ดังนี้ ๑) หลักสูตรฝึกอบรม วิธีสอนศีลธรรมระดับมัธยมศึกษาตอนต้นของพระสอนศีลธรรม มีผลการประเมินดัชนีความสอดคล้อง มากกว่า ๐.๕๐ และมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด ๒) ผลการทดลองใช้หลักสูตรฝึกอบรม พบว่าหลังการฝึกอบรม ผู้เข้ารับการฝึกอบรมมีคะแนน ทดสอบความรู้เพิ่มขึ้นมากกว่าก่อนการฝึกอบรม อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕ ๓) ผู้เข้ารับการฝึกอบรมมีความพึงพอใจต่อการใช้หลักสูตรฝึกอบรม อยู่ในระดับมากที่สุด และ ๔) การติดตามผล การใช้หลักสูตรฝึกอบรมเมื่อเวลาผ่านไปแล้ว ๑ เดือนพบว่า ผู้เข้ารับการฝึกอบรมได้นำความรู้ที่ได้รับ จากการฝึกอบรมไปใช้ปฏิบัติงานสอน ได้ผลจริง และจากการสนทนากลุ่ม พบว่า หลักสูตรมีความ สอดคล้องและมีความเหมาะสมทั้งด้านระยะเวลา ด้านเนื้อหา ด้านกิจกรรม ด้านสื่อการเรียนการสอน และด้านการประเมินผล สามารถนำไปใช้เป็นหลักสูตรฝึกอบรมวิธีสอนศีลธรรมระดับมัธยมศึกษา ตอนต้นของพระสอนศีลธรรม ตามโครงการของ กระทรวงศึกษาธิการ และสามารถนำไปประยุกต์ใช้ กับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

^{๔๖} อนุพันธ์ อภิชยานุภาพ, “การติดตามประเมินผลโครงการครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน สังกัด มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตมหาวชิราลงกรณราชวิทยาลัย”, รายงานการวิจัย, ได้รับทุนอุดหนุนการวิจัย , (กรุงเทพมหานคร : มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย, ๒๕๕๕).

^{๔๗} พระราชรัตนมงคล (มนตรี ยางธิสาร), “การพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมวิธีสอนศีลธรรมระดับมัธยมศึกษาตอนต้นของพระสอนศีลธรรมตามโครงการของกระทรวงศึกษาธิการ”, วิทยานิพนธ์การศึกษาคณะศึกษาศาสตร์, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, ๒๕๕๒).

สรุปได้ว่าพระสงฆ์มีหน้าที่ในการจัดการเรียนการสอนศีลธรรมหรือวิชาพระพุทธศาสนาในโรงเรียนทั้งระดับประถมศึกษาและชั้นมัธยมศึกษาร่วมกับครูในโรงเรียน ส่วนวิธีการสอนมีการวางแผนการสอน การจัดทำสื่อการเรียนการสอน การจัดกระบวนการเรียน การสอนและมีการวัดผลประเมินผลการสอน และจัดกิจกรรมส่งเสริมการเรียนการสอนพระพุทธศาสนา พระสงฆ์มีความรู้ ความสามารถ และประสบการณ์ด้านการเผยแผ่หลักธรรมคำสอนของพระพุทธเจ้า ทำให้นักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนในวิชาพระพุทธศาสนาดีขึ้น ใช้พุทธวิธีสอนของพระพุทธเจ้าพร้อมกับสั่งสอนคุณธรรมจริยธรรม เพื่อเป็นแนวทางในการพัฒนาการจัดการเรียนการสอนพระพุทธศาสนาในโรงเรียนปัจจุบันต่อไป

บทที่ ๓

ระเบียบวิธีวิจัย

โครงการวิจัยเรื่อง “การพัฒนานวัตกรรมเพื่อส่งเสริมศักยภาพครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนจังหวัดเชียงใหม่” มีวัตถุประสงค์ ๔ ประการคือ ๑) เพื่อวิจัยรูปแบบการพัฒนาศักยภาพครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนจังหวัดเชียงใหม่ ๒) เพื่อพัฒนาเทคนิคและวิธีการสอนครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนจังหวัดเชียงใหม่ ๓) เพื่อพัฒนาสื่อและนวัตกรรมการสอนแบบบูรณาการครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนจังหวัดเชียงใหม่ ๔) เพื่อวิจัยและพัฒนารูปแบบการสร้างหลักสูตรการสอนศีลธรรมแบบบูรณาการในโรงเรียนจังหวัดเชียงใหม่ ซึ่งผู้วิจัยได้กำหนดการวิจัยไว้ดังนี้

- ๓.๑ รูปแบบการวิจัย
- ๓.๒ พื้นที่การวิจัย ประชากร
- ๓.๓ เครื่องมือการวิจัย
- ๓.๔ การเก็บรวบรวมข้อมูล
- ๓.๕ การวิเคราะห์ข้อมูล
- ๓.๖ สรุปกระบวนการวิจัย

๓.๑ รูปแบบการวิจัย

รูปแบบวิธีการวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงปฏิบัติการ (Action Research) โดยใช้การวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยการลงพื้นที่สำรวจครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนจังหวัดเชียงใหม่ แต่ละพื้นที่เพื่อหาข้อมูลที่จะนำมาสังเคราะห์ให้ได้ข้อมูลที่ชัดเจน แล้วนำไปสร้างเป็นเครื่องมือเรียนรู้ หรือชุดการเรียนรู้ เพื่อการพัฒนานวัตกรรมส่งเสริมศักยภาพครูพระสอนศีลธรรมให้เป็นครูแห่งการเรียนรู้ที่น้อมนำเอาหลักคำสอนทางพระพุทธศาสนามาใช้ให้เกิดประโยชน์ มีเอกลักษณ์เฉพาะตน โดยมีการค้นคว้าด้านข้อมูลและเนื้อหาที่ส่งผลต่อการเรียนการสอน ได้แก่ ประสบการณ์ในการสอน ภาระงาน บุคลิกภาพ ความสัมพันธ์ระหว่างครูกับนักเรียน บรรยากาศในชั้นเรียน ความพึงพอใจในการปฏิบัติงาน และการใช้สื่อการสอน มีขั้นตอนการศึกษาค้นคว้า ดังนี้

๑. การศึกษาเชิงเอกสาร (Documentary Study) ทำการศึกษาและรวบรวมข้อมูลจากเอกสารตามแนวคิดในการวิจัย ๑๓ แนวคิด คือ ประวัติการศึกษาไทย หลักการจัดการศึกษาของไทย แนวคิดเกี่ยวกับรูปแบบการเรียนรู้ที่เป็นสากลบทบาทของครูผู้สอนวิชาพระพุทธศาสนา โครงการพระสอนศีลธรรม ด้านสื่อการเรียนการสอน ด้านการวัดผลและประเมินผลการเรียนรู้ กระบวนการสอน การจัดการเรียนการสอน ประเภทวิธีสอนวิธีการสอนศีลธรรมในโรงเรียน บทบาทของพระสงฆ์ในโรงเรียนและการพัฒนานวัตกรรมการศึกษา

๒. การศึกษาภาคสนาม (Field Study) โดยการสำรวจข้อมูลเบื้องต้นและคัดเลือกโรงเรียนเป้าหมายแบบเจาะจง (Purposive Sampling) เพื่อรวบรวมข้อมูลของพื้นที่ ๒๕ อำเภอ มีหลักเกณฑ์ในการคัดเลือกพื้นที่ ดังนี้

๑) สถานที่ในการลงพื้นที่สำรวจต้องเป็นสถานที่เหมาะสมและมีศักยภาพในการพัฒนาพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน

๒) สถานที่ในการลงพื้นที่สำรวจนั้น ต้องมีโรงเรียน ผู้บริหารโรงเรียน อนุญาตและให้ความร่วมมือในพัฒนาองค์ความรู้ทางพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนในอดีตจนถึงปัจจุบันได้

๓) สถานที่ในการลงพื้นที่สำรวจ โดยมีนักเรียนและครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน ที่เป็นแหล่งเรียนรู้เพื่อให้ข้อมูลที่เป็นประโยชน์ในการนำมาสังเคราะห์องค์ความรู้

๔) ผู้วิจัยได้ดำเนินการสำรวจสถานที่ในการลงพื้นที่ต่างๆ และนำมาวิเคราะห์ถึงองค์ประกอบในการทำงานวิจัย มีดังนี้

๑. จากผลการวิเคราะห์ในสภาพปัจจุบันแสดงให้เห็นว่า ครูพระสอนศีลธรรมเป็นผู้ที่มีบทบาทสำคัญอย่างยิ่งในการปลูกฝังคุณธรรมและจริยธรรมให้แก่เยาวชนในโรงเรียน โดยผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องทุกฝ่ายต้องให้ความสำคัญและความสนใจ ครูพระสอนศีลธรรม ครูผู้สอน นักเรียน สถานที่สอน สื่อการสอน การวัดผลที่ได้ประสิทธิภาพและการจัดการหลักสูตรที่ต้องมีความเกี่ยวเนื่องเชื่อมโยงกับหลักสูตรสามัญและสอดคล้องกับกระทรวงศึกษาธิการ

๒. โรงเรียนและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการจัดการศึกษา อันได้แก่ กระทรวงศึกษาธิการ กระทรวงวัฒนธรรม สำนักงานพระพุทธศาสนา และมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย และผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องทุกฝ่าย สนับสนุนให้ครูพระสอนศีลธรรมมีความรู้ในด้านต่างๆ มากขึ้น ทั้งในแง่ของวิชาการ เทคโนโลยี ตลอดจนเครื่องมือที่ทันสมัยต่าง ๆ สามารถที่จะนำเอาเทคโนโลยีที่ทันสมัยเหล่านั้นมาผนวกเข้ากับวิชาสามัญที่มีการเรียนการสอนในโรงเรียนและสามารถสอดแทรกหลักสูตรต่าง ๆ ได้อย่างเหมาะสม ซึ่งจะทำให้การสอนศีลธรรมมีประสิทธิภาพมากขึ้น

๓.๒ พื้นที่การวิจัย

พื้นที่การวิจัยโรงเรียนจังหวัดเชียงใหม่ที่มีครูพระสอนศีลธรรมเข้าไปสอน จำนวน ๒๕ อำเภอ
ประชากร

ครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนจังหวัดเชียงใหม่ จำนวน ๒๕ รูป/คน ครู นักเรียน ผู้บริหาร กลุ่ม
ผู้เชี่ยวชาญ และเจ้าหน้าที่ดูแลพระสอนศีลธรรม เป็นต้น

ผู้ให้ข้อมูลสำคัญในการวิจัย

๑) ครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน จังหวัดเชียงใหม่ ได้แก่ อำเภอเมืองเชียงใหม่ อำเภอสันกำแพง
อำเภอดอยสะเก็ด อำเภอแม่ออน อำเภอแม่ริม อำเภอแม่แตง อำเภอสันทราย อำเภอสะเมิง อำเภอพร้าว
อำเภอเชียงดาว อำเภอฝาง อำเภอแม่อาว อำเภอไชยปราการ อำเภอเวียงแหง อำเภอหางดง อำเภอสันป่า
ตอง อำเภอสารภี อำเภอแม่วาง อำเภอดอยหล่อ อำเภอฮอด อำเภอดอยเต่า อำเภออมก๋อย อำเภอจอมทอง
อำเภอแม่แจ่ม และอำเภอภักดานิวัฒนา โรงเรียนจำนวนทั้งหมด ๒๕ โรงเรียน จำนวน ๒๐๔ รูป/คน

๒) เครือข่ายครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนจังหวัดเชียงใหม่ จำนวน ๒๕ รูป

๑	พระสมบัติ สิริสมปนโน	ผู้ประสานงานอำเภอเมือง
๒	พระประดิษฐ์ ชินวิโส	ผู้ประสานงานอำเภอสันกำแพง
๓	พระครูสังฆรักษ์วัชรวิชัย สุทธิญาโณ	ผู้ประสานงานอำเภอดอยสะเก็ด
๔	พระครูวีรสารโกวิท	ผู้ประสานงานอำเภอแม่ออน
๕	พระปลัดอรุณ ชุตินฺธโร	ผู้ประสานงานอำเภอแม่ริม
๖	พระบดีรินทร์ ชุตินฺธโร	ผู้ประสานงานอำเภอแม่แตง
๗	พระอนุชิต จันทรสี	ผู้ประสานงานอำเภอพร้าว
๘	พระครูชาคริยานุรักษ์	ผู้ประสานงานอำเภอสะเมิง
๙	พระครูเกษมจิริยานุกุล	ผู้ประสานงานอำเภอเชียงดาว
๑๐	พระขจรศักดิ์ กิตติวณฺโณ	ผู้ประสานงานอำเภอฝาง
๑๑	พระปลัดพิทักษ์พงษ์ ปญญาวิชโร	ผู้ประสานงานอำเภอไชยปราการ
๑๒	พระครูสมุห์ธนภุต วิสุทฺโธ	ผู้ประสานงานอำเภอแม่อาว
๑๓	พระครูธีรภิกขุโกศล สุธีโร	ผู้ประสานงานอำเภอเวียงแหง
๑๔	พระครูปรีชาปริยัตยาทร	ผู้ประสานงานอำเภอสันป่าตอง
๑๕	พระเจษฎา ญาณเมธี	ผู้ประสานงานอำเภอหางดง
๑๖	พระมหาอภิวัฒน์ กนตสีโล	ผู้ประสานงานอำเภอสารภี
๑๗	พระครูสุนทรธรรมโชติ	ผู้ประสานงานอำเภอแม่วาง

๑๘	พระครูมนัสสุทธิการ	ผู้ประสานงานอำเภอตอยหล่อ
๑๙	พระสิทธิพร สถัญจิตโต	ผู้ประสานงานอำเภอฮอด
๒๐	พระจตุพล อภิวิฑฒโน	ผู้ประสานงานอำเภอตอยเต่า
๒๑	พระอธิการกิตติศักดิ์ สุธีโร	ผู้ประสานงานอำเภออมก๋อย
๒๒	พระครูสมุห์สุเมศ สุเมโธ	ผู้ประสานงานอำเภอจอมทอง
๒๓	พระมหาสมคิด สิริบุญโญ	ผู้ประสานงานอำเภอภักดานิวัฒนา
๒๔	พระมหาศรีรัตน์ สุตตธมโม	ผู้ประสานงานอำเภอเชียงดาว
๒๕	พระเอกพล ธิรบุญโญ	ผู้ประสานงานอำเภอสันทราย

๓) ผู้บริหารโรงเรียน ครูผู้สอน ครูผู้สอนสายสังคมศึกษา จำนวน ๒๕ คน

๔) นักเรียนโรงเรียนของอำเภอเมืองเชียงใหม่ อำเภอสันกำแพง อำเภอดอยสะเก็ด จำนวน ๒๕ คน ประเมินด้านรูปแบบการสอน ด้านเทคนิคการสอน ด้านพัฒนาสื่อ นวัตกรรมการสอน และด้านการพัฒนาหลักสูตร ก่อนและหลังการวิจัย

๕) ผู้เชี่ยวชาญด้านการศึกษา เช่น สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน สาขาจิตวิทยาการศึกษา สาขาเทคโนโลยีการศึกษา จากมหาวิทยาลัยต่าง ๆ เช่น มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลล้านนา จำนวน ๑๐ รูป/คน

ผู้เชี่ยวชาญและผู้ทรงคุณวุฒิในสาขาต่าง ๆ ประกอบด้วย

๑	พระครูสิริสุตานุยุต,ผศ.ดร.	ผู้อำนวยการวิทยาลัยสงฆ์ลำพูน
๒	รศ.ดร.ปรุทมม์ บุญศรีตัน	มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ ผู้เชี่ยวชาญทางด้านพระพุทธศาสนา
๓	รศ.ดร.สัญญา สะสอง	มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่ ผู้เชี่ยวชาญทางการพัฒนาเทคนิคและวิธีการสอน
๔	ผศ.ยุรธรา จีนา	มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลล้านนา ผู้เชี่ยวชาญทางด้านจิตวิทยาการศึกษา
๕	รศ.อุเทน ปัญโญ	มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ ผู้เชี่ยวชาญทางด้านหลักสูตรและการสอน
๖	ผศ.เกษตร แก้วภักดี	มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลล้านนา ผู้เชี่ยวชาญทางด้านสื่อและนวัตกรรมการสอน
๗	ดร.ศรีไพร จันทร์เขียว	ผู้เชี่ยวชาญทางด้านหลักสูตรและการสอน
๘	ผศ.ดร.โผน นามณี	มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตล้านนา ผู้เชี่ยวชาญทางการพัฒนาศักยภาพครู

- ๙ ดร.จิตติรัตน์ วลีษฐ์พลพงศ์ ครูชำนาญการพิเศษ โรงเรียนวัดสอนดอก ผู้เชี่ยวชาญด้านการพัฒนาศักยภาพครูพระสอนศีลธรรม
- ๑๐ อ.พัชรธีรัตน์ พงษ์วานิช ครูชำนาญการพิเศษ ผู้เชี่ยวชาญด้านการพัฒนาหลักสูตรการเรียนรู้อ

๖) เจ้าหน้าที่ดูแลโครงการพระสอนศีลธรรมมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขต เชียงใหม่ จำนวน ๑ คน

๓.๓ เครื่องมือการวิจัย

ในการดำเนินการตามโครงการวิจัยนี้ ผู้วิจัยได้คัดเลือกเครื่องมือที่สอดคล้องกับการพัฒนา นวัตกรรมทางการศึกษา ดังนี้

๑. แบบการสัมภาษณ์ โดยการใช้แบบสัมภาษณ์เชิงลึกอย่างมีโครงสร้าง (Structured In-depth interview) โดยเป็นการสอบถามในประเด็นที่เกี่ยวข้องกับการวิจัยและประเด็นอื่นๆ เพื่อให้ได้คำตอบตาม วัตถุประสงค์ของการวิจัย

๒. แบบสอบถาม เพื่อใช้แบบสอบถาม วัดความพึงพอใจในการใช้นวัตกรรมทางการศึกษา และใน ประเด็นที่เกี่ยวข้องกับการวิจัย ๔ ประเด็น ดังนี้

- ๑) รูปแบบการพัฒนาศักยภาพครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนจังหวัดเชียงใหม่
- ๒) การพัฒนาเทคนิคและวิธีการสอนครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนจังหวัดเชียงใหม่
- ๓) การพัฒนาสื่อและนวัตกรรมการสอนแบบบูรณาการครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน จังหวัดเชียงใหม่
- ๔) การพัฒนาหลักสูตรการสอนแบบบูรณาการของครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนจังหวัด เชียงใหม่

โดยการนำแบบสอบถามที่สร้างขึ้นเสนอให้ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบความถูกต้องด้านรูปแบบ ภาษา ข้อคำถาม และแก้ไขปรับปรุงตามข้อเสนอแนะก่อนนำเครื่องมือไปดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

๓. ชุดปฏิบัติการกิจกรรมถอดองค์ความรู้การพัฒนานวัตกรรมเพื่อส่งเสริมศักยภาพครูพระสอน ศีลธรรม (Work shop) จากกลุ่มเครือข่ายพระสอนศีลธรรม, ผู้บริหาร (ผู้ดูแลครูพระสอนศีลธรรม) และครูใน โรงเรียน, เจ้าหน้าที่ดูแลพระสอนศีลธรรม

- ๑) คู่มือรูปแบบการพัฒนาศักยภาพครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนจังหวัดเชียงใหม่
- ๒) คู่มือในอบรมการพัฒนาเทคนิคและวิธีการสอนครูพระสอนศีลธรรมในจังหวัดเชียงใหม่

๓) คู่มือในอบรมการพัฒนาสื่อและนวัตกรรมการสอนแบบบูรณาการครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนจังหวัดเชียงใหม่

๔) คู่มือในการวิพากษ์หลักสูตรการอบรมเชิงปฏิบัติการครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนจังหวัดเชียงใหม่

๕) การนำผลผลิตที่ได้มาเสนอร่วมกันเพื่อสร้างนวัตกรรมเพื่อส่งเสริมศักยภาพครูพระสอนศีลธรรม

๔. ชุดปฏิบัติการในการวิพากษ์สร้างหลักสูตรเพื่อส่งเสริมศักยภาพครูพระสอนศีลธรรม (Workshop)

๕. ชุดปฏิบัติการในการประเมินผลในอบรมและพัฒนาศักยภาพครูพระสอนศีลธรรม (Workshop)

๑) แบบประเมินผลในการพัฒนาเทคนิคและวิธีการสอนครูพระสอนศีลธรรมในจังหวัดเชียงใหม่

๒) แบบประเมินผลในการพัฒนาสื่อและนวัตกรรมการสอนแบบบูรณาการครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนจังหวัดเชียงใหม่

๓.๔ การเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูลเพื่อให้ได้ข้อมูลตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ ผู้วิจัยได้แบ่งการเก็บรวบรวมข้อมูลวิจัยออกเป็น ๖ ระยะ มีขั้นตอนการดำเนินการวิจัย ดังนี้

๓.๔.๑ ระยะที่ ๑ การจัดประชุมทีมวิจัย เพื่อชี้แจงความรู้ความเข้าใจและจัดสร้างการจัดสร้างเครื่องมือประกอบการวิจัย ได้แก่ แบบสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) แบบประเมินผล แบบวิพากษ์หลักสูตร โดยการใช้เครื่องมืออุปกรณ์ประกอบการวิจัย ได้แก่ เครื่องบันทึกภาพและเสียง และความพร้อมของอุปกรณ์เครื่องมือการทำงานใบนุญาตจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ ทีมมหาวิทาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

๓.๔.๒ ระยะที่ ๒ การลงสำรวจข้อมูลภาคสนาม (Field Study) โดยการคัดเลือกโรงเรียนเป้าหมาย โดยคัดเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบทหาโร ยามาเน่ ตามระเบียบวิธีวิจัย เพื่อรวบรวมข้อมูลในเชิงกายภาพของพื้นที่ ๒๕ อำเภอ โดยการทำจดหมายและประสานงานติดต่อเพื่อขออนุญาตทำวิจัยกับกลุ่มประชากรเป้าหมายตามเครื่องมือวิจัย เพื่อตอบวัตถุประสงค์ข้อที่ ๑ ร่วมกับเอกสารทางสำนักงานพระสอนศีลธรรมมหาวิทาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตเชียงใหม่ ข้อมูลจากทางเจ้าหน้าที่ผู้ดูแลพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน เพื่อสร้างองค์ความรู้ในการพัฒนาศักยภาพครูพระสอนศีลธรรมโดยตรง

๓.๔.๓ ระยะที่ ๓ การจัดพิมพ์เอกสารรายงานความก้าวหน้างานวิจัย เพื่อนำเสนอรายงานความก้าวหน้าแก่แหล่งทุนสถาบันวิจัยพุทธศาสตร์ เพื่อพัฒนาและปรับปรุงรายงานความก้าวหน้างานวิจัยและนำเครื่องมือการวิจัยไปทดสอบความตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) และทดสอบความเชื่อมั่น (Reliability) ในการจัดทำวิจัยฉบับสมบูรณ์

๓.๔.๔ ระยะที่ ๔ การอบรมเชิงปฏิบัติการในการพัฒนานวัตกรรมเพื่อส่งเสริมศักยภาพครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนจังหวัดเชียงใหม่ ให้แก่ครูพระสอนศีลธรรม ครูในโรงเรียนจังหวัดเชียงใหม่ ๒๕ อำเภอ

๓.๔.๕ ระยะที่ ๕ การสรุปองค์ความรู้การพัฒนาศักยภาพครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนจังหวัดเชียงใหม่ โดยชุดปฏิบัติการกิจกรรมถอดองค์ความรู้ (Work shop) เพื่อนำมาเป็นคู่มือด้านเทคนิคและวิธีการสอน คู่มือการพัฒนาสื่อและนวัตกรรมการสอน และจัดทำวิพากษ์หลักสูตร เพื่อตอบวัตถุประสงค์ข้อที่ ๒ การพัฒนาเทคนิคและวิธีการสอนครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนจังหวัดเชียงใหม่ และวัตถุประสงค์ข้อที่ ๓ การพัฒนาสื่อและนวัตกรรมการสอนแบบบูรณาการ เพื่อตอบวัตถุประสงค์ข้อที่ ๔ เพื่อพัฒนานำมาสร้างหลักสูตรแบบบูรณาการ ครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนจังหวัดเชียงใหม่

๓.๔.๖ ระยะที่ ๖ การจัดทำสื่อสิ่งพิมพ์ คู่มือ วีดีโอ แอปพลิเคชัน เว็บไซต์ เพื่อเผยแพร่ความรู้สู่สาธารณชน รวมทั้งการจัดทำแผ่นพับโปรซิวส์ หนังสือสรุปองค์ความรู้ จำนวน ๑๐ เล่ม และการเผยแพร่สู่สื่อสารมวลชน สื่อสารสนเทศ วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ และการจัดพิมพ์เอกสารรายงานวิจัยฉบับสมบูรณ์

๓.๕ การวิเคราะห์ข้อมูล

การศึกษาวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยเชิงปฏิบัติการ (Action Research) โดยใช้การวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยผู้วิจัยดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลตามเนื้อหา (Content analysis) แล้วสรุปตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ เมื่อได้รับข้อมูลจากการเก็บรวบรวมข้อมูล ดำเนินการ ดังนี้

๑. วิเคราะห์ข้อมูลการศึกษาวิจัยจากเอกสาร ประกอบด้วยข้อมูลที่ได้จากแบบสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) แบบสอบถาม แบบประเมินผล และแบบวิพากษ์หลักสูตร

๒. นำข้อมูลจากเอกสารและการสำรวจมาวิเคราะห์เชิงพรรณนา และการนำเสนอภาพกิจกรรมและชุดองค์ความรู้ (หนังสือสรุปองค์ความรู้) แอปพลิเคชัน เว็บไซต์ และวีดิทัศน์องค์ความรู้ในพื้นที่โรงเรียนทั้ง ๒๕ อำเภอ ให้ได้ผลเป็นเชิงประจักษ์ และนำผลไปใช้ประโยชน์ได้จริงในวงกว้าง

๓.๖ สรุปกระบวนการวิจัย

ผู้วิจัยได้สรุปกระบวนการวิจัยดังนี้

๑. เป็นการนำเสนอผลการวิจัยจากการพัฒนานวัตกรรมการสอนของครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนจังหวัดเชียงใหม่เป็นชุดองค์ความรู้ในการสังเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพประกอบการบรรยายตามวัตถุประสงค์การวิจัย ในลักษณะการพรรณนาความ (Descriptive Presentation) ประกอบภาพถ่ายพร้อมการบรรยาย

๒. ผลการลงพื้นที่สำรวจองค์ความรู้การพัฒนานวัตกรรมการสอนของครูพระสอนศีลธรรมในแต่ละพื้นที่ เพื่อหาข้อมูลที่จะนำมาสังเคราะห์ให้ได้ข้อมูลที่ชัดเจน แล้วนำไปสร้างเป็นเครื่องมือการเรียนรู้ หรือ ชุดการเรียนรู้ เพื่อการพัฒนาพื้นที่ ๒๕ อำเภอในจังหวัดเชียงใหม่ให้เป็นอำเภอที่พัฒนาด้านนวัตกรรมการศึกษาของพระสอนศีลธรรม

๓. การพัฒนานวัตกรรมการสอนของครูพระสอนศีลธรรม มีการจัดกิจกรรมการถ่ายทอดและอบรม การวิพากษ์หลักสูตรแบบบูรณาการในโรงเรียนให้แก่พระสอนศีลธรรมจากผู้เชี่ยวชาญ จำนวน ๑๐ คน

๔. ได้ชุดความรู้รูปแบบการพัฒนาศักยภาพ จำนวน ๑ เล่ม คู่มือเทคนิคและวิธีการสอน จำนวน ๑ เล่ม คู่มือสื่อและนวัตกรรมการสอน จำนวน ๑ เล่ม หลักสูตรแบบบูรณาการ จำนวน ๑ เล่ม แอปพลิเคชัน จำนวน ๑ เรื่อง รายงานวิจัยจำนวน ๕ เล่ม ได้บทความวิจัยจำนวน ๕ เรื่อง และได้วิทยุทัศน์ด้านกระบวนการศึกษาและผลการวิจัยครูพระสอนศีลธรรม ๑ เรื่อง

๕. ครูพระสอนศีลธรรมในจังหวัดเชียงใหม่นำไปใช้ในการสอนอย่างมีประสิทธิภาพและขยายผลให้เกิดประสิทธิผลแก่ผู้เรียน

บทที่ ๔

ผลการวิจัย

การศึกษาวิจัยเรื่อง “การพัฒนานวัตกรรมเพื่อส่งเสริมศักยภาพครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนจังหวัดเชียงใหม่” เป็นการวิจัยเชิงปฏิบัติการ (Action Research) โดยใช้การวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) มีวัตถุประสงค์ ๔ ประการคือ ๑) เพื่อวิจัยรูปแบบการพัฒนาศักยภาพครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนจังหวัดเชียงใหม่ ๒) เพื่อพัฒนาเทคนิคและวิธีการสอนครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนจังหวัดเชียงใหม่ ๓) เพื่อพัฒนาสื่อและนวัตกรรมการสอนแบบบูรณาการครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนจังหวัดเชียงใหม่ ๔) เพื่อวิจัยและพัฒนารูปแบบการสร้างหลักสูตรการสอนศีลธรรมแบบบูรณาการในโรงเรียนจังหวัดเชียงใหม่ ซึ่งผู้วิจัยได้นำเสนอผลการวิจัยดังนี้

๔.๑ รูปแบบการพัฒนาศักยภาพครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนจังหวัดเชียงใหม่

๔.๒ เทคนิคและวิธีการสอนครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนจังหวัดเชียงใหม่

๔.๓ การพัฒนาสื่อและนวัตกรรมการสอนแบบบูรณาการครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนจังหวัดเชียงใหม่

๔.๔ การพัฒนารูปแบบการสร้างหลักสูตรการสอนศีลธรรมแบบบูรณาการในโรงเรียนจังหวัดเชียงใหม่

๔.๑ รูปแบบการพัฒนาศักยภาพครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนจังหวัดเชียงใหม่

จากการศึกษารูปแบบการพัฒนาศักยภาพครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนจังหวัดเชียงใหม่ มีประเด็นที่น่าสนใจให้ศึกษา คือ เพื่อต้องการจะทราบความคิดเห็นเกี่ยวกับรูปแบบศักยภาพของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนจังหวัดเชียงใหม่ว่าเป็นอย่างไร เพื่อต้องการทราบความคิดเห็นในด้านวิธีการในการถ่ายทอด ในการจัดกิจกรรมว่ามีความเหมาะสมเพียงไร และต้องการศึกษาถึงความเหมาะสมของหลักสูตร ตามความคิดเห็นของพระที่สอนศีลธรรมในจังหวัดเชียงใหม่ ทั้ง ๒๕ อำเภอ ว่ามีความเหมาะสมเพียงไรกับวุฒิภาวะของนักเรียน โดยมีประเด็นในการสัมภาษณ์เชิงลึกในการจัดอบรม และการลงพื้นที่ในแต่ละอำเภอ เพื่อ

จัดทำเป็นแนวทางเกี่ยวกับรูปแบบการพัฒนาศักยภาพครูพระสอนศีลธรรม ได้วิเคราะห์ออกมาใน ๘ ประเด็น ดังนี้

ประเด็นที่ ๑ ความคุ้นเคยกับนักเรียน

การเรียนการสอนวิชาศีลธรรมในโรงเรียนไม่มีใครได้ผลด้วยเหตุปัจจัยหลายประการ อาทิเช่น วิชาศีลธรรมมีคะแนนน้อย นักเรียนไม่สนใจและไม่เอาใจใส่ในวิชานี้เท่ากับวิชาอื่น ๆ ซึ่งมีคะแนนมากครูส่วนใหญ่ก็ไม่อยากสอนวิชาศีลธรรมเพราะสอนยาก หาอุปกรณ์ลำบากและไม่ได้ดึงดูดความสนใจเท่าครูที่สอนวิชาอื่น เช่น คณิตศาสตร์วิทยาศาสตร์หรือภาษาต่างประเทศ มีหน้าซ้ำผู้ที่จำใจต้องสอน เพราะหากสอนไม่ได้หรือแม้แต่การรับอาสาสอนเพราะมีใจรักในวิชานี้อยู่บ้างก็ยังถูกมองว่าเป็นคนหัวโบราณ คร่ำครึอีก ทำให้เกิดความท้อถอยและยิ่งนักเรียนมักจะไม่เห็นว่าวิชานี้ไม่สำคัญ ไม่สนใจเรียน ก็ยิ่งทำให้ไม่มีใครอยากสอน ผลที่ตามมาคือความขาดแคลนครูสอนศีลธรรมและยิ่งมีมากขึ้น หากวิชาศีลธรรมหายไปจากหลักสูตร ทั้งระดับประถมและมัธยมแล้ว ยังทำให้น่าเป็นห่วงอนาคตของเด็กไทยและปัญหาของสังคมไทย

เทคนิคการสอนที่ได้ผลยั่งยืนนั้น ครูหรือผู้สอนต้องไม่สำคัญผิดคิดว่าตนเองเป็นพระเอก – นางเอกเหมือนอย่างแต่ก่อน แต่เปลี่ยนเป็นครูผู้เตรียมสถานการณ์วางแผนกิจกรรมร่วมกับศิษย์ชี้แนะแนวทางทำตัวอย่างให้เห็น และเป็นผู้กระตุ้นให้นักเรียนแสดงเองค้นคว้าหาความรู้เอง เช่น การสร้างความคุ้นเคยกับนักเรียน โดยมีเทคนิควิธีการที่แตกต่างกัน เช่น พระใบฎีกาอรุณ ชุตติปัญญา กล่าวถึงการเข้าหานักเรียนอย่างสม่ำเสมอว่า “ต้องเข้าหานักเรียนเป็นประจำจึงมีการคุ้นเคยมาก เป็นที่ปรึกษาแล้วเกิดทำให้มีความคุ้นเคยกับนักเรียนทุกคน”^{๔๘}

เทคนิคการเป็นที่ปรึกษาให้นักเรียนทั้งในห้องเรียนและนอกห้องเรียน ดังเช่น พระอธิการบรรพต เขมจารี กล่าวว่า “เป็นที่ปรึกษาให้ความเข้าใจต่อนักเรียนที่เข้ามาปรึกษา และมีการทำทนายอย่างเป็นทางการเองเหมือน พ่อ แม่ หรือ เพื่อนให้กับเขาแล้วนักเรียนก็จะมี ความคุ้นเคยมากขึ้น และเข้าใจนักเรียนที่มีปัญหา เป็นต้น”^{๔๙} พระครูปิยะอวาวรรวัตร กล่าวว่า “ความคุ้นเคยที่ว่าเป็นที่ปรึกษาให้กับนักเรียนได้ตลอด เช่น นักเรียนมีความทุกข์ด้านการเรียน เช่น ติด ๐ ติด ร เราก็จะเป็นที่ปรึกษาให้เขา และให้กำลังใจและช่วยในการติดต่อหรือหลาย ๆ ด้านที่นักเรียนมีความทุกข์ใจ เราก็จะมีความคุ้นเคยกับนักเรียนทุกคน”^{๕๐} พระไวพจน์ ฐิตโสภโณ

^{๔๘} สัมภาษณ์ พระใบฎีกาอรุณ ชุตติปัญญา, ครูพระสอนศีลธรรมโรงเรียนบ้านศาลา ต.ดอนแก้ว อ.แม่ริม จ. เชียงใหม่, ๑๒ ธันวาคม ๒๕๖๓.

^{๔๙} สัมภาษณ์ พระอธิการบรรพต เขมจารี, ครูพระสอนศีลธรรมโรงเรียนแม่ริมวิทยาคม ต.สันโป่ง อ.แม่ริม จ.เชียงใหม่, ๒๐ ธันวาคม ๒๕๖๓.

^{๕๐} พระครูปิยะอวาวรรวัตร, ครูพระสอนศีลธรรมโรงเรียนศึกษาสงเคราะห์เชียงใหม่ ต.โชตนา อ.แม่ริม จ.เชียงใหม่, ๒๑ ธันวาคม ๒๕๖๓.

กล่าวว่า “เพราะการสอนนักเรียนเราจะคุ่นในด้านช่วยเหลือบ้าง หรือนอกห้องเรียนบ้าง”^{๕๑} พระชัยรักษ์ ฆาสุกวินโร กล่าวว่า “มีความคุ่นเคยอย่างมากในระหว่างการสอนบ้าง เป็นต้น”^{๕๒} และ พระครูสันติธรรมโชติ กล่าวว่า “คุ่นเคยเป็นอย่างมากได้สอนและเข้าร่วมกิจกรรมต่าง ๆ ของโรงเรียน จึงมีความคุ่นเคย”^{๕๓}

การเอาใจใส่และติดตามพฤติกรรมของนักเรียน เช่น พระครูวิธานนวกรรม กล่าวว่า “คุ่นเคยกับนักเรียนดี เพราะต้องมีการเข้าสอนดูความประพฤติดูรายชื่อและจำหน้าแต่ละคนและมีความคุ่นเคยกับนักเรียนที่มีความสนใจในการเรียนและตั้งใจเรียนการเข้าไปทักทายจะทำให้เกิดความคุ่นเคยกับนักเรียนเป็นอย่างดี”^{๕๔} พระครูสมุห์บัญชา ปภากร กล่าวว่า “มีความคุ่นเคยกับเด็กนักเรียนเป็นอย่างมาก มีอะไรก็จะถามเด็กว่าเด็กทำอะไรไม่ทำการบ้าน ทำไม่มาโรงเรียน มีการติดตามเด็กอย่างดี ถามถึงเด็กทุกวันว่าเรียนเป็นอย่างไรถ้าไม่เข้าใจก็จะช่วยสอนเป็นพิเศษ จึงมีความคุ่นเคยกับเด็กเป็นอย่างดี”^{๕๕} พระครูวิศาลจริยคุณ กล่าวว่า “มีความคุ่นเคยกับนักเรียนดี ให้ความสนใจกับนักเรียนทุก ๆ คนสร้างความเคยชินให้เด็ก ๆ มีการรักซึ่งกันและกันและมีความสามัคคี มีวินัย ในการเรียน การมีความคุ่นเคยให้เด็กมีใจรัก”^{๕๖} พระกิตติพงษ์ กิตติโสภโณ กล่าวว่า “มีมามากพอสำหรับนักเรียน มีนิสัยดีบ้างไม่ดีบ้างอยากให้นักเรียนมีมากขึ้น เพิ่มขึ้นเยอะ จะได้มีกิจกรรมให้เด็ก ๆ รู้สึกว่าเด็กมีความตั้งใจที่ดีต่อคุณครู”^{๕๗}

การพบปะและให้เวลากับนักเรียน เช่น พระประทีป จิตวิริโย กล่าวว่า “ถ้ามีตารางสอนก็พบปะกับนักเรียน แต่ถ้าไม่มีตารางสอนก็ไม่ค่อยได้พบเด็ก ๆ ถ้าได้พบนักเรียนก็จัดไปเต็มที่เลย”^{๕๘} พระมาต ฐานิโย

^{๕๑} สัมภาษณ์ พระไวพจน์ จตฺโสภโณ, ครูพระสอนศีลธรรมโรงเรียนวัดท่าข้าม ต.สบเปิง อ.แม่แตง จ.เชียงใหม่, ๒๐ ธันวาคม ๒๕๖๓.

^{๕๒} สัมภาษณ์ พระชัยรักษ์ ฆาสุกวินโร, ครูพระสอนศีลธรรมโรงเรียนแม่สา ต.แม่สา อ.แม่ริม จ.เชียงใหม่, ๒๕ ธันวาคม ๒๕๖๓.

^{๕๓} สัมภาษณ์ พระครูสันติธรรมโชติ, ครูพระสอนศีลธรรมโรงเรียนวัดสบเปิงวิทยา ต.สบเปิง อ.แม่แตง จ.เชียงใหม่, ๕ มกราคม ๒๕๖๔.

^{๕๔} สัมภาษณ์ พระครูวิธานนวกรรม, ครูพระสอนศีลธรรมโรงเรียนวัดแม่กะ ต.แม่กะ อ.แม่แตง จ.เชียงใหม่, ๕ มกราคม ๒๕๖๔.

^{๕๕} สัมภาษณ์ พระครูสมุห์บัญชา ปภากร, ครูพระสอนศีลธรรมโรงเรียนวัดแม่ตะมาน ต.แม่แตง อ.แม่แตง จ.เชียงใหม่, ๑๐ มกราคม ๒๕๖๔.

^{๕๖} สัมภาษณ์ พระครูวิศาลจริยคุณ, ครูพระสอนศีลธรรมโรงเรียนวัดแม่แก่น้อย ต.ป่าไผ่ อ.สันทราย จ.เชียงใหม่, ๑๑ มกราคม ๒๕๖๔.

^{๕๗} สัมภาษณ์ พระกิตติพงษ์ กิตติโสภโณ, ครูพระสอนศีลธรรมโรงเรียนพงษ์พิบูลเชียงใหม่ ต.สันทรายน้อย อ.สันทราย จ.เชียงใหม่, ๑๕ มกราคม ๒๕๖๔.

^{๕๘} สัมภาษณ์ พระประทีป จิตวิริโย, ครูพระสอนศีลธรรมโรงเรียนบวกเปา ต.เมืองเส้น อ.สันทราย จ.เชียงใหม่, ๑๘ มกราคม ๒๕๖๔.

กล่าวว่า “ให้เวลานักเรียนวันหนึ่ง ๖ ชั่วโมง มีตารางเต็ม ๆ สอนวันหนึ่งก็ ๖ ชั่วโมง บางวันก็เยอะบางวันก็น้อยพอสมควรต่อตารางสอน”^{๕๙} พระครูโสภณกิตติญาณ กล่าวว่า “มีความคุ้นเคยพอสมควร ในฐานะที่เป็นครูและนักเรียนก็ทำตามหน้าที่ที่ได้รับมอบหมาย”^{๖๐} พระครูวรรณวิวัฒน์ กล่าวว่า “กล่าวคือ ที่สอนมาก็คุ้นเคยกันดีคุยกับนักเรียนเข้ากันดีนักเรียนไม่ค่อยใส่ใจเท่าไร แต่ก็ถามก็ตอบคำถามหรือส่งงาน คือ นักเรียนก็คุ้นเคยกันดี”^{๖๑}

การสอนโดยใช้กิจกรรมที่สร้างสรรค์และเน้นความสนุกสนาน เช่น พระวิเชียร วชิโร กล่าวว่า “มากครับ แสดงการสอนแบบสร้างสรรค์ มีกิจกรรมในห้องเรียน สอนเรื่องตลกปนเนื้อหาสาระของวิชา เลยคุ้นเคยกับนักเรียนดี นักเรียนชอบฟังเรื่องตลก เลยต้องปะปนกันไปกับการสอนของวิชา”^{๖๒}

ประเด็นที่ ๒ กิจกรรมการเรียนการสอนมีความเหมาะสมกับผู้เรียน

การจัดการเรียนการสอนโดยยึดผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง (Student Centered หรือ Child Centered) เป็นรูปแบบการจัดการเรียนการสอนที่รู้จักกันมานานในวงการศึกษไทยแต่ไม่ประสบความสำเร็จในการปฏิบัติ ผนวกกับความเคยชินที่ได้รับการอบรมสั่งสอนมาด้วยรูปแบบการจัดการเรียนการสอนโดยยึดครูเป็นศูนย์กลาง (Teacher Centered) มาตลอด เมื่อผู้สอนเคยชินกับการจัดการเรียนการสอนแบบเดิม ๆ ที่เคยรู้จัก จึงทำให้ไม่ประสบความสำเร็จในการจัดการเรียนการสอนโดยยึดผู้เรียนเป็นสำคัญเท่าที่ควร แต่ในยุคของการปฏิรูปการศึกษานี้ได้มีการกำหนดเป็นกฎหมายแล้วว่า ผู้สอนทุกคนจะต้องใช้รูปแบบการจัดการเรียนการสอนโดยยึดผู้เรียนเป็นสำคัญได้จึงเป็นความจำเป็นที่ผู้สอนทุกคนจะต้องให้ความสนใจกับรายละเอียดในส่วนนี้ โดยการศึกษาทำความเข้าใจ และหาแนวทางมาใช้ในการปฏิบัติงานของตนให้ประสบผลสำเร็จ ดังนั้นการจัดการเรียนการสอนจึงเป็นการจัดการบรรยากาศ จัดกิจกรรม จัดสื่อจัดสถานการณ์ ฯลฯ ให้เหมาะสมกับผู้เรียน เพื่อก่อให้เกิดการเรียนรู้ได้เต็มตามศักยภาพผู้สอนจึงมีความจำเป็นที่จะต้องรู้จักผู้เรียนให้ครอบคลุมอย่างรอบด้าน และสามารถวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อนำไปเป็นพื้นฐานการออกแบบหรือวางแผนการเรียนรู้ได้สอดคล้องกับผู้เรียน สำหรับในการจัดกิจกรรมหรือออกแบบการเรียนรู้อาจทำได้หลายวิธีการและหลายเทคนิค ดังตัวอย่างที่พระครูปิยะอวารวัตร กล่าวว่า “มีความเหมาะสมมาก เพราะกิจกรรมการเรียนการสอน

^{๕๙} สัมภาษณ์ พระมาต จาณิโย, ครูพระสอนศีลธรรมโรงเรียนบ้านสันพระเนตร ต.สันพระเนตร อ.สันทราย จ.เชียงใหม่, ๒๐ มกราคม ๒๕๖๔.

^{๖๐} สัมภาษณ์ พระครูโสภณกิตติญาณ, ครูพระสอนศีลธรรมโรงเรียนบ้านแจ่งกู่เรือ ต.เวียง อ.พร้าว จ.เชียงใหม่, ๒๕ มกราคม ๒๕๖๔.

^{๖๑} สัมภาษณ์ พระครูวรรณวิวัฒน์, ครูพระสอนศีลธรรมโรงเรียนนาบุญไหล่งขอต ต.ไหล่งขอต อ.พร้าว จ.เชียงใหม่, ๒๘ มกราคม ๒๕๖๔.

^{๖๒} สัมภาษณ์ พระวิเชียร วชิโร, ครูพระสอนศีลธรรมโรงเรียนแม่โต๋ ต.แม่สาบ อ.สะเมิง จ.เชียงใหม่, ๒๘ มกราคม ๒๕๖๔.

จะเป็นความรู้ที่ทำให้นักเรียนมีความรู้ที่ศึกษาและเป็นประโยชน์ต่อนักเรียนเสมอและมีความเหมาะสมมากที่มี การจัดการสอนที่เข้าใจง่าย และไม่ตึงเครียด ทำให้นักเรียนมีความสุขกับการเรียน กิจกรรมต่าง ๆ ที่เกิดเป็น ความรู้ที่มีการพัฒนามากขึ้นเรื่อย ๆ ”^{๖๓}

พระชัยรักษ์ ภาสกุวิหาโร กล่าวว่า “มีความเหมาะสมที่การเป็นครูนั้นการจะสอนนักเรียนต้องสอน ในด้านเนื้อหาที่ชัดเจนการอธิบายให้เข้าใจถึงการอธิบายประวัติต่าง ๆ เพื่อให้เข้าใจในเรื่องนั้น ๆ ”^{๖๔}

พระใบฎีกาอรุณ ชูติปญโญ กล่าวว่า “มีความเหมาะสมมาก คุณค่าที่คาดไว้คือมีการเรียนการสอน ที่เป็นวิชาการและเป็นประโยชน์ต่อผู้เรียนมากมีเนื้อหาที่ดีที่นักเรียนควรจะได้รับได้ศึกษาเป็นต้น”^{๖๕}

พระอธิการบรรพต เขมจารี กล่าวว่า “เหมาะสมมากเพราะมีการสอนแบบเป็นวิชาการที่มีความ เป็นระเบียบเรียบร้อยที่ตามมาตรฐานที่ตั้ง ไม่ว่าจะผู้เรียนนั้นเขาจะสามารถเข้าใจตามที่เราวางแผน”^{๖๖}

พระไวพจน์ จิตโสภณ กล่าวว่า “สอนให้เข้าใจและให้ถึงเนื้อหาและอธิบายให้ผู้เรียนนั้นเข้าใจฝึก คิดและวิเคราะห์ที่ได้อย่างง่าย”^{๖๗}

พระครูสันติธรรมโชติ กล่าวว่า “เหมาะสมเพราะด้วยวิธีการสอน เราควรใช้การพูดการจาที่ดี และ สอนให้เข้าถึงเนื้อหาจริง ๆ ไม่นอกเรื่องเพราะจะทำให้เด็กเข้าใจได้ง่ายขึ้น”^{๖๘}

พระครูวิธานนวกกรรม กล่าวว่า “มีผลต่อการเรียนการสอนเพราะสอนให้นักเรียนแบ่งการเวลา เรียนคือเรียน เวลาเล่นคือเล่น เล่นอย่างไรให้เกิดประโยชน์คือเล่นกีฬาทำอะไรให้เด็กเกิดการเรียนรู้โดย เสริมทางด้านกิจกรรมต่าง ๆ เช่น กิจกรรมเสริมด้านกีฬารักการอ่าน”^{๖๙}

^{๖๓} พระครูปิยะอวารวัตร, ครูพระสอนศีลธรรมโรงเรียนศึกษาสงเคราะห์เชียงใหม่ ต.โชตนา อ.แม่ริม จ.เชียงใหม่, ๒๑ ธันวาคม ๒๕๖๓.

^{๖๔} สัมภาษณ์ พระชัยรักษ์ ภาสกุวิหาโร, ครูพระสอนศีลธรรมโรงเรียนแม่สา ต.แม่สา อ.แม่ริม จ.เชียงใหม่, ๒๕ ธันวาคม ๒๕๖๓.

^{๖๕} สัมภาษณ์ พระใบฎีกาอรุณ ชูติปญโญ, ครูพระสอนศีลธรรมโรงเรียนบ้านศาลา ต.ดอนแก้ว อ.แม่ริม จ. เชียงใหม่, ๑๒ ธันวาคม ๒๕๖๓.

^{๖๖} สัมภาษณ์ พระอธิการบรรพต เขมจารี, ครูพระสอนศีลธรรมโรงเรียนแม่ริมวิทยาคม ต.สันป่า อ.แม่ริม จ.เชียงใหม่, ๒๐ ธันวาคม ๒๕๖๓.

^{๖๗} สัมภาษณ์ พระไวพจน์ จิตโสภณ, ครูพระสอนศีลธรรมโรงเรียนวัดท่าข้าม ต.สบเปิง อ.แม่แตง จ.เชียงใหม่, ๒๐ ธันวาคม ๒๕๖๓.

^{๖๘} สัมภาษณ์ พระครูสันติธรรมโชติ, ครูพระสอนศีลธรรมโรงเรียนวัดสบเปิงวิทยา ต.สบเปิง อ.แม่แตง จ. เชียงใหม่, ๕ มกราคม ๒๕๖๔.

^{๖๙} สัมภาษณ์ พระครูวิธานนวกกรรม, ครูพระสอนศีลธรรมโรงเรียนวัดแม่กะ ต.แม่กะ อ.แม่แตง จ.เชียงใหม่, ๕ มกราคม ๒๕๖๔.

พระครูสมุห์บัญชา ปภาโกร กล่าวว่่า “มีความเหมาะสมเพราะสอนความเป็นแบบแผนที่วางไว้ เช่น กำหนดวันเวลาว่าวันนี้จะสอนอะไร และ ๑บทจะสอนกี่วันจึงจะหมด และ สอนอย่างไร เพื่อให้เด็กมีความสนใจและเด็กสามารถเกิดความเข้าใจเสริมสร้างกิจกรรม ให้เด็กเกิดความรู้ให้มากขึ้น”^{๗๐}

พระครูวิศาลจริยคุณ กล่าวว่่า “เสริมกิจกรรมให้เด็กมีความกตัญญูต่อพ่อแม่จะเป็นการช่วยให้นักเรียนมีจิตใจที่ตั้งงาม กิจกรรมเสริมทักษะในด้านกีฬาให้เล่นกีฬาเพื่อห่างไกลยาเสพติด กิจกรรมทักษะการเรียนรู้ทุกวิชาอังกฤษใช้เกิดความรู้เกี่ยวกับภาษา”^{๗๑}

พระกิตติพงษ์ กิตติโสภโณ กล่าวว่่า “ก็มากพอสมควรสำหรับการเรียนการสอนได้เตรียมตัวหรือวางตัวตอนหลักสูตรที่ต้องสอน สำหรับนักเรียนนักศึกษา”^{๗๒}

พระประทีป ฐิตวิริโย^{๗๓} กล่าวว่่า “บางครั้งก็เป็นที่น่าสนใจ บางครั้งก็ไม่เป็นที่น่าสนใจต่อการเรียนการสอนต่อนักเรียน”

พระมาต ฐานิโย^{๗๔} กล่าวว่่า “ก็พอสมควรต่อการเรียนการสอน หลักสูตรไม่เอากเกินไป ง่ายเกินไปต่อการเรียนการสอน”

พระครูโสภณกิตติญาณ กล่าวว่่า “การเรียนการสอนต้องมีความสอดคล้องกับผู้เรียน เพราะมีความสำคัญมากต้องรับรู้ภาวะของนักเรียนว่ามีความต้องการด้านใดอย่างไร จึงจัดหากิจกรรมให้เข้ากับบทเรียนและนักเรียน”^{๗๕}

พระครูวรรณวิวัฒน์ กล่าวว่่า “สอนตามเนื้อหาสาระของวิชา ไม่นอกเรื่องการสอนก็เหมาะสมตามวิชาที่สอนอาจจะมึนออกเรื่องบ้างแต่ก็ปนกับสาระเนื้อหาของการเรียนการสอน ตามปกติ”^{๗๖}

^{๗๐} สัมภาษณ์ พระครูสมุห์บัญชา ปภาโกร, ครูพระสอนศีลธรรมโรงเรียนวัดแม่ตะมาน ต.แม่แตง อ.แม่แตง จ.เชียงใหม่, ๑๐ มกราคม ๒๕๖๔.

^{๗๑} สัมภาษณ์ พระครูวิศาลจริยคุณ, ครูพระสอนศีลธรรมโรงเรียนวัดแม่แก้วน้อย ต.ป่าไผ่ อ.สันทราย จ.เชียงใหม่, ๑๑ มกราคม ๒๕๖๔.

^{๗๒} สัมภาษณ์ พระกิตติพงษ์ กิตติโสภโณ, ครูพระสอนศีลธรรมโรงเรียนพงษ์พิบูลเชียงใหม่ ต.สันทรายน้อย อ.สันทราย จ.เชียงใหม่, ๑๕ มกราคม ๒๕๖๔.

^{๗๓} สัมภาษณ์ พระประทีป ฐิตวิริโย, ครูพระสอนศีลธรรมโรงเรียนบวกเปา ต.เมืองเส้น อ.สันทราย จ.เชียงใหม่, ๑๘ มกราคม ๒๕๖๔.

^{๗๔} สัมภาษณ์ พระมาต ฐานิโย, ครูพระสอนศีลธรรมโรงเรียนบ้านสันพระเนตร ต.สันพระเนตร อ.สันทราย จ.เชียงใหม่, ๒๐ มกราคม ๒๕๖๔.

^{๗๕} สัมภาษณ์ พระครูโสภณกิตติญาณ, ครูพระสอนศีลธรรมโรงเรียนบ้านแจ่งกู่เรือง ต.เวียง อ.พร้าว จ.เชียงใหม่, ๒๕ มกราคม ๒๕๖๔.

^{๗๖} สัมภาษณ์ พระครูวรรณวิวัฒน์, ครูพระสอนศีลธรรมโรงเรียนนาบุญโหล่งขอด ต.โหล่งขอด อ.พร้าว จ.เชียงใหม่, ๒๘ มกราคม ๒๕๖๔.

พระวิเชียร วชิโร กล่าวว่า “สอนเกี่ยวกับเรื่องปฏิบัติหน้าที่ที่ดีของการเป็นนักเรียน เรื่องอื่นพอเหมาะสมควร เด็กก็ตั้งใจเรียนดี ส่วนในห้องเรียนก็สอนตามความเข้าใจของนักเรียน ไม่เคร่งกับนักเรียน”^{๗๗}

ประเด็นที่ ๓ แนวทางในการพัฒนาด้านการเรียนรู้หรือด้านทักษะของผู้เรียน^{๗๘}

แนวโน้มการปฏิรูปการศึกษาในหลายประเทศได้ให้ความสำคัญอย่างมากกับ “ทักษะ” (Skill) หรือความชำนาญในการปฏิบัติมากกว่าเนื้อหา ตามตำรา (Content) ซึ่งองค์การยูเนสโกได้แนะนำว่า ผู้เรียนควรมีทักษะที่ครอบคลุม ๓ กลุ่ม ได้แก่ ทักษะพื้นฐาน คือ ทักษะที่จำเป็นต่อการดำรงชีวิต เช่น อ่านออก เขียนได้ คิดเลขเป็น ทักษะเพื่อทำงาน คือ ทักษะพื้นฐานในการทำงานของทุกอาชีพ ได้แก่ เทคโนโลยีสารสนเทศ การคิดวิเคราะห์การคิดสร้างสรรค์ การทำงานเป็นทีม และการสื่อสาร และทักษะเฉพาะอาชีพ คือ ทักษะเบื้องต้นของอาชีพที่สนใจ เพื่อเตรียมคนให้มีทักษะและศักยภาพสอดคล้องกับความต้องการของตลาดแรงงานด้านทักษะฝีมือ ด้านร่างกายและจิตใจ ด้านลักษณะนิสัยในการทำงาน เช่น ความขยัน อดทน กระตือรือร้น ซื่อสัตย์ และรับผิดชอบ ดังที่ พระใบฎีกาอรุณ ชุตติปัญญา กล่าวว่า “ในด้านวิเคราะห์นักเรียนสามารถที่จะคิดเองทำเองได้โดยมีความคิดที่สร้างสรรค์ ในความคิดด้านจินตนาการที่สร้างสรรค์และมีการพัฒนาด้านจิตใจคุณธรรมที่ดีงามและในด้านสังคมที่นักเรียนจะอยู่ในสังคมที่ดีที่ไม่ทำให้คนอื่นเดือดร้อนอยู่ในสังคมอย่างสงบสุข”

พระอธิการบรรพต เขมจารี กล่าวว่า “เข้าหานักเรียนที่จะให้นักเรียนนั้นมีทักษะที่เข้าใจในการเรียนมากขึ้นเรื่อย ๆ ให้มีความสนใจในเรื่องนั้น ๆ ที่เราสอน มีการใช้การวิเคราะห์เล็ก ๆ น้อย ๆ ให้เขามีความคิด ในแง่ที่สร้างสรรค์ มีด้านทักษะที่เป็นความรู้ที่ดีต่อเขา เป็นต้น”^{๗๙}

พระครูปิยะอวารวัตร กล่าวว่า “มีจิตวิทยาที่เข้าใจนักเรียนโดยการเข้าหานักเรียนมีทักษะในการเข้าหาที่อ่อนโยน มองในแง่ดีใช้สายตาที่อบอุ่นต่อนักเรียน เหมือนกับที่เราเป็นที่ปรึกษาแล้วให้เขาอุ่นใจ นักเรียนก็จะมีวิธีการดูคนว่าเขาไว้ใจได้ไหม ดังนั้น แนวทางที่จะให้ผู้เรียนนั้นมีความพัฒนาที่ดีและเป็นประโยชน์ต่อการเรียน”^{๘๐}

^{๗๗} สัมภาษณ์ พระวิเชียร วชิโร, ครูพระสอนศีลธรรมโรงเรียนแม่โต ต.แม่สาบ อ.สะเมิง จ.เชียงใหม่, ๒๘ มกราคม ๒๕๖๔.

^{๗๘} สัมภาษณ์ พระใบฎีกาอรุณ ชุตติปัญญา, ครูพระสอนศีลธรรมโรงเรียนบ้านศาลา ต.ดอนแก้ว อ.แม่ริม จ.เชียงใหม่, ๑๒ ธันวาคม ๒๕๖๓.

^{๗๙} สัมภาษณ์ พระอธิการบรรพต เขมจารี, ครูพระสอนศีลธรรมโรงเรียนแม่ริมวิทยาคม ต.สันโป่ง อ.แม่ริม จ.เชียงใหม่, ๒๐ ธันวาคม ๒๕๖๓.

^{๘๐} พระครูปิยะอวารวัตร, ครูพระสอนศีลธรรมโรงเรียนศึกษาสงเคราะห์เชียงใหม่ ต.โชตนา อ.แม่ริม จ.เชียงใหม่, ๒๑ ธันวาคม ๒๕๖๓.

พระชัยรักรักษ์ ฆาสุกวินาโร กล่าวว่า “ฝึกอ่าน ฝึกคิด และสั่งงาน”^{๘๑}

พระไวพจน์ ฐติโสภโณ กล่าวว่า “สอนให้เกิดในการคิดได้ในการให้ผู้เรียนฝึกอ่าน ขำอ่านหนังสือบ้าง การสั่งงานบ้าง”^{๘๒}

พระครูสันติธรรมโชติ กล่าวว่า “คือ อธิบายความเป็นมาของเนื้อเรื่องและอธิบายประวัติความเป็นมาของเรื่องนั้น ๆ ให้ผู้เรียนได้เข้าใจมากขึ้น”^{๘๓}

พระครูวิธานนวรรธม กล่าวว่า “พัฒนาในทุก ๆ ด้านไม่ว่าจะด้านกิจกรรมการเรียนรู้ กิจกรรมนันทนาการ กิจกรรมด้านกีฬา โดยการส่งเสริมทุกทักษะให้เกิดผลต่อนักเรียน เช่นการเรียนรู้นอกโรงเรียน เปิดให้นักเรียนได้แสดงความสามารถว่าแต่ละคนถนัดในด้านใดบ้าง”^{๘๔}

พระครูสมุห์บัญชา ปภากร กล่าวว่า “มีการเสริมทางด้านการเรียนรู้ให้มีการ จัดบันทึก กิจวัตรประจำวันทุกวัน มีการให้เขียนรักการอ่านฝึกให้มีวินัยรักการอ่าน เสริมทักษะในด้านกีฬา ด้านการเรียนให้มีคุณภาพที่ดีขึ้น”^{๘๕}

พระครูวิศาลจริยคุณ กล่าวว่า “มีแนวทางในการพัฒนาคุณภาพของเด็กให้เกิดทักษะในทุก ๆ ด้านไม่ว่าการเรียน ความประพฤติ ด้านกีฬา ด้านสุขภาพ ให้มีการจัดกีฬา จัดการแข่งขัน ทางด้านกิจกรรมต่าง ๆ เป็นต้น”^{๘๖}

พระกิตติพงษ์ กิตติโสภโณ กล่าวว่า “๑. ฝึกให้เด็กท่องจำ ๒. ฝึกให้เด็กทำแบบฝึกหัดบ่อย ๆ ๓. ปฏิบัติต่องานที่ได้รับมอบหมายเสมอ ๔. ให้นักศึกษารู้จักคิดวิเคราะห์”^{๘๗}

^{๘๑} สัมภาษณ์ พระชัยรักรักษ์ ฆาสุกวินาโร, ครูพระสอนศีลธรรมโรงเรียนแม่สา ต.แม่สา อ.แม่ริม จ.เชียงใหม่, ๒๕ ธันวาคม ๒๕๖๓.

^{๘๒} สัมภาษณ์ พระไวพจน์ ฐติโสภโณ, ครูพระสอนศีลธรรมโรงเรียนวัดท่าข้าม ต.สบเปิง อ.แม่แตง จ.เชียงใหม่, ๒๐ ธันวาคม ๒๕๖๓.

^{๘๓} สัมภาษณ์ พระครูสันติธรรมโชติ, ครูพระสอนศีลธรรมโรงเรียนวัดสบเปิงวิทยา ต.สบเปิง อ.แม่แตง จ.เชียงใหม่, ๕ มกราคม ๒๕๖๔.

^{๘๔} สัมภาษณ์ พระครูวิธานนวรรธม, ครูพระสอนศีลธรรมโรงเรียนวัดแม่กะ ต.แม่กะ อ.แม่แตง จ.เชียงใหม่, ๕ มกราคม ๒๕๖๔.

^{๘๕} สัมภาษณ์ พระครูสมุห์บัญชา ปภากร, ครูพระสอนศีลธรรมโรงเรียนวัดแม่ตะมาน ต.แม่แตง อ.แม่แตง จ.เชียงใหม่, ๑๐ มกราคม ๒๕๖๔.

^{๘๖} สัมภาษณ์ พระครูวิศาลจริยคุณ, ครูพระสอนศีลธรรมโรงเรียนวัดแม่แก่น้อย ต.ป่าไผ่ อ.สันทราย จ.เชียงใหม่, ๑๑ มกราคม ๒๕๖๔.

^{๘๗} สัมภาษณ์ พระกิตติพงษ์ กิตติโสภโณ, ครูพระสอนศีลธรรมโรงเรียนพงษ์พิบูลเชียงใหม่ ต.สันทรายน้อย อ.สันทราย จ.เชียงใหม่, ๑๕ มกราคม ๒๕๖๔.

พระประทีป จตวิริโย กล่าวว่า “ด้านการท่องจำแบบง่าย ๆ เพื่อฝึกฝนในทักษะของนักเรียน ให้นักเรียนทำบ่อย ๆ แล้วนักเรียนเก่งขึ้นเอง”^{๘๘}

พระมาต จาณิโย กล่าวว่า “ใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์ต่อหลักสูตรนั้น ๆ เพื่อเราจะมีทักษะที่ดีต่อ งานนั้น ๆ จดจ่อต่องานนั้น ๆ แล้วเด็กก็จะจำได้”^{๘๙}

พระครูโสภณกิตติญาณ กล่าวว่า “มีแนวทาง คือต้องรู้ภาวะด้านอารมณ์ ความคิดและความสนใจ ของนักเรียนว่าเป็นอย่างไรบ้าง”^{๙๐}

พระครูวรรณวิวัฒน์ กล่าวว่า “คือ พัฒนาการด้านทักษะการกล้าแสดงออกในห้อง คือ ให้นักเรียน เองงานที่ส่งมาเสนอหน้าห้อง แต่การนำมาเสนอต้องถูกต้อง พัฒนาด้านการเรียนรู้ คือต้องการงานเอง เองงานไม่เหมือนกับให้นักเรียนทำนี่คือ พัฒนาการอีกแบบหนึ่ง”^{๙๑}

พระวิเชียร วชิโร กล่าวว่า “ในด้านการสอนตามความเข้าใจของนักเรียน ถ้านักเรียนสนุกกับการ เรียนก็มีความสุขในการเรียน หรือการทำงานที่ได้รับ ทักษะของนักเรียนก็ดี ถ้านักเรียนทำตามคำสอนที่ครู อาจารย์บอก”^{๙๒}

ประเด็นที่ ๔ วิธีการสอนที่ให้นักเรียนมีความสนใจต่อการเรียนการสอน

การจัดกิจกรรมในกระบวนการเรียนรู้ยึดหลักการเรียนรู้ จากส่งใกล้ตัวที่นักเรียนรู้จักและคุ้นเคย ได้แก่ แหล่งเรียนรู้ทั้งด้านกายภาพ ชีวภาพ และวิถีชุมชน เป็นสถานการณ์กระตุ้นให้เกิดคำถามอยากรู้พร้อม คาดเดาคำตอบ โดยอาศัยทักษะการสังเกต ตามกระบวนการวิทยาศาสตร์ ตาหู หูฟัง จมูกดมกลิ่น ลิ้นชิมรส กายสัมผัส เก็บข้อมูลที่ตีที่มีรายละเอียดของข้อมูลเป็นเชิงปริมาณ และเชิงคุณภาพ ต่อจากนั้น จัดกิจกรรมการ สืบค้น อ่าน รวบรวมความรู้ที่ยอมรับเป็นความรู้สากล เพื่อนำมาอภิปรายสร้างกระบวนการกลุ่ม นำความรู้ สากลมาสนับสนุนคำตอบที่คาดเดาก่อนหน้าว่าเป็นที่ยอมรับถูกต้องเชื่อถือได้หรือนำไปได้แย้งคำตอบที่คาด เด่าไว้ก่อนหน้าให้ตกลงไป รับเอาความรู้ใหม่มายึดถือแทน โดยอาศัยทักษะการพิสูจน์เชิงเหตุผล อธิบาย

^{๘๘} สัมภาษณ์ พระประทีป จตวิริโย, ครูพระสอนศีลธรรมโรงเรียนบวกเปา ต.เมืองเส้น อ.สันทราย จ.เชียงใหม่, ๑๘ มกราคม ๒๕๖๔.

^{๘๙} สัมภาษณ์ พระมาต จาณิโย, ครูพระสอนศีลธรรมโรงเรียนบ้านสันพระเนตร ต.สันพระเนตร อ.สันทราย จ.เชียงใหม่, ๒๐ มกราคม ๒๕๖๔.

^{๙๐} สัมภาษณ์ พระครูโสภณกิตติญาณ, ครูพระสอนศีลธรรมโรงเรียนบ้านแจ่งกู่เรือง ต.เวียง อ.พร้าว จ.เชียงใหม่, ๒๕ มกราคม ๒๕๖๔.

^{๙๑} สัมภาษณ์ พระครูวรรณวิวัฒน์, ครูพระสอนศีลธรรมโรงเรียนนาบุญไหล่งขอด ต.ไหล่งขอด อ.พร้าว จ. เชียงใหม่, ๒๘ มกราคม ๒๕๖๔.

^{๙๒} สัมภาษณ์ พระวิเชียร วชิโร, ครูพระสอนศีลธรรมโรงเรียนแม่ไต้ ต.แม่สาบ อ.สะเมิง จ.เชียงใหม่, ๒๘ มกราคม ๒๕๖๔.

ปรากฏการณ์ที่สังเกตรับรู้มาแก้ปัญหา ดังนั้น ครูควรออกแบบการเรียนรู้ของศิษย์ให้เริ่มที่สิ่งใกล้ตัว สิ่งที่นักเรียนสนใจเริ่มที่ความสนใจของศิษย์ แล้วชวนคิดเชื่อมโยงออกสู่ประเด็นการเรียนรู้ให้เด็กคิด ลองทำ และนำเสนอผลสำเร็จ ดังที่ พระใบฎีกาอรุณ ชุตติปญโญ กล่าวว่า “มีวิธีการสอนที่ให้นักเรียนเข้าใจง่ายมีความสนใจในเรื่องนั้น เช่น มีการจัดหาอุปกรณ์ในการสอนที่ให้นักเรียนเห็นจินตนาการที่สร้างสรรค์ที่เห็นแล้วมีความสนใจในเรื่องนั้น ๆ มีการจัดหาภาพที่เหมือนจริงกับในเรื่องที่สนใจ”^{๙๓}

พระอธิการบรรพต เขมจารี กล่าวว่า “หาวิธี เช่น มีการจัดเกมในเนื้อหาที่เรียนรู้ให้มีจุดสนใจในเรื่องนั้น ๆ เช่น หากิจกรรมในห้องเรียนที่ให้นักเรียนมีความเข้าใจและสามารถเรียนรู้ได้ง่ายมีความสนใจ อยู่ตลอดเวลา เป็นต้น”^{๙๔}

พระครูปิยะอวาทวัตร กล่าวว่า “เช่น หากิจกรรม เทคนิคที่น่าสนใจ เช่น ในการสอนการเรียนรู้จะต้องมีเกม หรือมีการแสดงความคิดเห็นให้นักเรียนมีส่วนร่วมในการเรียน ยกมือขึ้น ตอบ-ถาม เป็นต้น”^{๙๕}

พระชัยรักษ์ ภาสกุวิหาโร กล่าวว่า “สื่อห้องสมุด สถานที่ต่าง ๆ หรือในชั้นเรียน”^{๙๖}

พระไวพจน์ จิตโสภโณ กล่าวว่า “พูดตลก พูดวาจาสุภาพ และใช้อารมณ์ที่ดี และเหมาะสมเพื่อให้นักเรียนมีความตั้งใจ”^{๙๗}

พระครูสันติธรรมโชติ กล่าวว่า “ต้องมีการพูดจูงใจให้เหมาะสมและผลิตเพลินโน้มน้าวและบันเทิงไปด้วยจะทำให้เด็กสนใจและสนุกไปกับเราด้วย”^{๙๘}

พระครูวิธานนวรรรณ กล่าวว่า “๑. อย่างแรกต้องเข้าใจถึงความสนใจของเด็กก่อนว่าเด็กมีความสนใจมากน้อยเพียงใด ๒. อย่างกตตันเด็กเปิดให้เด็กมีการได้ซักถาม ๓. มีการทำสื่อการเรียนให้เด็กไม่เกิดความเครียด”^{๙๙}

^{๙๓} สัมภาษณ์ พระใบฎีกาอรุณ ชุตติปญโญ, ครูพระสอนศีลธรรมโรงเรียนบ้านศาลา ต.ดอนแก้ว อ.แม่ริม จ. เชียงใหม่, ๑๒ ธันวาคม ๒๕๖๓.

^{๙๔} สัมภาษณ์ พระอธิการบรรพต เขมจารี, ครูพระสอนศีลธรรมโรงเรียนแม่ริมวิทยาคม ต.สันป่า อ.แม่ริม จ.เชียงใหม่, ๒๐ ธันวาคม ๒๕๖๓.

^{๙๕} พระครูปิยะอวาทวัตร, ครูพระสอนศีลธรรมโรงเรียนศึกษาสงเคราะห์เชียงใหม่ ต.โชตนา อ.แม่ริม จ.เชียงใหม่, ๒๑ ธันวาคม ๒๕๖๓.

^{๙๖} สัมภาษณ์ พระชัยรักษ์ ภาสกุวิหาโร, ครูพระสอนศีลธรรมโรงเรียนแม่สา ต.แม่สา อ.แม่ริม จ.เชียงใหม่, ๒๕ ธันวาคม ๒๕๖๓.

^{๙๗} สัมภาษณ์ พระไวพจน์ จิตโสภโณ, ครูพระสอนศีลธรรมโรงเรียนวัดท่าข้าม ต.สบเปิง อ.แม่แตง จ.เชียงใหม่, ๒๐ ธันวาคม ๒๕๖๓.

^{๙๘} สัมภาษณ์ พระครูสันติธรรมโชติ, ครูพระสอนศีลธรรมโรงเรียนวัดสบเปิงวิทยา ต.สบเปิง อ.แม่แตง จ. เชียงใหม่, ๕ มกราคม ๒๕๖๔.

พระครูสมุห์บัญชา ปภาโกร กล่าวว่ “๑. เมื่อเรียนเสร็จจะมีการถามเด็กว่าเข้าใจหรือไม่อย่างไร ให้ถาม ๒. มีการตั้งคำถามให้เด็กได้ตอบได้เขียน ถึงสิ่งที่เรียนมาว่าเข้าใจมากน้อยเพียงใด ๓. มีสื่อการเรียน การสอนให้เด็กดู ๔. มีการเปิดคลิป ที่เตือนสติ คลิปตลก ขำ ๆ ให้เด็กได้คลายเครียด”^{๑๐๐}

พระครูวิศาลจริยคุณ กล่าวว่ “๑. สอนอย่างมุ่งมั่นตั้งใจ ๒. สอนแบบเปิดโอกาสให้เด็กซักถาม ๓. มีการนำสื่อสาระการเรียนรู้มาให้เด็ก”^{๑๐๑}

พระกิตติพงษ์ กิตติโสภโณ กล่าวว่ “๑. สอนนอกสถานที่ ๒. สอนน้อย ๆ ปฏิบัติให้มาก ๆ แล้วให้ นักเรียนเข้าใจด้วย ๓. ฝึกทักษะเสมอสำหรับการสอนที่สนุก ๆ ”^{๑๐๒}

พระประทีป จตวิริโย กล่าวว่ “สอนแบบใช้อินเตอร์เน็ต ต่อโปรแกรมที่ต้องเรียน สอนแบบ นันทนาการในการเรียนสอนนอกสถานที่ จะรู้มากกว่าที่อยู่ในห้อง”^{๑๐๓}

พระมาต ธานีโย กล่าวว่ “สอนง่าย ๆ ก่อน แล้วค่อย ๆ ไปที่ยาก ๆ เพื่อความเข้าใจของเด็ก ๆ ต้องงานนั้น ๆ ”^{๑๐๔}

พระครูโสภณกิตติญาณ กล่าวว่ “ต้องมีกิจกรรมให้นักเรียนทำในคาบสอบ แต่ต้องให้ความ สอดคล้องกับบทเรียน หรือหาเกมส์การเล่นที่สอดคล้อง ผู้เรียน – บทเรียน หรือจัดหาค้นหาที่สนุก สอดคล้องกับการสอน”^{๑๐๕}

พระครูวรรณวิวัฒน์ กล่าวว่ “สอนนักเรียนในห้องก็ต้องมีการสร้างสรรค์ความคิดนักเรียนแล้วเอา ความคิดมาเขียนแสดง หรือสอนแล้วเล่าเรื่องตลกให้นักเรียนฟังด้วย ปะปนกับเนื้อหาสาระวิชา”^{๑๐๖}

^{๑๐๐} สัมภาษณ์ พระครูวิชานนวรรรม, ครูพระสอนศีลธรรมโรงเรียนวัดแม่กะ ต.แม่กะ อ.แม่แตง จ.เชียงใหม่, ๕ มกราคม ๒๕๖๔.

^{๑๐๑} สัมภาษณ์ พระครูสมุห์บัญชา ปภาโกร, ครูพระสอนศีลธรรมโรงเรียนวัดแม่ตะมาน ต.แม่แตง อ.แม่แตง จ.เชียงใหม่, ๑๐ มกราคม ๒๕๖๔.

^{๑๐๒} สัมภาษณ์ พระครูวิศาลจริยคุณ, ครูพระสอนศีลธรรมโรงเรียนวัดแม่แก่น้อย ต.ป่าไผ่ อ.สันทราย จ.เชียงใหม่, ๑๑ มกราคม ๒๕๖๔.

^{๑๐๓} สัมภาษณ์ พระกิตติพงษ์ กิตติโสภโณ, ครูพระสอนศีลธรรมโรงเรียนพงษ์พิบูลเชียงใหม่ ต.สันทรายน้อย อ.สันทราย จ.เชียงใหม่, ๑๕ มกราคม ๒๕๖๔.

^{๑๐๔} สัมภาษณ์ พระประทีป จตวิริโย, ครูพระสอนศีลธรรมโรงเรียนบวกเปา ต.เมืองเส้น อ.สันทราย จ.เชียงใหม่, ๑๘ มกราคม ๒๕๖๔.

^{๑๐๕} สัมภาษณ์ พระมาต ธานีโย, ครูพระสอนศีลธรรมโรงเรียนบ้านสันพระเนตร ต.สันพระเนตร อ.สันทราย จ.เชียงใหม่, ๒๐ มกราคม ๒๕๖๔.

^{๑๐๖} สัมภาษณ์ พระครูโสภณกิตติญาณ, ครูพระสอนศีลธรรมโรงเรียนบ้านแจ่งกู่เรือง ต.เวียง อ.พร้าว จ.เชียงใหม่, ๒๕ มกราคม ๒๕๖๔.

พระวิเชียร วชิโร กล่าวว่า “คือให้นักเรียนทำงานในสมุดหรือในสื่ออิเล็กทรอนิกส์ เพราะนักเรียนจะสนใจ ในด้านสื่ออิเล็กทรอนิกส์ สนใจในด้านสื่อ เราต้องทำงานเกี่ยวกับสื่อ นักเรียนสนใจในด้านนี้เป็นอย่างมาก”^{๑๐๗}

ประเด็นที่ ๕ วิธีการในการจัดระบบการปกครองในชั้นเรียนให้เรียบร้อย

บรรยากาศแห่งการควบคุม (Control) การควบคุมในที่นี้ หมายถึง การฝึกให้นักเรียนมีระเบียบวินัย มิใช่การควบคุม ไม่ให้มีอิสระ ครูต้องมีเทคนิคในการปกครองชั้นเรียนและฝึกให้ นักเรียนรู้จักใช้สิทธิหน้าที่ของตนเองอย่างมีขอบเขต ดังเช่น พระใบฎีกาอรุณ ชูติปญโญ กล่าวว่า “ด้านในการจัดระบบแบบให้เรียบร้อย เช่น มีการจัดกลุ่มแบ่งกลุ่ม ในการทำความสะอาดในชั้นเรียน เช่น มีการจัดวางระเบียบรองเท้าให้เป็นระเบียบ กวาดห้องให้สะอาด นำอยู่ นำเรียน เป็นต้น”^{๑๐๘}

พระอธิการบรรพต เขมจารี กล่าวว่า “ในด้านให้คะแนน เช่น ให้นักเรียนจัดวางรองเท้าให้เรียบร้อย มีการจัดเวรทำความสะอาด เช่น วัน จันทร์ ถึงวันศุกร์ ให้นักเรียนจัดกลุ่ม ในการทำเวรที่ในห้องเรียน สะอาดเรียบร้อย ให้เป็นระเบียบสะอาด ห้องเรียนที่น่าเรียน”^{๑๐๙}

พระครูปิยะอวารวัตร กล่าวว่า “ระบบแบบประชาธิปไตย ระบบคุณธรรม ให้นักเรียนมีความเข้าใจในชั้นเรียน ว่ามีแผนการอะไรที่จะทำให้ห้องเรียนสะอาดเป็นระเบียบเรียบร้อย มีความตรงต่อเวลา”^{๑๑๐}

พระชัยรักษ์ ฝาสุกวิหาโร กล่าวว่า “สอนให้รักเหมือนพี่เหมือนน้อง สอนรู้จักการรับผิดชอบในชั้นเรียน”^{๑๑๑}

พระไวพจน์ จตโสภโณ กล่าวว่า “ทำความสะอาดทุกครั้งและจัดเวรในการทำความสะอาดในห้องเรียน เป็นต้น”^{๑๑๒}

^{๑๐๖} สัมภาษณ์ พระครูวรรณวิวัฒน์, ครูพระสอนศีลธรรมโรงเรียนนาบุญไหล่งขอต ต.ไหล่งขอต อ.พร้าว จ. เชียงใหม่, ๒๘ มกราคม ๒๕๖๔.

^{๑๐๗} สัมภาษณ์ พระวิเชียร วชิโร, ครูพระสอนศีลธรรมโรงเรียนแม่โต ต.แม่สาบ อ.สะเมิง จ.เชียงใหม่, ๒๘ มกราคม ๒๕๖๔.

^{๑๐๘} สัมภาษณ์ พระใบฎีกาอรุณ ชูติปญโญ, ครูพระสอนศีลธรรมโรงเรียนบ้านศาลา ต.ดอนแก้ว อ.แม่ริม จ. เชียงใหม่, ๑๒ ธันวาคม ๒๕๖๓.

^{๑๐๙} สัมภาษณ์ พระอธิการบรรพต เขมจารี, ครูพระสอนศีลธรรมโรงเรียนแม่ริมวิทยาคม ต.สันโป่ง อ.แม่ริม จ.เชียงใหม่, ๒๐ ธันวาคม ๒๕๖๓.

^{๑๑๐} พระครูปิยะอวารวัตร, ครูพระสอนศีลธรรมโรงเรียนศึกษาสงเคราะห์เชียงใหม่ ต.โชตนา อ.แม่ริม จ.เชียงใหม่, ๒๑ ธันวาคม ๒๕๖๓.

^{๑๑๑} สัมภาษณ์ พระชัยรักษ์ ฝาสุกวิหาโร, ครูพระสอนศีลธรรมโรงเรียนแม่สา ต.แม่สา อ.แม่ริม จ.เชียงใหม่, ๒๕ ธันวาคม ๒๕๖๓.

พระครูสันติธรรมโชติ กล่าวว่า “ฝึกให้นักเรียนมีความอดทนและรับผิดชอบและสั่งสอนให้เด็กนั้น
ได้รับความรับผิดชอบได้มากยิ่งขึ้น”^{๑๑๓}

พระครูวิธานนวกกรรม กล่าวว่า “ใช้ระบบแบบประชาธิปไตย ปกครองโดยการให้มีการทำงานเป็น
กลุ่ม การออกเสียงข้างมาก การทำอะไรด้วยความสามัคคี การลงคะแนน การทำอะไรต้องเป็นระบบ สอน
ให้รู้จักการยอมรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น เป็นต้น”^{๑๑๔}

พระครูสมุห์บัญชา ปภากร กล่าวว่า “ปกครองเด็กโดยให้เด็กได้มีความคิดอย่างอิสระและไม่
กดดันเด็ก ให้ความสำคัญกับเด็กนักเรียนเกี่ยวกับการแสดงความคิดเห็นการเสนอแนะต่าง ๆ อย่างเป็นระบบ
กลุ่มและแบบเสียง คนข้างมาก เป็นต้น”^{๑๑๕}

พระครูวิศาลจริยคุณ กล่าวว่า “ปกครองแบบครูสอนศิษย์ ปกครองแบบไม่ใช่เด็กเอาเรตเอาเปรียบ
กัน มีสิทธิเท่าเทียมกันมีการทำอะไรต้องสามัคคี มีความรับผิดชอบ มีความรักซึ่งกันและกัน”^{๑๑๖}

พระกิตติพงษ์ กิตติโสภโณ กล่าวว่า “ถ้านักเรียนไม่ส่งงานให้นักเรียนไปบำเพ็ญประโยชน์ที่สถาน
สงเคราะห์หรือวัด”^{๑๑๗}

พระประทีป จตวิริโย กล่าวว่า “ถ้านักเรียนขโมยของในห้อง หรือของเพื่อนให้ดำเนินการ เช่น พบ
ครูฝ่ายปกครอง หรือพบผู้อำนวยการ”^{๑๑๘}

พระมาต จานีโย กล่าวว่า “ถ้านักเรียนเชื่อฟังก็ให้สมุดหรือหนังสือการปกครองของไทยให้นักเรียน
ที่ตั้งใจ”^{๑๑๙}

^{๑๑๓} สัมภาษณ์ พระไวพจน์ จตโสภโณ, ครูพระสอนศีลธรรมโรงเรียนวัดท่าข้าม ต.สบเปิง อ.แม่แตง
จ.เชียงใหม่, ๒๐ ธันวาคม ๒๕๖๓.

^{๑๑๔} สัมภาษณ์ พระครูสันติธรรมโชติ, ครูพระสอนศีลธรรมโรงเรียนวัดสบเปิงวิทยา ต.สบเปิง อ.แม่แตง จ.
เชียงใหม่, ๕ มกราคม ๒๕๖๔.

^{๑๑๕} สัมภาษณ์ พระครูวิธานนวกกรรม, ครูพระสอนศีลธรรมโรงเรียนวัดแม่กะ ต.แม่กะ อ.แม่แตง
จ.เชียงใหม่, ๕ มกราคม ๒๕๖๔.

^{๑๑๖} สัมภาษณ์ พระครูสมุห์บัญชา ปภากร, ครูพระสอนศีลธรรมโรงเรียนวัดแม่ตะมาน ต.แม่แตง
อ.แม่แตง จ.เชียงใหม่, ๑๐ มกราคม ๒๕๖๔.

^{๑๑๗} สัมภาษณ์ พระครูวิศาลจริยคุณ, ครูพระสอนศีลธรรมโรงเรียนวัดแม่ก้าน้อย ต.ป่าไผ่ อ.สันทราย
จ.เชียงใหม่, ๑๑ มกราคม ๒๕๖๔.

^{๑๑๘} สัมภาษณ์ พระกิตติพงษ์ กิตติโสภโณ, ครูพระสอนศีลธรรมโรงเรียนพงษ์พิบูลเชียงใหม่ ต.สันทรายน้อย อ.
สันทราย จ.เชียงใหม่, ๑๕ มกราคม ๒๕๖๔.

^{๑๑๙} สัมภาษณ์ พระประทีป จตวิริโย, ครูพระสอนศีลธรรมโรงเรียนบวักเปา ต.เมืองเส้น อ.สันทราย
จ.เชียงใหม่, ๑๘ มกราคม ๒๕๖๔.

พระครูโสภณกิตติญาณ กล่าวว่า “ต้องให้นักเรียนกล้าแสดงออก โดยมีหัวหน้าและจัดระบบการปกครองที่ไม่กระทบต่อนักเรียน”^{๑๒๐}

พระครูวรรณวิวัฒน์ กล่าวว่า “คือ จัดระเบียบในห้อง การมีเวรในห้องเรียน การช่วยการจัดโต๊ะจัดเก้าอี้ การเข้าห้องเรียน”^{๑๒๑}

พระวิเชียร วชิโร กล่าวว่า “ใช้ระบบการเช็คชื่อ ถ้าขาดบ่อย ๆ จะมีการเตือนนักเรียนหรือหักคะแนน นักเรียนจะกลัวแล้วเข้าเรียนบ่อย ๆ ”^{๑๒๒}

เทคนิคหรือวิธีการที่ครูใช้ปกครองชั้นเรียนมีส่วนส่งเสริมในการสร้าง บรรยากาศทางจิตวิทยา กล่าวคือ ถ้าครูปกครองชั้นเรียนด้วยความยุติธรรม ยึดหลักประชาธิปไตย ใช้ระเบียบกฎเกณฑ์ที่ทุกคนยอมรับ ยินดีปฏิบัติ นักเรียนก็จะอยู่ในห้องเรียนอย่างมีความสุข เกิดความรู้สึกอบอุ่นพอใจและสบายใจ ในทางตรงกันข้าม ถ้าครูโหด ไม่ยุติธรรม เลือกรักที่รักมักที่ชัง ปกครองชั้นเรียนแบบเผด็จการ นักเรียนจะเกิดความรู้สึกไม่ศรัทธาครู ไม่เห็นคุณค่าของระเบียบกฎเกณฑ์ส่งผลให้นักเรียนไม่สนใจเรียน ไม่อยากมาโรงเรียนในที่สุด ดังนั้นเทคนิควิธีการปกครองชั้นเรียนของครูจึงมีความสำคัญต่อการสร้างบรรยากาศทางจิตวิทยาด้วย

ประเด็นที่ ๖ การสร้างบรรยากาศในชั้นเรียน

สภาพบรรยากาศของห้องเรียนมีส่วนสัมพันธ์กับบุคลิกภาพของครู ครูที่มีบุคลิกภาพดี เช่น การแต่งกาย การยืน การเดิน ท่าทาง น้ำเสียง การใช้คำพูด การแสดงออกทางสีหน้า แววตา ฯลฯ เหมาะสมกับการเป็นครูจะช่วยส่งเสริมบรรยากาศการเรียนรู้ได้ดีบุคลิกภาพของครูมีผลต่อความรู้สึกของนักเรียน การสร้างบรรยากาศแบบประชาธิปไตย นักเรียนและครูจะยอมรับความคิดเห็นซึ่งกันและกัน ครูเปิดโอกาสให้นักเรียนได้แสดงความคิดเห็น ได้แลกเปลี่ยนความคิดเห็น ได้รู้จักทำงานร่วมกัน รู้จักสิทธิและหน้าที่ของตนเอง มีเหตุผล นักเรียนจะรู้สึกสบายใจในการเรียน เป็นบรรยากาศที่ส่งเสริมให้เกิดการเรียนรู้ที่ดี ดังเช่น พระใบฎีกาอรุณ

^{๑๑๙} สัมภาษณ์ พระมาด จานิโย, ครูพระสอนศีลธรรมโรงเรียนบ้านสันพระเนตร ต.สันพระเนตร อ.สันทราย จ.เชียงใหม่, ๒๐ มกราคม ๒๕๖๔.

^{๑๒๐} สัมภาษณ์ พระครูโสภณกิตติญาณ, ครูพระสอนศีลธรรมโรงเรียนบ้านแจ่งกู่เรือ ต.เวียง อ.พร้าว จ.เชียงใหม่, ๒๕ มกราคม ๒๕๖๔.

^{๑๒๑} สัมภาษณ์ พระครูวรรณวิวัฒน์, ครูพระสอนศีลธรรมโรงเรียนนาบุญไหล่งขอ ต.ไหล่งขอ อ.พร้าว จ.เชียงใหม่, ๒๘ มกราคม ๒๕๖๔.

^{๑๒๒} สัมภาษณ์ พระวิเชียร วชิโร, ครูพระสอนศีลธรรมโรงเรียนแม่โต ต.แม่สาบ อ.สะเมิง จ.เชียงใหม่, ๒๘ มกราคม ๒๕๖๔.

ชุตติปณฺโญ กล่าวว่่า “สนุกสบาย ๆ กั้บการเรียนสร้างบรรยากาศที่ง่ายมีความเป็นารเอง มีความเต็มที้กั้บการเรียน มีความเข้าใจในบรรยากาศที่ดี สบาย ๆ เป็นต้น”^{๑๒๓}

พระอธิการบรรพต เขมจารี กล่าวว่่า “ให้้้นักเรียนมีความสุขเต็มที้กั้บการเรียนแต่จะสร้างความสะดวก สบาย ไม่เครียด สนุกกั้บการเรียนแล้วในชั้นเรียนก็จะมีมีความสุข บรรยากาศในห้องเรียนก็จะมีขึ้นใจ”^{๑๒๔}

พระครูปิยอาวาร์วัตร กล่าวว่่า “มี เราจะใช้บรรยากาศที่ง่าย ๆ ไม่เครียดกั้บการเรียนมาก มีความสุข หัวเราะ ยิ้มแย้มแจ่มใส”^{๑๒๕}

พระชัยรั้กษั์ ผาสุกวิหาโร กล่าวว่่า “ควรพูดจาให้้สุขภาพ ตก เพลิดเพลินอย่งยั้ง”^{๑๒๖}

พระไวพจน์ จูติโสภณฺโณ กล่าวว่่า “ต้องสนุกสนานกั้บการสอนให้้ผู้เรียนดูสื่อบั้งและห้องสมุด บั้ง”^{๑๒๗}

พระครูสันติธรรมโชติ กล่าวว่่า “ยิ้มตลอดเวลาพูดจาตลอดบั้งเพื่อไม่ให้้เด็กเบื่อหน่ายหรือนอนในห้อง”^{๑๒๘}

พระครูวิธานนวรรรม กล่าวว่่า “มีการตกแต่งห้องเปลี่ยนไปเรีอย ๆ ตามวันที้สำคัญต่าง ๆ เช่นวันสุนทรภู่ วันภาษาไทย วันครู วันลอยกระทง ก็จัดทำ้บอร์ด จัดทำ้ห้องให้้ดูดี”^{๑๒๙}

พระครูสมุห์บัญชา ปภาโกร กล่าวว่่า “๑. มีการตกแต่งห้องเรียน ดังลวดลาย ที้สวยงาม ๒. มีการทำ้โมบายแขวน บนหน้าต่างให้้เกิดความสวยงาม ๓. มีการทำ้บอร์ดกั้บการเรียนการสอนให้้เด็กเกิดความสนใจ”^{๑๓๐}

^{๑๒๓} สัมภาษณ์ พระใบฎีกาอรุณ ชุตติปณฺโญ, ครูพระสอนศีลธรรมโรงเรียนบ้านศาลา ต.ดอนแก้ว อ.แม่ริม จ. เชียงใหม่, ๑๒ ธันวาคม ๒๕๖๔.

^{๑๒๔} สัมภาษณ์ พระอธิการบรรพต เขมจารี, ครูพระสอนศีลธรรมโรงเรียนแม่ริมวิทยาคม ต.สันโป่ง อ.แม่ริม จ.เชียงใหม่, ๒๐ ธันวาคม ๒๕๖๓.

^{๑๒๕} พระครูปิยอาวาร์วัตร, ครูพระสอนศีลธรรมโรงเรียนศึกษาสงเคราะห์เชียงใหม่ ต.โชตนา อ.แม่ริม จ.เชียงใหม่, ๒๑ ธันวาคม ๒๕๖๓.

^{๑๒๖} สัมภาษณ์ พระชัยรั้กษั์ ผาสุกวิหาโร, ครูพระสอนศีลธรรมโรงเรียนแม่สา ต.แม่สา อ.แม่ริม จ.เชียงใหม่, ๒๕ ธันวาคม ๒๕๖๓.

^{๑๒๗} สัมภาษณ์ พระไวพจน์ จตฺโสภณฺโณ, ครูพระสอนศีลธรรมโรงเรียนวัดท่าข้าม ต.สบเป็ง อ.แม่แตง จ.เชียงใหม่, ๒๐ ธันวาคม ๒๕๖๓.

^{๑๒๘} สัมภาษณ์ พระครูสันติธรรมโชติ, ครูพระสอนศีลธรรมโรงเรียนวัดสบเป็งวิทยา ต.สบเป็ง อ.แม่แตง จ. เชียงใหม่, ๕ มกราคม ๒๕๖๔.

^{๑๒๙} สัมภาษณ์ พระครูวิธานนวรรรม, ครูพระสอนศีลธรรมโรงเรียนวัดแม่กะ ต.แม่กะ อ.แม่แตง จ.เชียงใหม่, ๕ มกราคม ๒๕๖๔.

พระครูวิศาลจริยคุณ กล่าวว่า “มี สร้างบรรยากาศในห้องเรียนดูดี มีระเบียบมีหนังสือต่าง ๆ ให้ อ่าน มีการจัดทำห้องให้น่าอยู่สะอาดและจัดทำบอร์ดมีสื่อติดรอบข้าง”^{๑๓๑}

พระกิตติพงษ์ กิตติโสภโณ กล่าวว่า “มีครู ให้นักเรียนจับคู่กันในห้องแล้วให้เหมือนกันแต่ละคู่ เขียนชื่อกันเป็นภาษาอังกฤษใครเขียนเป็นคู่แรกชนะ”^{๑๓๒}

พระประทีป จตวิริโย กล่าวว่า “เล่นเกมที่สร้างสรรค์ ต่อการเรียนรู้”^{๑๓๓}

พระมาต ธานีโย กล่าวว่า “มี ให้นักเรียนแนะนำตัวเป็นภาษาอังกฤษก่อนมาเรียนทุกวันเพื่อความ สนุกสนานของนักเรียน บางคนก็แสดงตลกด้วย เป็นวิธีที่ดีมากสำหรับบรรยากาศในห้อง”^{๑๓๔}

พระครูโสภณกิตติญาณ กล่าวว่า “มีการนำเข้าสู่บทเรียน โดยให้นักเรียนมีส่วนร่วม อารมณ์ร่วมใน การเรียนการสอน ตามบทเรียนที่มีความสัมพันธ์กับผู้เรียน”^{๑๓๕}

พระครูวรรณวิวัฒน์ กล่าวว่า “ต้องมีการทำงานกลุ่มเพื่อให้นักเรียนได้แสดงความคิดเห็นซึ่งกัน และกัน เล่าเรื่องตลกในห้อง สร้างสรรค์กิจกรรมที่มีความบันเทิง เป็นต้น”^{๑๓๖}

พระวิเชียร วชิโร กล่าวว่า “การสอนจะต้องมีการสร้างสรรค์ ให้นักเรียนมีความสุข มีกิจกรรมใน ห้องเรียน เล่าเรื่องตลก หรือ เล่าความเป็นมาของอาจารย์”^{๑๓๗}

^{๑๓๐} สัมภาษณ์ พระครูสมุห์บัญชา ปภาโกร, ครูพระสอนศีลธรรมโรงเรียนวัดแม่ตะมาน ต.แม่แตง อ.แม่แตง จ.เชียงใหม่, ๑๐ มกราคม ๒๕๖๔.

^{๑๓๑} สัมภาษณ์ พระครูวิศาลจริยคุณ, ครูพระสอนศีลธรรมโรงเรียนวัดแม่แก้วน้อย ต.ป่าไผ่ อ.สันทราย จ.เชียงใหม่, ๑๑ มกราคม ๒๕๖๔.

^{๑๓๒} สัมภาษณ์ พระกิตติพงษ์ กิตติโสภโณ, ครูพระสอนศีลธรรมโรงเรียนพงษ์พิบูลย์เชียงใหม่ ต.สันทรายน้อย อ.สันทราย จ.เชียงใหม่, ๑๕ มกราคม ๒๕๖๔.

^{๑๓๓} สัมภาษณ์ พระประทีป จตวิริโย, ครูพระสอนศีลธรรมโรงเรียนบวกเปา ต.เมืองเส้น อ.สันทราย จ.เชียงใหม่, ๑๘ มกราคม ๒๕๖๔.

^{๑๓๔} สัมภาษณ์ พระมาต ธานีโย, ครูพระสอนศีลธรรมโรงเรียนบ้านสันพระเนตร ต.สันพระเนตร อ.สันทราย จ.เชียงใหม่, ๒๐ มกราคม ๒๕๖๔.

^{๑๓๕} สัมภาษณ์ พระครูโสภณกิตติญาณ, ครูพระสอนศีลธรรมโรงเรียนบ้านแจ่งกู่เรือ ต.เวียง อ.พร้าว จ.เชียงใหม่, ๒๕ มกราคม ๒๕๖๔.

^{๑๓๖} สัมภาษณ์ พระครูวรรณวิวัฒน์, ครูพระสอนศีลธรรมโรงเรียนนาบุญโหล่งขอด ต.โหล่งขอด อ.พร้าว จ. เชียงใหม่, ๒๘ มกราคม ๒๕๖๔.

^{๑๓๗} สัมภาษณ์ พระวิเชียร วชิโร, ครูพระสอนศีลธรรมโรงเรียนแม่โต๋ ต.แม่สาบ อ.สะเมิง จ.เชียงใหม่, ๒๘ มกราคม ๒๕๖๔.

ประเด็นที่ ๗ วิธีการประเมินผลการเรียน

การประเมินผลในชั้นเรียน เป็นการประเมินผลที่ครูผู้สอนเป็นผู้ดำเนินการ โดยทำควบคู่ไปกับกระบวนการเรียนการสอน โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อหาคำตอบว่า นักเรียนมีความก้าวหน้าหรือไม่ เพียงใดจากการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนนั้น ๆ เทคนิคที่ใช้ในการประเมินผลในชั้นเรียนนั้นมีมากมายหลายวิธีซึ่งเทคนิคเหล่านี้ สามารถที่จะนำมาใช้ประเมินผลการเรียนรู้ของนักเรียนได้โดยต้องสัมพันธ์กับกิจกรรมการเรียนการสอน เชื่อมโยงกับเนื้อหาสาระของแต่ละรายวิชาและจะต้องสอดคล้องกับวัตถุประสงค์การเรียนรู้ การประเมินผลในชั้นเรียนเป็นการวัดการแสดงผลออกของนักเรียนในชั้นเรียน โดยที่ครูผู้สอนหลาย ๆ ท่าน พบว่าการประเมินผลที่ดีต้องได้ข้อมูลที่เป็นประโยชน์เกี่ยวกับการเรียนรู้ของนักเรียน ในขณะเดียวกันจะต้องใช้เวลาน้อยที่สุดในการประเมินด้วยเช่นกัน ดังเช่น พระใบฎีกาอรุณ ชูติปญโญ กล่าวว่า “ให้งานมีจิตพิสัยที่ดี เช่น เข้าใจในการมีน้ำใจต่อเพื่อน อาจารย์ แล้วมีการจัดส่งงานตรงต่อเวลาใหม่ มีการนำเสนอที่อาจารย์อาจารย์สั่งให้ และงานที่ได้รับมอบหมายใบงาน เป็นต้น”^{๑๓๘}

พระอธิการบรรพต เขมจารี กล่าวว่า “จิตพิสัยในการเข้าเรียน การส่งงานที่มอบหมายให้ การทำกิจกรรม การมีน้ำใจ การมีน้ำใจใฝ่เรียนรู้หรือไม่ และมีการสอบวัดผล การช่วยงานอาจารย์ใหม่ และมีการนำเสนองานที่ได้รับมอบหมายให้ ดังนั้น มีการประเมินแบบยุติธรรม เป็นต้น”^{๑๓๙}

พระครูปิยะอวารวัตร กล่าวว่า “ใช้วิธีการ ให้เข้าเรียน ๒๐ % ส่งงาน + ใบงาน ๓๐ % นำเสนองานที่อาจารย์สั่งให้ ๒๐ % และสอบกลางภาค + สอบปลายภาค เป็นต้น”^{๑๔๐}

พระชัยรักษ์ ฝาสุกวิหาโร กล่าวว่า “การดูความประพฤติ กิริยา การรับผิดชอบ การช่วยเหลือ การส่งงาน”^{๑๔๑}

พระไวพจน์ ฐตโสภโณ กล่าวว่า “คะแนนในการทำงาน ขยันเรียน ช่วยเหลือครูอาจารย์ พฤติกรรมเรียบร้อย”^{๑๔๒}

^{๑๓๘} สัมภาษณ์ พระใบฎีกาอรุณ ชูติปญโญ, ครูพระสอนศีลธรรมโรงเรียนบ้านศาลา ต.ดอนแก้ว อ.แม่ริม จ. เชียงใหม่, ๑๒ ธันวาคม ๒๕๖๓.

^{๑๓๙} สัมภาษณ์ พระอธิการบรรพต เขมจารี, ครูพระสอนศีลธรรมโรงเรียนแม่ริมวิทยาคม ต.สันป่า อ.แม่ริม จ. เชียงใหม่, ๒๐ ธันวาคม ๒๕๖๓.

^{๑๔๐} พระครูปิยะอวารวัตร, ครูพระสอนศีลธรรมโรงเรียนศึกษาสงเคราะห์เชียงใหม่ ต.โชตนา อ.แม่ริม จ. เชียงใหม่, ๒๑ ธันวาคม ๒๕๖๓.

^{๑๔๑} สัมภาษณ์ พระชัยรักษ์ ฝาสุกวิหาโร, ครูพระสอนศีลธรรมโรงเรียนแม่สา ต.แม่สา อ.แม่ริม จ. เชียงใหม่, ๒๕ ธันวาคม ๒๕๖๓.

^{๑๔๒} สัมภาษณ์ พระไวพจน์ ฐตโสภโณ, ครูพระสอนศีลธรรมโรงเรียนวัดท่าข้าม ต.สบเปิง อ.แม่แตง จ. เชียงใหม่, ๒๐ ธันวาคม ๒๕๖๓.

พระครูสันติธรรมโชติ กล่าวว่า “พฤติกรรมของนักเรียนเช่นไร ดูที่การรับผิดชอบในการเข้าเรียน ดูจากนิสัย ส่งงาน การช่วยเหลือและมีน้ำใจต่อเพื่อนและครูบาอาจารย์”^{๑๔๓}

พระครูวิธานนวรรกรม กล่าวว่า “๑. การมาเรียนสม่ำเสมอ ๒. พฤติกรรมของนักเรียนเป็นเช่นไร ๓. การเรียนการส่งงานตามเวลาที่กำหนด ๔. การสนใจในการเรียน ๕. การสอบ กลางภาค-ปลายภาค”^{๑๔๔}

พระครูสมุห์บัญชา ปภาโกร กล่าวว่า “๑. ดูจากการสนใจเรียนมาเรียนสม่ำเสมอ ๒. การส่งงานที่ส่งตามวันเวลาที่กำหนด ๓. คะแนนจิตพิสัย ๔. คะแนนสอบกลางภาค ๕. คะแนนสอบปลายภาค”^{๑๔๕}

พระครูวิศาลจรรย์คุณ กล่าวว่า “ ๑. การมาเรียนสม่ำเสมอ ๒. การมีความประพฤติเรียบร้อย ๓. การมีจิตนิสัย ตั้งใจเรียน ๔. คะแนนส่งงาน ๕. สอบกลางภาค ๖. สอบปลายภาค”^{๑๔๖}

พระกิตติพงษ์ กิตติโสภโณ กล่าวว่า “การมาเรียนของนักเรียน ๑๐ คะแนน การทำใบงาน ๒๐ คะแนน สอบกลางภาค ๒๐ คะแนน สมุด ๑๕ คะแนน จิตพิสัย ๕ คะแนน สอบปลายภาค ๔๐ คะแนน”^{๑๔๗}

พระประทีป จิตวิริโย กล่าวว่า “เรียนดีขยันให้ ดีมาก เรียนดีชี้แจง ปานกลาง ไม่เรียนปรับปรุง”^{๑๔๘}

พระมาต ธานีโย กล่าวว่า “คนดี ขยัน ก็ให้ตามที่ควร คนเก้ง แต่นิสัยไม่ดีต้องพิจารณา ต้องชื่นชมคนขยันให้ผลประเมินตามเกณฑ์”^{๑๔๙}

พระครูโสภณกิตติญาณ กล่าวว่า “มีการเก็บคะแนนจากส่วนต่าง ๆ ของการเรียน เช่น จิตพิสัย งานเก็บคะแนนที่มอบหมายและการทดสอบ สอบจริง ๆ ฯลฯ”^{๑๕๐}

^{๑๔๓} สัมภาษณ์ พระครูสันติธรรมโชติ, ครูพระสอนศีลธรรมโรงเรียนวัดสบเปิงวิทยา ต.สบเปิง อ.แม่แตง จ. เชียงใหม่, ๕ มกราคม ๒๕๖๔.

^{๑๔๔} สัมภาษณ์ พระครูวิธานนวรรกรม, ครูพระสอนศีลธรรมโรงเรียนวัดแม่กะ ต.แม่กะ อ.แม่แตง จ. เชียงใหม่, ๕ มกราคม ๒๕๖๔.

^{๑๔๕} สัมภาษณ์ พระครูสมุห์บัญชา ปภาโกร, ครูพระสอนศีลธรรมโรงเรียนวัดแม่ตะมาน ต.แม่แตง อ.แม่แตง จ. เชียงใหม่, ๑๐ มกราคม ๒๕๖๔.

^{๑๔๖} สัมภาษณ์ พระครูวิศาลจรรย์คุณ, ครูพระสอนศีลธรรมโรงเรียนวัดแม่แก่น้อย ต.ป่าไผ่ อ.สันทราย จ. เชียงใหม่, ๑๑ มกราคม ๒๕๖๔.

^{๑๔๗} สัมภาษณ์ พระกิตติพงษ์ กิตติโสภโณ, ครูพระสอนศีลธรรมโรงเรียนพงษ์พิบูล เชียงใหม่ ต.สันทรายน้อย อ. สันทราย จ. เชียงใหม่, ๑๕ มกราคม ๒๕๖๔.

^{๑๔๘} สัมภาษณ์ พระประทีป จิตวิริโย, ครูพระสอนศีลธรรมโรงเรียนบวักเปา ต.เมืองเส้น อ.สันทราย จ. เชียงใหม่, ๑๘ มกราคม ๒๕๖๔.

^{๑๔๙} สัมภาษณ์ พระมาต ธานีโย, ครูพระสอนศีลธรรมโรงเรียนบ้านสันพระเนตร ต.สันพระเนตร อ.สันทราย จ. เชียงใหม่, ๒๐ มกราคม ๒๕๖๔.

พระครูวรรณวิวัฒน์ กล่าวว่า “การมีน้ำใจของนักเรียนด้วยการและครูบาอาจารย์ เช่น การช่วยยกของ เพื่อนยืมของให้ยืม มาเข้าเรียนครบ ตั้งใจเรียน พฤติกรรมในห้อง ร่วมกิจกรรม แสดงความคิดเห็นในห้อง”^{๑๕๑}

พระวิเชียร วชิโร กล่าวว่า “การเข้าเรียน การตั้งใจเรียน ไม่เล่นกันในห้อง ช่วยครูบาอาจารย์ นี่คือการเพิ่มคะแนนให้กับนักเรียน คือแสดงให้เห็นถึงความขยันและการมีน้ำใจของนักเรียนเอง”^{๑๕๒}

ประเด็นที่ ๘ การปรับบุคลิกภาพให้เหมาะสมกับสถานศึกษาและผู้เรียน

พฤติกรรมการสอนของครูมีบทบาทในการสร้างความรู้สึกที่ดีให้แก่ นักเรียน เช่นเดียวกับบุคลิกภาพของครูในการสอนครูต้องใช้เทคนิคและทักษะการสอนที่สอดคล้องเหมาะสมกับนักเรียนและบทเรียนเพื่อให้นักเรียนเกิดความรู้ เจตคติ และทักษะตามที่หลักสูตรกำหนด พฤติกรรมของครู เช่น ตอบสนองพฤติกรรมของนักเรียนโดยใช้เทคนิคการเสริมแรงที่เหมาะสม เช่น ใช้วาจา ใช้ท่าทาง ให้รางวัล และสัญลักษณ์ต่าง ๆ ตลอดจนให้ทำกิจกรรมที่นักเรียนชอบ ครูควรเสริมแรงให้ทั่วถึงและเหมาะสม เปิดโอกาสให้นักเรียนแสดงความคิดเห็น และยอมรับฟังความคิดเห็นของนักเรียน แสดงให้นักเรียนเห็นว่าความคิดของเขามีประโยชน์พยายามนำความคิดเหล่านั้นมาใช้ให้เกิดประโยชน์ในการเรียนรู้ ฝึกการทำงานเป็นกลุ่ม การให้ทำงานเป็นกลุ่มจะช่วยให้นักเรียนรู้จักทำงานร่วมกับผู้อื่นได้ใช้ความรู้ ความคิดความสามารถที่มีอยู่ให้เกิดประโยชน์ฝึกการสร้างมนุษยสัมพันธ์ที่ดีและได้ผลงานนำมาสู่ความภาคภูมิใจในกลุ่มและตนเอง ในการมอบหมายงานให้กลุ่มทำนั้น ครูควรคำนึงถึงความยากง่ายของงาน ความรู้และความสามารถของนักเรียนในกลุ่ม เพื่อให้งานกลุ่มประสบความสำเร็จ เป็นการสร้างความรู้สึกทางบวกให้แก่ นักเรียน งานใดที่ครูเห็นว่ายาก ครูควรเข้าไปดูแลกระตุ้นให้นักเรียนช่วยกันคิดแก้ปัญหาในกลุ่มของตน ครูจะต้องมีความอดทนที่จะไม่รีบชี้แนะ หรือบอกวิธีการแก้ปัญหาตรง ๆ ต้องฝึกให้นักเรียนใช้วิธีการต่าง ๆ หลาย ๆ แบบจนสามารถแก้ปัญหาได้สำเร็จ ใช้เทคนิคและวิธีสอนที่ไม่ทำให้นักเรียนเบื่อหน่ายในการเรียน ครูควรคิดค้นคว้าและแสวงหาแนวทางวิธีการใหม่ ๆ มาใช้จัดการเรียนการสอน วิธีการสอนควรเป็นวิธีที่ยึดนักเรียนเป็นศูนย์กลาง หรือนักเรียนเป็นผู้กระทำกิจกรรม เช่น วิธีการสอนแบบทดลอง แบบแก้ปัญหา แบบแสดงบทบาทสมมติ แบบสืบสวนสอบสวน แบบแบ่งกลุ่มทำกิจกรรม แบบอภิปราย แบบศูนย์การเรียน ตลอดจนนวัตกรรมการสอนที่น่าสนใจ การจะใช้วิธีสอนแบบใดนั้นครูต้องเลือกให้เหมาะสมกับบทเรียน ระยะเวลา สติปัญญา และวัยของนักเรียน

^{๑๕๑} สัมภาษณ์ พระครูโสภณกิตติญาณ, ครูพระสอนศีลธรรมโรงเรียนบ้านแจ่งกู่เรือ จ.เวียง อ.พร้าว จ.เชียงใหม่, ๒๕ มกราคม ๒๕๖๔.

^{๑๕๑} สัมภาษณ์ พระครูวรรณวิวัฒน์, ครูพระสอนศีลธรรมโรงเรียนนาบุญโฮ่งขอต.ต.โฮ่งขอต.อ.พร้าว จ.เชียงใหม่, ๒๘ มกราคม ๒๕๖๔.

^{๑๕๒} สัมภาษณ์ พระวิเชียร วชิโร, ครูพระสอนศีลธรรมโรงเรียนแม่โต ต.แม่สาบ อ.สะเมิง จ.เชียงใหม่, ๒๘ มกราคม ๒๕๖๔.

ครูที่มีบุคลิกภาพดี เช่น การแต่งกาย การยืน การเดิน ท่าทาง น้ำเสียง การใช้คำพูด การแสดงออกทางสีหน้า แววตา ฯลฯ เหมาะสมกับการเป็นครูจะช่วยให้ส่งเสริมบรรยากาศการเรียนรู้ได้ดีบุคลิกภาพของครูมีผลต่อความรู้สึกของนักเรียน ดังเช่น พระใบฎีกาอรุณ ชูติปญโญ กล่าวว่า “แต่งกายให้สุภาพเรียบร้อย เหมาะสมกับสถานศึกษาให้เกียรติสถานศึกษา นักเรียน เพื่อน ร่วมงาน เป็นต้น”^{๑๕๓}

พระอธิการบรรพต เขมจารี กล่าวว่า “การแต่งกาย การตรงต่อเวลา การพร้อมในการสอน ให้เกียรติแก่นักเรียน และเพื่อนร่วมงาน เป็นต้น”^{๑๕๔}

พระครูปิยะอวาวรรวัตร กล่าวว่า “เป็นตัวอย่างแต่งกายให้สุภาพ เรียบร้อย เป็นแบบอย่างให้กับนักเรียนที่เหมาะสม ใช้คำพูดที่สุภาพต่อนักเรียน และให้เกียรติต่อนักเรียนทุกคน เป็นต้น”^{๑๕๕}

พระชัยรักษ์ ฆาสุกวิหาโร กล่าวว่า “เคารพในอาจารย์ที่ดีต่อนักเรียนเสมอ”^{๑๕๖}

พระไวพจน์ จตโสภโณ กล่าวว่า “การแต่งกายให้เหมาะสมพูดจาเรียบร้อย”^{๑๕๗}

พระครูสันติธรรมโชติ กล่าวว่า “แต่งตัวและบุคลิกให้เหมาะสมกับสถานที่เพื่อเป็นตัวอย่างที่ดีให้กับนักเรียนทั้งวาจาและหน้าดีที่สดใส”^{๑๕๘}

พระครูวิธานนวรรกรม กล่าวว่า “๑. เข้าไป ซักถามกับนักเรียน สร้างมิตรภาพกับผู้อื่นในโรงเรียน ๒. ต้องปรับตัวให้เข้ากับสถานศึกษาให้ได้ไปว่าที่นั่น ๆ จะเป็นเช่นไร ๓. มีมิตรไมตรี มีรอยยิ้ม มีความสุภาพ”^{๑๕๙}

พระครูสมุห์บัญชา ปภากรโร กล่าวว่า “๑. การสร้างรอยยิ้ม ๒. การสร้างมิตรภาพที่ดีกว่าคนในโรงเรียน ๓. การเข้าไปซักถามเด็ก ๆ เกี่ยวกับชีวิตประจำวันเกี่ยวกับโรงเรียนว่าเป็นอย่างไร”^{๑๖๐}

^{๑๕๓} สัมภาษณ์ พระใบฎีกาอรุณ ชูติปญโญ, ครูพระสอนศีลธรรมโรงเรียนบ้านศาลา ต.ดอนแก้ว อ.แม่ริม จ. เชียงใหม่, ๑๒ ธันวาคม ๒๕๖๓.

^{๑๕๔} สัมภาษณ์ พระอธิการบรรพต เขมจารี, ครูพระสอนศีลธรรมโรงเรียนแม่ริมวิทยาคม ต.สันป่า อ.แม่ริม จ.เชียงใหม่, ๒๐ ธันวาคม ๒๕๖๓.

^{๑๕๕} พระครูปิยะอวาวรรวัตร, ครูพระสอนศีลธรรมโรงเรียนศึกษาสงเคราะห์เชียงใหม่ ต.โชตนา อ.แม่ริม จ. เชียงใหม่, ๒๑ ธันวาคม ๒๕๖๓.

^{๑๕๖} สัมภาษณ์ พระชัยรักษ์ ฆาสุกวิหาโร, ครูพระสอนศีลธรรมโรงเรียนแม่สา ต.แม่สา อ.แม่ริม จ.เชียงใหม่, ๒๕ ธันวาคม ๒๕๖๓.

^{๑๕๗} สัมภาษณ์ พระไวพจน์ จตโสภโณ, ครูพระสอนศีลธรรมโรงเรียนวัดท่าข้าม ต.สบเปิง อ.แม่แตง จ.เชียงใหม่, ๒๐ ธันวาคม ๒๕๖๓.

^{๑๕๘} สัมภาษณ์ พระครูสันติธรรมโชติ, ครูพระสอนศีลธรรมโรงเรียนวัดสบเปิงวิทยา ต.สบเปิง อ.แม่แตง จ. เชียงใหม่, ๕ มกราคม ๒๕๖๓.

^{๑๕๙} สัมภาษณ์ พระครูวิธานนวรรกรม, ครูพระสอนศีลธรรมโรงเรียนวัดแม่กะ ต.แม่กะ อ.แม่แตง จ.เชียงใหม่, ๕ มกราคม ๒๕๖๓.

พระครูวิศาลจริยคุณ กล่าวว่า “สร้างความเคยชินให้กับตัวเองมีการพูดคุยกับบุคคลในโรงเรียนกับเด็กนักเรียนกับคนในหมู่บ้านมีรอยยิ้ม มีมิตรภาพที่ดีงามกับทุกคน”^{๑๖๑}

พระกิตติพงษ์ กิตติโสภโณ กล่าวว่า “แต่งตัวให้เข้ากับสถานที่ศึกษา เคารพสถานที่ ดูแลสถานที่”^{๑๖๒}

พระประทีป จตวิริโย กล่าวว่า “แต่งตัวเป็นที่ระเบียบเรียบร้อยต่อสถานศึกษา พุดจาเป็นที่รักต่อนักเรียน แลเด็กใกล้ชิดดูแลสถานศึกษาเสมอ”^{๑๖๓}

พระมาต จาณิโย กล่าวว่า “พุดจาให้สุภาพ การแต่งตัวสุภาพ”^{๑๖๔}

พระครูโสภณกิตติญาณ กล่าวว่า “สถานศึกษามีความสำคัญมาก ต้องให้เกียรติต่อสถานศึกษา แต่งตัวให้เรียบร้อยทำตัวให้เป็นตัวอย่างที่ดีต่อนักเรียนและคนรอบข้าง”^{๑๖๕}

พระครูวรรณวิวัฒน์ กล่าวว่า “ถ้านักเรียนคุยกันเวลาสอนไม่ฟังเปลี่ยนจากใช้อารมณ์เป็น หุุดพุดให้นักเรียนคุยกันเอง และนักเรียนก็จะรู้เองในการหุุดพุดหรือหุุดสอนแล้วนักเรียนก็จะตั้งใจเอง”^{๑๖๖}

พระวิเชียร วชิโร กล่าวว่า “ต้องปรับนิสัยตามที่เคยใช้ปรับให้เข้ากับนักเรียนไม่ด่านักเรียน ไม่ขึ้นเสียง สอนหรือตักเตือนตามความเหมาะสม ทำตามให้เข้ากับนักเรียน สอนแบบสนุกสนามปนเนื้อหาสาระของหลักสูตรวิชา”^{๑๖๗}

^{๑๖๐} สัมภาษณ์ พระครูสมุห์บัญชา ปภาโกร, ครูพระสอนศีลธรรมโรงเรียนวัดแม่ตะมาน ต.แม่แตง อ.แม่แตง จ.เชียงใหม่, ๑๐ มกราคม ๒๕๖๔.

^{๑๖๑} สัมภาษณ์ พระครูวิศาลจริยคุณ, ครูพระสอนศีลธรรมโรงเรียนวัดแม่แก้วน้อย ต.ป่าไผ่ อ.สันทราย จ.เชียงใหม่, ๑๑ มกราคม ๒๕๖๔.

^{๑๖๒} สัมภาษณ์ พระกิตติพงษ์ กิตติโสภโณ, ครูพระสอนศีลธรรมโรงเรียนพงษ์พิบูลย์เชียงใหม่ ต.สันทรายน้อย อ.สันทราย จ.เชียงใหม่, ๑๕ มกราคม ๒๕๖๔.

^{๑๖๓} สัมภาษณ์ พระประทีป จตวิริโย, ครูพระสอนศีลธรรมโรงเรียนบวกเปา ต.เมืองเส้น อ.สันทราย จ.เชียงใหม่, ๑๘ มกราคม ๒๕๖๔.

^{๑๖๔} สัมภาษณ์ พระมาต จาณิโย, ครูพระสอนศีลธรรมโรงเรียนบ้านสันพระเนตร ต.สันพระเนตร อ.สันทราย จ.เชียงใหม่, ๒๐ มกราคม ๒๕๖๔.

^{๑๖๕} สัมภาษณ์ พระครูโสภณกิตติญาณ, ครูพระสอนศีลธรรมโรงเรียนบ้านแจ่งกู่เรือ ต.เวียง อ.พร้าว จ.เชียงใหม่, ๒๕ มกราคม ๒๕๖๔.

^{๑๖๖} สัมภาษณ์ พระครูวรรณวิวัฒน์, ครูพระสอนศีลธรรมโรงเรียนนาบุญโหล่งขอด ต.โหล่งขอด อ.พร้าว จ.เชียงใหม่, ๒๘ มกราคม ๒๕๖๔.

^{๑๖๗} สัมภาษณ์ พระวิเชียร วชิโร, ครูพระสอนศีลธรรมโรงเรียนแม่โต๋ ต.แม่สาบ อ.สะเมิง จ.เชียงใหม่, ๒๘ มกราคม ๒๕๖๔.

๔.๒ เทคนิคและวิธีการสอนครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนจังหวัดเชียงใหม่

ส่วนที่ ๑ สอบถามเกี่ยวกับคุณลักษณะทั่วไปของครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนจังหวัดเชียงใหม่ พบว่า ครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนจังหวัดเชียงใหม่ ทั้งหมดจำนวน ๒๕ อำเภอ จำนวน ๒๐๗ รูป/คน จากโรงเรียนทั้งหมด ๑๗๖ โรงเรียน ครูที่ทำหน้าที่สอนศีลธรรมในโรงเรียนจังหวัดเชียงใหม่ ทั้งหมดจำนวน ๒๕ อำเภอ ส่วนมากเป็นพระภิกษุ จำนวน ๑๙๘ รูป คิดเป็นร้อยละ ๙๕.๗ ลำดับต่อมาเป็นครูประจำโรงเรียน จำนวน ๕ คน คิดเป็นร้อยละ ๒.๔ และผู้อำนวยการโรงเรียนที่ครูพระสอนศีลธรรมเข้าปฏิบัติการสอน จำนวน ๔ คน คิดเป็นร้อยละ ๑.๐ และเป็นผู้มีการศึกษาในระดับปริญญาตรีมากที่สุด จำนวน ๙๐ รูป/คน คิดเป็นร้อยละ ๔๓.๕ รองลงมาเป็นเป็นผู้มีการศึกษาระดับมัธยมศึกษา จำนวน ๖๐ รูป คิดเป็นร้อยละ ๒๙ มีการศึกษาระดับปริญญาโท จำนวน ๓๖ รูป คิดเป็นร้อยละ ๑๗.๔ และมีการศึกษาต่ำกว่าปริญญาตรี จำนวน ๑๙ รูป คิดเป็นร้อยละ ๙.๒ และเป็นผู้มีอายุตั้งแต่ ๓๖ ปีขึ้นไปมากที่สุด มีจำนวน ๑๒๐ รูป/คน คิดเป็นร้อยละ ๕๘ รองลงมาเป็นผู้มีอายุระหว่าง ๒๖-๓๐ ปี มีจำนวน ๓๕ รูป/คน คิดเป็นร้อยละ ๑๖.๙ อายุ น้อยที่สุด ต่ำกว่า ๒๐ ปี มีจำนวน ๒๑ รูป/คน คิดเป็นร้อยละ ๐.๙

ครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนจังหวัดเชียงใหม่ ทั้งหมดจำนวน ๒๕ อำเภอ จากทั้งหมด ๑๗๖ โรงเรียน โรงเรียนที่ครูพระสอนศีลธรรมส่วนมากสังกัดอยู่ใน สพฐ. มากที่สุด มีจำนวน ๑๗๒ โรงเรียน คิดเป็นร้อยละ ๘๓.๙ รองลงมาสังกัดอยู่ใน สพม. มีจำนวน ๑๑ โรงเรียน คิดเป็นร้อยละ ๑๑.๐ และสอนในช่วงชั้นที่ ๒ (ป.๔-๖) มากที่สุด จำนวน ๑๓๐ รูป คิดเป็นร้อยละ ๖๓.๔ รองลงมาสอนในช่วงชั้นที่ ๓ (ม.๑-๓) จำนวน ๕๕ รูป คิดเป็นร้อยละ ๒๖.๘ และสอนในช่วงชั้นที่ ๑ (ป.๑-๓) น้อยที่สุด จำนวน ๒๐ รูป คิดเป็นร้อยละ ๙.๘ และสอนทั้ง ๓ ช่วงชั้น ส่วนมากจะสอนที่เกี่ยวข้องกับพระพุทธศาสนา เช่น พระพุทธประวัติ หลักธรรมทางพระพุทธศาสนา หน้าที่และมารยาทชาวพุทธ ศาสนพิธี ธรรมภาคปฏิบัติ และธรรมศึกษา

ส่วนที่ ๒ องค์กรความรู้ด้านเทคนิคและวิธีการสอนครูพระสอนศีลธรรมในจังหวัดเชียงใหม่ พบว่า องค์กรความรู้ด้านเทคนิคและวิธีการสอนครูพระสอนศีลธรรมในจังหวัดเชียงใหม่ ครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนจังหวัดเชียงใหม่ ทั้งหมดจำนวน ๒๕ อำเภอ จำนวน ๒๐๗ รูป/คน ได้ให้ความคิดเห็นทั้ง ๒ ด้าน สรุปได้ว่า

๑) ด้านเทคนิคการสอนแบบบูรณาการของครูพระสอนศีลธรรม

การมีองค์ความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับเทคนิคการสอนศาสนา ศีลธรรม จริยธรรมที่มาก สามารถนำมาใช้สอนตรงตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน จะต้องมีองค์ความรู้ด้านเทคนิคการสอนในปัจจุบัน สอดคล้องกับนักเรียน และมีความจำเป็นมากในการนำเทคนิคการสอนมาบูรณาการการสอนศีลธรรมในโรงเรียน จะทำให้นักเรียนในโรงเรียนให้เกิดความสนใจมากขึ้น ดังนั้น การอบรมเชิงปฏิบัติการในด้านเทคนิคการสอนมีประโยชน์มาก เพื่อพัฒนาศักยภาพครูพระสอนศีลธรรม และเมื่ออบรมเชิงปฏิบัติการแล้ว สามารถนำเทคนิคการสอนไปใช้ในกระบวนการเรียนการสอนได้มาก

๒) ด้านวิธีการสอนแบบบูรณาการของครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนจังหวัดเชียงใหม่

การมีความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับวิธีการสอนศาสนา ศีลธรรม จริยธรรม และได้นำความรู้ด้านวิธีการสอนแบบบูรณาการใช้ในโรงเรียนได้มาก และคิดว่าวิธีการสอนแบบบูรณาการต้องการสอดคล้องกับระดับช่วงชั้นของนักเรียนได้มาก จะทำให้เด็กมีความสนใจมาก และควรมีการพัฒนาวิธีการสอนแบบบูรณาการให้มีประโยชน์มาก ทั้งนี้เพื่อเป็นการพัฒนาศักยภาพครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน ควรมีการอบรมเชิงปฏิบัติการในด้านวิธีการสอน และเมื่ออบรมเชิงปฏิบัติการแล้ว สามารถนำวิธีการสอนไปใช้ในกระบวนการเรียนการสอนได้มาก

ส่วนที่ ๓ ข้อเสนอแนะในการพัฒนาเทคนิคและวิธีการสอนครูพระสอนศีลธรรมในจังหวัดเชียงใหม่ ดังนั้น ข้อเสนอแนะในการพัฒนาเทคนิคและวิธีการสอนครูพระสอนศีลธรรมในจังหวัดเชียงใหม่ ทั้งหมดจำนวน ๒๕ อำเภอ จำนวน ๒๐๗ รูป/คน ได้ให้ความคิดเห็น จากการสัมภาษณ์ สรุปได้ว่า

พระวิเชียร วชิโร กล่าวว่า “ในการพัฒนาเทคนิคและวิธีการสอนครูพระสอนศีลธรรมในจังหวัดเชียงใหม่ ควรมีการอบรมเทคนิคและวิธีการสอน เพราะส่วนมากครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนยังไม่มีความรู้ในเรื่องนี้ ยังใช้วิธีการสอนแบบเดิม ๆ เช่น การให้นักเรียนอ่านและการท่องจำ และให้ทำแบบฝึกหัดหลังเรียนจบเนื้อหา”^{๑๖๘}

พระครูวิธานนวกกรรม กล่าวว่า “พัฒนาในทุก ๆ ด้านไม่ว่าจะด้านกิจกรรมการเรียนรู้ กิจกรรมนันทนาการ กิจกรรมด้านกีฬา โดยการส่งเสริมทุกทักษะให้เกิดผลต่อนักเรียน เช่น การเรียนรู้นอกโรงเรียน เปิดให้นักเรียนได้แสดงความสามารถว่าแต่ละคนถนัดในด้านใดบ้าง”^{๑๖๙}

พระอธิการบรรพต เขมจารี กล่าวว่า “หาวิธี เช่น มีการจัดเกมในเนื้อหาที่เรียนรู้ให้มีจุดสนใจในเรื่องนั้น ๆ เช่น หากิจกรรมในห้องเรียนที่ให้นักเรียนมีความเข้าใจและสามารถเรียนรู้ได้ง่ายมีความสนใจ อยู่ตลอดเวลา เป็นต้น”^{๑๗๐}

พระกิตติพงษ์ กิตติโสภโณ กล่าวว่า “มีการพัฒนาพระสอนศีลธรรมในด้านเทคนิคการสอน เนื้อหาสาระ หลักสูตร Active learning วิธีการสอนต้องใช้วิวัฒนาการประยุกต์ให้ทันสมัย และควรมีหลักการในการสอนที่มีการบูรณาการ”^{๑๗๑}

^{๑๖๘} สัมภาษณ์ พระวิเชียร วชิโร, ครูพระสอนศีลธรรมโรงเรียนแม่โต ต.แม่สาบ อ.สะเมิง จ.เชียงใหม่, ๒๙ มีนาคม ๒๕๖๔.

^{๑๖๙} สัมภาษณ์ พระครูวิธานนวกกรรม, ครูพระสอนศีลธรรมโรงเรียนวัดแม่กะ ต.แม่กะ อ.แม่แตง จ.เชียงใหม่, ๒๙ มีนาคม ๒๕๖๔.

^{๑๗๐} สัมภาษณ์ พระอธิการบรรพต เขมจารี, ครูพระสอนศีลธรรมโรงเรียนแม่ริมวิทยาคม ต.สันป่าอ.แม่ริม จ.เชียงใหม่, ๒๙ มีนาคม ๒๕๖๔.

พระครูวรรณวิวัฒน์ กล่าวว่า “คือ พัฒนาการด้านทักษะการกล้าแสดงออกในห้อง ให้นักเรียนเอางานที่ส่งมานำเสนอหน้าห้อง แต่การนำมาเสนอต้องถูกต้อง พัฒนาด้านการเรียนรู้ คือต้องการทำงานเอง เอางานไม่เหมือนกันให้นักเรียนทำนี่คือ พัฒนาการอีกแบบหนึ่ง”^{๑๗๒}

พระครูโสภณกิตติญาณ กล่าวว่า “การเรียนการสอนต้องมีความสอดคล้องกับผู้เรียน เพราะมีความสำคัญมากต้องรับรู้ภาวะของนักเรียนว่ามีความต้องการด้านใดอย่างไร จึงจัดหากิจกรรมให้เข้ากับบทเรียนและนักเรียน”^{๑๗๓}

พระครูวิศาลจริยคุณ กล่าวว่า “มีการพัฒนาพระสอนศีลธรรมในด้านเทคนิคการสอน เนื้อหาสาระ นำวิธีการสอนที่หลากหลายวิธีมาใช้วิวัฒนาการประยุกต์ให้ทันสมัย และควรมีหลักการในการสอนที่มีการบูรณาการ”^{๑๗๔}

พระครูสมุห์บัญชา ปภากร กล่าวว่า “ครูจะต้องตระหนักถึงองค์ความรู้ของตนเอง ทบทวนในสิ่งที่ขาด มีกำลังใจพัฒนาตนเองให้เท่าทันสถานการณ์ สม่่าเสมอๆ และต้องมีสื่อการสอนที่เหมาะสมกับสถานการณ์ปัจจุบัน และต้องมีสื่อการสอนที่เหมาะสมกับสถานการณ์ปัจจุบัน”^{๑๗๕}

ส่วนที่ ๔ ข้อเสนอแนะการพัฒนาเทคนิคและวิธีการสอนของครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนจังหวัดเชียงใหม่ พบว่า ทั้งหมดจำนวน ๒๕ อำเภอ จำนวน ๒๐๗ รูป/คน ได้ให้ความคิดเห็นจากการสัมภาษณ์ สรุปได้ว่า

พระวิเชียร วชิโร กล่าวว่า “เทคนิคการสอนและวิธีการสอน ควรเป็นการสอนแบบสร้างสรรค์ มีกิจกรรมในห้องเรียน สอนเรื่องตลกปนเนื้อหาสาระของวิชา เลยกุ้้นเคยกับนักเรียนดี นักเรียนชอบฟังเรื่องตลกเลยต้องปะปนกันไปกับการสอนของวิชา”^{๑๗๖}

^{๑๗๑} สัมภาษณ์ พระกิตติพงษ์ กิตติโสภโณ, ครูพระสอนศีลธรรมโรงเรียนพงษ์พิบูลย์เชียงใหม่ ต.สันทรายน้อย อ.สันทราย จ.เชียงใหม่, ๒๙ มีนาคม ๒๕๖๔.

^{๑๗๒} สัมภาษณ์ พระครูวรรณวิวัฒน์, ครูพระสอนศีลธรรมโรงเรียนนาบุญไหล่งขอด ต.ไหล่งขอด อ.พร้าว จ.เชียงใหม่, ๒๙ มีนาคม ๒๕๖๔.

^{๑๗๓} สัมภาษณ์ พระครูโสภณกิตติญาณ, ครูพระสอนศีลธรรมโรงเรียนบ้านแจ่งกู๋เรื่อ ต.เวียง อ.พร้าว จ.เชียงใหม่, ๒๙ มีนาคม ๒๕๖๔.

^{๑๗๔} สัมภาษณ์ พระครูวิศาลจริยคุณ, ครูพระสอนศีลธรรมโรงเรียนวัดแม่แก้วน้อย ต.ป่าไผ่ อ.สันทราย จ.เชียงใหม่, ๒๙ มีนาคม ๒๕๖๔.

^{๑๗๕} สัมภาษณ์ พระครูสมุห์บัญชา ปภากร, ครูพระสอนศีลธรรมโรงเรียนวัดแม่ตะมาน ต.แม่แตง อ.แม่แตง จ.เชียงใหม่, ๒๙ มีนาคม ๒๕๖๔.

^{๑๗๖} สัมภาษณ์ พระวิเชียร วชิโร, ครูพระสอนศีลธรรมโรงเรียนแม่โต๋ ต.แม่สาบ อ.สะเมิง จ.เชียงใหม่, ๒๙ มีนาคม ๒๕๖๔.

พระไวพจน์ ฐิตโสภา โสภณ กล่าวว่า “สอนให้เข้าใจและให้ถึงเนื้อหาและอธิบายให้ผู้เรียนนั้นเข้าใจฝึกคิดและวิเคราะห์ได้อย่างง่าย คือ ให้นักเรียนทำงานในสมุดหรือในสื่ออิเล็กทรอนิกส์ เพราะนักเรียนจะสนใจ ในด้านสื่ออิเล็กทรอนิกส์ สนใจในด้านสื่อ เราต้องทำงานเกี่ยวกับสื่อ นักเรียนสนใจในด้านนี้เป็นอย่างมาก”^{๑๗๗}

พระใบฎีกาอรุณ ชูติปถุญญ กล่าวว่า “มีวิธีการสอนที่ให้นักเรียนเข้าใจง่ายมีความสนใจในเรื่องนั้น เช่น มีการจัดหาอุปกรณ์ในการสอนที่ให้นักเรียนเห็นจินตนาการที่สร้างสรรค์ที่เห็นแล้วมีความสนใจในเรื่องนั้น ๆ มีการจัดหาภาพที่เหมือนจริงกับในเรื่องที่สนใจ”^{๑๗๘}

พระครูปิยะอวาวรรวัตร กล่าวว่า “เช่น หากิจกรรม เทคนิคที่น่าสนใจ เช่น ในการสอนการเรียนนั้นจะต้องมีเกม หรือมีการแสดงความคิดเห็นให้นักเรียนมีส่วนร่วมในการเรียน ยกมือขึ้น ตอบ-ถาม เป็นต้น”^{๑๗๙}

พระชัยรักษ์ ฆาสุกวินโร กล่าวว่า “สื่อห้องสมุด สถานที่ต่าง ๆ หรือในชั้นเรียน”^{๑๘๐}

พระครูสันติธรรมโชติ กล่าวว่า “ต้องมีการพูดจูงใจให้เหมาะสมและเฟลิดเฟลินโน้มน้าวและบันเทิงไปด้วยจะทำให้เด็กสนใจและสนุกไปกับเราด้วย”^{๑๘๑}

พระครูสมุห์บัญชา ปภากร กล่าวว่า “๑. เมื่อเรียนเสร็จจะมีการถามเด็กว่าเข้าใจหรือไม่อย่างไร ให้ถาม ๒. มีการตั้งคำถามให้เด็กได้ตอบได้เขียน ถึงสิ่งที่เรียนมาว่าเข้าใจมากน้อยเพียงใด ๓. มีสื่อการเรียนการสอนให้เด็กดู ๔. มีการเปิดคลิป ที่เตือนสติ คลิปตลก ขำ ๆ ให้เด็กได้คลายเครียด”^{๑๘๒}

พระกิตติพงษ์ กิตติโสภา โสภณ กล่าวว่า “๑.สอนนอกสถานที่ ๒. สอนน้อย ๆ ปฏิบัติให้มาก ๆ แล้วให้นักเรียนเข้าใจด้วย ๓. ฝึกทักษะเสมอสำหรับการสอนที่สนุก ๆ ”^{๑๘๓}

^{๑๗๗} สัมภาษณ์ พระไวพจน์ จตตโสภา โสภณ, ครูพระสอนศีลธรรมโรงเรียนวัดท่าข้าม ต.สบเปิง อ.แม่แตง จ.เชียงใหม่, ๒๙ มีนาคม ๒๕๖๔.

^{๑๗๘} สัมภาษณ์ พระใบฎีกาอรุณ ชูติปถุญญ, ครูพระสอนศีลธรรมโรงเรียนบ้านศาลา ต.ดอนแก้ว อ.แม่ริม จ.เชียงใหม่, ๒๙ มีนาคม ๒๕๖๔.

^{๑๗๙} พระครูปิยะอวาวรรวัตร, ครูพระสอนศีลธรรมโรงเรียนศึกษาสงเคราะห์เชียงใหม่ ต.โชตนา อ.แม่ริม จ.เชียงใหม่, ๒๑ ธันวาคม ๒๕๖๔.

^{๑๘๐} สัมภาษณ์ พระชัยรักษ์ ฆาสุกวินโร, ครูพระสอนศีลธรรมโรงเรียนแม่สา ต.แม่สา อ.แม่ริม จ.เชียงใหม่, ๒๕ มีนาคม ๒๕๖๔.

^{๑๘๑} สัมภาษณ์ พระครูสันติธรรมโชติ, ครูพระสอนศีลธรรมโรงเรียนวัดสบเปิงวิทยา ต.สบเปิง อ.แม่แตง จ.เชียงใหม่, ๒๙ มีนาคม ๒๕๖๔.

^{๑๘๒} สัมภาษณ์ พระครูสมุห์บัญชา ปภากร, ครูพระสอนศีลธรรมโรงเรียนวัดแม่ตะมาน ต.แม่แตง อ.แม่แตง จ.เชียงใหม่, ๒๙ มีนาคม ๒๕๖๔.

^{๑๘๓} สัมภาษณ์ พระกิตติพงษ์ กิตติโสภา โสภณ, ครูพระสอนศีลธรรมโรงเรียนพงษ์พิบูลเชียงใหม่ ต.สันทรายน้อย อ.สันทราย จ.เชียงใหม่, ๒๙ มีนาคม ๒๕๖๔.

พระครูโสภณกิตติญาณ กล่าวว่า “มีการสร้างบรรยากาศในห้องเรียนและมีเนื้อหาที่เด็กสนใจในการเรียนการสอนของครู”^{๑๘๔}

พระอธิการบรรพต เขมจารี กล่าวว่า “สอนแบบไม่เครียดแต่อยู่ในกรอบปฏิบัติที่ดี เช่น การสอนแบบอิงนิยาย หรือนิทานอิงธรรม สอนถามแบบปุจฉา-วิสัชนา แบบมีเนื้อหาสาระ และหลักธรรมคือคุณธรรม”^{๑๘๕}

พระครูวิธานนวกกรรม กล่าวว่า “ควรมีการจัดการเรียนการสอนที่หลากหลายวิธี เช่น การสอบแบบใช้เกม การสอนจากสถานที่จริง การสอนโดยการใช้เพลง การเล่าเรื่อง เป็นต้น”^{๑๘๖}

พระครูปิยะอวารวัตร กล่าวว่า “ต้องมีการเรียนรู้จากสื่อทางออนไลน์มาปรับประยุกต์เข้ากับปัจจุบัน และมีการสร้างเครื่องมือการเรียนการสอนแบบใหม่”^{๑๘๗}

๒. การพัฒนาเทคนิคและวิธีการสอนของครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนจังหวัดเชียงใหม่
ผู้วิจัยได้ศึกษาข้อมูลพื้นฐานจากข้อที่ ๑ แล้วนำมาสร้างหลักสูตรในการอบรมตามความต้องการของครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน ในเรื่องเทคนิคและวิธีการสอน ที่ต้องมีเทคนิคและวิธีการสอนแบบไหนและนำมาสร้างหลักสูตรการฝึกอบรมในการพัฒนาเทคนิคและวิธีการสอนของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน จังหวัดเชียงใหม่ โดยจัดหลักสูตรการอบรมเป็นระยะระยะเวลา ๒ วัน ให้กับกลุ่มเป้าหมายในพื้นที่ ๒ กลุ่ม ได้แก่ ๑) ครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน จำนวน ๒๕ รูป ๒) ครูในโรงเรียน ๒๕ อำเภอๆ ละ ๑ คน จำนวน ๒๕ คน รวมเป็นทั้งหมด ๕๐ รูป/คน และหลังจากอบรมเสร็จ โดยใช้แบบประเมินผลก่อน-หลังในการอบรม และนำผลประเมินมาวิเคราะห์เชิงพรรณนาเป็นชุดองค์ความรู้ในเรื่องเทคนิคและวิธีการสอน เพื่อนำไปสู่การจัดทำคู่มือเทคนิคและวิธีการสอนของครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนจังหวัดเชียงใหม่ในเครือข่าย ๒๕ อำเภอ จำนวน ๑ เรื่อง

^{๑๘๔} สัมภาษณ์ พระครูโสภณกิตติญาณ, ครูพระสอนศีลธรรมโรงเรียนบ้านแจ่งกู่เรือง ต.เวียง อ.พร้าว จ.เชียงใหม่, ๒๙ มกราคม ๒๕๖๔.

^{๑๘๕} สัมภาษณ์ พระอธิการบรรพต เขมจารี, ครูพระสอนศีลธรรมโรงเรียนแม่ริมวิทยาคม ต.สันโป่ง อ.แม่ริม จ.เชียงใหม่, ๒๙ มีนาคม ๒๕๖๔.

^{๑๘๖} สัมภาษณ์ พระครูวิธานนวกกรรม, ครูพระสอนศีลธรรมโรงเรียนวัดแม่กะ ต.แม่กะ อ.แม่แตง จ.เชียงใหม่, ๒๙ มีนาคม ๒๕๖๔.

^{๑๘๗} สัมภาษณ์ พระครูปิยะอวารวัตร, ครูพระสอนศีลธรรมโรงเรียนศึกษาสงเคราะห์เชียงใหม่ ต.โชตนา อ.แม่ริม จ.เชียงใหม่, ๒๙ มีนาคม ๒๕๖๔.

ในการจัดอบรมครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน จังหวัดเชียงใหม่ จะเน้นในการพัฒนาเทคนิคและวิธีการสอน เพื่อให้เกิดการเรียนรู้ที่จะนำไปใช้เป็นแนวทางในการจัดการเรียนการสอน ให้มีความหลากหลายที่มุ่งให้เกิดประโยชน์แก่ผู้เรียนให้มากที่สุด ซึ่งในการจัดอบรมครั้งนี้ ได้จัดแบ่งแผนการอบรมเทคนิคและวิธีการสอนออกเป็น ๕ แผน ดังนี้

แผนการอบรมที่ ๑ การสอนแบบอภิปราย (Teaching Discussion) เรื่อง ความสำคัญของพระพุทธศาสนา

แผนการอบรมที่ ๒ การสอนการเรียนรู้แบบร่วมมือ (Cooperative learning) เรื่อง ศาสนสถานและการบำรุงศาสนสถาน

แผนการอบรมที่ ๓ การสอนโดยการใช้เกม walk rally เรื่อง หลักธรรมทางพระพุทธศาสนา (สติสัมปชัญญะ สมาธิ และปัญญา)

แผนการอบรมที่ ๔ การฝึกปฏิบัติ (Practice) เรื่อง หน้าที่ของชาวพุทธและมรรยาทของชาวพุทธ

แผนการอบรมที่ ๕ การใช้กรณีศึกษา (Case) เรื่อง พุทธสาวก ชาดก และพุทธศาสนิกชนตัวอย่าง

หลังจากอบรมเสร็จ ครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนทั้ง ๒๕ รูป พร้อมกับครูสอนในโรงเรียนทั้ง ๒๕ คน โดยใช้แบบประเมินผลก่อน-หลังในการอบรม ผู้วิจัยนำข้อมูลจากแบบสอบถามที่เก็บรวบรวมได้มาตรวจสอบความสมบูรณ์และความถูกต้องแล้ว ทำการวิเคราะห์ผลที่ก่อให้เกิดการพัฒนาและส่งเสริมครูผู้สอนสรุปได้ว่า

- เป็นการส่งเสริมผู้ที่จะเป็นครูผู้สอนให้มีทักษะในการสอน
- เป็นการส่งเสริมความชำนาญ คล่องแคล่วหรือเชี่ยวชาญในด้านการปฏิบัติการสอน
- ช่วยอธิบายเนื้อหาวิชาที่ยาก ต้องใช้เวลานานให้เข้าใจง่ายขึ้นและประหยัดเวลา
- ช่วยให้งานสอนบรรลุตามจุดประสงค์ที่ตั้งไว้โดยไม่เสียเวลา
- ช่วยให้ผู้ฝึกเกิดความมั่นใจ ในตนเองมากขึ้นซึ่งเป็นการเสริมสร้างบุคลิกภาพของผู้สอนด้วย
- ช่วยทำให้เกิดความชื่นชม ศรัทธาจากผู้เรียน เพราะผู้สอนสามารถสอนได้กระฉับกระเฉงและ

ถูกต้อง

- ช่วยให้งานมีประสิทธิภาพและสามารถพัฒนาการสอน

ดังนั้น จึงเป็นประโยชน์ต่อการนำไปสู่การจัดทำคู่มือเทคนิคและวิธีการสอน เพื่อนำไปใช้ในการจัดการเรียนการสอนของครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน จังหวัดเชียงใหม่

๓. การสร้างเทคนิคและวิธีการสอนของครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนจังหวัดเชียงใหม่ สรุปได้ว่าในการจัดอบรมครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน จังหวัดเชียงใหม่ และหลังการอบรมเทคนิคและวิธีการ

สอน ได้รับผลจากการประเมินจากผู้เข้าการอบรมจำนวน ๕๐ รูป / คน โดยจะนำผลจากการอบรมนำไปสร้างคู่มือเทคนิคและวิธีการสอน จากผู้ตอบแบบประเมิน ดังรายละเอียดดังนี้

ในการจัดอบรมครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน จังหวัดเชียงใหม่ ผู้เข้ารับการอบรมตอบแบบสอบถาม ที่อยู่ในสถานภาพเป็นบรรพชิตคิดเป็นร้อยละ ๖๘.๘ และเป็นคฤหัสถ์ชายคิดเป็นร้อยละ ๑๘.๘ และคฤหัสถ์หญิงคิดเป็นร้อยละ ๑๒.๕ และอยู่ในตำแหน่งพระสอนศีลธรรมคิดเป็นร้อยละ ๖๘.๘ และอยู่ในตำแหน่งผู้บริหาร / ครู / คณาจารย์ คิดเป็นร้อยละ ๓๑.๓ และมาจากอำเภอต่างๆ ๒๓ อำเภอ ขาดอำเภอ กัลยาณิวัฒนาและอำเภอดอยหล่อ เนื่องจากครูพระสอนศีลธรรมได้ลาออก และสรุปผลสรุปผลการประเมินความพึงพอใจในการเข้ารับการอบรม พบว่า

องค์ความรู้เกี่ยวกับความรู้ด้านเทคนิคและวิธีการสอน จากประเด็นคำถาม ๕ ข้อ คือ ๑. ท่านได้รับองค์ความรู้ด้านเทคนิคการสอนแบบบูรณาการมาใช้สอนในโรงเรียน ๒. ท่านคิดว่าเทคนิคการสอนศาสนา ศีลธรรม จริยธรรม มีความสำคัญที่ทำให้เด็กนักเรียนเกิดความสนใจได้ ๓. ท่านคิดว่าการนำเทคนิคการสอนมีความจำเป็นต่อการสอนแบบบูรณาการ ในการสอนศีลธรรม ๔. ท่านคิดว่าเมื่ออบรมเชิงปฏิบัติการในด้านเทคนิคการสอน จะเป็นการพัฒนาศักยภาพครูพระสอนศีลธรรม และ ๕. ท่านคิดว่าเมื่ออบรมเชิงปฏิบัติการแล้ว สามารถนำเทคนิคการสอนไปใช้ในกระบวนการเรียนการสอนได้ ทั้ง ๕ ข้อ ผลการประเมินอยู่ในระดับ ๕ มีค่าเท่ากับมากที่สุด

องค์ความรู้ด้านวิธีการสอนแบบบูรณาการของครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน จากประเด็นคำถาม ๕ ข้อ คือ ๑. ท่านได้รับความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับวิธีการสอนวิชาพระพุทธศาสนา ๒. ท่านสามารถนำความรู้ด้านวิธีการสอนแบบบูรณาการไปใช้ในโรงเรียนได้ ๓. ท่านคิดว่าวิธีการสอนแบบบูรณาการ เด็กจะมีความสนใจมากขึ้น ๔. ท่านคิดว่าเมื่ออบรมเชิงปฏิบัติการในด้านการสอนเพื่อพัฒนาศักยภาพครูพระสอนศีลธรรม มีประโยชน์ และ ๕. ท่านคิดว่าเมื่ออบรมเชิงปฏิบัติการแล้ว สามารถนำวิธีการสอนไปใช้ในกระบวนการเรียนการสอนได้ ข้อ ๑, ๒, ๔ และ ๕ ผลการประเมินอยู่ในระดับ ๕ มีค่าเท่ากับมากที่สุด และข้อ ๓ ผลการประเมินอยู่ในระดับ ๕ มีค่าเท่ากับมากที่สุด

ข้อเสนอแนะเพื่อนำไปพัฒนา ได้มีการนำเสนอความคิดเห็นจากการสัมภาษณ์ สรุปได้ ดังนี้

- ให้มีการจัดโครงการแบบนี้ไปตลอด จะได้นำไปพัฒนาในการสอนต่อไป
- ควรจัดการเรื่องการถ่ายทอดให้ต่อเนื่อง บางช่วงสัญญาณขาดหาย
- อยากให้มีการอบรมปีละ ๒-๓ ครั้ง
- จะนำหลักเหล่านี้ไปพัฒนาการของตนเองและถ่ายทอดต่อไป
- เสียงหรือการสนทนานอกรายการควรเน้นเรื่องเสียงรบกวนให้มาก
- ถ้าเป็นไปได้ควรจัดให้มีการอบรมการทำสื่อแบบเต็มรูปแบบโดยตรง
- ถ้าโอกาสหน้าโควิดหายไปคงได้พบปะกันใหม่

- การจัดกิจกรรมดีมาอยากให้มีการจัดอบรมนวัตกรรมส่งเสริมศักยภาพครูพระสอนศีลธรรม แบบนี้อีกโดยเพิ่มเนื้อหาในส่วนแบบอย่างหรือโมเดลที่แต่ละโรงเรียนได้ทำ

- อยากให้มีการอบรมทุกปีๆละ ครั้งๆละ ๓ วัน และอยากให้มีการอบรมแบบพบปะเรียนรู้ ร่วมกันแบบไม่ใช่ระบบชุม หากเป็นไปได้ถ้าโควิดหมด อยากให้นัดอบรมแบบพบปะแลกเปลี่ยนเรียนรู้ไป ด้วยกัน และนำไปใช้ได้ต้องมี ประสิทธิภาพ เพื่อการเผยแพร่ต่อไป

ดังนั้น จากการจัดการอบรมเรื่องเทคนิคและวิธีการสอนจึงก่อให้เกิดผลที่เป็นประโยชน์ อย่างมาก ต่อครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน จังหวัดเชียงใหม่ ที่จะได้นำเอาความรู้ที่ได้รับไปใช้ในการจัดการเรียนการสอนให้เกิดประโยชน์แก่นักเรียนที่จะทำให้เข้าใจในหลักคำสอนในทางพระพุทธศาสนามากยิ่งขึ้น และยังเป็น การเพิ่มพูนความรู้ความสามารถต่อครูพระสอนศีลธรรม ในโรงเรียนให้มีประสิทธิภาพในการสอนมากขึ้น และ ผลจากการจัดอบรมครั้งนี้ จึงนำไปสู่การสร้างและจัดทำคู่มือเรื่องเทคนิคและวิธีการสอน ที่จะได้เป็นประโยชน์ ที่ใช้เป็นแนวทางในการจัดการเรียนการสอนของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนจังหวัดเชียงใหม่

๔.๓ การพัฒนาสื่อและนวัตกรรมการสอนแบบบูรณาการครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน จังหวัดเชียงใหม่

จากการศึกษาการพัฒนาสื่อและนวัตกรรมการสอนแบบบูรณาการครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน จังหวัดเชียงใหม่ มีประเด็นข้อเท็จจริงที่น่าสนใจให้ศึกษา คือ เพื่อต้องการจะทราบความคิดเห็นเกี่ยวกับ กระบวนการใช้สื่อและนวัตกรรมการสอนนักเรียนแบบดั้งเดิมว่าเป็นอย่างไร มีสื่อที่เป็นพื้นฐานธรรมชาติ สื่อ เอกสาร สื่อโครงการ กิจกรรม สื่อที่หลากหลายตามความถนัดของตนเอง เพื่อนำมาพัฒนาสื่อและนวัตกรรม เป็นตัวอย่างสื่อให้ครูพระนำไปใช้สอนในโรงเรียนจังหวัดเชียงใหม่ ให้สอดคล้องกับยุคสมัยปัจจุบันที่มีสื่อและ เทคโนโลยีที่ทันสมัย ไม่ว่าจะเป็นการเรียน การสอนในระบบออนไลน์ และสื่อจะต้องมีความสอดคล้องกับ หลักสูตรแกนกลาง มาตรฐานการเรียนรู้และตัวชี้วัด เพื่อให้เกิดประโยชน์ต่อนักเรียน โดยการอบรมพัฒนา ศักยภาพครูพระสอนศีลธรรมเกี่ยวกับการพัฒนาสื่อและนวัตกรรมการสอนแบบบูรณาการในโรงเรียนจังหวัด เชียงใหม่ ๒๕ อำเภอ เพื่อให้มีองค์ความรู้ด้านสื่อและนวัตกรรมการสอน ซึ่งผู้วิจัยได้โครงร่างและมีขั้นตอนใน การพัฒนาสื่อและนวัตกรรมแอปพลิเคชัน ๕ ขั้นตอน ดังนี้

โครงร่างและขั้นตอนการพัฒนาสื่อและนวัตกรรมแอปพลิเคชัน (Application) ครูพระสอน ศีลธรรมในโรงเรียนจังหวัดเชียงใหม่ มีองค์ประกอบ ๕ ขั้นตอน ดังนี้

๑. ขั้นวิเคราะห์ (Analysis)

ผู้วิจัยได้ทำการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องตามหลักตัวชี้วัดและสาระการเรียนรู้ แกนกลาง กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคม ศาสนา และวัฒนธรรมตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน

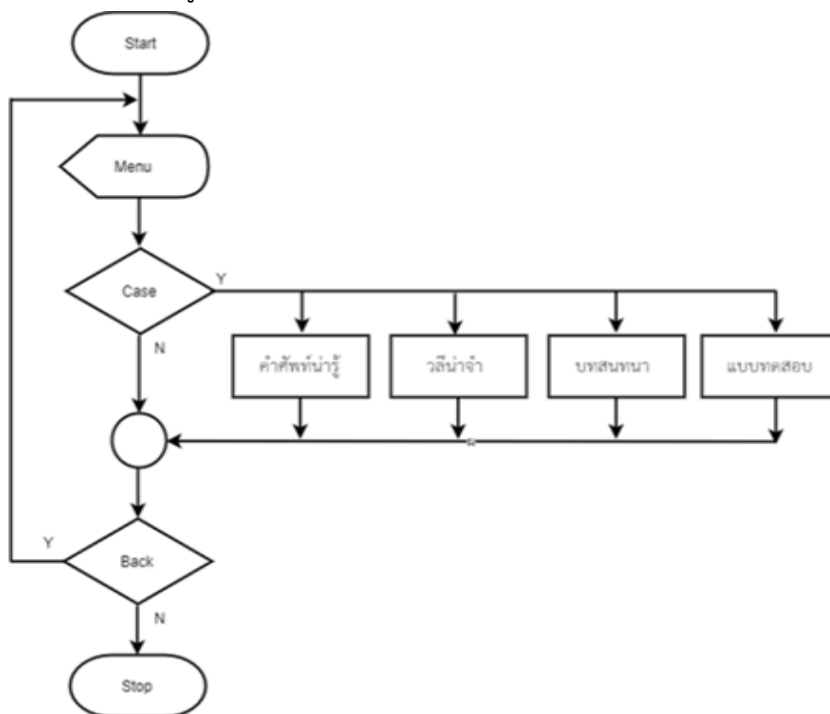
เพื่อการออกแบบสื่อแอปพลิเคชัน (Application) ให้ตรงกับกลุ่มเป้าหมายและวัตถุประสงค์ โดยมีการแบ่งระดับช่วงชั้นในการวิเคราะห์ เพื่อให้เหมาะสมกับวัยและสอดคล้องกับบทเรียน ทั้งนี้เพื่อนำไปเป็นข้อมูลพื้นฐานในการวิเคราะห์ จากแบบสอบถาม การสัมภาษณ์ การจัดการอบรม เพื่อนำมาสังเคราะห์ในการเก็บรวบรวมข้อมูลในการผลิตสื่อและนวัตกรรมการสอน

๑.๑ กำหนดเนื้อหาของเนื้อหา และตรวจสอบความถูกต้องกับแหล่งข้อมูล

๑.๒ การวิเคราะห์ความต้องการการวิเคราะห์ความต้องการของผู้ใช้ทั่วไปในด้านแอปพลิเคชัน (Application) ได้แก่ ข้อความกราฟิก ภาพนิ่ง โดยการสัมภาษณ์และสอบถามความคิดเห็นของผู้ที่เกี่ยวข้อง

๑.๓ วิเคราะห์ปัจจัยนำเข้าเป็นขั้นตอนของการวิเคราะห์ส่วนประกอบของแอปพลิเคชัน (Application) ได้แก่ ระบบเครื่องคอมพิวเตอร์ที่พัฒนาระบบปฏิบัติการที่ใช้เครื่องมือที่ใช้ในการพัฒนา ปัจจัยนำเข้า การประมวลผลของ และปัจจัยนำออก

๑.๔ นำข้อมูลทั้งหมดมาสังเคราะห์เพื่อนำมาเขียน Story Bord

แผนภาพ ๒ รูปแบบโดยรวมกระบวนการผลิตสื่อแอปพลิเคชัน (Application)

๒. ขั้นตอนการออกแบบการทำงานของโปรแกรม (Design)

๑. ขั้นตอนการออกแบบการทำงานของโปรแกรม (Design) เมื่อผู้วิจัยนำข้อมูลทั้งหมดมาสังเคราะห์เพื่อนำมาเขียน Story Bord แล้วตามขั้นตอนที่ ๑ ผู้วิจัยจะทำการเขียนแบบกราฟิกแบบ ๒ มิติ

- การสร้างตัวละคร ๒ มิติ จะสร้างตัวละครโดยวาดเป็นรูป ๆ แล้วต้องเอามาลงสีไล่ไปที่ละภาพทั้ง ๆ ที่เป็นตัวเดียวกัน

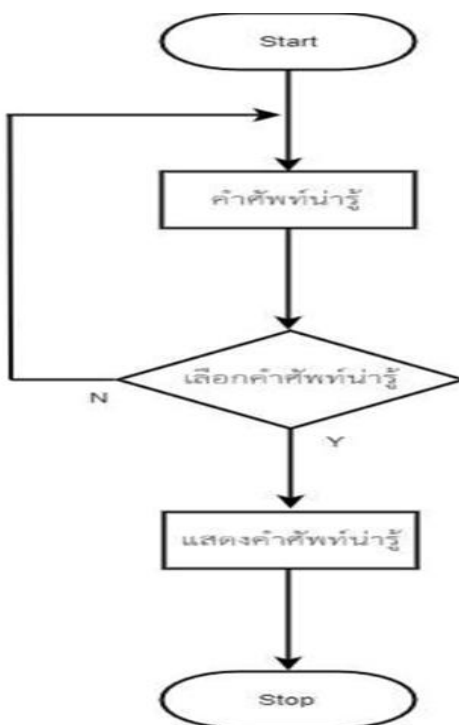
- การเคลื่อนไหว ในงาน ๒ มิติ นั้นเวลาจะทำก็ต้องวาดแล้วเอาภาพมาเรียงต่อกันเรื่อย ๆ แต่รวมไปถึงการเคลื่อนไหวของตัวละคร

- มุมมอง สร้างมุมมองตอนวาดตัวละคร (คือทำในขั้นตอนเดียวกับการวาดเคลื่อนไหว แต่โดยใช้ประสบการณ์ในการวาดตัวละคร เพื่อให้ได้ความสมจริง

๒. ขั้นตอนการทำงานของหมวดเนื้อหา

โดยในขั้นตอนการออกแบบผู้จัดทำได้นำข้อมูลที่ได้จากการศึกษาและการวิเคราะห์ในขั้นตอนที่ ๑ มาประกอบในการออกแบบการออกแบบขั้นตอนการทำงานของโปรแกรมถือว่ามีความสำคัญมาก เนื่องจากการควบคุมทิศทางการทำงานของโปรแกรม ให้ทำงานได้อย่างเป็นขั้นตอนและมีแบบแผน

๒.๑ ขั้นตอนการทำงานของหมวดเนื้อหาช่วงขั้นที่ ๑ (ป.๑-ป.๓)

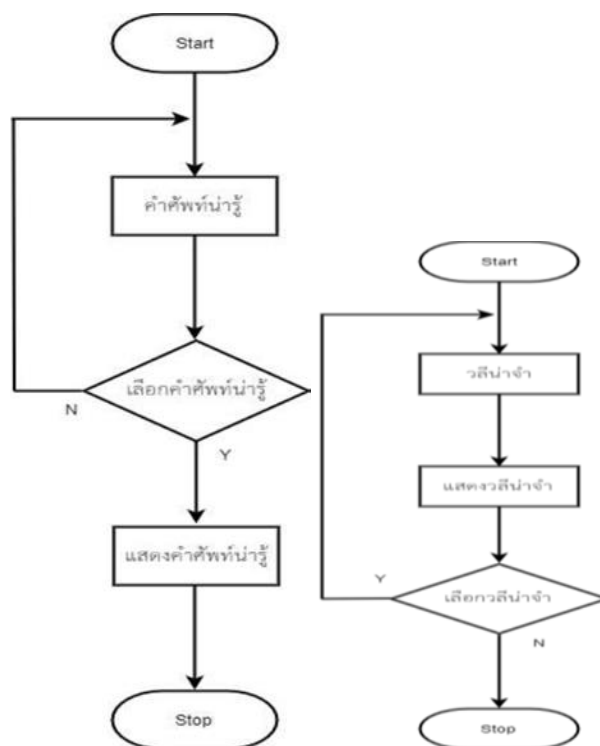
แผนภาพ ๓ . ขั้นตอนการทำงานของเนื้อหาช่วงขั้นที่ ๑ (ป.๑-ป.๓)

จากรูปที่ ๓ . เมื่อเริ่มการทำงานของเนื้อหาช่วงขั้นที่ ๑ (ป.๑-ป.๓) จะแสดงเนื้อหาที่ได้กำหนดไว้ในจุดประสงค์การเรียนรู้ที่กำหนดไว้ตามหลักตัวชีวิตและสาระการเรียนรู้แกนกลาง กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา และวัฒนธรรม ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน ดังนี้

๑. โดยสามารถบอกเรื่องราวพุทธประวัติและสามารถสรุปได้ตามความเข้าใจ
๒. อธิบายความสำคัญของพุทธศาสนาได้โดยการวิเคราะห์

๓. สามารถอธิบายความหมายพระรัตนตรัยได้ โดยจำเข้าใจในบทเรียนที่นำเสนอ
๔. สามารถนำหลักกรรมโอวาท ๓ ไปปฏิบัติในชีวิตประจำวันได้ โดยการนำไปใช้
๕. บอกความสำคัญของคัมภีร์และแนวหลักกรรมของศาสนาที่ตนนับถือและศาสนาอื่นได้ โดยการจำและเข้าใจในบทเรียนที่นำเสนอ
๖. อธิบายพุทธสุภษิตได้
๗. บอกแบบอย่างในการดำเนินชีวิตและข้อคิดตั้งแต่ ประสูติ-ปรินิพาน โดยการวิเคราะห์ที่ได้
๘. บอกวิธีการปฏิบัติตนที่เหมาะสมต่อศาสนวัตถุ ศาสนสถาน ศาสนบุคคล โดยการนำไปใช้

๒.๒ ขั้นตอนการทำงานของหมวดเนื้อหาช่วงชั้นที่ ๒ (ป.๔-ป.๖)

แผนภาพ ๔. ขั้นตอนการทำงานของเนื้อหาช่วงชั้นที่ ๒ (ป.๔ - ป.๖)

จากรูปที่ ๔ . เมื่อเริ่มการทำงานของเนื้อหาช่วงชั้นที่ ๒ (ป.๔-ป.๖) จะแสดงเนื้อหาที่ได้กำหนดไว้ในจุดประสงค์การเรียนรู้ที่กำหนดไว้ตามหลักตัวชี้วัดและสาระการเรียนรู้แกนกลาง ดังนี้

๑. อธิบายความสำคัญของพระพุทธศาสนา หรือศาสนาที่ตนนับถือในฐานะเป็นศูนย์รวม

จิตใจ

๒. สรุปรูปพุทธประวัติตั้งแต่บรรลุนิพพานจนถึงประกาศธรรม หรือประวัติศาสตร์ที่ตน
นับถือ

๓. เห็นคุณค่า และปฏิบัติตนตามแบบอย่างการดำเนินชีวิตและข้อคิดจากประวัติ
สาวก ชาดก เรื่องเล่า และศาสนิกชนตัวอย่างตามที่กำหนด

๔. แสดงความเคารพในพระรัตนตรัยปฏิบัติตามไตรสิกขา หลักธรรมโอวาท ๓ ใน
พระพุทธศาสนา หรือหลักธรรมของศาสนาที่ตนนับถือตามที่กำหนด

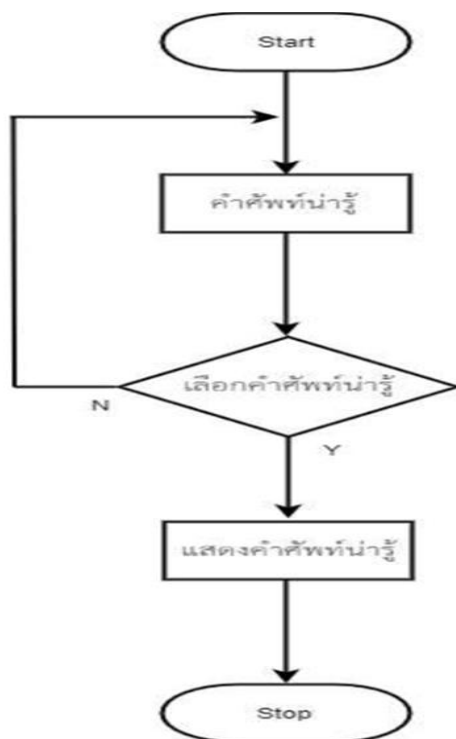
๕. ชื่นชมการทำความดีของตนเอง บุคคลในครอบครัว โรงเรียนและชุมชนตามหลัก
ศาสนาพร้อมทั้งบอกแนวปฏิบัติในการดำเนินชีวิต

๖. เห็นคุณค่าและสวดมนต์ แผ่เมตตา มีสติที่เป็นพื้นฐานของสมาธิใน
พระพุทธศาสนา หรือการพัฒนาจิตตามแนวทางของศาสนาที่ตนนับถือตามที่กำหนด

๗. ปฏิบัติตนตามหลักธรรมของศาสนาที่ตนนับถือเพื่อการอยู่ร่วมกันอย่าง
สมานฉันท์

๘. อธิบายประวัติศาสตร์ของศาสนาอื่น ๆ โดยสังเขป

๒.๓ ขั้นตอนการทำงานของเนื้อหาช่วงชั้นที่ ๓ (ม.๑-ม.๓)

แผนภาพ ๕. ขั้นตอนการทำงานของเนื้อหาช่วงชั้นที่ ๓ (ม.๑-ม.๓)

จากรูปที่ ๕. เมื่อเริ่มการทำงานของเนื้อหาช่วงชั้นที่ ๓ (ม.๑-ม.๓) จะแสดงเนื้อหาที่ได้กำหนดไว้ในจุดประสงค์การเรียนรู้ที่กำหนดไว้ตามหลักตัวชีวิตและสาระการเรียนรู้แกนกลาง กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา และวัฒนธรรมตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน ดังนี้

๑. อธิบายการเผยแผ่พระพุทธศาสนาหรือศาสนาที่ตนนับถือสู่ประเทศไทย
๒. วิเคราะห์ความสำคัญของพระพุทธศาสนาหรือศาสนาที่ตนนับถือที่มีต่อสภาพแวดล้อมในสังคมไทย รวมทั้งการพัฒนาตนและครอบครัว
๓. วิเคราะห์พุทธประวัติตั้งแต่ประสูติจนถึงบำเพ็ญทุกรกิริยาหรือประวัติศาสดาที่ตนนับถือตามที่กำหนด
๔. วิเคราะห์และประพฤติตนตามแบบอย่างการดำเนินชีวิต และข้อคิดจากประวัติสาวก ชาดก เรื่องเล่า และศาสนิกชนตัวอย่างตามที่กำหนด
๕. อธิบายพุทธคุณ และข้อธรรมสำคัญในกรอบอริยสัจ ๔ หรือหลักธรรมของศาสนาที่ตนนับถือตามที่กำหนด เห็นคุณค่า และนำไปพัฒนาแก้ปัญหาของตนเองและครอบครัว
๖. เห็นคุณค่าของการพัฒนาจิตเพื่อการเรียนรู้และการดำเนินชีวิตด้วยวิธีคิดแบบโยนิโสมนสิการ คือวิธีคิดแบบคุณค่าแท้ คุณค่าเทียม และวิธีคิดแบบคุณ โทษ และทางออก หรือการพัฒนาจิตตามแนวทางของศาสนาที่ตนนับถือ
๗. สวดมนต์ แผ่เมตตา บริหารจิต และเจริญปัญญาด้วยอานาปานสติ หรือตามแนวทางของศาสนาที่ตนนับถือตามที่กำหนด
๘. วิเคราะห์และปฏิบัติตนตามหลักธรรมทางศาสนาที่ตนนับถือในการดำรงชีวิตแบบพอเพียง และดูแลรักษาสิ่งแวดล้อมเพื่อการอยู่ร่วมกันได้อย่างสันติสุข
๙. วิเคราะห์เหตุผลความจำเป็นที่ทุกคนต้องศึกษาเรียนรู้ศาสนาอื่น ๆ
๑๐. ปฏิบัติตนต่อศาสนิกชนอื่นในสถานการณ์ต่างๆได้อย่างเหมาะสม
๑๑. วิเคราะห์การกระทำของบุคคลที่เป็นแบบอย่างด้านศาสนสัมพันธ์ และนำเสนอแนวทางการปฏิบัติของตนเอง

๓. ขั้นการเขียนโปรแกรม (Implementation)

เป็นการเขียนโปรแกรมโดยนำเนื้อหาและการออกแบบในขั้นที่ ๒ มาพัฒนาดำเนินการผลิตตัวละครให้เป็นการ์ตูนแอนิเมชัน โดยมีขั้นตอนดังนี้

ไอเดีย (Idea) หรือ แรงบันดาลใจ (Inspiration) ซึ่งจะเป็นสิ่งแรกที่สร้างสรรค์จินตนาการและความคิดให้สอดคล้องกับความต้องการของผู้ชม อะไรที่ต้องการให้ผู้ชมทราบภายหลังจากที่ชมไปแล้วมีเนื้อหาออกมาเป็นไปตามที่ต้องการซึ่งอาจจะมาจากประสบการณ์ที่เราได้อ่านได้พบเห็นและสิ่งต่าง ๆ รอบตัว

โครงเรื่อง (Story) โครงเรื่องจะประกอบไปด้วยการเล่าเรื่องที่บอกถึงเนื้อหาเรื่องราวทุกอย่างในภาพยนตร์การ์ตูน ทั้งตัวละคร ลำดับเหตุการณ์ ฉาก แนวคิด และที่สำคัญควรพิจารณาว่าการเล่าเรื่องควรมีการหักมุมมากน้อยเพียงไร สามารถ สร้างความ บันเทิงได้หรือไม่ และความน่าสนใจนี้สามารถทำให้นักเรียนรู้สึกประทับใจ จนสามารถระลึกในความทรงจำ และทำให้คนพูดถึง

สคริปต์ (Script) เป็นขั้นตอนในการจับใจความสำคัญของเนื้อเรื่องให้ออกมาในแต่ละฉาก พร้อมทั้งกำหนดมุมกล้อง เทคนิคพิเศษ รวมถึงระยะเวลาของการเคลื่อนไหว โดยให้รายละเอียดต่าง ๆ เช่น ผู้จัดทำเสียงดนตรี (Musicians) เสียงประกอบ (Sound Effects) จิตรกรในการวาดหรือนักออกแบบตัวละคร (Artists) และแอนิเมเตอร์ (Animators) สร้างภาพให้กับตัวละคร (Characters Design) ขั้นตอนนี้เป็นการออกแบบและกำหนดลักษณะนิสัย บุคลิกบทบาทต่าง ๆ และท่าทางการเคลื่อนไหวให้กับตัวละคร โดยอาศัยองค์ประกอบพื้นฐานของการออกแบบ ได้แก่ ขนาด (Size) รูปทรง (Shape) และสัดส่วน (Proportion)

บอร์ดภาพนิ่ง (Storyboards) หรือที่รู้จักกันทั่วไปว่า สตอรี่บอร์ด เป็นการใช้ภาพในการเล่าเรื่องให้ได้ครบถ้วน ทั้งเหตุการณ์ ที่เกิดขึ้นอารมณ์ในเหตุการณ์นั้น ๆ สีหน้า ท่าทาง ลักษณะต่าง ๆ ของตัวละคร บอกถึงสถานที่ และมุมมองของภาพ ซึ่งภาพวาดทั้งหมด จะเรียงต่อเนื่องเป็นเหตุผลกัน เมื่อดูแล้วสามารถเข้าใจเรื่องราวที่เกิดขึ้นได้อย่างชัดเจน

บันทึกเสียง (Sound Recording) หลังจากที่เรารู้จักออกแบบตัวละครและสร้างสตอรี่บอร์ดเรียบร้อยแล้ว เราก็จะเข้าสู่ขั้นตอนของการอัดเสียง ซึ่งเป็นสิ่งที่หลีกเลี่ยงไม่ได้อย่างยิ่ง บางสตูดิโออาจจะเริ่มต้นด้วยการอัดเสียง Soundtrack ก่อน ซึ่งการอัดเสียงประกอบแอนิเมชันจะแยกออกเป็นประเภทของเสียงโดยหลักแล้วจะมีดังนี้คือ

- **เสียงบรรยาย (Narration)** เป็นส่วนสำคัญในการสร้างความเข้าใจ เป็นการปูพื้นฐานให้กับผู้ชมว่าเรื่องเป็นอย่างไร และยังเป็นการเชื่อมโยงให้เรื่องราวติดต่อกันด้วย

- **บทสนทนา (Dialogue)** เป็นหลักการหนึ่งในการสื่อเรื่องราวตามบทบาทของตัวละคร เป็นการสื่อความหมายให้ตรง ตามเนื้อเรื่องที่สั้น กระชับ และสัมพันธ์กับภาพ

- **เสียงประกอบ (Sound Effects)** เป็นเสียงที่นอกเหนือจากบรรยาย เสียงสนทนา เสียงประกอบจะทำให้เกิดความรู้สึก สมจริงสมจัง มีจินตนาการเช่น เสียงระเบิด เสียงฟ้าร้อง เป็นต้น ราวกับได้เข้าไปอยู่ในเหตุการณ์หรือสถานที่นั้นด้วย

- **ดนตรีประกอบ (Music)** ช่วยสร้างอารมณ์ของผู้ชมให้คล้อยตามเนื้อหาและปรับอารมณ์ของผู้ชมระหว่างการเชื่อมต่อของฉากหนึ่งไปยังอีกฉากหนึ่งได้ด้วย

ตรวจความเรียบร้อยของแอนิเมชัน (Animatic Checking) Animatic คือการนำภาพที่วาดโดยช่างศิลป์ตามแนวคิด สร้างสรรค์มาประกอบกันเข้าเป็นเรื่องราวพร้อมเสียง ประโยชน์ของการทำ Animatic คือเวลานำเสนองานงานแอนิเมชันเบื้องต้น จะไม่หยาบเกินไปสามารถสื่อแนวคิดหลักใหญ่ ๆ ช่วยให้นัก

สร้างสรรค์สามารถทบทวนแนวความคิดก่อนที่จะผลิตเป็น ภาพยนตร์ทบทวนกรอบเวลา การดำเนินเรื่องราว เหตุผลที่สามารถอธิบายได้อย่างต่อเนื่อง สามารถปรับแต่งเพิ่มเติมภาพหรือ ตัดเข้าสู่ฉากอื่นได้ทันที เพื่อให้ได้งานที่มีอารมณ์จังหวะ และองค์ประกอบที่ใกล้เคียงก่อนการทำแอนิเมชัน

๔. ขั้นตอนทดสอบ (Verification)

ผู้วิจัยนำสื่อแอปพลิเคชัน (Application) ที่พัฒนาสมบูรณ์ตามการออกแบบ เข้ารับการตรวจประเมินโดยผู้เชี่ยวชาญ มีขั้นตอนการดำเนินการดังนี้

๔.๑ จัดเตรียมแท็บเล็ตสำหรับการใช้ในการทดลอง

๔.๒ ทดลองกับผู้เชี่ยวชาญ ๓ ท่าน

๔.๓ เก็บรวบรวมข้อมูลผลการประเมิน

๕. ขั้นตอนการปรับปรุง (Maintenance)

ผู้วิจัยนำผลการประเมินสื่อแอปพลิเคชัน (Application) จากผู้เชี่ยวชาญมาวิเคราะห์และปรับปรุงตามคำแนะนำ เพื่อให้ได้สื่อแอปพลิเคชัน (Application) ในรูปแบบแอนิเมชันให้มีคุณภาพ

ภาพที่ ๖ ภาพขั้นตอนการผลิตสื่อแอปพลิเคชัน (Application) ดังนี้

Story board
พระวิถีพระพุทธเจ้า

1. สวัสดิ์รับพี่ชื้อสิททองครบ วันนีพี่จะพาน้องๆเรียนผู้พุทธประวัติและหลักการมคำสอนของศาสนา น้องๆพร้อมที่จะเรียนผู้กับพี่ชื้อยังครบ ถ้าพร้อมแล้วไปเรียนผู้ด้วยกันเลย

2. พระพุทธเจ้ามีพระนามเดิมว่าสิททัตตะ เป็นพระราชโอรสของพระเจ้าสุทโธทนะ กษัตริย์ผู้ครองกรุงกบิลพัสดุ์ แคว้นสักกะ ซึ่งปัจจุบันตั้งอยู่ทางภาคใต้ของประเทศเนปาล พระราชมารดาทรงพระนามว่า พระนางสิริมหามายา

3. เมื่อพระองค์ประสูติจากพระครรภ์ของพระมารดา ทรงดำเนินด้วยพระบาท 7 ก้าว มีดอกบัวผุดรองรับ ทรงเปล่งพระวาจาว่า "เราเป็นเลิศที่สุดในโลก ประเสริฐที่สุดในโลก การเกิดครั้งนี้เป็นครั้งสุดท้ายของเรา"

ขั้นตอนที่ 1 จัดทำ story board

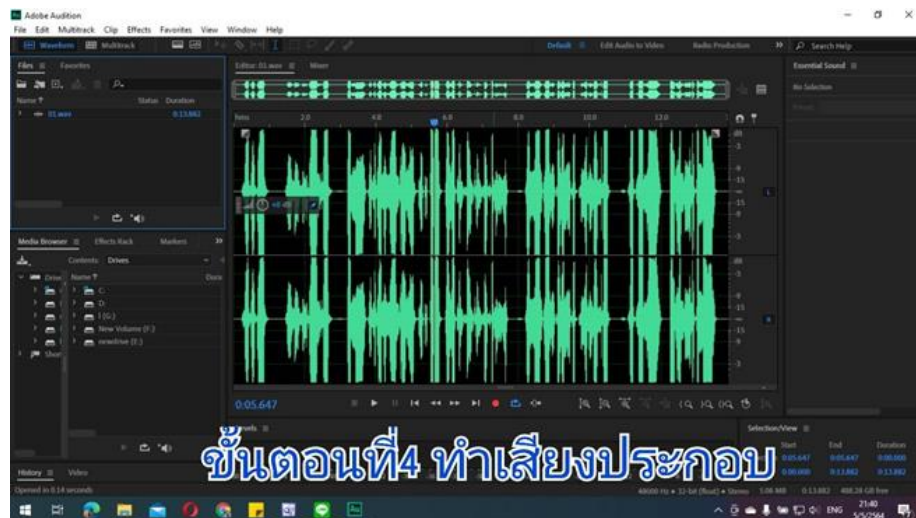
รูปภาพที่ ๑. บอร์ดภาพนิ่ง หรือ สตอรี่บอร์ด (Storyboards)

รูปภาพที่ ๒. การสร้างตัวละครแบบกราฟิกแบบ ๒ มิติ

รูปภาพที่ ๓. สร้างตัวละครให้เป็นการ์ตูนอนิเมชัน

ขั้นตอนที่4 ทำเสียงประกอบ

รูปภาพที่ ๔ เสียงประกอบ (Sound Effects)

ขั้นตอนที่5 จัดทำสื่อ อนิเมชั่น

รูปภาพที่ ๕. จัดทำสื่ออนิเมชั่น

ขั้นตอนที่ 5 จัดทำสื่อ อนิเมชัน

รูปภาพที่ ๖. จัดทำสื่ออนิเมชัน

ขั้นตอนที่ 5 จัดทำสื่อ อนิเมชัน

รูปภาพที่ ๗. จัดทำสื่ออนิเมชัน

ขั้นตอนที่ 6 login เข้าสู่ระบบ

รูปภาพ ๘. จัดทำสื่ออนิเมชัน

รูปภาพ ๙. เลือกช่วงชั้นการเรียนรู้

รูปภาพ ๑๐. เลือกบทการเรียนรู้

รูปภาพ ๑๑. บททดสอบประเมินผล

สรุป ขั้นตอนการสร้างสื่อและนวัตกรรม การสอนแบบบูรณาการครูพระสอนศีลธรรม ได้วางกรอบ ๓ ช่วงชั้น โดยแบ่งหมวดเนื้อหาตามมาตรฐานการเรียนรู้และตัวชี้วัด กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน เพื่อการออกแบบสื่อแอปพลิเคชัน (Application) ให้ตรงกับกลุ่มเป้าหมายและวัตถุประสงค์ โดยมีการแบ่งระดับช่วงชั้นในการวิเคราะห์ เพื่อให้เหมาะสมกับวัย

และสอดคล้องกับบทเรียน ทั้งนี้เพื่อนำไปเป็นข้อมูลพื้นฐานในการวิเคราะห์ จากแบบสอบถาม การสัมภาษณ์ การจัดการอบรม เพื่อนำมาสังเคราะห์ในการเก็บรวบรวมข้อมูลในการพัฒนาสื่อและนวัตกรรมการสอน

ผลการพัฒนาสื่อและนวัตกรรมแอปพลิเคชัน (Application) ครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน เนื้อหาแอปพลิเคชัน(Application) บนสมาร์ตโฟน (Smart Phone) คือ มุ่งเน้นเป้าหมายการเรียนรู้ มาตรฐาน ตัวชี้วัด บูรณาการเนื้อหา กิจกรรมรู้เรื่องสังคม ศาสนาและวัฒนธรรม กิจกรรมนำสู่การเรียนรู้ แนวคิด กิจกรรมพัฒนาผู้เรียน และกิจกรรมรวบยอด ๓ ช่วงชั้นดังนี้

๑) เนื้อหาช่วงชั้นที่ ๑ (ป.๑-ป.๓)

แผนภาพที่ ๑. เนื้อหาช่วงชั้นที่ ๑ (ป.๑-ป.๓)

รูปภาพที่ ๑. เนื้อหาแอปพลิเคชัน(Application)บนสมาร์ตโฟน (Smart Phone)

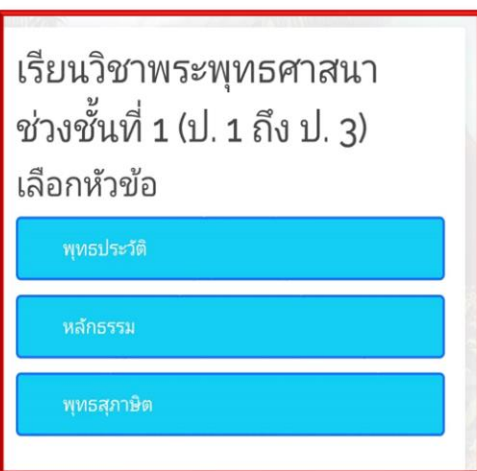

ช่วงชั้นที่ 1 (ป. 1 ถึง ป. 3)

ช่วงชั้นที่ 2 (ป. 4 ถึง ป. 6)

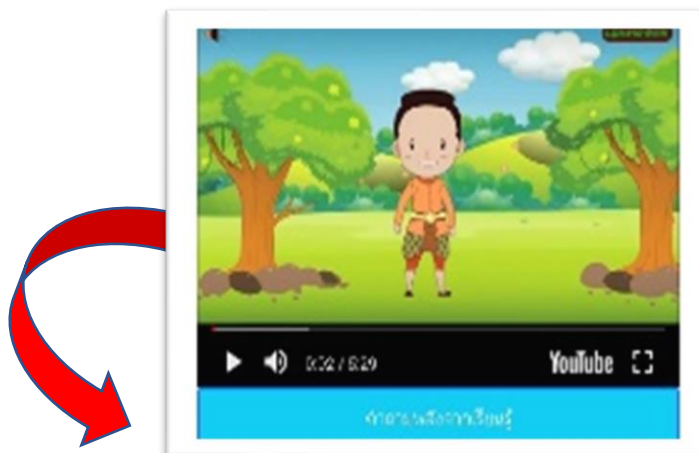
ช่วงชั้นที่ 3 (ม. 1 ถึง ม. 3)

รูปภาพที่ ๒ “ล็อกอินเข้าสู่ระบบเพื่อใช้งาน

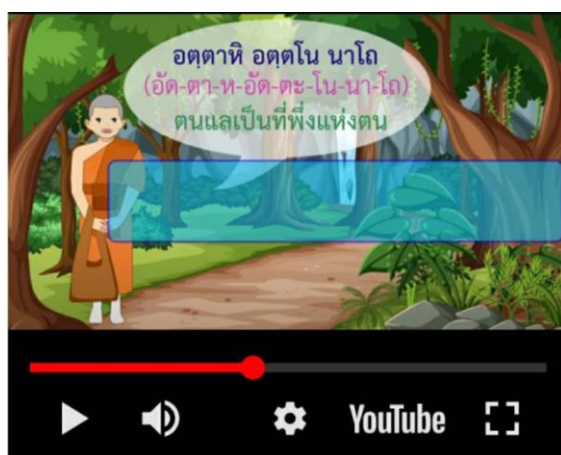
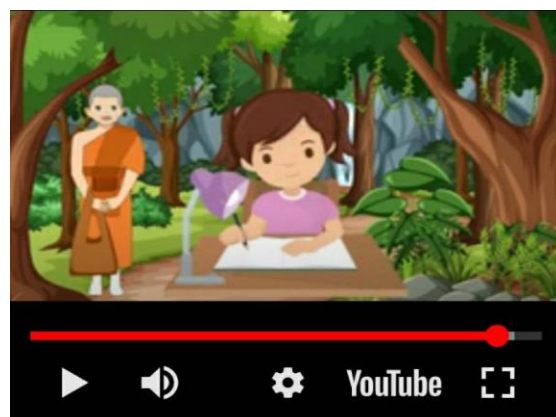

รูปภาพที่ ๓ เลือกเนื้อหา *กตปุ้ม*เล่นวิดีโอ/
YouTube(เล่าเรื่อง)พุทธประวัติ
ช่วงชั้นที่ ๑ (ป.๑-๓)

ภาพที่ ๔ กดปุ่มเล่นวิดีโอ เพื่อเรียนรู้หลักธรรมสำคัญของ
พระพุทธศาสนา

รูปภาพที่ ๕ *กดปุ่ม*เล่นวิดีโอ เพื่อเรียนรู้หลักพุทธศาสนสุภาษิต
“อต.ตา ทิ อต.ตโน นาโถ”

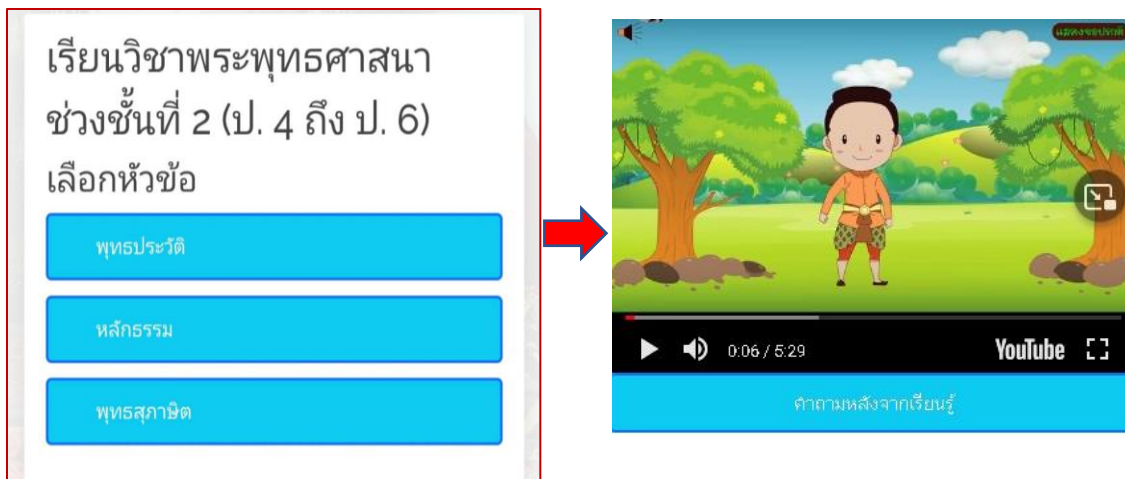
สรุป สื่อและนวัตกรรมแอปพลิเคชัน(Application) การ์ตูนอนิเมชัน 2D การ์ตูน และเสียงเพลง เป็นกราฟฟิกการ์ตูนสำหรับเด็กเล็ก มีองค์ประกอบของเนื้อหาแบบบูรณาการ ช่วงชั้นที่ ๑ (ป.๑-ป.๓) จะแสดง เนื้อหาก์ตูนอนิเมชันเล่าเรื่องพุทธประวัติ หลักธรรมและสุภาชิต ในแอปพลิเคชัน (Application) บน สมาร์ทโฟน (Smart Phone) ที่ได้กำหนดไว้ในจุดประสงค์การเรียนรู้ที่กำหนดไว้ตามหลักสูตรชีวิตและสาระการ เรียนรู้แกนกลาง กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคม ศาสนา และวัฒนธรรมตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้น พื้นฐาน ดังนี้

๑. บอกเรื่องราวพุทธประวัติและสามารถสรุปได้ตามความเข้าใจ
๒. อธิบายความสำคัญของพุทธศาสนาได้โดยการวิเคราะห์
๓. อธิบายความหมายพระรัตนตรัยได้ โดยจำเข้าใจในบทเรียนที่นำเสนอ
๔. สามารถนำหลักธรรมโอวาท ๓ ไปปฏิบัติในชีวิตประจำวันได้ โดยการนำไปใช้
๕. อธิบายพุทธสุภาชิต อต.ตา หิ อต.ตโน นาโถ ได้
๖. บอกแบบอย่างในการดำเนินชีวิตและข้อคิดตั้งแต่ ประสูติ-ปรินิพาน โดยการวิเคราะห์ได้
๗. บอกวิธีการปฏิบัติตนที่เหมาะสมต่อศาสนวัตถุ ศาสนสถาน ศาสนบุคคล โดยการนำไปใช้
๘. ถาม-ตอบท้ายเนื้อหาสื่อและนวัตกรรมการสอน ได้

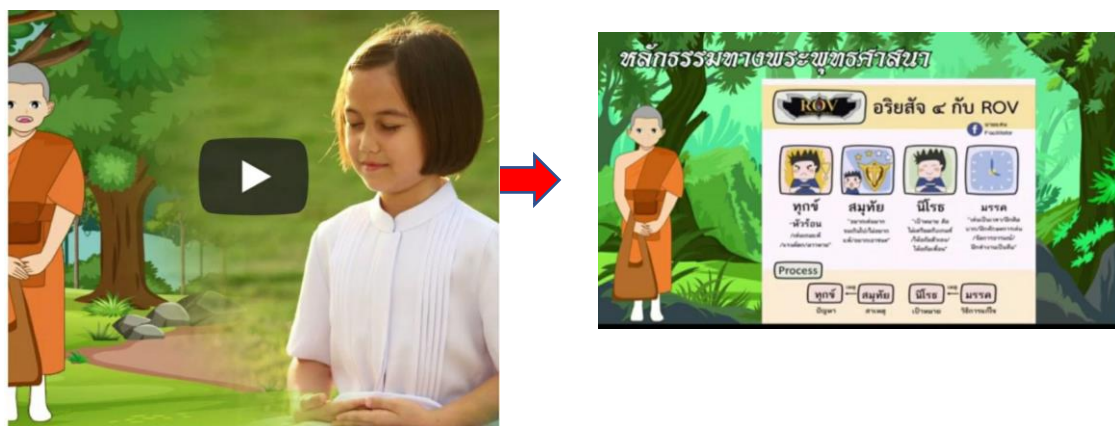
๒.๒ องค์ประกอบของสื่อและนวัตกรรมบูรณาการเนื้อหาช่วงชั้นที่ ๒ (ป.๔-ป.๖)

แผนภาพ ๒. องค์ประกอบของเนื้อหาช่วงชั้นที่ ๒ (ป.๔ - ป.๖)

ภาพที่ ๑ *กดเล่น*วิดีโอเพื่อเรียนรู้วิชาประวัติพระพุทธศาสนา ช่วงชั้นที่ ๒ (ป.๔-๖)

ภาพที่ ๒ *กดเล่น* วิดีโอเพื่อเรียนรู้หลักธรรม ช่วงชั้นที่ ๒ (ม.๑-๓)

ภาพที่ ๓ *กตเล่น*วิดีโอ เพื่อการเรียนรู้สื่อพุทธศาสนาสุภาชิต สุขา สงขสส สามคคี
ช่วงชั้นที่ ๒ (ป.๔-๖)

สรุป องค์ความรู้สื่อและนวัตกรรมแอปพลิเคชัน(Application) มีองค์ประกอบของการบูรณาการเนื้อหาของช่วงชั้นที่ ๒ (ป.๔-๖) สื่อการ์ตูนอนิเมชั่น Animation 2D ออดิโออธิบายภาพจริง ภาพประกอบ เหตุการณ์จริง และเพลงประกอบ สรุปพุทธประวัติ หลักธรรมและพุทธศาสนาสุภาชิต ดังนี้

๑. นักเรียนอธิบายความสำคัญของพระพุทศาสนา หรือศาสนาที่ตนนับถือในฐานะเป็นศูนยรวมจิตใจ
๒. สรุปพุทธประวัติตั้งแต่บรรลุลหรรณจนถึงประกาศธรรม หรือประวัติศาสดาที่ตนนับถือ
๓. เห็นคุณค่า และปฏิบัติตนตามแบบอย่างการดำเนินชีวิตและข้อคิดจากประวัติสาวก ชาดก เรื่องเล่า และศาสนิกชนตัวอย่างตามที่กำหนด

๔. แสดงความเคารพในพระรัตนตรัยปฏิบัติตามไตรสิกขา หลักธรรมโอวาท ๓ ในพระพุทธศาสนา หรือหลักธรรมของศาสนาที่ตนนับถือตามที่กำหนด

๕. ชื่นชมการทำความดีของตนเอง บุคคลในครอบครัว โรงเรียนและชุมชนตามหลักศาสนาพร้อม ทั้งบอกแนวปฏิบัติในการดำเนินชีวิต

๖. เห็นคุณค่าและสวดมนต์ แผ่เมตตา มีสติที่เป็นพื้นฐานของสมาธิในพระพุทธศาสนา หรือการพัฒนาจิตตามแนวทางของศาสนาที่ตนนับถือตามที่กำหนด

๗. ปฏิบัติตนตามหลักธรรมของศาสนาที่ตนนับถือเพื่อการอยู่ร่วมกันอย่างสมานฉันท์

๘. อธิบายประวัติศาสดาของศาสนาอื่น ๆ โดยสังเขป

๙. คำถามท้ายสื่ เพื่อประเมินผู้เรียน

๒.๓ องค์ประกอบของเนื้อหาสื่อและนวัตกรรม ช่วงชั้นที่ ๓ (ม.๑-ม.๓)

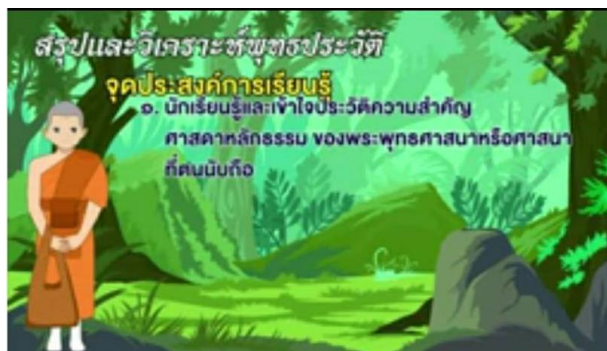
แผนภาพ ๓. องค์ประกอบของสื่อบูรณาการ พุทธประวัติ หลักธรรมและสุภาษิต ช่วงชั้นที่ ๓ (ม.๑-ม.๓)

เรียนวิชาพระพุทธศาสนา
ช่วงชั้นที่ 3 (ม. 1 ถึง ม. 3)
เลือกหัวข้อ

พุทธประวัติ

หลักธรรม

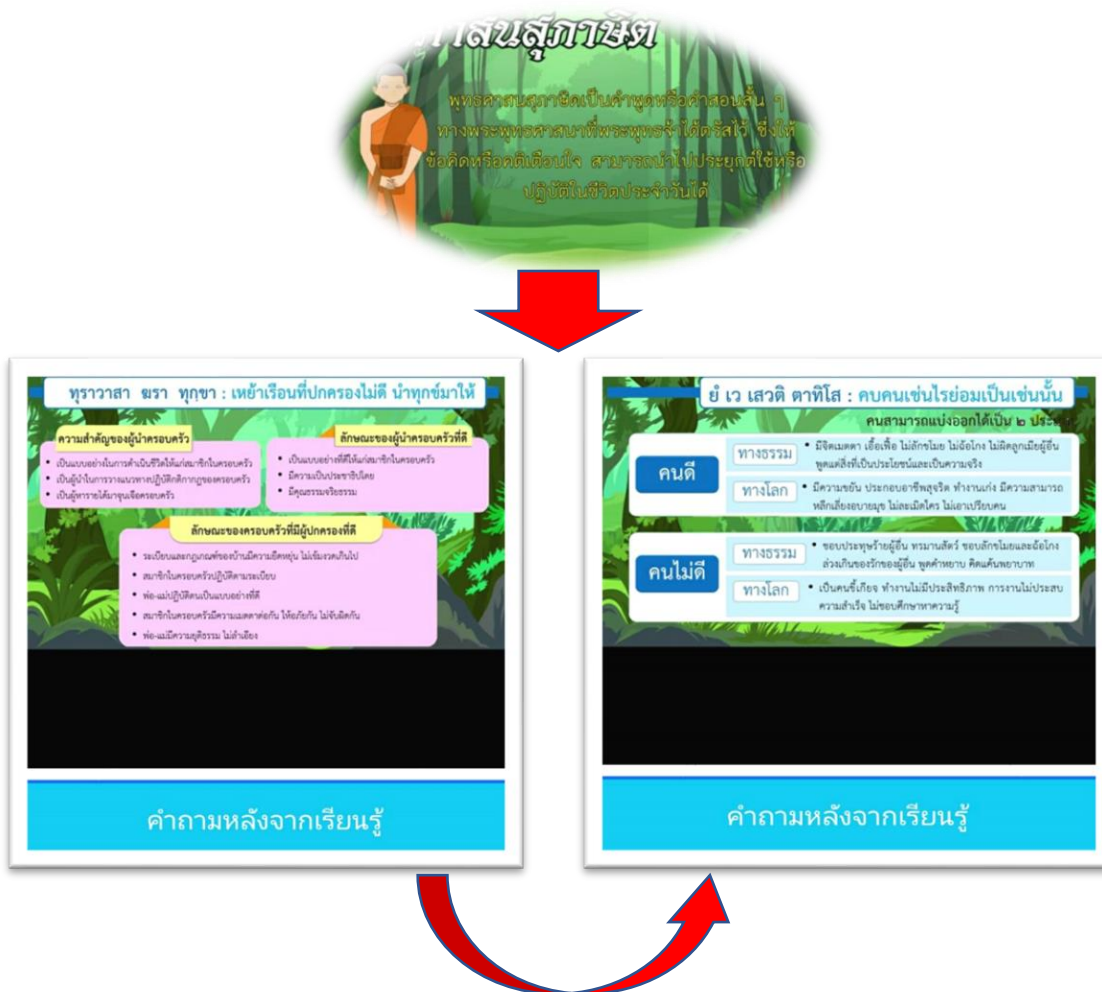
พุทธศาสนิก

ภาพที่ ๑ *กดเล่น* วิดีโอ เพื่อเรียนรู้พุทธประวัติ ช่วงชั้นที่ ๓ (ม.๑-๓)

ภาพที่ ๔ *กดเล่น* วิดีโอ เพื่อเรียนรู้หลักธรรมทางพระพุทธศาสนา ช่วงชั้นที่ ๓ (ม.๑-๓)

รูปภาพที่ ๕ กดเล่นวิดีโอ เพื่อเรียนรู้พุทธศาสนสุภาษิต ช่วงชั้นที่ (ม.๑-๓)

สรุป สื่อ YouTube ภาพยนต์อนิเมชัน 2D ภาพกราฟฟิกสื่อประกอบ เทคโนโลยีอธิบายด้วย Siri ภาพประกอบสถานการณ์จริงในปัจจุบัน ที่ได้กำหนดไว้ในจุดประสงค์การเรียนรู้ที่กำหนดไว้ตามหลักตัวชี้วัด และสาระการเรียนรู้แกนกลาง กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคม ศาสนา และวัฒนธรรมตามหลักสูตรแกนกลาง การศึกษาขั้นพื้นฐาน มุ่งองค์ประกอบของการบูรณากรเนื้อหาสื่อ ช่วงชั้นที่ ๓ (ม.๑-ม.๓) ดังนี้

๑. อธิบายการเผยแผ่พระพุทธศาสนาหรือศาสนาที่ตนนับถือสู่ประเทศไทย
๒. วิเคราะห์ความสำคัญของพระพุทธศาสนาหรือศาสนาที่ตนนับถือที่มีต่อสภาพแวดล้อมในสังคมไทย รวมทั้งการพัฒนาตนและครอบครัว
๓. วิเคราะห์พุทธประวัติตั้งแต่ประสูติจนถึงบำเพ็ญทุกรกิริยาหรือประวัติศาสดาที่ตนนับถือตามที่กำหนด

๔. วิเคราะห์และประพจน์ติดตามแบบอย่างการดำเนินชีวิต และข้อคิดจากประวัติสาวก ชาดก เรื่องเล่า และศาสนิกชนตัวอย่างตามที่กำหนด

๕. อธิบายพุทธคุณ และข้อธรรมสำคัญในกรอบปริยัติ ๔ หรือหลักธรรมของศาสนาที่ตนนับถือ ตามที่กำหนด เห็นคุณค่า และนำไปพัฒนาแก้ปัญหาของตนเองและครอบครัว

๖. เห็นคุณค่าของการพัฒนาจิตเพื่อการเรียนรู้และการดำเนินชีวิตด้วยวิธีคิดแบบโยนิโสมนสิการ คือวิธีคิดแบบคุณค่าแท้ คุณค่าเทียม และวิธีคิดแบบคุณ โทษ และทางออก หรือการพัฒนาจิตตามแนวทางของศาสนาที่ตนนับถือ

๗. สวดมนต์ แผ่เมตตา บริหารจิต และเจริญปัญญาด้วยอานาปานสติ หรือตามแนวทางของศาสนาที่ตนนับถือตามที่กำหนด

๘. วิเคราะห์และปฏิบัติตนตามหลักธรรมทางศาสนาที่ตนนับถือในการดำรงชีวิตแบบพอเพียง และดูแลรักษาสสิ่งแวดล้อมเพื่อการอยู่ร่วมกันได้อย่างสันติสุข

๙. ปฏิบัติตนต่อศาสนิกชนอื่นในสถานการณ์ต่างๆได้อย่างเหมาะสม

สรุป ขั้นตอนหรือโครงสร้างของการพัฒนาสื่อและนวัตกรรมแอปพลิเคชัน คือเป็นการบูรณาการองค์ความรู้ของสาระสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม พุทธประวัติ หลักธรรมและพุทธสุภาษิต ซึ่งมีองค์ประกอบ ได้แก่ เนื้อหาสอดคล้องกับหลักสูตรแกนกลาง ๓ ช่วงชั้น คือ ช่วงชั้นที่ ๑ (ป.๑-๓) ช่วงชั้นที่ ๒ (ป.๔-๖) ช่วงชั้นที่ ๓ (ม.๑-๓) สอดคล้องตามมาตรฐานการเรียนรู้และตัวชี้วัด เพื่อเป็นแบบอย่างสื่อแอปพลิเคชัน ครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน

๔.๔ การพัฒนารูปแบบการสร้างหลักสูตรการสอนศีลธรรมแบบบูรณาการในโรงเรียนจังหวัด เชียงใหม่

ในการศึกษาวิจัยตามโครงการวิจัยพัฒนาหลักสูตรแบบบูรณาการครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนจังหวัดเชียงใหม่ จากการสอบถามแนวคิดการพัฒนารูปแบบการสร้างหลักสูตรการสอนศีลธรรมแบบบูรณาการ จำนวนผู้ตอบแบบสอบถาม ๒๕ รูป/คน มีผลการดำเนินการดังนี้

ส่วนที่ ๑ ข้อมูลทั่วไป

การวิเคราะห์คุณลักษณะของข้อมูลทั่วไปของบุคคล โดยการแจกแจงความถี่และร้อยละ

ตารางที่ ๑ จำนวนและร้อยละของผู้ตอบแบบสอบถามจำแนกตามตำแหน่ง

ตำแหน่ง	จำนวน	ร้อยละ
ครูพระสอนศีลธรรม	๒๓	๙๒.๐๐
เจ้าอาวาส	๒	๘.๐๐

ผู้ช่วยเจ้าอาวาส	-	-
รวม	๒๕	๑๐๐.๐๐

จากตารางที่ ๑ พบว่า กลุ่มตัวอย่างโครงการวิจัยพัฒนาหลักสูตรแบบบูรณาการครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนจังหวัดเชียงใหม่ ส่วนใหญ่ตำแหน่งเป็นครูพระสอนศีลธรรม มีจำนวน ๒๓ รูป/คน คิดเป็นร้อยละ ๙๒.๐๐ รองลงมาตำแหน่งเจ้าอาวาส มีจำนวน ๒ รูป/คน คิดเป็นร้อยละ ๘.๐

ตารางที่ ๒ จำนวนและร้อยละของผู้ตอบแบบสอบถามจำแนกตามเพศ

เพศ	จำนวน	ร้อยละ
ชาย	๒๕	๑๐๐.๐๐
รวม	๒๕	๑๐๐.๐๐

จากตารางที่ ๒ พบว่า กลุ่มตัวอย่างโครงการวิจัยพัฒนาหลักสูตรแบบบูรณาการครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนจังหวัดเชียงใหม่ ส่วนใหญ่ครูพระสอนศีลธรรมเป็นเพศชาย มีจำนวน ๒๕ รูป/คน คิดเป็นร้อยละ ๑๐๐.๐๐

ตารางที่ ๓ จำนวนและร้อยละของผู้ตอบแบบสอบถามจำแนกตามอายุ

อายุ	จำนวน	ร้อยละ
ต่ำกว่า ๒๐	๓	๑๒.๐๐
๒๑ - ๓๐ ปี	๙	๓๖.๐๐
๓๑ - ๔๐ ปี	๗	๒๘.๐๐
๔๑ ปี ขึ้นไป	๖	๒๔.๐๐
รวม	๒๕	๑๐๐.๐๐

จากตารางที่ ๓ พบว่า กลุ่มตัวอย่างโครงการวิจัยพัฒนาหลักสูตรแบบบูรณาการครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนจังหวัดเชียงใหม่ ส่วนใหญ่ครูพระสอนศีลธรรมมีอายุ ๒๑ - ๓๐ ปี มีจำนวน ๙ รูป/คน คิดเป็นร้อยละ ๓๖.๐๐ รองลงมาอายุ ๓๑ - ๔๐ ปี มีจำนวน ๗ รูป/คน คิดเป็นร้อยละ ๒๘.๐๐ มีอายุ ๔๑ ปีขึ้นไป มีจำนวน ๖ รูป/คน คิดเป็นร้อยละ ๒๔.๐๐ และท้ายสุดมีอายุต่ำกว่า ๒๐ มีจำนวน ๓ รูป/คน คิดเป็นร้อยละ ๑๒.๐๐

ตารางที่ ๔ จำนวนและร้อยละของผู้ตอบแบบสอบถามจำแนกตามวุฒิการศึกษา

วุฒิการศึกษา	จำนวน	ร้อยละ
ต่ำกว่าปริญญาตรี	๑๑	๔๔.๐๐

ปริญญาตรี	๘	๓๒.๐๐
ปริญญาโท	๖	๒๔.๐๐
ปริญญาเอก	-	-
รวม	๒๕	๑๐๐.๐๐

จากตารางที่ ๔ พบว่า กลุ่มตัวอย่างโครงการวิจัยพัฒนาหลักสูตรแบบบูรณาการครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนจังหวัดเชียงใหม่ ส่วนใหญ่ครูพระสอนศีลธรรมมีวุฒิการศึกษา ต่ำกว่าปริญญาตรี มีจำนวน ๑๑ รูป/คน คิดเป็นร้อยละ ๔๔.๐๐ รองลงมา มีวุฒิการศึกษา ปริญญาตรี มีจำนวน ๘ รูป/คน คิดเป็นร้อยละ ๓๒.๐๐ และท้ายสุดมีวุฒิการศึกษาปริญญาโท มีจำนวน ๖ รูป/คน คิดเป็นร้อยละ ๒๔.๐๐

ตารางที่ ๕ จำนวนและร้อยละของผู้ตอบแบบสอบถามจำแนกตามอาชีพ

อาชีพ	จำนวน	ร้อยละ
พระสังฆาธิการ	๙	๓๖.๐๐
นักบวช	๑๖	๖๔.๐๐
รวม	๑๘	๑๐๐.๐๐

จากตารางที่ ๕ พบว่า กลุ่มตัวอย่างโครงการวิจัยพัฒนาหลักสูตรแบบบูรณาการครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนจังหวัดเชียงใหม่ ส่วนใหญ่ครูพระสอนศีลธรรมมีอาชีพนักบวช มีจำนวน ๑๖ รูป/คน คิดเป็นร้อยละ ๖๔.๐๐ รองลงมา มีอาชีพพระสังฆาธิการ มีจำนวน ๙ รูป/คน คิดเป็นร้อยละ ๓๖.๐๐

ตารางที่ ๖ ค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานขององค์ความรู้และวิเคราะห์รูปแบบหลักสูตรการสอนศีลธรรมในโรงเรียนจังหวัดเชียงใหม่

รายการตามแบบสอบถาม	\bar{X}	<i>S. D.</i>	แปลความหมาย
๑. หลักสูตรการสอนศีลธรรมในโรงเรียนจังหวัดเชียงใหม่มีความเหมาะสมหรือสอดคล้องกับสถานการณ์ปัจจุบันมากน้อยเพียงใด	๓.๖๐	.๖๕	มาก
๒. รายละเอียดในแต่ละวิชาตามหลักสูตรการสอนศีลธรรมปัจจุบันมีความเหมาะสมมากน้อยเพียงใด	๓.๖๔	.๙๑	มาก
๓. ท่านคิดว่าความมุ่งหมายของหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐานในปัจจุบันมีความเหมาะสมมากน้อยเพียงใด	๓.๗๒	.๖๑	มาก
๔. ท่านคิดว่าเนื้อหารายวิชาการการสอนศาสนา			

ศีลธรรม และจริยธรรมของหลักสูตรแกนกลาง การศึกษาขั้นพื้นฐานในปัจจุบันมีความเหมาะสมมาก น้อยเพียงใด	๓.๔๘	.๖๕	ปานกลาง
๕. ท่านคิดว่าวิธีการจัดการเรียนการสอนของหลักสูตร แกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐานในปัจจุบันมีความ เหมาะสมมากน้อยเพียงใด	๓.๙๒	.๗๐	มาก
๖. ท่านคิดว่าการประเมินผลของหลักสูตรแกนกลาง การศึกษาขั้นพื้นฐานในปัจจุบันมีความเหมาะสมมาก น้อยเพียงใด	๓.๗๘	.๖๐	มาก
๗. ท่านคิดว่าการนำองค์ความรู้ด้านศาสนา ศีลธรรม เพื่อบูรณาการสอนในโรงเรียนมีความจำเป็นมากน้อย เพียงใด	๓.๙๖	๑.๐๖	มาก
๘. ท่านคิดว่าจัดกิจกรรมการนำหลักสูตรไปใช้ตาม กระบวนการพัฒนาหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้น พื้นฐานมีความสำคัญมากน้อยเพียงใด	๓.๔๐	๑.๑๕	ปานกลาง
รวม	๓.๖๙	.๘๓	มาก

จากตารางที่ ๖ พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามมีองค์ความรู้และวิเคราะห์หลักสูตรการสอนศีลธรรม
ในโรงเรียนจังหวัดเชียงใหม่ระดับมาก ($\bar{X}=3.69$) เมื่อพิจารณาในรายละเอียด เรียงตามลำดับมากไปหาน้อย
๓ ลำดับแรก ในด้านการนำองค์ความรู้ด้านศาสนา ศีลธรรมเพื่อบูรณาการสอนในโรงเรียนมีความจำเป็นมาก
น้อยเพียงใด ($\bar{X}= 3.96$) รองลงมา คือ วิธีการจัดการเรียนการสอนของหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้น
พื้นฐานในปัจจุบันมีความเหมาะสมมากน้อยเพียงใด ($\bar{X}=3.92$) และท้ายสุดการประเมินผลของหลักสูตร
แกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐานในปัจจุบันมีความเหมาะสมมากน้อยเพียงใด ($\bar{X}=3.78$)

ตารางที่ ๗ ค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานของของการวิเคราะห์รูปแบบหลักสูตรการ
สอนศีลธรรมในโรงเรียนจังหวัดเชียงใหม่

รายการตามแบบสอบถาม	\bar{X}	<i>S. D.</i>	แปลความหมาย
๑. ท่านคิดว่าหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน การสอนศาสนา ศีลธรรมและจริยธรรมตรงตามความมุ่ง หมายของการศึกษาในปัจจุบันมากน้อยเพียงใด	๓.๔๔	.๙๖	ปานกลาง

๒. ท่านคิดว่าหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน การสอนศาสนา ศีลธรรมและจริยธรรมตรงตามลักษณะ ของพัฒนาการของเด็กในวัยต่าง ๆ ในปัจจุบันมากน้อย เพียงใด	๓.๗๒	.๗๔	มาก
๓. ท่านคิดว่าหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน การสอนศาสนา ศีลธรรมและจริยธรรมตรงตามลักษณะ วัฒนธรรม ขนบธรรมเนียมประเพณีและเอกลักษณ์ของ ชาติในปัจจุบันมากน้อยเพียงใด	๓.๖๘	.๖๓	มาก
๔. ท่านคิดว่าหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน การสอนศาสนา ศีลธรรมและจริยธรรมมีเนื้อหาสาระ ของเรื่องสอนบริบูรณ์เพียงพอที่จะช่วยให้นักเรียนคิด เป็น ทำเป็นและมีพัฒนาการในทุกด้านมากน้อยเพียงใด	๓.๖๔	.๙๑	มาก
๕. ท่านคิดว่าหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน การสอนศาสนา ศีลธรรมและจริยธรรมสอดคล้องกับ ชีวิตประจำวันของผู้เรียนในปัจจุบันมากน้อยเพียงใด	๓.๕๒	๑.๒๖	มาก
๖. ท่านคิดว่าหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน การสอนศาสนา ศีลธรรมและจริยธรรมมีความยืดหยุ่น ได้ตามความเหมาะสมกับสภาพการณ์ต่างๆ ของผู้เรียน ในปัจจุบันมากน้อยเพียงใด	๓.๔๘	๑.๐๕	ปานกลาง
๗. ท่านคิดว่าหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน การสอนศาสนา ศีลธรรมและจริยธรรมเสริมสร้าง ประสบการณ์ที่เกี่ยวกับชีวิตประจำวันมากน้อยเพียงใด	๓.๕๖	๑.๐๘	มาก
๘. ท่านคิดว่าหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน การสอนศาสนา ศีลธรรมและจริยธรรมเสริมสร้างให้เด็ก รู้จักแก้ปัญหาในชีวิตประจำวันมากน้อยเพียงใด	๓.๗๒	๑.๑๐	มาก
รวม	๓.๖๐	.๙๗	มาก

จากตารางที่ ๗ พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามมีการวิเคราะห์หลักสูตรการสอนศีลธรรมในโรงเรียน จังหวัดเชียงใหม่ระดับมาก ($\bar{X}=3.60$) เมื่อพิจารณาในรายละเอียด เรียงตามลำดับมากไปหาน้อย ๓ ลำดับ

แรก หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐานการสอนศาสนา ศีลธรรมและจริยธรรมตรงตามลักษณะของพัฒนาการของเด็กในวัยต่าง ๆ ในปัจจุบันมาน้อยเพียงใด และเท่ากับหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐานการสอนศาสนา ศีลธรรมและจริยธรรมตรงตามลักษณะของพัฒนาการของเด็กในวัยต่าง ๆ ในปัจจุบันมาน้อยเพียงใด ($\bar{X}=๓.๗๒$) รองลงมา คือ หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐานการสอนศาสนา ศีลธรรมและจริยธรรมตรงตามลักษณะวัฒนธรรมขนบธรรมเนียมประเพณีและเอกลักษณ์ของชาติในปัจจุบันมาน้อยเพียงใด ($\bar{X}=๓.๖๘$) และท้ายสุดหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐานการสอนศาสนา ศีลธรรมและจริยธรรมสอดคล้องกับชีวิตประจำวันของผู้เรียนในปัจจุบันมาน้อยเพียงใด ($\bar{X}=๓.๕๖$)

พระครูสังฆรักษ์นธภัฏฐ์ กล่าวว่า “การพัฒนาสื่อการสอนเป็นไปตามหลักสูตร การประมวลความรู้ในการทำสื่อ ควรมีการประเมินตัวผู้เรียนและสิ่งแวดล้อม การสอนต้องสอนแบบครอบคลุมทุกด้านของหลักสูตร การบูรณาการได้จากเหตุการณ์บ้านปัจจุบัน การขยายผลการใช้สื่อการเรียน ควรมีการขยายผลแบบเปิด มีการเรียนในวัด ควรขยายอิงโลกทันเหตุการณ์ มีประโยชน์ครอบคลุมทุกด้าน” ^{๑๘๘}

พระสิงหา ยามั กล่าวว่า “เทคนิคการสอนต้องมีการพัฒนาในรูปแบบการสอนเกี่ยวกับพระพุทธเจ้า มีการประมวลความรู้การ มีการทำแบบทดสอบการเรียนรู้จากการสอน รูปแบบในการเรียนการสอนต้องสามารถนำไปปรับใช้ได้จริง การสร้างหลักสูตรการเรียนการสอนปัจจุบันสอดคล้องกับการเรียนการสอนมาก การขยายผลด้านเทคนิคการสอน สอนให้มีการนำศีลธรรมไปใช้ และการสร้างจิตใจที่ดีให้กับนักเรียน และเพื่อให้เป็นแนวทางในการดำรงชีวิตและรู้จักนำไปแก้ไข” ^{๑๘๙}

พระสมบัติ สิริสมปนโน ได้ให้ข้อมูลว่า รูปแบบการสร้างหลักสูตรให้มีความสอดคล้องให้เน้นการฝึกให้นักเรียนมีประสบการณ์ สร้างกิจกรรมให้นักเรียนสนุกกับการเรียน นำมาตรฐานตัวชี้วัดจากหลักสูตรแกนกลางมาวิเคราะห์ความเหมาะสมตามบริบทพื้นที่ให้เกิดการเรียนรู้ของผู้เรียนให้มากที่สุด แนวทางการขยายผลเสนอแนวทางโดยใช้กระบวนการกลุ่มครูพระในอำเภอเดียวกันและขยายสู่กลุ่มอื่น ๆ ต่อไป ^{๑๙๐}

พระเรืองฤทธิ์ สมบุญ กล่าวว่า “หลักสูตรครูพระสอนศีลธรรมควรเน้นให้มีการบูรณาการและเน้นกิจกรรม ประสบการณ์ให้ผู้เรียนมากที่สุด เป็นการพัฒนาสื่อการสอนที่ต้องขยายผลให้ผู้สอนและผู้เรียนในต่างโรงเรียนมาเรียนรู้ร่วมกัน” ^{๑๙๑}

^{๑๘๘} สัมภาษณ์, พระครูสังฆรักษ์นธภัฏฐ์, ตำแหน่ง เจ้าอาวาส ครูพระสอนศีลธรรม จังหวัดเชียงใหม่, ๒๘ มีนาคม ๒๕๖๔.

^{๑๘๙} สัมภาษณ์, พระสิงหา ยามั, ตำแหน่ง ครูพระสอนศีลธรรม จังหวัดเชียงใหม่, ๒๘ มีนาคม ๒๕๖๔.

^{๑๙๐} สัมภาษณ์, พระสมบัติ สิริสมปนโน, ครูพระสอนสอนศีลธรรมในโรงเรียนอำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่, ๒๘ มีนาคม ๒๕๖๔.

^{๑๙๑} สัมภาษณ์, พระเรืองฤทธิ์ สมบุญ, ตำแหน่ง ครูพระสอนศีลธรรม จังหวัดเชียงใหม่, ๒๘ มีนาคม ๒๕๖๔.

พระอัมรินทร์ วุฒิสีลโต กล่าวว่า “การพัฒนาองค์ความรู้ในการพัฒนาหลักสูตรควรให้มีการ ตาราการสอนครูพระสอนศีลธรรมแบบองค์รวม จัดให้มีการประยุกต์ศาสตร์ต่างๆ ให้เป็นส่วนหนึ่งของ หลักสูตร”^{๑๙๒}

๔.๔.๑ หลักสูตรสาระการเรียนรู้ สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรมในหลักสูตร โรงเรียน วัดสวนดอก พุทธศักราช ๒๕๖๔ ชั้นประถมศึกษา ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษา ขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช ๒๕๕๑ (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. ๒๕๖๐)

กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม

๑. ความนำ

สังคมโลกมีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วตลอดเวลา กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และ วัฒนธรรม ช่วยให้ผู้เรียนมีความรู้ ความเข้าใจ ว่ามนุษย์ดำรงชีวิตอย่างไร ทั้งในฐานะปัจเจกบุคคล และการ อยู่ร่วมกันในสังคม การปรับตัวตามสภาพแวดล้อม การจัดการทรัพยากรที่มีอยู่อย่างจำกัด นอกจากนี้ ยังช่วย ให้ผู้เรียนเข้าใจถึงการพัฒนา เปลี่ยนแปลงตามยุคสมัย กาลเวลา ตามเหตุปัจจัยต่างๆ ทำให้เกิดความเข้าใจใน ตนเองและผู้อื่น มีความอดทน อดกลั้น ยอมรับในความแตกต่าง และมีคุณธรรม สามารถนำความรู้ไปปรับใช้ ในการดำเนินชีวิต เป็นพลเมืองดีของประเทศชาติ และสังคมโลก กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และ วัฒนธรรมว่าด้วยการอยู่ร่วมกันในสังคม ที่มีความเชื่อมสัมพันธ์กัน และมีความแตกต่างกันอย่างหลากหลาย เพื่อช่วยให้สามารถปรับตนเองกับบริบทสภาพแวดล้อม เป็นพลเมืองดี มีความรับผิดชอบ มีความรู้ ทักษะ คุณธรรม และค่านิยมที่เหมาะสม โดยได้กำหนดสาระต่างๆไว้ ดังนี้

- **ศาสนา ศีลธรรมและจริยธรรม** แนวคิดพื้นฐานเกี่ยวกับศาสนา ศีลธรรม จริยธรรม หลักธรรมของ พระพุทธศาสนาหรือศาสนาที่ตนนับถือ การนำหลักธรรมคำสอนไปปฏิบัติในการพัฒนาตนเอง และการอยู่ ร่วมกันอย่างสันติสุข เป็นผู้กระทำความดี มีค่านิยมที่ดีงาม พัฒนาตนเองอยู่เสมอ รวมทั้งบำเพ็ญประโยชน์ต่อ สังคมและส่วนรวม

- **หน้าที่พลเมือง วัฒนธรรม และการดำเนินชีวิต** ระบบการเมืองการปกครองในสังคมปัจจุบันการ ปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข ลักษณะและความสำคัญ การเป็นพลเมือง ดี ความแตกต่างและความหลากหลายทางวัฒนธรรม ค่านิยม ความเชื่อ ปณิธานค่านิยมด้านประชาธิปไตย อันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข สิทธิ หน้าที่ เสรีภาพการดำเนินชีวิตอย่างสันติสุข ในสังคมไทยและ สังคมโลก

^{๑๙๒} สัมภาษณ์, พระอัมรินทร์ วุฒิสีลโต, ตำแหน่งครูพระสอนศีลธรรม จังหวัดเชียงใหม่, ๒๘ มีนาคม ๒๕๖๔.

- **เศรษฐศาสตร์** การผลิต การแจกจ่าย และการบริโภคสินค้าและบริการ การบริหารจัดการทรัพยากรที่มีอยู่อย่างจำกัดอย่างมีประสิทธิภาพ การดำรงชีวิตอย่างมีคุณภาพ และการนำหลักเศรษฐกิจพอเพียงไปใช้ในชีวิตประจำวัน

- **ประวัติศาสตร์** เวลาและยุคสมัยทางประวัติศาสตร์ วิธีการทางประวัติศาสตร์ พัฒนาการของมนุษยชาติจากอดีตถึงปัจจุบัน ความสัมพันธ์และเปลี่ยนแปลงของเหตุการณ์ต่างๆ ผลกระทบที่เกิดจากเหตุการณ์สำคัญในอดีต บุคคลสำคัญที่มีอิทธิพลต่อการเปลี่ยนแปลงต่างๆ ในอดีต ความเป็นมาของชาติไทย วัฒนธรรมและภูมิปัญญาไทย แหล่งอารยธรรมที่สำคัญของโลก

- **ภูมิศาสตร์** ลักษณะทางกายภาพของโลก การเปลี่ยนแปลงทางกายภาพ ปัญหาทางกายภาพและภัยพิบัติ ความสัมพันธ์ ของสรรพสิ่งซึ่งมีผลต่อกัน แผนที่และเครื่องมือทางภูมิศาสตร์ การใช้ภูมิสารสนเทศ ปฏิสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับ สิ่งแวดล้อมทางกายภาพกับการสร้างสรรค์วิถีการดำเนินชีวิต กิจกรรมทางเศรษฐกิจและสังคม ความร่วมมือ ด้านทรัพยากรและสิ่งแวดล้อมในประเทศและระหว่างประเทศ และการจัดการทรัพยากรและสิ่งแวดล้อม เพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน

๒. สาระและมาตรฐานการเรียนรู้

สาระที่ ๑ ศาสนา ศีลธรรม จริยธรรม

มาตรฐาน ส ๑.๑ รู้ และเข้าใจประวัติ ความสำคัญ ศาสนา หลักธรรมของพระพุทธศาสนาหรือศาสนาที่ตนนับถือและศาสนาอื่น มีศรัทธาที่ถูกต้อง ยึดมั่น และปฏิบัติตามหลักธรรม เพื่ออยู่ร่วมกันอย่างสันติสุข

มาตรฐาน ส ๑.๒ เข้าใจ ตระหนักและปฏิบัติตนเป็นศาสนิกชนที่ดี และดำรงรักษาพระพุทธศาสนาหรือศาสนาที่ตนนับถือ

สาระที่ ๒ หน้าที่พลเมือง วัฒนธรรม และการดำเนินชีวิตในสังคม

มาตรฐาน ส ๒.๑ เข้าใจและปฏิบัติตนตามหน้าที่ของการเป็นพลเมืองดี มีค่านิยมที่ดีงาม และดำรงรักษาประเพณีและวัฒนธรรมไทย ดำรงชีวิตอยู่ร่วมกันในสังคมไทย และสังคมโลกอย่างสันติสุข

มาตรฐาน ส ๒.๒ เข้าใจระบบการเมืองการปกครองในสังคมปัจจุบัน ยึดมั่น ศรัทธา และดำรงรักษาไว้ซึ่งการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข

สาระที่ ๓ เศรษฐศาสตร์

มาตรฐาน ส.๓.๑ เข้าใจและสามารถบริหารจัดการทรัพยากรในการผลิตและการบริโภคการใช้ทรัพยากรที่มีอยู่จำกัดได้อย่างมีประสิทธิภาพและคุ้มค่า รวมทั้งเข้าใจ

มาตรฐาน ส.๓.๒ หลักการของเศรษฐกิจพอเพียง เพื่อการดำรงชีวิตอย่างมีดุลยภาพ
เข้าใจระบบ และสถาบันทางเศรษฐกิจต่างๆ ความสัมพันธ์ทางเศรษฐกิจ
และความจำเป็นของการร่วมมือกันทางเศรษฐกิจในสังคมโลก

สาระที่ ๔ ประวัติศาสตร์

มาตรฐาน ส.๔.๑ เข้าใจความหมาย ความสำคัญของเวลาและยุคสมัยทางประวัติศาสตร์ สามารถใช้
วิธีการทางประวัติศาสตร์มาวิเคราะห์เหตุการณ์ต่างๆ อย่างเป็นระบบ

มาตรฐาน ส.๔.๒ เข้าใจพัฒนาการของมนุษยชาติจากอดีตจนถึงปัจจุบัน ในด้านความสัมพันธ์และการ
เปลี่ยนแปลงของเหตุการณ์อย่างต่อเนื่อง ตระหนักถึงความสำคัญและสามารถ
วิเคราะห์ผลกระทบที่เกิดขึ้น

มาตรฐาน ส.๔.๓ เข้าใจความเป็นมาของชาติไทย วัฒนธรรม ภูมิปัญญาไทย มีความรักความภูมิใจและ
ธำรงความเป็นไทย

สาระที่ ๕ ภูมิศาสตร์

มาตรฐาน ส.๕.๑ เข้าใจลักษณะทางกายภาพของโลกและความสัมพันธ์ของสรรพสิ่งซึ่งมีผลต่อกัน ใช้
แผนที่และเครื่องมือทางภูมิศาสตร์ในการค้นหา วิเคราะห์ และสรุปข้อมูลตาม
กระบวนการทางภูมิศาสตร์ ตลอดจนใช้ภูมิสารสนเทศอย่างมีประสิทธิภาพ

มาตรฐาน ส.๕.๒ เข้าใจปฏิสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับสิ่งแวดล้อมทางกายภาพที่ก่อให้เกิดการ
สร้างสรรค์ วิธีการดำเนินชีวิต มีจิตสำนึกและมีส่วนร่วมในการจัดการ
ทรัพยากร และสิ่งแวดล้อม เพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน

๓. คุณภาพผู้เรียน

จบชั้นประถมศึกษาปีที่ ๓

- ได้เรียนรู้เรื่องเกี่ยวกับตนเองและผู้ที่อยู่รอบข้าง ตลอดจนสภาพแวดล้อมในท้องถิ่น ที่อยู่
อาศัย และเชื่อมโยงประสบการณ์ไปสู่โลกกว้าง
- ผู้เรียนได้รับการพัฒนาให้มีทักษะกระบวนการ และมีข้อมูลที่จำเป็นต่อการพัฒนาให้เป็นผู้มี
คุณธรรม จริยธรรม ประพฤติปฏิบัติตามหลักคำสอนของศาสนาที่ตนนับถือ ความเป็นพลเมืองดี มี
ความรับผิดชอบ การอยู่ร่วมกันและการทำงานกับผู้อื่น มีส่วนร่วมในกิจกรรมของห้องเรียน และได้ฝึกหัด
ในการตัดสินใจ

- ได้ศึกษาเรื่องราวเกี่ยวกับตนเอง ครอบครัว โรงเรียน และชุมชนในลักษณะการ บูรณาการ ผู้เรียนได้เข้าใจแนวคิดเกี่ยวกับปัจจุบันและอดีต มีความรู้พื้นฐานทางเศรษฐกิจได้ข้อคิดเกี่ยวกับรายรับ-รายจ่ายของครอบครัว เข้าใจถึงการเป็นผู้ผลิต ผู้บริโภค รู้จักการออมขั้นต้นและวิธีการเศรษฐกิจพอเพียง
- ได้รับการพัฒนาแนวคิดพื้นฐานเกี่ยวกับศาสนา ศีลธรรม จริยธรรม หน้าที่พลเมือง เศรษฐศาสตร์ ประวัติศาสตร์ และภูมิปัญญา เพื่อเป็นพื้นฐานในการทำความเข้าใจในขั้นที่สูงต่อไป
- มีความรู้เกี่ยวกับลักษณะทางกายภาพของสิ่งต่างๆที่อยู่รอบตัวและชุมชน และสามารถปรับตัวเท่าทันการเปลี่ยนแปลงทางกายภาพ และมีส่วนร่วมในการจัดการทรัพยากรและสิ่งแวดล้อมใกล้ตัว

จบชั้นประถมศึกษาปีที่ ๖

- ได้เรียนรู้เรื่องของจังหวัด ภาค และประเทศของตนเอง ทั้งเชิงประวัติศาสตร์ ลักษณะทางกายภาพ สังคม ประเพณี และวัฒนธรรม รวมทั้งการเมืองการปกครอง สภาพเศรษฐกิจโดยเน้นความเป็นประเทศไทย
- ได้รับการพัฒนาความรู้และความเข้าใจ ในเรื่องศาสนา ศีลธรรม จริยธรรม ปฏิบัติตนตามหลักคำสอนของศาสนาที่ตนนับถือ รวมทั้งมีส่วนร่วมศาสนพิธี และพิธีกรรมทางศาสนามากยิ่งขึ้น
- ได้ศึกษาและปฏิบัติตนตามสถานภาพ บทบาท สิทธิหน้าที่ในฐานะพลเมืองดีของท้องถิ่น จังหวัด ภาค และประเทศ รวมทั้งได้มีส่วนร่วมในกิจกรรมตามขนบธรรมเนียมประเพณี วัฒนธรรม ของท้องถิ่นตนเองมากยิ่งขึ้น
- ได้ศึกษาเปรียบเทียบเรื่องราวของจังหวัดและภาคต่างๆ ของประเทศไทยกับประเทศเพื่อนบ้าน ได้รับการพัฒนาแนวคิดทางสังคมศาสตร์ เกี่ยวกับศาสนา ศีลธรรม จริยธรรม หน้าที่พลเมือง เศรษฐศาสตร์ ประวัติศาสตร์ และภูมิศาสตร์เพื่อขยายประสบการณ์ไปสู่การทำความเข้าใจ ในภูมิภาค ชีวโลกตะวันออกและตะวันตกเกี่ยวกับศาสนา คุณธรรม จริยธรรม ค่านิยมความเชื่อ ขนบธรรมเนียม ประเพณี วัฒนธรรม การดำเนินชีวิต การจัดระเบียบทางสังคม และการเปลี่ยนแปลงทางสังคมจากอดีตสู่ปัจจุบัน
- มีความรู้เกี่ยวกับลักษณะทางกายภาพ ภัยพิบัติ ลักษณะกิจกรรมทางเศรษฐกิจและสังคมในจังหวัด ภาคและประเทศไทย สามารถเตรียมรับมือกับการเปลี่ยนแปลงทางกายภาพกับภัยพิบัติต่าง ๆ ในประเทศไทยและหาแนวทางในการจัดการทรัพยากรและสิ่งแวดล้อม

๔. ตารางโครงสร้างเวลาเรียน

กลุ่มสาระการเรียนรู้/วิชา/สาระ	เวลาเรียน					
	ป.๑	ป.๒	ป.๓	ป.๔	ป.๕	ป.๖
กลุ่มสาระการเรียนรู้ สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม วิชาพื้นฐาน วิชาสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม	๔๐	๔๐	๔๐	๘๐	๘๐	๘๐
-ศาสนา ศีลธรรม จริยธรรม -หน้าที่พลเมือง (ป.๑-ป.๓) -เศรษฐศาสตร์ -ภูมิศาสตร์ วิชาประวัติศาสตร์	๔๐	๔๐	๔๐	๔๐	๔๐	๔๐
รายวิชาเพิ่มเติม : หน้าที่พลเมือง	(ไม่มี)			๔๐	๔๐	๔๐
รวมจำนวนชั่วโมงทั้งปี	๘๐	๘๐	๘๐	๑๖๐	๑๖๐	๑๖๐

โครงสร้างหลักสูตรรายวิชา กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม

ระดับชั้น	ปีการศึกษา				
	รหัสวิชา	ชื่อรายวิชา	นก.	ช.ม./ สัปดาห์	ช.ม./ปี
	สาระพื้นฐาน				
ป.๑	ส๑ ๑๑๐๑	สังคมศึกษา ฯ	๑	๑	๔๐
	ส๑ ๑๑๐๒	ประวัติศาสตร์	๑	๑	๔๐
ป.๒	ส๑ ๒๑๐๑	สังคมศึกษา ฯ	๑	๑	๔๐
	ส๑ ๒๑๐๒	ประวัติศาสตร์	๑	๑	๔๐

ป.๓	ส๑ ๓๑๐๑	สังคมศึกษา ฯ	๑	๑	๔๐
	ส๑ ๓๑๐๒	ประวัติศาสตร์	๑	๑	๔๐
ป.๔	ส๑ ๔๑๐๑	สังคมศึกษา ฯ	๒	๒	๘๐
	ส๑ ๔๑๐๒	ประวัติศาสตร์	๑	๑	๔๐
ป.๕	ส๑ ๕๑๐๑	สังคมศึกษา ฯ	๒	๒	๘๐
	ส๑ ๕๑๐๒	ประวัติศาสตร์	๑	๑	๔๐
ป.๖	ส๑ ๖๑๐๑	สังคมศึกษา ฯ	๒	๒	๘๐
	ส๑ ๖๑๐๒	ประวัติศาสตร์	๑	๑	๔๐
สาระเพิ่มเติม					
ป.๔	ส๑ ๔๒๓๔	หน้าที่พลเมือง	๑	๑	๔๐
ป.๕	ส๑ ๕๒๓๕	หน้าที่พลเมือง	๑	๑	๔๐
ป.๖	ส๑ ๖๒๓๖	หน้าที่พลเมือง	๑	๑	๔๐

๕. สาระมาตรฐานการเรียนรู้และตัวชี้วัดรายปี

ชั้นประถมศึกษาปีที่ ๑

สาระมาตรฐานการเรียนรู้

สาระที่ ๑ ศาสนา ศีลธรรม จริยธรรม

มาตรฐาน ส ๑.๑ รู้ และเข้าใจประวัติ ความสำคัญ ศาสดา หลักธรรมของพระพุทธศาสนาหรือศาสนาที่ตนนับถือและศาสนาอื่น มีศรัทธาที่ถูกต้อง ยึดมั่นและปฏิบัติตามหลักธรรมเพื่ออยู่ร่วมกันอย่างสันติสุข

ชั้น	ตัวชี้วัด	สาระการเรียนรู้แกนกลาง
ป.๑	๑. บอกรูปประวัติ หรือประวัติของศาสดาที่ตนนับถือโดยสังเขป	<ul style="list-style-type: none"> ➢ พุทธประวัติ ◆ ประสูติ ◆ ตรัสรู้ ◆ ปรีนิพพาน
	๒. ชื่นชมและบอกแบบอย่างการดำเนินชีวิต และข้อคิดจากประวัติสาวก ชาดก/เรื่องเล่า และศาสนิกชนตัวอย่างตามที่กำหนด	<ul style="list-style-type: none"> ◆ สามเณรบัณฑิต ◆ วัณณุปถชาดก ◆ สุวัณณสามชาดก ◆ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดช ◆ เจ้าพระยาสุธรรมมนตรี (หนูพร้อม)
	๓. บอกความหมาย ความสำคัญ และเคารพพระรัตนตรัย ปฏิบัติตามหลักธรรมโอวาท ๓ ในพระพุทธศาสนา หรือหลักธรรมของศาสนาที่ตนนับถือตามที่กำหนด	<ul style="list-style-type: none"> ➢ พระรัตนตรัย <ul style="list-style-type: none"> ◆ ศรัทธา พระพุทธ พระธรรม พระสงฆ์ ➢ โอวาท ๓ <ul style="list-style-type: none"> ◆ ไม่ทำชั่ว <ul style="list-style-type: none"> ○ เบญจศีล ◆ ทำความดี <ul style="list-style-type: none"> ○ เบญจธรรม ○ สังคหัตถ์ ๔ ○ กตัญญูกตเวทิต่อพ่อแม่ และครอบครัว ○ มงคล ๓๘ <ul style="list-style-type: none"> - ทำตัวดี - วาง่าย- รับผิดชอบต่อแม่ - ทำจิตให้บริสุทธิ์ (บริหารจิตและเจริญปัญญา)

ชั้น	ตัวชี้วัด	สาระการเรียนรู้แกนกลาง
		<ul style="list-style-type: none"> ➢ พุทธศาสนสุภาษิต <ul style="list-style-type: none"> ◆ อตตาทิ อตตโน นาโถ ตน ◆ มาตาทิมิตต์ สเก ฆเร มารดาเป็นมิตรในเรือนของตน
	๔. เห็นคุณค่าและสวดมนต์ แม่เมตตา มีสติที่เป็นพื้นฐานของสมาธิในพระพุทธศาสนา หรือการพัฒนาจิตตามแนวทางของศาสนาที่ตนนับถือตามที่กำหนด	<ul style="list-style-type: none"> ➢ ฝึกสวดมนต์และแม่เมตตา <ul style="list-style-type: none"> ◆ รู้ความหมายและประโยชน์ของสติ ◆ ฟังเพลงและร้องเพลงอย่างมีสติ ◆ เล่นและทำงานอย่างมีสติ ◆ ฝึกให้มีสติในการฟัง การอ่าน การคิด การถาม และการเขียน

สาระที่ ๑ ศาสนา ศีลธรรม จริยธรรม

มาตรฐาน ส ๑.๒ เข้าใจ ตระหนักและปฏิบัติตนเป็นศาสนิกชนที่ดี และธำรงรักษาพระพุทธศาสนาหรือศาสนาที่ตนนับถือ

ชั้น	ตัวชี้วัด	สาระการเรียนรู้แกนกลาง
ป.๑	๑. บำเพ็ญประโยชน์ต่อวัด หรือศาสนสถานของศาสนาที่ตนนับถือ	<ul style="list-style-type: none"> ➢ การบำเพ็ญประโยชน์ต่อวัด หรือศาสนสถาน <ul style="list-style-type: none"> ◆ การพัฒนาทำความสะอาด ◆ การบริจาค ◆ การร่วมกิจกรรมทางศาสนา
	๒. แสดงตนเป็นพุทธมามกะ หรือแสดงตนเป็นศาสนิกชนของศาสนาที่ตนนับถือ	<ul style="list-style-type: none"> ➢ การแสดงตนเป็นพุทธมามกะ <ul style="list-style-type: none"> ◆ ชั้นเตรียมการ ◆ ชั้นพิธีการ
	๓. ปฏิบัติตนในศาสนพิธี พิธีกรรม และวันสำคัญทางศาสนา ตามที่กำหนดได้ถูกต้อง	<ul style="list-style-type: none"> ➢ ประวัติดุโดยสังเขปของวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา <ul style="list-style-type: none"> ◆ วันมาฆบูชา ◆ วันวิสาขบูชา

ชั้น	ตัวชี้วัด	สาระการเรียนรู้แกนกลาง
		<ul style="list-style-type: none"> ◆ วันอาสาฬหบูชา ◆ วันอัฐมีบูชา ➤ การบูชาพระรัตนตรัย

สาระที่ ๒ หน้าที่พลเมือง วัฒนธรรม และการดำเนินชีวิตในสังคม

มาตรฐาน ส ๒.๑ เข้าใจและปฏิบัติตนตามหน้าที่ของการเป็นพลเมืองดี มีค่านิยมที่ดีงามและธำรงรักษา ประเพณีและวัฒนธรรมไทย ดำรงชีวิตอยู่ร่วมกันในสังคมไทยและสังคมโลกอย่างสันติสุข

ชั้น	ตัวชี้วัด	สาระการเรียนรู้แกนกลาง
ป.๑	๑. บอกประโยชน์และปฏิบัติตนเป็นสมาชิกที่ดีของครอบครัวและโรงเรียน	<ul style="list-style-type: none"> ◆ การเป็นสมาชิกที่ดีของครอบครัวและโรงเรียน เช่น <ul style="list-style-type: none"> - กตัญญูกตเวทีและเคารพรับฟังคำแนะนำของพ่อแม่ ญาติผู้ใหญ่ และครู - รู้จักกล่าวคำขอบคุณ ขอโทษ การไหว้ผู้ใหญ่ - ปฏิบัติตาม ข้อตกลง กติกา กฎระเบียบ ของครอบครัวและโรงเรียน - มีส่วนร่วมในกิจกรรมของครอบครัวและโรงเรียน - มีเหตุผลและยอมรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น - มีระเบียบ วินัย มีน้ำใจ ◆ ประโยชน์ของการปฏิบัติตนเป็นสมาชิกที่ดีของครอบครัวและโรงเรียน

ชั้น	ตัวชี้วัด	สาระการเรียนรู้แกนกลาง
	๒. ยกตัวอย่างความสามารถและความดีของตนเอง ผู้อื่นและบอกผลจากการกระทำนั้น	<ul style="list-style-type: none"> ◆ ลักษณะความสามารถและลักษณะ ความดีของตนเองและผู้อื่น เช่น <ul style="list-style-type: none"> - ความกตัญญูกตเวทิต - ความมีระเบียบวินัย - ความรับผิดชอบ - ความขยัน - การเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่และช่วยเหลือผู้อื่น - ความซื่อสัตย์สุจริต - ความเมตตากรุณา ◆ ผลของการทำความดี เช่น <ul style="list-style-type: none"> - ภาคภูมิใจ - มีความสุข - ได้รับการชื่นชม ยกย่อง

สาระที่ ๒ หน้าที่พลเมือง วัฒนธรรม และการดำเนินชีวิตในสังคม

มาตรฐาน ส ๒.๒ เข้าใจระบบการเมืองการปกครองในสังคมปัจจุบัน ยึดมั่น ศรัทธาและธำรงรักษาไว้ซึ่งการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข

ชั้น	ตัวชี้วัด	สาระการเรียนรู้แกนกลาง
ป.๑	๑. บอกโครงสร้าง บทบาทและหน้าที่ของสมาชิกในครอบครัวและโรงเรียน	<ul style="list-style-type: none"> ◆ โครงสร้างของครอบครัวและความสัมพันธ์ของบทบาท หน้าที่ของสมาชิกในครอบครัว ◆ โครงสร้างของโรงเรียน ความสัมพันธ์ของบทบาท หน้าที่ของสมาชิกในโรงเรียน
	๒. ระบุบทบาท สิทธิ หน้าที่ของตนเองในครอบครัวและโรงเรียน	<ul style="list-style-type: none"> ◆ ความหมายและความแตกต่างของอำนาจตามบทบาท สิทธิ หน้าที่ในครอบครัวและโรงเรียน ◆ การใช้อำนาจในครอบครัวตามบทบาท สิทธิ หน้าที่

ชั้น	ตัวชี้วัด	สาระการเรียนรู้แกนกลาง
	๓. มีส่วนร่วมในการตัดสินใจและทำกิจกรรมในครอบครัวและโรงเรียนตามกระบวนการประชาธิปไตย	<ul style="list-style-type: none"> ◆ กิจกรรมตามกระบวนการประชาธิปไตยในครอบครัว เช่น การแบ่งหน้าที่ความรับผิดชอบในครอบครัว การรับฟังและแสดงความคิดเห็น ◆ กิจกรรมตามกระบวนการประชาธิปไตยในโรงเรียน เช่น เลือกหัวหน้าห้อง ประธานชุมนุม ประธานนักเรียน

สาระที่ ๓ เศรษฐศาสตร์

มาตรฐาน ส ๓.๑ เข้าใจและสามารถบริหารจัดการทรัพยากรในการผลิตและการบริโภค การใช้ทรัพยากร ที่มีอยู่จำกัดได้อย่างมีประสิทธิภาพและคุ้มค่า รวมทั้งเข้าใจหลักการของเศรษฐกิจพอเพียงเพื่อการดำรงชีวิตอย่างมีดุลยภาพ

ชั้น	ตัวชี้วัด	สาระการเรียนรู้แกนกลาง
ป.๑	๑. ระบุสินค้าและบริการที่ใช้ประโยชน์ในชีวิตประจำวัน	<ul style="list-style-type: none"> ◆ สินค้าและบริการที่ใช้อยู่ในชีวิตประจำวัน เช่น ดินสอ กระดาษ ยาสีฟัน ◆ สินค้าและบริการที่ได้มาโดยไม่ใช้เงิน เช่น มีผู้ให้หรือการใช้ของแลกของ ◆ สินค้าและบริการที่ได้มาจากการใช้เงินซื้อ ◆ ใช้ประโยชน์จากสินค้าและบริการให้คุ้มค่า
	๒. ยกตัวอย่างการใช้จ่ายเงินในชีวิตประจำวันที่ไม่เกินตัวและเห็นประโยชน์ของการออม	<ul style="list-style-type: none"> ◆ การใช้จ่ายเงินในชีวิตประจำวันเพื่อซื้อสินค้าและบริการ ◆ ประโยชน์ของการใช้จ่ายเงินที่ไม่เกินตัว ◆ ประโยชน์ของการออม ◆ โทษของการใช้จ่ายเงินเกินตัว ◆ วางแผนการใช้จ่าย

ชั้น	ตัวชี้วัด	สาระการเรียนรู้แกนกลาง
	๓. ยกตัวอย่างการใช้ทรัพยากรในชีวิตประจำวันอย่างประหยัด	<ul style="list-style-type: none"> ◆ ทรัพยากรที่ใช้ในชีวิตประจำวัน เช่น ดินสอ กระดาษ เสื้อผ้า อาหาร ◆ ทรัพยากรส่วนรวม เช่น โต๊ะ เก้าอี้ นักเรียน สาธารณูปโภคต่าง ๆ ◆ วิธีการใช้ทรัพยากรทั้งของส่วนตัวและส่วนรวมอย่างถูกต้อง และประหยัดและคุ้มค่า

สาระที่ ๓ เศรษฐศาสตร์

มาตรฐาน ส ๓.๒ เข้าใจระบบและสถาบันทางเศรษฐกิจต่างๆ ความสัมพันธ์ทางเศรษฐกิจและความจำเป็นของการร่วมมือกันทางเศรษฐกิจในสังคมโลก

ชั้น	ตัวชี้วัด	สาระการเรียนรู้แกนกลาง
ป.๑	๑. อธิบายเหตุผลความจำเป็นที่คนต้องทำงานอย่างสุจริต	<ul style="list-style-type: none"> ◆ ความหมาย ประเภทและความสำคัญของการทำงาน ◆ เหตุผลของการทำงาน ◆ ผลของการทำงานประเภทต่างๆ ที่มีต่อครอบครัวและสังคม ◆ การทำงานอย่างสุจริตทำให้สังคมสงบสุข

สาระที่ ๔ ประวัติศาสตร์

มาตรฐาน ส ๔.๑ เข้าใจความหมาย ความสำคัญของเวลา และยุคสมัยทางประวัติศาสตร์ สามารถใช้วิธีการทางประวัติศาสตร์มาวิเคราะห์เหตุการณ์ต่างๆ อย่างเป็นระบบ

ชั้น	ตัวชี้วัด	สาระการเรียนรู้แกนกลาง
ป.๑	๑.บอกวัน เดือน ปี และการนับช่วงเวลาตามปฏิทินที่ใช้ในชีวิตประจำวัน	<ul style="list-style-type: none"> ◆ ชื่อ วัน เดือน ปี ตามระบบสุริยคติที่ปรากฏในปฏิทิน ◆ ชื่อ วัน เดือน ปี ตามระบบจันทรคติในปฏิทิน

ชั้น	ตัวชี้วัด	สาระการเรียนรู้แกนกลาง
		<ul style="list-style-type: none"> ◆ ช่วงเวลาที่ใช้ในชีวิตประจำวัน เช่น เช้าวันนี้ ตอนเย็น
	๒. เรียงลำดับเหตุการณ์ในชีวิตประจำวันตามวันเวลาที่เกิดขึ้น	<ul style="list-style-type: none"> ◆ เหตุการณ์ที่เกิดขึ้นในชีวิตประจำวันของนักเรียน เช่น รับประทานอาหารเช้า นอน เข้านอน เรียนหนังสือ เล่นกีฬา ฯลฯ ◆ ใช้คำบอกช่วงเวลา แสดงลำดับเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นได้
	๓. บอกประวัติความเป็นมาของตนเองและครอบครัวโดยสอบถามผู้เกี่ยวข้อง	<ul style="list-style-type: none"> ◆ วิธีการสืบค้นประวัติความเป็นมาของตนเองและครอบครัวอย่างง่าย ๆ ◆ การบอกเล่าประวัติความเป็นมาของตนเองและครอบครัวอย่างสั้น ๆ

สาระที่ ๔ ประวัติศาสตร์

มาตรฐาน ส ๔.๒ เข้าใจพัฒนาการของมนุษยชาติจากอดีตจนถึงปัจจุบัน ในด้านความสัมพันธ์และการเปลี่ยนแปลงของเหตุการณ์อย่างต่อเนื่อง ตระหนักถึงความสำคัญและสามารถวิเคราะห์ผลกระทบที่เกิดขึ้น

ชั้น	ตัวชี้วัด	สาระการเรียนรู้แกนกลาง
ป.๑	๑. บอกความเปลี่ยนแปลงของสภาพแวดล้อม สิ่งของ เครื่องใช้ หรือการดำเนินชีวิตของตนเองกับสมัยของพ่อแม่ ปู่ย่า ตายาย	<ul style="list-style-type: none"> ◆ ความเปลี่ยนแปลงของสภาพแวดล้อม สิ่งของ เครื่องใช้ หรือการดำเนินชีวิตของอดีตกับปัจจุบันที่เป็นรูปธรรมและใกล้ตัวเด็ก เช่น การใช้ควาย ไถนา รถไถนา เตารีด ถนน เกวียน - รถอีแต๋น ◆ สาเหตุและผลของการเปลี่ยนแปลงของสิ่งต่างๆ ตามกาลเวลา
	๒. บอกเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นในอดีตที่มีผลกระทบต่อตนเองในปัจจุบัน	<ul style="list-style-type: none"> ◆ เหตุการณ์สำคัญที่เกิดขึ้นในครอบครัว เช่น การย้ายบ้าน การหย่าร้าง การสูญเสียบุคคลในครอบครัว

สาระที่ ๔ ประวัติศาสตร์

มาตรฐาน ส ๔.๓ เข้าใจความเป็นมาของชาติไทย วัฒนธรรม ภูมิปัญญาไทย มีความรัก ความภูมิใจและธำรงความเป็นไทย

ชั้น	ตัวชี้วัด	สาระการเรียนรู้แกนกลาง
ป.๑	๑. อธิบายความหมายและความสำคัญของสัญลักษณ์สำคัญของชาติไทย และปฏิบัติตนได้ถูกต้อง	<ul style="list-style-type: none"> ◆ ความหมายและความสำคัญของสัญลักษณ์สำคัญของชาติไทย ได้แก่ ชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ (ธงชาติ เพลงชาติ พระพุทธรูป พระบรมฉายาลักษณ์) ◆ การเคารพธงชาติ การร้องเพลงชาติ และเพลงสรรเสริญพระบารมี เคารพ ศาสนวัตถุ ศาสนสถาน ◆ เอกลักษณ์อื่นๆ เช่น แผนที่ประเทศไทย ประเพณีไทย อาหารไทย (อาหารไทยที่ต่างชาติดียกย่อง เช่น ต้มยำกุ้ง ผัดไทย) ที่มีความภาคภูมิใจ และมี ส่วนร่วมที่จะอนุรักษ์ไว้
	๒. บอกสถานที่สำคัญซึ่งเป็นแหล่งวัฒนธรรมในชุมชน	<ul style="list-style-type: none"> ◆ ตัวอย่างของแหล่งวัฒนธรรมในชุมชนที่ใกล้ตัวนักเรียน เช่น วัด ตลาด พิพิธภัณฑ์ มัสยิด โบสถ์คริสต์ โบราณสถาน โบราณวัตถุ ◆ คุณค่าและความสำคัญของแหล่งวัฒนธรรมในชุมชนในด้านต่างๆ เช่น เป็นแหล่งท่องเที่ยว เป็นแหล่งเรียนรู้
	๓. ระบุสิ่งที่ตนรัก และภาคภูมิใจในท้องถิ่น	<ul style="list-style-type: none"> ◆ ตัวอย่างสิ่งที่เป็นความภาคภูมิใจในท้องถิ่น เช่น สิ่งของ สถานที่ ภาษากัน ประเพณี และวัฒนธรรม ฯลฯ ที่เป็นสิ่งที่ใกล้ตัวนักเรียน และเป็นรูปธรรมชัดเจน ◆ คุณค่าและประโยชน์ของสิ่งต่างๆ

ชั้น	ตัวชี้วัด	สาระการเรียนรู้แกนกลาง
		เหล่านั้น

สาระที่ ๕ ภูมิศาสตร์

มาตรฐาน ส ๕.๑ เข้าใจลักษณะทางกายภาพของโลกและความสัมพันธ์ของสรรพสิ่งซึ่งมีผลต่อกัน ใช้แผนที่และเครื่องมือทางภูมิศาสตร์ในการค้นหา วิเคราะห์ และสรุปข้อมูลตามกระบวนการทางภูมิศาสตร์ ตลอดจนใช้ภูมิสารสนเทศอย่างมีประสิทธิภาพ

ชั้น	ตัวชี้วัด	สาระการเรียนรู้แกนกลาง
ป.๑	๑. จำแนกสิ่งแวดล้อมรอบตัวที่เกิดขึ้นเองตามธรรมชาติและที่มนุษย์สร้างขึ้น	◆ สิ่งแวดล้อมที่เกิดขึ้นเอง ตามธรรมชาติและที่มนุษย์สร้างขึ้นที่บ้านและที่โรงเรียน
	๒. ระบุความสัมพันธ์ของตำแหน่ง ระยะ ทิศ ของสิ่งต่าง ๆ	◆ ความสัมพันธ์ของตำแหน่ง ระยะ ทิศ ของสิ่งต่างๆรอบตัว เช่น ที่อยู่อาศัย บ้านของเพื่อนบ้าน ถนน ต้นไม้ พุ่มนา ไร่ สวน ที่ราบ ภูเขา แหล่งน้ำ ◆ ทิศหลัก (เหนือ ตะวันออก ใต้ ตะวันตก) และที่ตั้งของสิ่งต่างๆ รอบตัว
	๓. ใช้แผนผังแสดงตำแหน่งของสิ่งต่างๆในห้องเรียน	◆ แผนผังแสดงตำแหน่งสิ่งต่างๆในห้องเรียน
	๔. สังเกตและบอกการเปลี่ยนแปลงของสภาพอากาศในรอบวัน	◆ การเปลี่ยนแปลงของสภาพอากาศในรอบวัน เช่น กลางวัน กลางคืน ความร้อนของอากาศ ฝน-เมฆ-ลม

สาระที่ ๕ ภูมิศาสตร์

มาตรฐาน ส ๕.๒ เข้าใจปฏิสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับสิ่งแวดล้อมทางกายภาพที่ก่อให้เกิดการสร้างสรรค์วิถีการดำเนินชีวิต มีจิตสำนึกและมีส่วนร่วมในการจัดการทรัพยากรและสิ่งแวดล้อม เพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน

ชั้น	ตัวชี้วัด	สาระการเรียนรู้แกนกลาง
ป.๑	๑. บอกสิ่งแวดล้อมที่เกิดตามธรรมชาติที่ส่งผลต่อความเป็นอยู่ของมนุษย์	◆ สิ่งแวดล้อมทางกายภาพที่มีผลต่อความเป็นอยู่ของมนุษย์ เช่น ภูมิอากาศที่มีผลต่อลักษณะที่อยู่อาศัยและเครื่องแต่งกาย

ชั้น	ตัวชี้วัด	สาระการเรียนรู้แกนกลาง
	๒. สังเกตและเปรียบเทียบการเปลี่ยนแปลงของสิ่งแวดล้อมเพื่อการปฏิบัติตัวอย่างเหมาะสม	<ul style="list-style-type: none"> ◆ การเปลี่ยนแปลงของสิ่งแวดล้อมที่อยู่รอบตัว ◆ อิทธิพลของสิ่งแวดล้อมที่ส่งผลต่อการปฏิบัติตัวอย่างเหมาะสม
	๓. มีส่วนร่วมในการดูแลสิ่งแวดล้อมที่บ้านและห้องเรียน	<ul style="list-style-type: none"> ◆ การปฏิบัติตนในการรักษาสิ่งแวดล้อมในบ้านและห้องเรียน

คำอธิบายรายวิชา

ส ๑๑๑๐๑ สังคมศึกษาฯ

กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม

ชั้นประถมศึกษาปีที่ ๑

เวลา ๔๐ ชั่วโมง / ปี

.....

ศึกษาความหมาย ความสำคัญ ประวัติศาสตร์ ศาสนา หลักธรรมของพระพุทธศาสนาหรือศาสนาที่ตนนับถือ ปฏิบัติตน มีส่วนร่วม หรือบำเพ็ญประโยชน์ต่อวัดหรือศาสนสถานของศาสนาที่ตนนับถือ การเป็นพุทธมามกะ การเป็นศาสนิกชนของศาสนา ตามหลักการของวิถีพุทธ การตัดสินใจและทำกิจกรรมในครอบครัวและโรงเรียนตามกระบวนการประชาธิปไตย การจัดระเบียบสิ่งแวดล้อมที่บ้านและชั้นเรียน ประโยชน์ในการปฏิบัติตนเป็นสมาชิกที่ดีของครอบครัวและโรงเรียน ความสามารถและความดีของตนเองและผู้อื่น โครงสร้าง บทบาทหน้าที่ของสมาชิกในครอบครัวและโรงเรียน ตามหลักการวิถีเวียงสอนดอก สิ้นค้าและบริการที่ใช้ประโยชน์ในชีวิตประจำวัน การใช้จ่ายเงินในชีวิตประจำวันที่ไม่เกินตัว การใช้ทรัพยากรในชีวิตประจำวันอย่างประหยัด เหตุผลความจำเป็นที่คนต้องทำงานอย่างประหยัด เหตุผลความจำเป็นที่คนต้องทำงานอย่างสุจริต สิ่งแวดล้อมที่เกิดขึ้นเองตามธรรมชาติและที่มนุษย์สร้างขึ้นที่บ้านและที่โรงเรียน ความสัมพันธ์ของตำแหน่ง ระยะ ทิศของสิ่งต่าง ๆ รอบตัว ทิศหลักและที่ตั้งของสิ่งต่างๆที่เกิดขึ้นตามธรรมชาติที่ส่งผลต่อความเป็นอยู่ของมนุษย์ การเปลี่ยนแปลงของสภาพอากาศในรอบวัน แขนงต่าง ๆ ในห้องเรียน บอกลักษณะของสิ่งแวดล้อมทางกายภาพที่มีผลต่อความเป็นอยู่ของมนุษย์ สังเกตและเปรียบเทียบการเปลี่ยนแปลงของสิ่งแวดล้อมที่อยู่รอบตัว อิทธิพลของสิ่งแวดล้อมที่ส่งผลต่อการปฏิบัติตัวอย่างเหมาะสม การปฏิบัติตนในการรักษาสิ่งแวดล้อมในบ้านและห้องเรียน

โดยใช้กระบวนการเรียนรู้แบบโครงงานบูรณาการทักษะกระบวนการ การคิด การสืบเสาะหาความรู้ การเปรียบเทียบ แยกแยะสิ่งต่างๆรอบๆตัว การอธิบาย ระบุ หรือยกตัวอย่าง การใช้แผนผังง่ายๆ การ

อภิปรายเพื่อให้เกิดการเรียนรู้ ความคิด ความเข้าใจ สามารถนำเสนอ สื่อสารสิ่งที่เรียนรู้ มีความสามารถในการตัดสินใจ

เพื่อให้เห็นคุณค่า และชื่นชมในการทำความดี การสวดมนต์แผ่เมตตา เห็นประโยชน์ของการออมเงิน เห็นคุณค่าของการนำความรู้ไปใช้ประโยชน์ในชีวิตประจำวัน ซื่อสัตย์สุจริต มีวินัย ใฝ่เรียนรู้ อยู่อย่างพอเพียง ตามหลักการวิถีพอเพียง มุ่งมั่นในการทำงาน รักความเป็นไทย มีคุณธรรมจริยธรรม และค่านิยมตามแนววิถีพุทธ ที่เหมาะสม

รหัสตัวชีวิต (รายปี)

ส ๑.๑ ป.๑/๑, ป.๑/๒, ป.๑/๓, ป.๑/๔

ส ๑.๒ ป.๑/๑, ป.๑/๒ , ป.๑/๓

ส ๒.๑ ป.๑/๑, ป.๑/๒

ส ๒.๒ ป.๑/๑, ป.๑/๒, ป.๑/๓

ส ๓.๑ ป.๑/๑, ป.๑/๒ , ป.๑/๓

ส ๓.๒ ป.๑/๑

ส ๕.๑ ป.๑/๑, ป.๑/๒, ป.๑/๓, ป.๑/๔

ส ๕.๒ ป.๑/๑, ป.๑/๒, ป.๑/๓

รวมทั้งหมด ๒๓ ตัวชีวิต

โครงสร้างรายวิชา

รายวิชา พื้นฐาน

ส๑๑๑๐๑ สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม

ชั้นประถมศึกษาปีที่ ๑

เวลา ๔๐ ชั่วโมง / ปี

หน่วยการเรียนรู้	มาตรฐานการเรียนรู้/ ตัวชีวิต	เวลา (ชั่วโมง)	สัดส่วนคะแนน	
			ย่อย	รวม
หน่วยที่ ๑ ศาสนาของเรา -ประวัติความสำคัญ ศาสดาของศาสนา -หลักธรรมของพระพุทธศาสนา หรือศาสนาที่ตนนับถือ	ส ๑.๑	๖	๑๒	
	ป.๑/๑-ป.๑/๒			
	ป.๑/๓-ป.๑/๔			
หน่วยที่ ๒ ศาสนิกชนที่ดี	ส ๑.๒	๕	๙	

-ประวัติสาวก -ชาดก -ศาสนิกชนตัวอย่าง	ป.๑/๑-ป.๑/๒ ป.๑/๓			๓๕
หน่วยที่ ๓ ครอบครัวยุคนี้ -ปฏิบัติตนตามหน้าที่ของการเป็นพลเมืองดี -ค่านิยมที่ดีงาม -ประเพณีและวัฒนธรรมไทย	ส ๒.๑ ป.๑/๑-ป.๑/๒	๔	๖	
หน่วยที่ ๔ โรงเรียนของฉัน -บทบาทหน้าที่ของสมาชิกในครอบครัวและโรงเรียน และ ประโยชน์ต่อการปฏิบัติตนเองสมาชิกที่ดี	ส ๒.๒ ป.๑/๑-ป.๑/๒ ป.๑/๓	๕	๘	
หน่วยที่ ๕ ใช้จ่ายประหยัด -การใช้จ่ายเงิน -ประโยชน์ของการออม และโทษของการจ่ายเงินเกินตัว -การวางแผนการใช้จ่าย	ส ๓.๑ ป.๑/๑-ป.๑/๒ ป.๑/๓	๖	๑๕	๓๕
หน่วยที่ ๖ สร้างงานสร้างอาชีพ -ประเภทและความสำคัญของการทำงาน -เหตุผลของการทำงาน -การทำงานอย่างสุจริต	ส ๓.๒ ป.๑/๑	๖	๑๐	
หน่วยที่ ๗ เรียนรู้สิ่งแวดล้อม -จำแนกสิ่งแวดล้อมที่เกิดขึ้นเองตามธรรมชาติและที่มนุษย์ สร้างขึ้นที่บ้านและที่โรงเรียน -ความสัมพันธ์ของตำแหน่ง ระยะ ทิศ ของสิ่งต่างๆรอบตัว -แผนผังแสดงตำแหน่งสิ่งต่างๆในห้องเรียน -การเปลี่ยนแปลงของสภาพอากาศในรอบวัน เช่น กลางวัน กลางคืน ความร้อนของอากาศ ฝน เมฆ ลม	ส ๕.๑ ป.๑/๑-ป.๑/๒ ป.๑/๓-ป.๑/๔ ป.๑/๕ ส ๕.๒ ป.๑/๑-ป.๑/๒ ป.๑/๓	๗	๑๐	
ระหว่างปี		๓๙	๗๐	๗๐
ปลายปี (สรุปรายวิชา)	การทดสอบ	๑	๓๐	
รวม		๔๐	๑๐๐	

คำอธิบายรายวิชา

ส ๑๑๑๐๒ ประวัติศาสตร์
ชั้นประถมศึกษาปีที่ ๑

กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม
เวลา ๔๐ ชั่วโมง / ปี

.....

ศึกษาวัน เดือน ปี และการนับช่วงเวลาตามปฏิทินที่ใช้ในชีวิตประจำวัน เรียงลำดับเหตุการณ์
ในชีวิตประจำวัน ตามวันเวลาที่เกิดขึ้น ประวัติความเป็นมาของตนเองและครอบครัวโดยสอบถามผู้เกี่ยวข้อง
ความเปลี่ยนแปลงของสภาพแวดล้อม สิ่งของ เครื่องใช้ หรือการดำเนินชีวิตของตนเองกับสมัยของพ่อแม่ ปู่ย่า
ตายาย เหตุการณ์ที่เกิดขึ้นในอดีต ที่มีผลกระทบต่อตนเองในปัจจุบัน ความหมายและความสำคัญของ
สัญลักษณ์สำคัญของชาติไทย สถานที่สำคัญซึ่งเป็นแหล่งวัฒนธรรมในชุมชน สิ่งที่น่าสนใจ และภาคภูมิใจใน
ท้องถิ่น ตามแนววิถีเวียงสวนดอก

โดยใช้กระบวนการเรียนรู้แบบโครงงานบูรณาการทักษะกระบวนการ การคิด วิเคราะห์ การสังเกต
การเปรียบเทียบกระบวนการกลุ่ม การสำรวจตรวจสอบข้อมูล เพื่อให้เกิดความรู้ ความคิด ความเข้าใจ สาม
รณำเสนอ สื่อสารสิ่งที่เรียนรู้ มีความสามารถในการตัดสินใจ

เพื่อให้เห็นคุณค่าของวัฒนธรรมไทย มีจิตสาธารณะ เห็นคุณค่าของการนำความรู้ ไปใช้ใน
ชีวิตประจำวัน มีคุณธรรมจริยธรรมและค่านิยมที่เหมาะสม

รหัสตัวชี้วัด (รายปี)

ส ๔.๑ ป.๑/๑, ป.๑/๒, ป.๑/๓

ส ๔.๒ ป.๑/๑, ป.๑/๒

ส ๔.๓ ป.๑/๑, ป.๑/๒, ป.๑/๓

รวมทั้งสิ้น ๘ ตัวชี้วัด

โครงสร้างรายวิชา

รายวิชาพื้นฐาน

รหัส/รายวิชา ส๑๑๑๐๒ ประวัติศาสตร์

ชั้นประถมศึกษาปีที่ ๑

เวลา ๔๐ ชั่วโมง / ปี

หน่วยการเรียนรู้	มาตรฐานการเรียนรู้ ตัวชี้วัด	เวลา (ชั่วโมง)	สัดส่วนคะแนน (%)	
			ย่อย	รวม
หน่วยที่ ๑ การนับช่วงเวลาและประวัติความเป็นมาของครอบครัว - ชื่อวัน เดือน ปี ตามระบบสุริยคติที่ปรากฏในปฏิทิน - เหตุการณ์ที่เกิดขึ้นในชีวิตประจำวันของนักเรียน - วิธีการสืบค้นประวัติความเป็นมาของตนเองและครอบครัวอย่างง่าย ๆ	ส ๔.๑ ป.๑/๑ ,ป.๑/๒, ป.๑/๓	๑๐	๒๑	๓๕
หน่วยที่ ๒ ความเปลี่ยนแปลงของสภาพแวดล้อมและผลกระทบต่อตนเองในปัจจุบัน - ความเปลี่ยนแปลงของสภาพแวดล้อม สิ่งของ เครื่องใช้ หรือการดำเนินชีวิตของอดีตกับปัจจุบัน - เหตุการณ์สำคัญที่เกิดขึ้นในครอบครัว	ส ๔.๒ ป.๑/๑ , ป.๑/๒	๑๐	๑๔	
หน่วยที่ ๓ ความสำคัญของสัญลักษณ์สำคัญของชาติไทย - ความหมายและความสำคัญของสัญลักษณ์สำคัญของชาติไทยที่เป็นความภาคภูมิใจ	ส ๔.๓ ป.๑/๑	๙	๑๕	๓๕
หน่วยที่ ๔ แหล่งวัฒนธรรมในชุมชน - แหล่งวัฒนธรรมในท้องถิ่นเชียงใหม่ - สิ่งที่เป็นความภาคภูมิใจในท้องถิ่น - คุณค่าและประโยชน์ของวัฒนธรรมท้องถิ่น	ส ๔.๓ ป.๑/๒, ป.๑/๓	๑๐	๒๐	
ระหว่างปี		๓๙	๗๐	
ปลายปี (สรุปรายวิชา)	การทดสอบ	๑	๓๐	

รวม	๔๐	๑๐๐
-----	----	-----

ชั้นประถมศึกษาปีที่ ๒
สาระมาตรฐานการเรียนรู้

สาระที่ ๑ ศาสนา ศีลธรรม จริยธรรม

มาตรฐาน ส ๑.๑ รู้ และเข้าใจประวัติ ความสำคัญ ศาสดา หลักธรรมของพระพุทธศาสนาหรือศาสนาที่ตนนับถือและศาสนาอื่น มีศรัทธาที่ถูกต้อง ยึดมั่นและปฏิบัติตามหลักธรรม เพื่ออยู่ร่วมกันอย่างสันติสุข

ชั้น	ตัวชี้วัด	สาระการเรียนรู้แกนกลาง
ป.๒	๑. บอกความสำคัญของพระพุทธศาสนาหรือศาสนาที่ตนนับถือ	<ul style="list-style-type: none"> ◆ พระพุทธศาสนาเป็นเอกลักษณ์ของชาติไทย
	๒. สรุปพุทธประวัติตั้งแต่ประสูติจนถึงการออกผนวชหรือประวัติศาสดาที่ตนนับถือตามที่กำหนด	<ul style="list-style-type: none"> ➤ สรุปพุทธประวัติ <ul style="list-style-type: none"> ◆ ประสูติ <ul style="list-style-type: none"> ○ เหตุการณ์หลังประสูติ ○ แรกนาขวัญ ○ การศึกษา ○ การอภิเษกสมรส ○ เทวทูต ๔ ○ การออกผนวช
	๓. ชื่นชมและบอกแบบอย่างการดำเนินชีวิตและข้อคิดจากประวัติสาวก ชาดก/เรื่องเล่าและศาสนิกชนตัวอย่างตามที่กำหนด	<ul style="list-style-type: none"> ◆ สามเณรราहुล ◆ วรุณชาดก ◆ วานรินทชาดก ◆ สมเด็จพระญาณสังวร (ศุข ภาณีเถร) ◆ สมเด็จพระญาณสังวร ◆ สมเด็จพระสังฆราช (เจริญ สุวฑฺฒโน)

	<p>๔. บอกความหมาย ความสำคัญ และเคารพ พระรัตนตรัย ปฏิบัติตามหลักกรรมโอวาท ๓ ในพระพุทธศาสนา หรือหลักกรรมของ ศาสนา ที่ตนนับถือตามที่กำหนด</p>	<p>พระรัตนตรัย</p> <ul style="list-style-type: none"> ◆ ศรัทธา <p>โอวาท ๓</p> <ul style="list-style-type: none"> ◆ ไม่ทำชั่ว <ul style="list-style-type: none"> ◦ เบญจศีล ◆ ทำความดี <ul style="list-style-type: none"> ◦ เบญจธรรม ◦ หิริ-โอตตปปะ ◦ สังคหวัตถุ ๔ ◦ ขรവാสธรรม ๔
--	--	--

ชั้น	ตัวชี้วัด	สาระการเรียนรู้แกนกลาง
		<ul style="list-style-type: none"> ◦ กตัญญูกตเวทิต่อครู อาจารย์ และ โรงเรียน <p>มงคล ๓๘</p> <ul style="list-style-type: none"> - กตัญญู - สงเคราะห์ญาติพี่น้อง - ทำจิตใจให้บริสุทธิ์ (บริหารจิตและเจริญปัญญา) - พุทธศาสนาสูภาสิต <ul style="list-style-type: none"> - นิ มิตติ สาธุ รูปปาน กตญญู กตเวทิตา <p>ความกตัญญูกตเวทิต่อครูอาจารย์เป็นเครื่องหมายของคนดี</p> <ul style="list-style-type: none"> - พุทธมาติ มาตามิตโร <p>มารดาบิดาเป็นพรหมของบุตร</p>
	<p>๕. ชื่นชมการทำความดีของตนเอง บุคคลใน ครอบครัวและในโรงเรียนตามหลักศาสนา</p>	<ul style="list-style-type: none"> - ตัวอย่างการทำความดีของตนเองและบุคคล ในครอบครัว และในโรงเรียน (ตามสาระในข้อ๔)
	<p>๖. เห็นคุณค่าและสวดมนต์แผ่เมตตา มีสติที่เป็นพื้นฐานของสมาธิในพระพุทธศาสนา หรือ การพัฒนาจิตตามแนวศาสนาที่ตนนับถือ</p>	<ul style="list-style-type: none"> - ฝึกสวดมนต์ ไหว้พระและแผ่เมตตา - รู้ความหมายและประโยชน์ของสติและสมาธิ - ฝึกสมาธิเบื้องต้น

	ตามที่กำหนด	- ฝึกสติเบื้องต้นด้วยกิจกรรมการเคลื่อนไหวอย่างมีสติ - ฝึกให้มีสมาธิในการฟัง การอ่าน การคิด การถาม และการเรียน
	๗. บอกชื่อศาสนา ศาสดา และความสำคัญของคัมภีร์ของศาสนาที่ตนนับถือและศาสนาอื่นๆ	-ชื่อศาสนา ศาสดา และคัมภีร์ของศาสนาต่าง ๆ ◆ พระพุทธศาสนา ○ ศาสดา : พระพุทธเจ้า ○ คัมภีร์ : พระไตรปิฎก ◆ ศาสนาอิสลาม ○ ศาสดา : มุฮัมมัด ○ คัมภีร์ : อัลกุรอาน
ชั้น	ตัวชี้วัด	สาระการเรียนรู้แกนกลาง
		◆ คริสต์ศาสนา ○ ศาสดา : พระเยซู ○ คัมภีร์ : ไบเบิล ◆ ศาสนาฮินดู ○ ศาสดา : ไม่มีศาสดา คัมภีร์ : พระเวท พราหมณะ อูปนิษัท อาร์ณยกะ

สาระที่ ๑ ศาสนา ศีลธรรม จริยธรรม

มาตรฐาน ส ๑.๒ เข้าใจ ตระหนักและปฏิบัติตนเป็นศาสนิกชนที่ดี และธำรงรักษาพระพุทธศาสนา หรือศาสนาที่ตนนับถือ

ชั้น	ตัวชี้วัด	สาระการเรียนรู้แกนกลาง
ป.๒	๑. ปฏิบัติตนอย่างเหมาะสมต่อสาวกของศาสนาที่ตนนับถือ ตามที่กำหนดได้ถูกต้อง	➢ การฝึกปฏิบัติมรรยาทชาวพุทธ ◆ การพนมมือ ◆ การไหว้

ชั้น	ตัวชี้วัด	สาระการเรียนรู้แกนกลาง
		<ul style="list-style-type: none"> ◆ การกราบ ◆ การนั่ง ◆ การยืน การเดิน
	๒. ปฏิบัติตนในศาสนพิธี พิธีกรรม และวันสำคัญทางศาสนา ตามที่กำหนดได้ถูกต้อง	<ul style="list-style-type: none"> ◆ การเข้าร่วมกิจกรรมและพิธีกรรมที่เกี่ยวข้องกับวันสำคัญทางพุทธศาสนา ◆ ระเบียบพิธีการบูชาพระรัตนตรัย ◆ การทำบุญตักบาตร

สาระที่ ๒ หน้าที่พลเมือง วัฒนธรรม และการดำเนินชีวิตในสังคม

มาตรฐาน ส ๒.๑ เข้าใจและปฏิบัติตามหน้าที่ของการเป็นพลเมืองดี มีค่านิยมที่ดีงามและธำรงรักษา ประเพณีและวัฒนธรรมไทย ดำรงชีวิตอยู่ร่วมกันในสังคมไทยและสังคมโลกอย่างสันติสุข

ชั้น	ตัวชี้วัด	สาระการเรียนรู้แกนกลาง
ป.๒	๑. ปฏิบัติตนตามข้อตกลง กติกา กฎ ระเบียบและหน้าที่ที่ต้องปฏิบัติในชีวิตประจำวัน	<ul style="list-style-type: none"> ◆ ข้อตกลง กติกา กฎ ระเบียบ หน้าที่ที่ต้องปฏิบัติในครอบครัว โรงเรียน สถานศึกษา ธารณะ เช่น โรงภาพยนตร์ โบราณสถาน ฯลฯ
	๒. ปฏิบัติตนตามมารยาทไทย	<ul style="list-style-type: none"> ◆ มารยาทไทย เช่น การแสดงความเคารพ การยืน การเดิน การนั่ง การนอน การทักทาย การรับประทาน

ชั้น	ตัวชี้วัด	สาระการเรียนรู้แกนกลาง
	๓. แสดงพฤติกรรมในการยอมรับความคิด ความเชื่อและการปฏิบัติของบุคคลอื่นที่แตกต่างกันโดยปราศจากอคติ	<ul style="list-style-type: none"> ◆ การยอมรับความแตกต่างของคนในสังคม ในเรื่อง ความคิด ความเชื่อ ความสามารถและการปฏิบัติตนของบุคคลอื่นที่แตกต่างกัน เช่น <ul style="list-style-type: none"> -บุคคลย่อมมีความคิดที่มีเหตุผล -การปฏิบัติตนตามพิธีกรรมตามความเชื่อของบุคคล -บุคคลย่อมมีความสามารถแตกต่างกัน -ไม่พูดหรือแสดงอาการดูถูกรังเกียจผู้อื่น ในเรื่องของรูปร่างหน้าตา สีผิว สีผิว ที่แตกต่างกัน
	๔. เคารพในสิทธิ เสรีภาพของผู้อื่น	<ul style="list-style-type: none"> ◆ สิทธิส่วนบุคคล เช่น <ul style="list-style-type: none"> -สิทธิแสดงความคิดเห็น -สิทธิเสรีภาพในร่างกาย -สิทธิในทรัพย์สิน

สาระที่ ๒ หน้าที่พลเมือง วัฒนธรรม และการดำเนินชีวิตในสังคม

มาตรฐาน ส ๒.๒ เข้าใจระบบการเมืองการปกครองในสังคมปัจจุบัน ยึดมั่น ศรัทธาและธำรงรักษาไว้ซึ่งการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข

ชั้น	ตัวชี้วัด	สาระการเรียนรู้แกนกลาง
ป.๒	๑. อธิบายความสัมพันธ์ของตนเอง และสมาชิกในครอบครัวในฐานะเป็นส่วนหนึ่งของชุมชน	<ul style="list-style-type: none"> ◆ ความสัมพันธ์ของตนเอง และสมาชิกในครอบครัวกับชุมชน เช่น การช่วยเหลือกิจกรรมของชุมชน
	๒. ระบุผู้มีบทบาท อำนาจในการตัดสินใจ ในโรงเรียน และชุมชน	<ul style="list-style-type: none"> ◆ ผู้มีบทบาท อำนาจในการตัดสินใจ ในโรงเรียน และชุมชน เช่น ผู้บริหาร สถานศึกษา ผู้นำท้องถิ่น กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน

สาระที่ ๓ เศรษฐศาสตร์

มาตรฐาน ส ๓.๑ เข้าใจและสามารถบริหารจัดการทรัพยากรในการผลิตและการบริโภค การใช้ทรัพยากรที่มีอยู่จำกัดได้อย่างมีประสิทธิภาพและคุ้มค่า รวมทั้งเข้าใจหลักการของเศรษฐกิจพอเพียงเพื่อการดำรงชีวิตอย่างมีคุณภาพ

ชั้น	ตัวชี้วัด	สาระการเรียนรู้แกนกลาง
ป.๒	๑. ระบุทรัพยากรที่นำมาผลิตสินค้าและบริการที่ใช้ในชีวิตประจำวัน	<ul style="list-style-type: none"> ◆ ทรัพยากรที่นำมาใช้ในการผลิตสินค้าและบริการที่ใช้ในครอบครัวและโรงเรียน เช่น ดินสอและกระดาษที่ผลิตจากไม้ รวมทั้งเครื่องจักรและแรงงานการผลิต ◆ ผลของการใช้ทรัพยากรในการผลิตที่หลากหลายที่มีต่อราคา คุณค่าและประโยชน์ของสินค้าและบริการ รวมทั้งสิ่งแวดล้อม
	๒. บอกที่มาของรายได้และรายจ่ายของตนเองและครอบครัว	<ul style="list-style-type: none"> ◆ การประกอบอาชีพของครอบครัว ◆ การแสวงหารายได้ที่สุจริตและเหมาะสม ◆ รายได้และรายจ่ายในภาพรวมของครอบครัว ◆ รายได้และรายจ่ายของตนเอง
	๓. บันทึกรายรับรายจ่ายของตนเอง	<ul style="list-style-type: none"> ◆ วิธีการทำบัญชีรายรับรายจ่ายของตนเองอย่างง่าย ๆ ◆ รายการของรายรับที่เป็นรายได้ที่เหมาะสมและไม่เหมาะสม ◆ รายการของรายจ่ายที่เหมาะสมและไม่เหมาะสม
	๔. สรุปผลดีของการใช้จ่ายที่เหมาะสมกับรายได้และการออม	<ul style="list-style-type: none"> ◆ ที่มาของรายได้ที่สุจริต ◆ การใช้จ่ายที่เหมาะสม ◆ ผลดีของการใช้จ่ายที่เหมาะสมกับรายได้ ◆ การออมและผลดีของการออม ◆ การนำเงินที่เหลือมาใช้ให้เกิดประโยชน์ เช่น การช่วยเหลือสาธารณกุศล

สาระที่ ๓ เศรษฐศาสตร์

มาตรฐาน ส ๓.๒ เข้าใจระบบและสถาบันทางเศรษฐกิจต่างๆ ความสัมพันธ์ทางเศรษฐกิจและความจำเป็นของการร่วมมือกันทางเศรษฐกิจในสังคมโลก

ชั้น	ตัวชี้วัด	สาระการเรียนรู้แกนกลาง
ป.๒	๑. อธิบายการแลกเปลี่ยนสินค้าและบริการโดยวิธีต่างๆ	<ul style="list-style-type: none"> ◆ ความหมายและความสำคัญของการแลกเปลี่ยนสินค้าและบริการ ◆ ลักษณะของการแลกเปลี่ยนสินค้าและบริการโดยไม่ใช้เงิน รวมทั้ง การแบ่งปัน การช่วยเหลือ ◆ ลักษณะการแลกเปลี่ยนสินค้าและบริการโดยการใช้เงิน
	๒. บอกความสัมพันธ์ระหว่างผู้ซื้อและผู้ขาย	<ul style="list-style-type: none"> ◆ ความหมายและบทบาทของผู้ซื้อและผู้ขาย ผู้ผลิตและผู้บริโภคพอสังเขป ◆ ความสัมพันธ์ระหว่างผู้ซื้อและผู้ขายในการกำหนดราคาสินค้าและบริการ ◆ ความสัมพันธ์ระหว่างผู้ซื้อและผู้ขาย ทำให้สังคมสงบสุข และประเทศมั่นคง

สาระที่ ๔ ประวัติศาสตร์

มาตรฐาน ส ๔.๑ เข้าใจความหมาย ความสำคัญของเวลา และยุคสมัยทางประวัติศาสตร์ สามารถใช้วิธีการทางประวัติศาสตร์มาวิเคราะห์เหตุการณ์ต่างๆ อย่างเป็นระบบ

ชั้น	ตัวชี้วัด	สาระการเรียนรู้แกนกลาง
ป.๒	๑. ใช้คำระบุเวลาที่แสดงเหตุการณ์ในอดีต ปัจจุบัน และอนาคต	<ul style="list-style-type: none"> ◆ คำที่แสดงช่วงเวลาในอดีต ปัจจุบัน และอนาคต เช่น วันนี้ เมื่อวานนี้ พรุ่งนี้ เดือนนี้ เดือนหน้า เดือนก่อน ◆ วันสำคัญที่ปรากฏในปฏิทินที่แสดงเหตุการณ์สำคัญในอดีตและปัจจุบัน ◆ ใช้คำบอกช่วงเวลา อดีต ปัจจุบัน อนาคต แสดงเหตุการณ์ได้

ชั้น	ตัวชี้วัด	สาระการเรียนรู้แกนกลาง
	๒. ลำดับเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นในครอบครัวหรือในชีวิตของตนเองโดยใช้หลักฐานที่เกี่ยวข้อง	<ul style="list-style-type: none"> ◆ วิธีการสืบค้นเหตุการณ์ที่ผ่านมาแล้วที่เกิดขึ้นกับตนเองและครอบครัวโดยใช้หลักฐานที่เกี่ยวข้อง เช่น ภาพถ่าย ◆ สุตินบัตร ทะเบียนบ้าน ◆ ใช้คำที่บอกช่วงเวลาแสดงเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นในครอบครัวหรือในชีวิตตนเอง ◆ ใช้เส้นเวลา (Time Line) ลำดับเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นได้

สาระที่ ๔ ประวัติศาสตร์

มาตรฐาน ส ๔.๒ เข้าใจพัฒนาการของมนุษยชาติจากอดีตจนถึงปัจจุบัน ในด้านความสัมพันธ์และการเปลี่ยนแปลงของเหตุการณ์อย่างต่อเนื่อง ตระหนักถึงความสำคัญและสามารถวิเคราะห์ผลกระทบที่เกิดขึ้น

ชั้น	ตัวชี้วัด	สาระการเรียนรู้แกนกลาง
ป.๒	๑. สืบค้นถึงการเปลี่ยนแปลงในวิถีชีวิตประจำวันของคนในชุมชนของตนจากอดีตถึงปัจจุบัน	<ul style="list-style-type: none"> ◆ วิธีการสืบค้นข้อมูลอย่างง่าย ๆ เช่น การสอบถามพ่อแม่ ผู้รู้ ◆ วิถีชีวิตของคนในชุมชน เช่น การประกอบอาชีพ การแต่งกาย การสื่อสาร ประเพณี ในชุมชนจากอดีต ถึงปัจจุบัน ◆ สาเหตุของการเปลี่ยนแปลงวิถีชีวิตของคนในชุมชน
	๒. อธิบายผลกระทบของการเปลี่ยนแปลง ที่มีต่อวิถีชีวิตของคนในชุมชน	<ul style="list-style-type: none"> ◆ การเปลี่ยนแปลงของวิถีชีวิตของคนในชุมชนทางด้านต่างๆ ◆ ผลกระทบของการเปลี่ยนแปลงที่มีต่อวิถีชีวิตของคนในชุมชน

สาระที่ ๔ ประวัติศาสตร์

มาตรฐาน ส ๔.๓ เข้าใจความเป็นมาของชาติไทย วัฒนธรรม ภูมิปัญญาไทย มีความรัก ความภูมิใจและ
ธำรงความเป็นไทย

ชั้น	ตัวชี้วัด	สาระการเรียนรู้แกนกลาง
ป.๒	๑. ระบุบุคคลที่ทำประโยชน์ต่อท้องถิ่นหรือประเทศชาติ	<ul style="list-style-type: none"> ◆ บุคคลในท้องถิ่นที่ทำคุณประโยชน์ต่อการสร้างสรรค์วัฒนธรรม และความมั่นคงของท้องถิ่น และประเทศชาติ ในอดีตที่ควรนำมาเป็นแบบอย่าง ◆ ผลงานของบุคคลในท้องถิ่นที่น่าภาคภูมิใจ
	๒. ยกตัวอย่างวัฒนธรรม ประเพณี และภูมิปัญญาไทยที่ภาคภูมิใจและควรอนุรักษ์ไว้	<ul style="list-style-type: none"> ◆ ตัวอย่างของวัฒนธรรมประเพณีไทย เช่น การทำความเคารพ อาหารไทย ภาษาไทย ประเพณีสงกรานต์ ฯลฯ ◆ คุณค่าของวัฒนธรรม และประเพณีไทย ที่มีต่อสังคมไทย ◆ ภูมิปัญญาของคนไทยในท้องถิ่นของนักเรียน

สาระที่ ๕ ภูมิศาสตร์

มาตรฐาน ส ๕.๑ เข้าใจลักษณะทางกายภาพของโลกและความสัมพันธ์ของสรรพสิ่งซึ่งมีผลต่อกัน
ใช้แผนที่และเครื่องมือทางภูมิศาสตร์ในการค้นหา วิเคราะห์ และสรุปข้อมูลตาม
กระบวนการทางภูมิศาสตร์ ตลอดจนใช้ภูมิสารสนเทศอย่างมีประสิทธิภาพ

ชั้น	ตัวชี้วัด	สาระการเรียนรู้แกนกลาง
ป.๒	๑. ระบุสิ่งแวดล้อมทางธรรมชาติ และที่มนุษย์สร้างขึ้น ซึ่งปรากฏระหว่างบ้านกับโรงเรียน	◆ สิ่งแวดล้อมทางธรรมชาติกับที่มนุษย์สร้างขึ้น ซึ่งปรากฏระหว่างบ้านกับโรงเรียน
	๒. ระบุตำแหน่งและลักษณะทางกายภาพของสิ่งต่างๆ ที่ปรากฏในแผนที่ แผนที่ รูปถ่ายและลูกโลก	◆ ตำแหน่งและลักษณะทางกายภาพของสิ่งต่างๆ ที่ปรากฏในแผนที่ แผนที่ รูปถ่ายและลูกโลก เช่น ภูเขา ที่ราบ แม่น้ำ ต้นไม้ ทะเล

	๓. สังเกตและแสดงความสัมพันธ์ระหว่างโลก ดวงอาทิตย์และดวงจันทร์ที่ทำให้เกิดปรากฏการณ์	◆ ความสัมพันธ์ระหว่างโลก ดวงอาทิตย์และดวงจันทร์ที่ทำให้เกิดปรากฏการณ์ เช่น ข้างขึ้นข้างแรม ฤดูกาลต่างๆ
--	---	--

สาระที่ ๕ ภูมิศาสตร์

มาตรฐาน ส ๕.๒ เข้าใจปฏิสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับสิ่งแวดล้อมทางกายภาพที่ก่อให้เกิดการสร้างสรรค์ วิธีการดำเนินชีวิต มีจิตสำนึกและมีส่วนร่วมในการจัดการทรัพยากรและสิ่งแวดล้อม เพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน

ชั้น	ตัวชี้วัด	สาระการเรียนรู้แกนกลาง
ป.๒	๑. อธิบายความสำคัญของสิ่งแวดล้อมทางธรรมชาติและที่มนุษย์สร้างขึ้น	◆ ความสำคัญของสิ่งแวดล้อมทางธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมที่มนุษย์สร้างขึ้นในการดำเนินชีวิต
	๒. จำแนกและใช้ทรัพยากรธรรมชาติ ที่ใช้แล้วไม่หมดไป ที่ใช้แล้วหมดไป และสร้างทดแทนขึ้นใหม่ได้อย่างคุ้มค่า	◆ ประเภทของทรัพยากรธรรมชาติ <ul style="list-style-type: none"> - ใช้แล้วไม่หมดไป เช่น อากาศ แสงอาทิตย์ - ใช้แล้วหมดไป เช่น แร่ ถ่านหิน น้ำมัน ก๊าซธรรมชาติ - สร้างทดแทนขึ้นใหม่ได้ เช่น น้ำ ดิน ป่าไม้ สัตว์ป่า ◆ การใช้ทรัพยากรธรรมชาติอย่างคุ้มค่า
	๓. อธิบายความสัมพันธ์ระหว่างฤดูกาลกับการดำเนินชีวิตของมนุษย์	◆ ความสัมพันธ์ระหว่างฤดูกาลกับการดำเนินชีวิตของมนุษย์
	๔. มีส่วนร่วมในการจัดการสิ่งแวดล้อมในโรงเรียน	◆ ผลกระทบของการเปลี่ยนแปลงสิ่งแวดล้อมที่มีต่อโรงเรียน ◆ การรักษาและฟื้นฟูสิ่งแวดล้อมในโรงเรียน

คำอธิบายรายวิชา

ส ๑๒๑๐๑ สังคมศึกษาฯ
ชั้นประถมศึกษาปีที่ ๒

กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม
เวลา ๔๐ ชั่วโมง / ปี

.....

ศึกษาความสำคัญของพระพุทธศาสนา พุทธประวัติ ชื่อศาสนา ศาสดา ความหมายและความสำคัญของหลักธรรมของศาสนาที่ตนนับถือและศาสนาอื่นๆ ชื่นชมและเห็นคุณค่าของการปฏิบัติตนตามหลักธรรมและพิธีกรรมของศาสนา ตามหลักการของวิถีพุทธ ปฏิบัติตนตามกฎ กติกา ของสังคม ยอมรับและเคารพในสิทธิของผู้อื่น ระบุทรัพยากรในท้องถิ่น บอกที่มาของรายได้รายจ่าย บันทึกรายรับรายจ่าย สรุปผลดีของการออม อธิบายการแลกเปลี่ยนสินค้าและบอกความสัมพันธ์ระหว่างผู้ซื้อและผู้ขาย ตามแนววิถีพอเพียง ใช้คำที่แสดงเหตุการณ์ในอดีต / ปัจจุบัน และอนาคต สืบค้นและอธิบายถึงผลกระทบของการเปลี่ยนแปลงที่มีต่อวิถีชีวิตของคนในชุมชน ชื่นชมบุคคลในท้องถิ่นที่ทำความประโยชน์ต่อส่วนรวม ปฏิบัติตามวัฒนธรรมประเพณีและธำรงรักษาไว้ซึ่งภูมิปัญญาท้องถิ่น ระบุสิ่งแวดล้อมทางธรรมชาติกับที่มนุษย์สร้างขึ้น ซึ่งปรากฏระหว่างบ้านกับโรงเรียน ตำแหน่งและลักษณะทางกายภาพ ของสิ่งต่างๆที่ปรากฏในแผนที่ แผนที่ รูปภาพ และลูกโลก สังเกตและแสดงความสัมพันธ์ระหว่างโลก ดวงอาทิตย์และดวงจันทร์ที่ทำให้เกิดปรากฏการณ์ ช้างขึ้น ช้างแรม ฤดูกาลต่าง ๆ อธิบายความสำคัญของสิ่งแวดล้อมทางธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมที่มนุษย์สร้างขึ้นในการดำเนินชีวิต จำแนกประเภทของทรัพยากรธรรมชาติ การใช้ทรัพยากรธรรมชาติอย่างคุ้มค่า อธิบายความสัมพันธ์ระหว่างฤดูกาลกับการดำเนินชีวิตของมนุษย์ ผลกระทบของการเปลี่ยนแปลงสิ่งแวดล้อมที่มีต่อโรงเรียน มีส่วนร่วมในการรักษาและฟื้นฟูสิ่งแวดล้อมในโรงเรียน

โดยใช้กระบวนการเรียนรู้แบบโครงงานบูรณาการทักษะกระบวนการ การคิด วิเคราะห์ การสังเกต ทักษะการสืบค้นข้อมูล ทักษะการเรียงลำดับ ทักษะการแสวงหาความรู้ ทักษะการสรุปย่อ

เพื่อให้มีคุณธรรม จริยธรรม มีคุณลักษณะอันพึงประสงค์ในด้านความซื่อสัตย์สุจริต มีจิตสาธารณะ รักความเป็นไทย มีวินัย ใฝ่เรียนรู้ อยู่อย่างพอเพียง สามารถนำความรู้ไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวัน และสามารถดำเนินชีวิตอยู่ในสังคม ตามหลักการของวิถีเวียงสวนดอก ได้อย่างมีคุณภาพ

รหัสตัวชี้วัด (รายปี)

ส ๑.๑ ป. ๒/๑, ป. ๒/๒, ป. ๒/๓, ป. ๒/๔, ป. ๒/๕, ป. ๒/๖, ป. ๒/๗

ส ๑.๒ ป. ๒/๑ , ป. ๒/๒

ส ๒.๑ ป. ๒/๑, ป. ๒/๒ , ป. ๒/๓, ป. ๒/๔

ส ๒.๒ ป. ๒/๑ , ป. ๒/๒

ส ๓.๑ ป. ๒/๑ , ป. ๒/๒, ป.๒/๓

ส ๓.๒ ป. ๒/๑ , ป. ๒/๒

ส ๕.๑ ป. ๒/๑ , ป. ๒/๒,ป.๒/๓

ส ๕.๒ ป. ๒/๑,ป. ๒/๒, ป. ๒/๓,ป. ๒/๔

รวมทั้งหมด ๒๗ ตัวชี้วัด

โครงสร้างรายวิชา

รายวิชา พื้นฐาน

ชั้นประถมศึกษาปีที่ ๒

ส๑๒๑๐๑ สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม

เวลา ๔๐ ชั่วโมง / ปี

หน่วยการเรียนรู้	มาตรฐานการเรียนรู้/ ตัวชี้วัด	เวลา (ชั่วโมง)	สัดส่วนคะแนน	
			ย่อย	รวม
หน่วยที่ ๑ ศาสนาในชุมชน -ความสำคัญของพุทธศาสนาหรือศาสนาที่ตนนับถือ -พุทธประวัติ หรือศาสดาที่ตนนับถือ -พุทธสาวก พุทธสาวิกา -ชาดก -ศาสนิกชนตัวอย่าง	ส ๑.๑ - ป. ๒/๑ - ป. ๒/๒ - ป. ๒/๓ - ป. ๒/๕	๔	๕	๓๕
หน่วยที่ ๒ หลักธรรมและพิธีกรรมทางศาสนา -พระรัตนตรัย -พุทธศาสนสุภาษิต -การฝึกสมาธิ	ส ๑.๑ - ป. ๒/๔ - ป. ๒/๖ - ป. ๒/๗	๓	๕	
หน่วยที่ ๓ วันสำคัญทางศาสนา -กิจกรรมวันสำคัญทางศาสนา	ส ๑.๒ - ป. ๒/๑	๓	๕	
หน่วยที่ ๔ การปฏิบัติตนตามศาสนพิธี และพิธีกรรมทางศาสนา ฯลฯ -การเข้าร่วมพิธีกรรมในศาสนาที่ตนนับถือ	ส ๑.๒ - ป. ๒/๒	๓	๕	
หน่วยที่ ๕ กฎ กติกา และระเบียบปฏิบัติในชุมชน -ข้อตกลง กฎกติกา ระเบียบหน้าที่ -กิริยามารยาทไทย	ส ๒.๑ - ป. ๒/๑ - ป. ๒/๒	๒	๔	
หน่วยที่ ๖ สิทธิ เสรีภาพส่วนบุคคล	ส ๒.๑	๒	๔	

-ความแตกต่างของคนในสังคม -สิทธิและเสรีภาพของตนเองและผู้อื่น	- ป. ๒/๓ - ป. ๒/๔			
หน่วยที่ ๗ ครอบครัวและชุมชน -ความสัมพันธ์ของตนเองในครอบครัวกับชุมชน	ส ๒.๒ - ป. ๒/๑	๒	๔	
หน่วยที่ ๘ บทบาทผู้นำในชุมชน -บทบาทอำนาจของผู้นำในชุมชน	ส ๒.๒ - ป. ๒/๒	๑	๓	
หน่วยที่ ๙ การผลิตสินค้าและการบริการในชุมชน -การนำทรัพยากรที่ใช้ในการผลิต	ส ๓.๑ - ป. ๒/๑	๒	๔	
หน่วยที่ ๑๐ รายได้และรายจ่ายของครอบครัว -รายได้และรายจ่ายของตนเองและครอบครัว	ส ๓.๑ - ป. ๒/๒ - ป. ๒/๓ - ป. ๒/๔	๓	๖	

หน่วยการเรียนรู้	มาตรฐานการเรียนรู้/ ตัวชี้วัด	เวลา (ชั่วโมง)	สัดส่วนคะแนน	
			ย่อย	รวม
หน่วยที่ ๑๑ การแลกเปลี่ยนสินค้าและบริการในชุมชน -ความหมายและความสำคัญของสินค้า -ลักษณะการแลกเปลี่ยนสินค้าและบริการ	ส ๓.๒ - ป. ๒/๑	๓	๕	๓๕
หน่วยที่ ๑๒ ความสัมพันธ์ระหว่างผู้ซื้อและผู้ขายในชุมชน -ความหมายและบทบาทของผู้ซื้อและผู้ขาย ผู้ผลิตและผู้บริโภค	ส ๓.๒ - ป. ๒/๒	๒	๕	
หน่วยที่ ๑๓ ธรรมชาติรอบบ้านและโรงเรียน -สิ่งแวดล้อมทางธรรมชาติกับที่มนุษย์สร้างขึ้นซึ่งปรากฏระหว่างบ้านกับโรงเรียน	ส ๕.๑ - ป. ๒/๑	๓	๕	
หน่วยที่ ๑๔ แผนที่ และเครื่องมือทางภูมิศาสตร์ อย่างง่าย -ตำแหน่งและลักษณะทางกายภาพของสิ่งต่างๆที่ปรากฏในแผนที่ แผนที่ ภูมิประเทศ และลูกโลก เช่น ภูเขา ที่ราบ แม่น้ำ ดันไม้ ทะเล	ส ๕.๑ - ป. ๒/๒	๓	๕	

หน่วยที่ ๑๕ ปรากฏการณ์ระหว่างโลก ดวงอาทิตย์ และ ดวงจันทร์ -ความสัมพันธ์ระหว่างโลก ดวงอาทิตย์และดวงจันทร์ที่ทำให้เกิดปรากฏการณ์ เช่น ข้างขึ้น ข้างแรม ฤดูกาลต่างๆ	ส ๕.๑ - ป. ๒/๓	๓	๕	
ระหว่างปี		๓๙	๗๐	
ปลายปี (สรุปรายวิชา)	การทดสอบ	๑	๓๐	
รวม		๔๐	๑๐๐	

คำอธิบายรายวิชา

ส ๑๒๑๐๒ ประวัติศาสตร์
ชั้นประถมศึกษาปีที่ ๒

กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม
เวลา ๔๐ ชั่วโมง / ปี

.....

ศึกษาเกี่ยวกับการใช้คำระบุเวลาที่แสดงเหตุการณ์ ในอดีต ปัจจุบัน และอนาคต ลำดับเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นรอบครัวหรือในชีวิตของตนเอง โดยใช้หลักฐานที่เกี่ยวข้อง สืบค้นถึงการเปลี่ยนแปลงในวิถีชีวิตประจำวันของคนในชุมชนของตนจากอดีตถึงปัจจุบัน อธิบายผลกระทบของการเปลี่ยนแปลงที่มีต่อวิถีชีวิตของคนในชุมชน ระบุบุคคล ที่ทำประโยชน์ต่อชุมชน ท้องถิ่น จังหวัด หรือประเทศชาติ ยกตัวอย่างวัฒนธรรม ประเพณีและ ภูมิปัญญาท้องถิ่นที่ภาคภูมิใจและควรอนุรักษ์ไว้ ในเวียงสวนดอก

โดยใช้กระบวนการเรียนรู้แบบโครงงาน การอธิบายการสังเกต การเปรียบเทียบ กระบวนการกลุ่ม การสำรวจตรวจสอบข้อมูล กระบวนการคิดวิเคราะห์ เพื่อให้เกิดความรู้ ความคิด ความเข้าใจ สามารถนำเสนอ สื่อสารสิ่งที่เรียนรู้มีความสามารถในการตัดสินใจ

เพื่อให้มีวินัย ใฝ่เรียนรู้ ซื่อสัตย์สุจริต อยู่อย่างพอเพียง มุ่งมั่นในการทำงาน รักความเป็นไทย เห็นคุณค่าของวัฒนธรรมไทย มีจิตสาธารณะ เห็นคุณค่าของการนำความรู้ไปบูรณาการประยุกต์ใช้ใน ชีวิตประจำวัน มีคุณธรรมจริยธรรมและค่านิยมที่เหมาะสม

รหัสตัวชี้วัด (รายปี)

ส ๔.๑ ป.๒/๑, ป.๒/๒

ส ๔.๒ ป.๒/๑, ป.๒/๒

ส ๔.๓ ป.๒/๑, ป.๒/๒

รวมทั้งสิ้น ๖ ตัวชี้วัด

โครงสร้างรายวิชา

รายวิชาพื้นฐาน

ชั้นประถมศึกษาปีที่ ๒

รหัส/รายวิชา ส๑๒๑๐๒ ประวัติศาสตร์

เวลา ๔๐ ชั่วโมง

หน่วยการเรียนรู้	มาตรฐานการเรียนรู้ ตัวชี้วัด	เวลา (ชั่วโมง)	สัดส่วนคะแนน (%)	
			ย่อย	รวม
หน่วยที่ ๑ คำนวณเวลาที่แสดงเหตุการณ์ในอดีต ปัจจุบันและอนาคต -ค่าที่แสดงช่วงเวลาในอดีต ปัจจุบันและอนาคต -วันสำคัญที่ปรากฏในปฏิทิน	ส ๔.๑ ป.๒/๑	๗	๑๐	๓๕
หน่วยที่ ๒ เหตุการณ์ที่เกิดขึ้นในครอบครัวหรือชีวิต ตนเอง -วิธีการสืบค้นเหตุการณ์ที่ผ่านมาแล้วที่เกิดขึ้นในครอบครัว หรือชีวิตตนเอง	ส ๔.๑ ป.๒/๒	๖	๑๐	
หน่วยที่ ๓ วิถีชีวิตของคนในชุมชน -วิธีการสืบค้นข้อมูลอย่างง่าย -การเปลี่ยนแปลงของวิถีชีวิตของคนในชุมชนในด้านต่างๆ -ผลกระทบของการเปลี่ยนแปลงที่มีต่อวิถีชีวิตของคนใน ชุมชน	ส ๔.๒ ป.๒/๑ ,ป.๒/ ๒	๗	๑๕	
หน่วยที่ ๔ บุคคลสำคัญในท้องถิ่น -บุคคลที่ทำประโยชน์แก่ชุมชน ท้องถิ่น จังหวัด หรือ ประเทศชาติ -ผลงานของบุคคลในท้องถิ่นที่น่าภาคภูมิใจ	ส ๔.๓ ป.๒/๑	๙	๑๐	
หน่วยที่ ๕ วัฒนธรรมประเพณีไทยและภูมิปัญญาท้องถิ่น -ตัวอย่างของวัฒนธรรมประเพณีไทย -คุณค่าของวัฒนธรรมและประเพณีไทยที่มีต่อสังคมไทย	ส ๔.๓ ป.๒/๒	๑๐	๒๕	

-ภูมิปัญญาท้องถิ่นของคนไทยในจังหวัดเชียงใหม่			
ระหว่างปี		๓๙	๗๐
ปลายปี (สรุปรายวิชา)	การทดสอบ	๑	๓๐
รวม		๔๐	๑๐๐

ชั้นประถมศึกษาปีที่ ๓

สาระมาตรฐานการเรียนรู้

สาระที่ ๑ ศาสนา ศีลธรรม จริยธรรม

มาตรฐาน ส ๑.๑ รู้ และเข้าใจประวัติ ความสำคัญ ศาสดา หลักธรรมของพระพุทธศาสนาหรือศาสนาที่ตนนับถือและศาสนาอื่น มีศรัทธาที่ถูกต้อง ยึดมั่นและปฏิบัติตามหลักธรรม เพื่ออยู่ร่วมกันอย่างสันติสุข

ชั้น	ตัวชี้วัด	สาระการเรียนรู้แกนกลาง
ป.๓	๑. อธิบายความสำคัญของพระพุทธศาสนาหรือศาสนาที่ตนนับถือ ในฐานะที่เป็นรากฐานสำคัญของวัฒนธรรมไทย	<ul style="list-style-type: none"> ◆ ความสัมพันธ์ของพระพุทธศาสนากับการดำเนินชีวิตประจำวัน เช่น การสวดมนต์ การทำบุญ ใส่บาตร การแสดงความเคารพ การใช้ภาษา ◆ พระพุทธศาสนามีอิทธิพลต่อการสร้างสรรค์ผลงานทางวัฒนธรรมไทยอันเกิดจากความศรัทธา เช่น วัด ภาพวาด พระพุทธรูป วรรณคดี สถาปัตยกรรมไทย
	๒. สรุปพุทธประวัติตั้งแต่การบำเพ็ญเพียรจนถึงปรินิพพาน หรือประวัติของศาสดาที่ตนนับถือตามที่กำหนด	<ul style="list-style-type: none"> ◆ สรุปพุทธประวัติ (ทบทวน) ◆ การบำเพ็ญเพียร ◆ ผจญมาร ◆ ตรัสรู้ ◆ ปฐมเทศนา ◆ ปรินิพพาน

	<p>๓. ซึ้นชมและบอกแบบอย่างการดำเนินชีวิต และข้อคิดจากประวัติสาวก ชาดก/เรื่องเล่า และศาสนิกชนตัวอย่าง ตามที่กำหนด</p>	<ul style="list-style-type: none"> ◆ สามเณรสังกัจจาย ◆ อารามทุสกชาดก ◆ มหาวาณิชาดก ◆ สมเด็จพระพุฒาจารย์ (โต พรหมรังสี) ◆ สมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราช
	<p>๔. บอกความหมาย ความสำคัญของ พระไตรปิฎก หรือคัมภีร์ของศาสนาที่ตนนับถือ</p>	<ul style="list-style-type: none"> ◆ ความสำคัญของพระไตรปิฎก เช่น เป็นแหล่งอ้างอิงของหลักธรรมคำสอน

ชั้น	ตัวชี้วัด	สาระการเรียนรู้
	<p>๕. แสดงความเคารพพระรัตนตรัย และ ปฏิบัติตามหลักธรรมโอวาท ๓ ใน พระพุทธศาสนา หรือหลักธรรมของศาสนาที่ตนนับถือตามที่กำหนด</p>	<p>-พระรัตนตรัย</p> <ul style="list-style-type: none"> ◆ ศรัทธา <p>-โอวาท ๓</p> <ul style="list-style-type: none"> ◆ ไม่ทำชั่ว <ul style="list-style-type: none"> ◦ เบญจศีล ◆ ทำความดี <ul style="list-style-type: none"> ◦ เบญจธรรม ◦ สติ-สัมปชัญญะ ◦ สังคหวัตถุ ๔ ◦ ขรรยาวาสนธรรม ๔ ◦ อัตถะ ๓ (อัตตัตถะ, ปรัตถะ, อุภยัตถะ)
		<p>กตัญญูกตเวทิต่อชุมชน, สิ่งแวดล้อม</p> <p>มงคล ๓๘</p> <ul style="list-style-type: none"> - รู้จักให้ - พุดไพเราะ - อยู่ในสิ่งแวดล้อมที่ดี <ul style="list-style-type: none"> ◆ ทำจิตให้บริสุทธิ์ (บริหารจิตและเจริญ ปัญญา) <p>พุทธศาสนสุภาษิต</p> <ul style="list-style-type: none"> ◆ ทมมานโน ปิโย โหติ

ชั้น	ตัวชี้วัด	สาระการเรียนรู้
		<p>ผู้ให้ยอมเป็นที่รัก</p> <ul style="list-style-type: none"> ◆ โมกโช กลยาณียา สาธุ <p>เปล่งวาจาไพเราะให้สำเร็จประโยชน์</p>
	<p>๖. เห็นคุณค่าและสวดมนต์ แผ่เมตตา มีสติที่เป็นพื้นฐานของสมาธิ ในพระพุทธศาสนา หรือการพัฒนาจิต ตามแนวทางของศาสนาที่ตนนับถือ ตามที่กำหนด</p>	<ul style="list-style-type: none"> - ฝึกสวดมนต์ ไหว้พระ สรรเสริญคุณพระรัตนตรัย และแผ่เมตตา - รู้ความหมายและประโยชน์ของสติและสมาธิ - รู้ประโยชน์ของการฝึกสติ - ฝึกสมาธิเบื้องต้นด้วยการนับลมหายใจ - ฝึกการยืน การเดิน การนั่ง และการนอน อย่างมีสติ - ฝึกให้มีสมาธิในการฟัง การอ่าน การคิด การถาม และการเขียน
	<p>๗. บอกชื่อ ความสำคัญและปฏิบัติตน ได้อย่างเหมาะสมต่อศาสนวัตถุ ศาสนสถาน และศาสนบุคคลของศาสนาอื่นๆ</p>	<ul style="list-style-type: none"> - ชื่อและความสำคัญของศาสนวัตถุ ศาสนสถานและ ศาสนบุคคล ในพระพุทธศาสนา ศาสนาอิสลาม คริสต์ศาสนา ศาสนาฮินดู - การปฏิบัติตนที่เหมาะสมต่อศาสนวัตถุ ศาสนสถานและศาสนบุคคลในศาสนาอื่น ๆ

สาระที่ ๑ ศาสนา ศีลธรรม จริยธรรม

มาตรฐาน ส ๑.๒ เข้าใจ ตระหนักและปฏิบัติตนเป็นศาสนิกชนที่ดี และดำรงรักษา

พระพุทธศาสนา หรือศาสนาที่ตนนับถือ

ชั้น	ตัวชี้วัด	สาระการเรียนรู้แกนกลาง
ป.๓	๑. ปฏิบัติตนอย่างเหมาะสมต่อสาวก ศาสนสถาน ศาสนวัตถุของศาสนาที่ตนนับถือ ตามที่กำหนดได้ถูกต้อง	<ul style="list-style-type: none"> ➢ ฝึกปฏิบัติมรรยาทชาวพุทธ <ul style="list-style-type: none"> ◆ การลุกขึ้นยืนรับ ◆ การต้อนรับ ◆ การรับ – ส่งสิ่งของแก่พระภิกษุ ◆ มรรยาทในการสนทนา ◆ การสำรวมกิริยามารยาท ◆ การแต่งกายที่เหมาะสมเมื่ออยู่ในวัดและพุทธสถาน ◆ การดูแลรักษาศาสนวัตถุและศาสนสถาน
	๒. เห็นคุณค่า และปฏิบัติตนในศาสนพิธี พิธีกรรม และวันสำคัญทางศาสนาตามที่กำหนดได้ถูกต้อง	<ul style="list-style-type: none"> ◆ การอาราธนาศีล ◆ การสมาทานศีล ◆ เครื่องประกอบโต๊ะหมู่บูชา การจัดโต๊ะหมู่บูชา
	๓. แสดงตนเป็นพุทธมามกะ หรือแสดงตนเป็นศาสนิกชนของศาสนาที่ตนนับถือ	<ul style="list-style-type: none"> ➢ ความเป็นมาของการแสดงตนเป็นพุทธมามกะ ➢ การแสดงตนเป็นพุทธมามกะ <ul style="list-style-type: none"> ◆ ชั้นเตรียมการ ◆ ชั้นพิธีการ

สาระที่ ๒ หน้าที่พลเมือง วัฒนธรรม และการดำเนินชีวิตในสังคม

มาตรฐาน ส ๒.๑ เข้าใจและปฏิบัติตนตามหน้าที่ของการเป็นพลเมืองดี มีค่านิยมที่ดีงามและดำรงรักษา

ประเพณีและวัฒนธรรมไทย ดำรงชีวิตอยู่ร่วมกันในสังคมไทยและสังคมโลกอย่างสันติสุข

ชั้น	ตัวชี้วัด	สาระการเรียนรู้แกนกลาง
ป.๓	๑. สรุปรายละเอียดและปฏิบัติตามประเพณีและวัฒนธรรมในครอบครัวและท้องถิ่น	<ul style="list-style-type: none"> ◆ ประเพณีและวัฒนธรรมในครอบครัว เช่น การแสดงความเคารพและการเชื่อฟังผู้ใหญ่ การกระทำกิจกรรมร่วมกันในครอบครัว ◆ ประเพณีและวัฒนธรรมในท้องถิ่น เช่น การเข้าร่วมประเพณีทางศาสนา ประเพณีเกี่ยวกับการดำเนินชีวิต ประโยชน์ของการปฏิบัติตามประเพณีและวัฒนธรรมในครอบครัวและท้องถิ่น
	๒. บอกพฤติกรรมกาณ์ดำเนินชีวิตของตนเอง และผู้อื่นที่อยู่ในกระแสวัฒนธรรมที่หลากหลาย	<ul style="list-style-type: none"> ◆ พฤติกรรมของตนเองและเพื่อนๆ ในชีวิตประจำวัน เช่น การทักทาย การทำความเคารพ การปฏิบัติตามศาสนพิธี การรับประทานอาหาร การใช้ภาษา (ภาษาถิ่นกับภาษาราชการ และภาษาอื่นๆ ฯลฯ) ◆ สาเหตุที่ทำให้พฤติกรรมกาณ์ดำเนินชีวิตในปัจจุบันของนักเรียน และผู้อื่นแตกต่างกัน

ชั้น	ตัวชี้วัด	สาระการเรียนรู้แกนกลาง
	๓. อธิบายความสำคัญของวันหยุดราชการที่สำคัญ	<ul style="list-style-type: none"> ◆ วันหยุดราชการที่สำคัญ เช่น <ul style="list-style-type: none"> - วันหยุดเกี่ยวกับชาติและพระมหากษัตริย์ เช่น วันจักรี วันรัฐธรรมนูญ วันฉัตรมงคล วันเฉลิมพระชนมพรรษา - วันหยุดราชการเกี่ยวกับศาสนา เช่น วันมาฆบูชา วันวิสาขบูชา วันอาสาฬหบูชา วันเข้าพรรษา - วันหยุดราชการเกี่ยวกับประเพณีและวัฒนธรรม เช่น วันสงกรานต์ วันพีชมงคล
	๔. ยกตัวอย่างบุคคลซึ่งมีผลงานที่เป็นประโยชน์แก่ชุมชนและท้องถิ่นของตน	<ul style="list-style-type: none"> ◆ บุคคลที่มีผลงานเป็นประโยชน์แก่ชุมชนและท้องถิ่นของตน ◆ ลักษณะผลงานที่เป็นประโยชน์แก่ชุมชนและท้องถิ่น

สาระที่ ๒ หน้าที่พลเมือง วัฒนธรรม และการดำเนินชีวิตในสังคม

มาตรฐาน ส ๒.๒ เข้าใจระบบการเมืองการปกครองในสังคมปัจจุบัน ยึดมั่น ศรัทธาและอ้าง

รักษาไว้ซึ่งการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข

ชั้น	ตัวชี้วัด	สาระการเรียนรู้แกนกลาง
ป.๓	๑. ระบุบทบาทหน้าที่ของสมาชิกของชุมชนในการมีส่วนร่วมในกิจกรรมต่างๆ ตามกระบวนการประชาธิปไตย	<ul style="list-style-type: none"> ◆ บทบาทหน้าที่ของสมาชิกในชุมชน ◆ การมีส่วนร่วมในกิจกรรมต่างๆ ตามกระบวนการประชาธิปไตย
	๒. วิเคราะห์ความแตกต่างของกระบวนการการตัดสินใจในชั้นเรียน/โรงเรียนและชุมชนโดยวิธีการออกเสียงโดยตรงและการเลือกตัวแทนออกเสียง	<ul style="list-style-type: none"> ◆ การออกเสียงโดยตรงและการเลือกตัวแทนออกเสียง
	๓. ยกตัวอย่างการเปลี่ยนแปลงในชั้นเรียน/โรงเรียนและชุมชนที่เป็นผลจากการตัดสินใจของบุคคลและกลุ่ม	<ul style="list-style-type: none"> ◆ การตัดสินใจของบุคคลและกลุ่มที่มีผลต่อการเปลี่ยนแปลงในชั้นเรียน โรงเรียน และชุมชน <ul style="list-style-type: none"> - การเปลี่ยนแปลงในชั้นเรียน เช่น การเลือกหัวหน้าห้อง การเลือกคณะกรรมการห้องเรียน - การเปลี่ยนแปลงในโรงเรียน เช่น เลือกประธานนักเรียน เลือกคณะกรรมการนักเรียน - การเปลี่ยนแปลงในชุมชน เช่น การเลือกผู้ใหญ่บ้าน กำนัน สมาชิก อบต. อบจ.

สาระที่ ๓ เศรษฐศาสตร์

มาตรฐาน ส ๓.๑ เข้าใจและสามารถบริหารจัดการทรัพยากรในการผลิตและการบริโภค การใช้ทรัพยากรที่มีอยู่จำกัดได้อย่างมีประสิทธิภาพและคุ้มค่า รวมทั้งเข้าใจหลักการของเศรษฐกิจพอเพียงเพื่อการดำรงชีวิตอย่างมีดุลยภาพ

ชั้น	ตัวชี้วัด	สาระการเรียนรู้แกนกลาง
ป.๓	๑. จำแนกความต้องการและความจำเป็นในการใช้สินค้าและบริการในการดำรงชีวิต	<ul style="list-style-type: none"> ◆ สินค้าที่จำเป็นในการดำรงชีวิตที่ เรียกว่า ปัจจัย ๔ ◆ สินค้าที่เป็นความต้องการของมนุษย์อาจเป็นสินค้าที่จำเป็นหรือไม่จำเป็นต่อการดำรงชีวิต ◆ ประโยชน์และคุณค่าของสินค้าและบริการที่สนองความต้องการของมนุษย์ ◆ หลักการเลือกสินค้าที่จำเป็น ◆ ความหมายของผู้ผลิตและผู้บริโภค
	๒. วิเคราะห์การใช้จ่ายของตนเอง	<ul style="list-style-type: none"> ◆ ใช้บัญชีรับจ่ายวิเคราะห์การใช้จ่ายที่จำเป็นและเหมาะสม ◆ วางแผนการใช้จ่ายเงินของตนเอง ◆ วางแผนการแสวงหารายได้ที่สุจริตและเหมาะสม ◆ วางแผนการนำเงินที่เหลือจ่ายมาใช้อย่างเหมาะสม
	๓. อธิบายได้ว่าทรัพยากรที่มีอยู่จำกัดมีผลต่อการผลิตและบริโภคสินค้าและบริการ	<ul style="list-style-type: none"> ◆ ความหมายของผู้ผลิตและผู้บริโภค ◆ ความหมายของสินค้าและบริการ ◆ ปัญหาพื้นฐานทางเศรษฐกิจที่เกิดจากความหายากของทรัพยากรกับความต้องการของมนุษย์ที่มีไม่จำกัด

สาระที่ ๓ เศรษฐศาสตร์

มาตรฐาน ส ๓.๒ เข้าใจระบบและสถาบันทางเศรษฐกิจต่างๆ ความสัมพันธ์ทางเศรษฐกิจและความจำเป็นของการร่วมมือกันทางเศรษฐกิจในสังคมโลก

ชั้น	ตัวชี้วัด	สาระการเรียนรู้แกนกลาง
ป.๓	๑. บอกสินค้าและบริการที่รัฐจัดหาและให้บริการแก่ประชาชน	<ul style="list-style-type: none"> ◆ สินค้าและบริการที่ภาครัฐทุกระดับจัดหาและให้บริการแก่ประชาชน เช่น ถนน โรงเรียน สวนสาธารณะ การสาธารณสุข การบรรเทาสาธารณภัย
	๒. บอกความสำคัญของภาษีและบทบาทของประชาชนในการเสียภาษี	<ul style="list-style-type: none"> ◆ ความหมายและความสำคัญของภาษีที่รัฐนำมาสร้างรายได้และให้บริการแก่ประชาชน ◆ ตัวอย่างของภาษี เช่น ภาษีรายได้บุคคลธรรมดา ภาษีมูลค่าเพิ่ม ฯลฯ ◆ บทบาทหน้าที่ของประชาชนในการเสียภาษี
	๓. อธิบายเหตุผลการแข่งขันทางการค้า ที่มีผลทำให้ราคาสินค้าลดลง	<ul style="list-style-type: none"> ◆ ความสำคัญและผลกระทบของการแข่งขันทางการค้าที่มีผลทำให้ราคาสินค้าลดลง

สาระที่ ๔ ประวัติศาสตร์

มาตรฐาน ส ๔.๑ เข้าใจความหมาย ความสำคัญของเวลา และยุคสมัยทางประวัติศาสตร์ สามารถใช้วิธีการทางประวัติศาสตร์มาวิเคราะห์เหตุการณ์ต่างๆ อย่างเป็นระบบ

ชั้น	ตัวชี้วัด	สาระการเรียนรู้แกนกลาง
ป.๓	๑. เทียบศักราชที่สำคัญตามปฏิทินที่ใช้ในชีวิตประจำวัน	<ul style="list-style-type: none"> ◆ ที่มาของศักราชที่ปรากฏในปฏิทิน เช่น พุทธศักราช คริสต์ศักราชอย่างสังเขป (ถ้าเป็นมุสลิมควรเรียนฮิจเราะห์ศักราชด้วย) ◆ วิธีการเทียบ พ.ศ. เป็น ค.ศ. หรือ ค.ศ. เป็น พ.ศ. ◆ ตัวอย่างการเทียบศักราช ในเหตุการณ์ที่เกี่ยวข้องกับนักเรียน เช่น ปีเกิดของนักเรียน เป็นต้น

ชั้น	ตัวชี้วัด	สาระการเรียนรู้แกนกลาง
	๒. แสดงลำดับเหตุการณ์สำคัญของโรงเรียน และชุมชนโดยระบุหลักฐานและแหล่งข้อมูลที่เกี่ยวข้อง	<ul style="list-style-type: none"> ◆ วิธีการสืบค้นเหตุการณ์สำคัญของโรงเรียน และชุมชนโดยใช้หลักฐาน และแหล่งข้อมูล ที่เกี่ยวข้อง ◆ ใช้เส้นเวลา (Time Line) ลำดับเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นในโรงเรียนและชุมชน

สาระที่ ๔ ประวัติศาสตร์

มาตรฐาน ส ๔.๒ เข้าใจพัฒนาการของมนุษยชาติจากอดีตจนถึงปัจจุบัน ในด้านความสัมพันธ์และการเปลี่ยนแปลงของเหตุการณ์อย่างต่อเนื่อง ตระหนักถึงความสำคัญและสามารถวิเคราะห์ผลกระทบที่เกิดขึ้น

ชั้น	ตัวชี้วัด	สาระการเรียนรู้แกนกลาง
ป.๓	๑. ระบุปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการตั้งถิ่นฐานและพัฒนาการของชุมชน	<ul style="list-style-type: none"> ◆ ปัจจัยการตั้งถิ่นฐานของชุมชนซึ่งขึ้นอยู่กับปัจจัยทางภูมิศาสตร์และปัจจัยทางสังคม เช่น ความเจริญทางเทคโนโลยี การคมนาคม ความปลอดภัย ◆ ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อพัฒนาการของชุมชนทั้งปัจจัยทางภูมิศาสตร์ และปัจจัยทางสังคม
	๒. ระบุลักษณะที่สำคัญของขนบธรรมเนียมประเพณี และวัฒนธรรมของชุมชน	<ul style="list-style-type: none"> ◆ ขนบธรรมเนียม ประเพณีและวัฒนธรรมชุมชนของตนที่เกิดจากปัจจัยทางภูมิศาสตร์และปัจจัยทางสังคม
	๓. เปรียบเทียบความเหมือนและความต่างทางวัฒนธรรมของชุมชนตนเองกับชุมชนอื่นๆ	<ul style="list-style-type: none"> ◆ ขนบธรรมเนียมประเพณี และวัฒนธรรมของชุมชนอื่นๆ ที่มีความเหมือนและความต่างกับชุมชนของตนเอง

สาระที่ ๔ ประวัติศาสตร์

มาตรฐาน ส ๔.๓ เข้าใจความเป็นมาของชาติไทย วัฒนธรรม ภูมิปัญญาไทย มีความรัก ความภูมิใจและ
 อารมณ์ความเป็นไทย

ชั้น	ตัวชี้วัด	สาระการเรียนรู้แกนกลาง
ป.๓	๑. ระบุพระนามและพระราชกรณียกิจ โดยสังเขปของพระมหากษัตริย์ไทยที่เป็นผู้ สถาปนาอาณาจักรไทย	◆ พระราชประวัติ พระราชกรณียกิจ โดยสังเขปของพ่อขุนศรีอินทราทิตย์ สมเด็จพระรามาธิบดีที่ ๑ (พระเจ้า อู่ทอง) สมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราช และพระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้า จุฬาโลกมหาราช ผู้สถาปนา อาณาจักรไทย สุโขทัย อยุธยา ธนบุรี และรัตนโกสินทร์ตามลำดับ
	๒. อธิบายพระราชประวัติและพระราชกรณีย กิจของพระมหากษัตริย์ ในรัชกาลปัจจุบัน โดยสังเขป	◆ พระราชประวัติและพระราชกรณียกิจ ของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ภูมิพลอดุลยเดช และสมเด็จพระ พระบรมราชินีนาถโดยสังเขป
	๓. เล่าวีรกรรมของบรรพบุรุษไทย ที่มีส่วนปกป้องประเทศชาติ	◆ วีรกรรมของบรรพบุรุษไทยที่มีส่วน ปกป้องประเทศชาติ เช่น ท้าวเทพสตรี ท้าวศรีสุนทร ชาวบ้านบางระจัน พระยาพิชัยดาบหัก สมเด็จพระ นเรศวรมหาราช สมเด็จพระเจ้าตาก สินมหาราช

สาระที่ ๕ ภูมิศาสตร์

มาตรฐาน ส ๕.๑ เข้าใจลักษณะทางกายภาพของโลกและความสัมพันธ์ของสรรพสิ่งซึ่งมีผลต่อกัน ใช้แผนที่และเครื่องมือทางภูมิศาสตร์ในการค้นหา วิเคราะห์ และสรุปข้อมูลตาม กระบวนการทางภูมิศาสตร์ ตลอดจนใช้ภูมิสารสนเทศอย่างมีประสิทธิภาพ

ชั้น	ตัวชี้วัด	สาระการเรียนรู้แกนกลาง
ป.๓	๑. สำรวจข้อมูลทางภูมิศาสตร์ใน โรงเรียนและชุมชนโดยใช้แผนผัง แผนที่ และรูปถ่าย เพื่อแสดงความสัมพันธ์ของ ตำแหน่ง ระยะ ทิศทาง	<ul style="list-style-type: none"> ◆ ข้อมูลทางภูมิศาสตร์ในชุมชน ◆ แผนที่ แผนผัง และรูปถ่าย ◆ ความสัมพันธ์ของตำแหน่ง ระยะ ทิศทาง
	๒. วาดแผนผังเพื่อแสดงตำแหน่งที่ตั้ง ของสถานที่สำคัญในบริเวณโรงเรียน และชุมชน	<ul style="list-style-type: none"> ◆ ตำแหน่งที่ตั้งของสถานที่สำคัญในบริเวณ โรงเรียนและชุมชน เช่น สถานที่ราชการ ตลาด โรงพยาบาล ไปรษณีย์

สาระที่ ๕ ภูมิศาสตร์

มาตรฐาน ส ๕.๒ เข้าใจปฏิสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับสิ่งแวดล้อมทางกายภาพที่ก่อให้เกิดการ สร้างสรรค์วิถีการดำเนินชีวิต มีจิตสำนึกและมีส่วนร่วมในการจัดการทรัพยากร และสิ่งแวดล้อม เพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน

ชั้น	ตัวชี้วัด	สาระการเรียนรู้แกนกลาง
ป.๓	๑. เปรียบเทียบการเปลี่ยนแปลง สิ่งแวดล้อมของชุมชนในอดีตกับปัจจุบัน	<ul style="list-style-type: none"> ◆ สิ่งแวดล้อมของชุมชนในอดีตกับปัจจุบัน <ul style="list-style-type: none"> - สิ่งแวดล้อมทางธรรมชาติ - สิ่งแวดล้อมที่มนุษย์สร้างขึ้น
	๒. อธิบายการใช้ประโยชน์จาก สิ่งแวดล้อมและทรัพยากรธรรมชาติใน การสนองความต้องการพื้นฐานของ มนุษย์ และการประกอบอาชีพ	<ul style="list-style-type: none"> ◆ การใช้ประโยชน์จากสิ่งแวดล้อมในการ ดำเนินชีวิตของมนุษย์ เช่น การคมนาคม บ้านเรือน และการประกอบอาชีพในชุมชน ◆ การประกอบอาชีพที่เป็นผลมาจาก สิ่งแวดล้อมทางธรรมชาติในชุมชน

	๓. อธิบายสาเหตุที่ทำให้เกิดมลพิษโดยมนุษย์	<ul style="list-style-type: none"> ◆ ความหมายและประเภทของมลพิษโดยมนุษย์ ◆ สาเหตุของการเกิดมลพิษที่เกิดจากการกระทำของมนุษย์
	๔. อธิบายความแตกต่างของลักษณะเมืองและชนบท	<ul style="list-style-type: none"> ◆ ลักษณะของเมืองและชนบท เช่น สิ่งปลูกสร้าง การใช้ที่ดิน การประกอบอาชีพ
	๕. อธิบายความสัมพันธ์ระหว่างลักษณะทางกายภาพกับการดำเนินชีวิตของคนในชุมชน	<ul style="list-style-type: none"> ◆ ภูมิประเทศ และภูมิอากาศที่มีผลต่อการดำเนินชีวิตของคนในชุมชน
	๖. มีส่วนร่วมในการจัดการสิ่งแวดล้อมในชุมชน	<ul style="list-style-type: none"> ◆ ผลกระทบของการเปลี่ยนแปลงสิ่งแวดล้อมที่มีต่อชุมชน ◆ การจัดการสิ่งแวดล้อมในชุมชน

คำอธิบายรายวิชา

ส ๑๓๑๐๑ สังคมศึกษาฯ

กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม

ชั้นประถมศึกษาปีที่ ๓

เวลา ๔๐ ชั่วโมง / ปี

.....

ศึกษาความสำคัญของพุทธศาสนา องค์ประกอบของศาสนา ประโยชน์ ประวัติศาสตร์ของศาสนา ภาษาที่ใช้ในคัมภีร์ของศาสนาที่ตนนับถือ หลักจริยธรรมในการพัฒนาตน การบำเพ็ญประโยชน์ต่อครอบครัว โรงเรียน วิธีปฏิบัติเกี่ยวกับ ศาสนพิธี พิธีกรรมในวันสำคัญของศาสนา ตามหลักการของวิถีพุทธ และเรียนรู้ในท้องถิ่นนักเรียน วันเข้าสู่นิต วันสารทไทยการบริหารจิต การเจริญปัญญา สติ สัมปชัญญะ ความรำลึกได้ ความรู้ตัว ชื่นชมการทำความดีของบุคคลในครอบครัว และโรงเรียน ศีลธรรม จริยธรรม ค่านิยมที่ดีงาม การเป็นพลเมืองดีในท้องถิ่นและสังคมตามแนววิถีพอเพียง ประชาธิปไตย การเคารพสิทธิและหน้าที่ของตนเอง บทบาทสิทธิเสรีภาพ หน้าที่ สถานภาพ สิทธิของบุคคลที่พึงได้รับการคุ้มครอง การขัดเกลาของสังคม ค่านิยม ความเชื่อ ประเพณี การอนุรักษ์วัฒนธรรม และภูมิปัญญา ของท้องถิ่น การสร้างความดี การแก้ปัญหาความขัดแย้ง กฎ กติกา ระเบียบในชุมชน ความสำคัญของกฎหมายรัฐธรรมนูญ รายรับ - รายจ่าย ผลประโยชน์ที่ผู้บริโภคได้รับการตัดสินใจเลือกอย่างเหมาะสม ระบบเศรษฐกิจพอเพียง อาชีพในชุมชนการแลกเปลี่ยน สินค้าและบริการความสำคัญของธนาคาร ภาษีที่เกี่ยวข้องในชีวิตประจำวัน สืบหาข้อมูลทางภูมิศาสตร์ในชุมชน ใช้

แผนที่ แผนผังและรูปถ่ายแสดงความสัมพันธ์ของตำแหน่ง ระยะ ทิศทาง วาดแผนผัง ตำแหน่ง ที่ตั้ง ของ สถานที่สำคัญในบริเวณโรงเรียนและชุมชน เปรียบเทียบการเปลี่ยนแปลงสิ่งแวดล้อมในอดีตกับปัจจุบัน อธิบายการใช้ประโยชน์จากสิ่งแวดล้อมในการดำเนินชีวิตของมนุษย์ การประกอบอาชีพที่เป็นผลมาจากสิ่งแวดล้อมทางธรรมชาติในชุมชน อธิบายความหมายและประเภทของมลพิษโดยมนุษย์ และสาเหตุการเกิดมลพิษที่เกิดจากการกระทำของมนุษย์ อธิบายลักษณะของเมืองและชนบท ภูมิประเทศและภูมิอากาศที่มีผลต่อการดำเนินชีวิตของคนในชุมชน ผลกระทบของการเปลี่ยนแปลงสิ่งแวดล้อมที่มีต่อชุมชน มีส่วนร่วมในการจัดการสิ่งแวดล้อมในชุมชน โดยใช้กระบวนการเรียนรู้แบบโครงงานกระบวนการคิด กระบวนการสืบค้นข้อมูล กระบวนการปฏิบัติ กระบวนการทางสังคม กระบวนการกลุ่มและกระบวนการแก้ปัญหา สามารถนำไปบูรณาการประยุกต์ใช้ปฏิบัติในการดำเนินชีวิต

เพื่อให้มีคุณธรรม จริยธรรม มีคุณลักษณะอันพึงประสงค์ในด้านการรักชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ มีหลักธรรมในการดำเนินชีวิต ซื่อสัตย์สุจริต อยู่อย่างพอเพียง รักความเป็นไทย มีจิตสาธารณะ และสามารถดำเนินชีวิตในสังคมได้อย่างสันติสุข ตามแนววิถีพุทธ วิถีพอเพียง วิถีเวียงสวนดอก

รหัสตัวชี้วัด (รายปี)

ส ๑.๑ ป.๓/๑, ป.๓/๒, ป.๓/๓, ป.๓/๔, ป.๓/๕, ป.๓/๖, ป.

ส ๓.๒ ป.๓/๑, ป.๓/๒, ป.๓/๓

๓/๗

ส ๕.๑ ป.๓/๑, ป.๓/๒

ส ๑.๒ ป.๓/๑, ป.๓/๒, ป.๓/๓

ส ๕.๒ ป.๓/๑, ป.๓/๒, ป.๓/๓, ป.๓/๔, ป.๓/๕,ป.

ส ๒.๑ ป.๓/๑, ป.๓/๒, ป.๓/๓, ป.๓/๔

๓/๖

ส ๒.๒ ป.๓/๑, ป.๓/๒, ป.๓/๓

รวมทั้งหมด ๓๑ ตัวชี้วัด

ส ๓.๑ ป.๓/๑, ป.๓/๒, ป.๓/๓

โครงสร้างรายวิชา

รายวิชา พื้นฐาน

ชั้นประถมศึกษาปีที่ ๓

ส๑๓๑๐๑ สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม

เวลา ๔๐ ชั่วโมง / ปี

หน่วยการเรียนรู้	มาตรฐานการเรียนรู้/ ตัวชี้วัด	เวลา (ชั่วโมง)	สัดส่วนคะแนน	
			ย่อย	รวม
หน่วยที่ ๑ ความสำคัญของพุทธศาสนา พระพุทธรูป -พุทธประวัติ	ส ๑.๑ ป.๓/๑ ป.๓/๒	๔	๕	

หน่วยที่ ๒ หลักธรรมทางพระพุทธศาสนา -หลักธรรม -มงคลชีวิต -พระไตรปิฎก -พุทธศาสนาสุภาษิต	ส ๑.๒ ป.๓/๑	๒	๔	๓๕
หน่วยที่ ๓ พุทธสาวกและชาดก -ประวัติพุทธสาวก -ชาดก -หน้าที่ และมารยาทชาวพุทธ -ชาวพุทธตัวอย่าง -การบริหารจิตและการเจริญปัญญา	ส ๑.๒ ป.๓/๒ ป.๓/๓	๔	๕	
หน่วยที่ ๔ วันสำคัญทางพุทธศาสนาและศาสนพิธี -วันสำคัญทางพุทธและศาสนาอื่นศาสนพิธี	ส ๑.๒ ป.๓/๒	๒	๕	
หน่วยที่ ๕ ฉันทน์เป็นเด็กดีของตำบล -พลเมืองดีของตำบล -สถานภาพ บทบาท สิทธิ เสรีภาพ หน้าที่ของตนเองและผู้อื่น -ยอมรับความสามารถและเห็นคุณค่าของตนเองและผู้อื่น	ส๒.๑ ป.๓/๑ ป.๓/๒ ป.๓/๓ ป.๓/ ๔	๒	๔	
หน่วยที่ ๖ การบริหารงานและประชาธิปไตยในตำบล -โครงสร้างการบริหารตามกระบวนการประชาธิปไตยและ สภาพบทบาท อำนาจหน้าที่ของบุคคลเกี่ยวกับการบริหาร -การมีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็นตามกระบวนการ ประชาธิปไตยในตำบล	ส๒.๒ ป.๓/๑ ป.๓/๒ ป.๓/๓	๒	๔	
หน่วยที่ ๗ สิทธิเด็ก -สิทธิของเด็กที่ควรรู้	ส๒.๒ ป.๓/๒	๒	๔	
หน่วยที่ ๘ กฎหมายและกติกากของการอยู่ร่วมกัน -กฎหมายที่เกี่ยวข้องกับบุคคลและครอบครัว -กติกากของการอยู่ร่วมกัน	ส๒.๑ ป.๓/๑ -๓	๒	๔	
หน่วยที่ ๙ การทำงานที่ก่อให้เกิดรายได้และภาษี -การทำงานที่ก่อให้เกิดรายได้ในครอบครัวและโรงเรียนอย่าง มีคุณธรรม -ภาษีที่เกี่ยวข้องกับชีวิตประจำวัน	ส๓.๑ ป.๓/๑-๓ ส๓.๒ ป.๓/๒	๒	๔	

หน่วยที่ ๑๐ การกระจายรายได้ การวางแผน การใช้จ่ายของครอบครัวและธนาคาร -การกระจายรายได้และการวางแผนการใช้จ่ายของตนเองและครอบครัว --หน้าที่ของธนาคาร	ส.๓.๑ ป.๓/๑ ป.๓/๒ ป.๓/๓	๒	๔	๓๕
หน่วยที่ ๑๑ เศรษฐศาสตร์เบื้องต้นและเศรษฐกิจพอเพียง -ความหมายของหลักเศรษฐศาสตร์เบื้องต้น -เศรษฐกิจพอเพียงและการประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวัน	ส.๓.๑ ป.๓/๒ ป.๓/๓	๓	๔	
หน่วยที่ ๑๒ ระบบเศรษฐกิจและการบริหารจัดการทรัพยากร -ระบบเศรษฐกิจทุนนิยม -การผลิต การซื้อขายแลกเปลี่ยนและการบริโภคอย่างฉลาดและคุ้มค่า	ส.๓.๒ ป.๓/๑ ป.๓/๒ ป.๓/๓	๒	๖	
หน่วยที่ ๑๓ สสำรวจชุมชน -ศึกษาข้อมูลทางภูมิศาสตร์ของชุมชน -การวัดระยะทิศทางและเครื่องมือ -แผนผังและแผนที่	ส.๕.๑ ป. ๓/๑ ป. ๓/๒	๒	๕	
หน่วยที่ ๑๔ ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมของชุมชน -ธรรมชาติและภูมิประเทศในอดีตและปัจจุบัน -การประกอบอาชีพในชุมชน -มลพิษในชุมชนจากฝีมือมนุษย์ -ความแตกต่างของชุมชนเมืองกับชุมชนชนบท -ความสัมพันธ์ของลักษณะทางกายภาพกับการดำเนินชีวิต -การมีส่วนร่วมในการจัดการสิ่งแวดล้อมในชุมชน	ส.๕.๒ ป. ๓/๑ ป. ๓/๒ ป. ๓/๓ ป. ๓/๔ ป. ๓/๕ ป. ๓/๖	๘	๑๒	
ระหว่างปี		๓๙	๗๐	
ปลายปี (สรุปรายวิชา)	การทดสอบ	๑	๓๐	
รวม		๔๐	๑๐๐	

คำอธิบายรายวิชา

ส ๑๓๑๐๒ ประวัติศาสตร์
ชั้นประถมศึกษาปีที่ ๓

กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม
เวลา ๔๐ ชั่วโมง / ปี

.....

ศึกษาศึกษาที่สำคัญตามปฏิทินที่ใช้ในชีวิตประจำวัน เหตุการณ์สำคัญของโรงเรียนและชุมชนโดย
ระบุหลักฐานและแหล่งข้อมูลที่เกี่ยวข้อง ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการตั้งถิ่นฐานและพัฒนาการของชุมชน
ลักษณะที่สำคัญของขนบธรรมเนียมประเพณี และวัฒนธรรมของชุมชน ความเหมือนและความต่างทาง
วัฒนธรรมของชุมชนเวียงสรวงดอกกับชุมชนอื่นๆ พระนามและพระราชกรณียกิจโดยสังเขปของ
พระมหากษัตริย์ไทยที่เป็นผู้สถาปนาอาณาจักรไทย พระราชประวัติและพระราชกรณียกิจของพระมหากษัตริย์
ในรัชกาลปัจจุบันโดยสังเขป วีรกรรมของบรรพบุรุษไทยที่มีส่วนปกป้อง

โดยการบูรณาการการเรียนรู้แบบโครงงาน การอธิบาย อภิปราย วิเคราะห์ เปรียบเทียบ ยกตัวอย่าง
และสรุปความคิด ความเข้าใจ และนำเสนองาน

เพื่อให้เห็นคุณค่าของวัฒนธรรมไทย รักชาติ ศาสน์ กษัตริย์ ซื่อสัตย์สุจริต มีวินัย ใฝ่เรียนรู้ อยู่อย่าง
พอเพียง มุ่งมั่นในการทำงาน รักความเป็นไทย มีจิตสาธารณะ มีคุณธรรมจริยธรรม และค่านิยมที่เหมาะสม

รหัสตัวชี้วัด (รายปี)

ส ๔.๑ ป.๓/๑, ป.๓/๒

ส ๔.๒ ป.๓/๑, ป.๓/๒, ป.๓/๓

ส ๔.๓ ป.๓/๑, ป.๓/๒, ป.๓/๓

รวมทั้งสิ้น ๘ ตัวชี้วัด

โครงสร้างรายวิชา

รายวิชาพื้นฐาน

ชั้นประถมศึกษาปีที่ ๓

รหัส/รายวิชา ส๑๓๑๐๒ ประวัติศาสตร์

เวลา ๔๐ ชั่วโมง / ปี

หน่วยการเรียนรู้	มาตรฐาน การเรียนรู้ ตัวชี้วัด	เวลา (ชั่วโมง)	สัดส่วน คะแนน (%)	
			ย่อย	รวม
หน่วยที่ ๑ เวลาในปฏิทินและเรื่องราวในอดีตที่ส่งผลถึงปัจจุบัน -การนับช่วงเวลาและการเปรียบเทียบการนับ วัน เดือน ปี ตาม แบบสุริยคติและจันทรคติ -ช่วงเวลาตามแบบสุริยคติและจันทรคติที่เกี่ยวข้องกับการดำเนิน ชีวิต	ส ๔.๑ ป.๓/๑, ป.๓/๒	๖	๑๐	๓๕
หน่วยที่ ๒ การศึกษาประวัติชุมชน -การสืบค้นประวัติชุมชนของเรา -เรื่องราวในชุมชนที่แสดงความสัมพันธ์ของอดีต ปัจจุบันและ อนาคต	ส ๔.๒ ป.๓/๑- ป.๓/๒	๗	๑๐	
หน่วยที่ ๓ การตั้งถิ่นฐานและดำเนินชีวิตและวัฒนธรรมชุมชน -ปัจจัยที่มีผลต่อการตั้งถิ่นฐานชุมชน -การดำเนินชีวิตและวัฒนธรรมชุมชนในอดีตและปัจจุบัน	ส ๔.๒ ป.๓/๓	๗	๑๕	
หน่วยที่ ๔ วัฒนธรรมและภูมิปัญญาในชุมชนสวนดอก -วัฒนธรรมในชุมชนของเรา -ภูมิปัญญาในชุมชนของเรา	ส ๔.๓ ป.๓/๑ - ๓	๖	๑๐	๓๕
หน่วยที่ ๕ บุคคลสำคัญของชาติไทย -พระราชประวัติและพระราชกรณียกิจในพระบาทสมเด็จพระ เจ้าอยู่หัว และพระบรมวงศานุวงศ์ในรัชกาลปัจจุบัน -ประวัติและผลงานบุคคลสำคัญของชาติไทยที่มีความสัมพันธ์กับ ท้องถิ่น -ประวัติและผลงานบุคคลสำคัญของท้องถิ่นในอดีตและปัจจุบัน	ส ๔.๓ ป.๓/๑, ป.๓/๒, ป.๓/๓	๗	๑๕	

หน่วยการเรียนรู้	มาตรฐานการเรียนรู้ ตัวชี้วัด	เวลา (ชั่วโมง)	สัดส่วน คะแนน (%)	
			ย่อย	รวม
หน่วยที่ ๖ ความเป็นมาของชุมชนที่สำคัญของไทย -ความเป็นมาของชุมชนสุโขทัยและชุมชนอยุธยาที่สัมพันธ์ กับชาติ ไทยสัญลักษณ์และแสดงถึงความเป็นชาติไทย	ส ๔.๒ ป.๓/๓	๖	๑๐	
ระหว่างปี		๓๙	๗๐	
ปลายปี (สรุปรายวิชา)	การทดสอบ	๑	๓๐	
รวม		๔๐	๑๐๐	

ชั้นประถมศึกษาปีที่ ๔

สาระมาตรฐานการเรียนรู้

สาระที่ ๑ ศาสนา ศีลธรรม จริยธรรม

มาตรฐาน ส ๑.๑ รู้ และเข้าใจประวัติ ความสำคัญ ศาสดา หลักธรรมของพระพุทธศาสนาหรือศาสนาที่ตนนับถือและศาสนาอื่น มีศรัทธาที่ถูกต้อง ยึดมั่นและปฏิบัติตามหลักธรรม เพื่ออยู่ร่วมกันอย่างสันติสุข

ชั้น	ตัวชี้วัด	สาระการเรียนรู้แกนกลาง
ป.๔	๑. อธิบายความสำคัญของพระพุทธศาสนาหรือศาสนาที่ตนนับถือ ในฐานะเป็นศูนย์รวมจิตใจของศาสนิกชน	<ul style="list-style-type: none"> - พระพุทธศาสนา ในฐานะที่เป็นเครื่องยึดเหนี่ยวจิตใจ - เป็นศูนย์รวมการทำความดี และพัฒนาจิตใจ เช่น ฝึกสมาธิ สวดมนต์ ศึกษาหลักธรรม - เป็นที่ประกอบศาสนพิธี (การทอดกฐิน การทอดผ้าป่า การเวียนเทียน การทำบุญ) - เป็นแหล่งทำกิจกรรมทางสังคม เช่น การจัดประเพณีท้องถิ่น การเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารชุมชน และการส่งเสริมพัฒนาชุมชน

	<p>๒. สรุปรูปพุทธประวัติตั้งแต่บรรลุนิพพานจนถึงประกาศธรรม หรือประวัติศาสตร์ที่ตนนับถือตามที่กำหนด</p>	<ul style="list-style-type: none"> ◆ สรุปรูปพุทธประวัติ (ทบทวน) ◆ ตรัสรู้ ◆ ประกาศธรรม ได้แก่ <ul style="list-style-type: none"> ◦ โปรดชฎิล ◦ โปรดพระเจ้าพิมพิสาร ◦ พระอัครสาวก <p>แสดงโอวาทปาฏิโมกข์</p>
	<p>๓. เห็นคุณค่า และปฏิบัติตามแบบอย่างการดำเนินชีวิตและข้อคิดจากประวัติสาวก ชาดก/เรื่องเล่าและศาสนิกชนตัวอย่าง ตามที่กำหนด</p>	<ul style="list-style-type: none"> ◆ พระอรุเวลกัสสปะ ◆ กุฎิพุทธชาดก ◆ มหาอุกกุสชาดก ◆ สมเด็จพระมหิตลาธิเบศร อดุลยเดชวิกรมพระบรมราชชนก ◆ สมเด็จพระศรีนครินทร์ราบรมราชชนนี
	<p>๔. แสดงความเคารพ พระรัตนตรัย ปฏิบัติตามไตรสิกขาและหลักธรรมโอวาท ๓ ในพระพุทธศาสนา หรือหลักธรรมของศาสนาที่ตนนับถือตามที่กำหนด</p>	<p>พระรัตนตรัย (ศรัทธา ๔)</p> <ul style="list-style-type: none"> ◆ พระพุทธ (พุทธคุณ ๓) ◆ พระธรรม (หลักกรรม) ◆ พระสงฆ์ (ไตรสิกขา) ◆ ศีล สมาธิ ปัญญา (โอวาท ๓) ◆ ไม่ทำชั่ว (เบญจศีล/ทุจจริต ๓) ◆ ทำความดี <p>(เบญจธรรม /สุจจริต ๓ /พรหมวิหาร ๔)</p>

ชั้น	ตัวชีวิต	สาระการเรียนรู้แกนกลาง
		กตัญญูทเวทื่อประเทศชาติ <ul style="list-style-type: none"> ◆ มงคล ๓๘ - เคารพ - ถ่อมตน - ทำความดีให้พร้อมไว้ก่อน ◆ ทำจิตให้บริสุทธิ์ (บริหารจิตและเจริญปัญญา) ➤ พุทธศาสนสุภาษิต <ul style="list-style-type: none"> ◆ สุขา สงฆสส สามคฺคิ ความพร้อมเพรียงของหมู่ให้เกิดสุข ◆ โลโกปตถมภิกขา เมตตทา เมตตาธรรม ค้ำจุนโลก
	๕. ซึ่นชมการทำคามดีของตนเอง บุคคลในครอบครัว โรงเรียนและชุมชนตามหลักศาสนา พร้อมทั้งบอกแนวปฏิบัติในการดำเนินชีวิต	- ตัวอย่างการกระทำคามดีของตนเองและบุคคลในครอบครัว ในโรงเรียน และในชุมชน
	๖. เห็นคุณค่าและสวดมนต์ แม่เมตตา มีสติที่เป็นพื้นฐานของสมาธิในพระพุทศาสนา หรือการพัฒนาจิตตามแนวทางของศาสนาที่ตนนับถือตามที่กำหนด	<ul style="list-style-type: none"> ◆ สวดมนต์ไหว้พระสรรเสริญคุณพระรัตนตรัย และแม่เมตตา - รู้ความหมายของสติสัมปชัญญะ สมาธิและปัญญา - รู้วิธีปฏิบัติของการบริหารจิตและเจริญปัญญา ฝึกการยืน การเดิน การนั่ง และการนอนอย่างมีสติ - ฝึกการกำหนดรู้ความรู้สึก เมื่อตาเห็นรูป หูฟังเสียง จมูกดมกลิ่น ลิ้นลิ้มรส กายสัมผัสสิ่งที่มากระทบ ใจรับรู้ธรรมารมณ์ - ฝึกให้มีสมาธิในการฟัง การอ่าน การคิด การถาม และการเขียน

ชั้น	ตัวชี้วัด	สาระการเรียนรู้แกนกลาง
	๗. ปฏิบัติตนตามหลักธรรมของศาสนาที่ตนนับถือ เพื่อการอยู่ร่วมกันเป็นชาติได้อย่างสมานฉันท์	<ul style="list-style-type: none"> ◆ หลักธรรมเพื่อการอยู่ร่วมกันอย่างสมานฉันท์ - เบญจศีล – เบญจธรรม - ทุจจริต ๓ – สุจจริต ๓ - พรหมวิหาร ๔ - มงคล ๓๘ - เคารพ - ถ่อมตน - ทำความดีให้พร้อมไว้ก่อน <p>พุทธศาสนสุภาษิต : ความพร้อมเพรียงของหมู่ ให้เกิดสุข เมตตาธรรมค้ำจุนโลก</p> <ul style="list-style-type: none"> - กตัญญูทวดเวทต่อประเทศชาติ
	๘. อธิบายประวัติศาสตร์ของศาสนาอื่นๆ โดยสังเขป	<ul style="list-style-type: none"> ◆ ประวัติศาสตร์ <ul style="list-style-type: none"> ○ พระพุทธเจ้า ○ มุฮัมมัด ○ พระเยซู

สาระที่ ๑ ศาสนา ศีลธรรม จริยธรรม

มาตรฐาน ส ๑.๒ เข้าใจ ตระหนักและปฏิบัติตนเป็นศาสนิกชนที่ดี และธำรงรักษา
พระพุทธศาสนา หรือศาสนาที่ตนนับถือ

ชั้น	ตัวชี้วัด	สาระการเรียนรู้แกนกลาง
ป.๔	๑. อภิปรายความสำคัญ และมีส่วนร่วมในการบำรุงรักษาศาสนสถานของศาสนาที่ตนนับถือ	<ul style="list-style-type: none"> ◆ ความรู้เบื้องต้นและความสำคัญของศาสนสถาน ◆ การแสดงความเคารพต่อศาสนสถาน ◆ การบำรุงรักษาศาสนสถาน
	๒. มีมรรยาทของความเป็นศาสนิกชนที่ดีตามที่กำหนด	<ul style="list-style-type: none"> ◆ การปฏิบัติตนที่เหมาะสมต่อพระภิกษุ ◆ การยืน การเดิน และการนั่งที่เหมาะสมในโอกาสต่างๆ

ชั้น	ตัวชี้วัด	สาระการเรียนรู้แกนกลาง
	๓. ปฏิบัติตนในศาสนพิธี พิธีกรรมและวันสำคัญทางศาสนา ตามที่กำหนดได้ถูกต้อง	<ul style="list-style-type: none"> ◆ การอาราธนาศีล ◆ การอาราธนาธรรม ◆ การอาราธนาพระปริตร ◆ ระเบียบพิธีและการปฏิบัติตนในวันธรรมสวนะ

สาระที่ ๒ หน้าที่พลเมือง วัฒนธรรม และการดำเนินชีวิตในสังคม

มาตรฐาน ส ๒.๑ เข้าใจและปฏิบัติตนตามหน้าที่ของการเป็นพลเมืองดี มีค่านิยมที่ดีงามและดำรงรักษาประเพณีและวัฒนธรรมไทย ดำรงชีวิตอยู่ร่วมกันในสังคมไทยและสังคมโลกอย่างสันติสุข

ชั้น	ตัวชี้วัด	สาระการเรียนรู้แกนกลาง
ป.๔	๑. ปฏิบัติตนเป็นพลเมืองดีตามวิถีประชาธิปไตยในฐานะสมาชิกที่ดีของชุมชน	<ul style="list-style-type: none"> ◆ การเข้าร่วมกิจกรรมประชาธิปไตยของชุมชน เช่น การรณรงค์การเลือกตั้ง ◆ แนวทางการปฏิบัติตนเป็นสมาชิกที่ดีของชุมชน เช่น อนุรักษ์สิ่งแวดล้อม สาธารณสมบัติ โบราณวัตถุและโบราณสถาน การพัฒนาชุมชน
	๒. ปฏิบัติตนในการเป็นผู้นำและผู้ตามที่ดี	<ul style="list-style-type: none"> ◆ การเป็นผู้นำและผู้ตามที่ดี <ul style="list-style-type: none"> - บทบาทและความรับผิดชอบของผู้นำ - บทบาทและความรับผิดชอบของผู้ตามหรือสมาชิก - การทำงานกลุ่มให้มีประสิทธิผลและประสิทธิภาพ และประโยชน์ของการทำงานเป็นกลุ่ม
	๓. วิเคราะห์สิทธิพื้นฐานที่เด็กทุกคนพึงได้รับตามกฎหมาย	<ul style="list-style-type: none"> ◆ สิทธิพื้นฐานของเด็ก เช่น สิทธิที่จะมีชีวิต สิทธิที่จะได้รับการปกป้อง สิทธิที่จะได้รับการพัฒนา สิทธิที่จะมีส่วนร่วม

ชั้น	ตัวชี้วัด	สาระการเรียนรู้แกนกลาง
	๔. อธิบายความแตกต่างทางวัฒนธรรมของกลุ่มคนในท้องถิ่น	<ul style="list-style-type: none"> ◆ วัฒนธรรมในภาคต่างๆ ของไทย ที่แตกต่างกัน เช่น การแต่งกาย ภาษา อาหาร
	๕. เสนอวิธีการที่จะอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุขในชีวิตประจำวัน	<ul style="list-style-type: none"> ◆ ปัญหาและสาเหตุของการเกิดความขัดแย้งในชีวิตประจำวัน ◆ แนวทางการแก้ปัญหาความขัดแย้งด้วยสันติวิธี

สาระที่ ๒ หน้าที่พลเมือง วัฒนธรรม และการดำเนินชีวิตในสังคม

มาตรฐาน ส ๒.๒ เข้าใจระบบการเมืองการปกครองในสังคมปัจจุบัน ยึดมั่น ศรัทธาและดำรง

รักษาไว้ซึ่งการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข

ชั้น	ตัวชี้วัด	สาระการเรียนรู้แกนกลาง
ป.๔	๑. อธิบายอำนาจอธิปไตยและความสำคัญของระบอบประชาธิปไตย	<ul style="list-style-type: none"> ◆ อำนาจอธิปไตย ◆ ความสำคัญของการปกครองตามระบอบประชาธิปไตย
	๒. อธิบายบทบาทหน้าที่ของพลเมืองในกระบวนการเลือกตั้ง	<ul style="list-style-type: none"> ◆ บทบาทหน้าที่ของพลเมืองในกระบวนการเลือกตั้ง ทั้งก่อนการเลือกตั้ง ระหว่างการเลือกตั้ง หลังการเลือกตั้ง
	๓. อธิบายความสำคัญของสถาบันพระมหากษัตริย์ตามระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข	<ul style="list-style-type: none"> ◆ สถาบันพระมหากษัตริย์ในสังคมไทย ◆ ความสำคัญของสถาบันพระมหากษัตริย์ในสังคมไทย

สาระที่ ๓ เศรษฐศาสตร์

มาตรฐาน ส ๓.๑ เข้าใจและสามารถบริหารจัดการทรัพยากรในการผลิตและการบริโภค การใช้ทรัพยากรที่มีอยู่จำกัดได้อย่างมีประสิทธิภาพและคุ้มค่า รวมทั้งเข้าใจหลักการของเศรษฐกิจพอเพียงเพื่อการดำรงชีวิตอย่างมีคุณภาพ

ชั้น	ตัวชี้วัด	สาระการเรียนรู้แกนกลาง
ป.๔	๑. ระบุปัจจัยที่มีผลต่อการเลือกซื้อสินค้าและบริการ	<ul style="list-style-type: none"> ◆ สินค้าและบริการที่มีอยู่หลากหลายในตลาดที่มีความแตกต่างด้านราคาและคุณภาพ ◆ ปัจจัยที่มีผลต่อการเลือกซื้อสินค้าและบริการที่มีมากมาย ซึ่งขึ้นอยู่กับผู้ซื้อ ผู้ขาย และตัวสินค้า เช่น ความพึงพอใจของผู้ซื้อ ราคา สินค้า การโฆษณา คุณภาพของสินค้า
	๒. บอกสิทธิพื้นฐานและรักษาผลประโยชน์ของตนเองในฐานะผู้บริโภค	<ul style="list-style-type: none"> ◆ สิทธิพื้นฐานของผู้บริโภค ◆ สินค้าและบริการที่มีเครื่องหมายรับรองคุณภาพ ◆ หลักการและวิธีการเลือกบริโภค
	๓. อธิบายหลักการของเศรษฐกิจพอเพียงและนำไปใช้ในชีวิตประจำวันของตนเอง	<ul style="list-style-type: none"> ◆ หลักการของเศรษฐกิจพอเพียง ◆ การประยุกต์ใช้เศรษฐกิจพอเพียงในการดำรงชีวิต เช่น การแต่งกาย การกินอาหาร การใช้จ่าย

สาระที่ ๓ เศรษฐศาสตร์

มาตรฐาน ส ๓.๒ เข้าใจระบบและสถาบันทางเศรษฐกิจต่างๆ ความสัมพันธ์ทางเศรษฐกิจและความจำเป็นของการร่วมมือกันทางเศรษฐกิจในสังคมโลก

ชั้น	ตัวชี้วัด	สาระการเรียนรู้แกนกลาง
ป.๔	๑. อธิบายความสัมพันธ์ทางเศรษฐกิจของคนในชุมชน	<ul style="list-style-type: none"> ◆ อาชีพ สินค้าและบริการต่างๆ ที่ผลิตในชุมชน ◆ การพึ่งพาอาศัยกันภายในชุมชนทาง ด้าน

ชั้น	ตัวชี้วัด	สาระการเรียนรู้แกนกลาง
		เศรษฐกิจ เช่น ความสัมพันธ์ระหว่างผู้ซื้อ ผู้ขาย การกู่หนี้ยืมสิน ♦ การสร้างความเข้มแข็งให้ชุมชนด้วย การใช้สิ่งของที่ผลิตในชุมชน
	๒. อธิบายหน้าที่เบื้องต้นของเงิน	♦ ความหมายและประเภทของเงิน ♦ หน้าที่เบื้องต้นของเงินในระบบเศรษฐกิจ ♦ สกุลเงินสำคัญที่ใช้ในการซื้อขายแลกเปลี่ยน ระหว่างประเทศ

สาระที่ ๔ ประวัติศาสตร์

มาตรฐาน ส ๔.๑ เข้าใจความหมาย ความสำคัญของเวลา และยุคสมัยทางประวัติศาสตร์ สามารถใช้วิธีการทางประวัติศาสตร์มาวิเคราะห์เหตุการณ์ต่างๆ อย่างเป็นระบบ

ชั้น	ตัวชี้วัด	สาระการเรียนรู้แกนกลาง
ป.๔	๑. นับช่วง เวลา เป็นทศวรรษ ศตวรรษ และสหัสวรรษ	♦ ความหมายและช่วงเวลาของทศวรรษ ศตวรรษ และสหัสวรรษ ♦ การใช้ทศวรรษ ศตวรรษ และสหัสวรรษ เพื่อทำความเข้าใจช่วงเวลาในเอกสาร เช่น หนังสือพิมพ์
	๒. อธิบายยุคสมัยในการศึกษาประวัติของ มนุษยชาติโดยสังเขป	♦ เกณฑ์การแบ่งยุคสมัยในการศึกษา ประวัติศาสตร์ที่แบ่งเป็นยุคก่อน ประวัติศาสตร์และยุคประวัติศาสตร์ ♦ ยุคสมัยที่ใช้ในการศึกษาประวัติศาสตร์ ไทยเช่นสมัยก่อนสุโขทัย สมัยสุโขทัย สมัยอยุธยา สมัยธนบุรี และสมัย รัตนโกสินทร์
	๓. แยกแยะประเภทหลักฐานที่ใช้ใน	♦ ประเภทของหลักฐานทางประวัติศาสตร์

ชั้น	ตัวชี้วัด	สาระการเรียนรู้แกนกลาง
	การศึกษาความเป็นมาของท้องถิ่น	<p>ที่แบ่งเป็นหลักฐานขั้นต้น และหลักฐานชั้นรอง</p> <ul style="list-style-type: none"> ◆ ตัวอย่างหลักฐานที่ใช้ในการศึกษาความเป็นมาของท้องถิ่นของตน ◆ การจำแนกหลักฐานของท้องถิ่นเป็นหลักฐานขั้นต้นและหลักฐานชั้นรอง

สาระที่ ๔ ประวัติศาสตร์

มาตรฐาน ส ๔.๒ เข้าใจพัฒนาการของมนุษยชาติจากอดีตจนถึงปัจจุบัน ในด้านความสัมพันธ์และการเปลี่ยนแปลงของเหตุการณ์อย่างต่อเนื่อง ตระหนักถึงความสำคัญและสามารถวิเคราะห์ผลกระทบที่เกิดขึ้น

ชั้น	ตัวชี้วัด	สาระการเรียนรู้แกนกลาง
ป.๔	๑. อธิบายการตั้งหลักแหล่งและพัฒนาการของมนุษย์ยุคก่อนประวัติศาสตร์และยุคประวัติศาสตร์โดยสังเขป	<ul style="list-style-type: none"> ◆ พัฒนาการของมนุษย์ยุคก่อนประวัติศาสตร์และยุคประวัติศาสตร์ ในดินแดนไทยโดยสังเขป ◆ หลักฐานการตั้งหลักแหล่งของมนุษย์ ยุคก่อนประวัติศาสตร์ในดินแดนไทยโดยสังเขป
	๒. ยกตัวอย่างหลักฐานทางประวัติศาสตร์ที่พบในท้องถิ่นที่แสดงพัฒนาการของมนุษยชาติ	◆ หลักฐานทางประวัติศาสตร์ที่พบในท้องถิ่นที่แสดงพัฒนาการของมนุษยชาติในดินแดนไทยโดยสังเขป

สาระที่ ๔ ประวัติศาสตร์

มาตรฐาน ส ๔.๓ เข้าใจความเป็นมาของชาติไทย วัฒนธรรม ภูมิปัญญาไทย มีความรัก ความภูมิใจและธำรงความเป็นไทย

ชั้น	ตัวชี้วัด	สาระการเรียนรู้แกนกลาง
ป.๔	๑. อธิบายพัฒนาการของอาณาจักรสุโขทัยโดยสังเขป	<ul style="list-style-type: none"> ◆ การสถาปนาอาณาจักรสุโขทัยโดยสังเขป ◆ พัฒนาการของอาณาจักรสุโขทัยทางด้านการเมืองการปกครอง และเศรษฐกิจ

ชั้น	ตัวชี้วัด	สาระการเรียนรู้แกนกลาง
		<p>โดยสังเขป</p> <ul style="list-style-type: none"> ประวัติ และผลงานของบุคคลสำคัญ สมัยสุโขทัย เช่น พ่อขุนศรีอินทราทิตย์ พ่อขุนรามคำแหงมหาราช พระมหาธรรมราชาที่ ๑ (พระยาลิไทยโดยสังเขป)
	๒. บอกรประวัติและผลงานของบุคคลสำคัญสมัยสุโขทัย	<ul style="list-style-type: none"> ภูมิปัญญาไทยในสมัยสุโขทัย เช่น ภาษาไทย ศิลปกรรมสุโขทัยที่ได้รับการยกย่องเป็นมรดก
	๓. อธิบายภูมิปัญญาไทยที่สำคัญ สมัยสุโขทัยที่น่าภาคภูมิใจ และควรค่าแก่การอนุรักษ์	<ul style="list-style-type: none"> คุณค่าของภูมิปัญญาไทยที่สืบทอดถึงปัจจุบันที่น่าภาคภูมิใจและควรค่าแก่การอนุรักษ์

สาระที่ ๕ ภูมิศาสตร์

มาตรฐาน ส ๕.๑ เข้าใจลักษณะทางกายภาพของโลกและความสัมพันธ์ของสรรพสิ่งซึ่งมีผลต่อกัน ใช้แผนที่และเครื่องมือทางภูมิศาสตร์ในการค้นหา วิเคราะห์ และสรุปข้อมูลตามกระบวนการทางภูมิศาสตร์ ตลอดจนใช้ภูมิสารสนเทศอย่างมีประสิทธิภาพ

ชั้น	ตัวชี้วัด	สาระการเรียนรู้แกนกลาง
ป.๔	๑. สืบค้นและอธิบายข้อมูลลักษณะทางกายภาพในจังหวัดของตนด้วยแผนที่และรูปถ่าย	<ul style="list-style-type: none"> ลักษณะทางกายภาพของจังหวัดตนเอง
	๒. ระบุแหล่งทรัพยากรและสถานที่สำคัญในจังหวัดของตนด้วยแผนที่และรูปถ่าย	<ul style="list-style-type: none"> แหล่งทรัพยากรและสถานที่สำคัญในจังหวัดของตน
	๓. อธิบายลักษณะทางกายภาพที่ส่งผล	<ul style="list-style-type: none"> ลักษณะทางกายภาพที่ส่งผลต่อแหล่งทรัพยากร

ชั้น	ตัวชี้วัด	สาระการเรียนรู้แกนกลาง
	ต่อแหล่งทรัพยากรและสถานที่สำคัญในจังหวัด	และสถานที่สำคัญในจังหวัด

สาระที่ ๕ ภูมิศาสตร์

มาตรฐาน ส ๕.๒ เข้าใจปฏิสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับสิ่งแวดล้อมทางกายภาพที่ก่อให้เกิดการสร้างสรรค์ วิถีการดำเนินชีวิต มีจิตสำนึกและมีส่วนร่วมในการจัดการทรัพยากรและสิ่งแวดล้อม เพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน

ชั้น	ตัวชี้วัด	สาระการเรียนรู้แกนกลาง
ป.๔	๑. วิเคราะห์สิ่งแวดล้อมทาง กายภาพที่ส่งผลต่อการดำเนินชีวิตของคนในจังหวัด	◆ สิ่งแวดล้อมทางกายภาพที่ส่งผล ต่อการดำเนินชีวิตของคนในจังหวัด
	๒. อธิบายการเปลี่ยนแปลง สิ่งแวดล้อมในจังหวัดและผลที่เกิดจากการเปลี่ยนแปลง	◆ การเปลี่ยนแปลงสิ่งแวดล้อมใน จังหวัดและผลที่เกิดจากการเปลี่ยนแปลง เช่น การตั้งถิ่นฐาน การย้ายถิ่น
	๓. นำเสนอแนวทางการจัดการ สิ่งแวดล้อมในจังหวัด	◆ การจัดการสิ่งแวดล้อมในจังหวัด

คำอธิบายรายวิชา

ส ๑๔๑๐๑ สังคมศึกษาฯ

กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม

ชั้นประถมศึกษาปีที่ ๔

เวลา ๘๐ ชั่วโมง / ปี

.....

ศึกษาพระพุทธศาสนา หรือศาสนาที่ตนนับถือ ในฐานะที่เป็นเครื่องยึดเหนี่ยวจิตใจ เป็นศูนย์รวมการทำความดี และพัฒนาจิตใจ เช่น ฝึกสมาธิ สวดมนต์ ศึกษาหลักธรรม เป็นที่ประกอบศาสนพิธี (การทอดกฐิน การทอดผ้าป่า การเวียนเทียน การทำบุญ) ตามหลักการของวิถีพุทธ เป็นแหล่งทำกิจกรรมทางสังคม เช่นการจัดประเพณีท้องถิ่น การเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารชุมชน และการส่งเสริมพัฒนาชุมชน สรูปพุทธประวัติ (ทบทวน) ตรัสรู้ ประกาศธรรม ได้แก่ โปรดชฎิล โปรดพระเจ้าพิมพิสาร พระอัครสาวก แสดงโอวาทปาฏิโมกข์ พระอรุเวลกัสสปะ ภูมิพุทธชาดก มหาอุกกุสชาดก สมเด็จพระมหิตลาธิเบศร อดุลยเดชวิกรม พระบรมราชชนก สมเด็จพระศรีนครินทราบรมราชชนนี พระรัตนตรัย ศรัทธา ๔ พระพุทธ

พุทธคุณ ๓ พระธรรม หลักกรรม พระสงฆ์ ไตรสิกขา ศีล สมาธิ ปัญญา โอวาท ๓ ไม่ทำชั่ว เบญจศีล
 ทุจจริต ๓ ทำความดี เบญจธรรม สุจริต ๓ พรหมวิหาร ๔ กตัญญูทศกัณฑ์ต่อประเทศชาติ มงคล ๓๘
 เคารพ ถ่อมตน ทำความดีให้พร้อมไว้ก่อน ทำจิตให้บริสุทธิ์ (บริหารจิตและเจริญปัญญา) พุทธศาสนสุภาษิต
 สุขาสงฆสสุ สามัคคี ความพร้อมเพรียงของหมู่ให้เกิดสุข โลโกปตถมภิกขา เมตตา เมตตาธรรม คำจุน
 โลก ตัวอย่างการกระทำความดีของตนเองและบุคคลในครอบครัว ในโรงเรียน และในชุมชน สวดมนต์ไหว้
 พระ สรรเสริญคุณพระรัตนตรัยและแม่เมตตา รู้ความหมายของสติสัมปชัญญะ สมาธิและปัญญา รู้วิธี
 ปฏิบัติของการบริหารจิตและเจริญปัญญา ฝึกการยืน การเดิน การนั่ง และการนอน อย่างมีสติ ฝึกการ
 กำหนดรู้ความรู้สึก เมื่อตาเห็นรูป หูฟังเสียง จมูกดมกลิ่น ลิ้นลิ้มรส กายสัมผัสสิ่งที่มากระทบ ใจรับรู้
 ธรรมารมณ์ ฝึกให้มีสมาธิในการฟัง การอ่าน การคิด การถาม และการเขียน หลักธรรมเพื่อการอยู่ร่วมกัน
 อย่างสมานฉันท์ (เบญจศีล - เบญจธรรม ทุจจริต ๓ - สุจริต ๓ พรหมวิหาร ๔ มงคล ๓๘ เคารพ ถ่อม
 ตน ทำความดีให้พร้อมไว้ก่อน พุทธศาสนสุภาษิต : ความพร้อมเพรียงของหมู่ให้เกิดสุข เมตตาธรรมคำจุน
 โลก กตัญญูทศกัณฑ์ต่อประเทศชาติ) ประวัติศาสดา พระพุทธเจ้า มุฮัมมัด พระเยซู ความรู้เบื้องต้นและ
 ความสำคัญของ ศาสนสถาน การแสดงความเคารพต่อ ศาสนสถาน การบำรุงรักษาศาสนสถาน การปฏิบัติตน
 ที่เหมาะสมต่อพระภิกษุ การยืน การเดิน และการนั่งที่เหมาะสมในโอกาสต่างๆ การอาราธนาศีล การ
 อาราธนาธรรม การอาราธนาพระปริตร ระเบียบพิธีและการปฏิบัติตนในวันธรรมสวนะ สินค้าและบริการที่
 มีอยู่หลากหลายในตลาดที่มีความแตกต่างด้านราคาและคุณภาพ ปัจจัยที่มีผลต่อการเลือกซื้อสินค้าและ
 บริการที่มีมากมาย ซึ่งขึ้นอยู่กับผู้ซื้อ ผู้ขาย และ ตัวสินค้า เช่น ความพึงพอใจของผู้ซื้อ ราคาสินค้า การ
 โฆษณา คุณภาพของสินค้า สิทธิพื้นฐานของผู้บริโภค สินค้าและบริการที่มีเครื่องหมายรับรองคุณภาพ
 หลักการและวิธีการเลือกบริโภค หลักการของเศรษฐกิจพอเพียง การประยุกต์ใช้เศรษฐกิจพอเพียงในการ
 ดำรงชีวิต เช่น การแต่งกาย การกินอาหาร การใช้จ่าย อาชีพ สินค้าและบริการต่างๆ ที่ผลิต ในชุมชน การพึ่งพา
 อาศัยกันภายในชุมชนทาง ด้านเศรษฐกิจ เช่น ความสัมพันธ์ระหว่างผู้ซื้อ ผู้ขาย การกู้หนี้ยืมสิน การสร้างความเข้มแข็งให้
 ชุมชนด้วยการใช้สิ่งของที่ผลิตในชุมชนตามแนววิถีพอเพียง ความหมายและประเภทของเงิน หน้าที่เบื้องต้นของเงิน
 ในระบบเศรษฐกิจ สกุลเงินสำคัญที่ใช้ในการซื้อขายแลกเปลี่ยนระหว่างประเทศ

โดยบูรณาการการเรียนรู้แบบโครงงาน ใช้กระบวนการสืบค้น และอธิบายข้อมูล อธิบายลักษณะทาง
 กายภาพ วิเคราะห์สิ่งแวดล้อมทางกายภาพ อธิบายการเปลี่ยนแปลงสิ่งแวดล้อมและผลที่เกิดจากการ
 เปลี่ยนแปลง กระบวนการคิด กระบวนการกลุ่ม ทักษะการสำรวจ ทักษะการสังเกต ทักษะการคิดวิเคราะห์
 ทักษะการแสวงหาความรู้ การสรุปย่อ

เพื่อให้ปฏิบัติตนอยู่ร่วมกันในสังคมไทยและสังคมโลกอย่างสันติสุข เป็นพลเมืองดี ศรัทธาใน
 หลักธรรมของศาสนา เห็นคุณค่าของทรัพยากรและสิ่งแวดล้อม รักษาดี ชื่อสัตย์สุจริต อยู่อย่างพอเพียง
 และภูมิใจในความเป็นไทย ตามแนววิถีพุทธ วิถีพอเพียง วิถีเวียงสวนดอก

รหัสตัวชีวิต (รายปี)

ส ๑.๑ ป.๔/๑ , ป.๔/๒ , ป.๔/๓ , ป.๔/๔ , ป.๔/๕ , ป.๔/๖ , ป.๔/๗ , ป.๔/๘

ส ๑.๒ ป.๔/๑ , ป.๔/๒ , ป.๔/๓

ส ๓.๑ ป.๔/๑ , ป.๔/๒ , ป.๔/๓

ส ๓.๒ ป.๔/๑ , ป.๔/๒

ส ๕.๑ ป.๔/๑ , ป.๔/๒ , ป.๔/๓

ส ๕.๒ ป.๔/๑ , ป.๔/๒ , ป.๔/๓

รวมทั้งหมด ๒๒ ตัวชีวิต

โครงสร้างรายวิชา

รายวิชา พื้นฐาน

ชั้นประถมศึกษาปีที่ ๔

ส๑๔๑๐๑ สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม

เวลา ๘๐ ชั่วโมง / ปี

หน่วยการเรียนรู้	มาตรฐานการเรียนรู้/ ตัวชีวิต	เวลา (ชั่วโมง)	สัดส่วนคะแนน	
			ย่อย	รวม
หน่วยที่ ๑ ศูนย์รวมจิตใจชาวไทย -ความสำคัญของพุทธศาสนาหรือศาสนาที่ตนนับถือ	ส ๑.๑ ป.๔/๑	๔	๔	๓๕
หน่วยที่ ๒ ตรีสุรี บวรลธรรม ประกาศศาสนา -พุทธประวัติหรือประวัติศาสดาที่ตนนับถือ	ส ๑.๑ ป.๔/๒	๖	๕	
หน่วยที่ ๓ แบบอย่างการดำเนินชีวิต -พุทธสาวก พุทธสาวิกา ศาสนิกชนตัวอย่าง	ส ๑.๑ ป.๔/๓	๕	๔	
หน่วยที่ ๔ พระรัตนตรัย การปฏิบัติตน หลักธรรมศาสนา -พระรัตนตรัย หรือหลักธรรมของศาสนาที่ตนนับถือ	ส ๑.๑ ป.๔/๔ ส ๑.๑ ป.๔/๗	๕	๕	
หน่วยที่ ๕ ขึ้นชมกับการทำความดี -ตัวอย่างการทำความดีของตนเอง ครอบครัวและชุมชน	ส ๑.๑ ป.๔/๕	๔	๔	
หน่วยที่ ๖ สวดมนต์ แผ่เมตตา พัฒนาจิตใจ -การสวดมนต์ การบริหารจิต	ส ๑.๑ ป.๔/๖	๖	๕	
หน่วยที่ ๗ ศาสนาอื่น ๆ และการอยู่ร่วมกันอย่างสมานฉันท์ - หลักธรรมเพื่อการอยู่ร่วมกันอย่างสมานฉันท์	ส ๑.๑ ป.๔/๗ ส ๑.๑ ป.๔/๘	๕	๔	

หน่วยที่ ๘ ศาสนสถาน -ความรู้เบื้องต้นและความสำคัญของศาสนสถาน -การบำรุงรักษาศาสนสถาน	ส ๑.๒ ป.๔/๑	๕	๔	
หน่วยที่ ๙ การปฏิบัติตน ศาสนิกชนที่ดี -การปฏิบัติในศาสนพิธี -พิธีกรรมและวันสำคัญทางศาสนา	ส ๑.๒ ป.๔/๒ ส ๑.๒ ป.๔/๓	๖	๕	
หน่วยที่ ๑๐ รู้ไว้ใช้ว่า การเลือกสินค้าและบริการ -สินค้าและบริการที่มีอยู่อย่างหลากหลายในตลาด -ปัจจัยที่มีผลต่อการเลือกสินค้าและบริการ -หลักการและวิธีการเลือกบริโภค	ส ๓.๑ ป.๔/๑ ส ๓.๑ ป.๔/๒	๕	๕	
หน่วยที่ ๑๑ เศรษฐกิจพอเพียง -หลักการของเศรษฐกิจพอเพียง -การประยุกต์ใช้ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในการดำรงชีวิต	ส ๓.๑ ป.๔/๓	๕	๕	
หน่วยที่ ๑๒ ความสัมพันธ์ทางเศรษฐกิจของคนในชุมชน -อาชีพ สินค้าและบริการต่างๆที่ผลิตในชุมชน	ส ๓.๒ ป.๔/๑	๕	๕	

หน่วยการเรียนรู้	มาตรฐานการเรียนรู้/ ตัวชี้วัด	เวลา (ชั่วโมง)	สัดส่วนคะแนน	
			ย่อย	รวม
หน่วยที่ ๑๓ เงินตรา -ความหมายและประเภทของเงิน -หน้าที่เบื้องต้นของเงิน -สกุลเงินสำคัญ	ส ๓.๒ ป.๔/๒	๔	๔	๓๕
หน่วยที่ ๑๔ แผนที่ชุมชนสวนดอกและจังหวัดเชียงใหม่ -ลักษณะทางกายภาพของชุมชนสวนดอกและจังหวัดเชียงใหม่ -แหล่งทรัพยากรและสถานที่สำคัญในชุมชนสวนดอกและจังหวัดเชียงใหม่ -ลักษณะทางกายภาพที่ส่งผลต่อแหล่งทรัพยากรและ	ส ๕.๑ ป.๔/๑ ส ๕.๑ ป.๔/๒ ส ๕.๑ ป.๔/๓	๗	๖	

สถานที่สำคัญในชุมชนสวนดอกและจังหวัดเชียงใหม่				
หน่วยที่ ๑๕ สภาพแวดล้อมจังหวัดเชียงใหม่ -สิ่งแวดล้อมทางกายภาพที่ส่งผลต่อการดำเนินชีวิตของคน ในจังหวัด -การเปลี่ยนแปลงสิ่งแวดล้อมในจังหวัดและผลที่เกิดจาก การเปลี่ยนแปลง -การจัดการสิ่งแวดล้อมในจังหวัด	ส ๕.๒ ป.๔/๑	๗	๕	
	ส ๕.๒ ป.๔/๒			
	ส ๕.๒ ป.๔/๓			
ระหว่างปี		๗๙	๗๐	
ปลายปี (สรุปรายวิชา)	การทดสอบ	๑	๓๐	
รวม		๘๐	๑๐๐	

คำอธิบายรายวิชา

ส ๑๔๑๐๒ ประวัติศาสตร์

กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม

ชั้นประถมศึกษาปีที่ ๔

เวลา ๔๐ ชั่วโมง / ปี

.....

ศึกษาความหมายและช่วงเวลาของทศวรรษ ศตวรรษ และสหัสวรรษ การใช้ทศวรรษ ศตวรรษ และสหัสวรรษเพื่อทำความเข้าใจช่วงเวลาในเอกสารเช่น หนังสือพิมพ์ เกณฑ์การแบ่งยุคสมัยในการศึกษาประวัติศาสตร์ที่แบ่งเป็นยุคก่อนประวัติศาสตร์และยุคประวัติศาสตร์ ยุคสมัยที่ใช้ในการศึกษาประวัติศาสตร์ไทยเช่นสมัยก่อนสุโขทัย สมัยสุโขทัย สมัยอยุธยา สมัยธนบุรี และสมัยรัตนโกสินทร์ ประเภทของหลักฐานทางประวัติศาสตร์ ที่แบ่งเป็นหลักฐานชั้นต้น และหลักฐานชั้นรอง หลักฐานที่ใช้ในการศึกษาความเป็นมาของท้องถิ่นของตน การจำแนกหลักฐานของท้องถิ่นเป็นหลักฐานชั้นต้นและหลักฐานชั้นรอง การสถาปนาอาณาจักรสุโขทัยโดยสังเขป พัฒนาการของอาณาจักรสุโขทัยทางด้านการเมืองการปกครอง และเศรษฐกิจโดยสังเขป ประวัติ และผลงานของบุคคลสำคัญสมัยสุโขทัย เช่น พ่อขุนศรีอินทราทิตย์ พ่อขุนรามคำแหงมหาราช พระมหาธรรมราชา ที่ ๑ (พระยาลิไทยโดยสังเขป) ภูมิปัญญาไทยในสมัยสุโขทัย เช่นภาษาไทย ศิลปกรรมสุโขทัยที่ได้รับการยกย่องเป็นมรดกโลก เครื่องสังคโลก และภูมิปัญญาในเวียงสวนดอก

โดยการบูรณาการการเรียนรู้แบบโครงงาน มีการอธิบาย อภิปราย วิเคราะห์ เปรียบเทียบ ยกตัวอย่าง สรุปความ การสำรวจ ตรวจสอบ สืบค้นข้อมูล สามารถปฏิบัติตนอยู่ร่วมกันในสังคมไทยและสังคมโลกอย่างสันติสุข

เพื่อให้เห็นคุณค่าของภูมิปัญญาไทย ภาคภูมิใจและอนุรักษ์ภูมิปัญญาไทย ในเวียงสวนดอก เป็นพลเมืองดี ศรัทธาในหลักธรรมของศาสนา เห็นคุณค่าของทรัพยากรและสิ่งแวดล้อม ซื่อสัตย์สุจริต มีวินัย ใฝ่เรียนรู้ อยู่อย่างพอเพียง รักชาติ และภูมิใจในความเป็นไทย มีคุณธรรม จริยธรรมและค่านิยมที่เหมาะสม

รหัสตัวชีวิต (รายปี)

ส ๔.๑ ป.๔/๑ , ป.๔/๒ , ป.๔/๓

ส ๔.๒ ป.๔/๑ , ป.๔/๒

ส ๔.๓ ป.๔/๑ , ป.๔/๒ , ป.๔/๓

รวมทั้งสิ้น ๘ ตัวชีวิต

โครงสร้างรายวิชา

รายวิชาพื้นฐาน

ชั้นประถมศึกษาปีที่ ๔

รหัส/รายวิชา ส๑๔๑๐๒ ประวัติศาสตร์

เวลา ๔๐ ชั่วโมง/ปี

หน่วยการเรียนรู้	มาตรฐานการเรียนรู้/ตัวชีวิต	เวลา (ชั่วโมง)	สัดส่วนคะแนน	
			ย่อย	รวม
หน่วยที่ ๑ การนับช่วงเวลา...อาศัยหลัก -ความหมายและช่วงเวลาของทศวรรษ ศตวรรษ และสหัสวรรษ และการใช้ทศวรรษ ศตวรรษ และสหัสวรรษเพื่อทำความเข้าใจ ช่วงเวลาในเอกสารเช่น หนังสือพิมพ์ -เกณฑ์การแบ่งยุคสมัยในการศึกษาประวัติศาสตร์ที่แบ่งเป็นยุค ก่อนประวัติศาสตร์และยุคประวัติศาสตร์ -ยุคสมัยที่ใช้ในการศึกษาประวัติศาสตร์ไทยเช่นสมัยก่อนสุโขทัย สมัยสุโขทัย สมัยอยุธยา สมัยธนบุรี และสมัยรัตนโกสินทร์	ส ๔.๑ ป.๔/๑ ป.๔/๒	๑๐	๑๕	๓๕
หน่วยที่ ๒ หลักฐานการค้นคว้า ความเป็นมาของเชียงใหม่ -ประเภทของหลักฐานทางประวัติศาสตร์ ที่แบ่งเป็นหลักฐาน ชั้นต้น และหลักฐานชั้นรอง	ส ๔.๑ ป.๔/๓	๑๐	๒๐	

หน่วยการเรียนรู้		มาตรฐานการเรียนรู้/ตัวชี้วัด	เวลา (ชั่วโมง)	สัดส่วนคะแนน	
				ย่อย	รวม
-หลักฐานที่ใช้ในการศึกษา ความเป็นมาของท้องถิ่นของตน -การจำแนกหลักฐานของท้องถิ่นเป็นหลักฐานขั้นต้นและหลักฐานชั้นรอง					
หน่วยที่ ๓ การตั้งถิ่นฐานพัฒนาการของมนุษย์ยุคก่อนประวัติศาสตร์และยุคหลังประวัติศาสตร์ในดินแดนไทย -หลักฐานทางประวัติศาสตร์ที่พบในท้องถิ่นที่แสดงพัฒนาการของมนุษยชาติในดินแดนไทยโดยสังเขป หน้าที่เบื้องต้น -หลักฐานการตั้งหลักแหล่งของมนุษย์ ยุคก่อนประวัติศาสตร์ในดินแดนไทยโดยสังเขป -พัฒนาการของมนุษย์ยุคก่อนประวัติศาสตร์และยุคประวัติศาสตร์ในดินแดนไทย โดยสังเขป		ส ๔.๒ ป.๔/๑ ป.๔/๒	๑๐	๒๐	๓๕
หน่วยที่ ๔ อาณาจักรรุ่งเรือง...เมืองสุโขทัย -อาณาจักรรุ่งเรือง...เมืองสุโขทัย -ภูมิปัญญาไทยในสมัยสุโขทัยและภูมิปัญญาไทยที่ควรอนุรักษ์		ส ๔.๓ ป.๔/๑ ป.๔/๒ ป.๔/๓	๙	๑๕	
ปลายปี (สรุปรายวิชา)	ระหว่างปี การทดสอบ		๓๙	๗๐	
รวม			๔๐	๑๐๐	

คำอธิบายรายวิชาเพิ่มเติม

รายวิชา หน้าที่พลเมือง รหัสวิชา ส ๑๔๒๓๔ กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม
 ชั้นประถมศึกษาปีที่ ๔ เวลา ๔๐ ชั่วโมง / ปี

.....

ศึกษาการเข้าร่วมกิจกรรมประชาธิปไตยของชุมชน เช่น การรณรงค์การเลือกตั้ง แนวทางการปฏิบัติตนเป็นสมาชิกที่ดีของชุมชน เช่น อนุรักษ์สิ่งแวดล้อม สาธารณสมบัติ โบราณวัตถุและโบราณสถาน การพัฒนาชุมชน การเป็นผู้นำและผู้ตามที่ดี บทบาทและความรับผิดชอบของผู้นำ บทบาทและความรับผิดชอบของผู้ตามหรือสมาชิก การทำงานกลุ่มให้มีประสิทธิผลและประสิทธิภาพ และประโยชน์ของการทำงานเป็นกลุ่ม สิทธิพื้นฐานของเด็ก เช่น สิทธิที่จะมีชีวิต สิทธิที่จะได้รับการปกป้อง สิทธิที่จะได้รับการพัฒนา สิทธิที่จะมีส่วนร่วม วัฒนธรรมในภาคต่างๆ ของไทยที่แตกต่างกัน เช่น การแต่งกาย ภาษา อาหาร ปัญหาและสาเหตุของการเกิดความขัดแย้งในชีวิตประจำวัน แนวทางการแก้ปัญหาความขัดแย้งด้วยสันติวิธี อำนาจอธิปไตย ความสำคัญของการปกครองตามระบอบประชาธิปไตย บทบาทหน้าที่ของพลเมืองในกระบวนการเลือกตั้ง ทั้งก่อนการเลือกตั้ง ระหว่างการเลือกตั้ง หลังการเลือกตั้ง สถาบันพระมหากษัตริย์ในสังคมไทย ความสำคัญของสถาบันพระมหากษัตริย์ในสังคมไทย

โดยการบูรณาการการเรียนรู้แบบโครงงาน มีการอธิบาย อภิปราย วิเคราะห์ เปรียบเทียบ ยกตัวอย่าง สรุปความ การสำรวจ ตรวจสอบ สืบค้นข้อมูล เพื่อให้มีความรู้ความเข้าใจ สามารถปฏิบัติตนอยู่ร่วมกันในสังคมไทย และสังคมโลกอย่างสันติสุข เป็นพลเมืองดี เคารพสิทธิของตนเองและผู้อื่น มีส่วนร่วมในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ ทรงเป็นพระประมุข

เพื่อให้มีความซื่อสัตย์สุจริต มีวินัย ใฝ่เรียนรู้ อยู่อย่างพอเพียง รักชาติ และภูมิใจในความเป็นไทย มีคุณธรรม จริยธรรมและค่านิยมที่เหมาะสม

ผลการเรียนรู้ที่คาดหวัง ๘ ตัวชี้วัด

ส ๒.๑ ป.๔/๑ , ป.๔/๒ , ป.๔/๓ , ป.๔/๔ , ป.๔/๕

ส ๒.๒ ป.๔/๑ , ป.๔/๒ , ป.๔/๓

รวมทั้งสิ้น ๘ ตัวชี้วัด

โครงสร้างรายวิชา

รายวิชาเพิ่มเติม

รหัส/รายวิชา ส๑๔๒๓๔ หน้าที่พลเมือง

ชั้นประถมศึกษาปีที่ ๔

เวลา ๔๐ ชั่วโมง / ปี

หน่วยการเรียนรู้	มาตรฐานการ เรียนรู้ ตัวชี้วัด	เวลา (ชั่วโมง)	สัดส่วนคะแนน	
			ย่อย	รวม
หน่วยที่ ๑ พลเมืองดีตามวิถีประชาธิปไตย -การเข้าร่วมกิจกรรมประชาธิปไตยของชุมชน -แนวทางการปฏิบัติตนเป็นสมาชิกที่ดีของชุมชน	ส ๒.๑ ป.๔/๑ ส ๒.๑ ป.๔/๒	๖	๑๐	๓๕
หน่วยที่ ๒ สิทธิพื้นฐานของเด็ก -สิทธิพื้นฐานของเด็ก	ส ๒.๑ ป.๔/๓	๗	๑๐	
หน่วยที่ ๓ วัฒนธรรมและการอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุข -วัฒนธรรมในภาคต่างๆของไทยที่แตกต่างกัน -ปัญหาและสาเหตุของการเกิดความขัดแย้งในชีวิตประจำวัน -แนวทางการแก้ปัญหาความขัดแย้งด้วยสันติวิธี	ส ๒.๑ ป.๔/๔ ส ๒.๑ ป.๔/๕	๗	๑๕	
หน่วยที่ ๔ อำนาจอธิปไตย ความสำคัญ บทบาท ของชาวไทย -อำนาจอธิปไตย -ความสำคัญของการปกครองตามระบอบ ประชาธิปไตย -บทบาทหน้าที่ของพลเมืองในกระบวนการเลือกตั้ง	ส ๒.๒ ป.๔/๑ ส ๒.๒ ป.๔/๒	๙	๑๕	๓๕
หน่วยที่ ๕ สถาบันพระมหากษัตริย์ตามระบบ ประชาธิปไตย -ความสำคัญของสถาบันพระมหากษัตริย์ในสังคมไทย	ส ๒.๒ ป.๔/๓	๑๐	๒๐	
คะแนนระหว่างปี		๓๙		๗๐

หน่วยการเรียนรู้	มาตรฐานการเรียนรู้ ตัวชี้วัด	เวลา (ชั่วโมง)	สัดส่วนคะแนน	
			ย่อย	รวม
หน่วยที่ ๑ พลเมืองดีตามวิถีประชาธิปไตย -การเข้าร่วมกิจกรรมประชาธิปไตยของชุมชน -แนวทางการปฏิบัติตนเป็นสมาชิกที่ดีของชุมชน	ส ๒.๑ ป.๔/๑ ส ๒.๑ ป.๔/๒	๖	๑๐	
ปลายปี(สรุปรายวิชา)	การทดสอบ	๑		๓๐
รวม		๔๐		๑๐๐

ชั้นประถมศึกษาปีที่ ๕

สาระมาตรฐานการเรียนรู้

สาระที่ ๑ ศาสนา ศีลธรรม จริยธรรม

มาตรฐาน ส ๑.๑ รู้ และเข้าใจประวัติ ความสำคัญ ศาสนา หลักธรรมของพระพุทธศาสนาหรือศาสนาที่ตนนับถือและศาสนาอื่น มีศรัทธาที่ถูกต้อง ยึดมั่นและปฏิบัติตามหลักธรรม เพื่ออยู่ร่วมกันอย่างสันติสุข

ชั้น	ตัวชี้วัด	สาระการเรียนรู้แกนกลาง
ป.๕	๑. วิเคราะห์ความสำคัญของพระพุทธศาสนาหรือศาสนาที่ตนนับถือ ในฐานะที่เป็นมรดกทางวัฒนธรรมและหลักในการพัฒนาชาติไทย	<ul style="list-style-type: none"> ◆มรดกทางวัฒนธรรมที่ได้รับจากพระพุทธศาสนา <ul style="list-style-type: none"> - มรดกทางด้านรูปธรรม เช่น ศาสนสถาน โบราณวัตถุ สถาปัตยกรรม -มรดกทางด้านจิตใจ เช่น หลักธรรมคำสั่งสอน ความเชื่อ และคุณธรรมต่างๆ ◆ การนำพระพุทธศาสนาไปใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาชาติไทย <ul style="list-style-type: none"> -พัฒนาด้านกายภาพ และสิ่งแวดล้อม เช่น ภาวนา ๔ (กาย ศีล จิต ปัญญา) ไตรสิกขา (ศีล สมาธิ ปัญญา) และอริยสัจสี่ -พัฒนาจิตใจ เช่น หลักโอวาท ๓

		(ละความชั่ว ทำดี ทำจิตใจให้บริสุทธิ์) และการบริหารจิตและเจริญปัญญา
	๒. สรูปพุทธประวัติตั้งแต่เสด็จกรุงกบิลพัสดุ์จนถึงพุทธกิจสำคัญหรือประวัติศาสดาที่ตนนับถือตามที่กำหนด	<ul style="list-style-type: none"> ◆ สรูปพุทธประวัติ (ทบทวน) ◆ โปรดพระพุทธบิดา (เสด็จกรุงกบิลพัสดุ์) ◆ พุทธกิจสำคัญ ได้แก่ โลกัตถจริยา ญาติตถจริยา และพุทธัตถจริยา
	๓. เห็นคุณค่า และประพจน์ตามแบบอย่างการดำเนินชีวิตและข้อคิดจากประวัติสาวกชาดก/เรื่องเล่าและศาสนิกชนตัวอย่างตามที่กำหนด	<ul style="list-style-type: none"> ◆ พระโสมโกฬวิริยะ ◆ จูฬเสฏฐิชาดก ◆ วัณณาโรหชาดก ◆ สมเด็จพระสังฆราช (สา) ◆ อาจารย์เสถียร โพธิ์นันทะ
	๔. อธิบายองค์ประกอบ และความสำคัญของพระไตรปิฎก หรือคัมภีร์ของศาสนาที่ตนนับถือ	<ul style="list-style-type: none"> ➢ องค์ประกอบของพระไตรปิฎก <ul style="list-style-type: none"> ◆ พระสุตตันตปิฎก ◆ พระวินัยปิฎก ◆ พระอภิธรรมปิฎก ➢ ความสำคัญของพระไตรปิฎก

สาระที่ ๑ ศาสนา ศีลธรรม จริยธรรม

มาตรฐาน ส ๑.๒ เข้าใจ ตระหนักและปฏิบัติตนเป็นศาสนิกชนที่ดี และธำรงรักษาพระพุทธศาสนา หรือศาสนาที่ตนนับถือ

ชั้น	ตัวชี้วัด	สาระการเรียนรู้แกนกลาง
ป.๕	๑. จัดพิธีกรรมตามศาสนาที่ตนนับถืออย่างเรียบง่าย มีประโยชน์ และปฏิบัติตนถูกต้อง	<ul style="list-style-type: none"> ◆ การจัดพิธีกรรมที่เรียบง่าย ประหยัด มีประโยชน์ และถูกต้องตามหลักทางศาสนาที่ตนนับถือ

	๒. ปฏิบัติตนในศาสนพิธี พิธีกรรม และวันสำคัญทางศาสนา ตามที่กำหนด และอภิปรายประโยชน์ที่ได้รับจากการเข้าร่วมกิจกรรม	<ul style="list-style-type: none"> ◆ การมีส่วนร่วมในการจัดเตรียมสถานที่ประกอบศาสนพิธี พิธีกรรมทางศาสนา ◆ พิธีถวายสังฆทาน เครื่องสังฆทาน ◆ ระเบียบพิธีในการทำบุญงานมงคล ◆ ประโยชน์ของ การเข้าร่วมศาสนพิธี พิธีกรรมทางศาสนา หรือกิจกรรมในวันสำคัญทางศาสนา
	๓. มีมรรยาทของความเป็นศาสนิกชนที่ดี ตามที่กำหนด	<ul style="list-style-type: none"> ◆ การกราบพระรัตนตรัย ◆ การไหว้บิดา มารดา ครู/อาจารย์ ผู้ที่เคารพนับถือ ◆ การกราบศพ

สาระที่ ๒ หน้าที่พลเมือง วัฒนธรรม และการดำเนินชีวิตในสังคม

มาตรฐาน ส ๒.๑ เข้าใจและปฏิบัติตนตามหน้าที่ของการเป็นพลเมืองดี มีค่านิยมที่ดีงามและดำรงรักษาประเพณีและวัฒนธรรมไทย ดำรงชีวิตอยู่ร่วมกันในสังคมไทยและสังคมโลกอย่างสันติสุข

ชั้น	ตัวชี้วัด	สาระการเรียนรู้แกนกลาง
ป.๕	๑. ยกตัวอย่างและปฏิบัติตนตามสถานภาพ บทบาท สิทธิเสรีภาพ และหน้าที่ในฐานะพลเมืองดี	<ul style="list-style-type: none"> ◆ สถานภาพ บทบาท สิทธิเสรีภาพ ◆ หน้าที่ของพลเมืองดี เช่น เคารพ เทิดทูนสถาบันชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ อนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ อนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรม ปฏิบัติตามกฎหมาย ◆ คุณลักษณะของพลเมืองดี เช่น เห็นแก่ประโยชน์ส่วนรวมมากกว่าประโยชน์ส่วนตัว มีความรับผิดชอบ เสียสละ
	๒. เสนอวิธีการปกป้องคุ้มครองตนเองหรือผู้อื่นจากการละเมิดสิทธิเด็ก	<ul style="list-style-type: none"> ◆ เหตุการณ์ที่ละเมิดสิทธิเด็กในสังคมไทย ◆ แนวทางการปกป้องคุ้มครองตนเองหรือผู้อื่นจากการละเมิดสิทธิเด็ก ◆ การปกป้องคุ้มครองสิทธิเด็กในสังคมไทย

ชั้น	ตัวชี้วัด	สาระการเรียนรู้แกนกลาง
	๓. เห็นคุณค่าวัฒนธรรมไทยที่มีผลต่อการดำเนินชีวิตในสังคมไทย	<ul style="list-style-type: none"> ◆ วัฒนธรรมไทย ที่มีผลต่อการดำเนินชีวิตของคนในสังคมไทย ◆ คุณค่าของวัฒนธรรมกับการดำเนินชีวิต
	๔. มีส่วนร่วมในการอนุรักษ์และเผยแพร่ภูมิปัญญาท้องถิ่นของชุมชน	<ul style="list-style-type: none"> ◆ ความสำคัญของภูมิปัญญาท้องถิ่น ◆ ตัวอย่างภูมิปัญญาท้องถิ่นในชุมชนของตน ◆ การอนุรักษ์และเผยแพร่ภูมิปัญญาท้องถิ่นของชุมชน

สาระที่ ๒ หน้าที่พลเมือง วัฒนธรรม และการดำเนินชีวิตในสังคม

มาตรฐาน ส ๒.๒ เข้าใจระบบการเมืองการปกครองในสังคมปัจจุบัน ยึดมั่น ศรัทธาและธำรงรักษาไว้ซึ่งการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข

ชั้น	ตัวชี้วัด	สาระการเรียนรู้แกนกลาง
ป.๕	๑. อธิบายโครงสร้าง อำนาจ หน้าที่และความสำคัญของการปกครองส่วนท้องถิ่น	<ul style="list-style-type: none"> ◆ โครงสร้างการปกครองในท้องถิ่น เช่น อบต. อบจ. เทศบาล และการปกครองพิเศษ เช่น พัทยา กทม. ◆ อำนาจหน้าที่และความสำคัญของการปกครองส่วนท้องถิ่น
	๒. ระบุบทบาทหน้าที่ และวิธีการเข้าดำรงตำแหน่งของผู้บริหารท้องถิ่น	<ul style="list-style-type: none"> ◆ บทบาทหน้าที่ และวิธีการเข้าดำรงตำแหน่งของผู้บริหารท้องถิ่น เช่นนายก อบต. นายกเทศมนตรี นายก อบจ. ผู้ว่าราชการ กทม.
	๓. วิเคราะห์ประโยชน์ที่ชุมชน จะได้รับจากองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น	<ul style="list-style-type: none"> ◆ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นกับบริการสาธารณประโยชน์ในชุมชน

สาระที่ ๓ เศรษฐศาสตร์

มาตรฐาน ส ๓.๑ เข้าใจและสามารถบริหารจัดการทรัพยากรในการผลิตและการบริโภค การใช้ทรัพยากรที่มีอยู่จำกัดได้อย่างมีประสิทธิภาพและคุ้มค่า รวมทั้งเข้าใจหลักการของเศรษฐกิจพอเพียงเพื่อการดำรงชีวิตอย่างมีคุณภาพ

ชั้น	ตัวชี้วัด	สาระการเรียนรู้แกนกลาง
ป.๕	๑. อธิบายปัจจัยการผลิตสินค้าและบริการ	<ul style="list-style-type: none"> ◆ ความหมายและประเภทของปัจจัยการผลิต ประกอบด้วย ที่ดิน แรงงาน ทุนและผู้ประกอบการ ◆ เทคโนโลยีในการผลิตสินค้าและบริการ ◆ ปัจจัยอื่นๆ เช่น ราคาน้ำมัน วัตถุดิบ ◆ พฤติกรรมของผู้บริโภค ◆ ตัวอย่างการผลิตสินค้าและบริการที่มีอยู่ในท้องถิ่นหรือแหล่งผลิตสินค้าและบริการในชุมชน
	๒. ประยุกต์ใช้แนวคิดของปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในการทำกิจกรรมต่างๆ ในครอบครัว โรงเรียนและชุมชน	<ul style="list-style-type: none"> ◆ หลักการปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ◆ การประยุกต์ใช้ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ในกิจกรรมต่างๆ ในครอบครัว โรงเรียนและชุมชน เช่นการประหยัดพลังงานและค่าใช้จ่ายในบ้าน โรงเรียน การวางแผนการผลิตสินค้าและบริการเพื่อลดความสูญเสียทุกประเภท การใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่น ◆ ตัวอย่างการผลิตสินค้าและบริการในชุมชน เช่น หนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์หรือโอท็อป
	๓. อธิบายหลักการสำคัญและประโยชน์ของสหกรณ์	<ul style="list-style-type: none"> ◆ หลักการและประโยชน์ของสหกรณ์ ◆ ประเภทของสหกรณ์โดยสังเขป ◆ สหกรณ์ในโรงเรียน (เน้นฝึกปฏิบัติจริง) ◆ การประยุกต์หลักการของสหกรณ์มาใช้ในชีวิตประจำวัน

สาระที่ ๓ เศรษฐศาสตร์

มาตรฐาน ส ๓.๒ เข้าใจระบบและสถาบันทางเศรษฐกิจต่างๆ ความสัมพันธ์ทางเศรษฐกิจและความจำเป็นของการร่วมมือกันทางเศรษฐกิจในสังคมโลก

ชั้น	ตัวชี้วัด	สาระการเรียนรู้แกนกลาง
ป.๕	๑. อธิบายบทบาทหน้าที่เบื้องต้นของธนาคาร	<ul style="list-style-type: none"> ◆ บทบาทหน้าที่ของธนาคารโดยสังเขป ◆ ดอกเบี้ยเงินฝาก และดอกเบี้ยกู้ยืม ◆ การฝากเงิน / การถอนเงิน
	๒. จำแนกผลดีและผลเสียของการกู้ยืม	<ul style="list-style-type: none"> ◆ ผลดีและผลเสียของการกู้ยืมเงินทั้งนอกระบบและในระบบที่มีต่อระบบเศรษฐกิจ เช่น การเสียดอกเบี้ย การลงทุน การซื้อของอุปโภคเพิ่มขึ้นที่นำไปสู่ความฟุ้งเฟ้อ ฟุ่มเฟือย เป็นต้น

สาระที่ ๔ ประวัติศาสตร์

มาตรฐาน ส ๔.๑ เข้าใจความหมาย ความสำคัญของเวลา และยุคสมัยทางประวัติศาสตร์ สามารถใช้วิธีการทางประวัติศาสตร์มาวิเคราะห์เหตุการณ์ต่างๆ อย่างเป็นระบบ

ชั้น	ตัวชี้วัด	สาระการเรียนรู้แกนกลาง
ป.๕	๑. สืบค้นความเป็นมาของท้องถิ่นโดยใช้หลักฐานที่หลากหลาย	<ul style="list-style-type: none"> ◆ วิธีการสืบค้นความเป็นมาของท้องถิ่น ◆ หลักฐานทางประวัติศาสตร์ที่มีอยู่ในท้องถิ่นที่เกิดขึ้นตามช่วงเวลาต่างๆ เช่น เครื่องมือ เครื่องใช้ อาวุธ โบราณสถาน โบราณวัตถุ ◆ การนำเสนอความเป็นมาของท้องถิ่นโดยอ้างอิงหลักฐานที่หลากหลายด้วยวิธีการต่างๆ เช่น การเล่าเรื่องการเขียนอย่างง่ายๆ การจัดนิทรรศการ
	๒. รวบรวมข้อมูลจากแหล่งต่างๆ เพื่อตอบคำถามทางประวัติศาสตร์ อย่างมีเหตุผล	<ul style="list-style-type: none"> ◆ การตั้งคำถามทางประวัติศาสตร์เกี่ยวกับความเป็นมาของท้องถิ่น เช่น มีเหตุการณ์ใดเกิดขึ้นในช่วงเวลาใด เพราะสาเหตุใด และมีผลกระทบอย่างไร ◆ แหล่งข้อมูลและหลักฐานทางประวัติศาสตร์

ชั้น	ตัวชี้วัด	สาระการเรียนรู้แกนกลาง
		<p>ในท้องถิ่นเพื่อตอบคำถามดังกล่าว เช่น เอกสาร เรื่องเล่า ตำนานท้องถิ่น โบราณสถาน โบราณวัตถุ ฯลฯ</p> <ul style="list-style-type: none"> ◆ การใช้ข้อมูลที่พบเพื่อตอบคำถามได้อย่างมีเหตุผล
	๓. อธิบายความแตกต่างระหว่างความจริงกับข้อเท็จจริงเกี่ยวกับเรื่องราวในท้องถิ่น	<ul style="list-style-type: none"> ◆ ตัวอย่างเรื่องราวจากเอกสารต่างๆ ที่สามารถแสดงนัยของความคิดเห็นกับข้อมูล เช่น หนังสือพิมพ์ บทความจากเอกสารต่างๆ เป็นต้น ◆ ตัวอย่างข้อมูลจากหลักฐานทางประวัติศาสตร์ ในท้องถิ่นที่แสดงความจริงกับข้อเท็จจริง ◆ สรุปประเด็นสำคัญเกี่ยวกับข้อมูลในท้องถิ่น

สาระที่ ๔ ประวัติศาสตร์

มาตรฐาน ส ๔.๒ เข้าใจพัฒนาการของมนุษยชาติจากอดีตจนถึงปัจจุบัน ในด้านความสัมพันธ์และการเปลี่ยนแปลงของเหตุการณ์อย่างต่อเนื่อง ตระหนักถึงความสำคัญและสามารถวิเคราะห์ผลกระทบที่เกิดขึ้น

ชั้น	ตัวชี้วัด	สาระการเรียนรู้แกนกลาง
ป.๕	๑. อธิบายอิทธิพลของอารยธรรมอินเดียและจีนที่มีต่อไทย และเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ โดยสังเขป	<ul style="list-style-type: none"> ◆ การเข้ามาของอารยธรรมอินเดียและจีนในดินแดนไทยและภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้โดยสังเขป ◆ อิทธิพลของอารยธรรมอินเดียและจีนที่มีต่อไทย และคนในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ เช่น ศาสนาและความเชื่อ ภาษา การแต่งกาย อาหาร
	๒. อภิปรายอิทธิพลของวัฒนธรรมต่างชาติที่มีต่อสังคมไทยปัจจุบันโดยสังเขป	<ul style="list-style-type: none"> ◆ การเข้ามาของวัฒนธรรมต่างชาติในสังคมไทย เช่น อาหาร ภาษา การแต่งกาย

		<p>ดนตรี โดยระบุลักษณะ สาเหตุและผล</p> <ul style="list-style-type: none"> ◆ อิทธิพลที่หลากหลายในกระแสของวัฒนธรรมต่างชาติต่อสังคมไทยในปัจจุบัน
--	--	--

สาระที่ ๔ ประวัติศาสตร์

มาตรฐาน ส ๔.๓ เข้าใจความเป็นมาของชาติไทย วัฒนธรรม ภูมิปัญญาไทย มีความรัก ความภูมิใจและ
 อารมณ์ความเป็นไทย

ชั้น	ตัวชี้วัด	สาระการเรียนรู้แกนกลาง
ป.๕	๑. อธิบายพัฒนาการของอาณาจักรอยุธยา และธนบุรีโดยสังเขป	<ul style="list-style-type: none"> ◆ การสถาปนาอาณาจักรอยุธยา โดยสังเขป ◆ ปัจจัยที่ส่งเสริมความเจริญรุ่งเรืองทางเศรษฐกิจ และการปกครองของอาณาจักรอยุธยา ◆ พัฒนาการของอาณาจักรอยุธยา การด้านการเมือง การปกครอง และเศรษฐกิจ โดยสังเขป ◆ ผลงานของบุคคลสำคัญในสมัยอยุธยา เช่น สมเด็จพระรามาธิบดีที่ ๑ สมเด็จพระบรมไตรโลกนาถ สมเด็จพระนเรศวรมหาราช สมเด็จพระนารายณ์
	๒. อธิบายปัจจัยที่ส่งเสริมความเจริญรุ่งเรืองทางเศรษฐกิจและการปกครองของอาณาจักรอยุธยา	
	๓. บอกประวัติและผลงานของบุคคลสำคัญ สมัยอยุธยาและธนบุรีที่น่าภาคภูมิใจ	
	๔. อธิบายภูมิปัญญาไทยที่สำคัญ สมัยอยุธยาและธนบุรีที่น่าภาคภูมิใจและควรค่าแก่การอนุรักษ์ไว้	
		<p>มหาราช ชาวบ้านบางระจัน</p> <ul style="list-style-type: none"> ◆ ภูมิปัญญาไทยสมัยอยุธยาโดยสังเขป เช่น ศิลปกรรม การค้า วรรณกรรม ◆ การกอบกู้เอกราชและการสถาปนาอาณาจักรธนบุรีโดยสังเขป ◆ พระราชประวัติ และผลงานของพระเจ้าตากสินมหาราชโดยสังเขป ◆ ภูมิปัญญาไทยสมัยธนบุรีโดยสังเขป เช่น ศิลปกรรม การค้า วรรณกรรม

สาระที่ ๕ ภูมิศาสตร์

มาตรฐาน ส ๕.๑ เข้าใจลักษณะทางกายภาพของโลกและความสัมพันธ์ของสรรพสิ่งซึ่งมีผลต่อกัน ใช้แผนที่และเครื่องมือทางภูมิศาสตร์ในการค้นหา วิเคราะห์ และสรุปข้อมูลตาม กระบวนการทางภูมิศาสตร์ ตลอดจนใช้ภูมิสารสนเทศอย่างมีประสิทธิภาพ

ชั้น	ตัวชี้วัด	สาระการเรียนรู้แกนกลาง
ป.๕	๑. สืบค้นและอธิบายข้อมูลลักษณะทางกายภาพในภูมิภาคของตนด้วยแผนที่และรูปถ่าย	◆ ลักษณะทางกายภาพของภูมิภาคตนเอง
	๒. อธิบายลักษณะทางกายภาพที่ส่งผลต่อแหล่งทรัพยากรและสถานที่สำคัญในภูมิภาคของตน	◆ ลักษณะทางกายภาพที่ส่งผลต่อแหล่งทรัพยากรและสถานที่สำคัญในภูมิภาคของตน

สาระที่ ๕ ภูมิศาสตร์

มาตรฐาน ส ๕.๒ เข้าใจปฏิสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับสิ่งแวดล้อมทางกายภาพที่ก่อให้เกิดการสร้างสรรค์ วิธีการดำเนินชีวิต มีจิตสำนึกและมีส่วนร่วมในการจัดการทรัพยากรและสิ่งแวดล้อม เพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน

ชั้น	ตัวชี้วัด	สาระการเรียนรู้แกนกลาง
ป.๕	๑. วิเคราะห์สิ่งแวดล้อมทางกายภาพที่มีอิทธิพลต่อลักษณะการตั้งถิ่นฐานและการย้ายถิ่นของประชากรในภูมิภาคของตน	◆ สิ่งแวดล้อมทางกายภาพที่มีอิทธิพลต่อลักษณะการตั้งถิ่นฐานและการย้ายถิ่นของประชากรในภูมิภาคของตน
	๒. วิเคราะห์อิทธิพลของสิ่งแวดล้อมทางธรรมชาติที่ก่อให้เกิดวิธีการดำเนินชีวิตในภูมิภาคของตน	◆ อิทธิพลของสิ่งแวดล้อมทางธรรมชาติที่ก่อให้เกิดวิธีการดำเนินชีวิตในภูมิภาคของตน
	๓. นำเสนอตัวอย่างที่สะท้อนให้เห็นผลจากการรักษาและทำลายสิ่งแวดล้อม และเสนอแนวทางในการจัดการสิ่งแวดล้อมในภูมิภาคของตน	◆ ผลจากการรักษาและการทำลายสิ่งแวดล้อมในภูมิภาคของตน ◆ แนวทางการจัดการสิ่งแวดล้อมในภูมิภาคของตน

คำอธิบายรายวิชา

ส ๑๕๑๐๑ สังคมศึกษาฯ
ชั้นประถมศึกษาปีที่ ๕

กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม
เวลา ๘๐ ชั่วโมง / ปี

.....

ศึกษาความสำคัญของพระพุทธศาสนา พุทธประวัติของพระพุทธเจ้า พุทธสาวก พุทธสาวิกา พระไตรปิฎก พระรัตนตรัย ไตรสิกขา โอวาท ๓ หลักธรรมของศาสนาพุทธ หน้าที่ชาวพุทธ มารยาทชาวพุทธ ศาสนพิธี พิธีกรรมทางพระพุทธศาสนา วันสำคัญทางพระพุทธศาสนา ตามหลักการของวิถีพุทธ อธิบายปัจจัยการผลิตสินค้าและบริการ ความหมายและประเภทของปัจจัยการผลิต หลักการของเศรษฐกิจพอเพียง หลักการและประโยชน์ของสหกรณ์และการประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวัน อธิบายบทบาทหน้าที่ของธนาคาร ผลดีและผลเสียของการยืมเงิน ข้อมูลในชุมชน จังหวัด และภูมิภาคของตน ลักษณะทางกายภาพที่ส่งผลต่อแหล่งทรัพยากรและสถานที่สำคัญในชุมชน จังหวัด และภูมิภาคของตน วิเคราะห์สิ่งแวดล้อมทางกายภาพที่มีอิทธิพลต่อลักษณะการตั้งถิ่นฐานและการย้ายถิ่นของประชากรในชุมชน จังหวัด และภูมิภาคของตน อิทธิพลของสิ่งแวดล้อมทางธรรมชาติที่ก่อให้เกิดวิถีการดำเนินชีวิต นำเสนอผลจากการรักษาและการทำลายสิ่งแวดล้อมและแนวทางการจัดการสิ่งแวดล้อมในภูมิภาคของตน

โดยการบูรณาการการเรียนรู้แบบโครงงานใช้กระบวนการสืบค้นและอธิบายข้อมูล กระบวนการคิดวิเคราะห์ กระบวนการสืบค้น การอภิปราย คิดหาเหตุและผล การสำรวจตรวจสอบข้อมูล การสังเกต การเปรียบเทียบ การยกตัวอย่าง กระบวนการกลุ่ม หรือกระบวนการอื่นๆ นำเสนอสื่อสารสิ่งที่เรียนรู้ มาปรับใช้ในชีวิตประจำวัน

เพื่อให้ปฏิบัติตนเป็นพลเมืองดี ร่วมอนุรักษ์ และเผยแพร่ภูมิปัญญาท้องถิ่น มีคุณธรรมจริยธรรมและค่านิยมที่เหมาะสม และนำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้เป็นแนวทางในชีวิตประจำวัน

รหัสตัวชี้วัด (รายปี)

ส ๑.๑ ป.๕/๑,ป.๕/๒,ป.๕/๓,ป.๕/๔,ป.๕/๕,ป.๕/๖,ป.๕/๗

ส ๑.๒ ป.๕/๑,ป.๕/๒,ป.๕/๓

ส ๓.๑ ป.๕/๑,ป.๕/๒,ป.๕/๓

ส ๓.๒ ป.๕/๑,ป.๕/๒

ส ๕.๑ ป.๕/๑,ป.๕/๒

ส ๕.๒ ป.๕/๑,ป.๕/๒,ป.๕/๓

รวมทั้งหมด ๒๐ ตัวชี้วัด

โครงสร้างรายวิชา

รายวิชา พื้นฐาน

ชั้นประถมศึกษาปีที่ ๕

ส๑๕๑๐๑ สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม

เวลา ๘๐ ชั่วโมง/ปี

หน่วยการเรียนรู้	มาตรฐานการ เรียนรู้/ ตัวชี้วัด	เวลา (ชั่วโมง)	สัดส่วนคะแนน	
			ย่อย	รวม
หน่วยที่ ๑ ความสำคัญของพระพุทธศาสนาและพุทธประวัติ -มรดกทางวัฒนธรรมที่ได้รับจากพระพุทธศาสนา -การนำพระพุทธศาสนาไปใช้เป็นแนวทางพัฒนาชาติไทย -พุทธประวัติ พุทธสาวก	ส๑.๑ ป.๕/๑ ป.๕/๒ ป.๕/๓	๑๒	๑๐	
หน่วยที่ ๒ หลักธรรมทางศาสนา -พระไตรปิฎก หรือหลักธรรมที่ตนนับถือ -พระรัตนตรัย ไตรสิกขา -โอวาท ๓ -พุทธศาสนสุภาษิต	ส ๑.๑ ป.๕/๔ ป.๕/๕	๑๒	๑๐	
หน่วยที่ ๓ การพัฒนาจิตตามแนวทางของศาสนาที่ตนนับถือ -สวดมนต์ไหว้พระ -การบริหารจิตและเจริญปัญญา	ส ๑.๑ ป.๕/๖ ป.๕/๗	๑๕	๑๐	
หน่วยที่ ๔ พิธีกรรม ศาสนพิธีและวันสำคัญทางศาสนา -การจัดพิธีกรรมที่เรียบง่าย -การมีส่วนร่วมในพิธีกรรม -ประโยชน์ของการเข้าร่วมพิธีกรรมหรือกิจกรรมวันสำคัญ ของศาสนา -มารยาทของศาสนิกชน	ส๑.๒ ป.๕/๑ ป.๕/๒ ป.๕/๓	๑๐	๑๐	
หน่วยที่ ๕ หลักเศรษฐศาสตร์เบื้องต้น -ความหมายและประเภทของปัจจัยการผลิต -เทคโนโลยีในการผลิตสินค้าและบริการ -หลักการของเศรษฐกิจพอเพียง -การประยุกต์ใช้ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง -หลักการและประโยชน์ของสหกรณ์	ส ๓.๑ ป.๕/๑ ป.๕/๒ ป.๕/๓ ส ๓.๒ ป.๕/๑	๑๐	๑๐	

-สหกรณ์โรงเรียน -บทบาทหน้าที่ของธนาคาร -ผลดีและผลเสียของการกู้ยืมเงิน	ป.๕/๒			
---	-------	--	--	--

หน่วยการเรียนรู้	มาตรฐานการเรียนรู้/ ตัวชี้วัด	เวลา (ชั่วโมง)	สัดส่วนคะแนน	
			ย่อย	รวม
หน่วยที่ ๖ ภูมิภาคของเรา -ลักษณะทางกายภาพในชุมชน จังหวัด และภูมิภาค ของตน -ลักษณะทางกายภาพที่ส่งผลต่อแหล่งทรัพยากรและ สถานที่สำคัญในชุมชน จังหวัด และภูมิภาคของตน	ส ๕.๑ ป.๕/๑ ป.๕/๒	๑๐	๑๐	
หน่วยที่ ๗ สิ่งแวดล้อมทางธรรมชาติ -สิ่งแวดล้อมทางกายภาพที่มีอิทธิพลต่อลักษณะการ ตั้งถิ่นฐานและการย้ายถิ่นฐานของประชากรในชุมชน จังหวัด และภูมิภาคของตน -อิทธิพลของสิ่งแวดล้อมทางธรรมชาติที่ก่อให้เกิดวิถี การดำเนินชีวิตในภูมิภาคของตน -แนวทางการจัดการสิ่งแวดล้อมในชุมชน จังหวัด และภูมิภาคของตน	ส ๕.๒ ป.๕/๑ ป.๕/๒ ป.๕/๓	๑๐	๑๐	
ระหว่างปี		๗๙	๗๐	๗๐
ปลายปี (สรุปรายวิชา)	การทดสอบ	๑		๓๐
รวม		๘๐		๑๐๐

คำอธิบายรายวิชา

ส ๑๕๑๐๒ ประวัติศาสตร์
ชั้นประถมศึกษาปีที่ ๕

กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม
เวลา ๔๐ ชั่วโมง / ปี

.....

ศึกษาการนับช่วงเวลาตามปฏิทินที่ใช้ในชีวิตประจำวัน ลำดับเหตุการณ์ในชีวิตประจำวัน ประวัติความเป็นมาของตนเอง เวลาที่แสดงเหตุการณ์ในอดีตปัจจุบันและอนาคต เทียบศักราชที่สำคัญตามปฏิทินที่ใช้ในชีวิตประจำวัน ลำดับเหตุการณ์สำคัญของโรงเรียนและชุมชนโดยระบุหลักฐานและแหล่งข้อมูลที่เกี่ยวข้อง นับช่วงเวลาเป็นทศวรรษ ศตวรรษและสหัสวรรษ ยุคสมัยในการศึกษาประวัติของมนุษยชาติโดยสังเขป ประเภทหลักฐานที่ใช้ศึกษาความเป็นมาของท้องถิ่น ข้อมูลจากแหล่งต่างๆ เพื่อตอบคำถามทางประวัติศาสตร์อย่างมีเหตุผล อิทธิพลของอารยธรรมอินเดียและจีนที่มีต่อไทยและเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ โดยสังเขป พัฒนาการของอาณาจักรอยุธยาและธนบุรี ปัจจัยที่ส่งเสริมความเจริญรุ่งเรืองทางเศรษฐกิจและการปกครองของอาณาจักรอยุธยา ประวัติ ผลงานและภูมิปัญญาไทยที่สำคัญสมัยธนบุรีและอยุธยาที่น่าภาคภูมิใจและควรค่าแก่การอนุรักษ์ไว้

โดยการบูรณาการการเรียนรู้แบบโครงงาน ใช้กระบวนการคิดวิเคราะห์ การอภิปราย คิดหาเหตุและผล สํารวจตรวจสอบข้อมูล กระบวนการสืบค้น การสังเกต การเปรียบเทียบ การยกตัวอย่าง การบวนการกลุ่มหรือกระบวนการอื่น ๆ ที่เหมาะสม และนำเสนองาน

เพื่อให้เห็นคุณค่า รักความเป็นไทย รักชาติ ศาสน์กษัตริย์ มีวินัย ใฝ่เรียนรู้ อยู่อย่างพอเพียง สามารถนำเสนอสื่อสารสิ่งที่เรียนรู้ มาปรับใช้ในชีวิตประจำวันได้อย่างเหมาะสม

รหัสตัวชี้วัด (รายปี)

ส ๔.๑ ป.๕/๑, ป.๕/๒, ป.๕/๓

ส ๔.๒ ป.๕/๑, ป.๕/๒

ส ๔.๓ ป.๕/๑, ป.๕/๒, ป.๕/๓, ป.๕/๔

รวมทั้งสิ้น ๙ ตัวชี้วัด

โครงสร้างรายวิชา

รายวิชาพื้นฐาน

รหัส/รายวิชา ส๑๕๑๐๒ ประวัติศาสตร์

ชั้นประถมศึกษาปีที่ ๕

เวลา ๔๐ ชั่วโมง / ปี

หน่วยการเรียนรู้	มาตรฐานการเรียนรู้ ตัวชี้วัด	เวลา (ชั่วโมง)	สัดส่วนคะแนน	
			ย่อย	รวม
หน่วยที่ ๑ การสืบค้นความเป็นมาของท้องถิ่น ตนเองและครอบครัว -วิธีการสืบค้นความเป็นมาของท้องถิ่นอย่างง่าย -แหล่งข้อมูลและหลักฐานทางประวัติศาสตร์ในท้องถิ่น -การตั้งคำถามทางประวัติศาสตร์เกี่ยวกับความเป็นมา ของท้องถิ่น -ตัวอย่างข้อมูลหลักฐานทางประวัติศาสตร์ เหตุการณ์ สำคัญของโรงเรียนและท้องถิ่น -การนำเสนอความเป็นมาของท้องถิ่นด้วยวิธีการต่างๆ	ส ๔.๑ ป ๕/๑ ป ๕/๒ ป ๕/๓	๑๐	๒๐	๓๕
หน่วยที่ ๒ อิทธิพลของอารยธรรมอินเดียและจีนที่มีต่อ ไทยและเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ -การเข้ามาของอารยธรรมอินเดียและจีนในดินแดนไทย และภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ -อิทธิพลของอารยธรรมอินเดียและจีนที่มีต่อไทยและคน ในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้	ส ๔.๒ ป.๕/๑ ป ๕/๒	๑๐	๑๕	
หน่วยที่ ๓ อาณาจักรอยุธยาและธนบุรี -พัฒนาการของอาณาจักรอยุธยาและธนบุรี -ปัจจัยที่ส่งเสริมความเจริญ รุ่งเรืองทางเศรษฐกิจและการ ปกครองของอาณาจักรอยุธยา	ส ๔.๓ ป.๕/๑ ป.๕/๒	๙	๑๕	๓๕
หน่วยที่ ๔ บุคคลสำคัญและภูมิปัญญาไทย -ประวัติและผลงานของบุคคลสำคัญด้านต่างๆ สมัย อยุธยาและธนบุรีที่น่าภาคภูมิใจ	ส ๔.๓ ป.๕/๓ ป.๕/๔	๑๐	๒๐	

- ภูมิปัญญาไทยสมัยธนบุรี			
ระหว่างปี		๓๙	๗๐
ปลายปี (สรุปรายวิชา)	การทดสอบ	๑	๓๐
รวม		๔๐	๑๐๐

คำอธิบายรายวิชาเพิ่มเติม

รายวิชา หน้าที่พลเมือง รหัสวิชา ส ๑๕๒๓๕ กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม
 ชั้นประถมศึกษาปีที่ ๕ เวลา ๔๐ ชั่วโมง / ปี

.....

ศึกษาสถานภาพ บทบาท สิทธิเสรีภาพ หน้าที่ของพลเมืองดี คุณลักษณะของพลเมืองดี อนุรักษ์ ทรัพยากรธรรมชาติ อนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรม ปฏิบัติตามกฎหมาย สิทธิเด็ก การปกป้องคุ้มครองสิทธิเด็ก ใน สังคมไทย วัฒนธรรมไทย คุณค่าของวัฒนธรรมท้องถิ่นและวัฒนธรรมไทยกับการดำเนินชีวิต ความสำคัญของ ภูมิปัญญาท้องถิ่น การอนุรักษ์และเผยแพร่ภูมิปัญญาท้องถิ่นของชุมชนสวนดอก โครงสร้างการปกครองใน ท้องถิ่น อำนาจหน้าที่และความสำคัญของการปกครองส่วนท้องถิ่น องค์การปกครองส่วนท้องถิ่นกับบริการ สาธารณประโยชน์ในชุมชน

โดยการบูรณาการ การเรียนรู้แบบโครงงานใช้กระบวนการคิดวิเคราะห์ การอภิปราย คิดหาเหตุและ ผล สืบสวนตรวจสอบข้อมูล กระบวนการสืบค้น การสังเกต การเปรียบเทียบ การยกตัวอย่าง การบวนการกลุ่ม หรือกระบวนการอื่น ๆ ที่เหมาะสม

เพื่อให้เห็นคุณค่า รักความเป็นไทย รักชาติ ศาสน์กษัตริย์ มีวินัย ใฝ่เรียนรู้ อยู่อย่างพอเพียง สามารถ นำเสนอสื่อสารสิ่งที่เรียนรู้ มาปรับใช้ในชีวิตประจำวันตามวิถีเวียงสวนดอก ได้อย่างเหมาะสม

ผลการเรียนรู้ที่คาดหวัง

ส.๒.๑ ป.๕/๑ ป.๕/๒ ป.๕/๓ ป.๕/๔

ส.๒.๒ ป.๕/๑ ป.๕/๒ ป.๕/๓

รวมทั้งสิ้น ๗ ตัวชี้วัด

โครงสร้างรายวิชา

รายวิชาเพิ่มเติม

รหัส/รายวิชา ส๑๕๒๓๕ หน้าที่พลเมือง

ชั้นประถมศึกษาปีที่ ๕

เวลา ๔๐ ชั่วโมง/ปี

หน่วยการเรียนรู้	มาตรฐานการเรียนรู้ ตัวชี้วัด	เวลา (ชั่วโมง)	สัดส่วนคะแนน	
			ย่อย	รวม
หน่วยที่ ๑ บทบาทสิทธิหน้าที่ในฐานะพลเมืองดี ตามวิถีประชาธิปไตย -สถานภาพ บทบาท สิทธิ เสรีภาพ หน้าที่ของ พลเมืองดี -คุณลักษณะของพลเมืองดี -แนวทางการปกป้องคุ้มครองสิทธิเด็กในสังคมไทย -คุณค่าของวัฒนธรรมท้องถิ่นเวียงสรวงดอก และ วัฒนธรรมไทยกับการดำเนินชีวิต -ความสำคัญของภูมิปัญญาท้องถิ่นเวียงสรวงดอก การอนุรักษ์และเผยแพร่ภูมิปัญญาท้องถิ่นของ ชุมชน	ส ๒.๑ ป ๕/๑ ป.๕/๒ ป.๕/๓ ป ๕/๔	(๒๐) ๕ ๕ ๔ ๓ ๓	 ๑๐ ๑๐ ๕ ๕ ๕	 ๓๕
หน่วยที่ ๒ การเมืองการปกครองตามรัฐธรรมนูญ -โครงสร้างการปกครองในท้องถิ่น -บทบาทหน้าที่ และวิธีการเข้าดำรงตำแหน่งของ ผู้บริหารท้องถิ่น -องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นกับการบริการ สาธารณะประโยชน์ในชุมชน	ส ๒.๒ ป.๕/๑ ป.๕/๒ ป.๕/๓	(๒๐) ๖ ๖ ๘	 ๑๐ ๑๐ ๑๕	 ๓๕
ระหว่างปี		๓๙	๗๐	
การทดสอบ		๑	๓๐	

รวม		๔๐	๑๐๐
-----	--	----	-----

ชั้นประถมศึกษาปีที่ ๖
สาระมาตรฐานการเรียนรู้

สาระที่ ๑ ศาสนา ศีลธรรม จริยธรรม

มาตรฐาน ส ๑.๑ รู้ และเข้าใจประวัติ ความสำคัญ ศาสดา หลักธรรมของพระพุทธศาสนาหรือศาสนาที่ตนนับถือและศาสนาอื่น มีศรัทธาที่ถูกต้อง ยึดมั่นและปฏิบัติตามหลักธรรม เพื่ออยู่ร่วมกันอย่างสันติสุข

ชั้น	ตัวชี้วัด	สาระการเรียนรู้แกนกลาง
ป.๖	๑. วิเคราะห์ความสำคัญของพระพุทธศาสนาในฐานะเป็นศาสนาประจำชาติ หรือความสำคัญของศาสนาที่ตนนับถือ	พระพุทธศาสนาในฐานะเป็นศาสนาประจำชาติ เช่น เป็นเอกลักษณ์ของชาติไทย เป็นรากฐานทางวัฒนธรรมไทย เป็นศูนย์รวมจิตใจ เป็นมรดกทางวัฒนธรรมไทย และเป็นหลัก ในการพัฒนาชาติไทย
	๒. สรุปพุทธประวัติตั้งแต่ปลงอายุสังขารจนถึงสังเวชนียสถาน หรือประวัติศาสดาที่ตนนับถือตามที่กำหนด	<ul style="list-style-type: none"> ◆ สรุปพุทธประวัติ (ทบทวน) ◆ ปลงอายุสังขาร ◆ ปัจฉิมสาวก ◆ ปรีนิพพาน ◆ การถวายพระเพลิง ◆ แจกพระบรมสารีริกธาตุ ◆ สังเวชนียสถาน ๔
	๓. เห็นคุณค่าและประพฤติตนตามแบบอย่างการดำเนินชีวิตและข้อคิดจากประวัติสาวกชาดก/เรื่องเล่า และ ศาสนิกชน ตัวอย่างตามที่กำหนด	<ul style="list-style-type: none"> ◆ พระราชา ◆ ที่คีติโกสลชาดก ◆ สัพพทาสชาดก ◆ พ่อขุนรามคำแหงมหาราช ◆ สมเด็จพระมหาสมณเจ้ากรมพระปรมานุชิตชิโนรส

ชั้น	ตัวชี้วัด	สาระการเรียนรู้แกนกลาง
	<p>๔. วิเคราะห์ความสำคัญและเคารพ พระรัตนตรัย ปฏิบัติตามไตรสิกขาและหลักธรรมโอวาท ๓ ในพระพุทธศาสนา หรือหลักธรรมของศาสนาที่ตนนับถือตามที่กำหนด</p>	<p>พระรัตนตรัย ศรัทธา ๔ ♦ พระพุทธ พุทธกิจ ๕ ♦ พระธรรม อริยสัจ ๔ หลักกรรม ♦ พระสงฆ์ ไตรสิกขา ♦ ศีล สมาธิ ปัญญา โอวาท ๓ ♦ ไม่ทำชั่ว เบญจศีล อบายมุข ๖ อกุศลมูล ๓ ♦ ทำความดี เบญจธรรม กุศลมูล ๓ พละ ๔ คารวะ ๖ กตัญญูกตเวทิต่อพระมหากษัตริย์ มงคล ๓๘ - มีวินัย - การงานไม่มีโทษ - ไม่ประมาทในธรรม ♦ ทำจิตให้บริสุทธิ์ (บริหารจิตและเจริญปัญญา) พุทธศาสนสุภาษิต ♦ สัจเจน กิตติ ปบุโปติ</p>

ชั้น	ตัวชี้วัด	สาระการเรียนรู้แกนกลาง
		<p>คนจะได้เกียรติด้วยสัจจะ</p> <p>ยถาว่าที ตถากาโร</p> <p>พูดเช่นไร ทำเช่นนั้น</p>
	๕. ชื่นชมการทำความดีของบุคคลในประเทศตามหลักศาสนา พร้อมทั้งบอกแนวปฏิบัติในการดำเนินชีวิต	<ul style="list-style-type: none"> ◆ ตัวอย่างการทำความดีของบุคคลในประเทศ
	๖. เห็นคุณค่าและสวดมนต์แผ่เมตตา และบริหารจัดการเจริญปัญญา มีสติที่เป็นพื้นฐานของสมาธิในพระพุทธศาสนา หรือการพัฒนาจิตตามแนวทางของศาสนาที่ตนนับถือ ตามที่กำหนด	<ul style="list-style-type: none"> ◆ สวดมนต์ไหว้พระ สรรเสริญคุณพระรัตนตรัย และแผ่เมตตา ◆ รู้ความหมายของสติสัมปชัญญะ สมาธิและปัญญา ◆ รู้วิธีปฏิบัติและประโยชน์ของการบริหารจัดการและเจริญปัญญา ◆ ฝึกการยืน การเดิน การนั่ง และการนอนอย่างมีสติ ◆ ฝึกการกำหนดรู้ความรู้สึกเมื่อตาเห็นรูป หูฟังเสียง จมูกดมกลิ่น ลิ้นลิ้มรส กายสัมผัส สิ่งที่มากระทบใจรับรู้ธรรมารมณ์ ◆ ฝึกให้มีสมาธิในการฟัง การอ่าน การคิด การถาม และการเขียน

ชั้น	ตัวชี้วัด	สาระการเรียนรู้แกนกลาง
	๗. ปฏิบัติตนตามหลักธรรมของศาสนาที่ตนนับถือ เพื่อแก้ปัญหาอบายมุขและสิ่งเสพติด	<p>หลักธรรม : อริยสัจ ๔ หลักกรรม</p> <p>โอวาท ๓ : เบญจศีล – เบญจธรรม อบายมุข ๖</p> <p>อกุศลมูล ๓ กุศลมูล ๓</p>

	๘. อธิบายหลักธรรมสำคัญของศาสนาอื่นๆ โดยสังเขป	-หลักธรรมสำคัญของศาสนาต่างๆ <ul style="list-style-type: none"> ◆ พระพุทธศาสนา: อริยสัจ ๔ โอวาท ๓ ฯลฯ ◆ ศาสนาอิสลาม : หลักศรัทธา หลักปฏิบัติ หลักจริยธรรม ◆ คริสต์ศาสนา : บัญญัติ ๑๐ ประการ -ศาสนพิธีของศาสนาต่างๆ
	๙. อธิบายลักษณะสำคัญของศาสนพิธี พิธีกรรมของศาสนาอื่นๆ และปฏิบัติตนได้อย่างเหมาะสมเมื่อต้องเข้าร่วมพิธี	- พระพุทธศาสนา <ul style="list-style-type: none"> ○ ศาสนพิธีที่เป็นพุทธบัญญัติ เช่น บรรพชา อุปสมบท ○ ศาสนพิธีที่เกี่ยวข้องกับพระพุทธศาสนา เช่น ทำบุญพิธีเนื่องในวันสำคัญทางศาสนา ○ ศาสนาอิสลาม เช่น การละหมาด การถือศีลอด การบำเพ็ญฮัจญ์ ฯลฯ ○ คริสต์ศาสนา เช่น ศีลล้างบาป ศีลอภัยบาป ศีลกำลัง ศีลมหาสนิท ฯลฯ ○ ศาสนาฮินดู เช่น พิธีศราทธ พิธีบูชา เทวดา

สาระที่ ๑ ศาสนา ศีลธรรม จริยธรรม

มาตรฐาน ส ๑.๒ เข้าใจ ตระหนักและปฏิบัติตนเป็นศาสนิกชนที่ดี และดำรงรักษา

พระพุทธศาสนา หรือศาสนาที่ตนนับถือ

ชั้น	ตัวชี้วัด	สาระการเรียนรู้แกนกลาง
ป.๖	๑. อธิบายความรู้เกี่ยวกับสถานที่ต่างๆ ในศาสนสถาน และปฏิบัติตนได้อย่างเหมาะสม	<ul style="list-style-type: none"> ◆ ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับสถานที่ต่างๆ ภายในวัด เช่น เขตพุทธาวาส สังฆาวาส ◆ การปฏิบัติตนที่เหมาะสมภายในวัด
	๒. มีมรรยาทของความเป็นศาสนิกชนที่ดี	◆ การถวายของแก่พระภิกษุ

ชั้น	ตัวชี้วัด	สาระการเรียนรู้แกนกลาง
	ตามที่กำหนด	<ul style="list-style-type: none"> ◆ การปฏิบัติตนในขณะฟังธรรม ◆ การปฏิบัติตนตามแนวทางของพุทธศาสนิกชน เพื่อประโยชน์ต่อศาสนา
	<p>๓. อธิบายประโยชน์ของการเข้าร่วมในศาสนพิธี พิธีกรรม และกิจกรรมในวันสำคัญทางศาสนา ตามที่กำหนด และปฏิบัติตนได้ถูกต้อง</p>	<ul style="list-style-type: none"> ◆ ทบทวนการอาราธนาศีล อาราธนาธรรม และอาราธนาพระปริตร ◆ พิธีทอดผ้าป่า ◆ พิธีทอดกฐิน ◆ ระเบียบพิธีในการทำบุญงานอวมงคล ◆ การปฏิบัติตนที่ถูกต้องในศาสนพิธี พิธีกรรม และวันสำคัญทางศาสนา เช่น วันมาฆบูชา วันวิสาขบูชา วันอัฐมีบูชา วันอาสาฬหบูชา วันธรรมสวนะ ◆ ประโยชน์ของการเข้าร่วมในศาสนพิธี/พิธีกรรม และวันสำคัญทางศาสนา
	<p>๔. แสดงตนเป็นพุทธมามกะ หรือแสดงตนเป็นศาสนิกชนของศาสนาที่ตนนับถือ</p>	<ul style="list-style-type: none"> ➢ การแสดงตนเป็นพุทธมามกะ <ul style="list-style-type: none"> ○ ชั้นเตรียมการ ○ ชั้นพิธีการ

สาระที่ ๒ หน้าที่พลเมือง วัฒนธรรม และการดำเนินชีวิตในสังคม

มาตรฐาน ส ๒.๑ เข้าใจและปฏิบัติตนตามหน้าที่ของการเป็นพลเมืองดี มีค่านิยมที่ดีงามและดำรงรักษาประเพณีและวัฒนธรรมไทย ดำรงชีวิตอยู่ร่วมกันในสังคมไทยและสังคมโลกอย่างสันติสุข

ชั้น	ตัวชี้วัด	สาระการเรียนรู้แกนกลาง
ป.๖	๑. ปฏิบัติตามกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับชีวิตประจำวันของครอบครัวและชุมชน	<ul style="list-style-type: none"> ◆ กฎหมายที่เกี่ยวข้องกับชีวิตประจำวันเช่น <ul style="list-style-type: none"> - กฎหมายจราจร - กฎหมายทะเบียนราษฎร - กฎหมายยาเสพติดให้โทษ - เทศบัญญัติ ข้อบัญญัติ อบต. อบจ. ◆ ประโยชน์ของการปฏิบัติตามกฎหมายดังกล่าว
	๒. วิเคราะห์การเปลี่ยนแปลงวัฒนธรรมตามกาลเวลาและดำรงรักษาวัฒนธรรมอันดีงาม	<ul style="list-style-type: none"> ◆ ความหมายและประเภทของวัฒนธรรม ◆ การเปลี่ยนแปลงวัฒนธรรมตามกาลเวลาที่มีผลต่อตนเองและสังคมไทย ◆ แนวทางการดำรงรักษาวัฒนธรรมไทย
	๓. แสดงออกถึงมารยาทไทยได้เหมาะสม ถูกกาลเทศะ	<ul style="list-style-type: none"> ◆ ความหมายและสำคัญของมารยาทไทย ◆ มารยาทไทยและมารยาทสังคม เช่น การแสดงความเคารพ การยืน การเดิน การนั่ง การนอน การรับของส่งของ การรับประทานอาหาร การแสดงกิริยาอาการ การทักทาย การสนทนา การใช้คำพูด
	๔. อธิบายคุณค่าทางวัฒนธรรมที่แตกต่างกันระหว่างกลุ่มคนในสังคมไทย	<ul style="list-style-type: none"> ◆ ประโยชน์และคุณค่าทางวัฒนธรรม ◆ ความแตกต่างทางวัฒนธรรมระหว่างกลุ่มคนภาคต่างๆ ในสังคมไทย ◆ แนวทางการรักษาวัฒนธรรม

ชั้น	ตัวชี้วัด	สาระการเรียนรู้แกนกลาง
	๕. ติดตามข้อมูล ข่าวสาร เหตุการณ์ต่างๆ ในชีวิตประจำวัน เลือกรับและใช้ข้อมูล ข่าวสารในการเรียนรู้ได้เหมาะสม	<ul style="list-style-type: none"> ◆ ข้อมูล ข่าวสาร เหตุการณ์ต่างๆ เช่น วิทยุโทรทัศน์ หนังสือพิมพ์ แหล่งข่าวต่างๆ สถานการณ์จริง ◆ ประโยชน์จากการติดตามข้อมูล ข่าวสาร เหตุการณ์ต่างๆ ◆ หลักการเลือกรับและใช้ข้อมูล ข่าวสาร จากสื่อต่างๆ รวมทั้งสื่อที่ไร้พรมแดน

สาระที่ ๒ หน้าที่พลเมือง วัฒนธรรม และการดำเนินชีวิตในสังคม

มาตรฐาน ส ๒.๒ เข้าใจระบบการเมืองการปกครองในสังคมปัจจุบัน ยึดมั่น ศรัทธาและธำรงรักษาไว้ซึ่ง การปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข

ชั้น	ตัวชี้วัด	สาระการเรียนรู้แกนกลาง
ป.๖	๑. เปรียบเทียบบทบาท หน้าที่ของ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและรัฐบาล	◆ บทบาท หน้าที่ ขององค์กรปกครองส่วน ท้องถิ่นและรัฐบาล
	๒. มีส่วนร่วมในกิจกรรมต่างๆ ที่ส่งเสริม ประชาธิปไตยในท้องถิ่นและประเทศ	◆ กิจกรรมต่างๆ เพื่อส่งเสริม ประชาธิปไตย ในท้องถิ่นและประเทศ
	๓. อภิปรายบทบาท ความสำคัญในการใช้ สิทธิออกเสียงเลือกตั้งตามระบอบ ประชาธิปไตย	<ul style="list-style-type: none"> ◆ การมีส่วนร่วมในการออกกฎหมาย ระเบียบ กติกา การเลือกตั้ง ◆ สอดส่องดูแลผู้มีพฤติกรรมกระทำผิด การเลือกตั้ง และแจ้งต่อเจ้าหน้าที่ ผู้รับผิดชอบ ◆ ตรวจสอบคุณสมบัติ ◆ การใช้สิทธิออกเสียงเลือกตั้งตามระบอบ ประชาธิปไตย

สาระที่ ๓ เศรษฐศาสตร์

มาตรฐาน ส ๓.๑ เข้าใจและสามารถบริหารจัดการทรัพยากรในการผลิตและการบริโภค การใช้ ทรัพยากรที่มีอยู่จำกัดได้อย่างมีประสิทธิภาพและคุ้มค่า รวมทั้งเข้าใจหลักการของเศรษฐกิจพอเพียงเพื่อการดำรงชีวิตอย่างมีดุลยภาพ

ชั้น	ตัวชี้วัด	สาระการเรียนรู้แกนกลาง
ป.๖	๑. อธิบายบทบาทของผู้ผลิตที่มีความรับผิดชอบ	<ul style="list-style-type: none"> ◆ บทบาทของผู้ผลิตที่มีคุณภาพ เช่น คำนึงถึงสิ่งแวดล้อม มีจรรยาบรรณ ความรับผิดชอบต่อสังคม วางแผนก่อนเริ่มลงมือทำกิจกรรมต่างๆ เพื่อลดความผิดพลาด และการสูญเสีย ฯลฯ ◆ ทักษะคติในการใช้ทรัพยากรอย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล ◆ ประโยชน์ของการผลิตสินค้าที่มีคุณภาพ
	๒. อธิบายบทบาทของผู้บริโภคที่รู้เท่าทัน	<ul style="list-style-type: none"> ◆ คุณสมบัติของผู้บริโภคที่ดี ◆ พฤติกรรมของผู้บริโภคที่บกพร่อง ◆ คุณค่าและประโยชน์ของผู้บริโภคที่รู้เท่าทันที่มีต่อตนเอง ครอบครัวและสังคม
	๓. บอกวิธีและประโยชน์ของการใช้ทรัพยากรอย่างยั่งยืน	<ul style="list-style-type: none"> ◆ ความหมาย และความจำเป็นของทรัพยากร ◆ หลักการและวิธีใช้ทรัพยากรให้เกิดประโยชน์สูงสุด (ลดการสูญเสียทุกประเภท) ◆ วิธีการสร้างจิตสำนึกให้คนในชาติรู้คุณค่าของทรัพยากรที่มีอยู่จำกัด ◆ วางแผนการใช้ทรัพยากร โดยประยุกต์เทคนิคและวิธีการใหม่ๆ ให้เกิดประโยชน์แก่สังคมและประเทศชาติ และทันกับสภาพทางเศรษฐกิจและสังคม

สาระที่ ๓ เศรษฐศาสตร์

มาตรฐาน ส ๓.๒ เข้าใจระบบและสถาบันทางเศรษฐกิจต่างๆ ความสัมพันธ์ทางเศรษฐกิจและความจำเป็นของการร่วมมือกันทางเศรษฐกิจในสังคมโลก

ชั้น	ตัวชี้วัด	สาระการเรียนรู้แกนกลาง
ป.๖	๑. อธิบายความสัมพันธ์ระหว่างผู้ผลิต ผู้บริโภค ธนาकार และรัฐบาล	<ul style="list-style-type: none"> ◆ ความสัมพันธ์ระหว่างผู้ผลิต ผู้บริโภค ธนาकार และรัฐบาล ที่มีต่อระบบเศรษฐกิจอย่างสังเขป เช่น การแลกเปลี่ยนสินค้าและบริการรายได้และรายจ่าย การออมกับธนาकार การลงทุน ◆ แผนผังแสดงความสัมพันธ์ของหน่วยเศรษฐกิจ ◆ ภาษีและหน่วยงานที่จัดเก็บภาษี ◆ สิทธิของผู้บริโภค และสิทธิของผู้ใช้แรงงานในประเทศไทย ◆ การหารายได้ รายจ่าย การออม การลงทุน ซึ่งแสดง ความสัมพันธ์ระหว่างผู้ผลิต ผู้บริโภค และรัฐบาล
	๒. ยกตัวอย่างการรวมกลุ่มทางเศรษฐกิจภายในท้องถิ่น	<ul style="list-style-type: none"> ◆ การรวมกลุ่มเชิงเศรษฐกิจเพื่อประสานประโยชน์ในท้องถิ่น เช่น กลุ่มออมทรัพย์ กลุ่มแม่บ้าน กองทุนหมู่บ้าน

สาระที่ ๔ ประวัติศาสตร์

มาตรฐาน ส ๔.๑ เข้าใจความหมาย ความสำคัญของเวลา และยุคสมัยทางประวัติศาสตร์ สามารถใช้วิธีการทางประวัติศาสตร์มาวิเคราะห์เหตุการณ์ต่างๆ อย่างเป็นระบบ

ชั้น	ตัวชี้วัด	สาระการเรียนรู้แกนกลาง
ป.๖	๑. อธิบายความสำคัญของวิธีการทางประวัติศาสตร์ในการศึกษาเรื่องราวทางประวัติศาสตร์อย่างง่าย	<ul style="list-style-type: none"> ◆ ความหมายและความสำคัญของวิธีการทางประวัติศาสตร์อย่างง่าย ที่เหมาะสมกับนักเรียน ◆ การนำวิธีการทางประวัติศาสตร์ไปใช้ศึกษา

ชั้น	ตัวชี้วัด	สาระการเรียนรู้แกนกลาง
		เรื่องราวในท้องถิ่น เช่น ความเป็นมาของ ภูมินามของสถานที่ในท้องถิ่น
	๒. นำเสนอข้อมูลจากหลักฐานที่หลากหลาย ในการทำความเข้าใจเรื่องราวสำคัญในอดีต	<ul style="list-style-type: none"> ◆ ตัวอย่างหลักฐานที่เหมาะสมกับนักเรียนที่นำมาใช้ในการศึกษาเหตุการณ์สำคัญในประวัติศาสตร์ไทย สมัยรัตนโกสินทร์ เช่น พระราชหัตถเลขาของรัชกาลที่ ๔ หรือ รัชกาลที่ ๕ กฎหมายสำคัญ ฯลฯ (เชื่อมโยงกับ มฐ. ส ๔.๓) ◆ สรุปรูปข้อมูลที่ได้จากหลักฐานทั้งความจริงและข้อเท็จจริง ◆ การนำเสนอข้อมูลที่ได้จากหลักฐานทางประวัติศาสตร์ด้วยวิธีการต่างๆ เช่น การเล่าเรื่อง การจัดนิทรรศการ การเขียนรายงาน

สาระที่ ๔ ประวัติศาสตร์

มาตรฐาน ส ๔.๒ เข้าใจพัฒนาการของมนุษยชาติจากอดีตจนถึงปัจจุบัน ในด้านความสัมพันธ์และการเปลี่ยนแปลงของเหตุการณ์อย่างต่อเนื่อง ตระหนักถึงความสำคัญและสามารถวิเคราะห์ผลกระทบที่เกิดขึ้น

ชั้น	ตัวชี้วัด	สาระการเรียนรู้แกนกลาง
ป.๖	๑. อธิบายสภาพสังคม เศรษฐกิจและการเมืองของประเทศเพื่อนบ้านในปัจจุบัน	<ul style="list-style-type: none"> ◆ ใช้แผนที่แสดงที่ตั้งและอาณาเขตของประเทศต่างๆ ในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ◆ สภาพสังคม เศรษฐกิจและการเมืองของประเทศเพื่อนบ้านของไทยโดยสังเขป ◆ ตัวอย่างความเหมือนและ ความต่างระหว่างไทยกับประเทศเพื่อนบ้าน เช่น ภาษา ศาสนา การปกครอง
	๒. บอกความสัมพันธ์ของกลุ่มอาเซียน	◆ ความเป็นมาของกลุ่มอาเซียนโดยสังเขป

	โดยสังเขป	<ul style="list-style-type: none"> ◆ สมาชิกของอาเซียนในปัจจุบัน ◆ ความสัมพันธ์ของกลุ่มอาเซียนทางเศรษฐกิจ และสังคมในปัจจุบันโดยสังเขป
--	-----------	--

สาระที่ ๔ ประวัติศาสตร์

มาตรฐาน ส ๔.๓ เข้าใจความเป็นมาของชาติไทย วัฒนธรรม ภูมิปัญญาไทย มีความรัก ความภูมิใจและธำรงความเป็นไทย

ชั้น	ตัวชี้วัด	สาระการเรียนรู้แกนกลาง
ป.๖	๑. อธิบายพัฒนาการของไทยสมัยรัตนโกสินทร์ โดยสังเขป	<ul style="list-style-type: none"> ◆ การสถาปนาอาณาจักรรัตนโกสินทร์โดยสังเขป ◆ ปัจจัยที่ส่งเสริมความเจริญรุ่งเรืองทางเศรษฐกิจและการปกครองของไทย ในสมัยรัตนโกสินทร์ ◆ พัฒนาการของไทยสมัยรัตนโกสินทร์ โดยสังเขปตามช่วงเวลาต่างๆ เช่น สมัยรัตนโกสินทร์ตอนต้น สมัยปฏิรูปประเทศ และสมัยประชาธิปไตย ◆ ผลงานของบุคคลสำคัญทางด้านต่างๆ ในสมัยรัตนโกสินทร์ เช่น พระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราช สมเด็จพระบรมราชเจ้ามหาสุรสิงหนาท พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ◆ ภูมิปัญญาไทยสมัยรัตนโกสินทร์ เช่น ศิลปกรรม วรรณกรรม
	๒. อธิบายปัจจัยที่ส่งเสริมความเจริญรุ่งเรืองทางเศรษฐกิจและการปกครองของไทยสมัยรัตนโกสินทร์	
	๓. ยกตัวอย่างผลงานของบุคคลสำคัญด้านต่างๆสมัยรัตนโกสินทร์	
	๔. อธิบายภูมิปัญญาไทยที่สำคัญสมัยรัตนโกสินทร์ที่น่าภาคภูมิใจ และควรค่าแก่การอนุรักษ์ไว้	

สาระที่ ๕ ภูมิศาสตร์

มาตรฐาน ส ๕.๑ เข้าใจลักษณะทางกายภาพของโลกและความสัมพันธ์ของสรรพสิ่งซึ่งมีผลต่อกัน ใช้แผนที่ และเครื่องมือทางภูมิศาสตร์ในการค้นหา วิเคราะห์ และสรุปข้อมูลตามกระบวนการทางภูมิศาสตร์ ตลอดจนใช้ภูมิสารสนเทศอย่างมีประสิทธิภาพ

ชั้น	ตัวชี้วัด	สาระการเรียนรู้แกนกลาง
ป.๖	๑. สืบค้นและอธิบายข้อมูลลักษณะทาง	◆ เครื่องมือทางภูมิศาสตร์ (แผนที่ รูปถ่ายทาง

	ภายภาพของประเทศไทย ด้วยแผนที่ รูปถ่ายทางอากาศ และภาพจาก ดาวเทียม	อากาศ และภาพจากดาวเทียม) ที่แสดงลักษณะ ทางกายภาพของประเทศไทย
	๒. อธิบายความสัมพันธ์ระหว่าง ลักษณะทางกายภาพกับภัยพิบัติ ใน ประเทศไทย เพื่อเตรียมพร้อม รับมือ ภัยพิบัติ	♦ ความสัมพันธ์ระหว่างลักษณะทาง กายภาพ กับภัยพิบัติในประเทศไทย เช่น อุทกภัย แผ่นดินไหว วาตภัย สึนามิ ภัยแล้ง ดินถล่ม และโคลนถล่ม ♦ การเตรียมพร้อมรับมือภัยพิบัติ

สาระที่ ๕ ภูมิศาสตร์

มาตรฐาน ส ๕.๒ เข้าใจปฏิสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับสิ่งแวดล้อมทางกายภาพที่ก่อให้เกิดการ
 สร้างสรรค์ วิถีการดำเนินชีวิต มีจิตสำนึกและมีส่วนร่วมในการจัดการทรัพยากร
 และสิ่งแวดล้อม เพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน

ชั้น	ตัวชี้วัด	สาระการเรียนรู้แกนกลาง
ป.๖	๑. วิเคราะห์ปฏิสัมพันธ์ระหว่าง สิ่งแวดล้อมทางกายภาพกับลักษณะ กิจกรรมทางเศรษฐกิจและสังคมใน ประเทศไทย	♦ สิ่งแวดล้อมทางกายภาพกับลักษณะกิจกรรม ทางเศรษฐกิจและสังคม (ประชากร เศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม) ในประเทศไทย ♦ ปฏิสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับสิ่งแวดล้อม
	๒. วิเคราะห์การเปลี่ยนแปลงทาง กายภาพของประเทศไทยในอดีตกับ ปัจจุบัน และผลที่เกิดขึ้นจากการ เปลี่ยนแปลง	♦ การเปลี่ยนแปลงทางกายภาพของประเทศไทย ♦ ผลจากการเปลี่ยนแปลงทางกายภาพที่มีต่อ กิจกรรมทางเศรษฐกิจและสังคม (ประชากร เศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม) ของประเทศ ไทยในอดีตกับปัจจุบัน
	๓. นำเสนอตัวอย่างที่สะท้อนให้เห็นผล จากการรักษาและทำลายทรัพยากร และสิ่งแวดล้อม และเสนอแนวทางใน การจัดการที่ยั่งยืนในประเทศไทย	♦ ผลจากการรักษาและการทำลายสิ่งแวดล้อมใน ประเทศไทย ♦ แนวทางการจัดการทรัพยากรและสิ่งแวดล้อม ที่ยั่งยืนโดยมีจิตสำนึกรู้คุณค่า

คำอธิบายรายวิชา

ส ๑๖๑๐๑ สังคมศึกษา

กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม

ชั้นประถมศึกษาปีที่ ๖

เวลา ๘๐ ชั่วโมง / ปี

.....

ศึกษาประวัติ ความสำคัญของพระพุทธศาสนาในฐานะเป็นศาสนาประจำชาติ หรือความสำคัญของศาสนาที่ตนนับถือ พุทธประวัติ หรือประวัติศาสนาที่ตนนับถือ แบบอย่างการดำเนินชีวิต และ ศาสนิกชน ตัวอย่าง ความสำคัญของพระรัตนตรัย ไตรสิกขา และหลักธรรมโอวาท ๓ ในพระพุทธศาสนา หรือหลักธรรมของศาสนาที่ตนนับถือตามที่กำหนด การทำความดีของบุคคลในประเทศตามหลักศาสนา คุณของพระรัตนตรัย ความหมายของสติสัมปชัญญะ สมาธิและปัญญา วิธีปฏิบัติและประโยชน์ของการบริหารจัดการจิตและเจริญปัญญา หลักธรรมของศาสนาที่ตนนับถือ หลักธรรมสำคัญของศาสนาต่างๆ ลักษณะสำคัญของศาสนพิธีและพิธีกรรมของศาสนาอื่นๆ ความรู้เกี่ยวกับสถานที่ต่างๆใน ศาสนสถานในเวียงสรวงดอก มรรยาทของความเป็นศาสนิกชนที่ดี ประโยชน์ของการเข้าร่วมในศาสนพิธี พิธีกรรม และกิจกรรมในวันสำคัญทางศาสนา ขั้นตอนการแสดงตนเป็นพุทธมามกะ ตามหลักการของวิถีพุทธ บทบาทของผู้ผลิตที่มีความรับผิดชอบ บทบาทของผู้บริโภคที่รู้เท่าทัน วิธีและประโยชน์ของการใช้ทรัพยากรอย่างยั่งยืน ความสัมพันธ์ระหว่างผู้ผลิต ผู้บริโภค ธนาकारและรัฐบาล การรวมกลุ่มทางเศรษฐกิจภายในท้องถิ่น ตามวิถีวิถีพอเพียง ลักษณะทางกายภาพของประเทศไทยด้วยเครื่องมือทางภูมิศาสตร์ แผนที่ รูปถ่ายทางอากาศ ภาพจากดาวเทียม ลักษณะทางกายภาพกับภัยพิบัติของประเทศไทย และการรับมือภัยพิบัติ ปฏิสัมพันธ์ระหว่างสิ่งแวดล้อมทางกายภาพกับลักษณะกิจกรรมทางเศรษฐกิจและสังคม ปฏิสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับสิ่งแวดล้อมในประเทศไทย การเปลี่ยนแปลงทางกายภาพของประเทศไทย ผลจากการเปลี่ยนแปลงทางกายภาพที่มีต่อกิจกรรมทางเศรษฐกิจและสังคม นำเสนอตัวอย่างที่สะท้อนให้เห็นผลจากการรักษาและทำลายทรัพยากรและสิ่งแวดล้อมในประเทศไทย แนวทางในการจัดการทรัพยากรและสิ่งแวดล้อมที่ยั่งยืนโดยมีจิตสำนึกรู้คุณค่า โดยการบูรณาการการเรียนรู้ แบบโครงการมีการอธิบาย อภิปราย วิเคราะห์ เปรียบเทียบ ยกตัวอย่าง สรุปความ การสำรวจ ตรวจสอบ การสืบค้นข้อมูล ปฏิบัติตนตามหลักธรรมของศาสนาที่ตนนับถือได้อย่างเหมาะสม มีมารยาท แสดงตนเป็นศาสนิกชนของศาสนาที่ตนนับถือ แสดงออกถึงมารยาทไทยได้เหมาะสม ถูกกาลเทศะ

เพื่อให้เห็นคุณค่า ชื่นชมการทำทำความดีของบุคคลในประเทศตามหลักศาสนา เห็นคุณค่าของวัฒนธรรมไทย สามารถนำความรู้ไปใช้ประโยชน์ในชีวิตประจำวัน รักชาติ ศาสน์ กษัตริย์ ซื่อสัตย์สุจริต มีวินัย ใฝ่เรียนรู้ อยู่อย่างพอเพียง มุ่งมั่นในการทำงาน รักความเป็นไทย มีจิตสาธารณะ มีคุณธรรมจริยธรรม และค่านิยมที่เหมาะสม ตามแนววิถีพุทธ วิถีพอเพียง วิถีเวียงสรวงดอก

รหัสตัวชี้วัด (รายปี)

ส ๑.๑ ป.๖/๑,ป.๖/๒ , ป.๖/๓,ป.๖/๔ , ป.๖/๕ , ป.๖/๖,ป.๖/๗ , ป.๖/๘,ป.๖/๙

ส ๑.๒ ป.๖/๑, ป.๖/๒ , ป.๖/๓,ป.๖/๔

ส ๓.๑ ป.๖/๑, ป.๖/๒ , ป.๖/๓

ส ๓.๒ ป.๖/๑, ป.๖/๒

ส ๕.๑ ป.๖/๑, ป.๖/๒

ส ๕.๒ ป.๖/๑,ป.๖/๒, ป.๖/๓

รวมทั้งหมด ๒๓ ตัวชี้วัด

โครงสร้างรายวิชา

รายวิชา พื้นฐาน

ส๑๖๑๐๑ สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม

ชั้นประถมศึกษาปีที่ ๖

เวลา ๘๐ ชั่วโมง / ปี

หน่วยการเรียนรู้	มาตรฐานการเรียนรู้/ ตัวชี้วัด	เวลา (ชั่วโมง)	สัดส่วนคะแนน	
			ย่อย	รวม
หน่วยที่ ๑ ประวัติและ ความสำคัญของพระพุทธศาสนาและศาสนาอื่น -ความสำคัญของพุทธศาสนาหรือศาสนาที่ตนนับถือ -พุทธประวัติ พุทธสาวก พุทธสาวิกา -หลักธรรมในพุทธศาสนาหรือศาสนาที่ตนนับถือ -ตัวอย่างการทำความดีของบุคคลในประเทศ -การพัฒนาจิตตามแนวทางของศาสนาที่ตนนับถือ -การปฏิบัติตนตามหลักศาสนาที่ตนนับถือ -หลักธรรมสำคัญของศาสนาที่ตนนับถือ -ศาสนพิธีและการปฏิบัติตนอย่างเหมาะสม -การนำหลักธรรมสำคัญมาใช้ในชีวิตประจำวัน	ส ๑.๑ ป.๖/๑ ป.๖/๒ ป.๖/๓ ป.๖/๔ ป.๖/๕ ป.๖/๖ ป.๖/๗ ป.๖/๘ ป.๖/๙	๒๐	๑๕	๓๕
หน่วยที่ ๒ การปฏิบัติตนเป็นศาสนิกชนที่ดีตามหลักการวิถีพุทธ -ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับสถานที่ต่างๆภายในวัด -มารยาทของศาสนิกชน -ระเบียบพิธีการในการทำบุญงานอวมงคล -การปฏิบัติตนที่ถูกต้องในศาสนพิธี -การแสดงตนเป็นพุทธมามกะ	ส ๑.๒ ป.๖/๑ ป.๖/๒ ป.๖/๓ ป.๖/๔	๑๒	๑๐	

หน่วยที่ ๓ การบริหารจัดการทรัพยากรในการผลิตและการบริโภค -บทบาทของผู้ผลิตที่มีคุณภาพ -คุณสมบัติของผู้บริโภคที่ดี -หลักการและวิธีใช้ทรัพยากรให้เกิดประโยชน์สูงสุด -การวางแผนการใช้ทรัพยากร -ความสัมพันธ์ระหว่างผู้ผลิต ผู้บริโภค ธนาคาร และรัฐบาลที่มีต่อระบบเศรษฐกิจ -การรวมกลุ่มเชิงเศรษฐกิจเพื่อประสานประโยชน์ในท้องถิ่น	ส ๓.๑ ป.๖/๑ , ป.๖/๒ , ป.๖/๓ ส ๓.๒ ป.๖/๑ , ป.๖/๒	๘	๑๐	
--	---	---	----	--

หน่วยการเรียนรู้	มาตรฐานการเรียนรู้/ ตัวชี้วัด	เวลา (ชั่วโมง)	สัดส่วนคะแนน	
			ย่อย	รวม
หน่วยที่ ๔ เครื่องมือทางภูมิศาสตร์ -เครื่องมือทางภูมิศาสตร์ที่แสดงลักษณะทางกายภาพของประเทศไทย	ส ๕.๑ ป.๖/๑	๘	๗	๓๕
หน่วยที่ ๕ ภัยพิบัติทางธรรมชาติ -ความสัมพันธ์ระหว่างลักษณะทางกายภาพกับภัยพิบัติของประเทศไทย -การเตรียมพร้อมรับมือภัยพิบัติ	ส ๕.๑ ป.๖/๒	๘	๗	
หน่วยที่ ๖ ความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับสิ่งแวดล้อม -สิ่งแวดล้อมทางกายภาพกับลักษณะกิจกรรมทางเศรษฐกิจและสังคมในประเทศไทย -ปฏิสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับสิ่งแวดล้อม	ส ๕.๒ ป.๖/๑	๘	๗	
หน่วยที่ ๗ ลักษณะและการเปลี่ยนแปลงทางกายภาพ -การเปลี่ยนแปลงทางกายภาพของประเทศไทย -ผลจากการเปลี่ยนแปลงทางกายภาพที่มีต่อกิจกรรมทางเศรษฐกิจและสังคมของประเทศไทยในอดีตกับปัจจุบัน	ส ๕.๒ ป.๖/๒	๗	๗	
หน่วยที่ ๘ การจัดการทรัพยากรและสิ่งแวดล้อม -ผลจากการรักษาและทำลายทรัพยากรและสิ่งแวดล้อมใน	ส ๕.๒ ป.๖/๓	๘	๗	

ประเทศไทย -แนวทางในการจัดการทรัพยากรและสิ่งแวดล้อมที่ยั่งยืน			
ระหว่างปี		๗๙	๗๐
ปลายปี (สรุปรายวิชา)	การทดสอบ	๑	๓๐
รวม		๘๐	๑๐๐

คำอธิบายรายวิชา

ส ๑๖๑๐๒ ประวัติศาสตร์
ชั้นประถมศึกษาปีที่ ๖

กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม
เวลา ๔๐ ชั่วโมง

.....

ศึกษาความสำคัญของวิธีการทางประวัติศาสตร์ในการศึกษาเรื่องราวทางประวัติศาสตร์อย่างง่าย ๆ ข้อมูลจากหลักฐานที่หลากหลายในการทำความเข้าใจเรื่องราวสำคัญในอดีต สภาพสังคม เศรษฐกิจและการเมืองของประเทศเพื่อนบ้านในปัจจุบัน ความสัมพันธ์ของกลุ่มอาเซียน พัฒนาการของไทย สมัยรัตนโกสินทร์โดยสังเขป ปัจจัยที่ส่งเสริมความเจริญรุ่งเรืองทางเศรษฐกิจและการปกครองของไทยสมัยรัตนโกสินทร์ ผลงานของบุคคลสำคัญด้านต่างๆสมัยรัตนโกสินทร์ ภูมิปัญญาไทยที่สำคัญสมัยรัตนโกสินทร์ที่นำมาภาคภูมิใจ และควรค่าแก่การอนุรักษ์ไว้ ประวัติศาสตร์เมืองเชียงใหม่ มรดกทางวัฒนธรรมและบุคคลสำคัญของจังหวัดเชียงใหม่

โดยการบูรณาการการเรียนรู้ แบบโครงงาน มีการอธิบาย อภิปราย วิเคราะห์ เปรียบเทียบ ยกตัวอย่าง สรุปความ การสืบเสาะหาความรู้ การสำรวจ ตรวจสอบ การสืบค้นข้อมูล สามารถนำเสนองาน โดยใช้สื่อทางเทคโนโลยี

เพื่อให้เห็นคุณค่าของวัฒนธรรมไทย รักชาติ ศาสน์ กษัตริย์ ซื่อสัตย์สุจริต มีวินัย ใฝ่เรียนรู้ อยู่อย่างพอเพียงตามวิถีพอเพียง มุ่งมั่นในการทำงาน มีความกล้าในการตัดสินใจ รักความเป็นไทย และท้องถิ่นเวียงสวนดอก มีจิตสาธารณะ เห็นคุณค่าของการนำความรู้ไปใช้ในชีวิตประจำวัน ตามวิถีเวียงสวนดอก มีคุณธรรม จริยธรรม และค่านิยมที่เหมาะสมตามแนวทางวิถีเวียงสวนดอก

รหัสตัวชี้วัด (รายปี)

ส ๔.๑ ป.๖/๑ , ป.๖/๒

ส ๔.๒ ป.๖/๑ ,ป.๖/๒

ส ๔.๓ ป.๖/๑ ,ป.๖/๒ , ป.๖/๓ ,ป.๖/๔

รวมทั้งสิ้น ๘ ตัวชี้วัด

โครงสร้างรายวิชา

รายวิชาพื้นฐาน

ชั้นประถมศึกษาปีที่ ๖

รหัส/รายวิชา ส๑๖๑๐๒ ประวัติศาสตร์

เวลา ๔๐ ชั่วโมง / ปี

หน่วยการเรียนรู้	มาตรฐานการเรียนรู้/ ตัวชี้วัด	เวลา (ชั่วโมง)	สัดส่วนคะแนน	
			สอบย่อย	รวม
หน่วยที่ ๑ วิธีการทางประวัติศาสตร์ -ความสำคัญของวิธีการทางประวัติศาสตร์ในการศึกษา เรื่องราวทางประวัติศาสตร์อย่างง่ายๆ -หลักฐานที่หลากหลายในการทำความเข้าใจเรื่องราว สำคัญในอดีต	ส ๔.๑ ป ๖/๑ ป ๖/๒	๑๐	๒๐	๓๕
หน่วยที่ ๒ ความสัมพันธ์กับประเทศเพื่อนบ้าน -สภาพสังคม เศรษฐกิจและการเมืองของประเทศ เพื่อนบ้านในปัจจุบัน -ความสัมพันธ์ของกลุ่มอาเซียนโดยสังเขป	ส ๔.๒ ป ๖/๑ ป ๖/๒	๑๐	๑๕	
หน่วยที่ ๓ ประวัติศาสตร์รัตนโกสินทร์ -พัฒนาการของไทยสมัยรัตนโกสินทร์ - ปัจจัยที่ส่งเสริมความเจริญ รุ่งเรืองทางเศรษฐกิจและ การปกครองของไทยสมัยรัตนโกสินทร์ -ผลงานของบุคคลสำคัญด้านต่างๆสมัยรัตนโกสินทร์ -ภูมิปัญญาไทยที่สำคัญสมัยรัตนโกสินทร์	ส ๔.๓ ป ๖/๑ ป ๖/๒	๙	๑๕	๓๕
หน่วยที่ ๔ ภูมิปัญญาและมรดกทางวัฒนธรรมของ จังหวัดเชียงใหม่ -ประวัติศาสตร์เมืองเชียงใหม่	ส ๔.๓ ป ๖/๓ ป ๖/๔	๑๐	๒๐	

มรดกทางวัฒนธรรมและบุคคลสำคัญของชุมชนเวียง สวนดอก และจังหวัดเชียงใหม่			
ระหว่างปี		๓๙	๗๐
ปลายปี (สรุปรายวิชา)	การทดสอบ	๑	๓๐
รวม		๔๐	๑๐๐

คำอธิบายรายวิชาเพิ่มเติม

รายวิชา หน้าที่พลเมือง รหัสวิชา ส ๑๖๒๓๖ กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและ
วัฒนธรรม
ชั้นประถมศึกษาปีที่ ๖ เวลา ๔๐ ชั่วโมง / ปี

.....

ศึกษาเกี่ยวกับกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับชีวิตประจำวันของครอบครัวและชุมชน ความหมาย ประเภท และการเปลี่ยนแปลงวัฒนธรรมตามกาลเวลาและการดำรงรักษาวัฒนธรรมอันดีงาม มารยาทไทย คุณค่าทาง วัฒนธรรมที่แตกต่างกันระหว่างกลุ่มคนในสังคมไทย การรับรู้ข้อมูลข่าวสาร เหตุการณ์ต่างๆ ใน ชีวิตประจำวัน จากสื่อหลากหลายประเภท บทบาท หน้าที่ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและรัฐบาล กิจกรรมต่างๆ ที่ส่งเสริมประชาธิปไตยในท้องถิ่นและประเทศ บทบาท ความสำคัญในการใช้สิทธิออกเสียง เลือกตั้งตามระบอบประชาธิปไตย

โดยการบูรณาการการเรียนรู้ แบบโครงงานมีการอธิบาย อภิปราย วิเคราะห์ เปรียบเทียบ ยกตัวอย่าง สรุปความ การสืบเสาะหาความรู้ การสำรวจ ตรวจสอบ การสืบค้นข้อมูล เพื่อให้เกิดความรู้ ความคิด ความเข้าใจ สามารถนำเสนอสื่อสาร สิ่งที่เรียนรู้ มีความสามารถในการตัดสินใจ

เพื่อให้เห็นคุณค่าของวัฒนธรรมไทย รักษาดี ศาสน์ กษัตริย์ ซื่อสัตย์สุจริต มีวินัย ใฝ่เรียนรู้ อยู่อย่าง พอเพียง มุ่งมั่นในการทำงาน รักความเป็นไทย มีจิตสาธารณะ เห็นคุณค่าของการนำความรู้ไปใช้ใน ชีวิตประจำวัน มีคุณธรรมจริยธรรม และค่านิยมที่เหมาะสม

ผลการเรียนรู้ที่คาดหวัง (ตัวชี้วัด)

ส ๒.๑ ป.๖/๑, ป.๖/๒ , ป.๖/๓ ,ป.๖/๔ , ป.๖/๕

ส ๒.๒ ป.๖/๑, ป.๖/๒ , ป.๖/๓

รวมทั้งสิ้น ๘ ตัวชี้วัด

โครงสร้างรายวิชา

รายวิชาเพิ่มเติม

ชั้นประถมศึกษาปีที่ ๖

รหัส/รายวิชา ส๑๖๒๓๖ หน้าที่พลเมือง

เวลา ๔๐ ชั่วโมง/ปี

หน่วยการเรียนรู้	มาตรฐานการเรียนรู้ ตัวชี้วัด	เวลา (ชั่วโมง)	สัดส่วนคะแนน	
			ย่อย	รวม
หน่วยที่ ๑ การปฏิบัติตนเป็นพลเมืองดี -กฎหมายที่เกี่ยวข้องกับชีวิตประจำวัน -ความหมาย ประเภทของวัฒนธรรมและ แนวทางการธำรงรักษาวัฒนธรรมไทย -มารยาทไทยและมารยาทสังคม -ประโยชน์ และคุณค่าของวัฒนธรรม -การธำรงรักษาวัฒนธรรมไทย -ความแตกต่างทางวัฒนธรรมระหว่างกลุ่มคนภาค ต่างๆในสังคมไทย -หลักการเลือกรับและใช้ข้อมูลข่าวสารจากสื่อต่างๆ -ประโยชน์จากการติดตามข้อมูล ข่าวสาร เหตุการณ์ต่างๆ	ส ๒.๑	(๒๐)		
	ป.๖/๑	๓	๕	
	ป.๖/๒	๓	๕	
	ป.๖/๓	๓	๕	
	ป.๖/๔	๒	๔	
		๒	๔	
		๓	๔	
	ป.๖/๕	๒	๔	
		๒	๔	๓๕
หน่วยที่ ๒ การเมืองการปกครอง -บทบาทหน้าที่ขององค์กรปกครองส่วน ท้องถิ่นและรัฐบาล -กิจกรรมส่งเสริมประชาธิปไตย -การใช้สิทธิออกเสียงเลือกตั้งตามระบอบ ประชาธิปไตย	ส ๒.๒	(๑๙)		
	ป.๖/๑	๕	๑๐	
	ป.๖/๒	๕	๑๕	๓๕
	ป.๖/๓	๕	๕	

-การมีส่วนร่วมในระบอบประชาธิปไตย		๔	๕
ระหว่างปี		๓๙	๗๐
ปลายปี (สรุปรายวิชา)	การทดสอบ	๑	๓๐
รวม		๔๐	๑๐๐

๖. แนวทางการจัดการเรียนรู้

การจัดการเรียนรู้กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม ให้มีคุณภาพในทุกรายวิชา และทุกชั้นปีได้นั้นจะต้องจัดให้เหมาะสมกับวัยและวุฒิภาวะของผู้เรียนโดยให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการจัดการเรียนรู้ของตนเอง พัฒนาและขยายความคิดของตนเองจากความรู้ที่ได้เรียน ผู้เรียนต้องได้เรียนสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม ทั้งในส่วนกว้างและลึก

หลักการเรียนการสอนกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรมให้มีประสิทธิภาพ ได้แก่

๑. จัดการเรียนการสอนที่มีความหมาย โดยเน้นแนวคิดที่สำคัญ ที่ผู้เรียนสามารถนำไปใช้ทั้งในและนอกโรงเรียนได้ เป็นแนวคิด ความรู้ที่คงทน ยั่งยืนมากกว่าที่จะศึกษาในสิ่งที่เป็นเนื้อหา ข้อเท็จจริงที่มากมายกระจัดกระจาย แต่ไม่เป็นแก่นสาร

๒. จัดการเรียนการสอนที่บูรณาการ โดยบูรณาการตั้งแต่หลักสูตร หัวข้อที่จะเรียนเชื่อมโยงเหตุการณ์ พัฒนาการต่างๆ ทั้งในอดีตและปัจจุบันที่เกิดขึ้นในโลกเข้าด้วยกัน บูรณาการความรู้ ทักษะ ค่านิยมและจริยธรรม ลงสู่การปฏิบัติจริง ด้วยการใช้แหล่งความรู้ สื่อและเทคโนโลยีต่างๆและสัมพันธ์กับวิชาต่างๆ

๓. จัดการเรียนการสอนที่เน้นการพัฒนา ค่านิยม จริยธรรม จัดหัวข้อหน่วยการเรียนรู้ที่สะท้อน ค่านิยม จริยธรรม ปทัสถานในสังคม การนำไปใช้จริงในการดำเนินชีวิต ช่วยให้ผู้เรียนได้คิดอย่างมีวิจรรย์ญาณ ตัดสินใจแก้ปัญหาต่างๆ ยอมรับและเข้าใจความคิดเห็นที่แตกต่างไปจากตน และรับผิดชอบต่อสังคมส่วนรวม

๔. จัดการเรียนการสอนแบบบูรณาการที่ท้าทาย คาดหวังให้ผู้เรียนได้บรรลุเป้าหมายที่วางไว้ ทั้งในส่วนตัวตนและการเป็นสมาชิกกลุ่ม ให้ผู้เรียนใช้วิธีการสืบเสาะ จัดการกับการเรียนรู้ของตนเอง ใส่ใจและเคารพ ในความคิดของผู้เรียน

๕. จัดการเรียนการสอนรูปแบบโครงงานเป็นฐานที่เน้นการปฏิบัติ ให้ผู้เรียนได้พัฒนาการคิดตัดสินใจ สร้างสรรค์ความรู้ด้วยตนเอง จัดการตัวเองได้ มีวินัยในตนเองทั้งด้านการเรียนและการดำเนินชีวิต เน้นการจัดกิจกรรมที่เป็นจริง เพื่อให้ผู้เรียนนำความรู้ ความสามารถไปใช้ในชีวิตจริง

ครูผู้สอนกลุ่มสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม ต้องมีความเชื่อว่าผู้เรียนทุกคนเรียนรู้ได้ ถึงแม้ว่าผู้เรียนจะมีความแตกต่างกันทางด้านปัจเจกบุคคลแต่ก็สามารถบรรลุเป้าหมายแห่งความสำเร็จได้ในระดับเดียวกันแต่อาจจะต่างกันในเรื่องระยะเวลา

๗. การวัดและประเมินผล

เนื่องจากการเรียนรู้ในกลุ่มสาระการเรียนรู้สาระเพิ่มเติม ศาสนา มุ่งพัฒนาให้ผู้เรียนมีความรู้ ทักษะ กระบวนการคุณธรรมและค่านิยมที่ดีงาม มุ่งให้ผู้เรียนเป็นผู้ลงมือปฏิบัติแสวงหาความรู้ มีการทำโครงการ เป็นผู้ผลิตผลงาน มีการทำงานกลุ่มและจัดทำแฟ้มสะสมงานด้วย

ในการวัดและประเมินผลเพื่อให้ได้ข้อมูลที่เน้นความสามารถและคุณลักษณะที่แท้จริงของผู้เรียน จะต้องใช้วิธีการและเครื่องมือที่หลากหลาย เช่น

๑. การทดสอบ เป็นการประเมินเพื่อตรวจสอบการเรียนรู้ ความคิด ความก้าวหน้าในสาระการเรียนรู้ มีเครื่องมือวัดหลายแบบ เช่นแบบเลือกตอบ แบบเขียนตอบ แบบบรรยาย แบบเติมคำสั้นๆ แบบถูกผิด แบบจับคู่ เป็นต้น

๒. การสังเกต เป็นการประเมินพฤติกรรม อารมณ์ การมีปฏิสัมพันธ์ของผู้เรียน ความสัมพันธ์ในระหว่างการทำงานกลุ่ม ความร่วมมือในการทำงาน ความอดทน วิธีการแก้ปัญหา การใช้เครื่องมืออุปกรณ์ต่างๆในระหว่างการเรียนรู้การสอน ซึ่งผู้สอนสามารถสังเกตได้ตลอดเวลา

๓. การสัมภาษณ์ เป็นการสนทนาซักถามพูดคุยเพื่อค้นหาข้อมูลที่ไม่อาจพบเห็นอย่างชัดเจน ในสิ่งที่นักเรียนประพฤติปฏิบัติในการทำงาน โครงการ การทำงานกลุ่ม กิจกรรมประจำวัน ผู้ให้ข้อมูลอาจเป็นนักเรียนเอง เพื่อนร่วมงาน รวมทั้งผู้ปกครองนักเรียนด้วย

๔. การประเมินภาคปฏิบัติ เป็นการประเมินการกระทำ การปฏิบัติงาน เพื่อประเมินการสร้างผลงาน ชิ้นงานให้สำเร็จ การสาธิต การแสดงออกถึงทักษะและความสามารถของผู้เรียนให้ปรากฏในงานที่สร้างขึ้น การประเมินภาคปฏิบัติจะต้องจัดทำเครื่องมือประเมิน โดยผู้สอนจัดทำประเด็นการประเมิน และองค์ประกอบการประเมินและเครื่องมือประกอบการประเมินด้วย

๕. การประเมินแฟ้มสะสมงาน เป็นการประเมินความสามารถในการผลิตผลงาน การบูรณาการความรู้ ประสบการณ์ ความพยายาม ความรู้สึก ความคิดเห็นของนักเรียน การรวบรวมผลงาน การคัดเลือกผลงาน การสะท้อนความคิดเห็นต่อผลงาน รวมทั้งการประเมินผลงาน

๘. สื่อการเรียนรู้ แหล่งการเรียนรู้

การเรียนสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม ต้องมีชีวิตชีวา มีสีสันของการทำกิจกรรมต่างๆ ทั้งในและนอกห้องเรียน เครื่องมืออุปกรณ์การเรียน อาจมีตั้งแต่ของง่ายๆ เช่น กระดาษ ดินสอ ไปจนถึงอุปกรณ์การสื่อสารเทคโนโลยี คอมพิวเตอร์ บุคคล ภูมิปัญญาท้องถิ่น ฯลฯ นอกจากนั้น การให้ผู้เรียนได้มีประสบการณ์ตรงด้วยการลงมือปฏิบัติจริง ก็ถือเป็นสื่อและแหล่งการเรียนรู้ที่สำคัญด้วย

ห้องเรียน ประกอบด้วยสื่อ อุปกรณ์การเรียนต่างๆ มีลูกโลก แผนที่ให้ผู้เรียนสัมผัสจับต้องได้ มีแหล่งความรู้ เอกสารหลักฐาน ของจริง ของจำลอง มีสื่อประกอบคอมพิวเตอร์ สื่อการเรียนการสอนที่ทันสมัย ซอฟต์แวร์ เพื่อการสืบค้นข้อมูล และสื่อต่างๆที่ใช้เพื่อการเรียนรู้สิ่งที่เป็นไปตามสภาพที่เป็นจริง

เกณฑ์ในการคัดเลือกสื่อและแหล่งการเรียนรู้ ได้แก่

๑. สามารถสนองมาตรฐานการเรียนรู้และเป้าหมายของโรงเรียนได้
๒. สารในสื่อเหล่านั้นสะท้อนให้เห็นการให้ผู้เรียนได้เข้าใจ
๓. ส่งเสริมให้ผู้เรียนได้พัฒนาทักษะการตัดสินใจ แก้ปัญหา ส่งเสริมการคิดวิจารณ์ญาณ
๔. ส่งเสริมการพัฒนาความเป็นพลเมืองดี
๕. เนื้อหาสาระถูกต้อง ทันสมัยและเป็นปัจจุบัน
๖. ตอบสนองความต้องการของผู้เรียน ครุ เหมาะสมกับวัยวุฒิภาวะและความสามารถของผู้เรียน
๗. ให้สาระทั้งในแนวลึกและกว้างขวาง
๘. จัดเตรียมให้ครูเห็นแนวทางการนำไปใช้สอน การออกแบบกิจกรรมการเรียนการสอน
๙. เอื้อต่อการให้ครูออกแบบการสอนที่สนองรูปแบบการเรียนที่หลากหลายของผู้เรียน
๑๐. เอื้อต่อการให้ครูได้ออกแบบการสอนที่บูรณาการกับวิชาอื่นๆ

รายชื่อผู้ทรงคุณวุฒิด้านหลักสูตรครูพระสอนศีลธรรมแบบบูรณาการ

๑. พระครูสิริสุตานุยุต,ผศ.ดร.	ผู้อำนวยการวิทยาลัยสงฆ์ลำพูน
๒. รศ.ดร.ปรุทม์ บุญศรีตัน	มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ ผู้เชี่ยวชาญทางด้าน
พระพุทธศาสนา
๓. รศ.ดร.สัญญา สะสอง	มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่ ผู้เชี่ยวชาญทางการ
พัฒนาเทคนิคและวิธีการสอน
๔. ผศ.ยุรธร จีนา	มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลล้านนา ผู้เชี่ยวชาญ
ทางด้านจิตวิทยาการศึกษา
๕. รศ.อุเทน ปัญโญ	มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ ผู้เชี่ยวชาญทางการวัดผลและ

- ประเมินผลหลักสูตรการสอน
๖. ผศ.เกษตร แก้วภักดี มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลล้านนา ผู้เชี่ยวชาญ
ทางด้านสื่อและนวัตกรรมการสอน
๗. ดร.ศรีไพร จันท์เขียว ผู้เชี่ยวชาญทางการพัฒนาหลักสูตรครูพระสอน
ศีลธรรมแบบบูรณาการ
๘. ผศ.ดร.โผน นามณี มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตล้านนา
ผู้เชี่ยวชาญทางด้านแผนการจัดการเรียนรู้
๙. ดร.จิตติรัตน์ วลีษฐ์พลพงศ์ ครูชำนาญการพิเศษ โรงเรียนวัดสอนดอก ผู้เชี่ยวชาญ
ด้านการพัฒนาศักยภาพครูพระสอนศีลธรรม
๑๐. อาจารย์พัชรธีรัตน์ พงษ์วานิช ครูชำนาญการพิเศษ ผู้เชี่ยวชาญด้านการพัฒนาหลักสูตร
การเรียนรู้

๔.๒.๓ หลักสูตรหน่วยการเรียนรู้บูรณาการเรื่องหลักธรรมเพื่อพัฒนาชีวิต สำหรับ
นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๒ โรงเรียนบ้านโป่งน้อย อำเภอเมืองเชียงใหม่ จังหวัดเชียงใหม่

๔.๒.๓ หลักสูตรหน่วยการเรียนรู้บูรณาการเรื่องหลักธรรมเพื่อพัฒนาชีวิต สำหรับนักเรียนชั้น
มัธยมศึกษาปีที่ ๒ โรงเรียนบ้านโป่งน้อย อำเภอเมืองเชียงใหม่ จังหวัดเชียงใหม่

คำชี้แจงในการใช้หลักสูตรบูรณาการ

หลักการของหลักสูตรบูรณาการ

หลักสูตรบูรณาการ หน่วยการเรียนรู้เรื่องหลักธรรมเพื่อพัฒนาชีวิต รายวิชาพระพุทธศาสนา เป็น
หลักสูตรที่พัฒนาขึ้น โดยการปรับกิจกรรมการเรียนรู้ สื่อการเรียนรู้และการวัดผลและประเมินผลการเรียนรู้ ให้มี
ความเหมาะสมกับการแก้ปัญหาและการพัฒนาคุณภาพชีวิตนักเรียน ซึ่งมีความเหมาะสมกับสภาพท้องถิ่น
เชียงใหม่ในปัจจุบัน โดยมีหลักการ ดังนี้

๑. เป็นการจัดการศึกษาให้นักเรียนเป็นผู้มีความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับหลักธรรมทาง
พระพุทธศาสนาและสามารถนำหลักธรรมไปใช้ในการแก้ปัญหาและพัฒนาชีวิต
๒. เป็นการศึกษาที่มุ่งให้นักเรียนสามารถวิเคราะห์ปัญหาที่เกิดขึ้นกับตนเองและชุมชน
ทั้งด้านสังคม เศรษฐกิจและวัฒนธรรม โดยผู้เรียนใช้ความรู้ ความเข้าใจในการบูรณาการความรู้
ทักษะ คุณธรรมจริยธรรมสู่การปฏิบัติแบบเป็นองค์รวม ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

๓. เป็นการศึกษาตามความต้องการของนักเรียนและชุมชน
๔. เป็นการศึกษาที่มุ่งให้นักเรียนให้เรียนรู้จากประสบการณ์จริงและเข้าใจเนื้อหาในลักษณะองค์รวม สามารถเชื่อมโยงความรู้และประสบการณ์ที่ได้รับมาปรับใช้ในการพัฒนาชีวิตได้ สามารถแก้ไขปัญหาได้ด้วยตนเอง โดยมีการวางแผนร่วมกันเป็นกลุ่ม ร่วมคิด ร่วมทำ จนเป็นพฤติกรรมที่พึงประสงค์มีความรับผิดชอบต่อตนเอง ชุมชนสังคมและประเทศชาติ
๕. เป็นการศึกษาที่มุ่งให้นักเรียนรัก ภาควุมิใจ เห็นคุณค่า ความสำคัญของตนเอง เป็นเด็กดี มีคุณธรรมจริยธรรม

จุดมุ่งหมายของหลักสูตรบูรณาการ

๑. เพื่อให้นักเรียนมีความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา
สู่การนำปฏิบัติจริงในชีวิต และเป็นเด็กดีมีคุณธรรม จริยธรรมในสังคม
๒. เพื่อพัฒนาทักษะ ความสามารถ เจตคติ ค่านิยมที่ดีงามที่สามารถนำไปใช้ในชีวิตประจำวันได้
๓. เพื่อให้นักเรียนมีความรู้ ความเข้าใจและมีความสามารถในการคิด มีความสามารถในการแก้ปัญหา มีความสามารถในการใช้ทักษะชีวิต มีความสามารถในการสื่อสาร มีความสามารถในการใช้ทักษะทางเทคโนโลยี ทักษะการทำงานเป็นทีมและมีภาวะผู้นำ และภาษาเพื่อการสื่อสาร
๔. เพื่อให้นักเรียนมีเจตคติที่ดีต่อพระพุทธศาสนา
๕. เพื่อให้นักเรียนมีคุณลักษณะอันพึงประสงค์ ดังนี้ รักชาติ ศาสน์ กษัตริย์ รักความเป็นไทยใฝ่เรียนรู้ มีวินัย มีน้ำใจ ซื่อสัตย์สุจริต อยู่อย่างพอเพียง มีความศรัทธาในพระพุทธศาสนา
๖. เพื่อให้นักเรียนสามารถนำความรู้ที่ได้ไปปรับใช้ในชีวิตประจำวัน

โครงสร้างหลักสูตร

หลักสูตรหน่วยการเรียนรู้บูรณาการเรื่องหลักธรรมเพื่อพัฒนาชีวิต เป็นหลักสูตรบูรณาการภายในกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม พุทธศักราช ๒๕๕๑ (ฉบับปรับปรุง พุทธศักราช ๒๕๖๐) สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๒ จำนวน ๓ สาระ ดังนี้

- สาระที่ ๑ ศาสนา ศิลปวัฒนธรรม จริยธรรม (พระพุทธศาสนา)
- สาระที่ ๒ หน้าที่พลเมือง วัฒนธรรมและการดำรงชีวิต
- สาระที่ ๓ เศรษฐศาสตร์

โดยจัดการเรียนรู้ในลักษณะบูรณาการภายในกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม ซึ่งเป็นหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน รวมทั้งเป็นส่วนของหลักสูตรสถานศึกษาที่เน้นเนื้อหาหลักธรรมทางพระพุทธศาสนากับการแก้ปัญหาและพัฒนาชีวิตและเป็นหลักสูตรบูรณาการผสมผสานสมรรถนะในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานคือภาษาเพื่อการสื่อสาร (Thai Language For Communication) การทำงานแบบรวมพลังเป็นทีมและมีภาวะผู้นำ (Collaboration Teamwork and Leadership) และมีการวิเคราะห์ตัวชี้วัดในหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช ๒๕๕๑ (ฉบับปรับปรุง พุทธศักราช ๒๕๖๐) กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๒ จำนวน ๓ สาระ ที่เกี่ยวข้องดังนี้

สาระที่ ๑ ศาสนา ศีลธรรม จริยธรรม (พระพุทธศาสนา)

มาตรฐานการเรียนรู้ ส ๑.๑ รู้และเข้าใจประวัติ ความสำคัญศาสนา หลักธรรมของพระพุทธศาสนาที่ตนนับถือ มีศรัทธาที่ถูกต้อง ยึดมั่นและปฏิบัติตามหลักธรรม เพื่ออยู่ร่วมกันอย่างสันติสุข

ตัวชี้วัด ม.๒/๘ อธิบายธรรมคุณและข้อธรรมสำคัญในกรอบอริยสัจ ๔ เห็นคุณค่าและนำไปพัฒนาแก้ปัญหาของชุมชนและสังคม

สาระที่ ๒ หน้าที่พลเมือง วัฒนธรรมและการดำรงชีวิต

มาตรฐาน ส ๒.๑ เข้าใจและปฏิบัติตนตามหน้าที่ของการเป็นพลเมืองดี มีค่านิยมที่ดีงามและดำรงรักษาประเพณีและวัฒนธรรมไทย ดำรงชีวิตร่วมกันในสังคมไทยและสังคมโลกอย่างสันติสุข

ตัวชี้วัด ม ๒/๒ เห็นคุณค่าในการปฏิบัติตนตามสถานภาพ บทบาท สิทธิเสรีภาพ หน้าที่ ในฐานะพลเมืองดีตามวิถีประชาธิปไตย

สาระที่ ๓ เศรษฐศาสตร์

มาตรฐาน ส ๓.๑ เข้าใจและสามารถบริหารจัดการในการผลิตและการบริโภค การใช้ทรัพยากรที่มีอยู่อย่างจำกัดได้อย่างมีประสิทธิภาพและคุ้มค่า รวมทั้งเข้าใจหลักการของเศรษฐกิจพอเพียง เพื่อการดำรงชีวิตอย่างมีคุณภาพ

ตัวชี้วัด ม.๒/๓ เสนอแนวทางการพัฒนาการผลิตในท้องถิ่นตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง จากนั้นจึงออกแบบการพัฒนาหลักสูตรเป็นลักษณะหน่วยการเรียนรู้แบบบูรณาการที่ช่วยให้ผู้เรียนได้เรียนรู้เนื้อหาและหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาที่มีความเชื่อมโยงสัมพันธ์กันอย่างเป็นองค์รวม ภายใต้หัวข้อ (Theme) เรื่องหลักธรรมเพื่อพัฒนาชีวิต

เวลาเรียน

หลักสูตรบูรณาการหน่วยการเรียนรู้เรื่องหลักธรรมเพื่อพัฒนาชีวิต กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม กำหนดเวลาเรียน จำนวน ๑๐ ชั่วโมง

หน่วยการเรียนรู้บูรณาการเรื่องหลักธรรมเพื่อพัฒนาชีวิต

แผนการจัดการเรียนรู้ที่	เรื่อง	จำนวนเวลาที่ใช้สอนชั่วโมง
๑	เรื่อง ตรุณธรรม ๖	๒
๒	เรื่อง อบายมุข ๖	๒
๓	เรื่อง ทิฏฐธัมมิกัตถะประโยชน์ ๔	๒
๔	เรื่อง มิตรแท้ มิตรเทียม	๒
๕	เรื่อง บุญกิริยาวัตถุ ๑๐	๒
	รวมเวลาเรียน	๑๐

แผนการจัดการเรียนรู้ จำนวน ๕ แผน ใช้จัดการเรียนรู้แผนการจัดการเรียนรู้แผนละ ๒ ชั่วโมง

การกำหนดโครงร่างหลักสูตรบูรณาการเรื่องหลักธรรมเพื่อพัฒนาชีวิต

การดำเนินการร่างหลักสูตรมีขั้นตอน ดังนี้

๑) ศึกษาหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช ๒๕๕๑ (ฉบับปรับปรุง พุทธศักราช ๒๕๖๐) กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๒ จำนวน ๓ สาระ คือสาระที่ ๑ ศาสนา ศิลธรรม จริยธรรม (พระพุทศศาสนา) สาระที่ ๒ หน้าที่พลเมือง วัฒนธรรมและการดำเนินชีวิตในสังคมและสาระที่ ๓ เศรษฐศาสตร์ พิจารณามาตรฐาน ตัวชี้วัดชั้นปีและสาระการเรียนรู้ในหลักสูตร

๒) ศึกษาหลักสูตรสถานศึกษา โรงเรียนบ้านโป่งน้อย วิสัยทัศน์ พันธกิจ เป้าหมาย จุดหมาย ลักษณะของเด็กที่ต้องการ ปรัชญา อัตลักษณ์ เอกลักษณ์ของโรงเรียน และแนวคิดการบูรณาการหลักสูตร รวมทั้งศึกษาหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาชีวิตของนักเรียน แนวคิดการพัฒนาสมรรถนะผู้เรียนในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน เพื่อใช้ในการเขียนหลักการของหลักสูตรบูรณาการ

๒.๓ ศึกษาสภาพปัญหาของชุมชนและสถานศึกษา ความต้องการพัฒนาผู้เรียน

๒.๔ ศึกษาวิธีการออกแบบหน่วยการเรียนรู้แบบบูรณาการแบบอิงมาตรฐาน

๒.๕ ศึกษารูปแบบการเขียนแผนการจัดการเรียนรู้อิงมาตรฐานที่เน้นนักเรียนเป็นสำคัญ

๒.๖ ศึกษาคู่มือครู หนังสือเรียน เลือกรูปแบบเนื้อหาที่จะนำมาสร้างหน่วยการเรียนรู้บูรณาการเรื่องหลักธรรมเพื่อพัฒนาชีวิต รายวิชาพระพุทธศาสนา ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๒

๒.๗ ศึกษาวิธีการออกแบบการจัดการเรียนรู้และเขียนแผนการจัดการเรียนรู้บูรณาการตามหลักสูตรกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม พุทธศักราช ๒๕๕๑ (ฉบับปรับปรุง พุทธศักราช ๒๕๖๐)

๒.๘ ศึกษาวิธีการสร้างข้อสอบที่ดีที่เน้นกระบวนการคิด วิธีเขียนคำถามที่สอดคล้องกับมาตรฐาน และตัวชี้วัดชั้นปี

๒.๙ เขียนจุดมุ่งหมายของหลักสูตรบูรณาการจากหลักการของหลักสูตรบูรณาการ

๒.๑๐ กำหนดโครงสร้างเนื้อหาของหลักสูตรบูรณาการ โดยผู้วิจัยเลือกบูรณาการภายในกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๒ ที่มีความสัมพันธ์เชื่อมโยงกัน ๓ สาระ คือ อสาระที่ ๑ ศาสนา ศีลธรรม จริยธรรม (พระพุทธศาสนา) สาระที่ ๒ หน้าที่พลเมือง วัฒนธรรมและการดำเนินชีวิตในสังคมและสาระที่ ๓ เศรษฐศาสตร์ และหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา จำนวน ๕ หลักธรรม คือ ๑. ธรรม ๒. อายมุข ๓. ทิฏฐิธัมมิกัตถะประโยชน์ ๔. มิตรแท้ มิตรเทียมและบุญกิริยาวัตถุ ๑๐ กับการพัฒนาชีวิต

๒.๑๑ กำหนดเวลาเรียนจากโครงสร้างหลักสูตรบูรณาการเป็นเวลา ๑๐ ชั่วโมง

๒.๑๒ ออกแบบการจัดการเรียนรู้บูรณาการพุทธวิธีสอนและการเรียนรู้ในศตวรรษที่ ๒๑

๒.๑๓ เลือกใช้สื่อและแหล่งเรียนรู้ให้สอดคล้องกับหลักสูตรบูรณาการและการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการ

๒.๑๔ ออกแบบแนวทางการวัดและประเมินผล โดยให้ผู้เรียนประเมินตนเองเพื่อสะท้อนสิ่งที่ผู้เรียนได้ปฏิบัติจริง ด้วยแบบตรวจสอบรายการพฤติกรรมประจำหน่วยการเรียนรู้

๒.๑๕ สร้างหน่วยการเรียนรู้บูรณาการและพัฒนาหน่วยการเรียนรู้บูรณาการเรื่องหลักธรรมเพื่อพัฒนาชีวิต

๒.๑๖ จัดทำแผนการจัดการเรียนรู้ รายวิชาพระพุทธศาสนา ส ๒๒๐๑ เรื่องหลักธรรมเพื่อพัฒนาชีวิตชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๒ ตามขั้นตอน ดังนี้

๒.๑๖.๑ จัดทำหน่วยการเรียนรู้บูรณาการ รายวิชาพระพุทธศาสนา ส ๒๒๐๑ เรื่องหลักธรรมเพื่อชีวิต จำนวน ๑ หน่วยการเรียนรู้ จำนวน ๕ แผนการจัดการเรียนรู้ เวลาเรียน ๑๐ ชั่วโมง แผนการจัดการเรียนรู้ละ ๒ ชั่วโมง สำหรับใช้ประกอบการสอนด้วยวิธีสอนพุทธวิธีบูรณาการและการเรียนรู้ในศตวรรษที่ ๒๑

๒.๑๖.๒ แผนการจัดการเรียนรู้ จำนวน ๑ หน่วยการเรียนรู้ ประกอบด้วย สาระมาตรฐานการเรียนรู้ ตัวชี้วัด สาระสำคัญ จุดประสงค์การเรียนรู้ สื่อและแหล่งเรียนรู้ กิจกรรมการเรียนรู้รายชั่วโมง การวัดผลและประเมินผล สมรรถนะสำคัญของผู้เรียน คุณลักษณะอันพึงประสงค์ของผู้เรียน ชิ้นงานและภาระงาน ใบความรู้ ใบงาน แบบประเมินผลงานนักเรียน แบบประเมินพฤติกรรมนักเรียนรายบุคคล แบบสังเกต

พฤติกรรมการณ์เรียนของนักเรียน แบบประเมินคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียน แบบประเมินสมรรถนะสำคัญของนักเรียน แต่ละแผนการจัดการเรียนรู้ ได้แสดงไว้ในตารางที่ ๑

ตารางที่ ๒ หน่วยการเรียนรู้บูรณาการเรื่องหลักธรรมเพื่อพัฒนาชีวิตโดยใช้วิธีสอนพุทธวิธีบูรณาการ เวลาที่ใช้สอน

แผนการจัดการเรียนรู้ที่	เรื่อง	จำนวนเวลาที่ใช้สอนชั่วโมง
๑	เรื่องตรุณธรรม ๖	๒
๒	เรื่องอบายมุข ๖	๒
๓	เรื่องทิวฐัมมิกัตถะประโยชน์ ๔	๒
๔	เรื่องมิตรแท้ มิตรเทียม	๒
๕	เรื่องบุญกิริยาวัตถุ ๑๐	๒
	รวมเวลาเรียน	๑๐

๒.๑๗ นำโครงร่างหลักสูตรบูรณาการหน่วยการเรียนรู้เรื่องหลักธรรมเพื่อพัฒนาชีวิต และแผนการจัดการเรียนรู้ไปตรวจสอบคุณภาพหน่วยการเรียนรู้และแผนการจัดการเรียนรู้ไปให้ผู้เชี่ยวชาญด้านการพัฒนาหลักสูตร ผู้เชี่ยวชาญด้านการวัดและประเมินผล จำนวน ๓ ท่าน ตรวจสอบ เพื่อพิจารณาความสอดคล้องและความเหมาะสมของหลักสูตรบูรณาการ ดังนี้

๒.๑๗.๑ การประเมินความเหมาะสมของโครงร่างหลักสูตรบูรณาการเป็นการประเมินองค์ประกอบของหลักสูตรบูรณาการ หน่วยการเรียนรู้เรื่องหลักธรรมเพื่อชีวิตที่ดี ว่ามีความเหมาะสมเพียงใด โดยมีรายการประเมินดังนี้ ๑) คำชี้แจงในการใช้หลักสูตรบูรณาการ ๒) หลักการของหลักสูตรบูรณาการ ๓) จุดมุ่งหมายของหลักสูตรบูรณาการ ๔) โครงสร้างเนื้อหา ๕) แนวทางการจัดการเรียนรู้ ๖) สื่อและแหล่งเรียนรู้ ๗) การวัดผลและประเมินผล ๘) แผนการจัดการเรียนรู้

๒.๑๗.๒ การประเมินความเหมาะสมของโครงร่างหลักสูตรบูรณาการเป็นการประเมินองค์ประกอบต่างๆของโครงร่างหลักสูตรกับจุดมุ่งหมายของหลักสูตรบูรณาการ หน่วยการเรียนรู้บูรณาการเรื่องหลักธรรมเพื่อพัฒนาชีวิต ว่ามีความสอดคล้องกันเพียงใด โดยมีรายการประเมินดังนี้ ๑) หลักการของหลักสูตรบูรณาการ กับจุดมุ่งหมายของหลักสูตรบูรณาการกับโครงสร้างเนื้อหา ๒) จุดมุ่งหมายของหลักสูตรบูรณาการกับโครงสร้างเนื้อหา ๓) จุดมุ่งหมายของหลักสูตรบูรณาการเวลาเรียน ๔) จุดมุ่งหมายของหลักสูตรบูรณาการกับแนวทางการจัดการเรียนรู้ ๕) จุดมุ่งหมายของหลักสูตรบูรณาการกับสื่อและแหล่งเรียนรู้ ๖) โครงสร้างเนื้อหากับเวลาเรียน ๗) โครงสร้างเนื้อหากับแนวทางการจัดการเรียนรู้ ๘) แนวทางการจัดการเรียนรู้กับสื่อและแหล่งเรียนรู้ และ ๙) แนวทางการจัดการเรียนรู้กับการวัดผลและประเมินผล

แผนการจัดการเรียนรู้ที่ ๑

กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม

รายวิชาพระพุทธศาสนา (ส ๒๒๑๐๑)

ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๒

หน่วยการเรียนรู้บูรณาการ เรื่อง หลักธรรมเพื่อพัฒนาชีวิต

จำนวน ๑๐ ชั่วโมง

เรื่อง อริยสัจ ๔ (มรรค - ดรุณธรรม ๖)

เวลา ๒ ชั่วโมง

มาตรฐานการเรียนรู้และตัวชี้วัด

สาระที่ ๑ ศาสนา ศิลปกรรม จริยธรรม ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๒

๑. มาตรฐานการเรียนรู้

ส ๑.๑ รู้และเข้าใจประวัติ ความสำคัญ ศาสนา หลักธรรมของพระพุทธศาสนาหรือศาสนาที่ตนนับถือและศาสนาอื่น มีศรัทธาที่ถูกต้อง ยึดมั่นและปฏิบัติตามหลักธรรม เพื่ออยู่ร่วมกันอย่างสันติสุข

๒. ตัวชี้วัด

ม.๒/๘ อธิบายธรรมคุณและข้อธรรมสำคัญในกรอบอริยสัจ ๔ หรือหลักธรรมของศาสนาที่ตนนับถือตามที่กำหนด เห็นคุณค่าและนำไปพัฒนาแก้ปัญหาของชุมชนและสังคม

๓. จุดประสงค์การเรียนรู้

๓.๑ อธิบายความหมายและการกระทำตามหลักดรุณธรรม ๖ ได้ถูกต้อง (K)

๓.๒ วิเคราะห์การกระทำของบุคคลที่ปฏิบัติตนตามหลักดรุณธรรม ๖ ได้ถูกต้อง (P)

๓.๓ ปฏิบัติตนตามหลักธรรมดรุณธรรม ๖ ในชีวิตประจำวันได้อย่างเหมาะสมและถูกต้อง (A)

๔. สาระสำคัญ

ดรุณธรรม เป็นธรรมที่นำไปสู่ความเจริญก้าวหน้าหรือทางแห่งความสำเร็จ มี ๖ ประการคือ อโรรช ยะ ศิล พุทธานุวัติ สุตะ ธรรมมานุวัติ และอลีนตา การปฏิบัติตนตามหลักธรรมดรุณธรรม ๖ จะทำให้พุทธศาสนิกชนพบแต่ความสุข ความเจริญก้าวหน้าและความสำเร็จในชีวิต

๕. สาระการเรียนรู้

๕.๑ อริยสัจ ๔ มรรค (ธรรมที่ควรเจริญ) : ดรุณธรรม ๖

๕.๒ ดรุณธรรม ๖ มีดังนี้ ๑. อโรรชยะ ๒. ศิล ๓. พุทธานุวัติ ๔. สุตะ ๕. ธรรมมานุวัติ

๖. อลีนตา

๖. สมรรถนะสำคัญของผู้เรียน

- ๖.๑ ความสามารถในการแก้ปัญหา
- ๖.๒ ความสามารถในการคิด
 - ทักษะการคิดวิเคราะห์
 - ทักษะการใช้เหตุผล
- ๖.๓ ความสามารถในการใช้ทักษะชีวิต

๗. คุณลักษณะอันพึงประสงค์

- ๗.๑ รักชาติ ศาสน์ กษัตริย์
- ๗.๒ รักความเป็นไทย
- ๗.๓ มีความศรัทธาในพระพุทธศาสนา

๘. ชิ้นงาน/ภาระงาน

- ๘.๑ ผลการทำใบงานที่ ๔.๑ เรื่อง คนดีที่สังคมต้องการ
- ๘.๒ ผลการทำใบงานที่ ๔.๒ แบบบันทึกผลการปฏิบัติตนตามหลักธรรมดรุณธรรม ๖

๙. กิจกรรมการเรียนรู้ (วิธีสอนแบบธรรมสภาัจฉา และกระบวนการกลุ่ม)

ชั้นนำเข้าสู่บทเรียน

- ๙.๑ ครูนำข่าวบุคคลตัวอย่างมาเล่าให้นักเรียนฟัง แล้วให้นักเรียนร่วมกันแสดงความคิดเห็นว่าบุคคลดังกล่าวมีการกระทำความดีอย่างไร จึงได้รับการคัดเลือกให้เป็นบุคคลตัวอย่าง
- ๙.๒ ครูอธิบายเชื่อมโยงให้นักเรียนเข้าใจว่าบุคคลดังกล่าวปฏิบัติตนตามหลักธรรมดรุณธรรม ๖

ชั้นสอน

๑. แสวงหาความรู้

แบ่งนักเรียนออกเป็นกลุ่ม จำนวน ๕ กลุ่มๆละ ๕ คน ตามความสมัครใจ จากนั้นให้นักเรียนร่วมกันแสวงหาความรู้ เรื่อง ดรุณธรรม ๖ จากใบความรู้เรื่องดรุณธรรม ๖ ที่ครูแจกให้และจากหนังสือเรียน รายวิชาพื้นฐานพระพุทธศาสนา ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๒

๒. ค้นพบความรู้

นักเรียนแต่ละกลุ่มส่งตัวแทนออกมารายงานเรื่องดรุณธรรม ๖ ในหัวข้อดังนี้

- ๑) ความหมายของดรุณธรรม
- ๒) องค์ประกอบสำคัญของหลักธรรมดรุณธรรม ๖

๓) ตัวอย่างการปฏิบัติตนตามหลักธรรมจรณธรรม ๖ และผลของการปฏิบัติ

๓. การวิเคราะห์และประเมินค่าความรู้

- ๑) ครูให้นักเรียนหาข่าวบุคคลตัวอย่างจากหนังสือพิมพ์หรือจากอินเทอร์เน็ตและจากกรณีศึกษาบุคคลที่ปฏิบัติตนเป็นคนดีของสังคมมาล่วงหน้า คนละ ๑ ตัวอย่าง
- ๒) ครูให้นักเรียนทำการวิเคราะห์และประเมินค่าการกระทำของบุคคลที่ปฏิบัติตนเป็นคนดีตามหลักธรรมจรณธรรม ๖ หัวข้อที่กำหนดในใบงานที่ ๔ เรื่อง คนดีที่สังคมต้องการ
- ๓) ให้นักเรียนแต่ละกลุ่มนำเสนอผลงานของกลุ่มหน้าชั้นเรียนให้เพื่อนๆ ฟังและร่วมแสดงความเสนอแนะเพิ่มเติม

๔. พิสูจน์ความรู้สู่การปฏิบัติ

- ๑) ให้นักเรียนแต่ละกลุ่มร่วมกันวางแผนการปฏิบัติตนตามหลักธรรมจรณธรรม ๖ แล้วนำไปปฏิบัติในระยะ ๑ เดือน
- ๒) นักเรียนทุกกลุ่มบันทึกผลการปฏิบัติตนตามหลักธรรมจรณธรรม ๖ แล้วส่งรายงานต่อครูเพื่อตรวจให้คะแนน
- ๓) ครูกล่าวแสดงคำชื่นชมและให้กำลังใจนักเรียนที่สามารถปฏิบัติตนตามหลักธรรมจรณธรรม ๖ ได้อย่างสม่ำเสมอ จึงถือได้ว่าเป็นบุคคลที่กระทำความดี

ขั้นสรุป

นักเรียนและครูร่วมกันสรุปผลของการปฏิบัติตนตามหลักธรรมจรณธรรม ๖

๑๐. สื่อการเรียนรู้และแหล่งเรียนรู้

- ๑๐.๑ ภาพและข่าวเหตุการณ์เกี่ยวกับบุคคลที่กระทำความดีได้รับการยกย่องจากสังคม
- ๑๐.๒ ภาพและข่าวเหตุการณ์เกี่ยวกับการกระทำความดีในสังคมไทยจากอินเทอร์เน็ต
- ๑๐.๓ หนังสือเรียน รายวิชาพื้นฐาน พระพุทธศาสนา ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๒
- ๑๐.๔ ใบความรู้ที่ ๑ เรื่อง ธรรมจรณธรรม ๖
- ๑๐.๕ ใบงานที่ ๑ เรื่อง คนดีที่สังคมต้องการ
- ๑๐.๖ ใบงานที่ ๒ แบบบันทึกผลการปฏิบัติตนตามหลักธรรมจรณธรรม ๖
- ๑๐.๗ หนังสือพุทธธรรม

๑๐.๘ ห้องเรียนสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม

๑๑. การวัดผลและประเมินผลการเรียนรู้

๑๑.๑ วิธีการวัดผลและประเมินผลการเรียนรู้

- ๑) สังเกตพฤติกรรมการเรียนของนักเรียน
- ๒) ตรวจใบงานที่ ๑ และใบงานที่ ๒

๑๑.๒ เครื่องมือ

- ๑) แบบสังเกตพฤติกรรม
- ๒) ใบงานที่ ๑ และใบงานที่ ๒

๑๑.๓ เกณฑ์การประเมิน

- ๑) สังเกตพฤติกรรมนักเรียน ผ่านเกณฑ์เฉลี่ย ร้อยละ ๘๐
- ๒) คะแนนจากใบงานระหว่างเรียนถูกต้องไม่น้อยกว่า ร้อยละ ๘๐

ข้อคิดเห็นหรือข้อเสนอแนะของหัวหน้าสถานศึกษาหรือผู้ที่ได้รับมอบหมาย

.....

.....

.....

(.....)

รองผู้อำนวยการโรงเรียน.....

๑๒. บันทึกผลหลังการจัดการเรียนรู้

๑๒.๑ ผลการเรียนรู้

.....

.....

.....

๑๒.๒ ปัญหาและอุปสรรค

.....

.....

.....

๑๒.๓ การปรับปรุงและการแก้ไข

.....

.....

.....

ลงชื่อ.....

()

ครู..... โรงเรียน.....

รายชื่อผู้ทรงคุณวุฒิด้านหลักสูตรครูพระสอนศีลธรรมแบบบูรณาการ

๑. พระครูสิริสุตานุยุต,ผศ.ดร.	ผู้อำนวยการวิทยาลัยสงฆ์ลำพูน
๑๐.รศ.ดร.ปรุทม์ บุญศรีตัน	มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ ผู้เชี่ยวชาญทางด้านพระพุทธศาสนา
๑๑.รศ.ดร.สัญญา สะสอง	มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่ ผู้เชี่ยวชาญทางการพัฒนา
เทคนิคและวิธีการสอน
๑๒.ผศ.ยุรธรา จีนา	มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลล้านนา ผู้เชี่ยวชาญทางด้าน
จิตวิทยาการศึกษา
๑๓.รศ.อุเทน ปัญโญ	มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ ผู้เชี่ยวชาญทางการวัดผลและ
ประเมินผลหลักสูตรการสอน
๑๔.ผศ.เกษตร แก้วภักดี	มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลล้านนา ผู้เชี่ยวชาญทางด้านสื่อ
และนวัตกรรมการสอน
๑๕.ดร.ศรีไพร จันทร์เขียว	ผู้เชี่ยวชาญทางการพัฒนาหลักสูตรครูพระสอน
ศีลธรรมแบบบูรณาการ
๑๖.ผศ.ดร.โผน นามณี	มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตล้านนา ผู้เชี่ยวชาญ
ทางด้านแผนการจัดการเรียนรู้
๑๗.ดร.ฐิติรัตน์ วชิษฐ์พลพงศ์	ครูชำนาญการพิเศษ โรงเรียนวัดสอนดอก ผู้เชี่ยวชาญด้านการ
พัฒนาศักยภาพครูพระสอนศีลธรรม
๑๘. อาจารย์พัชรธีรัตน์ พงษ์วานิช	ครูชำนาญการพิเศษ ผู้เชี่ยวชาญด้านการพัฒนาหลักสูตรการ
เรียนรู้

บทที่ ๕

สรุปผล อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การศึกษาวิจัยเรื่อง “การพัฒนาวัตกรรมการเพื่อส่งเสริมศักยภาพครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนจังหวัดเชียงใหม่” เป็นการวิจัยเชิงปฏิบัติการ (Action Research) โดยใช้การวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ซึ่งผู้วิจัยได้นำเสนอผลสรุปการวิจัยดังนี้

๕.๑ สรุปผล

๕.๑.๑ รูปแบบการพัฒนาศักยภาพครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนจังหวัดเชียงใหม่

ผลจากการศึกษารูปแบบหลักการและแนวคิดในการดำเนินงานโครงการครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนของเขตพื้นที่ภาคเหนือตอนบน พบว่า การดำเนินงานเพื่อพัฒนารูปแบบโครงการครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนนั้น มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตเชียงใหม่ มีความมุ่งมั่นที่จะบริหารจัดการโดยใช้แนวการบูรณาการแบบมีส่วนร่วม โดยความร่วมมือระหว่างองค์กรสงฆ์ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา สำนักงานวัฒนธรรม องค์กรท้องถิ่น ตลอดจนความร่วมมือจากชุมชนต่างๆ ที่เกี่ยวข้องในการจัดการศึกษาและพัฒนาคน โดยใช้รูปแบบจากแนวคิดและหลักการในการทำงานของครูพระสอนศีลธรรมในจังหวัดเชียงใหม่ ดังนี้

๑. รูปแบบการปรับปรุงโครงสร้างในการบริหาร ประกอบด้วยกรรมการ ๒ ชุด คือคณะกรรมการดำเนินงาน และคณะกรรมการส่งเสริมสนับสนุน ดังนี้ คณะกรรมการดำเนินงาน มีหน้าที่ขับเคลื่อนงานพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนให้ดำเนินตามทิศทางสภาพความสำเร็จของโครงการ และคณะกรรมการส่งเสริมและสนับสนุน มีหน้าที่ดูแล ช่วยเหลือให้การดำเนินงานพระสอนศีลธรรมของศูนย์ปฏิบัติการจังหวัด ด้านกระบวนการบริหาร กระบวนการจัดการเรียนรู้และกระบวนการนิเทศ ให้สามารถขับเคลื่อนได้ตามกลยุทธ์หลักของโครงการ

๒. รูปแบบแนวคิดการดำเนินโครงการพื้นฐานรูปแบบแนวคิดใหม่ในการดำเนินงานโครงการครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนจังหวัดเชียงใหม่ มีดังนี้

รูปแบบที่ ๑ การกระจายโอกาสแก่เด็กและเยาวชนให้ได้เรียนรู้กับพระภิกษุสงฆ์ในพระพุทธศาสนาที่รู้จักกันในนามของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน ซึ่งเป็นที่ยอมรับและศรัทธาของนักเรียน ผู้ปกครองและชุมชน เพื่อร่วมผลักดันสร้างการเปลี่ยนแปลงสังคมท้องถิ่นให้เป็นสังคมอุดมธรรม ด้วยการพยายามเชื่อมโยงความสัมพันธ์ระหว่าง บ้าน – วัด – โรงเรียน โดยผ่านกระบวนการเรียนรู้ร่วมกัน

รูปแบบที่ ๒ การกระตุ้นให้เด็กและเยาวชนตระหนักในความสำคัญของวิถีปฏิบัติในการดำเนินชีวิตตามหลักธรรมทางศาสนา โดยการสอดแทรกลงในการปฏิบัติกิจกรรมร่วมระหว่างโรงเรียนกับชุมชน

รูปแบบที่ ๓ การพัฒนาพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนให้เป็นผู้ดำเนินการเปลี่ยนแปลง ในลักษณะของการเสริมสร้างความเข้มแข็งทางวิชาการ โดยเน้นการมีส่วนร่วมของผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง และสถานศึกษา การใช้แหล่งเรียนรู้ในท้องถิ่นในรูปแบบของเครือข่ายอุปถัมภ์

รูปแบบที่ ๔ การบริหารจัดการเชิงระบบโดยใช้พื้นที่เป็นฐาน ที่มีพระผู้ทำหน้าที่ประสานงานระดับอำเภอปฏิบัติหน้าที่ร่วมกับศูนย์ประสานงานโครงการพระสอนศีลธรรม มจร. เชียงใหม่ ตามภาระงานที่กำหนด

รูปแบบที่ ๕ การพัฒนาบุคลากรผู้ปฏิบัติหน้าที่คณะทำงานประจำกลยุทธ์ เพื่อให้มีศักยภาพในการขับเคลื่อนกิจกรรมต่างๆของศูนย์อำนวยการพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน ให้บรรลุ ผลสำเร็จและสนองนโยบายอย่างมีประสิทธิภาพ

รูปแบบที่ ๖ การระดมทรัพยากรเพื่อการส่งเสริมและสนับสนุนการปฏิบัติงานโครงการ

๓. รูปแบบการจัดการแบบมีส่วนร่วมกับการสร้างทีมงาน มีลักษณะร่วมของ ความรู้สึก ๓ ประการ ประการแรก ทีมงานจะต้องก้าวเดินไปอย่างมีทิศทาง โดยสมาชิกจะต้องมีความรู้สึกแห่งการมีทิศทางร่วมกัน (Sense of Direction) ประการที่สอง ลักษณะสำคัญของทีมงาน คือ สมาชิกทุกคนจะต้องมีความรู้สึกร่วมของการเป็นเจ้าของ ร่วมกัน (Sense of Belonging) และประการที่สาม ลักษณะสำคัญของทีมงาน คือ สมาชิกทุกคนจะต้องมีความรู้สึกร่วมในความเป็นปึกแผ่น (Sense of Identity)

๔. รูปแบบการกระตุ้นให้เกิดความร่วมมือ (Mobilizing Commitment) การที่จะนำองค์กรให้เกิดการเปลี่ยนแปลงนั้น การสนับสนุน ความช่วยเหลือให้เกิดการเปลี่ยนแปลง มีส่วนสำคัญยิ่ง บุคลากรในองค์กรต้องยอมรับและให้ความร่วมมือในการเปลี่ยนแปลง ทั้งนี้การนำองค์กรต้องการ “แนวร่วม” และช่วยทำอย่างเต็มที่ที่เป็นแรงสนับสนุนจากผู้ที่มีความสำคัญต่อความสำเร็จของงาน ดังนั้นผู้นำต้องชนะใจคนส่วนใหญ่ในองค์กร ขณะเดียวกันต้องค้นหาวิธีการที่ทำให้ทุกฝ่ายตระหนักในบทบาทและหน้าที่ของตนเองด้วย

๕. รูปแบบการเปลี่ยนแปลงวิสัยทัศน์เป็นการกระทำ (Shaping a Vision) กำหนดภาพฉายเป็นวิสัยทัศน์ว่า “พระสอนศีลธรรมในโรงเรียน ของจังหวัดเชียงใหม่ เป็นบุคลากรผู้มีความรู้ ความสามารถ เป็นผู้นำทั้งด้านปริยัติและปฏิบัติ จัดการเรียนรู้โดยใช้หลักธรรมทางพุทธศาสนา พัฒนาคุณภาพชีวิตและจิตใจของเยาวชน” ซึ่งนำไปสู่พันธกิจ ที่จะต้องดำเนินการ ดังนี้ ๑. การมีส่วนร่วมในการจัดการเรียนรู้ให้แก่เยาวชนในสถานศึกษา ๒. การจัดกิจกรรมคุณธรรมนำความรู้ ๓. การนำหลักธรรมสัปปุริสธรรมสู่การปฏิบัติในชีวิตประจำวัน โดยมีรูปแบบวิธีการที่เป็นกลยุทธ์หลัก ๕ ประการ ได้แก่

๑. กลยุทธ์การสร้างพลังขับเคลื่อนให้ศูนย์อำนวยการพระสอนศีลธรรม มจร. เชียงใหม่ มีระบบบริหารจัดการที่ดี คล่องตัว มีประสิทธิภาพ

๒. กลยุทธ์การพัฒนาหลักสูตรและกระบวนการจัดการเรียนรู้เชิงบูรณาการ ให้พระสอนศีลธรรม ได้พัฒนาความรู้ ความสามารถ คุณลักษณะที่พึงประสงค์และทักษะการนำหลักธรรมสู่การปฏิบัติในรูปแบบ ของโครงการและโครงการ

๓. กลยุทธ์การสร้างเสริมศักยภาพของบุคลากรทุกระดับให้เป็นมืออาชีพ มีทักษะในการ ปฏิบัติงาน สามารถจัดกระบวนการเรียนรู้ และพัฒนาคุณภาพ การจัดการศึกษา

๔. กลยุทธ์การเพิ่มสมรรถนะของพระสอนศีลธรรมและบุคลากรของโครงการ ในการใช้ เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร เพื่อจัดกระบวนการเรียนรู้และบริหารจัดการ ให้เกิดประโยชน์สูงสุดแก่ โรงเรียนและชุมชน

๕. กลยุทธ์การระดมสรรพกำลังสร้างภาคีเครือข่ายอุปถัมภ์ ที่เข้มแข็งอันเกิดจากพลังการมีส่วนร่วม ของชุมชน องค์กร ประชาสังคม ในรูปแบบของผู้อุปถัมภ์และผู้ร่วมคิด ร่วมปฏิบัติ ร่วมพัฒนา

ผลการศึกษารูปแบบการพัฒนาศักยภาพครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนจังหวัดเชียงใหม่ พบว่า ระดับความพึงพอใจในด้านการสร้างองค์ความรู้และวิเคราะห์รูปแบบพัฒนาศักยภาพครูพระสอนศีลธรรม มีความพึงพอใจรวมในระดับมาก มีค่าเฉลี่ย ๔.๑๔ คือ ด้านองค์ความรู้ด้านรูปแบบการพัฒนาศักยภาพครูพระ สอนศีลธรรมในโรงเรียน (๔.๓๔) มีรูปแบบการสอนในการถ่ายทอดความรู้ และเทคนิคการสอนของท่านตรง ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน (๔.๓๐) มีความพึงพอใจในระดับมากที่สุด ส่วนการนำรูปแบบ การสอนมาบูรณาการสอนศีลธรรมในโรงเรียนมีความจำเป็น มากน้อยเพียงใด (๓.๙๕) รูปแบบการสอนทาง ศาสนา ศีลธรรม และจริยธรรม มีความสำคัญมากน้อยเพียงใดกับนักเรียนในโรงเรียนให้เกิดความสนใจ และ การอบรมเชิงปฏิบัติการในด้านรูปแบบการสอนเพื่อพัฒนาศักยภาพครูพระสอนศีลธรรมมีประโยชน์ (๔.๐๕) การอบรมเชิงปฏิบัติการแล้ว สามารถนำรูปแบบการสอนไปใช้ในกระบวนการเรียนการสอน (๔.๑๐) มีความ พึงพอใจรวมในระดับมาก

ระดับความพึงพอใจในด้านองค์ความรู้ด้านการพัฒนาศักยภาพการสอนแบบบูรณาการของครู พระสอนศีลธรรมในโรงเรียนจังหวัดเชียงใหม่ มีความพึงพอใจรวมในระดับมากที่สุด มีค่าเฉลี่ย ๔.๒๒ ส่วน เบี่ยงเบนมาตรฐานอยู่ที่ ๐.๗๐ คือ ด้านความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับวิธีการสอนศาสนา ศีลธรรม จริยธรรม (๔.๐๘) การนำความรู้ด้านการพัฒนาศักยภาพการสอนแบบบูรณาการใช้ในโรงเรียน (๔.๐๐) การพัฒนา ศักยภาพการสอนแบบบูรณาการจะต้องการสอดคล้องกับระดับช่วงชั้นของนักเรียน (๔.๐๙) และการอบรมเชิง ปฏิบัติการในด้านการพัฒนาศักยภาพการสอนเพื่อพัฒนาศักยภาพครูพระสอนศีลธรรมมีประโยชน์ (๔.๑๐) มี ความพึงพอใจในระดับมาก ส่วนการให้ความรู้ด้านการพัฒนาศักยภาพการสอนแบบบูรณาการในโรงเรียนได้ ประโยชน์ (๔.๒๒) การพัฒนาศักยภาพการสอนแบบบูรณาการเด็กให้ความสนใจ (๔.๒๑) การพัฒนาศักยภาพ การสอนแบบบูรณาการที่ใช้ในการสอนควรมีการพัฒนา (๔.๒๒) และเมื่ออบรมเชิงปฏิบัติการแล้ว สามารถนำ การพัฒนาศักยภาพการสอนไปใช้ในกระบวนการเรียนการสอนได้ (๔.๒๑) มีความพึงพอใจรวมในระดับมาก ที่สุด

ความพึงพอใจในด้านการสร้างองค์ความรู้และวิเคราะห์รูปแบบพัฒนาศักยภาพครูพระสอนศีลธรรม มีความพึงพอใจรวมในระดับมาก มีค่าเฉลี่ย ๔.๑๔ คือ ด้านองค์ความรู้ด้านรูปแบบการพัฒนาศักยภาพครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน (๔.๓๔) มีรูปแบบการสอนในการถ่ายทอดความรู้ และเทคนิคการสอนของท่านตรงตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน (๔.๓๐) มีความพึงพอใจในระดับมากที่สุด ส่วนการนำรูปแบบการสอนมาบูรณาการ สอนศีลธรรมในโรงเรียนมีความจำเป็น มากน้อยเพียงใด (๓.๙๕) รูปแบบการสอน ทางศาสนา ศีลธรรม และจริยธรรม มีความสำคัญมากน้อยเพียงใดกับนักเรียนในโรงเรียนให้เกิดความสนใจ และการอบรมเชิงปฏิบัติการในด้านรูปแบบการสอนเพื่อพัฒนาศักยภาพครูพระสอนศีลธรรมมีประโยชน์ (๔.๐๕) การอบรมเชิงปฏิบัติการแล้ว สามารถนำรูปแบบการสอนไปใช้ในกระบวนการเรียนการสอน (๔.๑๐) มีความพึงพอใจรวมในระดับมาก

ความพึงพอใจในด้านองค์ความรู้ด้านการพัฒนาศักยภาพการสอนแบบบูรณาการของครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนจังหวัดเชียงใหม่ มีความพึงพอใจรวมในระดับมากที่สุด มีค่าเฉลี่ย ๔.๒๒ ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานอยู่ที่ ๐.๗๐ คือ ด้านความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับวิธีการสอนศาสนา ศีลธรรม จริยธรรม (๔.๐๘) การนำความรู้ด้านการพัฒนาศักยภาพการสอนแบบบูรณาการใช้ในโรงเรียน (๔.๐๐) การพัฒนาศักยภาพการสอนแบบบูรณาการจะต้องการสอดคล้องกับระดับช่วงชั้นของนักเรียน (๔.๐๙) และการอบรมเชิงปฏิบัติการในการพัฒนาศักยภาพการสอนเพื่อพัฒนาศักยภาพครูพระสอนศีลธรรมมีประโยชน์ (๔.๑๐) มีความพึงพอใจในระดับมาก ส่วนการให้ความรู้ด้านการพัฒนาศักยภาพการสอนแบบบูรณาการในโรงเรียนได้ประโยชน์ (๔.๒๒) การพัฒนาศักยภาพการสอนแบบบูรณาการเด็กให้ความสนใจ (๔.๒๑) การพัฒนาศักยภาพการสอนแบบบูรณาการที่ใช้ในการสอนควรมีการพัฒนา (๔.๒๒) และเมื่ออบรมเชิงปฏิบัติการแล้ว สามารถนำการพัฒนา ศักยภาพการสอนไปใช้ในกระบวนการเรียนการสอนได้ (๔.๒๑) มีความพึงพอใจรวมในระดับมากที่สุด

รูปแบบการพัฒนา ศักยภาพครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนจังหวัดเชียงใหม่ มีประเด็นที่น่าสนใจให้ศึกษา คือ เพื่อต้องการจะทราบความคิดเห็นเกี่ยวกับรูปแบบ ศักยภาพของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนจังหวัดเชียงใหม่ว่าเป็นอย่างไร เพื่อต้องการทราบความคิดเห็นในด้านวิธีการในการถ่ายทอด ในการจัดกิจกรรมว่ามีความเหมาะสมเพียงไร และต้องการศึกษาถึงความเหมาะสมของหลักสูตร ตามความคิดเห็นของพระที่สอนศีลธรรมในจังหวัดเชียงใหม่ ทั้ง ๒๕ อำเภอ ว่ามีความเหมาะสมเพียงไรกับบุคลิกภาพของนักเรียน โดยมีประเด็นในการสัมภาษณ์เชิงลึกในการจัดอบรม และการลงพื้นที่ในแต่ละอำเภอ เพื่อจัดทำเป็นแนวทางเกี่ยวกับรูปแบบการพัฒนา ศักยภาพครูพระสอนศีลธรรม ได้วิเคราะห์ออกมาใน ๘ ประเด็น คือ ประเด็นที่ ๑ ความคุ้นเคยกับนักเรียน ประเด็นที่ ๒ กิจกรรมการเรียนการสอนมีความเหมาะสมกับผู้เรียน ประเด็นที่ ๓ แนวทางในการพัฒนาการเรียนรู้อะไรหรือด้านทักษะของผู้เรียน ประเด็นที่ ๔ วิธีการสอนที่ทำให้นักเรียนมีความสนใจต่อการเรียนการสอน ประเด็นที่ ๕ วิธีการในการจัดระบบการปกครองในชั้นเรียนให้เรียบร้อย ประเด็นที่ ๖ การสร้างบรรยากาศในชั้นเรียน ประเด็นที่ ๗ วิธีการประเมินผลการเรียน ประเด็นที่ ๘ การปรับบุคลิกภาพให้เหมาะสมกับสถานศึกษาและผู้เรียน

๕.๑.๒ การพัฒนาเทคนิคและวิธีการสอนครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนจังหวัดเชียงใหม่

การพัฒนาเทคนิคและวิธีการสอนครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนจังหวัดเชียงใหม่ สรุปได้ว่า

๑. ด้านเทคนิคการสอนแบบบูรณาการของครูพระสอนศีลธรรม มีองค์ความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับเทคนิคการสอนศาสนา ศีลธรรม จริยธรรมที่มาก สามารถนำมาใช้สอนตรงตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน จะต้องมีความรู้ด้านเทคนิคการสอนในปัจจุบันสอดคล้องกับนักเรียน และมีความจำเป็นมากในการนำเทคนิคการสอนมาบูรณาการสอนศีลธรรมในโรงเรียน จะทำให้นักเรียนในโรงเรียนให้เกิดความสนใจมากขึ้น ดังนั้น การอบรมเชิงปฏิบัติการในด้านเทคนิคการสอนมีประโยชน์มาก เพื่อพัฒนาศักยภาพครูพระสอนศีลธรรม และเมื่ออบรมเชิงปฏิบัติการแล้ว สามารถนำเทคนิคการสอนไปใช้ในกระบวนการเรียนการสอนได้มาก

๒. ด้านวิธีการสอนแบบบูรณาการของครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนจังหวัดเชียงใหม่ มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับวิธีการสอนศาสนา ศีลธรรม จริยธรรม และได้นำความรู้ด้านวิธีการสอนแบบบูรณาการใช้ในโรงเรียนได้มาก และคิดว่าวิธีการสอนแบบบูรณาการต้องการสอดคล้องกับระดับช่วงชั้นของนักเรียนได้มาก จะทำให้เด็กมีความสนใจมาก และควรมีการพัฒนาวิธีการสอนแบบบูรณาการให้มีประโยชน์มาก ทั้งนี้เพื่อเป็นการพัฒนาศักยภาพครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน ควรมีการอบรมเชิงปฏิบัติการในด้านวิธีการสอน และเมื่ออบรมเชิงปฏิบัติการแล้ว สามารถนำวิธีการสอนไปใช้ในกระบวนการเรียนการสอนได้มาก

ข้อเสนอแนะในการพัฒนาเทคนิคและวิธีการสอนครูพระสอนศีลธรรมในจังหวัดเชียงใหม่ สรุปได้ว่า การพัฒนาเทคนิคและวิธีการสอนครูพระสอนศีลธรรมในจังหวัดเชียงใหม่ ควรมีการอบรมเทคนิคการสอน มีการพัฒนาพระสอนศีลธรรมในด้านเทคนิคการสอน เนื้อหาสาระ หลักสูตร Active learning วิธีการสอนต้องใช้วิวัฒนาการประยุกต์ให้ทันสมัย และควรมีหลักการในการสอนที่มี การบูรณาการ มีคู่มือการสอนของพระสอนศีลธรรมไปในทางทิศเดียวกัน ครูพระต้องตระหนักถึงองค์ความรู้ของตนเอง ทบทวนในสิ่งที่ขาด มีกำลังใจ มิตินี้ที่ต้องใช้สอน พัฒนาตนเองให้เท่าทันสถานการณ์ สม่าเสมอๆ และต้องมีสื่อการสอนที่เหมาะสมกับสถานการณ์ปัจจุบัน

ข้อเสนอแนะการสร้างเทคนิคและวิธีการสอนของครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนจังหวัดเชียงใหม่ สรุปได้ว่า ควรมีอบรมพัฒนาศักยภาพพระสอนศีลธรรมเกี่ยวกับเทคนิคและวิธีการสอน ให้มีการจัดอบรมเชิงปฏิบัติการโดยการเชิญตัวแทนผู้เรียนบางช่วงชั้นและครูพระสอนศีลธรรมมาเรียนและปฏิบัติร่วมกัน เมื่อมีการอบรม ด้านการเรียนการสอนเสร็จแล้ว ควรให้ผู้เข้ารับการอบรม นำไปสู่สนามจริง ๆ เพื่อการประเมินผลอีกครั้งหนึ่ง ก่อนจะจบการอบรม มีการสร้างบรรยากาศในห้องเรียนและมีเนื้อหาที่เด็กสนใจในการเรียนการสอนของครูสอนแบบไม่เครียดแต่อยู่ในกรอบปฏิบัติที่ดี เช่น การสอนแบบอิงนิยาย หรือนิทานอิงธรรม สอนถามแบบปจฺฉา-วิสัชนา แบบมีเนื้อหาสาระ และหลักธรรมคือคุณธรรม มีการเรียนรู้จากสื่อทางออนไลน์มาปรับประยุกต์เข้ากับปัจจุบัน และมีการสร้างเครื่องมือการเรียนการสอนแบบใหม่

การพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมเทคนิคและวิธีการสอนศีลธรรม ของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน จังหวัดเชียงใหม่ โดยจัดทำหลักสูตรการอบรม ที่มีขั้นตอนดังต่อไปนี้

๑. การศึกษาข้อมูลเบื้องต้น เป็นการสำรวจข้อมูลเบื้องต้นเกี่ยวกับองค์ความรู้เกี่ยวกับเทคนิคและวิธีการสอนของครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน จังหวัดเชียงใหม่ ทั้งหมด ๒๕ อำเภอ จำนวน ๒๐๗ รูป

๒. การสร้างหลักสูตรการฝึกอบรม การสร้างหลักสูตรการฝึกอบรมในการพัฒนาเทคนิคและวิธีการสอนของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน จังหวัดเชียงใหม่ ในการจัดหลักสูตรการอบรมเป็นระยะระยะเวลา ๒ วัน เพื่อนำไปสู่การจัดทำชุดอบรมในจัดการอบรมแบบภาคสนาม ในเรื่องเทคนิคและวิธีการสอนครูพระสอนศีลธรรมในจังหวัดเชียงใหม่ กับกลุ่มเป้าหมายในพื้นที่ ๓ กลุ่ม ได้แก่ ๑) ครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน จำนวน ๔๐ รูป ๒) ครูในโรงเรียน ๒๕ อำเภอๆ ละ ๑ คน จำนวน ๒๕ คน ๓) นักเรียนในโรงเรียน ๒๕ อำเภอ จำนวน ๔๐ คน รวมเป็นทั้งหมด ๙๐ รูป/คน และหลังจากอบรมเสร็จ ครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน ทั้ง ๔๐ รูป พร้อมกับครูสอนในโรงเรียนทั้ง ๒๕ คน ร่วมกันนำไปทดลองใช้เทคนิคและวิธีการสอนให้นักเรียนจำนวน ๒๕ คน โดยใช้แบบประเมินผลก่อน-หลังในการอบรม และนำผลประเมินมาวิเคราะห์เชิงพรรณนาเป็นชุดองค์ความรู้ในเรื่องเทคนิคและวิธีการสอน เพื่อนำไปสู่การจัดทำคู่มือเทคนิคและวิธีการสอนของครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนจังหวัดเชียงใหม่ในเครือข่าย ๒๕ อำเภอ จำนวน ๑ เรื่อง

หลักสูตรการฝึกอบรมในการพัฒนาเทคนิคและวิธีการสอนของพระสอนศีลธรรม ในการจัดอบรมครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน จังหวัดเชียงใหม่ จะเน้นในการพัฒนาเทคนิคและวิธีการสอน เพื่อให้เกิดการเรียนรู้ที่จะนำไปใช้เป็นแนวทางในการจัดการเรียนการสอน ให้มีความหลากหลายที่มุ่งให้เกิดประโยชน์แก่ผู้เรียนให้มากที่สุด ซึ่งในการจัดอบรมครั้งนี้ ได้จัดแบ่งแผนการอบรมเทคนิคและวิธีการสอนออกเป็น ๕ แผน ดังนี้

แผนการอบรมที่ ๑ การสอนแบบอภิปราย (Teaching Discussion) เรื่อง ความสำคัญของพระพุทธศาสนา

แผนการอบรมที่ ๒ การสอนการเรียนรู้แบบร่วมมือ (Cooperative learning) เรื่อง ศาสนสถานและการบำรุงศาสนสถาน

แผนการอบรมที่ ๓ การสอนโดยการใช้เกม walk rally เรื่องหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา (สติสัมปชัญญะ สมาธิ และปัญญา)

แผนการอบรมที่ ๔ การฝึกปฏิบัติ (Practice) เรื่อง หน้าที่ของชาวพุทธและมรรยาทของชาวพุทธ

แผนการอบรมที่ ๕ การใช้กรณีศึกษา (Case) เรื่อง พุทธสาวก ชาตก และพุทธศาสนิกชนตัวอย่าง

ในการจัดอบรมครั้งนี้ เป็นการฝึกปฏิบัติจริง เสมือนกับครูพระสอนศีลธรรมได้ทำการสอนในห้องเรียน มีกระบวนการจัดการเรียนการสอนและการประเมินผลการสอนครบถ้วน ทั้งนี้เพื่อให้ครูพระสอนศีลธรรมมีความเข้าใจถึงเทคนิคและวิธีการสอน ที่จะได้ประจักษ์ถึงผลที่ได้รับ อุปสรรคและปัญหาของการนำ

วิธีการสอนในลักษณะต่าง ๆ ไปใช้สอน และสามารถนำมาปรับไปใช้ในการสอนให้มีประสิทธิภาพ ที่ก่อให้เกิดประโยชน์ต่อผู้เรียนโดยตรง และผลที่ได้รับจากการอบรมครั้งนี้ ครูพระสอนศีลธรรมยังสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในการจัดการเรียนการสอน โดยมีเทคนิคและวิธีการในรูปแบบต่าง ๆ ให้ทันสมัยในสังคมยุคปัจจุบัน

๕.๑.๓ การพัฒนาสื่อและนวัตกรรมการสอนแบบบูรณาการครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนจังหวัดเชียงใหม่

จากการศึกษาองค์ความรู้ด้านสื่อและนวัตกรรมการสอนแบบบูรณาการครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน เพื่อการพัฒนาสื่อและนวัตกรรมการสอนของครูพระที่มีความสอดคล้องกับเนื้อหา หลักสูตร ช่วงชั้น และสาระการเรียนรู้ ในการพัฒนาสื่อและนวัตกรรมการสอน ๓ ประเด็น ดังนี้

ประเด็นที่ ๑ องค์ความรู้เกี่ยวกับสื่อและนวัตกรรมการสอน สื่อและนวัตกรรมการเรียนการสอน ถือว่าเป็นตัวกลางทำให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ตามจุดประสงค์ของการเรียนการสอนที่กำหนดไว้ได้อย่างง่ายและรวดเร็วเป็นเครื่องมือและตัวกลางซึ่งมีความสำคัญในกระบวนการเรียนการสอนมีหน้าที่เป็นตัวนำความต้องการของครูไปสู่ตัวนักเรียนอย่างถูกต้องและรวดเร็วเป็นผลให้นักเรียนเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมไปตามจุดมุ่งหมายการเรียนการสอนได้อย่างถูกต้องเหมาะสม เช่น อุปกรณ์การสอน สื่อแอปพลิเคชัน เป็นต้น การผลิตสื่อการเรียนการสอนเพื่อนำมาใช้ประกอบการสอนเพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้อย่างมีประสิทธิภาพนั้นเป็นสิ่งสำคัญยิ่ง โดยในการผลิตหรือออกแบบสื่อ นั้น ผู้สอนจะต้องตั้งวัตถุประสงค์เชิงพฤติกรรมในการเรียนให้แน่นอนเสียก่อน เพื่อใช้วัตถุประสงค์นั้นเป็นตัวชี้้นำในการเลือกสื่อการเรียนการสอนที่เหมาะสม ทั้งนี้ผู้วิจัยจะศึกษาวัตถุประสงค์ของรูปแบบการเรียนการสอนเพื่อในการผลิตสื่อจะได้ให้สอดคล้องกับเนื้อหาที่เรียนแก้ไขจุดเด่นจุดด้อยให้ได้สื่อที่ตรงกับความต้องการและมีประสิทธิภาพ ทั้งนี้เพื่อให้นวัตกรรมที่สร้างขึ้นส่งผลต่อการเรียนรู้ของผู้เรียนให้ได้มากที่สุด เพื่อให้ครูผู้สอนมีแนวทางในการนำความรู้ไปประยุกต์ในการสร้างนวัตกรรมเพื่อพัฒนาคุณภาพของผู้เรียนต่อไป

ประเด็นที่ ๒ การพัฒนาสื่อและนวัตกรรมแบบบูรณาการ

๑.สื่อที่จะนำมาใช้ต้องมีความสัมพันธ์กับเนื้อหาและสอดคล้องตามมาตรฐานการเรียนรู้และตัวชี้วัด มีสื่อที่น่าสนใจ

๒.เนื้อหาถูกต้องตามหลักพุทธศาสนา ทันสมัย น่าสนใจ และเป็นสื่อที่จะให้ผลต่อการเรียนการสอนมากที่สุด ช่วยให้ผู้เรียนเข้าใจในเนื้อหาวิชานั้น ๆ ได้ดีเป็นลำดับขั้นตอน เมื่อนักเรียนดูสื่อแล้วไม่ยังสามารถเข้าใจเนื้อหาได้ทันที

๓.สื่อต้องเหมาะสมกับวัยของเด็ก ระดับชั้น ความรู้ เพราะพระสภการณของผู้เรียนยังน้อยเพราะเป็นเด็ก ถ้าเครื่องมือการสอนไม่เอื้อต่อการสอนก็จะทำให้เด็กเข้าใจในบทเรียนวิชายากโดยเฉพาะวิชาพระพุทธศาสนา

๔.เครื่องมือในการสอนควรสะดวก ใช้งานง่ายในการใช้ มีวิธีใช้ไม่ซับซ้อนยุ่งยากจนเกินไป เพราะจะทำให้ผู้สอนและผู้เรียนเสียเวลา

๕.ต้องเป็นสื่อที่มีคุณภาพเทคนิคการผลิตที่ดีจากผู้เชี่ยวชาญ มีการทดสอบก่อนการนำมาใช้ มีความชัดเจนและเป็นจริงตามวัตถุประสงค์ที่เราตั้งไว้

๖.สื่อต้องมีความสอดคล้องกับราคาไม่แพงจนเกินไป เราควรใช้งบที่มีอยู่อย่างคุ้มค่า ให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุดพร้อมใช้งาน

๗.ถ้าจะผลิตสื่อหรือเครื่องมือในการเรียนการสอน เราควรผลิตเองหรือหาผู้ที่มีความรู้ความสามารถก็ควรคุ้มกับเวลาและการลงทุน เพราะรู้ในบทเรียนจะทำให้สื่อที่ผลิตขึ้นมีความสอดคล้องไปในทิศทางเดียวกันกับบทเรียน

๕.๑.๔ การพัฒนารูปแบบการสร้างหลักสูตรการสอนศีลธรรมแบบบูรณาการในโรงเรียนจังหวัดเชียงใหม่

การสร้างหลักสูตรแบบบูรณาการนั้นผู้เรียนจะเกิดการเรียนรู้จากความรู้เดิมผสมผสานกับประสบการณ์ใหม่ เพื่อสร้างความรู้ใหม่ให้เกิดขึ้น โดยผ่านการปฏิบัติด้วยตนเอง โดยการจัดกิจกรรมแบบบูรณาการประสบการณ์ทักษะในการวิเคราะห์ การคิดอย่างสร้างสรรค์ การจินตนาการและการตัดสินใจ ตลอดจนการทำงานร่วมกันภายในแนวทางการดำเนินเรื่องที่เกี่ยวข้องกัน ซึ่งใช้ศิลปะเป็นสื่อและผู้เรียนจะเป็นผู้สร้างความรู้ใหม่ด้วยตนเอง อีกทั้งเป็นการบูรณาการที่มีการรวมวิชาสังคมศึกษา คณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์ ศิลปะ ภาษาไทย มาสอนรวมกันได้ ลักษณะของหลักสูตรบูรณาการที่ดี ในการผสมผสานวิชาหรือสาขาวิชาต่างๆ เพื่อให้ได้หลักสูตรบูรณาการนั้น ถ้าจะให้ดีจริงๆนักพัฒนาหลักสูตรจะต้องพยายามให้เกิดบูรณาการในลักษณะต่อไปนี้โดยครบถ้วนคือ ๑. บูรณาการระหว่างความรู้และกระบวนการเรียนรู้ ๒. บูรณาการระหว่างพัฒนาการทางความรู้และพัฒนาการทางจิตใจ ๓. บูรณาการระหว่างความรู้และการกระทำ การสร้างสัมพันธ์ระหว่างความรู้และการกระทำมีความสำคัญไม่ยิ่งหย่อนไปกว่าระหว่างความรู้และจิตใจ ๔. บูรณาการระหว่างสิ่งที่เรียนในโรงเรียนกับสิ่งที่ป็นอยู่ในชีวิตประจำวันของผู้เรียน ๕. บูรณาการระหว่างวิชาต่างๆ โดยนำเอาเนื้อหาของวิชาหนึ่งมาเสริมอีกวิชาหนึ่ง เพื่อให้ผู้เรียนได้รับความรู้และเกิดเจตคติตามที่ต้องการ รูปแบบของบูรณาการ ในการปฏิบัติจริงมักจะมีการผสมกันระหว่างรูปแบบต่างๆ การพัฒนารูปแบบการสร้างหลักสูตรการสอนศีลธรรมแบบบูรณาการ มีจำนวน ๒ หลักสูตร ประกอบด้วย ๑.หลักสูตรสาระการเรียนรู้ สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรมในหลักสูตรโรงเรียน วัดสวนดอก พุทธศักราช ๒๕๖๔ ชั้นประถมศึกษา ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช ๒๕๕๑ (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. ๒๕๖๐) กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม โดยได้กำหนดสาระต่างๆไว้ ดังนี้ ศาสนา ศีลธรรมและจริยธรรม แนวคิดพื้นฐานเกี่ยวกับศาสนา ศีลธรรม จริยธรรม หลักธรรมของพระพุทธศาสนาหรือศาสนาที่ตนนับถือ การนำหลักธรรมคำสอนไปปฏิบัติในการพัฒนาตนเอง และการอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุข เป็นผู้กระทำความดี มี

ค่านิยมที่ดีงาม พัฒนาตนเองอยู่เสมอ รวมทั้งบำเพ็ญประโยชน์ต่อสังคมและส่วนรวม หน้าที่พลเมือง วัฒนธรรม และการดำเนินชีวิต ระบบการเมืองการปกครองในสังคมปัจจุบันการปกครองระบอบ ประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข ลักษณะและความสำคัญ การเป็นพลเมืองดี ความแตกต่าง และความหลากหลายทางวัฒนธรรม ค่านิยม ความเชื่อ ปณิธานค่านิยมด้านประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ ทรงเป็นประมุข สิทธิ หน้าที่ เสรีภาพการดำเนินชีวิตอย่างสันติสุข ในสังคมไทยและสังคมโลก เศรษฐศาสตร์ การผลิต การแจกจ่าย และการบริโภคสินค้าและบริการ การบริหารจัดการทรัพยากรที่มีอยู่อย่างจำกัดอย่างมีประสิทธิภาพ การดำรงชีวิตอย่างมีดุลยภาพ และการนำหลักเศรษฐกิจพอเพียงไปใช้ในชีวิตประจำวัน ประวัติศาสตร์ เวลาและยุคสมัยทางประวัติศาสตร์ วิธีการทางประวัติศาสตร์ พัฒนาการของมนุษยชาติจาก อดีตถึงปัจจุบัน ความสัมพันธ์และเปลี่ยนแปลงของเหตุการณ์ต่างๆ ผลกระทบที่เกิดจากเหตุการณ์สำคัญในอดีต บุคคลสำคัญที่มีอิทธิพลต่อการเปลี่ยนแปลงต่างๆ ในอดีต ความเป็นมาของชาติไทย วัฒนธรรมและภูมิปัญญาไทย แหล่งอารยธรรมที่สำคัญของโลก ภูมิศาสตร์ ลักษณะทางกายภาพของโลก การเปลี่ยนแปลงทางกายภาพ ปัญหาทางกายภาพและภัยพิบัติ ความสัมพันธ์ ของสรรพสิ่งซึ่งมีผลต่อกัน แผนที่และเครื่องมือทางภูมิศาสตร์ การใช้ภูมิสารสนเทศ ปฏิสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับ สิ่งแวดล้อมทางกายภาพกับการสร้างสรรค์วิถีการดำเนินชีวิต กิจกรรมทางเศรษฐกิจและสังคม ความร่วมมือ ด้านทรัพยากรและสิ่งแวดล้อมในประเทศ และระหว่างประเทศ และการจัดการทรัพยากรและสิ่งแวดล้อม เพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน ๒.หลักสูตรหน่วยการเรียนรู้บูรณาการเรื่องหลักธรรมเพื่อพัฒนาชีวิต สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๒ โรงเรียนบ้านโป่งน้อย อำเภอเมืองเชียงใหม่ จังหวัดเชียงใหม่ หลักการของหลักสูตรบูรณาการ หน่วยการเรียนรู้เรื่องหลักธรรมเพื่อพัฒนาชีวิต รายวิชาพระพุทธศาสนา เป็นหลักสูตรที่พัฒนาขึ้น โดยการปรับกิจกรรมการเรียนรู้ สื่อการเรียนรู้และการวัดผลและประเมินผลการเรียนรู้ ให้มีความเหมาะสมกับการแก้ปัญหาและการพัฒนาคุณภาพชีวิตนักเรียน ซึ่งมีความเหมาะสมกับสภาพท้องถิ่นเชียงใหม่ในปัจจุบัน เป็นหลักสูตรบูรณาการภายในกลุ่มสาระการเรียนรู้ สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม พุทธศักราช ๒๕๕๑ (ฉบับปรับปรุง พุทธศักราช ๒๕๖๐) สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๒ จำนวน ๓ สาระ ดังนี้ สาระที่ ๑ ศาสนา ศีลธรรม จริยธรรม (พระพุทธศาสนา) สาระที่ ๒ หน้าที่พลเมือง วัฒนธรรมและการดำรงชีวิต สาระที่ ๓ เศรษฐศาสตร์

๕.๒ อภิปรายผล

การพัฒนาศักยภาพครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนจังหวัดเชียงใหม่ ใช้แนวการบูรณาการแบบมีส่วนร่วม โดยความร่วมมือระหว่างองค์กรสงฆ์ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา สำนักวัฒนธรรม องค์กรท้องถิ่น ตลอดจนความร่วมมือจากชุมชนต่างๆ ที่เกี่ยวข้องในการจัดการศึกษาและพัฒนาคน ได้แก่ รูปแบบการปรับปรุงโครงสร้างในการบริหาร คือคณะกรรมการดำเนินงาน และคณะกรรมการส่งเสริมสนับสนุน แนวคิด

ใหม่ในการดำเนินงานโครงการพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนจังหวัดเชียงใหม่ คือ การกระจายโอกาสแก่เด็กและเยาวชนให้ได้เรียนรู้กับพระภิกษุสงฆ์ในพระพุทธศาสนา การกระตุ้นให้เด็กและเยาวชนตระหนักใน ความสำคัญของวิถีปฏิบัติในการดำเนินชีวิตตามหลักธรรมทางศาสนา โดยการสอดแทรกลงในการปฏิบัติ กิจกรรมร่วมระหว่างโรงเรียนกับชุมชน การพัฒนาพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนให้เป็นผู้ดำเนินการเปลี่ยนแปลง ในลักษณะของการเสริมสร้างความเข้มแข็งทางวิชาการ โดยเน้นการมีส่วนร่วมของผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง และสถานศึกษา การใช้แหล่งเรียนรู้ในท้องถิ่นในรูปแบบของเครือข่ายอุปถัมภ์ การบริหารจัดการเชิงระบบโดยใช้พื้นที่เป็นฐาน ที่มีพระผู้ทำหน้าที่ประสานงานระดับอำเภอปฏิบัติหน้าที่ร่วมกับศูนย์ประสานงานโครงการพระสอนศีลธรรม มจร. เชียงใหม่ ตามภาระงานที่กำหนด การพัฒนาบุคลากรผู้ปฏิบัติหน้าที่ คณะทำงานประจำกลยุทธ์ เพื่อให้มีศักยภาพในการขับเคลื่อนกิจกรรมต่างๆของศูนย์อำนวยการพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน ให้บรรลุ ผลสำเร็จและสนองนโยบายอย่างมีประสิทธิภาพ และการระดมทรัพยากรเพื่อการส่งเสริมและสนับสนุนการปฏิบัติงานโครงการ โดยสมาชิกจะต้องมีความรู้สึกแห่งการมีทิศทางร่วมกัน (Sense of Direction) ประการที่สอง ลักษณะสำคัญของทีมงาน คือ สมาชิกทุกคนจะต้องมีความรู้สึกร่วมของการเป็นเจ้าของ ร่วมกัน (Sense of Belonging) และประการที่สาม ลักษณะสำคัญของทีมงาน คือ สมาชิกทุกคนจะต้องมีความรู้สึกร่วมในความเป็นปึกแผ่น (Sense of Identity) โดยการกระตุ้นให้เกิดความร่วมมือ (Mobilizing Commitment)

การศึกษารูปแบบการพัฒนาศักยภาพครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนจังหวัดเชียงใหม่ มีประเด็นที่น่าสนใจให้ศึกษา คือ เพื่อต้องการจะทราบความคิดเห็นเกี่ยวกับรูปแบบศักยภาพของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนจังหวัดเชียงใหม่ว่าเป็นอย่างไร เพื่อต้องการทราบความคิดเห็นในด้านวิธีการในการถ่ายทอด ในการจัดกิจกรรมว่ามีความเหมาะสมเพียงไร และต้องการศึกษาถึงความเหมาะสมของหลักสูตร ใน ๘ ประเด็น คือ ประเด็นที่ ๑ ความคุ้นเคยกับนักเรียน ประเด็นที่ ๒ กิจกรรมการเรียนการสอนมีความเหมาะสมกับผู้เรียน ประเด็นที่ ๓ แนวทางในการพัฒนาด้านการเรียนรู้หรือด้านทักษะของผู้เรียน ประเด็นที่ ๔ วิธีการสอนที่ทำให้ นักเรียนมีความสนใจต่อการเรียนการสอน ประเด็นที่ ๕ วิธีการในการจัดระบบการปกครองในชั้นเรียนให้เรียบร้อย ประเด็นที่ ๖ การสร้างบรรยากาศในชั้นเรียน ประเด็นที่ ๗ วิธีการประเมินผลการเรียน ประเด็นที่ ๘ การปรับบุคลิกภาพให้เหมาะสมกับสถานศึกษาและผู้เรียน

แนวทางและขยายผลรูปแบบศักยภาพครูพระสอนศีลธรรมแบบบูรณาการในโรงเรียนจังหวัดเชียงใหม่ จากการวิเคราะห์ข้อมูล พบว่า มีแนวทางการพัฒนารูปแบบศักยภาพ ๒ แนวทาง คือ แนวทางการพัฒนารูปแบบศักยภาพการศึกษาของพระสอนศีลธรรม โดยเน้นกลุ่มที่มีวุฒิการศึกษาต่ำกว่าระดับปริญญาตรี และกลุ่มที่มีวุฒิการศึกษาในระดับปริญญาตรีขึ้นไป นอกจากการส่งเสริมด้านการศึกษา เพื่อให้พระสอนศีลธรรม ได้มีความรู้ความสามารถแล้ว อีกหัวข้อที่สามารถส่งเสริมพระสอนศีลธรรมได้ศักยภาพ คือ การจัดอบรมสัมมนาเชิงปฏิบัติการ ควรที่จะแบ่งการอบรมออกเป็นประเด็นปัญหาที่ค้นพบได้แก่ ปัญหาด้านหลักสูตร

ปัญหาทางด้านการเรียนการสอน ปัญหาทางด้านการผลิตและการใช้สื่อ และการวัดและประเมินผล เช่นเดียวกับ พระครูสุวิธาน พัฒนบัณฑิต และคณะ^{๑๙๓} พบว่า จากผลการสอนโดยครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน ทำให้นักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนในวิชาพระพุทธศาสนามีคะแนนรวมเฉลี่ย อยู่ในระดับมาก ร้อยละ ๘๑.๘๗ การพัฒนาเทคนิคและวิธีการสอนครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนจังหวัดเชียงใหม่ ในด้านเทคนิคการสอนแบบบูรณาการของครูพระสอนศีลธรรม มีองค์ความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับเทคนิคการสอน ศาสนา ศีลธรรม จริยธรรมที่มากขึ้น มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับวิธีการสอนศาสนา ศีลธรรม จริยธรรม และได้นำความรู้ด้านวิธีการสอนแบบบูรณาการใช้ในโรงเรียนได้มาก และคิดว่าวิธีการสอนแบบบูรณาการจะต้องการสอดคล้องกับระดับช่วงชั้นของนักเรียนได้มาก จะทำให้เด็กมีความสนใจมาก โดยเฉพาะการพัฒนาเทคนิคและวิธีการสอนครูพระสอนศีลธรรมในจังหวัดเชียงใหม่ ควรมีการอบรมเทคนิคการสอน มีการพัฒนาครูพระสอนศีลธรรมในด้านเทคนิคการสอน เนื้อหาสาระ หลักสูตร Active learning วิธีการสอนต้องใช้วิวัฒนาการประยุกต์ให้ทันสมัย และควรมีหลักการในการสอนที่มีการบูรณาการ มีคู่มือการสอนของพระสอนศีลธรรมไปในทางทิศเดียวกัน ครูพระต้องตระหนักถึงองค์ความรู้ของตนเอง ทบทวนในสิ่งที่ขาด มีกำลังใจ มิตินี้ที่ต้องใช้สอน พัฒนาตนเองให้เท่าทันสถานการณ์ สม่าเสมอๆ และต้องมีสื่อการสอนที่เหมาะสมกับสถานการณ์ปัจจุบัน ควรมีอบรมพัฒนาศักยภาพพระสอนศีลธรรมเกี่ยวกับเทคนิคและวิธีการสอน ให้มีการจัดอบรมเชิงปฏิบัติการโดยการเชิญตัวแทนผู้เรียนบางช่วงชั้นและครูพระสอนศีลมาเรียนและปฏิบัติร่วมกัน เมื่อมีการอบรม ด้านการเรียนการสอนเสร็จแล้ว ควรให้ผู้เข้ารับการอบรม นำไปสู่สนามจริงๆ เพื่อการประเมินผลอีกครั้งหนึ่ง ก่อนจะจบการอบรม มีการสร้างบรรยากาศในห้องเรียนและมีเนื้อหาที่เด็กสนใจในการเรียนการสอนของครู สอนแบบไม่เครียดแต่อยู่ในกรอบปฏิบัติที่ดี เช่น การสอนแบบอิงนิยาย หรือนิทานอิงธรรม สอนถามแบบปุจฉา-วิสัชนา แบบมีเนื้อหาสาระ และหลักธรรมคือคุณธรรม มีการเรียนรู้จากสื่อทางออนไลน์มาปรับประยุกต์เข้ากับปัจจุบัน และมีการสร้างเครื่องมือการเรียนการสอนแบบใหม่

หน่วยการเรียนรู้บูรณาการเรื่องหลักธรรมเพื่อพัฒนาชีวิต มีการวางแผนการพัฒนาหลักสูตรหน่วยการเรียนรู้ตามหลักการและทฤษฎีการสร้างหน่วยการเรียนรู้ของนักวิชาการหลายๆ ท่านและได้สร้างหน่วยการเรียนรู้แบบบูรณาการโดยการออกแบบการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ที่ต้องเชื่อมโยงสัมพันธ์กับมาตรฐานการเรียนรู้และตัวชี้วัดตามหลักสูตร ที่สามารถนำมาจัดกิจกรรมการเรียนรู้ร่วมกันได้สอดคล้องกับศิษษา แคมมณี^{๑๙๔} และดวงกมล สิ้นเพ็ง^{๑๙๕} ที่พบว่าการบูรณาการเป็นหน่วยการเรียนรู้ที่มีการผสมผสานสาระต่างๆ

^{๑๙๓} พระครูสุวิธาน พัฒนบัณฑิตและคณะ, “ผลสัมฤทธิ์การเรียนโดยพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนเขตปกครองคณะพระสงฆ์ภาค ๙”, รายงานการวิจัยจากโครงการพระสอนศีลธรรม, (มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตขอนแก่น ปีงบประมาณ, ๒๕๕๒).

^{๑๙๔} ทิศนา แคมมณี, ศาสตร์การสอน, (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๔๗), หน้า ๓๕.

ภายในกลุ่มสาระการเรียนรู้เดียวกันตั้งแต่สองกลุ่มขึ้นไป ซึ่งมีการบูรณาการทั้งด้านเนื้อหาสาระและวิธีการ เป็นการเรียนรู้ที่สอดคล้องกับหลักทฤษฎีทางการศึกษาที่มุ่งเน้นการเป็นองค์รวมทุกด้านของนักเรียนกำลังได้รับความนิยมนมาก การสอนบูรณาการเป็นการสอนแบบผสมผสานด้วยรูปแบบวิธีสอนที่หลากหลาย เน้นการจัดการเรียนรู้ตามสภาพจริง การเรียนรู้ด้วยตนเอง เรียนรู้จากการปฏิบัติจริง ช่วยพัฒนานักเรียนให้มีความรู้ความสามารถอย่างเต็มศักยภาพ ซึ่งพระพุทธเจ้าทรงใช้วิธีสอนแบบบูรณาการมาแล้วในสมัยพุทธกาลและการประยุกต์วิธีสอนของพระพุทธเจ้ามาใช้ในปัจจุบันจะช่วยให้ครูสอนนักเรียนได้ง่ายขึ้น เข้าใจนักเรียนมากขึ้น และช่วยให้นักเรียนเกิดปัญญาได้มากขึ้นและเอื้อมอริ ชลวร^{๑๙๖} มีผลการวิจัยพบว่ากระบวนการสืบทอดพระพุทธศาสนาได้ยาวนานคือการใช้หลักไตรสิกขาในการสร้างสังคมและการสร้างกระบวนการเรียนรู้จากภายใน สอดคล้องกับพุนสุข มาศรีงสรรค์^{๑๙๗} ที่ผลการวิจัยพบว่าคนในสถาบันครอบครัวสามารถใช้ประโยชน์จากหลักธรรมต่างๆในพระพุทธศาสนาเถรวาทมาจัดการกับความรุนแรงในครอบครัวเชิงพุทธบูรณาการได้อย่างเป็นรูปธรรมและมีประสิทธิภาพโดยแปรเปลี่ยนความขัดแย้งเป็นความเข้าใจอันดีต่อกัน (Transformation) หาทางแก้ไขความรุนแรงในระดับต่างๆรวมถึงป้องกันไม่ให้เกิดซ้ำซ้อน (Solution in Terms of Problem Solving and Prevention) และการเยียวยา (Healing) รักษาใจตนเองให้สงบสันติไปพร้อมกับคนในครอบครัวด้วยการฝึกฝนจิตใจให้ตั้งมั่น มีสัมมาสมาธิและพัฒนาตนให้มีสัมมาทิฐิ เพื่อลด ละ เลิก ความยึดมั่นถือมั่นในตัวตน

นอกจากนี้หน่วยการเรียนรู้บูรณาการเรื่องหลักธรรมเพื่อพัฒนาชีวิตยังสามารถพัฒนาคุณภาพนักเรียนให้มีพัฒนาการในด้านต่างๆสูงขึ้น ดังนี้ ๑) ด้านพฤติกรรมการเรียนรู้เช่น (๑) ตั้งใจทำงาน (๒) ให้ความร่วมมือในการทำงาน (๓) กล้าแสดงความคิดเห็นและ (๔) มีความรับผิดชอบ ๒) ด้านคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียนเช่น (๑) ใฝ่เรียนรู้ (๒) ซื่อสัตย์สุจริต (๓) มีน้ำใจ (๓) ไม่ประมาท (๔) รักษาดี ศาสน์ กษัตริย์ (๕) มีความศรัทธาในพระพุทธศาสนา (๖) รักความเป็นไทย และ (๗) อยู่อย่างพอเพียง ๓) ด้านสมรรถนะสำคัญของนักเรียน เช่น (๑) ความสามารถในการแก้ปัญหา (๒) ความสามารถในการคิด (๓) ความสามารถในการใช้ทักษะชีวิต ตามเป้าหมายการเรียนรู้ของหลักสูตรกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม พุทธศักราช ๒๕๕๑ (ฉบับปรับปรุง พุทธศักราช ๒๕๖๐) ส่งผลให้นักเรียนเกิดคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของเด็กไทยในยุคศตวรรษที่ ๒๑ คือมีทักษะการแก้ปัญหาโดยใช้ปัญญาในการคิด มีทักษะการคิดอย่างมี

^{๑๙๕} ดวงกมล สิ้นเพ็ง, การพัฒนาผู้เรียนสู่สังคมแห่งการเรียนรู้ การจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ, (กรุงเทพมหานคร : บริษัท วี.พริ้นท์ จำกัด, ๒๕๕๓), หน้า ๖๖ - ๖๗.

^{๑๙๖} เอื้อมอริ ชลวร, “การจัดการความรู้เชิงพุทธบูรณาการ”, วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๔), หน้า บทคัดย่อ.

^{๑๙๗} พุนสุข มาศรีงสรรค์, “การจัดการความรุนแรงในครอบครัวเชิงพุทธบูรณาการ”, วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๔), หน้า บทคัดย่อ.

วิจารณ์ญาณโดยมีความสามารถในการคิดที่จะทำความดีและไม่ทำความชั่ว มีทักษะการทำงานอย่างร่วมพลัง โดยมีความสามารถในการทำงานเป็นกลุ่ม เป็นทีมแบบร่วมมือร่วมใจรวมพลังทำงานให้สำเร็จและมีทักษะการใช้ชีวิตในสังคมอย่างมีความสุขในแนวทางที่ถูกต้องถูกรวม มีความใฝ่เรียนรู้ในการเรียนรู้ที่จะอยู่ร่วมกัน (Learning to live together) การเรียนรู้ที่จะรู้(Learning to Know) การเรียนรู้ที่จะปฏิบัติได้ (Learning to Do) และเรียนรู้ที่จะอยู่ได้(Learning to Be) นับเป็นการเรียนรู้ที่มีความหมาย มีคุณค่าและมีความสำคัญต่อการดำรงชีวิตที่เป็นสุขในสังคมไทยและสังคมโลกปัจจุบัน

นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับสมมุติฐานของการวิจัยที่ตั้งไว้กล่าวคือวิธีสอนพุทธวิธีบูรณาการ ทำให้ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงขึ้นและยังสอดคล้องกับการจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ ๒๑ ได้แก่ การเรียนรู้ที่จะอยู่ร่วมกัน(Learning to live together) การเรียนรู้ที่จะรู้(Learning to Know) การเรียนรู้ที่จะปฏิบัติได้ (Learning to Do) และการเรียนรู้ที่จะอยู่ได้ (Learning to Be)^{๑๙๘} อีกทั้งในพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๔๒(ฉบับปรับปรุง พุทธศักราช ๒๕๔๕) ให้ความหมายการเรียนรู้ตลอดชีวิตไว้ว่าเป็นกระบวนการเปลี่ยนแปลงและพัฒนาขึ้นโดยตัวบุคคล อันเป็นผลมาจากการรับความรู้หรือกิจกรรมในชีวิตที่สามารถเกิดขึ้นได้ตลอดเวลาตั้งแต่เกิดจนตาย สอดคล้องกับพระพุทธศาสนาที่กล่าวว่าการศึกษารเรียนรู้เป็นวิถีชีวิต การศึกษาที่สร้างคุณภาพชีวิตและสังคมบูรณาการอย่างสมดุลระหว่างปัญญาธรรมกับคุณธรรมและวัฒนธรรมอันเป็นการศึกษาตลอดชีวิต เพื่อปวงชนชาวไทยทั้งมวลเพื่อมุ่งสร้างพื้นฐานที่ดีในวัยเด็ก ปลูกฝังความเป็นสมาชิกที่ดีของสังคมตั้งแต่วัยการศึกษาขั้นพื้นฐานเพื่อพัฒนาความรู้ความสามารถเพื่อการทำงานที่มีคุณภาพ ดังนั้นการศึกษาจึงเป็นกระบวนการพัฒนาชีวิตและสังคม นับเป็นปัจจัยสำคัญในการพัฒนาประเทศอย่างยั่งยืน สามารถที่จะพึ่งตนเองและพึ่งกันเองได้และสามารถแข่งขันได้ในระดับนานาชาติ รวมทั้งการจัดการเรียนรู้บูรณาการสอดคล้องกับพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.๒๕๔๒ ในหมวด ๔ มาตราที่ ๒๒ ถึงมาตราที่ ๓๐ ที่เน้นให้สถานศึกษาพัฒนาหลักสูตรและหน่วยการเรียนรู้บูรณาการและในมาตราที่ ๒๒,๒๓,๒๔ที่กำหนดให้การเรียนรู้ของเด็กเกิดจากกิจกรรมที่เน้นกระบวนการ จะช่วยให้นักเรียนเรียนรู้ได้เข้าใจง่ายขึ้น พัฒนาให้นักเรียนมีความรู้ ความเข้าใจมากขึ้นและเกิดเป็นความรู้ฝังลึกในตัวคน (tacit knowledge) และความรู้ชัดแจ้ง (explicit knowledge) เป็นการจัดการความรู้ในทางพระพุทธศาสนาที่มีประสิทธิภาพสูงมากและทำให้นักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงขึ้น ส่งผลทำให้พุทธวิธีสอนของพระพุทธเจ้าสามารถบูรณาการกับแนวคิดวิธีสอนแบบตะวันตกได้นับเป็นการบูรณาการความรู้ในศาสตร์การสอนของตะวันออกและตะวันตกที่มีพื้นฐานการสอนที่แตกต่างกันเข้าด้วยกันทำให้เกิดวิธีสอนใหม่ ที่จะช่วยให้มีความเข้าใจความจริงได้ลึกซึ้งและสมบูรณ์ขึ้น เป็นวิธีสอนสมัยใหม่ที่เป็นสากลในยุคปัจจุบันได้อย่างเหมาะสม

^{๑๙๘} พิมพันธ์ เตชะคุปต์, การจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ ๒๑, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์แห่งมหาจุฬาลงกรณมหาวิทยาลัย, ๒๕๕๘), หน้า ๔.

จริง ทำให้เข้าใจเนื้อหาหลักธรรมได้ง่าย ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางความคิดในทางที่ดีขึ้นกับตนเอง ผู้อื่น และสังคม คิดอย่างมีเหตุผล ความรู้จากหลักธรรมนำไปใช้แก้ปัญหาในชีวิตจริงและสังคมได้ การเรียนรู้พระพุทธศาสนาโดยพุทธวิธีบูรณาการ ทำให้ชีวิตมีความสุขสอดคล้องกับแนวคิดของนักการศึกษาหลายท่าน เช่น แสง จันทร์งาม^{๒๐๐}กล่าวว่าพุทธวิธีสอนมีการสอนตามลำดับขั้นตอนของการสอน สอนจากนามธรรมไปหารูปธรรม ทรงใช้นิทานต่างๆ และเหตุการณ์ต่าง ๆ ประกอบในการสอน ทิศนา แคมมณี^{๒๐๑}กล่าวว่าการสอนแบบบูรณาการทั้งด้านเนื้อหา สาระและวิธีการ เป็นการเรียนรู้ที่มุ่งเน้นองค์รวมทุกด้านของนักเรียนกำลังได้รับความนิยมมาก ธีระชัย ปุณฺณโชติ^{๒๐๒}กล่าวว่าการสอนบูรณาการสามารถเชื่อมโยงกับสิ่งที่นักเรียนเรียนเข้ากับชีวิตจริงได้ และสอดคล้องกับการจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ ๒๑ ที่กล่าวว่า การเรียนรู้แบบบูรณาการ เพื่อพัฒนาชีวิต เพื่อสร้างสังคมแห่งการเรียนรู้ เป็นวิธีสอนหลากหลายสนองความแตกต่างระหว่างบุคคล ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการเรียนรู้ ใช้สื่อและแหล่งเรียนรู้รอบตัว เรียนรู้ได้ทุกเวลา ทุกสถานที่ ประเมินผลการเรียนรู้ตามสภาพจริง สามารถเปลี่ยนแปลงความคิดและพฤติกรรมของผู้เรียนได้ดีขึ้น

๕.๓ ข้อเสนอแนะ

ผลจากการศึกษามีประเด็นสำคัญที่จะนำเสนอต่อหน่วยงานที่รับผิดชอบเพื่อเป็นประโยชน์แก่การพัฒนาหลักสูตรแบบบูรณาการครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน จังหวัดเชียงใหม่ ดังนี้

๑) ครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนยังขาดองค์ความรู้ในวิธีการสอน ควรต้องมีการเสริมสร้างองค์ความรู้ โดยการพัฒนาหลักสูตรการอบรมเชิงปฏิบัติการครูพระสอนศีลธรรมพื้นที่ในจังหวัดเชียงใหม่ เพื่อนำองค์ความรู้ที่ไปประยุกต์ใช้ในการเรียนการสอนให้สอดคล้องกับยุคปัจจุบัน เพื่อให้เด็กและเยาวชนในสถานศึกษาได้เข้าใจและสามารถนำไปใช้ในการดำเนินชีวิตได้

๒) การพัฒนาหลักสูตรแบบบูรณาการครูพระสอนศีลธรรม ควรจัดทำเป็นคู่มือสำหรับพระสอนศีลธรรม เพื่อให้เป็นเอกสารสำคัญประกอบการปฏิบัติงานของพระสอนศีลธรรมการพัฒนาเพิ่มยกระดับคุณภาพการจัดการเรียน การสอนของครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน เพื่อเป็นการเสริมสร้างศักยภาพและพัฒนาครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนให้มีประสิทธิภาพต่อไป

๓) ควรพัฒนา ปรับปรุงหลักสูตรการสอนสาระการเรียนรู้วิชาพระพุทธศาสนา ให้เป็นไปตามมาตรฐานหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน การสอนธรรมศึกษาให้กับนักเรียน อบรมศีลธรรม จรรยา พัฒนา

^{๒๐๐} แสง จันทร์งาม, วิธีสอนของพระพุทธเจ้า, (กรุงเทพมหานคร : กมลการพิมพ์, ๒๕๒๖).

^{๒๐๑} ทิศนา แคมมณี, รูปแบบการเรียนการสอนที่หลากหลาย, (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๔๗), หน้า ๕๐, ๕๑.

^{๒๐๒} ธีระชัย ปุณฺณโชติ, ประมวลบทความการเรียนการสอนและการวิจัยระดับมัธยมศึกษา, หน้า ๒๓.

คุณธรรม จริยธรรมให้กับนักเรียนด้วยหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา วัฒนธรรมประเพณีอันดีงามของไทย และให้สอดคล้องกับหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

๕.๓.๑ ข้อเสนอแนะการนำผลวิจัยไปใช้

๑. ควรนำผลการวิจัยที่ได้เผยแพร่ในรูปแบบของการจัดพิมพ์เป็นรูปเล่ม และจัดพิมพ์ลงตามวารสารหรือเว็บไซต์ในรูปแบบของบทความวิชาการ

๒. หน่วยงานราชการและหน่วยงานพัฒนาภาคเอกชนที่เกี่ยวข้องควรนำไปเป็นเอกสารประกอบการพิจารณาในการศึกษาข้อมูลและกำหนดนโยบายวางแผนในการพัฒนาหลักสูตรแบบบูรณาการครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน จังหวัดเชียงใหม่

๓. สามารถใช้เป็นคู่มือหรือแนวทางของการพัฒนาหลักสูตรแบบบูรณาการครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน จังหวัดเชียงใหม่ ให้สามารถเข้าใจ เข้าถึงการพัฒนา การบูรณาการ ครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน จังหวัดเชียงใหม่ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

๕.๓.๒ ข้อเสนอแนะเพื่อการศึกษาวิจัยต่อไป

๑. ควรมีการศึกษาเปรียบเทียบรูปแบบของการพัฒนาหลักสูตรแบบบูรณาการครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน ภายใต้มาตรฐานหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน การสอนธรรมศึกษาให้กับนักเรียน อบรมศีลธรรม จรรยา พัฒนาคุณธรรม จริยธรรมให้กับนักเรียนด้วยหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา ในพื้นที่อื่นๆ เพื่อให้ทราบแนวทางและวิธีการถ่ายทอดองค์ความรู้ของบูรณาการครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน ความเหมือนและแตกต่างกันอย่างไร

๒. ควรศึกษาผลสัมฤทธิ์ในการขับเคลื่อนเครือข่ายบูรณาการครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน ภายใต้มาตรฐานหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน การสอนธรรมศึกษาให้กับนักเรียน อบรมศีลธรรม จรรยา พัฒนาคุณธรรม จริยธรรมให้กับนักเรียนด้วยหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา ที่อยู่ในเขตรับผิดชอบว่าแต่ละโรงเรียนมีได้รับความรู้ความเข้าใจมากน้อยเพียงใด และพัฒนาองค์ความรู้ในรูปแบบของหลักธรรมคำสอนในรูปแบบที่เหมาะสมกับแต่ละโรงเรียนต่อไป

๓. ควรทำการศึกษาวิจัยในเรื่องของการขับเคลื่อนเครือข่ายบูรณาการครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน ในด้านอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องกับครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน เพื่อให้การเรียนการสอนในแต่ละโรงเรียนมีการพัฒนาหลักสูตรแบบบูรณาการและร่วมมือร่วมใจกันเพื่อให้ได้ข้อมูลในภาพรวม เพื่อเป็นประโยชน์ต่อการศึกษาต่อไป

บรรณานุกรม

๑. ภาษาบาลี-ไทย

ก. ข้อมูลปฐมภูมิ

มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. **พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย**. กรุงเทพมหานคร : มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๓๙.

ข. ข้อมูลทุติยภูมิ

(๑) หนังสือ :

กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ. **การจัดการเรียนรู้พระพุทธศาสนา**. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์ธรรมสภา, ๒๕๕๔.

กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ. **การจัดสาระการเรียนรู้พระพุทธศาสนา กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม ตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน**

พุทธศักราช ๒๕๔๔. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว, ๒๕๕๔.

กรมศาสนา กระทรวงวัฒนธรรม. **คู่มือการจัดค่ายคุณธรรมเยาวชน**. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย, ๒๕๕๒.

_____ . **หนังสือจริยธรรมเด็กและเยาวชน**. พิมพ์ครั้งที่ ๔ กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย, ๒๕๕๕.

ชัยวัฒน์ สุทธิรัตน์. **๘๐ นวัตกรรม การจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ**. กรุงเทพมหานคร : บริษัทแคเน็กซ์อินเตอร์คอร์ปอเรชั่น จำกัด, ๒๕๕๓.

ดวงเดือน พันธุมนาวิน. **การใช้ผลิตผลวิจัยระบบพฤติกรรมศาสตร์ไทยสร้างเครือข่ายพัฒนาเยาวชน**. ในบทความประกอบการสัมมนาเรื่องผลิตผลวิจัยระบบพฤติกรรม.

กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๒๘.

ดวงกมล สิ้นเพ็ง. **การพัฒนาผู้เรียนสู่สังคมแห่งการเรียนรู้ : การจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง**. กรุงเทพมหานคร : บริษัท วี.พี. จำกัด, ๒๕๕๓.

ธ. ธรรมรักษ์ และจิตตาทิระ. **พระพุทธเจ้าสอนอะไรเรา**. กรุงเทพมหานคร : รุ่งเรืองสาส์น การพิมพ์, ๒๕๕๕.

พระเดชพระคุณ เมธงกโร. **พุทธศาสนากับการศึกษา**. กรุงเทพมหานคร : มูลนิธิโกมลคีมทอง, ๒๕๓๑.

พระเทพเวที (ประยุต ปยุตโต). **พระพุทธศาสนากับการศึกษาในอดีต**. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์จุฬาลงกรณราชวิทยาลัย,

พระธรรมปิฎก (ประยุทธ์ ปยุตโต). **ทศตวรรษธรรมทัศน์พระธรรมปิฎก หนวดวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี.**

กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์ธรรมสภา, ๒๕๔๒.

_____ . **พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลธรรม.** กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์เสมาธรรม, ๒๕๔๔

พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตโต). **พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลธรรม.** พิมพ์ครั้งที่ ๑๗.

กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๑.

_____ . **พุทธวิธีในการสอน.** นนทบุรี : บริษัทโอเอ็นจีการพิมพ์จำกัด, ๒๕๔๒.

_____ . **พุทธวิธีในการสอน.** กรุงเทพมหานคร : บริษัทสหมิตรพริ้นติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง จำกัด, ๒๕๕๑.

_____ . **ภาวะผู้นำความสำคัญต่อการพัฒนาคนพัฒนาประเทศ.** กรุงเทพมหานคร : ธรรมสภา, ๒๕๔๐.

พระมหาพวงศันรินทร์ ฐิตวิโส. **เอกสารประกอบการสัมมนาเรื่องผลิตผลวิจัยระบบพฤติกรรมไทยเร่ง ไข**

ปัญหาร่วมพัฒนาเยาวชน การศึกษาแนวพุทธ โรงเรียนวิถีพุทธ : ยุทธศาสตร์ชาติเพื่อการ

พัฒนาที่ยั่งยืน. กรุงเทพมหานคร : สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ, ๒๕๔๗.

พิมพ์พันธ์ เดชะคุปต์ และเพยาว์ ยินดีสุข. **การจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ ๒๑.** กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๕๘.

ประภาศรี สีหอำไพ. **พื้นฐานการศึกษาทางศาสนาและจริยธรรม.** กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์ จุฬาลงกรณ

มหาวิทยาลัย, ๒๕๒๐.

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตเชียงใหม่. **คู่มือปฏิบัติงานพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน.**

ฉบับปรับปรุง พ.ศ. ๒๕๕๕.

วิไล ตั้งจิตสมคิด. **การศึกษาไทย.** กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์โอเดียนสโตร์. ๒๕๓๒.

วิทย์ วิศุทเวทย์. **ปรัชญาการศึกษาไทย ๒๔๑๑-๒๕๔๗.** กรุงเทพมหานคร : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. ๒๕๔๔.

ศูนย์เผยแผ่ธรรมจังหวัดเชียงใหม่. **รายงานสรุปผลการปฏิบัติงานศูนย์เผยแผ่ธรรมจังหวัดเชียงใหม่.**

ประจำปีการศึกษา ๒๕๓๘.

ศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์วัดอนงคาราม เขตคลองสาน กรุงเทพมหานคร. **ที่ระลึกงานมอบ**

ทุนการศึกษาและประกาศนียบัตร. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์การศาสนา. ๒๕๔๔.

สุภาพร มากแจ้ง. **รูปแบบยุทธศาสตร์และแนวทางบูรณาการศาสนากับการศึกษาของวัดใน**

พระพุทธศาสนา กรณีการจัดการศึกษาในระบบ. กรุงเทพมหานคร : ห้างหุ้นส่วนจำกัดวี.ที.ซี.

คอมมิวนิเคชั่น, ๒๕๔๘.

สุคนธ์ สีนธพานนท์และคณะ. **วิธีสอนตามแนวปฏิรูปการศึกษา เพื่อพัฒนาคุณภาพของเยาวชน.**

กรุงเทพมหานคร : ห้างหุ้นส่วนจำกัด๙๑๑๙เทคนิคพริ้นติ้ง, ๒๕๕๔.

แสงจันทร์งาม. **วิธีสอนของพระพุทธเจ้า.** กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหามกุฏราชวิทยาลัย, ๒๕๕๐.

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ สำนักงานนายกรัฐมนตรี. พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๔๒ และที่แก้ไขเพิ่มเติม(ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๔๕. กรุงเทพมหานคร : บริษัทสกายบุ๊กส์จำกัด, ๒๕๕๑.

สำนักวิชาการและมาตรฐาน. สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ. ตัวชี้วัดและสาระการเรียนรู้แกนกลาง กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรมตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช ๒๕๕๑. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทยจำกัด, ๒๕๕๑.

สำนักวิชาการและมาตรฐาน. สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ. แนวทางการจัดการเรียนรู้ ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช ๒๕๕๑. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทยจำกัด, ๒๕๕๑.

เสถียร ศกุนตลา. ประวัติศาสตร์ไทยมัธยมศึกษาตอนปลาย. กรุงเทพมหานคร : อักษรเจริญทัศน์, ๒๕๑๐.

(๒) วิทยานิพนธ์:

พระครูสุวิธาน พัฒนบัณฑิตและคณะ. “ผลสัมฤทธิ์การเรียนรู้โดยพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนเขตปกครองคณะพระสงฆ์ ภาค ๙”. รายงานการวิจัยจากโครงการพระสอนศีลธรรม. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตขอนแก่น ปีงบประมาณ, ๒๕๕๒.

มนูญ คันธประภา. “ทัศนคติในการนำหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาไปใช้ในการดำเนินชีวิตของนักศึกษา มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลพระนคร”. คณะครุศาสตร์อุตสาหกรรม. รายงานการวิจัย. มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลพระนคร, ๒๕๕๑.

บัณฑิต ฉัตรวิโรจน์. “การพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนการสอนแบบการจัดการความรู้ เพื่อเสริมสร้าง สมรรถนะการสอนของนักศึกษาครู”. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรดุษฎีบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๕๐.

กฤษณา คิตดี. “การพัฒนารูปแบบการประเมินผลการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ”. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรดุษฎีบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย : จุฬาลงกรณ์ราชวิทยาลัย, ๒๕๔๗.

อัญชลี พุกการค้า. “รูปแบบและวิธีการพัฒนาคุณธรรมและจริยธรรมนักเรียนของโรงเรียนระดับ มัธยมศึกษาสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานในกรุงเทพมหานคร”. รายงานการวิจัย, กรุงเทพมหานคร : สำนักงานเลขาธิการคุรุสภา, ๒๕๔๗.

พระสมชาย เต่าประเสริฐ. “ศึกษาเปรียบเทียบการจัดการเรียนการสอนวิชาพระพุทธศาสนาของครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน และครูประจำการในเขตภาษีเจริญ กรุงเทพมหานคร”. วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๒.

อานนท์ เมธีวรฉัตร. รูปแบบการเสริมสร้างสมรรถนะด้านการสอนของพระสอนศีลธรรม ในโรงเรียนในเขต
การปกครองคณะสงฆ์ ภาค ๔. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครสวรรค์,
๒๕๖๑.

พระมหาเกรียงศักดิ์ อินทปญโญและคณะ. “การพัฒนาศักยภาพของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนในจังหวัด
ลำปาง”. สถาบันวิจัยพุทธศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๗.

บุญหนา จิमानัง และฤดี แสงเดือนฉาย. “การประเมินประสิทธิภาพการสอนของพระสอนศีลธรรมใน
สถานศึกษาเขตปกครองคณะสงฆ์ภาค ๙”. รายงานการวิจัย, บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหา
จุฬาลงกรณราช วิทยาลัย, ๒๕๕๑.

พระมหาบุญเลิศ อินทปญโญ และคณะ. “การศึกษาความคิดเห็นของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน ผู้บริหาร
สถานศึกษา ครูและนักเรียนที่มีต่อการดำเนินงานโครงการพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนในเขต
ปกครองคณะสงฆ์ ภาค ๕”. รายงานการวิจัย. บัณฑิตวิทยาลัย : วิทยาลัยสงฆ์พุทธชินราช,
๒๕๕๒.

สุเทพ เชื้อสมุทร. รูปแบบการพัฒนาสมรรถนะพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนมัธยมศึกษา. **ปริญญาตรี
บัณฑิต**. มหาวิทยาลัยศรีปทุม, ๒๕๕๗.

อนุพันธ์ อภิขยานุภาพ “การติดตามประเมินผลโครงการครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน สังกัด มหาวิทยาลัย
มหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตมหาวชิราลงกรณราชวิทยาลัย”. รายงานการวิจัย. ได้รับ
ทุนอุดหนุนการวิจัย. กรุงเทพมหานคร : มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย, ๒๕๕๕.

พระราชรัตนมงคล (มนตรี ยางธิสาร). “การพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมวิธีสอนศีลธรรมระดับมัธยมศึกษา
ตอนต้นของพระสอนศีลธรรมตามโครงการของกระทรวงศึกษาธิการ”. การศึกษาคณะบัณฑิต,
บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, ๒๕๕๒.

(๓) บทความ/สาระออนไลน์:

พรรณี ผุดเกตุ และ คณะ. รูปแบบการพัฒนาศักยภาพด้านการสอนของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนใน
จังหวัดสงขลา. [ออนไลน์]. แหล่งที่มา : www.nsr.ac.th/.../พรรณี%๒๐%๒๐ผุดเกตุ%๒๐%๒๐อาจารย์%๒๐มรภ.สงขลา.doc [๘ พ.ย.๒๕๕๕].

การจัดการศึกษา. [ออนไลน์]. แหล่งที่มา : http://edu.bsru.ac.th/edu/kanon/Education_history.ppt [๙ ม.ค.๒๕๕๘].

(๔) สัมภาษณ์

๑. สัมภาษณ์ พระครูสิริสุตานุยุต. ผศ.ดร. ผู้อำนวยการวิทยาลัยสงฆ์ลำพูน, ๒๖ กันยายน พ.ศ. ๒๕๖๔
๒. สัมภาษณ์ รองศาสตราจารย์ ดร.ปรุทม์ บุญศรีตัน มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, ๒๖ กันยายน พ.ศ. ๒๕๖๔
๓. สัมภาษณ์ พระครูสังฆรักษ์นันทภักดิ์. เจ้าอาวาส ครูพระสอนศีลธรรม จังหวัดเชียงใหม่, ๒๘ มีนาคม ๒๕๖๔
๔. สัมภาษณ์ พระเจษฎา สุเมธาโส. ผู้ช่วยเจ้าอาวาส ครูพระสอนศีลธรรม จังหวัดเชียงใหม่, ๒๘ มีนาคม ๒๕๖๔
๕. สัมภาษณ์ พระปฏิภาณ ปาลีโต. ครูพระสอนศีลธรรม จังหวัดเชียงใหม่, ๒๘ มีนาคม ๒๕๖๔.
๖. สัมภาษณ์ พระเรืองฤทธิ์ สมบุญ. ครูพระสอนศีลธรรม จังหวัดเชียงใหม่, ๒๘ มีนาคม ๒๕๖๔.
๗. สัมภาษณ์ พระสมบัติ สิริสมปนโน. ครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนอำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่, ๒๘ มีนาคม ๒๕๖๔.
๘. สัมภาษณ์ พระสรารุฒิ ปณติตตมโม. ครูพระสอนศีลธรรม จังหวัดเชียงใหม่, ๒๘ มีนาคม ๒๕๖๔.
๙. สัมภาษณ์ พระสิงหา ยาโม้. ครูพระสอนศีลธรรม จังหวัดเชียงใหม่, ๒๘ มีนาคม ๒๕๖๔.
๑๐. สัมภาษณ์ พระสุชาย สุจาโร. ครูพระสอนศีลธรรม จังหวัดเชียงใหม่, ๒๘ มีนาคม ๒๕๖๔.
๑๑. สัมภาษณ์ พระอัมรินทร์ วุฒิสีลโต. ครูพระสอนศีลธรรม จังหวัดเชียงใหม่, ๒๘ มีนาคม ๒๕๖๔.
๑๒. สัมภาษณ์ พระครูปิยะอวารวัตร. ครูพระสอนศีลธรรมโรงเรียนศึกษาสงเคราะห์เชียงใหม่ ต. โขตนา อ.แม่ริม จ.เชียงใหม่, ๒๑ ธันวาคม ๒๕๖๓.
๑๓. สัมภาษณ์ พระครูโสภณกิตติญาณ. ครูพระสอนศีลธรรมโรงเรียนบ้านแจ่งกู่เวียง ต.เวียง อ.พร้าว จ.เชียงใหม่, ๒๕ มกราคม ๒๕๖๔.
๑๔. สัมภาษณ์ พระชัยรักษ์ ผาสุกวิหาโร. ครูพระสอนศีลธรรมโรงเรียนแม่สา ต.แม่สา อ.แม่ริม จ.เชียงใหม่, ๒๕ ธันวาคม ๒๕๖๓.

๑๕. สัมภาษณ์ พระธวัช จกวัโร. ครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนวัดเจ็ดยอด พระรามหลวง ต.ช้างเผือก อ.เมือง จ.จังหวัดเชียงใหม่, ๙ เมษายน ๒๕๖๔.

๑๖. สัมภาษณ์ พระประทีป ฐตวิริโย. ครูพระสอนศีลธรรมโรงเรียนบวกเปา ต.เมืองเส้น อ.สันทราย จ.เชียงใหม่, ๑๘ มกราคม ๒๕๖๔.

๑๗. สัมภาษณ์ พระวิเชียร วชิโร. ครูพระสอนศีลธรรมโรงเรียนแม่โต ต.แม่สาบ อ.สะเมิง จ.เชียงใหม่, ๒๘ มกราคม ๒๕๖๔.

๑๘. สัมภาษณ์ พระไวพจน์ ฐตโสภโณ. ครูพระสอนศีลธรรมโรงเรียนวัดท่าข้าม ต.สบเปิง อ.แม่แตง จ.เชียงใหม่, ๒๐ ธันวาคม ๒๕๖๓.

๑๙. สัมภาษณ์ พระอธิการบรรพต เขมจารี. ครูพระสอนศีลธรรมโรงเรียนแม่ริมวิทยาคม ต.สันป่าอ.แม่ริม จ.เชียงใหม่, ๒๐ ธันวาคม ๒๕๖๓.

๒๐. สัมภาษณ์ พระมหาสมคิด สิริปัญญา. ครูพระสอนศีลธรรมโรงเรียนวัดเจ็ดยอด ต.ช้างเผือก อ.เมือง จ.เชียงใหม่, ๒๐ เมษายน ๒๕๖๔.

๒๑. สัมภาษณ์ พระมหาพงษ์ ถาวโร. ครูพระสอนศีลธรรมโรงเรียนในจังหวัดเชียงใหม่, ๒๒ พฤษภาคม ๒๕๖๔.

๒๓. สัมภาษณ์ พระครูปลัดกิตติพงษ์ กิตติโสภโณ (วงศ์สถาน), ครูพระสอนศีลธรรมในจังหวัดเชียงใหม่, ๒๒ พฤษภาคม ๒๕๖๔.

๒๔. สัมภาษณ์ พระสมุห์ปัญญา ปญฺญารโ (ชัยรัตน์) ครูพระสอนศีลธรรมโรงเรียนในจังหวัดเชียงใหม่, ๒๒ พฤษภาคม ๒๕๖๔.

๒๕. สัมภาษณ์ พระใบฎีกาอรุณ ชุตินฺธโร, ครูพระสอนศีลธรรมโรงเรียนในจังหวัดเชียงใหม่, มีนาคม ๒๕๖๔.

ภาคผนวก

ภาคผนวก ก

ที่ อว ๘๐๐๕.๒/ ๑๑๑

วารสาร มจร สังคมศาสตร์ปริทรรศน์

Journal of MCU Social Science Review

๗๙ หมู่ ๑ ตำบลลำไทร อำเภอวังน้อย

จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ๑๓๑๗๐

Website: <https://so03.tci-thaijo.org/index.php/jssr>Email: journal.ssr@mcu.ac.th

๑ มีนาคม ๒๕๖๕

เรื่อง รับรองการตีพิมพ์บทความ

เรียน รองศาสตราจารย์ ดร.เทพประวิณ จันทร์แรง

ตามที่ท่านได้ส่งบทความเรื่อง “การพัฒนานวัตกรรมเพื่อส่งเสริมศักยภาพครูพระสอนศีลธรรม
ในโรงเรียน จังหวัดเชียงใหม่” เพื่อลงตีพิมพ์ในวารสาร มจร สังคมศาสตร์ปริทรรศน์ นั้น

บัดนี้ บทความของท่านได้ผ่านขั้นตอนการตรวจสอบคุณภาพของบทความโดยผู้ทรงคุณวุฒิ
ตรวจสอบบทความ (Peer Reviewer) จำนวน ๓ ท่าน จากหลากหลายสถาบัน และท่านได้แก้ไขตามคำแนะนำ
ของผู้ทรงคุณวุฒิเป็นที่เรียบร้อยแล้ว

ในการนี้กองบรรณาธิการขอแจ้งให้ท่านทราบว่าบทความของท่านจะได้รับการตีพิมพ์ลงใน
วารสาร มจร สังคมศาสตร์ปริทรรศน์ ปีที่ ๑๑ ฉบับที่ ๖ ประจำเดือนพฤศจิกายน - ธันวาคม พ.ศ. ๒๕๖๕
ผ่านเว็บไซต์ <https://so03.tci-thaijo.org/index.php/jssr> และขอขอบคุณที่ท่านส่งบทความมาเพื่อเผยแพร่
คณะผู้จัดทำหวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับบทความที่น่าสนใจและเป็นประโยชน์จากท่านอีก เพื่อนำมาลงตีพิมพ์
ในวารสารฉบับต่อไป

อนึ่ง วารสาร มจร สังคมศาสตร์ปริทรรศน์ จัดอยู่ในวารสารกลุ่มที่ ๑ : วารสารที่ผ่านการรับรอง
คุณภาพของศูนย์ดัชนีการอ้างอิงวารสารไทย Thai Citation Index (TCI) และอยู่ในฐานข้อมูล TCI พ.ศ. ๒๕๖๔
- ๒๕๖๗

จึงเรียนมาเพื่อโปรดทราบ

ขอแสดงความนับถือ

(รองศาสตราจารย์ ดร.สุรพล สุษะพรหม)

บรรณาธิการ วารสาร มจร สังคมศาสตร์ปริทรรศน์

ดาวน์โหลดหนังสือรับรองได้ที่ www.journal-social.mcu.ac.th

ติดต่อสอบถามเพิ่มเติม พระมหากฤษฎา กิตติโสภโณ, ผศ.ดร. ๐๙ ๓๖๓๕ ๙๕๑๕,

อ.ดร.นิกร ศรีวิราช ๐๘ ๓๓๑๖ ๓๙๓๐, อ.ดร.สุภัทรรักษ์ สีสะใบ ๐๙ ๑๙๖๙ ๑๕๓๙

Line วารสาร มจร สังคมศาสตร์ปริทรรศน์

การพัฒนาวัตกรรมการส่งเสริมศักยภาพครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน

จังหวัดเชียงใหม่

The innovation development for potential improvement of the Buddhist
monk teachers in schools of Chiang Mai provinceรศ.ดร.เทพประวิณ จันทร์แรง^{๒๐๓}

Assoc. Prof. Dr. Thepprawin Chanraeng

Corresponding Author E-mail:

บทคัดย่อ

การศึกษาวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์ของการวิจัยดังนี้ ๑) เพื่อวิจัยรูปแบบการพัฒนาศักยภาพครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนจังหวัดเชียงใหม่ ๒) เพื่อพัฒนาเทคนิคและวิธีการสอนครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนจังหวัดเชียงใหม่ ๓) เพื่อพัฒนาสื่อและนวัตกรรมการสอนแบบบูรณาการครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนจังหวัดเชียงใหม่ ๔) เพื่อวิจัยและพัฒนาหลักสูตรการอบรมเชิงปฏิบัติการครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนจังหวัดเชียงใหม่ ผลการศึกษาวิจัย พบว่า

รูปแบบการพัฒนาศักยภาพครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนจังหวัดเชียงใหม่ การดำเนินงานเพื่อการพัฒนา รูปแบบโครงการครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนนั้นใช้รูปแบบจากแนวคิดและหลักการในการทำงานของครูพระสอนศีลธรรมในจังหวัด แนวทางและขยายผลรูปแบบศักยภาพครูพระสอนศีลธรรมแบบบูรณาการในโรงเรียนจังหวัดเชียงใหม่ มีแนวทางการพัฒนารูปแบบศักยภาพ ๒ แนวทาง ดังนี้ ๑) แนวทางการพัฒนารูปแบบศักยภาพการศึกษาของพระสอนศีลธรรม ๒) แนวทางการพัฒนาศักยภาพรูปแบบการอบรมเชิงปฏิบัติการ พัฒนาเทคนิคและวิธีการสอนครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนจังหวัดเชียงใหม่ การมีองค์ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับเทคนิคการสอนศาสนา ศีลธรรม จริยธรรมที่มาก สามารถนำมาใช้สอนตรงตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน จะต้องมีความรู้ด้านเทคนิคการสอนในปัจจุบันสอดคล้องกับนักเรียน และมีความจำเป็นมากในการนำเทคนิคการสอนมาบูรณาการสอนศีลธรรมในโรงเรียน จะทำให้นักเรียนในโรงเรียนให้เกิดความสนใจมากขึ้น ดังนั้นการอบรมเชิงปฏิบัติการในด้านเทคนิคการสอนมีประโยชน์มาก เพื่อพัฒนาศักยภาพครูพระสอนศีลธรรม และเมื่ออบรมเชิงปฏิบัติการแล้ว สามารถนำเทคนิคการสอนไปใช้ในกระบวนการเรียนการสอนได้มาก พัฒนาสื่อและนวัตกรรมการสอนแบบบูรณาการครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนจังหวัดเชียงใหม่ด้านศึกษาองค์ความรู้ด้านสื่อและนวัตกรรมการสอนแบบบูรณาการของครูพระสอน

^{๒๐๓} อาจารย์ประจำ หลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตเชียงใหม่

ศีลธรรมในโรงเรียนจังหวัดเชียงใหม่ ได้รับความรู้เกี่ยวกับองค์รู้ด้านสื่อและนวัตกรรมการสอนแบบบูรณาการด้านการพัฒนาสื่อและนวัตกรรมการสอนแบบบูรณาการให้มีประสิทธิภาพเพิ่มมากยิ่งขึ้น ได้สร้างสื่อดิจิทัลหลากหลายรูปแบบ และด้านครูพระสอนศีลธรรมได้นำสื่อและนวัตกรรมไปใช้สอนแบบบูรณาการในโรงเรียนจังหวัดเชียงใหม่ได้อย่างมีประสิทธิภาพ การวิจัยและพัฒนาหลักสูตรการอบรมเชิงปฏิบัติการครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนจังหวัดเชียงใหม่ เป็นการยกระดับผลงานในรูปแบบการพัฒนาหลักสูตรครูสอนศีลธรรมแบบบูรณาการในแต่ละพื้นที่ มีการบูรณาการด้านการสอนโดยใช้หลักพุทธธรรม ให้มีการจัดตารางสอนของครูพระสอนศีลธรรม พัฒนาการหรือการเปลี่ยนแปลงของวิธีการสอน เน้นครูเป็นศูนย์กลางในการสอน พัฒนาการมาสู่การสอนที่มีขั้นตอนการสอนที่วางไว้อย่างเป็นระบบ แนวทางและขยายผลรูปแบบการพัฒนาหลักสูตรการสอนศีลธรรมแบบบูรณาการ คือ ๑) พัฒนารูปแบบศักยภาพครูพระสอนศีลธรรมแบบบูรณาการในโรงเรียน ๒) พัฒนาเทคนิคและวิธีการสอนของครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน ๓) พัฒนาสื่อและนวัตกรรมการสอนแบบบูรณาการ

คำสำคัญ: นวัตกรรม, ศักยภาพ, ศีลธรรม

Abstract

This research study. The objectives of the research are as follows: 1) To research a model for developing moral teachers' potential in Chiang Mai schools; 2) to develop techniques and methods for teaching moral teachers in Chiang Mai schools; 3) to develop media and innovative teaching models. Integration of moral teachers in schools in Chiang Mai Province 4) to research and develop training courses for monks teaching morality in schools in Chiang Mai Province. The results of the research study found that A model for developing the potential of moral teachers in schools in Chiang Mai Province The operation for the development of the moral teacher project model in the school is based on the concepts and principles of the moral teachers' work in the province. Guidelines and expansion of the integrated moral teacher potential model in schools in Chiang Mai Province. There are 2 approaches for developing a capacity model as follows: 1) A guideline for developing a capacity model for education of monks morality, 2) A potential development approach, a model of a workshop Develop techniques and methods of teaching moral teachers in schools in Chiang Mai Province. Knowledge Understanding of religious teaching techniques, morality and ethics can be used to teach in accordance with

the core curriculum of basic education. Must have knowledge of current teaching techniques in line with the student and there is a great need for teaching.

Keywords: Innovation, Potential, Moral.

บทนำ

กรมการศาสนาและกระทรวงวัฒนธรรมได้ตระหนักและเห็นความสำคัญของการพัฒนาคุณธรรม จริยธรรมในโรงเรียนในปี พ.ศ. ๒๕๔๘ - ๒๕๕๕ จึงได้ร่วมมือกับกระทรวงศึกษาธิการ จัดโครงการพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน โดยการส่งพระสงฆ์ที่มีความรู้ความสามารถ เข้าไปสอนในสถานศึกษาทุกระดับชั้น เพื่อมุ่งหวังให้นักเรียนได้รับการปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรม จากพระสงฆ์โดยตรง ผลการดำเนินงานโครงการพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนเป็นที่ยอมรับของสถานศึกษาและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ส่งผลให้การพัฒนาคุณธรรม จริยธรรม ในสถานศึกษาเป็นรูปธรรม ต่อมากรมการศาสนาได้โอนงานโครงการพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนให้กระทรวงศึกษาธิการ ซึ่งได้มอบต่อให้มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ซึ่งเป็นมหาวิทยาลัยสงฆ์ดูแลโครงการนี้^{๒๐๔}

ในปีงบประมาณ ๒๕๕๑- ๒๕๕๕ กรมการศาสนาได้โอนการบริหารงานโครงการพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนไปให้กระทรวงศึกษาธิการรับดำเนินงานและมอบให้มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ กรมการศาสนา กระทรวงวัฒนธรรม สำนักพระพุทธศาสนาแห่งชาติ และภาคคณะสงฆ์ทั้ง ๑๘ ภาค รับโครงการพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนไปดำเนินการประสานงานกัน โดยจัดเข้าเป็นพันธกิจประเภทงานให้บริการชุมชน การดำเนินงานโครงการพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน โดยพระสอนศีลธรรมได้เข้าไปมีส่วนร่วมในการจัดการเรียนการสอนวิชาพระพุทธศาสนาในโรงเรียน

แม้พระสอนศีลธรรมในโรงเรียนมีความรู้ด้านพระพุทธศาสนา แต่ยังคงขาดความรู้ในด้านเรียน การสอน การถ่ายทอด และการสร้างศรัทธาให้นำเอาคำสอนของพระพุทธเจ้าไปใช้ในชีวิตประจำวัน ที่ทำให้คนเป็นผู้มีศีลธรรม จริยธรรม ซึ่งเป็นงานที่ต้องใช้จิตวิทยาระดับสูง มีข้อจำกัดทั้งด้านงบประมาณ อัตรากำลัง โดยเฉพาะงบประมาณที่ได้รับมาใช้ในโครงการพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน ส่วนใหญ่จะเป็นค่านิตยภัต (ค่าตอบแทนรายเดือน) ส่วนงบประมาณด้านการบริหารได้รับจำนวนน้อยไม่เพียงพอ จึงทำให้มหาวิทยาลัยสงฆ์ใช้เงินรายได้ที่มีข้อจำกัดอยู่แล้วมาใช้ในการบริหารและการประสานงานกับผู้สนับสนุน

^{๒๐๔} พรรณี ผุดเกตุ และ คณะ, รูปแบบการพัฒนาศักยภาพด้านการสอนของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนในจังหวัดสงขลา, [ออนไลน์], แหล่งที่มา : www.nsruc.ac.th/.../พรรณี%20%20ผุดเกตุ%20%20อาจารย์%20 มรภ.สงขลา.doc [๘ พ.ย. ๒๕๕๕].

โครงการ ในระดับจังหวัดมีข้อจำกัดด้านระยะเวลาและสถานที่ จึงทำให้เกิดความล่าช้าในการเสนอข้อมูลและการขอความร่วมมือ พระสงฆ์ที่ได้รับแต่งตั้งให้เป็นพระสอนศีลธรรมที่มีฐานะทางครอบครัวแตกต่างกัน ค่านิตยภัต (ค่าตอบแทนรายเดือน) ที่ถวายเดือนละ ๒,๕๐๐ บาทนั้น ไม่เพียงพอต่อค่าใช้จ่ายที่จำเป็นของพระสอนศีลธรรม เช่น ค่าเดินทาง ค่าวัสดุอุปกรณ์ที่ใช้ในการเรียนการสอน เป็นต้น พระสอนศีลธรรมในโรงเรียนสังกัดกระทรวงศึกษาธิการมีคุณสมบัติแตกต่างจากครูประจำการที่ทำการสอนในโรงเรียน ส่วนใหญ่จะมีคุณวุฒิระดับปริญญาตรีและได้รับการรับรองการเป็นครูจากคุรุสภา ทำให้เกิดการเปรียบเทียบกันระหว่างพระสอนศีลธรรมกับข้าราชการครูในสังกัดกระทรวงศึกษาธิการ พระสอนศีลธรรมในสถานศึกษาจะต้องเรียนรู้และปรับตัวเข้ากับสังคมทั้งโรงเรียนและชุมชน ซึ่งส่วนใหญ่จะเป็นสถานศึกษาที่อยู่ห่างไกลจากภูมิลำเนาเดิม การสร้างศรัทธาปสาทะให้สังคมยอมรับนั้น จะต้องใช้เวลาและศิลปะผู้นำ หากเกิดบกพร่องจะทำให้ภาพพจน์เสียได้

จากเหตุผลดังกล่าว ผู้วิจัยจึงทำการวิจัยโครงการครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนจังหวัดเชียงใหม่ เพื่อการพัฒนาศักยภาพครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนจังหวัดเชียงใหม่ การสร้างความรู้แก่นักเรียน นักศึกษา ให้มีความรู้ความเข้าใจในหลักธรรมของพระพุทธศาสนา พัฒนาเทคนิคและวิธีการสอนครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนจังหวัดเชียงใหม่ ปลุกฝังให้นักเรียน นักศึกษามีความรู้คุณธรรมสามารถนำความรู้และคุณธรรมไปบูรณาการพัฒนาคุณภาพชีวิตได้อย่างเหมาะสมและมีความสุข พัฒนาสื่อและนวัตกรรมการสอนแบบบูรณาการครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนจังหวัดเชียงใหม่ พัฒนาพระสอนศีลธรรมให้มีศักยภาพในการเผยแผ่พระพุทธศาสนา วิจัยและพัฒนาเพื่อแสวงหาคำถามความรู้ และติดตามประเมินผล บริการวิชาการด้านพระพุทธศาสนา ทะนุบำรุงศิลปวัฒนธรรม เพื่อพัฒนาสังคมตามแนววิถีพุทธ บริหารจัดการอย่างมีประสิทธิภาพ โดยมีหลักสูตรการอบรมเชิงปฏิบัติการครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนจังหวัดเชียงใหม่เป็นผลจากการวิจัย

วัตถุประสงค์การวิจัย

๑. เพื่อวิจัยรูปแบบการพัฒนาศักยภาพครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนจังหวัดเชียงใหม่
๒. เพื่อพัฒนาเทคนิคและวิธีการสอนครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนจังหวัดเชียงใหม่
๓. เพื่อพัฒนาสื่อและนวัตกรรมการสอนแบบบูรณาการครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนจังหวัดเชียงใหม่
๔. เพื่อวิจัยและพัฒนาหลักสูตรการอบรมเชิงปฏิบัติการครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนจังหวัดเชียงใหม่

ขอบเขตการวิจัย

๑. ขอบเขตเนื้อหา การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงปฏิบัติการ (Action Research) โดยการลงพื้นที่สำรวจครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนจังหวัดเชียงใหม่ แต่ละพื้นที่เพื่อหาข้อมูลที่จะนำมาสังเคราะห์ให้ได้ข้อมูลที่ชัดเจน แล้วนำไปสร้างเป็นเครื่องมือเรียนรู้ หรือชุดการเรียนรู้ ขอบเขตด้านเนื้อหา พุทธวิธีในการสอน ความหมายการศึกษา ปรัชญาการศึกษา แนวคิดทฤษฎีทางการศึกษา หลักการเรียนรู้ของธอร์นไคด์ หลักการเรียนรู้ของฮัลล์ (Hull) แนวคิดเกี่ยวกับการคิดวิเคราะห์หลักสูตรพระพุทธศาสนา ป.๖ ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. ๒๕๕๑ ความเป็นมา และการดำเนินงานโครงการพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน การพัฒนาหลักสูตรการสอนแบบบูรณาการ

๒. ขอบเขตพื้นที่ การวิจัยครั้งนี้ ขอบเขตด้านพื้นที่ ได้แก่ ครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนจังหวัดเชียงใหม่ จำนวน ๒๕ อำเภอ ได้แก่ อำเภอเมืองเชียงใหม่ อำเภอสันกำแพง อำเภอดอยสะเก็ด อำเภอแม่ออน อำเภอแม่ริม อำเภอแม่แตง อำเภอสันทราย อำเภอสะเมิง อำเภอพร้าว อำเภอเชียงดาว อำเภอฝาง อำเภอแม่สาย อำเภอไชยปราการ อำเภอเวียงแหง อำเภอหางดง อำเภอสันป่าตอง อำเภอสารภี อำเภอแม่วาง อำเภอดอยหล่อ อำเภอฮอด อำเภอดอยเต่า อำเภออมก๋อย อำเภอจอมทอง อำเภอแม่แจ่ม และอำเภอกัลยานิวัฒนา อำเภอละ ๑ โรงเรียน จำนวนทั้งหมด ๒๕ โรงเรียน

๓. ขอบเขตประชากร ได้แก่ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญในการลงพื้นที่สำรวจและการเก็บข้อมูลมาสังเคราะห์

๑) ครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน จังหวัดเชียงใหม่ ได้แก่ อำเภอเมืองเชียงใหม่ อำเภอสันกำแพง อำเภอดอยสะเก็ด อำเภอแม่ออน อำเภอแม่ริม อำเภอแม่แตง อำเภอสันทราย อำเภอสะเมิง อำเภอพร้าว อำเภอเชียงดาว อำเภอฝาง อำเภอแม่สาย อำเภอไชยปราการ อำเภอเวียงแหง อำเภอหางดง อำเภอสันป่าตอง อำเภอสารภี อำเภอแม่วาง อำเภอดอยหล่อ อำเภอฮอด อำเภอดอยเต่า อำเภออมก๋อย อำเภอจอมทอง อำเภอแม่แจ่ม และอำเภอกัลยานิวัฒนา โรงเรียนจำนวนทั้งหมด ๒๕ โรงเรียน จำนวน ๒๐๔ รูป/คน

๒) กลุ่มเครือข่ายครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน จังหวัดเชียงใหม่ จำนวน ๔๐ รูป โรงเรียน

๓) ผู้บริหารโรงเรียน ครูผู้สอน ครูผู้สอนสายสังคมศึกษา จำนวน ๒๕ คน

๔) นักเรียนโรงเรียนของอำเภอเมืองเชียงใหม่ อำเภอสันกำแพง อำเภอดอยสะเก็ด จำนวน ๒๕ คน ประเมินด้านรูปแบบการสอน ด้านเทคนิคการสอน ด้านพัฒนาสื่อ นวัตกรรมการสอน และด้านการพัฒนาหลักสูตร ก่อนและหลังการวิจัย

๕) ผู้เชี่ยวชาญด้านการศึกษา เช่น สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน สาขาจิตวิทยาการศึกษา สาขาเทคโนโลยีการศึกษา จากมหาวิทยาลัยต่าง ๆ เช่น มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลล้านนา จำนวน ๑๕ รูป/คน

๖) เจ้าหน้าที่ดูแลโครงการพระสอนศีลธรรมมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตเชียงใหม่ จำนวน ๑ คน

ผลการศึกษา

๑) รูปแบบการพัฒนาศักยภาพครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนจังหวัดเชียงใหม่

ผลจากการศึกษารูปแบบหลักการและแนวคิดในการดำเนินงานโครงการครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนของเขตพื้นที่ภาคเหนือตอนบน พบว่า การดำเนินงานเพื่อพัฒนารูปแบบโครงการครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนนั้น มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตเชียงใหม่ มีความมุ่งมั่นที่จะบริหารจัดการโดยใช้แนวการบูรณาการแบบมีส่วนร่วม โดยความร่วมมือระหว่างองค์กรสงฆ์ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา สำนักวัฒนธรรม องค์กรท้องถิ่น ตลอดจนความร่วมมือจากชุมชนต่างๆ ที่เกี่ยวข้องในการจัดการศึกษาและพัฒนาคน โดยใช้รูปแบบจากแนวคิดและหลักการในการทำงานของครูพระสอนศีลธรรมในจังหวัดเชียงใหม่ ดังนี้

๑. รูปแบบการปรับปรุงโครงสร้างในการบริหาร ประกอบด้วยกรรมการ ๒ ชุด คือคณะกรรมการดำเนินงาน และคณะกรรมการส่งเสริมสนับสนุน ดังนี้ คณะกรรมการดำเนินงาน มีหน้าที่ขับเคลื่อนงานพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนให้ดำเนินตามทิศทางสภาพความสำเร็จของโครงการ และคณะกรรมการส่งเสริมและสนับสนุน มีหน้าที่ดูแล ช่วยเหลือให้การดำเนินงานพระสอนศีลธรรมของศูนย์ปฏิบัติการจังหวัด ด้านกระบวนการบริหาร กระบวนการจัดการเรียนรู้และกระบวนการนิเทศ ให้สามารถขับเคลื่อนได้ตามกลยุทธ์หลักของโครงการ

๒. รูปแบบแนวคิดการดำเนินโครงการ พื้นฐานรูปแบบแนวคิดใหม่ในการดำเนินงานโครงการพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนจังหวัดเชียงใหม่ มีดังนี้

รูปแบบที่ ๑ การกระจายโอกาสแก่เด็กและเยาวชนให้ได้เรียนรู้กับพระภิกษุสงฆ์ในพระพุทธศาสนา ที่รู้จักกันในนามของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน ซึ่งเป็นที่ยอมรับและศรัทธาของนักเรียน ผู้ปกครองและชุมชน เพื่อร่วมผลักดันสร้างการเปลี่ยนแปลงสังคมท้องถิ่นให้เป็นสังคมอุดมธรรม ด้วยการพยายามเชื่อมโยงความสัมพันธ์ระหว่าง บ้าน – วัด – โรงเรียน โดยผ่านกระบวนการเรียนรู้ร่วมกัน

รูปแบบที่ ๒ การกระตุ้นให้เด็กและเยาวชนตระหนักในความสำคัญของวิถีปฏิบัติในการดำเนินชีวิตตามหลักธรรมทางศาสนา โดยการสอดแทรกลงในการปฏิบัติกิจกรรมร่วมระหว่างโรงเรียนกับชุมชน

รูปแบบที่ ๓ การพัฒนาพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนให้เป็นผู้ดำเนินการเปลี่ยนแปลง ในลักษณะของการเสริมสร้างความเข้มแข็งทางวิชาการ โดยเน้นการมีส่วนร่วมของผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง และสถานศึกษา การใช้แหล่งเรียนรู้ในท้องถิ่นในรูปแบบของเครือข่ายอุปถัมภ์

รูปแบบที่ ๔ การบริหารจัดการเชิงระบบโดยใช้พื้นที่เป็นฐาน ที่มีพระผู้ทำหน้าที่ประสานงานระดับอำเภอปฏิบัติหน้าที่ร่วมกับศูนย์ประสานงานโครงการพระสอนศีลธรรม มจร. เชียงใหม่ ตามภาระงานที่กำหนด

รูปแบบที่ ๕ การพัฒนาบุคลากรผู้ปฏิบัติหน้าที่คณะทำงานประจำกลยุทธ์ เพื่อให้มีศักยภาพในการขับเคลื่อนกิจกรรมต่างๆของศูนย์อำนวยการพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน ให้บรรลุ ผลสำเร็จและสนองนโยบายอย่างมีประสิทธิภาพ

รูปแบบที่ ๖ การระดมทรัพยากรเพื่อการส่งเสริมและสนับสนุนการปฏิบัติงานโครงการ

๓. รูปแบบการจัดการแบบมีส่วนร่วมกับการสร้างทีมงาน มีลักษณะร่วมของ ความรู้สึก ๓ ประการ ประการแรก ทีมงานจะต้องก้าวเดินไปอย่างมีทิศทาง โดยสมาชิกจะต้องมีความรู้สึกแห่งการมีทิศทางร่วมกัน (Sense of Direction) ประการที่สอง ลักษณะสำคัญของทีมงาน คือ สมาชิกทุกคนจะต้องมีความรู้สึกร่วมของการเป็นเจ้าของ ร่วมกัน (Sense of Belonging) และประการที่สาม ลักษณะสำคัญของทีมงาน คือ สมาชิกทุกคนจะต้องมีความรู้สึกร่วมในความเป็นปึกแผ่น (Sense of Identity)

๔. รูปแบบการกระตุ้นให้เกิดความร่วมมือ (Mobilizing Commitment) การที่จะนำองค์กรให้เกิดการเปลี่ยนแปลงนั้น การสนับสนุน ความช่วยเหลือให้เกิดการเปลี่ยนแปลง มีส่วนสำคัญยิ่ง บุคลากรในองค์กรต้องยอมรับและให้ความร่วมมือในการเปลี่ยนแปลง ทั้งนี้การนำองค์กรต้องการ “แนวร่วม” และช่วยทำอย่างเต็มที่ที่เป็นแรงสนับสนุนจากผู้ที่มีความสำคัญต่อความสำเร็จของงาน ดังนั้นผู้นำต้องชนะใจคนส่วนใหญ่ในองค์กร ขณะเดียวกันต้องค้นหาวิธีการที่ทำให้ทุกฝ่ายตระหนักในบทบาทและหน้าที่ของตนเองด้วย

๕. รูปแบบการเปลี่ยนแปลงวิสัยทัศน์เป็นการกระทำ (Shaping a Vision) กำหนดภาพฉายเป็นวิสัยทัศน์ว่า “พระสอนศีลธรรมในโรงเรียน ของจังหวัดเชียงใหม่ เป็นบุคลากรผู้มีความรู้ ความสามารถ เป็นผู้นำทั้งด้านปริยัติและปฏิบัติ จัดการเรียนรู้โดยใช้หลักธรรมทางพุทธศาสนา พัฒนาคุณภาพชีวิตและจิตใจของเยาวชน” ซึ่งนำไปสู่พันธกิจ ที่จะต้องดำเนินการ ดังนี้ ๑. การมีส่วนร่วมในการจัดการเรียนรู้ให้แก่เยาวชนในสถานศึกษา ๒. การจัดกิจกรรมคุณธรรมนำความรู้ ๓. การนำหลักธรรมสู่การปฏิบัติในชีวิตประจำวัน โดยมีรูปแบบวิธีการที่เป็นกลยุทธ์หลัก ๕ ประการ ได้แก่

๑. กลยุทธ์การสร้างพลังขับเคลื่อนให้ศูนย์อำนวยการพระสอนศีลธรรม มจร. เชียงใหม่ มีระบบบริหารจัดการที่ดี คล่องตัว มีประสิทธิภาพ

๒. กลยุทธ์การพัฒนาหลักสูตรและกระบวนการจัดการเรียนรู้เชิงบูรณาการ ให้พระสอนศีลธรรมได้พัฒนาความรู้ ความสามารถ คุณลักษณะที่พึงประสงค์และทักษะการนำหลักธรรมสู่การปฏิบัติในรูปแบบของโครงการและโครงการ

๓. กลยุทธ์การสร้างเสริมศักยภาพของบุคลากรทุกระดับให้เป็มืออาชีพ มีทักษะในการปฏิบัติงาน สามารถจัดกระบวนการเรียนรู้ และพัฒนาคุณภาพ การจัดการศึกษา

๔. กลยุทธ์การเพิ่มสมรรถนะของพระสอนศีลธรรมและบุคลากรของโครงการ ในการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร เพื่อจัดกระบวนการเรียนรู้และบริหารจัดการ ให้เกิดประโยชน์สูงสุดแก่โรงเรียนและชุมชน

๕. กลยุทธ์การระดมสรรพกำลังสร้างภาคีเครือข่ายอุปถัมภ์ ที่เข้มแข็งอันเกิดจากพลังการมีส่วนร่วมของชุมชน องค์กร ประชาสังคม ในรูปแบบของผู้อุปถัมภ์และผู้ร่วมคิด ร่วมปฏิบัติ ร่วมพัฒนา

จากการศึกษารูปแบบการพัฒนาศักยภาพครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนจังหวัดเชียงใหม่ มีประเด็นที่น่าสนใจให้ศึกษา คือ เพื่อต้องการจะทราบความคิดเห็นเกี่ยวกับรูปแบบศักยภาพของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนจังหวัดเชียงใหม่ว่าเป็นอย่างไร เพื่อต้องการทราบความคิดเห็นในด้านวิธีการในการถ่ายทอด ในการจัดกิจกรรมว่ามีความเหมาะสมเพียงไร และต้องการศึกษาถึงความเหมาะสมของหลักสูตร ตามความคิดเห็นของพระที่สอนศีลธรรมในจังหวัดเชียงใหม่ ทั้ง ๒๕ อำเภอ ว่ามีความเหมาะสมเพียงไรกับวุฒิภาวะของนักเรียน โดยมีประเด็นในการสัมภาษณ์เชิงลึกในการจัดอบรม และการลงพื้นที่ในแต่ละอำเภอ เพื่อจัดทำเป็นแนวทางเกี่ยวกับรูปแบบการพัฒนาศักยภาพครูพระสอนศีลธรรม ได้วิเคราะห์ออกมาใน ๘ ประเด็น คือ ประเด็นที่ ๑ ความคุ้นเคยกับนักเรียน ประเด็นที่ ๒ กิจกรรมการเรียนการสอนมีความเหมาะสมกับผู้เรียน ประเด็นที่ ๓ แนวทางในการพัฒนาด้านการเรียนรู้หรือด้านทักษะของผู้เรียน ประเด็นที่ ๔ วิธีการสอนที่ทำให้นักเรียนมีความสนใจต่อการเรียนการสอน ประเด็นที่ ๕ วิธีการในการจัดระบบการปกครองในชั้นเรียนให้เรียบร้อย ประเด็นที่ ๖ การสร้างบรรยากาศในชั้นเรียน ประเด็นที่ ๗ วิธีการประเมินผลการเรียน ประเด็นที่ ๘ การปรับบุคลิกภาพให้เหมาะสมกับสถานศึกษาและผู้เรียน

แนวทางและขยายผลรูปแบบศักยภาพครูพระสอนศีลธรรมแบบบูรณาการในโรงเรียนจังหวัดเชียงใหม่ จากการวิเคราะห์ข้อมูล พบว่า มีแนวทางการพัฒนารูปแบบศักยภาพ ๒ แนวทาง ดังนี้

๑) แนวทางการพัฒนารูปแบบศักยภาพการศึกษาของพระสอนศีลธรรม โดยเน้นแนวทาง ดังนี้ กลุ่มที่มีวุฒิการศึกษาต่ำกว่าระดับปริญญาตรี แนวทางในการพัฒนา คือ หน่วยพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน “ควรมีการจัดตั้งงบประมาณพัฒนาบุคลากรหรือพระสอนศีลธรรมทุน โดยมี หรือสนับสนุนส่งเสริมการศึกษาให้เข้าศึกษาต่อจนสำเร็จการศึกษา โดยเริ่มจากทุนการศึกษา มัธยมศึกษาตอนต้น หรือมัธยมศึกษาตอนปลาย ซึ่งอาจจะต้องเรียนตามศูนย์การศึกษานอกโรงเรียน (กศน.) เมื่อจบแล้วก็มีส่งเสริมให้เข้าเรียนในระดับปริญญาตรีในคณะของครุศาสตร์ของมหาวิทยาลัย มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย หรือของคณะศึกษาศาสตร์ ของมหาวิทยาลัยของมหามกุฏราชวิทยาลัย โดยมีข้อแม้ว่า เมื่อสำเร็จการศึกษาแล้ว ต้องทำงานด้านการสอนศีลธรรมอย่างย่อย ๕ ปี จึงจะหมดข้อผูกพันระหว่างหน่วยงานพระสอนศีลธรรมกับพระสอนศีลธรรมเพื่อพัฒนาศักยภาพพระสอนศีลธรรมให้มี ประสิทธิภาพตามที่โรงเรียนต้องการ ส่วนกลุ่มที่มีวุฒิการศึกษาในระดับปริญญาตรีขึ้นไป ควรมีการแยกระหว่างพระสอนศีลธรรมผู้สำเร็จการศึกษาจากคณะครุศาสตร์ หรือศึกษาศาสตร์ กับกลุ่มที่ ๒ สำเร็จการศึกษาคณะ ดังกล่าว ซึ่งในกลุ่มที่ไม่ได้สำเร็จการศึกษาทางด้านครุ

หรือศึกษาศาสตร์ หน่วยงานที่รับผิดชอบพระสอนศีลธรรม นอกจากนี้ยังมีตามวิทยาเขตลัยสงฆ์ต่างวิทยาๆ เป็นผู้รับผิดชอบหน่วยงานพระสอนศีลธรรม เป็นผู้สนับสนุนงบประมาณค่าใช้จ่าย หรือจะตั้งเป็นเป้าหมายก็ได้ว่า จะให้ปีละกี่ทุนการศึกษา และ ควรมีเป้าหมายที่ชัดเจนว่า พระสอนศีลธรรมในโรงเรียนจังหวัดเชียงใหม่ จะได้รับการพัฒนาในด้านวิชาชีพทุกรูป ภายในระยะเวลาที่ปี ซึ่งถ้าหน่วยงานที่รับผิดชอบสามารถกระทำได้ ก็จะเป็นการสร้างขวัญและกำลังใจให้แก่พระสอนศีลธรรมและสามารถพัฒนาศักยภาพพระสอนศีลธรรมด้วยระดับหลักสูตรประกาศนียบัตรการสอนศีลธรรมในโรงเรียน (ป.สศ.) เป็นหลักสูตรที่มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย จัดสร้างขึ้นเพื่อพัฒนาศักยภาพพระสอนศีลธรรม ซึ่งปัจจุบันอยู่ในความดูแลของสำนักวิชาการ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตเชียงใหม่

๒) แนวทางการพัฒนาศักยภาพรูปแบบการอบรมเชิงปฏิบัติการ นอกจากการส่งเสริมด้านการศึกษา เพื่อให้พระสอนศีลธรรมได้มีความรู้ความสามารถแล้ว อีกหัวข้อที่สามารถส่งเสริมพระสอนศีลธรรมได้ศักยภาพ คือ การจัดอบรมสัมมนาเชิงปฏิบัติการ ควรที่จะแบ่งการอบรมออกเป็นประเด็นปัญหาที่ค้นพบ ได้แก่ ปัญหาทางด้านหลักสูตร ปัญหาทางด้านการเรียนการสอน ปัญหาทางด้านการผลิตและการใช้สื่อ และการวัดและประเมินผล สรุปผล ดังนี้

๒.๑) ด้านหลักสูตร ในการจัดอบรมเชิงปฏิบัติการต้องเน้นการอธิบายในเรื่องของกิจการของหลักสูตรอย่างแท้จริง และผู้ที่จะเป็นวิทยากรถ่ายทอดความรู้ได้อย่างแท้จริง คือ คณาจารย์สายครุศาสตร์ หรือศึกษาศาสตร์ ซึ่งจะเป็นคณาจารย์ในมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย สถาบันอื่นก็ได้ ที่มีความรู้ความสามารถในเรื่องของการวิเคราะห์หลักสูตร หรือกลุ่มครูในโรงเรียน หน่วยงานพระสอนศีลธรรมไม่ควรเชิญเฉพาะบุคคล ควรเชิญเป็นทีม เพื่อที่ให้พระสอนศีลธรรมได้ ปฏิบัติอย่างแท้จริง เมื่อฟังบรรยายจบ ควรจะให้พระสอนศีลธรรมได้แบ่งกลุ่มวิเคราะห์หลักสูตร หรือทำความเข้าใจเกี่ยวกับเรื่องหลักสูตร โดยมีคณะวิทยากรคอยเป็นที่ปรึกษา เพื่อให้มีความรู้ยู่่าวิสัยทัศน์ พันธกิจ เป้าหมาย มาตรฐานการเรียนช่วงชั้นรู้ มาตรฐานคุณลักษณะอันพึงประสงค์และตัวชี้วัดรายชั้นรายปี คืออะไร มีไว้สำหรับทำอะไร และทำไมต้องมีสิ่งเหล่านี้

๒.๒) ด้านการจัดการเรียนการสอน การจัดอบรมเชิงปฏิบัติการเกี่ยวกับการจัดการเรียน การสอน ควรเน้นวิทยากรที่มีความชำนาญ และประสบความสำเร็จ ทางด้านการสอน เช่น ครูลิขี่ เป็นต้น ทั้งนี้เพื่อที่พระสอนศีลธรรมจะได้ทั้งการจัดทำแผนการจัดการเรียนรู้ วิธีการนำเข้าสู่บทเรียนเทคนิคการสอนที่ทำให้ นักเรียนไม่เกิดความเบื่อหน่ายถึงแม้ว่า บุคคลที่ทำหน้าที่สอนศีลธรรมจะเป็นพระก็ตาม แต่ก็ต้องมีเทคนิคในการสอนเพื่อให้เกิดความสนุกสนานควบคู่กับความรู้ไปด้วย นอกจากการเข้าสู่บทเรียนแล้ว ยังมีการนำเสนอ ด้านเนื้อหา การสรุปเนื้อหา ซึ่งสิ่งเหล่านี้ พระสอนศีลธรรมในโรงเรียนดำเนินการอยู่แล้ว บางรูปก็ยังไม่มีการดำเนินการแต่อย่างใด ซึ่งจากที่ผ่านมา หน่วยงานที่ปฏิบัติการจะเน้นการบรรยายเพียงอย่างเดียว ไม่มุ่งเน้นการปฏิบัติเกิดผลสัมฤทธิ์เท่าที่ควรจึงนอกจากนี้ ยังในการอบรม ยังทำให้พระสอนศีลธรรมทราบอีกว่าใน

หน่วยหรือแผนการจัดการเรียนรู้ดังกล่าวจะต้องสื่ออะไร และมีวิธีการประเมินอย่างไร เป็นต้น เมื่อมีการอบรมเสร็จ ควรแบ่งกลุ่มให้พระสอนศีลธรรมจัดทำหรือเขียนแผนการจัดการเรียนรู้โดยมีครูในโรงเรียนเป็นพี่เลี้ยงคอยให้คำ แนะนำในการเขียนแผนการจัดการเรียนรู้ เพื่อทดสอบความรู้ที่ได้จากการอบรมเชิงปฏิบัติการ และขึ้นนำเสนอบนเวที ผู้เชี่ยวชาญวิเคราะห์ วิเคราะห์แผนการจัดการเรียนรู้

๒.๓) ด้านการผลิตและการใช้สื่อ การอบรมเชิงปฏิบัติการ โดยการอบรมทางด้านสื่อ นั้น สามารถแบ่งออกได้เป็น ๒ ประเภท คือ สื่อเทคโนโลยี และสื่อประดิษฐ์ การอบรมเรื่องสื่อเทคโนโลยี ควรมีสถานที่ที่พร้อม ทางด้านเรื่องของเทคโนโลยี และผู้เข้าอบรมเชิงปฏิบัติการต้องมีความพร้อมในเรื่องการใช้เทคโนโลยีเป็นอย่างดีพอสมควร และต้องใช้ระยะเวลาในการอบรมเชิงปฏิบัติการ และวิทยากรควรมีความรู้ความชำนาญในเรื่องสื่อมัลติมีเดีย E-Book หรือหนังสือหรือหน่วยงานที่รับผิดชอบ จะร่วมมือกับกระทรวงวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีก็ได้ เพื่อพัฒนาการจัดทำสื่อทางด้านเทคโนโลยีที่ทันสมัย และไม่เกิดความเบื่อหน่ายแก่ผู้เรียนสื่อประดิษฐ์เป็นสื่อที่มีอยู่ทั่วไป ที่พระสอนศีลธรรมสามารถนำมาประยุกต์ใช้ หรือนำมาดัดแปลงสร้างเป็นนวัตกรรมสำหรับประกอบการจัดการเรียนการสอน ซึ่งอาจจะเป็นสิ่งที่มีอยู่ในโรงเรียน บ้าน หรือสถานที่ทั่วไป ที่ซึ่งวิทยากรที่มีทักษะและความสามารถในเรื่องดังกล่าวไป ส่วนใหญ่จะเป็นครูโดยเฉพาะครูกลุ่มสาระการเรียนรู้เทคโนโลยี เพราะกลุ่มสาระการเรียนรู้ดังกล่าวเน้นการปฏิบัติจริง มากกว่าทฤษฎี ดังนั้นครูในกลุ่มสาระการเรียนรู้ดังกล่าวจึงมีความชำนาญในเรื่องการสร้างนวัตกรรมทางการสอน ซึ่งการที่จะจัดอบรมเชิงปฏิบัติการให้ได้ผลตามเป้าหมาย ต้องให้ครูพระสอนศีลธรรมฝึกปฏิบัติ หรือทำสื่อที่ตนเองต้องการองค์ละอย่างน้อย ๑ ชิ้น ก่อนจบการอบรมเชิงปฏิบัติการและเมื่อทำชิ้นงานหรือสื่อเสร็จแล้วต้องส่งให้ผู้เชี่ยวชาญวิพากษ์กระบวนการอบรมเชิงปฏิบัติการจึงจะถือว่าเสร็จสิ้น

๒.๔) การวัดและประเมินผลการจัดอบรมเชิงปฏิบัติการนั้น ต้องเน้นการปฏิบัติจริงจึง จะได้ผลเป็นที่ต้องการ ถ้าอบรมแล้วจบจะไม่ได้อะไร ดังนั้นการอบรมเชิงปฏิบัติการเกี่ยวกับการ ประเมินผล จะต้องลงมือสร้างเครื่องมือวัดผลจริงซึ่งผู้ที่จะเป็นวิทยากรถวายความรู้ได้ ควรเน้นที่การปฏิบัติ มิใช่เชิญนิมนต์มาบรรยายแล้วเสร็จสิ้นกระบวนการ ซึ่งครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนก็อาจจะไม่รู้อะไรเหมือนเดิม ดังนั้นผู้ที่เป็นวิทยากรต้องถวายความรู้ทั้งทฤษฎี และปฏิบัติไปพร้อมกันซึ่งการประเมินจะเป็นตัวตอบคุณลักษณะของผู้เรียนว่าเป็นไปตามที่เราระบุไว้หรือไม่โดยการประเมินแบ่งออกเป็น ๓ อย่าง คือ

๑) ประเมินผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนได้แก่ การทำแบบฝึกหัดทดสอบหลังเรียน หรือ ก่อนเรียน เพื่อเปรียบเทียบความรู้และพัฒนาการของนักเรียนว่ามีมากขึ้นอย่างไร ความก้าวหน้า พร้อมเป็นข้อมูลในการพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนอีกด้วย

๒) ประเมินพฤติกรรมของนักเรียน ซึ่งการประเมินแบบนี้ จะมุ่งเน้นไปที่การมีความสนใจ การแสดงออก และพฤติกรรมในระหว่างเรียน โดยเกณฑ์ที่นิยมใช้ในการประเมิน คือ รูบริค (Rubrics) ซึ่งแท้แต่เราจะตั้งไว้เท่าไร ๐ อาจและเป็น ๑ หรือ ๑, ๒, ๓ ก็ได้ พร้อมทั้งมีหลักการอธิบายไว้ว่า ที่ ๐ เพราะอะไรจึงได้

ได้ ๑ เพราะอะไร ได้ ๒ เพราะอะไร และได้ ๓ เพราะอะไร ซึ่งคะแนนเหล่านี้มาจาก การสังเกตพฤติกรรม และการสัมภาษณ์ นักเรียนซึ่งบุคคลที่จะมีความรู้และชำนาญในเรื่องเหล่านี้สมควรเข้ามาเป็นวิทยากร ถวายความรู้แก่พระสอนศีลธรรม ได้แก่กลุ่มบุคลากรทางการศึกษา ไม่เป็นครูศาสตร์หรือศึกษาศาสตร์แต่ต้องเน้น การปฏิบัติจริง จึงจะเห็นผลที่ต้องการในการอบรมเชิงปฏิบัติการ

๓) การใช้สื่อวีดิทัศน์ในหลักทางพระพุทธศาสนา ตามสื่อต่าง ๆ เป็นที่น่าสนใจของนักเรียน และสามารถทำให้เด็ก หรือเยาวชนนั้นจำได้แม่นยำ และมีผลการประเมินผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน การเข้าแข่งขันในระดับต่าง ๆ ที่ทางโรงเรียนส่งไปแข่งขันทักษะทางพระพุทธศาสนา และได้ผลที่ดีมาก ซึ่งนักเรียนนั้นจะจำสื่อในลักษณะที่ทันยุคทันสมัยมากกว่ามานั่งอ่านหนังสือแล้วจำแค่ตั้งหนังสือ ซึ่งผลออกมานั้นต่างกับการสอนในรูปแบบสื่อวีดิทัศน์การ์ตูน หรือละคร หนังสือทางพุทธประวัติ หลักธรรมะ

๔) การสรุปผล (Act) การสรุปผลเพื่อนำไปแก้ไข (Act) ควรดำเนินการเมื่อทุกกิจกรรม ได้ดำเนินเสร็จสิ้นแล้ว ได้แก่ เมื่อสิ้นภาคการศึกษาหรือปีการศึกษาตามแผนที่ได้กำหนดไว้ โดยการนำผลการบันทึกหลังแผนการจัดกิจกรรมทั้งหมดมาประมวลผลวิเคราะห์ และสรุปอย่างน้อยได้ผลสรุป ดังนี้

๑) ผลที่เกิดขึ้นตามวัตถุประสงค์ของแผนที่กำหนดไว้ทุกข้อ ว่าแต่ละข้อ มีผลอย่างไร จำนวนเท่าใด ค่าสถิติ เป็นอย่างไร มีความก้าวหน้าโดยรวมของแผนอย่างไรเท่าใด เป็นต้น

๒) ปัญหาที่พบจากการจัดกิจกรรม การสอน มีประเด็นอะไรบ้าง จัดลำดับความสำคัญ

๓) แนวทางแก้ไขให้ดีขึ้นหากจะจัดครั้งต่อไป และนำไปเป็นข้อมูลสำหรับการวางแผนครั้งต่อไป จุดเด่นนำไปเป็นต้นแบบ และจุดอ่อนนำไปปรับแก้ พระสอนศีลธรรมในโรงเรียน มีทางเดินอยู่ ๒ ลักษณะ คือ ๑. การจัดการเรียนรู้รายวิชา ตามหลักสูตรสถานศึกษา ในฐานะครูปฏิบัติการสอนในชั้นเรียน หรือ ๒. การจัดการเรียนรู้ด้วย กิจกรรมเสริมหลักสูตร เพื่อเสริมสร้างคุณลักษณะอันพึงประสงค์ เป็นการจัดกิจกรรมทั้งโรงเรียน ซึ่งเป็นไปตามสภาพความต้องการของโรงเรียนที่ไปปฏิบัติงาน

๒) การพัฒนาเทคนิคและวิธีการสอนครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนจังหวัดเชียงใหม่

การพัฒนาเทคนิคและวิธีการสอนครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนจังหวัดเชียงใหม่ สรุปได้ว่า

๑. ด้านเทคนิคการสอนแบบบูรณาการของครูพระสอนศีลธรรม มีองค์ความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับเทคนิคการสอนศาสนา ศีลธรรม จริยธรรมที่มาก สามารถนำมาใช้สอนตรงตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน จะต้องมีความรู้ด้านเทคนิคการสอนในปัจจุบันสอดคล้องกับนักเรียน และมีความจำเป็นมากในการนำเทคนิคการสอนมาบูรณาการสอนศีลธรรมในโรงเรียน จะทำให้นักเรียนในโรงเรียนให้เกิดความสนใจมากขึ้น ดังนั้น การอบรมเชิงปฏิบัติการในด้านเทคนิคการสอนมีประโยชน์มาก เพื่อพัฒนาศักยภาพครูพระสอนศีลธรรม และเมื่ออบรมเชิงปฏิบัติการแล้ว สามารถนำเทคนิคการสอนไปใช้ในกระบวนการเรียนการสอนได้มาก

๒. ด้านวิธีการสอนแบบบูรณาการของครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนจังหวัดเชียงใหม่ มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับวิธีการสอนศาสนา ศีลธรรม จริยธรรม และได้นำความรู้ด้านวิธีการสอนแบบบูรณาการใช้ในโรงเรียนได้มาก และคิดว่าวิธีการสอนแบบบูรณาการต้องการสอดคล้องกับระดับช่วงชั้นของนักเรียนได้มาก จะทำให้เด็กมีความสนใจมาก และควรมีการพัฒนาวิธีการสอนแบบบูรณาการให้มีประโยชน์มาก ทั้งนี้เพื่อเป็นการพัฒนาศักยภาพครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน ควรมีการอบรมเชิงปฏิบัติการในด้านวิธีการสอน และเมื่ออบรมเชิงปฏิบัติการแล้ว สามารถนำวิธีการสอนไปใช้ในกระบวนการเรียนการสอนได้มาก

ข้อเสนอแนะในการพัฒนาเทคนิคและวิธีการสอนครูพระสอนศีลธรรมในจังหวัดเชียงใหม่ สรุปได้ว่าการพัฒนาเทคนิคและวิธีการสอนครูพระสอนศีลธรรมในจังหวัดเชียงใหม่ ควรมีการอบรมเทคนิคการสอน มีการพัฒนาพระสอนศีลธรรมในด้านเทคนิคการสอน เนื้อหาสาระ หลักสูตร Active learning วิธีการสอนต้องใช้วิวัฒนาการประยุกต์ให้ทันสมัย และควรมีหลักการในการสอนที่มี การบูรณาการ มีคู่มือการสอนของพระสอนศีลธรรมไปในทางทิศเดียวกัน ครูพระต้องตระหนักถึงองค์ความรู้ของตนเอง ทบทวนในสิ่งที่ขาด มีกำลังใจ มีมติที่ต้องใช้สอน พัฒนาตนเองให้เท่าทันสถานการณ์ สม่่าเสมอๆ และต้องมีสื่อการสอนที่เหมาะสมกับสถานการณ์ปัจจุบัน

ข้อเสนอแนะการสร้างเทคนิคและวิธีการสอนของครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนจังหวัดเชียงใหม่ สรุปได้ว่า ควรมีอบรมพัฒนาศักยภาพพระสอนศีลธรรมเกี่ยวกับเทคนิคและวิธีการสอน ให้มีการจัดอบรมเชิงปฏิบัติการโดยการเชิญตัวแทนผู้เรียนบางช่วงชั้นและครูพระสอนศีลมาเรียนและปฏิบัติร่วมกัน เมื่อมีการอบรม ด้านการเรียนการสอนเสร็จแล้ว ควรให้ผู้เข้ารับการอบรม นำไปสู่สนามจริงๆ เพื่อการประเมินผลอีกครั้ง ก่อนจะจบการอบรม มีการสร้างบรรยากาศในห้องเรียนและมีเนื้อหาที่เด็กสนใจในการเรียนการสอนของครูสอนแบบไม่เครียดแต่อยู่ในกรอบปฏิบัติที่ดี เช่น การสอนแบบอิงนิยาย หรือนิทานอิงธรรม สอนถามแบบปุจฉา-วิสัชนา แบบมีเนื้อหาสาระ และหลักธรรมคือคุณธรรม มีการเรียนรู้จากสื่อทางออนไลน์มาปรับประยุกต์เข้ากับปัจจุบัน และมีการสร้างเครื่องมือการเรียนการสอนแบบใหม่

การพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมเทคนิคและวิธีการสอนศีลธรรม ของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนจังหวัดเชียงใหม่ ผู้วิจัยดำเนินการในลักษณะของการวิจัยและพัฒนา (Research and Development) โดยจัดทำหลักสูตรการอบรม ที่มีขั้นตอนดังต่อไปนี้

๑. การศึกษาข้อมูลเบื้องต้น เป็นการสำรวจข้อมูลเบื้องต้นเกี่ยวกับองค์ความรู้เกี่ยวกับเทคนิคและวิธีการสอนของครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน จังหวัดเชียงใหม่ ทั้งหมด ๒๕ อำเภอ จำนวน ๒๐๗ รูป

๒. การสร้างหลักสูตรการฝึกอบรม การสร้างหลักสูตรการฝึกอบรมในการพัฒนาเทคนิคและวิธีการสอนของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน จังหวัดเชียงใหม่ ในการจัดทำหลักสูตรการอบรมเป็นระยะระยะเวลา ๒ วัน เพื่อนำไปสู่การจัดทำชุดอบรมในจัดการอบรมแบบภาคสนาม ในเรื่องเทคนิคและวิธีการสอนครูพระสอนศีลธรรมในจังหวัดเชียงใหม่ กับกลุ่มเป้าหมายในพื้นที่ ๓ กลุ่ม ได้แก่ ๑) ครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน

จำนวน ๔๐ รูป ๒) ครูในโรงเรียน ๒๕ อำเภอๆ ละ ๑ คน จำนวน ๒๕ คน ๓) นักเรียนในโรงเรียน ๒๕ อำเภอ จำนวน ๔๐ คน รวมเป็นทั้งหมด ๙๐ รูป/คน และหลังจากอบรมเสร็จ ครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน ทั้ง ๔๐ รูป พร้อมกับครูสอนในโรงเรียนทั้ง ๒๕ คน ร่วมกันนำไปทดลองใช้เทคนิคและวิธีการสอนให้แก่ นักเรียนจำนวน ๒๕ คน โดยใช้แบบประเมินผลก่อน-หลังในการอบรม และนำผลประเมินมาวิเคราะห์เชิง พรรณนาเป็นชุดองค์ความรู้ในเรื่องเทคนิคและวิธีการสอน เพื่อนำไปสู่การจัดทำคู่มือเทคนิคและวิธีการสอน ของครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนจังหวัดเชียงใหม่ในเครือข่าย ๒๕ อำเภอ จำนวน ๑ เรื่อง

หลักสูตรการฝึกอบรมในการพัฒนาเทคนิคและวิธีการสอนของพระสอนศีลธรรม ในการจัดอบรม ครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน จังหวัดเชียงใหม่ จะเน้นในการพัฒนาเทคนิคและวิธีการสอน เพื่อให้เกิดการ เรียนที่จะนำไปใช้เป็นแนวทางในการจัดการเรียนการสอน ให้มีความหลากหลายที่มุ่งให้เกิดประโยชน์แก่ ผู้เรียนให้มากที่สุด ซึ่งในการจัดอบรมครั้งนี้ ได้จัดแบ่งแผนการอบรมเทคนิคและวิธีการสอนออกเป็น ๕ แผน ดังนี้

แผนการอบรมที่ ๑ การสอนแบบอภิปราย (Teaching Discussion) เรื่อง ความสำคัญของ พระพุทธศาสนา

แผนการอบรมที่ ๒ การสอนการเรียนรู้แบบร่วมมือ (Cooperative learning) เรื่อง ศาสนสถาน และการบำรุงศาสนสถาน

แผนการอบรมที่ ๓ การสอนโดยการใช้เกม walk rally เรื่องหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา (สติสัมปชัญญะ สมาธิ และปัญญา)

แผนการอบรมที่ ๔ การฝึกปฏิบัติ (Practice) เรื่อง หน้าที่ของชาวพุทธและมรรยาทของชาวพุทธ

แผนการอบรมที่ ๕ การใช้กรณีศึกษา (Case) เรื่อง พุทธสาวก ชาตก และพุทธศาสนิกชนตัวอย่าง

ในการจัดอบรมครั้งนี้ เป็นการฝึกปฏิบัติจริง เสมือนกับครูพระได้ทำการสอนในห้องเรียน มี กระบวนการจัดการเรียนการสอนและการประเมินผลการสอนครบถ้วน ทั้งนี้เพื่อให้ครูพระสอนศีลธรรมมี ความเข้าใจถึงเทคนิคและวิธีการสอน ที่ได้ประจักษ์ถึงผลที่ได้รับ อุปสรรคและปัญหาของการนำวิธีการสอน ในลักษณะต่าง ๆ ไปใช้สอน และสามารถนำมาปรับไปใช้ในการสอนให้มีประสิทธิภาพ ที่ก่อให้เกิดประโยชน์ ต่อผู้เรียนโดยตรง และผลที่ได้รับจากการอบรมครั้งนี้ ครูพระสอนศีลธรรมยังสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในการ จัดการเรียนการสอน โดยมีเทคนิคและวิธีการในรูปแบบ ต่าง ๆ ให้ทันสมัยในสังคมยุคปัจจุบัน

๓. การพัฒนาสื่อและนวัตกรรมการสอนแบบบูรณาการครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนจังหวัด เชียงใหม่

ผลการศึกษาเกี่ยวกับปัญหาองค์ความรู้เพื่อการพัฒนาด้านสื่อและนวัตกรรมเกิดจากการสนทนา กลุ่มย่อยในการเก็บรวบรวมข้อมูลภาคสนาม พบว่า ปัญหาองค์ความรู้เพื่อการพัฒนาด้านสื่อและนวัตกรรม การสอนแบบบูรณาการครูพระสอนศีลธรรมในจังหวัดเชียงใหม่

(๑) องค์ความรู้ด้านสื่อและนวัตกรรมการสอน ยังขาดองค์ความรู้ด้านสื่อและนวัตกรรมการสอนขั้นพื้นฐาน เช่น การใช้คอมพิวเตอร์โปรแกรมขั้นพื้นฐานโปรแกรมการจัดการเอกสาร เช่น Microsoft word โปรแกรมตารางคำนวณ เช่น Microsoft excel โปรแกรมนำเสนองาน เช่น Microsoft PowerPoint โปรแกรมการจัดการกับฐานข้อมูล เช่น Microsoft access การใช้สื่อการเรียนการสอน การใช้แอปพลิเคชันในโทรศัพท์มือถือยังขาดความรู้ในกิจกรรมการอบรมเพื่อพัฒนาองค์ความรู้เกี่ยวกับการเรียนการสอนแบบบูรณาการ การกำหนดหน่วยการเรียนรู้วิชาพระพุทธศาสนาไม่สอดคล้องกับหลักสูตรให้เชื่อมโยงกับสภาพสังคมในปัจจุบัน สื่อไม่มีการพัฒนา หลักสูตรมีเนื้อหามากเกินไป ทำให้การเรียนการสอนดูซับซ้อน ใช้เวลานาน กว่าจะจบเนื้อหา พระสอนศีลธรรมไม่สามารถถ่ายทอดองค์ความรู้ของเนื้อหาที่สอนได้หมด สื่อในวิชาการเรียนพระพุทธศาสนาล้ำสมัยไม่สอดคล้องกับสภาพปัจจุบัน ดังนั้นจึงต้องพัฒนาศักยภาพของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนในจังหวัดเชียงใหม่ควรมีแนวทางการแก้ปัญหาโดยวางแผนการถ่ายทอดเนื้อหาให้อย่างเป็นระบบระเบียบมากขึ้น และต้องมีนโยบายในการหาพระที่มีความรู้ด้านสื่อและนวัตกรรมการสอนมีความสามารถเข้ามาปฏิบัติงานเพื่อให้งานออกมาสมบูรณ์ที่สุด

(๒) องค์ความรู้ด้านการศึกษาและถ่ายทอดองค์ความรู้ พบว่า พระสอนศีลธรรมยังขาดงบประมาณในการจัดทำสื่อและนวัตกรรมการที่ทันสมัย ขาดสื่อใหม่ ๆ เพื่อใช้ห้องปฏิบัติการส่งเสริมการเรียนรู้และความสามารถในการใช้แหล่งเรียนรู้ทั้งภายในและภายนอกสถานศึกษา เช่น ห้องสมุดของโรงเรียน ห้องโสตทัศนศึกษา เป็นต้น พระสอนศีลธรรมยังขาดความรู้ความสามารถในการกระตุ้นความสนใจนักเรียนในขณะปฏิบัติการสอน ไม่สามารถชักจูงให้นักเรียนสนใจในบทเรียน ขาดคู่มือการใช้สื่อที่มีประสิทธิภาพ ขาดพระวิทยากรในการอบรมให้ความรู้เรื่องสื่อและนวัตกรรมการสอนแบบบูรณาการ ดังนั้น จึงต้องการพัฒนาด้านการศึกษาและถ่ายทอดองค์ความรู้เกี่ยวกับสื่อและนวัตกรรมการควรจัดให้ความรู้แก่พระวิทยากรที่สอนธรรมอย่างทั่วถึง ในขณะทำการสอน ซึ่งมีแนวทางการแก้ปัญหาโดยพระสอนศีลธรรมควรมีคู่มือในการใช้สื่อแบบเข้าใจง่ายต่อการสอน สื่อควรมีการสอดแทรกความสนุกสนานอย่างอื่นเพื่อดึงดูดความสนใจ ของนักเรียน มีการระดมทุนสนับสนุนทุนในการจัดหาเทคโนโลยี เพื่อสร้างนวัตกรรมใหม่ ๆ ให้พระสอนศีลธรรม และความรู้ความสามารถในด้านการผลิตและการใช้สื่อที่ทันสมัยในการจัดการเรียนการสอน และต้องสร้างคู่มือพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนให้เพียงพอกับความต้องการของพระสอนศีลธรรม

(๓) องค์ความรู้ด้านการพัฒนา พบว่า โครงการพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนจังหวัดเชียงใหม่ยังขาดทรัพยากร (resource) ในทุก ๆ ด้านขาดงบประมาณที่จะให้การสนับสนุนในการผลิตสื่อการเรียนการสอน เช่น ขาดเงินสนับสนุนพระต่อเดือนไม่เพียงพอผลิตสื่อและการใช้สื่อ ขาดเงินสนับสนุนค่าใช้จ่ายให้พระที่จำวัดอยู่ใกล้โรงเรียนเข้ามาสอนเพื่อลดค่าใช้จ่ายในการเดินทาง แต่ในความเป็นจริง พระหลายรูปต้องเดินทางมาสอนจากทางไกล สถานศึกษาในชนบทส่วนใหญ่ขาดแคลนอุปกรณ์ วัสดุ ครุภัณฑ์ทางการศึกษา และพระนำมาจากวัด หรือทำขึ้นเอง เช่น คอมพิวเตอร์ส่วนตัว เป็นต้น พระสอนศีลธรรมไม่ได้รับการนิเทศ

ความรู้ด้านกระบวนการผลิตสื่อการเรียนการสอนจากองค์กรเท่าที่ควร ขาดสื่อการสอนประเภทอุปกรณ์ และวัสดุไม่เพียงพอ โรงเรียนส่วนใหญ่ยังไม่มีสื่อการสอน ไม่มีห้องเฉพาะสำหรับสอนศิลปะและพระพุทธศาสนามีเพียงโต๊ะหมู่บูชาพระพุทธรูปเท่านั้น

ดังนั้น จึงต้องการพัฒนาสื่อและผลิตสื่อเพื่อให้มีนวัตกรรมใหม่ที่มีความทันสมัยให้เกิดประโยชน์สูงสุด ดังนี้ ใช้สื่อที่มีอยู่ในท้องถิ่นและหาได้สะดวก จัดทำโครงการของบสนับสนุนงบประมาณจากโรงเรียนหรือหน่วยงานที่รับผิดชอบ ใช้สื่อที่มีอยู่ให้เกิดประโยชน์ เช่น สื่อทางโทรทัศน์ สื่อที่มีอยู่ตามวัด ตามหมู่บ้าน หรือหาบุคคลตัวอย่างในท้องถิ่น ฯลฯ ระดมทุนทรัพย์ จากบ้าน วัด โรงเรียน เพื่อให้เกิดความสัมพันธ์ในการจัดกิจกรรม หรือจัดทำผ้าป่าเพื่อหางบประมาณ มาจัดซื้อสื่อที่ยังขาด โดยขอความอนุเคราะห์จากเอกชนหรือหน่วยงานรัฐที่มีความพร้อมและให้ การสนับสนุนได้ ผลิตสื่อขึ้นมาใช้เองโดยอาศัยวัสดุธรรมชาติที่มีอยู่และหาได้ง่ายในท้องถิ่นนั้น ๆ ติดต่อบริษัทงานกับแกนนำพระสอนศีลของแต่ละอำเภอหรือศึกษานิเทศก์ของแต่ละเขตพื้นที่ การศึกษา เพื่อติดตามและคอยดูแลในส่วนที่ขาดเหลือ ประสานงานกับหน่วยงานที่รับผิดชอบจัดทำเอกสารติดตามประเมินผลหลังจากการฝึกอบรมเสร็จ เพื่อประเมินความรู้พระสอนศีลธรรม

องค์ความรู้เพื่อการพัฒนาด้านสื่อและนวัตกรรมการสอนแบบบูรณาการพระสอนศีลธรรมในจังหวัดเชียงใหม่ สรุปได้เป็นข้อ ดังนี้

๑. ครูผู้สอนต้องมีโครงสร้างความรู้พื้นฐานในเรื่องสื่อ (knowledge structure) และความรู้เกี่ยวกับทักษะพื้นฐานสื่อที่ครบถ้วน ได้แก่ การวิเคราะห์ (analysis) การตีความ (interpretation) การประเมินสาร (evaluation) และทักษะการคิดเชิงวิพากษ์ (critical thinking) ร่วมกับการใช้กระบวนการทางความคิด (cognitive process) ซึ่งจะทำให้มีแนวทางในการจัดการเรียนการสอนหรือกิจกรรมเรื่องเท่าทันสื่อที่ชัดเจนและมีประสิทธิผล

๒. องค์กรหรือหน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้อง เช่น สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (สพฐ.) ในกระทรวงศึกษาธิการ ควรมีนโยบายการอบรมความรู้และทักษะการใช้สื่อที่ถูกต้อง เป็นระบบ และต่อเนื่องให้กับครูผู้สอน

๓. ครูผู้สอนควรฝึกทักษะการเรียนรู้เกี่ยวกับสื่อให้เป็นทักษะชีวิต โดยแทรกทักษะเข้ากับชีวิตประจำวัน เพื่อ เสริมศักยภาพการเท่าทันสื่อของตนเองให้มีความเชี่ยวชาญ และสามารถถ่ายทอดองค์ความรู้เหล่านี้ให้กับผู้เรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพ

๔. โรงเรียนควรมีการประเมินประสิทธิภาพของความรู้และทักษะด้านสื่อของนักเรียนและครูผู้สอนอย่างเป็นรูปธรรมสังกัด

(๔) ปัญหาองค์ความรู้เพื่อการพัฒนาสื่อและนวัตกรรมครูพระสอนศีลธรรมแบบบูรณาการของครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนจังหวัดเชียงใหม่ สรุปได้ ดังนี้ ครูพระได้รับการสนับสนุนในการให้ความรู้ทักษะ

ต่าง ๆ ด้านสื่อและนวัตกรรมน้อยมาก ขาดการฝึกอบรมจากหน่วยงานต้นสังกัด ตอนทำการสอนต้องทำอะไรมากกว่า เช่น การใช้สื่อมาประกอบการสอนเพื่อให้เกิดความน่าสนใจ สื่อและนวัตกรรมการสอนมีความสำคัญต่อการเรียนการสอนทำให้ผู้สอนขาดความรู้ใหม่ ๆ เกี่ยวกับสื่อและนวัตกรรมที่ทันสมัย ที่เรียนมาไม่ได้เหมือนกับที่ต้องเอามาทำงานด้านการเรียนการสอน ขาดพื้นฐานด้านสื่อและนวัตกรรมการสอนทำให้ไม่เห็นความสำคัญ มีความจำเป็นต้องตามยุคตามสมัยให้ทัน เป็นบุคลากรทางด้านการศึกษาต้องแก้ปัญหาเป็นทุกอย่าง ส่วนตัวแล้วไม่ชอบใช้งานคอมพิวเตอร์สักเท่าไร แต่ก็ต้องพยายามฝึกฝนตามนโยบายต้นสังกัด

จากการศึกษาองค์ความรู้ด้านสื่อและนวัตกรรมการสอนเพื่อหารูปแบบสื่อนวัตกรรมที่สอดคล้องกับความต้องการของครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนจังหวัดเชียงใหม่ มีประเด็นที่น่าสนใจให้ศึกษาต่อ คือเพื่อต้องการจะทราบความคิดเห็นเกี่ยวกับรูปแบบสื่อและกระบวนการการผลิตสื่อและนวัตกรรมของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนจังหวัดเชียงใหม่ว่าเป็นอย่างไร เพื่อต้องการทราบความคิดเห็นในด้านวิธีการในการผลิตสื่อในการเรียนการสอนว่ามีความเหมาะสมเพียงไร และต้องการศึกษาถึงความสอดคล้องกับเนื้อหาของหลักสูตรตามความคิดเห็นของพระที่สอนศีลธรรมในโรงเรียนจังหวัดเชียงใหม่ทั้ง ๒๕ อำเภอ เพื่อประกอบในการผลิตสื่อการสอน ๓ ประเด็น ดังนี้

ประเด็นที่ ๑ สื่อและนวัตกรรมสอดคล้องกับรูปแบบการเรียนการสอน สื่อและนวัตกรรมการเรียนการสอนถือว่าเป็นตัวกลางทำให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ตามจุดประสงค์ของการเรียนการสอนที่กำหนดไว้ได้อย่างง่ายและรวดเร็วเป็นเครื่องมือและตัวกลาง ซึ่งมีความสำคัญในกระบวนการเรียนการสอน มีหน้าที่เป็นตัวนำความต้องการของครูไปสู่ตัวนักเรียนอย่างถูกต้องและรวดเร็วเป็นผลให้นักเรียนเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมไปตามจุดมุ่งหมายการเรียนการสอนได้อย่างถูกต้องเหมาะสม อย่างเช่น อุปกรณ์การสอน สื่อแอปพลิเคชัน เป็นต้น การผลิตสื่อการเรียนการสอน เพื่อนำมาใช้ประกอบการสอนเพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้อย่างมีประสิทธิภาพนั้นเป็นสิ่งสำคัญยิ่ง โดยในการผลิตหรือออกแบบสื่อ นั้น ผู้สอนจะต้องตั้งวัตถุประสงค์เชิงพฤติกรรมในการเรียนให้แน่นอนเสียก่อน เพื่อใช้วัตถุประสงค์นั้นเป็นตัวชี้้นำในการเลือกสื่อการเรียนการสอนที่เหมาะสม ทั้งนี้ผู้วิจัยจะศึกษาวัตถุประสงค์ของรูปแบบการเรียนการสอนเพื่อในการผลิตสื่อจะได้ให้สอดคล้องกับเนื้อหาที่เรียนแก้ไขจุดเด่น จุดด้อยให้ได้สื่อที่ตรงกับความต้องการและมีประสิทธิภาพ

ประเด็นที่ ๒ สื่อและนวัตกรรมมีความเหมาะสมกับผู้เรียน การจัดการเรียนการสอนโดยยึดผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง (Student Centered หรือ Child Centered) เป็นรูปแบบการจัดการเรียนการสอนที่รู้จักกันมานานในวงการศึกษไทยแต่ไม่ประสบความสำเร็จในการปฏิบัติ รวมกับความเคยชินที่ได้รับการอบรมสั่งสอนมาด้วยรูปแบบการจัดการเรียนการสอนโดยยึดครูเป็นศูนย์กลาง (Teacher Centered) มาตลอด เมื่อผู้สอนเคยชินกับการจัดการเรียนการสอนแบบเดิม ๆ ที่เคยรู้จัก จึงทำให้ไม่ประสบความสำเร็จในการจัดการเรียนการสอนโดยยึดผู้เรียนเป็นสำคัญเท่าที่ควร แต่ในยุคของการปฏิรูปการศึกษานี้ได้มีการกำหนดเป็นกฎหมายแล้วว่า ผู้สอนทุกคนจะต้องใช้รูปแบบการจัดการเรียนการสอนโดยยึดผู้เรียนเป็นสำคัญได้จึงเป็น

ความจำเป็นที่ผู้สอนทุกคนจะต้องให้ความสนใจกับรายละเอียดในส่วนนี้ โดยการศึกษาทำความเข้าใจ และหาแนวทางมาใช้ในการปฏิบัติงานของตนให้ประสบผลสำเร็จ ดังนั้น การจัดการเรียนการสอนจึงเป็นการจัดการบรรยากาศ จัดกิจกรรม จัดสื่อจัดสถานการณ์ ฯลฯ ให้เหมาะสมกับผู้เรียน เพื่อก่อให้เกิดการเรียนรู้ได้เต็มตามศักยภาพผู้สอนจึงมีความจำเป็นที่จะต้องรู้จักผู้เรียนให้ครอบคลุมอย่างรอบด้าน และสามารถวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อนำไปเป็นพื้นฐานการออกแบบหรือวางแผนการเรียนรู้ได้สอดคล้องกับผู้เรียน สำหรับในการจัดกิจกรรมหรือออกแบบการเรียนรู้อาจทำได้หลายวิธีการและหลายเทคนิค ดังตัวอย่างที่พระครูปิยะอวารวัตร กล่าวว่า “มีความเหมาะสมมาก เพราะกิจกรรมการเรียนการสอนจะเป็นความรู้ที่ทำให้นักเรียนมีความรู้ที่ศึกษาและเป็นประโยชน์ต่อนักเรียนเสมอและมีความเหมาะสมมากที่มีการจัดการสอนที่เข้าใจง่าย และไม่ตึงเครียด ทำให้นักเรียนมีความสุขกับการเรียน กิจกรรมต่าง ๆ ที่เกิดเป็นความรู้ที่มีการพัฒนามากขึ้นอย่างต่อเนื่อง”

ประเด็นที่ ๓ สื่อและนวัตกรรมมีความเหมาะสมกับผู้สอน การจัดการเรียนรู้ในระดับประถมศึกษาตลอดไปจนถึงชั้นมัธยมศึกษาชั้น เป็นสิ่งสำคัญยิ่งเพราะเป็นสิ่งที่ช่วยเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของผู้เรียนให้ไปสู่สิ่งที่ถึงปรารถนาบรรลุวัตถุประสงค์ตามที่ตั้งไว้ ซึ่งครูผู้สอนจะเป็นผู้ที่มีบทบาทสำคัญเป็นผู้ที่จัดการเรียนการสอน กิจกรรมต่าง ๆ ให้ผู้เรียนนั้นจำเป็นที่จะต้องจัดหาสื่อมาเป็นตัวช่วย การใช้ทักษะและเทคนิคต่าง ๆ เข้าประกอบการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน ซึ่งถ้าครูผู้ใดมีพรสวรรค์ในการทำสื่อ หรือจัดกิจกรรมการเรียนรู้ก็ทำให้การเรียนการสอนนั้นสนุกสนาน น่าเรียน ไม่เกิดความเบื่อหน่าย และสิ่งที่สำคัญควรให้ผู้เรียนทุกคนได้มีการเข้าร่วมกิจกรรมอย่างทั่วถึง นอกจากนี้การจัดการเรื่องสื่อต้องรู้และคำนึงถึงลักษณะธรรมชาติของเนื้อหาสาระในกลุ่มสาระการเรียนรู้ นั้น ๆ ด้วย เพื่อที่จะได้เลือกวิธีการจัดกิจกรรมและเลือกใช้สื่อการเรียนรู้ประกอบได้อย่างเหมาะสม

สรุป การผลิตสื่อและนวัตกรรมมีความเหมาะสมกับผู้เรียน ดังนี้ สื่อจะต้องให้ความสะดวกแก่ครูผู้สอน ทำให้การสอนเป็นไปได้อย่างดี สื่อจะเป็นตัวช่วยผ่อนแรงในการอธิบาย อธิบายได้ตรงประเด็น สื่อที่เหมาะสมจะช่วยประหยัดเวลาในการสอน ช่วยให้ผู้สอนและผู้เรียนมีความเข้าใจในเนื้อหาที่ตรงกัน ช่วยให้ผู้สอนสังเกตปฏิกิริยาผู้เรียนได้ ช่วยให้ผู้สอนมีความมั่นใจในการสอนมากขึ้น ไม่ประหม่า ช่วยให้ผู้สอนเหนื่อยน้อยลง ทำให้กิจกรรมการเรียนรู้น่าสนใจมากยิ่งขึ้น มีคุณค่ามากยิ่งขึ้น สื่อทำให้กิจกรรมการเรียนดำเนินไปตามแผนที่กำหนดไว้ บรรลุจุดมุ่งหมายได้ง่ายขึ้น

๔. การพัฒนาหลักสูตรการอบรมเชิงปฏิบัติการครู ๖ วิชา สอนศีลธรรมในโรงเรียนจังหวัดเชียงใหม่

องค์ความรู้และวิเคราะห์หลักสูตรการสอนศีลธรรมในโรงเรียนจังหวัดเชียงใหม่ หลักสูตรเป็นเครื่องมือสำคัญในการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาประเทศชาติ ให้มีความเจริญรุ่งเรืองทัดเทียมกับนานาชาติอารยประเทศและความทันสมัยทันเหตุการณ์กับกาลเวลาของยุคสมัยที่มีความเปลี่ยนแปลงไป การศึกษาความเป็นมาของการศึกษาไทยช่วยให้เห็นพัฒนาการด้านการศึกษาเป็นสำคัญ การจัดการศึกษาจะต้องสนองต่อ

ความต้องการของสังคม เศรษฐกิจ วัฒนธรรมและการเมือง ประกอบด้วย หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช ๒๕๕๑ กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม เป็นกลุ่มสาระการเรียนรู้ที่ประกอบด้วย ๕ สาระ ได้แก่ สาระที่ ๑ ศาสนา ศีลธรรม สาระที่ ๒ หน้าที่พลเมือง วัฒนธรรม และการดำเนินชีวิตในสังคม สาระที่ ๓ เศรษฐศาสตร์ สาระที่ ๔ ภูมิศาสตร์ สาระที่ ๕ ประวัติศาสตร์ หลักสูตรประกาศนียบัตรการสอนศีลธรรมในโรงเรียน คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วัตถุประสงค์ของหลักสูตร ๑. เพื่อให้พระสอนศีลธรรมในโรงเรียนและครูสอนวิชาพระพุทธศาสนาในโรงเรียน ได้มีคุณสมบัติทางการศึกษาที่สามารถทำการสอนวิชาศีลธรรมในโรงเรียนได้ ๒. เพื่อผลิตพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนในระดับประกาศนียบัตรและครูสอนวิชาพระพุทธศาสนา ให้สามารถนำ ความรู้ด้านการสอนศีลธรรมในโรงเรียน ไปประยุกต์ใช้ในการแก้ปัญหาและพัฒนาการสอนพระพุทธศาสนาและพัฒนาสังคม ๓. เพื่อให้พระสอนศีลธรรมในโรงเรียนได้มีคุณสมบัติทางการศึกษาที่สามารถศึกษาต่อในระดับชั้นปริญญาตรีได้ เพื่อสนองนโยบายของคณะสงฆ์เป็นการพัฒนาให้พระสงฆ์โดยเฉพาะพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน แลพระสงฆ์ทั่วไป ได้มีความรู้ยกระดับตนเองให้สูงขึ้น ดำเนินการสอนศีลธรรมในโรงเรียนให้เจริญยิ่ง ๆ ขึ้นไป การวิเคราะห์องค์ความรู้ด้านหลักสูตร ซึ่งทั้งสองหลักสูตรนี้ได้เป็นเครื่องมือสำคัญในการพัฒนาการเรียนการสอนให้กับครูพระสอนศีลธรรม ซึ่งในระบบการจัดการศึกษาปัจจุบันครูพระสอนศีลธรรมจะพัฒนาตนเอง และเรียนรู้เพื่อพัฒนาศักยภาพในการสอนให้มีประสิทธิภาพ โดยยึดองค์ความรู้ตามหลักสูตรการศึกษาดังกล่าวมาแล้ว

การพัฒนารูปแบบการสร้างหลักสูตรการสอนศีลธรรมแบบบูรณาการในโรงเรียนจังหวัดเชียงใหม่ การสร้างหลักสูตรแบบบูรณาการนั้นผู้เรียนจะเกิดการเรียนรู้จากความรู้เดิมผสมผสานกับประสบการณ์ใหม่ เพื่อสร้างความรู้ใหม่ให้เกิดขึ้น โดยผ่านการปฏิบัติด้วยตนเอง โดยการจัดกิจกรรมแบบบูรณาการประสบการณ์ทักษะในการวิเคราะห์ การคิดอย่างสร้างสรรค์ การจินตนาการและการตัดสินใจตลอดจนการทำงานร่วมกัน ภายในแนวทางการดำเนินเรื่องที่เกี่ยวข้องกัน ซึ่งใช้ศิลปะเป็นสื่อและผู้เรียนจะเป็นผู้สร้างความรู้ใหม่ด้วยตนเอง อีกทั้งเป็นการบูรณาการที่มีการรวมวิชาสังคมศึกษา คณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์ ศิลปะ ภาษาไทย มาสอนรวมกันได้ ลักษณะของหลักสูตรบูรณาการที่ดี ในการผสมผสานวิชาหรือสาขาวิชาต่างๆ เพื่อให้ได้หลักสูตรบูรณาการนั้น ถ้าจะให้ดีจริงๆนักพัฒนาหลักสูตรจะต้องพยายามให้เกิดบูรณาการในลักษณะต่อไปนี้โดยครบถ้วนคือ ๑. บูรณาการระหว่างความรู้และกระบวนการเรียนรู้ ๒. บูรณาการระหว่างพัฒนาการทางความรู้ และพัฒนาการทางจิตใจ ๓. บูรณาการระหว่างความรู้และการกระทำ การสร้างสหสัมพันธ์ระหว่างความรู้และการกระทำมีความสำคัญไม่ยิ่งหย่อนไปกว่าระหว่างความรู้และจิตใจ ๔. บูรณาการระหว่างสิ่งที่เรียนในโรงเรียนกับสิ่งที่ป็นอยู่ในชีวิตประจำวันของผู้เรียน ๕. บูรณาการระหว่างวิชาต่างๆ โดยนำเอาเนื้อหาของวิชาหนึ่งมาเสริมอีกวิชาหนึ่ง เพื่อให้ผู้เรียนได้รับความรู้และเกิดเจตคติตามที่ต้องการ รูปแบบของบูรณาการ ในการปฏิบัติจริงมักจะมีการผสมกันระหว่างรูปแบบต่างๆ การพัฒนารูปแบบการสร้างหลักสูตรการสอน

ศีลธรรมแบบบูรณาการ มีจำนวน ๒ หลักสูตร ประกอบด้วย ๑.หลักสูตรสาระการเรียนรู้ สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรมในหลักสูตรโรงเรียน วัดสวนดอก พุทธศักราช ๒๕๖๔ ชั้นประถมศึกษา ตามหลักสูตรแกนกลาง การศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช ๒๕๕๑ (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. ๒๕๖๐) กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม โดยได้กำหนดสาระต่างๆไว้ ดังนี้ ศาสนา ศีลธรรมและจริยธรรม แนวคิดพื้นฐาน เกี่ยวกับศาสนา ศีลธรรม จริยธรรม หลักธรรมของพระพุทธศาสนาหรือศาสนาที่ตนนับถือ การนำหลักธรรมคำสอนไปปฏิบัติในการพัฒนาตนเอง และการอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุข เป็นผู้กระทำความดี มีค่านิยมที่ดีงาม พัฒนาตนเองอยู่เสมอ รวมทั้งบำเพ็ญประโยชน์ต่อสังคมและส่วนรวม หน้าที่พลเมือง วัฒนธรรม และการดำเนินชีวิต ระบบการเมืองการปกครองในสังคมปัจจุบันการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข ลักษณะและความสำคัญ การเป็นพลเมืองดี ความแตกต่างและความหลากหลายทางวัฒนธรรม ค่านิยม ความเชื่อ ปลูกฝังค่านิยมด้านประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข สิทธิ หน้าที่ เสรีภาพการดำเนินชีวิตอย่างสันติสุข ในสังคมไทยและสังคมโลก เศรษฐศาสตร์ การผลิต การแจกจ่าย และการบริโภคสินค้าและบริการ การบริหารจัดการทรัพยากรที่มีอยู่อย่างจำกัดอย่างมีประสิทธิภาพ การดำรงชีวิตอย่างมีดุลยภาพ และการนำหลักเศรษฐกิจพอเพียงไปใช้ในชีวิตประจำวัน ประวัติศาสตร์ เวลาและยุคสมัยทางประวัติศาสตร์ วิธีการทางประวัติศาสตร์ พัฒนาการของมนุษยชาติจากอดีตถึงปัจจุบัน ความสัมพันธ์และเปลี่ยนแปลงของเหตุการณ์ต่างๆ ผลกระทบที่เกิดจากเหตุการณ์สำคัญในอดีต บุคคลสำคัญที่มีอิทธิพลต่อการเปลี่ยนแปลงต่างๆ ในอดีต ความเป็นมาของชาติไทย วัฒนธรรมและภูมิปัญญาไทย แหล่งอารยธรรมที่สำคัญของโลก ภูมิศาสตร์ ลักษณะทางกายภาพของโลก การเปลี่ยนแปลงทางกายภาพ ปัญหาทางกายภาพและภัยพิบัติ ความสัมพันธ์ ของสรรพสิ่งซึ่งมีผลต่อกัน แผนที่และเครื่องมือทางภูมิศาสตร์ การใช้ภูมิสารสนเทศ ปฏิสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับ สิ่งแวดล้อมทางกายภาพกับการสร้างสรรค์วิถีการดำเนินชีวิต กิจกรรมทางเศรษฐกิจและสังคม ความร่วมมือ ด้านทรัพยากรและสิ่งแวดล้อมในประเทศ และระหว่างประเทศ และการจัดการทรัพยากรและสิ่งแวดล้อม เพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน ๒.หลักสูตรหน่วยการเรียนรู้บูรณาการเรื่องหลักธรรมเพื่อพัฒนาชีวิต สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๒ โรงเรียนบ้านโป่งน้อย อำเภอเมืองเชียงใหม่ จังหวัดเชียงใหม่ หลักการของหลักสูตรบูรณาการ หน่วยการเรียนรู้เรื่องหลักธรรมเพื่อพัฒนาชีวิต รายวิชาพระพุทธศาสนา เป็นหลักสูตรที่พัฒนาขึ้น โดยการปรับกิจกรรมการเรียนรู้ สื่อการเรียนรู้และการวัดผลและประเมินผลการเรียนรู้ ให้มีความเหมาะสมกับการแก้ปัญหาและการพัฒนาคุณภาพชีวิตนักเรียน ซึ่งมีความเหมาะสมกับสภาพท้องถิ่นเชียงใหม่ในปัจจุบัน เป็นหลักสูตรบูรณาการภายในกลุ่มสาระการเรียนรู้ สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม พุทธศักราช ๒๕๕๑ (ฉบับปรับปรุง พุทธศักราช ๒๕๖๐) สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๒ จำนวน ๓ สาระ ดังนี้ สาระที่ ๑ ศาสนา ศีลธรรม จริยธรรม (พระพุทธศาสนา) สาระที่ ๒ หน้าที่พลเมือง วัฒนธรรมและการดำรงชีวิต สาระที่ ๓ เศรษฐศาสตร์

นำเสนอแนวทางและขยายผลรูปแบบการพัฒนาหลักสูตรการสอนศีลธรรมแบบบูรณาการในโรงเรียนจังหวัดเชียงใหม่ หลังจากได้รูปแบบการพัฒนาหลักสูตรการสอนศีลธรรมแบบบูรณาการในโรงเรียนจังหวัดเชียงใหม่แล้ว คือ หลักสูตรสาระการเรียนรู้ สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรมในหลักสูตรโรงเรียน วัดสวนดอก พุทธศักราช ๒๕๖๔ ชั้นประถมศึกษา ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช ๒๕๕๑ (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. ๒๕๖๐) กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม และหลักสูตรหน่วยการเรียนรู้บูรณาการเรื่องหลักธรรมเพื่อพัฒนาชีวิต สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๒ โรงเรียนบ้านโป่งน้อย อำเภอเมืองเชียงใหม่ จังหวัดเชียงใหม่ การขยายผลโดยมีการบูรณาการด้านการสอนที่ใช้หลักพุทธธรรมร่วมกันบูรณาการกับรายวิชาต่าง ๆ ทำการบูรณาการในรายวิชาและการบูรณาการข้ามรายวิชา บูรณาการโดยที่ใช้ประสบการณ์โดยการจัดสถานการณ์ให้เหมือนจริง เช่น สอนเรื่องการทำบุญวันพระก็สร้างสถานการณ์ให้เหมือนวันพระในวัดทุกประการให้เขาได้สัมผัสเหมือนได้ปฏิบัติจริง แนวทางและขยายผลรูปแบบการพัฒนาหลักสูตรการสอนศีลธรรมแบบบูรณาการ ดังนี้ ๑.การถ่ายทอดองค์ความรู้ผ่านกิจกรรมโครงการวิจัยการพัฒนานวัตกรรมเพื่อส่งเสริมศักยภาพครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนจังหวัดเชียงใหม่ ๒.การจัดสนทนากลุ่มย่อย (Focus Group Discussion) วิพากษ์หลักสูตร โดยมีผู้ทรงคุณวุฒิ ประกอบด้วย ผู้อำนวยการวิทยาลัยสงฆ์ลำพูน ผู้เชี่ยวชาญจากมหาวิทยาลัยเชียงใหม่ มหาวิทยาลัยราชภัฏ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคล มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัยวิทยาเขตล้านนา ผู้เชี่ยวชาญทางการพัฒนาหลักสูตรการเรียนการสอนครูพระสอนศีลธรรม ผู้เชี่ยวชาญด้านการพัฒนาศักยภาพครูพระสอนศีลธรรม ผู้เชี่ยวชาญด้านการพัฒนาหลักสูตรการเรียนรู้ ข้อค้นพบความรู้ใหม่ที่เป็นรูปแบบความสัมพันธ์ขององค์ประกอบหลัก ๔ องค์ประกอบ คือ ๑. ตัวชี้วัดองค์ความรู้ของหลักสูตรการสอนศีลธรรมในโรงเรียนจากการอบรมเชิงปฏิบัติการ ๒. การสร้างหลักสูตรการสอนศีลธรรมแบบบูรณาการที่ทันสมัย ๓. การนำสื่อการสอนพัฒนาเป็นไปตามหลักสูตรประยุกต์กับหลักธรรม ๔.การขยายผลรูปแบบการพัฒนาหลักสูตรการสอนศีลธรรมแบบบูรณาการยุคดิจิทัล

สรุปผลการวิจัย

รูปแบบการพัฒนาศักยภาพครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนจังหวัดเชียงใหม่ ใช้แนวการบูรณาการแบบมีส่วนร่วม โดยความร่วมมือระหว่างองค์กรสงฆ์ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา สำนักงานวัฒนธรรม องค์กรท้องถิ่น ตลอดจนความร่วมมือจากชุมชนต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องในการจัดการศึกษาและพัฒนาคน ได้แก่ รูปแบบการปรับปรุงโครงสร้างในการบริหาร คือคณะกรรมการดำเนินงาน และคณะกรรมการส่งเสริมสนับสนุนแนวคิดใหม่ในการดำเนินงานโครงการพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนจังหวัดเชียงใหม่ คือ การกระจายโอกาสแก่เด็กและเยาวชนให้ได้เรียนรู้กับพระภิกษุสงฆ์ในพระพุทธศาสนา การกระตุ้นให้เด็กและเยาวชนตระหนักใน

ความสำคัญของวิถีปฏิบัติในการดำเนินชีวิตตามหลักธรรมทางศาสนา โดยการสอดแทรกลงในการปฏิบัติกิจกรรมร่วมระหว่างโรงเรียนกับชุมชน การพัฒนาพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนให้เป็นผู้ดำเนินการเปลี่ยนแปลง ในลักษณะของการเสริมสร้างความเข้มแข็งทางวิชาการ โดยเน้นการมีส่วนร่วมของผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง และสถานศึกษา การใช้แหล่งเรียนรู้ในท้องถิ่นในรูปแบบของเครือข่ายอุปถัมภ์ การบริหารจัดการเชิงระบบโดยใช้พื้นที่เป็นฐาน ที่มีพระผู้ทำหน้าที่ประสานงานระดับอำเภอปฏิบัติหน้าที่ร่วมกับศูนย์ประสานงานโครงการพระสอนศีลธรรม มจร. เชียงใหม่ ตามภาระงานที่กำหนด การพัฒนาบุคลากรผู้ปฏิบัติหน้าที่คณะทำงานประจำกลยุทธ์ เพื่อให้มีศักยภาพในการขับเคลื่อนกิจกรรมต่าง ๆ ของศูนย์อำนวยการพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน ให้บรรลุ ผลสำเร็จและสนองนโยบายอย่างมีประสิทธิภาพ และการระดมทรัพยากรเพื่อการส่งเสริมและสนับสนุนการปฏิบัติงานโครงการ โดยสมาชิกจะต้องมีความรู้สึกแห่งการมีทิศทางร่วมกัน (Sense of Direction) ประการที่สอง ลักษณะสำคัญของทีมงาน คือ สมาชิกทุกคนจะต้องมีความรู้สึกร่วมของการเป็นเจ้าของ ร่วมกัน (Sense of Belonging) และประการที่สาม ลักษณะสำคัญของทีมงาน คือ สมาชิกทุกคนจะต้องมีความรู้สึกร่วมในความเป็นปึกแผ่น (Sense of Identity) โดยการกระตุ้นให้เกิดความร่วมมือ (Mobilizing Commitment)

การศึกษารูปแบบการพัฒนาศักยภาพครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนจังหวัดเชียงใหม่ มีประเด็นที่น่าสนใจให้ศึกษา คือ เพื่อต้องการจะทราบความคิดเห็นเกี่ยวกับรูปแบบศักยภาพของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนจังหวัดเชียงใหม่ว่าเป็นอย่างไร เพื่อต้องการทราบความคิดเห็นในด้านวิธีการในการถ่ายทอด ในการจัดกิจกรรมว่ามีความเหมาะสมเพียงไร และต้องการศึกษาถึงความเหมาะสมของหลักสูตร ใน ๘ ประเด็น คือ ประเด็นที่ ๑ ความคุ้นเคยกับนักเรียน ประเด็นที่ ๒ กิจกรรมการเรียนการสอนมีความเหมาะสมกับผู้เรียน ประเด็นที่ ๓ แนวทางในการพัฒนาด้านการเรียนรู้หรือด้านทักษะของผู้เรียน ประเด็นที่ ๔ วิธีการสอนที่ทำให้นักเรียนมีความสนใจต่อการเรียนการสอน ประเด็นที่ ๕ วิธีการในการจัดระบบการปกครองในชั้นเรียนให้เรียบร้อย ประเด็นที่ ๖ การสร้างบรรยากาศในชั้นเรียน ประเด็นที่ ๗ วิธีการประเมินผลการเรียน ประเด็นที่ ๘ การปรับบุคลิกภาพให้เหมาะสมกับสถานศึกษาและผู้เรียน

แนวทางและขยายผลรูปแบบศักยภาพครูพระสอนศีลธรรมแบบบูรณาการในโรงเรียนจังหวัดเชียงใหม่ จากกรณีวิเคราะห์ข้อมูล พบว่า มีแนวทางการพัฒนารูปแบบศักยภาพ ๒ แนวทาง คือ แนวทางการพัฒนารูปแบบศักยภาพการศึกษาของพระสอนศีลธรรม โดยเน้นกลุ่มที่มีวุฒิการศึกษาต่ำกว่าระดับปริญญาตรี และกลุ่มที่มีวุฒิการศึกษาในระดับปริญญาตรีขึ้นไป นอกจากการส่งเสริมด้านการศึกษา เพื่อให้พระสอนศีลธรรมได้มีความรู้ความสามารถแล้ว อีกหัวข้อที่สามารถส่งเสริมพระสอนศีลธรรมได้ศักยภาพ คือ การจัดอบรมสัมมนาเชิงปฏิบัติการ ควรที่จะแบ่งการอบรมออกเป็นประเด็นปัญหาที่ค้นพบได้แก่ ปัญหาด้านหลักสูตร ปัญหาทางด้านการเรียนการสอน ปัญหาทางด้านการผลิตและการใช้สื่อ และการวัดและประเมินผล

เช่นเดียวกับ พระครูสุวิธาน พัฒนบัณฑิต และคณะ^{๒๐๕} พบว่า จากผลการสอนโดยครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน ทำให้นักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนในวิชาพระพุทธศาสนามีคะแนนรวมเฉลี่ย อยู่ในระดับมาก ร้อยละ ๘๑.๘๗

การพัฒนาเทคนิคและวิธีการสอนครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนจังหวัดเชียงใหม่ ในด้านเทคนิคการสอนแบบบูรณาการของครูพระสอนศีลธรรม มีองค์ความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับเทคนิคการสอนศาสนา ศีลธรรม จริยธรรมที่มากขึ้น มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับวิธีการสอนศาสนา ศีลธรรม จริยธรรม และได้นำความรู้ด้านวิธีการสอนแบบบูรณาการใช้ในโรงเรียนได้มาก และคิดว่าวิธีการสอนแบบบูรณาการต้องการสอดคล้องกับระดับช่วงชั้นของนักเรียนได้มาก จะทำให้เด็กมีความสนใจมาก โดยเฉพาะการพัฒนาเทคนิคและวิธีการสอนครูพระสอนศีลธรรมในจังหวัดเชียงใหม่ ควรมีการอบรมเทคนิคการสอน มีการพัฒนาพระสอนศีลธรรมในด้านเทคนิคการสอน เนื้อหาสาระ หลักสูตร Active learning วิธีการสอนต้องใช้วิวัฒนาการประยุกต์ให้ทันสมัย และควรมีหลักการในการสอนที่มีการบูรณาการ มีคู่มือการสอนของพระสอนศีลธรรมไปในทางทิศเดียวกัน ครูพระต้องตระหนักถึงองค์ความรู้ของตนเอง ทบทวนในสิ่งที่ขาด มีกำลังใจ มิตินี้ต้องใช้สอน พัฒนาค้นเองให้เท่าทันสถานการณ์ สม่่าเสมอๆ และต้องมีสื่อการสอนที่เหมาะสมกับสถานการณ์ปัจจุบัน ควรมีอบรมพัฒนาศักยภาพพระสอนศีลธรรมเกี่ยวกับเทคนิคและวิธีการสอน ให้มีการจัดอบรมเชิงปฏิบัติการ โดยการเชิญตัวแทนผู้เรียนบางช่วงชั้นและครูพระสอนศีลมาเรียนและปฏิบัติร่วมกัน เมื่อมีการอบรม ด้านการเรียนการสอนเสร็จแล้ว ควรให้ผู้เข้ารับการอบรม นำไปสู่สนามจริงๆ เพื่อการประเมินผลอีกครั้งหนึ่ง ก่อนจะจบการอบรม มีการสร้างบรรยากาศในห้องเรียนและมีเนื้อหาที่เด็กสนใจในการเรียนการสอนของครู สอนแบบไม่เครียดแต่อยู่ในกรอบปฏิบัติที่ดี เช่น การสอนแบบอิงนิยาย หรือนิทานอิงธรรม สอนถามแบบปจฉา-วิสัชนา แบบมีเนื้อหาสาระ และหลักธรรมคือคุณธรรม มีการเรียนรู้จากสื่อทางออนไลน์มาปรับประยุกต์เข้ากับปัจจุบัน และมีการสร้างเครื่องมือการเรียนการสอนแบบใหม่

ส่วนแนวทางและขยายผลรูปแบบการพัฒนาหลักสูตรการสอนศีลธรรมแบบบูรณาการในโรงเรียนจังหวัดเชียงใหม่ โดยยึดลักษณะสำคัญของครูผู้สอน ผู้เรียน วิธีการสอน แหล่งเรียนรู้ และการประเมินผลการสอน มีข้อค้นพบใหม่ของการพัฒนาหลักสูตรแบบบูรณาการครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนจังหวัดเชียงใหม่ ผลการวิจัยค้นพบความรู้ใหม่ที่เป็นรูปแบบความสัมพันธ์ขององค์ประกอบหลัก ๔ องค์ประกอบ คือ ๑. ตัวชี้วัดองค์ความรู้ของหลักสูตรการสอนศีลธรรมในโรงเรียนจากการอบรมเชิงปฏิบัติการ ๒. การสร้างหลักสูตรการ

^{๒๐๕} พระครูสุวิธาน พัฒนบัณฑิตและคณะ, “ผลสัมฤทธิ์การเรียนรู้โดยพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนเขตปกครองคณะพระสงฆ์ภาค ๙”, รายงานการวิจัยจากโครงการพระสอนศีลธรรม, (มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตขอนแก่น ปีงบประมาณ, ๒๕๕๒).

สอนศีลธรรมแบบบูรณาการที่ทันสมัย ๓. การนำสื่อการสอนพัฒนาเป็นไปตามหลักสูตรประยุกต์กับ
หลักสูตร ๔. การขยายผลรูปแบบการพัฒนาหลักสูตรการสอนศีลธรรมแบบบูรณาการยุคดิจิทัล

อภิปรายผล

หน่วยการเรียนรู้บูรณาการเรื่องหลักธรรมเพื่อพัฒนาชีวิต มีการวางแผนการพัฒนาหลักสูตรหน่วย
การเรียนรู้ตามหลักการและทฤษฎีการสร้างหน่วยการเรียนรู้ของนักวิชาการหลายๆ ท่านและได้สร้างหน่วย
การเรียนรู้แบบบูรณาการโดยการออกแบบการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ที่ต้องเชื่อมโยงสัมพันธ์กับมาตรฐาน
การเรียนรู้และตัวชี้วัดตามหลักสูตร ที่สามารถนำมาจัดกิจกรรมการเรียนรู้ร่วมกันได้สอดคล้องกับทศนา แคม
มณี^{๒๐๖} และดวงกมล สิ้นเพ็ง^{๒๐๗} ที่พบว่าการบูรณาการเป็นหน่วยการเรียนรู้ที่มีการผสมผสานสาระต่างๆ
ภายในกลุ่มสาระการเรียนรู้เดียวกันตั้งแต่สองกลุ่มขึ้นไป ซึ่งมีการบูรณาการทั้งด้านเนื้อหาสาระและวิธีการ
เป็นการเรียนรู้ที่สอดคล้องกับหลักทฤษฎีทางการศึกษาที่มุ่งเน้นการเป็นองค์รวมทุกด้านของนักเรียนกำลัง
ได้รับความนิยมมาก การสอนบูรณาการเป็นการสอนแบบผสมผสานด้วยรูปแบบวิธีสอนที่หลากหลาย เน้นการ
จัดการเรียนรู้ตามสภาพจริง การเรียนรู้ด้วยตนเอง เรียนรู้จากการปฏิบัติจริง ช่วยพัฒนานักเรียนให้มีความรู้
ความสามารถอย่างเต็มศักยภาพ ซึ่งพระพุทธเจ้าทรงใช้วิธีสอนแบบบูรณาการมาแล้วในสมัยพุทธกาลและการ
ประยุกต์วิธีสอนของพระพุทธเจ้ามาใช้ในปัจจุบันจะช่วยให้ครูสอนนักเรียนได้ง่ายขึ้น เข้าใจนักเรียนมากขึ้น
และช่วยให้นักเรียนเกิดปัญญาได้มากขึ้นและเอื้อมอ ชลวร^{๒๐๘} มีผลการวิจัยพบว่ากระบวนการสืบทอด
พระพุทธศาสนาได้ยาวนานคือการใช้หลักไตรสิกขาในการสร้างสังคมและการสร้างกระบวนการเรียนรู้จาก
ภายใน สอดคล้องกับพูนสุข มาศรีงสรรค์^{๒๐๙} ที่ผลการวิจัยพบว่าคนในสถาบันครอบครัวสามารถใช้ประโยชน์
จากหลักธรรมต่างๆในพระพุทธศาสนาเถรวาทมาจัดการกับความรุนแรงในครอบครัวเชิงพุทธบูรณาการได้
อย่างเป็นรูปธรรมและมีประสิทธิภาพโดยแปรเปลี่ยนความขัดแย้งเป็นความเข้าใจอันดีต่อกัน
(Transformation) หาทางแก้ไขความรุนแรงในระดับต่างๆรวมถึงป้องกันไม่ให้เกิดซ้ำซ้อน (Solution in
Terms of Problem Solving and Prevention) และการเยียวยา (Healing) รักษาใจตนเองให้สงบสันติไป

^{๒๐๖} ทศนา แคมมณี, ศาสตราจารย์, (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๔๗), หน้า ๓๕.

^{๒๐๗} ดวงกมล สิ้นเพ็ง, การพัฒนาผู้เรียนสู่สังคมแห่งการเรียนรู้ การจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็น
สำคัญ, (กรุงเทพมหานคร : บริษัท วี.พริ้นท์ จำกัด, ๒๕๕๓), หน้า ๖๖ - ๖๙.

^{๒๐๘} เอื้อมอ ชลวร, “การจัดการความรู้เชิงพุทธบูรณาการ”, วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต, (บัณฑิต
วิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๔), หน้า บทคัดย่อ.

^{๒๐๙} พูนสุข มาศรีงสรรค์, “การจัดการความรุนแรงในครอบครัวเชิงพุทธบูรณาการ”, วิทยานิพนธ์พุทธศาสตร
ดุษฎีบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๔), หน้า บทคัดย่อ.

พร้อมกับคนในครอบครัวด้วยการฝึกฝนจิตใจให้ตั้งมั่น มีสัมมาสมาธิและพัฒนาตนให้มีสัมมาทิฐิ เพื่อลด ละ เลิก ความยึดมั่นถือมั่นในตัวตน

นอกจากนี้หน่วยการเรียนรู้บูรณาการเรื่องหลักธรรมเพื่อพัฒนาชีวิตยังสามารถพัฒนาคุณภาพนักเรียนให้มีพัฒนาการในด้านต่างๆสูงขึ้น ดังนี้ ๑) ด้านพฤติกรรมกรรมการเรียนเช่น (๑) ตั้งใจทำงาน (๒) ให้ความร่วมมือในการทำงาน (๓) กล้าแสดงความคิดเห็นและ (๔) มีความรับผิดชอบ ๒) ด้านคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียนเช่น (๑) ใฝ่เรียนรู้ (๒) ซื่อสัตย์สุจริต (๓) มีน้ำใจ (๓) ไม่ประมาท (๔) รักชาติ ศาสน์ กษัตริย์ (๕) มีความศรัทธาในพระพุทธศาสนา (๖) รักความเป็นไทย และ (๗) อยู่อย่างพอเพียง ๓) ด้านสมรรถนะสำคัญของนักเรียน เช่น (๑) ความสามารถในการแก้ปัญหา (๒) ความสามารถในการคิด (๓) ความสามารถในการใช้ทักษะชีวิต ตามเป้าหมายการเรียนรู้ของหลักสูตรกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม พุทธศักราช ๒๕๕๑ (ฉบับปรับปรุง พุทธศักราช ๒๕๖๐) ส่งผลให้นักเรียนเกิดคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของเด็กไทยในยุคศตวรรษที่ ๒๑ คือ มีทักษะการแก้ปัญหาโดยใช้ปัญญาในการคิด มีทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณโดยมีความสามารถในการคิดที่จะทำความดีและไม่ทำความชั่ว มีทักษะการทำงานอย่างร่วมพลังโดยมีความสามารถในการทำงานเป็นกลุ่ม เป็นทีมแบบร่วมมือร่วมใจร่วมพลังทำงานให้สำเร็จและมีทักษะการใช้ชีวิตในสังคมอย่างมีความสุขในแนวทางที่ถูกต้องถูกธรรม มีความใฝ่เรียนรู้ในการเรียนรู้ที่จะอยู่ร่วมกัน (Learning to live together) การเรียนรู้ที่จะรู้ (Learning to Know) การเรียนรู้ที่จะปฏิบัติได้ (Learning to Do) และเรียนรู้ที่จะอยู่ได้ (Learning to Be) นับเป็นการเรียนรู้ที่มีความหมาย มีคุณค่าและมีความสำคัญต่อการดำรงชีวิตที่เป็นสุขในสังคมไทยและสังคมโลกปัจจุบัน

องค์ความรู้

ข้อค้นพบใหม่ของการพัฒนาหลักสูตรแบบบูรณาการครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนจังหวัดเชียงใหม่ ผลการวิจัยค้นพบความรู้ใหม่ที่เป็นรูปแบบความสัมพันธ์ขององค์ประกอบหลัก ๔ องค์ประกอบ คือ ๑. ตัวชี้วัดองค์ความรู้ของหลักสูตรการสอนศีลธรรมในโรงเรียนจากการอบรมเชิงปฏิบัติการ ๒. การสร้างหลักสูตรการสอนศีลธรรมแบบบูรณาการที่ทันสมัย ๓. การนำสื่อการสอนพัฒนาเป็นไปตามหลักสูตรประยุกต์กับหลักธรรม ๔. การขยายผลรูปแบบการพัฒนาหลักสูตรการสอนศีลธรรมแบบบูรณาการยุคดิจิทัล

การอ้างอิง

พรรณี ผุดเกิดุ และ คณษ. รูปแบบการพัฒนาศักยภาพด้านการสอนของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนในจังหวัดสงขลา. [ออนไลน์], แหล่งที่มา : www.nsr.ac.th/.../พรรณี%20%20ผุดเกิดุ%20%20อาจารย์%20 มรภ.สงขลา.doc [๘ พ.ย. ๒๕๕๕].

พระครูสุวิธาน พัฒนบัณฑิต และคณะ. “ผลสัมฤทธิ์การเรียนรู้โดยพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนเขตปกครอง
คณะพระสงฆ์ภาค ๙”. รายงานการวิจัยจากโครงการพระสอนศีลธรรม. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตขอนแก่น ปีงบประมาณ, ๒๕๕๒.

ภาคผนวก ข

กิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการนำผลจากโครงการวิจัยไปใช้ประโยชน์

๑.กิจกรรมด้านวิชาการการเรียนการสอน

นำผลการศึกษาวิจัยไปใช้กับการบรรยายสอนในระดับปริญญาตรีที่มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ราชมหาวิทยาลัย วิทยาเขตเชียงใหม่ และวิทยาลัยสงฆ์ลำพูน ที่เป็นวิชาพื้นฐาน ๔ รายวิชา คือ สัมมนา พระพุทธศาสนากับวิชาชีพระพุทธศาสนากับการพัฒนาที่ยั่งยืน พระพุทธศาสนากับวิทยาศาสตร์ และการเขียนบทความทางพระพุทธศาสนา ซึ่งผู้วิจัยได้มอบบทความวิจัยให้ผลิตไปใช้ในการเรียนการสอนเป็นตัวอย่างในการเขียนบทความวิชาการ เพื่อใช้ประกอบในการสอนทั้งภาคทฤษฎีและนำไปสู่ภาคปฏิบัติ และผู้วิจัยได้นำเอาองค์ความรู้ด้านนวัตกรรมครูพระศีลธรรมไปถ่ายทอดให้กับคณะครูโรงเรียนวัดเจ็ดยอด ต.ช้างเผือก อ.เมือง จ.เชียงใหม่ เป็นประโยชน์ในการเรียนการสอนวิชาพระพุทธศาสนาต่อไป

๒.กิจกรรมด้านการเผยแพร่

๑. เผยแพร่งานวิจัยในระดับชาติ
๒. เผยแพร่งานวิจัยในมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตเชียงใหม่ และวิทยาลัยสงฆ์ลำพูน
๓. เผยแพร่งานวิจัยให้กับโรงเรียนวัดเจ็ดยอด ตำบลช้างเผือก อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่

ข้อเสนอแนะ

๑. การพัฒนานวัตกรรมการบูรณาการพระสอนศีลธรรมแบบบูรณาการ ควรจัดทำเป็นคู่มือสำหรับพระสอนศีลธรรม เพื่อให้เป็นเอกสารสำคัญประกอบการปฏิบัติงานของพระสอนศีลธรรมการพัฒนาเพิ่มยกระดับคุณภาพการจัดการเรียน การสอนของครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน เพื่อเป็นการเสริมสร้างศักยภาพและพัฒนาครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนให้มีประสิทธิภาพต่อไป

๒.) ควรพัฒนา ปรับปรุงการเรียนการสอนสาระการเรียนรู้วิชาพระพุทธศาสนา ให้เป็นไปตามมาตรฐานหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน การสอนธรรมศึกษาให้กับนักเรียน อบรมศีลธรรม จรรยา พัฒนาคุณธรรม จริยธรรมให้กับนักเรียนด้วยหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา วัฒนธรรมประเพณีอันดีงามของไทย และให้สอดคล้องกับหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

แบบ สท.๐๙.

หนังสือรับรองการใช้ประโยชน์จากผลงานวิจัยหรืองานสร้างสรรค์
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

วันที่ ๑ พฤศจิกายน ๒๕๖๔

เรื่อง การรับรองการใช้ประโยชน์ของผลงานวิจัย/งานสร้างสรรค์

เรียน สถาบันวิจัยพุทธศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

ข้าพเจ้า นายวรเสฏฐ์ มาสกลาง ตำแหน่ง ผู้อำนวยการโรงเรียนวัดเจ็ดยอด
ชื่อหน่วยงาน/องค์กร/ชุมชน...โรงเรียนวัดเจ็ดยอด

ที่อยู่...๕๔ ตำบลช้างเผือก อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่ ๕๐๓๐๐

โทรศัพท์ ๐๕๓๒๑๖๑๙๖ โทรสาร ๐๕๓๒๑๖๑๙๖

ขอรับรองว่าได้มีการนำผลงานวิจัย/งานสร้างสรรค์ ของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย เรื่อง
การพัฒนาหลักสูตรแบบบูรณาการครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนจังหวัดเชียงใหม่

ซึ่งเป็นผลงานวิจัย/งานสร้างสรรค์ของ ดร.พัลลภ หารุคำจา และคณะ

โดยนำไปใช้ประโยชน์ ดังนี้

- การใช้ประโยชน์เชิงวิชาการ เช่น การบรรยาย การสอน การพัฒนารูปแบบการเรียนการสอน
- การใช้ประโยชน์ด้านความรู้ในพระพุทธศาสนา
- การใช้ประโยชน์ในเชิงพาณิชย์ เช่น งานวิจัยและ/หรืองานสร้างสรรค์เพื่อพัฒนาสิ่งประดิษฐ์
- การใช้ประโยชน์เชิงนโยบายหรือระดับประเทศ
- การใช้ประโยชน์ตามวัตถุประสงค์/เป้าหมายของงานวิจัย/งานสร้างสรรค์

ช่วงเวลาที่ใช้ประโยชน์ ตั้งแต่ ๑ มกราคม ๒๕๖๕ จนถึง ๓๑ ธันวาคม ๒๕๖๕ ซึ่งการนำผลงานวิจัย/งาน
สร้างสรรค์ เรื่องนี้ไปใช้ประโยชน์นั้น ก่อให้เกิดผลดี ดังนี้

๑. ได้หลักการในการทำงานของครูพระสอนศีลธรรมในจังหวัดเชียงใหม่
๒. ได้รูปแบบการพัฒนาศักยภาพครูพระสอนศีลธรรม และรูปแบบวิธีการที่เป็นกลยุทธ์การสอนในโรงเรียน ในการพัฒนารูปแบบศักยภาพครูพระสอนศีลธรรม

๓. ได้เทคนิคและวิธีการสอนแบบบูรณาการของครูพระสอนศีลธรรมที่มีองค์ความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับเทคนิคการสอน ศาสนา ศีลธรรม จริยธรรม สามารถนำมาใช้สอนตรงตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน

๔. ครูพระฯได้รับการพัฒนาศักยภาพด้านองค์ความรู้เกี่ยวกับสื่อและนวัตกรรมการสอนตรงตามมาตรฐานตัวชี้วัดสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐานและหลักสูตรท้องถิ่น

ขอรับรองว่าข้อความข้างต้นเป็นจริงทุกประการ

ลงชื่อ

(นายวรเสฏฐ์ มาสกลาง)

ตำแหน่ง ผู้อำนวยการโรงเรียนวัดเจ็ดยอด

หมายเหตุ: ท่านสามารถประทับตราของหน่วยงานในเอกสารนี้ได้ (ถ้ามี)

แบบ สพ.๐๙.

หนังสือรับรองการใช้ประโยชน์จากผลงานวิจัยหรืองานสร้างสรรค์
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

วันที่ ๑ พฤศจิกายน ๒๕๖๔

เรื่อง การรับรองการใช้ประโยชน์ของผลงานวิจัย/งานสร้างสรรค์

เรียน สถาบันวิจัยพุทธศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

ข้าพเจ้า นายวรเสฏฐ์ มาสกลาง ตำแหน่ง ผู้อำนวยการโรงเรียนวัดเจ็ดยอด
ชื่อหน่วยงาน/องค์กร/ชุมชน...โรงเรียนวัดเจ็ดยอด
ที่อยู่...๕๔ ตำบลช้างเผือก อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่ ๕๐๓๐๐
โทรศัพท์ ๐๕๓๒๑๖๑๙๖ โทรสาร ๐๕๓๒๑๖๑๙๖
ขอรับรองว่าได้มีการนำผลงานวิจัย/งานสร้างสรรค์ ของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย เรื่อง
การพัฒนาเทคนิคและวิธีการสอนครูพระสอนศีลธรรมในจังหวัดเชียงใหม่
ซึ่งเป็นผลงานวิจัย/งานสร้างสรรค์ของ นางสาวสุนทรี สุริยะรังษี
โดยนำไปใช้ประโยชน์ ดังนี้

- การใช้ประโยชน์เชิงวิชาการ เช่น การบรรยาย การสอน การพัฒนารูปแบบการเรียนการสอน
- การใช้ประโยชน์ด้านความรู้ในพระพุทธศาสนา
- การใช้ประโยชน์ในเชิงพาณิชย์ เช่น งานวิจัยและ/หรืองานสร้างสรรค์เพื่อพัฒนาสิ่งประดิษฐ์
- การใช้ประโยชน์เชิงนโยบายหรือระดับประเทศ
- การใช้ประโยชน์ตามวัตถุประสงค์/เป้าหมายของงานวิจัย/งานสร้างสรรค์

ช่วงเวลาที่ใช้ประโยชน์ ตั้งแต่ ๑ มกราคม ๒๕๖๕ จนถึง ๓๑ ธันวาคม ๒๕๖๕ ซึ่งการนำผลงานวิจัย/งาน
สร้างสรรค์ เรื่องนี้ไปใช้ประโยชน์นั้น ก่อให้เกิดผลดี ดังนี้

๑. ได้หลักการในการทำงานของครูพระสอนศีลธรรมในจังหวัดเชียงใหม่
๒. ได้รูปแบบการพัฒนาศักยภาพครูพระสอนศีลธรรม และรูปแบบวิธีการที่เป็นกลยุทธ์การสอนในโรงเรียน ในการพัฒนารูปแบบศักยภาพครูพระสอนศีลธรรม
๓. ได้เทคนิคและวิธีการสอนแบบบูรณาการของครูพระสอนศีลธรรมที่มีองค์ความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับเทคนิคการสอนศาสนา ศีลธรรม จริยธรรม สามารถนำมาใช้สอนตรงตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน
๔. ครูพระได้รับการพัฒนาศักยภาพด้านองค์ความรู้เกี่ยวกับสื่อและนวัตกรรมการสอนตรงตามมาตรฐานตัวชี้วัดสะท้านการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐานและหลักสูตรท้องถิ่น

ขอรับรองว่าข้อความข้างต้นเป็นจริงทุกประการ

ลงชื่อ

(นายวรเสฏฐ์ มาสกลาง)

ตำแหน่ง ผู้อำนวยการโรงเรียนวัดเจ็ดยอด

หมายเหตุ: ท่านสามารถประทับตราของหน่วยงานในเอกสารนี้ได้ (ถ้ามี)

แบบ สท.๐๙.

หนังสือรับรองการใช้ประโยชน์จากผลงานวิจัยหรืองานสร้างสรรค์
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

วันที่ ๑ พฤศจิกายน ๒๕๖๔

เรื่อง การรับรองการใช้ประโยชน์ของผลงานวิจัย/งานสร้างสรรค์

เรียน สถาบันวิจัยพุทธศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

ข้าพเจ้า นายวรเสฏฐ์ มาสกลาง ตำแหน่ง ผู้อำนวยการโรงเรียนวัดเจ็ดยอด
ชื่อหน่วยงาน/องค์กร/ชุมชน...โรงเรียนวัดเจ็ดยอด
ที่อยู่...๕๔ ตำบลช้างเผือก อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่ ๕๐๓๐๐
โทรศัพท์ ๐๕๓๒๑๖๑๙๖ โทรสาร ๐๕๓๒๑๖๑๙๖
ขอรับรองว่าได้มีการนำผลงานวิจัย/งานสร้างสรรค์ ของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย เรื่อง
การพัฒนานวัตกรรมเพื่อส่งเสริมศักยภาพครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนจังหวัดเชียงใหม่
ซึ่งเป็นผลงานวิจัย/งานสร้างสรรค์ของ รศ.ดร.เทพประวิณ จันทร์แรง
โดยนำไปใช้ประโยชน์ ดังนี้

- ✓ การใช้ประโยชน์เชิงวิชาการ เช่น การบรรยาย การสอน การพัฒนารูปแบบการเรียนการสอน
- ✓ การใช้ประโยชน์ด้านความรู้ในพระพุทธศาสนา
- การใช้ประโยชน์ในเชิงพาณิชย์ เช่น งานวิจัยและ/หรืองานสร้างสรรค์เพื่อพัฒนาสิ่งประดิษฐ์
- การใช้ประโยชน์เชิงนโยบายหรือระดับประเทศ
- ✓ การใช้ประโยชน์ตามวัตถุประสงค์/เป้าหมายของงานวิจัย/งานสร้างสรรค์

ช่วงเวลาที่น่าไปใช้ประโยชน์ ตั้งแต่ ๑ มกราคม ๒๕๖๕ จนถึง ๓๑ ธันวาคม ๒๕๖๕ ซึ่งการนำผลงานวิจัย/งาน
สร้างสรรค์ เรื่องนี้ไปใช้ประโยชน์นั้น ก่อให้เกิดผลดี ดังนี้

๑. ได้หลักการในการทำงานของครูพระสอนศีลธรรมในจังหวัดเชียงใหม่
 ๒. ได้รูปแบบการพัฒนาศักยภาพครูพระสอนศีลธรรม และรูปแบบวิธีการที่เป็นกลยุทธ์การสอนในโรงเรียน ในการพัฒนา
รูปแบบศักยภาพครูพระสอนศีลธรรม
 ๓. ได้เทคนิคและวิธีการสอนแบบบูรณาการของครูพระสอนศีลธรรมที่มีองค์ความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับเทคนิคการสอน
ศาสนา ศีลธรรม จริยธรรม สามารถนำมาใช้สอนตรงตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน
 ๔. ครูพระฯได้รับการพัฒนาศักยภาพด้านองค์ความรู้เกี่ยวกับสื่อและนวัตกรรมการสอนตรงตามมาตรฐานตัวชี้วัดสาระ
การเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐานและหลักสูตรท้องถิ่น
- ขอรับรองว่าข้อความข้างต้นเป็นจริงทุกประการ

ลงชื่อ

(นายวรเสฏฐ์ มาสกลาง)

ตำแหน่ง ผู้อำนวยการโรงเรียนวัดเจ็ดยอด

หมายเหตุ: ท่านสามารถประทับตราของหน่วยงานในเอกสารนี้ได้ (ถ้ามี)

แบบ สท.๐๔.

หนังสือรับรองการใช้ประโยชน์จากผลงานวิจัยหรืองานสร้างสรรค์
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

วันที่ ๑ พฤศจิกายน ๒๕๖๔

เรื่อง การรับรองการใช้ประโยชน์ของผลงานวิจัย/งานสร้างสรรค์

เรียน สถาบันวิจัยพุทธศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

ข้าพเจ้า นายวรเสฏฐ์ มาสกลาง ตำแหน่ง ผู้อำนวยการโรงเรียนวัดเจ็ดยอด
ชื่อหน่วยงาน/องค์กร/ชุมชน...โรงเรียนวัดเจ็ดยอด

ที่อยู่...๕๔ ตำบลช้างเผือก อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่ ๕๐๓๐๐

โทรศัพท์ ๐๕๓๒๑๖๑๔๖ โทรสาร ๐๕๓๒๑๖๑๔๖

ขอรับรองว่าได้มีการนำผลงานวิจัย/งานสร้างสรรค์ ของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย เรื่อง
การพัฒนาสื่อและนวัตกรรมการสอนแบบบูรณาการของครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนจังหวัดเชียงใหม่
ซึ่งเป็นผลงานวิจัย/งานสร้างสรรค์ของ ดร.พิสิฎฐ์ โคตรสุโพธิ์ และคณะ

โดยนำไปใช้ประโยชน์ ดังนี้

- การใช้ประโยชน์เชิงวิชาการ เช่น การบรรยาย การสอน การพัฒนารูปแบบการเรียนการสอน
- การใช้ประโยชน์ด้านความรู้ในพระพุทธศาสนา
- การใช้ประโยชน์ในเชิงพาณิชย์ เช่น งานวิจัยและ/หรืองานสร้างสรรค์เพื่อพัฒนาสิ่งประดิษฐ์
- การใช้ประโยชน์เชิงนโยบายหรือระดับประเทศ
- การใช้ประโยชน์ตามวัตถุประสงค์/เป้าหมายของงานวิจัย/งานสร้างสรรค์

ช่วงเวลาที่น่าไปใช้ประโยชน์ ตั้งแต่ ๑ มกราคม ๒๕๖๕ จนถึง ๓๑ ธันวาคม ๒๕๖๕ ซึ่งการนำผลงานวิจัย/งาน
สร้างสรรค์ เรื่องนี้ไปใช้ประโยชน์นั้น ก่อให้เกิดผลดี ดังนี้

๑. ได้หลักการในการทำงานของครูพระสอนศีลธรรมในจังหวัดเชียงใหม่

๒. ได้รูปแบบการพัฒนาศักยภาพครูพระสอนศีลธรรม และรูปแบบวิธีการที่เป็นกลยุทธ์การสอนในโรงเรียน ในการพัฒนา
รูปแบบศักยภาพครูพระสอนศีลธรรม

๓. ได้เทคนิคและวิธีการสอนแบบบูรณาการของครูพระสอนศีลธรรมที่มีองค์ความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับเทคนิคการสอน
ศาสนา ศีลธรรม จริยธรรม สามารถนำมาใช้สอนตรงตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน

๔. ครูพระฯได้รับการพัฒนาศักยภาพด้านองค์ความรู้เกี่ยวกับสื่อและนวัตกรรมการสอนตรงตามมาตรฐานตัวชี้วัดสาระ
การเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐานและหลักสูตรท้องถิ่น

ขอรับรองว่าข้อความข้างต้นเป็นจริงทุกประการ

ลงชื่อ

(นายวรเสฏฐ์ มาสกลาง)

ตำแหน่ง ผู้อำนวยการโรงเรียนวัดเจ็ดยอด

หมายเหตุ: ท่านสามารถประทับตราของหน่วยงานในเอกสารนี้ได้ (ถ้ามี)

ภาคผนวก ค

ตารางเปรียบเทียบวัตถุประสงค์กิจกรรมที่วางแผนไว้และกิจกรรมที่ได้
ดำเนินการมาและผลที่ได้รับของโครงการ

คำถามการวิจัย	ระเบียบวิธีวิจัย	กิจกรรม	ผลที่ได้รับ
รูปแบบการพัฒนา ศักยภาพครูพระสอน ศีลธรรมในโรงเรียน จังหวัดเชียงใหม่ เทคนิคและวิธีการ สอนครูพระสอน ศีลธรรมในโรงเรียน จังหวัดเชียงใหม่ สื่อ และนวัตกรรม การสอนแบบบูรณาการ ครูพระสอนศีลธรรม ในโรงเรียนจังหวัด เชียงใหม่ การพัฒนา รูปแบบการสร้าง หลักสูตรการสอน ศีลธรรมแบบบูรณา การในโรงเรียน จังหวัดเชียงใหม่ ประกอบไปด้วย อะไรบ้าง	รูปแบบวิธีการวิจัย การวิจัยครั้งนี้เป็นการ วิจัยเชิงปฏิบัติการ (Action Research) โดยการลงพื้นที่สำรวจครูพระสอนศีลธรรม ในโรงเรียนจังหวัดเชียงใหม่ แต่ละพื้นที่เพื่อ หาข้อมูลที่จะนำมาสังเคราะห์ให้ได้ข้อมูลที่ ชัดเจน แล้วนำไปสร้างเป็นเครื่องมือเรียนรู้ หรือชุดการเรียนรู้ เพื่อพัฒนารูปแบบ ศักยภาพครูพระสอนศีลธรรมให้เป็นครู ต้นแบบแห่งการเรียนการสอนที่น้อมนำเอา หลักคำสอนทางพระพุทธศาสนามาใช้ให้ เกิดประโยชน์ ตามโรงเรียนแนวพุทธ ใน รูปแบบที่มีเอกลักษณ์เฉพาะตน โดยมีการ ค้นคว้าด้านข้อมูลและเนื้อหาที่ผู้วิจัยมุ่ง ศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อการเรียนการสอน ได้แก่ ประสบการณ์ในการสอน ภาระงาน บุคลิกภาพ ความสัมพันธ์ระหว่างครูกับ นักเรียน บรรยากาศในชั้นเรียน ความพึง พอใจในการปฏิบัติงาน และการใช้สื่อการ สอน	- การสัมภาษณ์/ประชุม กลุ่มย่อย/การอบรม ระบบออนไลน์	-ได้รูปแบบการพัฒนา ศักยภาพครูพระสอน ศีลธรรม -ได้เทคนิคและวิธีการ สอน ครู พระ สอน ศีลธรรม -ได้สื่อและนวัตกรรม การสอนแบบบูรณาการ -มีการพัฒนาหลักสูตร ในการสอนของครูพระ สอน ศี ล ธรรม ใน โรง เรี ย น จั ง ห วั ด เชียงใหม่ -บทความวิจัย ๕ เรื่อง เพื่อที่จะเผยแพร่องค์ ความรู้และนำไปใช้ใน การ สอน อย่าง มี ประสิทธิภาพ

ภาคผนวก ง

หนังสือ/แบบสอบถาม/สัมภาษณ์

ที่ อว ๘๐๒๔.๑ (๑๐) /ว ๖๖

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
วิทยาเขตเชียงใหม่

วัดสวนดอก พระอารามหลวง ต.สุเทพ อ.เมือง
จ.เชียงใหม่ ๕๐๒๐๐

โทร. (๐๕๓) ๒๖๘๖๖๗, ๒๖๕๑๔๖, ๒๖๐๔๕๑,
๒๑๐๓๖๕ มือถือ ๐๘๗-๑๘๕๖๓๗๓

โทรสาร. ๐๕๓-๒๖๐๔๕๒

๒๗ สิงหาคม ๒๕๖๔

เรื่อง ขอเรียนเชิญเข้าร่วมอบรมโครงการพัฒนานวัตกรรมการเพื่อส่งเสริมศักยภาพครูพระสอนศีลธรรมใน
โรงเรียนจังหวัดเชียงใหม่

นมัสการ พระครูปริชาปรีชิตยาทร (นุฆมิตร)

สิ่งที่ส่งมาด้วย กำหนดการ จำนวน ๑ ฉบับ

ตามที่สถาบันวิจัยพุทธศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ได้สนับสนุนแผนการวิจัย
เรื่อง “การพัฒนานวัตกรรมการเพื่อส่งเสริมศักยภาพครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนจังหวัดเชียงใหม่” เพื่อพัฒนา
ศักยภาพ เทคนิค วิธีการสอน สื่อ นวัตกรรมการสอน และหลักสูตรแบบบูรณาการให้กับครูพระสอนศีลธรรมใน
โรงเรียนจังหวัดเชียงใหม่ โดยการพัฒนาความรู้และทักษะในการเรียนการสอน การสร้างเครือข่ายองค์ความรู้
ในการพัฒนานวัตกรรมการเพื่อส่งเสริมศักยภาพครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน รวมไปถึงการพัฒนากระบวนการ
และให้เกิดการนำผลงานวิจัยนำไปประยุกต์ใช้ในกระบวนการเรียนการสอนต่อไป

ดังนั้น คณะผู้วิจัยจึงขอมิมนต์เข้าร่วมโครงการอบรมการพัฒนานวัตกรรมการเพื่อส่งเสริมศักยภาพครู
พระสอนศีลธรรมในโรงเรียนจังหวัดเชียงใหม่ ในวันเสาร์ที่ ๒๕ กันยายน พ.ศ. ๒๕๖๔ ณ ห้องประชุมพระเทพ
ญาณเวที อาคาร ๑ ชั้น ๒ วิทยาลัยสงฆ์ลำพูน ต.ตันธง อ.เมือง จ.ลำพูน (ผ่านระบบโปรแกรม Google meet)
ตั้งแต่เวลา ๐๙.๐๐-๑๖.๐๐ น. เป็นต้นไป หวังว่าคงจะได้รับความร่วมมือเป็นอย่างดี และขอกราบขอบพระคุณ
มา ณ โอกาสนี้ด้วย

นมัสการมาด้วยความเคารพอย่างสูง

(ดร.พิสิษฐ์ โคตรสุโพธิ์)

รักษาการผู้อำนวยการหลักสูตรบัณฑิตศึกษา วิทยาเขตเชียงใหม่

ที่ อว ๘๐๒๔.๑ (๑๐) /ว ๖๖

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
วิทยาเขตเชียงใหม่

วัดสวนดอก พระอารามหลวง ต.สุเทพ อ.เมือง
จ.เชียงใหม่ ๕๐๒๐๐

โทร. (๐๕๓) ๒๖๘๖๖๗, ๒๖๕๑๔๖, ๒๖๐๔๕๑,

๒๑๐๓๖๕ มือถือ ๐๘๗-๑๘๕๖๓๖๓

โทรสาร. ๐๕๓-๒๖๐๔๕๒

๒๗ สิงหาคม ๒๕๖๔

เรื่อง ขอเรียนเชิญเข้าร่วมอบรมโครงการพัฒนานวัตกรรมการเพื่อส่งเสริมศักยภาพครูพระสอนศีลธรรมใน
โรงเรียนจังหวัดเชียงใหม่

นมัสการ พระสมบัตินิ สิริสมปนโน

สิ่งที่ส่งมาด้วย กำหนดการ จำนวน ๑ ฉบับ

ตามที่สถาบันวิจัยพุทธศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ได้สนับสนุนแผนการวิจัย เรื่อง “การพัฒนานวัตกรรมการเพื่อส่งเสริมศักยภาพครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนจังหวัดเชียงใหม่” เพื่อพัฒนาศักยภาพ เทคนิค วิธีการสอน สื่อ นวัตกรรมการสอน และหลักสูตรแบบบูรณาการให้กับครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนจังหวัดเชียงใหม่ โดยการพัฒนาความรู้และทักษะในการเรียนการสอน การสร้างเครือข่ายองค์ความรู้ ในการพัฒนานวัตกรรมการเพื่อส่งเสริมศักยภาพครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน รวมไปถึงการพัฒนากระบวนการ และให้เกิดการนำผลงานวิจัยนำไปประยุกต์ใช้ในกระบวนการเรียนการสอนต่อไป

ดังนั้น คณะผู้วิจัยจึงขอมิมนต์เข้าร่วมโครงการอบรมการพัฒนานวัตกรรมการเพื่อส่งเสริมศักยภาพครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนจังหวัดเชียงใหม่ ในวันเสาร์ที่ ๒๕ กันยายน พ.ศ. ๒๕๖๔ ณ ห้องประชุมพระเทพญาณเวที อาคาร ๑ ชั้น ๒ วิทยาลัยสงฆ์ลำพูน ต.ต้นธง อ.เมือง จ.ลำพูน (ผ่านระบบโปรแกรม Google meet) ตั้งแต่เวลา ๐๙.๐๐-๑๖.๐๐ น. เป็นต้นไป หวังว่าคงจะได้รับความร่วมมือเป็นอย่างดี และขอกราบขอบพระคุณมา ณ โอกาสนี้ด้วย

นมัสการด้วยความเคารพอย่างสูง

(ดร.พิสิฏฐ์ โคตรสุโพธิ์)

รักษาการผู้อำนวยการหลักสูตรบัณฑิตศึกษา วิทยาเขตเชียงใหม่

ที่ อว ๘๐๒๔.๑ (๑๐) /ว ๖๖

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
วิทยาเขตเชียงใหม่

วัดสวนดอก พระอารามหลวง ต.สุเทพ อ.เมือง
จ.เชียงใหม่ ๕๐๒๐๐

โทร. (๐๕๓) ๒๓๘๖๖๗, ๒๓๕๑๔๖, ๒๓๐๔๕๑,
๒๓๐๓๓๕ มือถือ ๐๘๓-๑๘๕๓๓๓๓

โทรสาร. ๐๕๓-๒๓๐๔๕๒

๒๗ สิงหาคม ๒๕๖๔

เรื่อง ขอร้องเชิญเข้าร่วมอบรมโครงการพัฒนานวัตกรรมเพื่อส่งเสริมศักยภาพครูพระสอนศีลธรรมใน
โรงเรียนจังหวัดเชียงใหม่

นมัสการ พระครูสังฆรักษ์ธวัชร์ สุทธิญาโณ

สิ่งที่ส่งมาด้วย กำหนดการ จำนวน ๑ ฉบับ

ตามที่สถาบันวิจัยพุทธศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ได้สนับสนุนแผนการวิจัย
เรื่อง “การพัฒนานวัตกรรมเพื่อส่งเสริมศักยภาพครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนจังหวัดเชียงใหม่” เพื่อพัฒนา
ศักยภาพ เทคนิค วิธีการสอน สื่อ นวัตกรรมการสอน และหลักสูตรแบบบูรณาการให้กับครูพระสอนศีลธรรมใน
โรงเรียนจังหวัดเชียงใหม่ โดยการพัฒนาความรู้และทักษะในการเรียนการสอน การสร้างเครือข่ายองค์ความรู้
ในการพัฒนานวัตกรรมเพื่อส่งเสริมศักยภาพครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน รวมไปถึงการพัฒนากระบวนการ
และให้เกิดการนำผลงานวิจัยนำไปประยุกต์ใช้ในกระบวนการเรียนการสอนต่อไป

ดังนั้น คณะผู้วิจัยจึงขอมิมนต์เข้าร่วมโครงการอบรมการพัฒนานวัตกรรมเพื่อส่งเสริมศักยภาพครู
พระสอนศีลธรรมในโรงเรียนจังหวัดเชียงใหม่ ในวันเสาร์ที่ ๒๕ กันยายน พ.ศ. ๒๕๖๔ ณ ห้องประชุมพระเทพ
ญาณเวที อาคาร ๑ ชั้น ๒ วิทยาลัยสงฆ์ลำพูน ต.ต้นธง อ.เมือง จ.ลำพูน (ผ่านระบบโปรแกรม Google meet)
ตั้งแต่เวลา ๐๙.๐๐-๑๖.๐๐ น. เป็นต้นไป หวังว่าคงจะได้รับความร่วมมือเป็นอย่างดี และขอกราบขอบพระคุณ
มา ณ โอกาสนี้ด้วย

นมัสการมาด้วยความเคารพอย่างสูง

(ดร.พิสิฏฐ์ โคตรสุโพธิ์)

รักษาการผู้อำนวยการหลักสูตรบัณฑิตศึกษา วิทยาเขตเชียงใหม่

ที่ อว ๘๐๒๔.๑ (๑๐) /ว ๖๕

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
วิทยาเขตเชียงใหม่

วัดสวนดอก พระอารามหลวง ต.สุเทพ อ.เมือง
จ.เชียงใหม่ ๕๐๒๐๐

โทร. (๐๕๓) ๒๓๘๖๖๓, ๒๓๕๑๔๕, ๒๓๐๔๕๑,
๒๑๐๓๓๕ มือถือ ๐๘๓-๑๘๕๓๓๓๓๓
โทรสาร. ๐๕๓-๒๓๐๔๕๒

๒๗ สิงหาคม ๒๕๖๔

เรื่อง ขอเรียนเชิญเป็นผู้ทรงคุณวุฒิในการสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) โครงการพัฒนา
นวัตกรรมเพื่อส่งเสริมศักยภาพครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนจังหวัดเชียงใหม่ รูปแบบออนไลน์

เรียน ดร.จิตติรัตน์ วลีษฐ์พลพงศ์

สิ่งที่ส่งมาด้วย กำหนดการ จำนวน ๑ ฉบับ

ตามที่สถาบันวิจัยพุทธศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ได้สนับสนุนแผนการวิจัย
เรื่อง “การพัฒนาวัตกรรมการส่งเสริมศักยภาพครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนจังหวัดเชียงใหม่” เพื่อให้ได้
องค์ความรู้ที่หลากหลายในประเด็นการพัฒนาศักยภาพ เทคนิค วิธีการสอน สื่อ นวัตกรรมการสอน และ
หลักสูตรแบบบูรณาการให้กับครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนจังหวัดเชียงใหม่ และเติมเต็มประเด็นการ
ศึกษาวิจัยให้มีความสมบูรณ์มากยิ่งขึ้น

ดังนั้น คณะผู้วิจัยได้พิจารณาเห็นว่าท่านเป็นผู้มีความรู้และมีประสบการณ์เป็นอย่างมาก จึงขอ
เรียนเชิญท่านเป็นผู้ทรงคุณวุฒิในการสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) โครงการพัฒนาวัตกรรมการ
เพื่อส่งเสริมศักยภาพครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนจังหวัดเชียงใหม่ ในวันอาทิตย์ที่ ๒๖ กันยายน พ.ศ.
๒๕๖๔ ณ ห้องประชุมพระเทพญาณเวที อาคาร ๑ ชั้น ๒ วิทยาลัยสงฆ์ลำพูน ต.ต้นธง อ.เมือง จ.ลำพูน
(ผ่านระบบโปรแกรม Google meet) ตั้งแต่เวลา ๑๓.๐๐-๑๖.๓๐ น. เป็นต้นไป หวังว่าคงจะได้รับความ
ร่วมมือเป็นอย่างดี

จึงเรียนมาเพื่อโปรดให้ความอนุเคราะห์เป็นวิทยากรอบรมดังกล่าวด้วย จะเป็นพระคุณยิ่ง

ขอแสดงความนับถือ

(ดร.พิสิฏฐ์ โคตรสุโพธิ์)

รักษาการผู้อำนวยการหลักสูตรบัณฑิตศึกษา วิทยาเขตเชียงใหม่

ที่ อว ๘๐๒๔.๑ (๑๐) /ว ๖๕

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
วิทยาเขตเชียงใหม่

วัดสวนดอก พระอารามหลวง ต.สุเทพ อ.เมือง
จ.เชียงใหม่ ๕๐๒๐๐

โทร. (๐๕๓) ๒๖๘๖๖๗, ๒๖๕๑๔๖, ๒๖๐๔๕๑,
๒๑๐๓๗๕ มือถือ ๐๘๗-๑๕๕๗๓๗๓
โทรสาร. ๐๕๓-๒๖๐๔๕๒

๒๗ สิงหาคม ๒๕๖๔

เรื่อง ขอเรียนเชิญเป็นผู้ทรงคุณวุฒิในการสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) โครงการพัฒนา
นวัตกรรมเพื่อส่งเสริมศักยภาพครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนจังหวัดเชียงใหม่ รูปแบบออนไลน์

เรียน ดร.ศรีไพร จันทร์เขียว

สิ่งที่ส่งมาด้วย กำหนดการ จำนวน ๑ ฉบับ

ตามที่สถาบันวิจัยพุทธศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ได้สนับสนุนแผนการวิจัย
เรื่อง “การพัฒนานวัตกรรมเพื่อส่งเสริมศักยภาพครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนจังหวัดเชียงใหม่” เพื่อให้ได้
องค์ความรู้ที่หลากหลายในประเด็นการพัฒนาศักยภาพ เทคนิค วิธีการสอน สื่อ นวัตกรรมการสอน และ
หลักสูตรแบบบูรณาการให้กับครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนจังหวัดเชียงใหม่ และเติมเต็มประเด็นการ
ศึกษาวิจัยให้มีความสมบูรณ์มากยิ่งขึ้น

ดังนั้น คณะผู้วิจัยได้พิจารณาเห็นว่าท่านเป็นผู้มีความรู้และมีประสบการณ์เป็นอย่างมาก จึงขอ
เรียนเชิญท่านเป็นผู้ทรงคุณวุฒิในการสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) โครงการพัฒนานวัตกรรม
เพื่อส่งเสริมศักยภาพครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนจังหวัดเชียงใหม่ ในวันอาทิตย์ที่ ๒๖ กันยายน พ.ศ.
๒๕๖๔ ณ ห้องประชุมพระเทพญาณเวที อาคาร ๑ ชั้น ๒ วิทยาลัยสงฆ์ลำพูน ต.ต้นธง อ.เมือง จ.ลำพูน
(ผ่านระบบโปรแกรม Google meet) ตั้งแต่เวลา ๑๓.๐๐-๑๖.๓๐ น. เป็นต้นไป หวังว่าคงจะได้รับความ
ร่วมมือเป็นอย่างดี

จึงเรียนมาเพื่อโปรดให้ความอนุเคราะห์เป็นวิทยากรอบรมดังกล่าวด้วย จะเป็นพระคุณยิ่ง

ขอแสดงความนับถือ

(ดร.พิสิฏฐ์ โคตรสุโพธิ์)

รักษาการผู้อำนวยการหลักสูตรบัณฑิตศึกษา วิทยาเขตเชียงใหม่

ที่ อว ๘๐๒๔.๑ (๑๐) /ว ๖๕

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
วิทยาเขตเชียงใหม่

วัดสวนดอก พระอารามหลวง ต.สุเทพ อ.เมือง
จ.เชียงใหม่ ๕๐๒๐๐

โทร. (๐๕๓) ๒๓๘๕๖๗, ๒๓๕๑๔๕, ๒๓๐๔๕๑,
๒๑๐๓๓๕ มือถือ ๐๘๓-๑๘๕๓๓๓๗
โทรสาร. ๐๕๓-๒๓๐๔๕๒

๒๗ สิงหาคม ๒๕๖๔

เรื่อง ขอรียนเชิญเป็นผู้ทรงคุณวุฒิในการสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) โครงการพัฒนา
นวัตกรรมเพื่อส่งเสริมศักยภาพครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนจังหวัดเชียงใหม่ รูปแบบออนไลน์

กราบนมัสการ พระครูสิริสุตานุยุต, ผศ.ดร. ผู้อำนวยการวิทยาลัยสงฆ์ลำพูน

สิ่งที่ส่งมาด้วย กำหนดการ จำนวน ๑ ฉบับ

ตามที่สถาบันวิจัยพุทธศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ได้สนับสนุนแผนการวิจัย
เรื่อง “การพัฒนานวัตกรรมเพื่อส่งเสริมศักยภาพครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนจังหวัดเชียงใหม่” เพื่อให้ได้
องค์ความรู้ที่หลากหลายในประเด็นการพัฒนาศักยภาพ เทคนิค วิธีการสอน สื่อ นวัตกรรมการสอน และ
หลักสูตรแบบบูรณาการให้กับครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนจังหวัดเชียงใหม่ และเติมเต็มประเด็นการ
ศึกษาวิจัยให้มีความสมบูรณ์มากยิ่งขึ้น

ดังนั้น คณะผู้วิจัยได้พิจารณาเห็นว่าท่านเป็นผู้มีความรู้และมีประสบการณ์เป็นอย่างมาก จึงขอ
กราบนมัสการเชิญท่านเป็นผู้ทรงคุณวุฒิในการสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) โครงการพัฒนา
นวัตกรรมเพื่อส่งเสริมศักยภาพครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนจังหวัดเชียงใหม่ ในวันที่อาทิตย์ที่ ๒๖ กันยายน
พ.ศ. ๒๕๖๔ ณ ห้องประชุมพระเทพญาณเวที อาคาร ๑ ชั้น ๒ วิทยาลัยสงฆ์ลำพูน ต.ต้นธง อ.เมือง จ.ลำพูน
(ผ่านระบบโปรแกรม Google meet) ตั้งแต่เวลา ๑๓.๐๐-๑๖.๓๐ น. เป็นต้นไป หวังว่าคงจะได้รับความ
ร่วมมือเป็นอย่างดี

จึงเรียนมาเพื่อโปรดให้ความอนุเคราะห์เป็นวิทยากรอบรมดังกล่าวด้วย จะเป็นพระคุณยิ่ง

ขอแสดงความนับถือ

(ดร.พิสิษฐ์ โคตรสุโพธิ์)

รักษาการผู้อำนวยการหลักสูตรบัณฑิตศึกษา วิทยาเขตเชียงใหม่

ที่ อว ๘๐๒๔.๑ (๑๐) /ว ๖๕

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
วิทยาเขตเชียงใหม่

วัดสวนดอก พระอารามหลวง ต.สุเทพ อ.เมือง
จ.เชียงใหม่ ๕๐๒๐๐

โทร. (๐๕๓) ๒๖๘๖๖๗, ๒๖๕๑๔๖, ๒๖๐๔๕๑,
๒๑๐๓๗๕ มือถือ ๐๘๗-๑๘๕๗๓๗๓
โทรสาร. ๐๕๓-๒๖๐๔๕๒

๒๗ สิงหาคม ๒๕๖๔

เรื่อง ขอเรียนเชิญเป็นผู้ทรงคุณวุฒิในการสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) โครงการพัฒนา
นวัตกรรมเพื่อส่งเสริมศักยภาพครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนจังหวัดเชียงใหม่ รูปแบบออนไลน์

เรียน รศ.อุเทน ปัญญา

สิ่งที่ส่งมาด้วย กำหนดการ จำนวน ๑ ฉบับ

ตามที่สถาบันวิจัยพุทธศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ได้สนับสนุนแผนการวิจัย
เรื่อง “การพัฒนาวัตกรรมการส่งเสริมศักยภาพครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนจังหวัดเชียงใหม่” เพื่อให้ได้
องค์ความรู้ที่หลากหลายในประเด็นการพัฒนาศักยภาพ เทคนิค วิธีการสอน สื่อ นวัตกรรมการสอน และ
หลักสูตรแบบบูรณาการให้กับครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนจังหวัดเชียงใหม่ และเพิ่มเติมประเด็นการ
ศึกษาวิจัยให้มีความสมบูรณ์มากยิ่งขึ้น

ดังนั้น คณะผู้วิจัยได้พิจารณาเห็นว่าท่านเป็นผู้มีความรู้และมีประสบการณ์เป็นอย่างมาก จึงขอ
เรียนเชิญท่านเป็นผู้ทรงคุณวุฒิในการสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) โครงการพัฒนาวัตกรรมการ
เพื่อส่งเสริมศักยภาพครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนจังหวัดเชียงใหม่ ในวันอาทิตย์ที่ ๒๖ กันยายน พ.ศ.
๒๕๖๔ ณ ห้องประชุมพระเทพญาณเวที อาคาร ๑ ชั้น ๒ วิทยาลัยสงฆ์ลำพูน ต.ต้นธง อ.เมือง จ.ลำพูน
(ผ่านระบบโปรแกรม Google meet) ตั้งแต่เวลา ๑๓.๐๐-๑๖.๓๐ น. เป็นต้นไป หวังว่าจะได้รับความ
ร่วมมือเป็นอย่างดี

จึงเรียนมาเพื่อโปรดให้ความอนุเคราะห์เป็นวิทยากรอบรมดังกล่าวด้วย จะเป็นพระคุณยิ่ง

ขอแสดงความนับถือ

(ดร.พิสิษฐ์ โคตรสุโพธิ์)

รักษาการผู้อำนวยการหลักสูตรบัณฑิตศึกษา วิทยาเขตเชียงใหม่

ที่ อว ๘๐๒๔.๑ (๑๐) /ว ๖๕

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
วิทยาเขตเชียงใหม่

วัดสวนดอก พระอารามหลวง ต.สุเทพ อ.เมือง
จ.เชียงใหม่ ๕๐๒๐๐

โทร. (๐๕๓) ๒๓๘๖๖๗, ๒๓๕๑๔๕, ๒๓๐๔๕๑,

๒๑๐๓๓๕ มือถือ ๐๘๗-๑๘๕๗๓๗๓

โทรสาร. ๐๕๓-๒๓๐๔๕๒

๒๗ สิงหาคม ๒๕๖๔

เรื่อง ขอรเรียนเชิญเป็นผู้ทรงคุณวุฒิในการสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) โครงการพัฒนา
นวัตกรรมเพื่อส่งเสริมศักยภาพครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนจังหวัดเชียงใหม่ รูปแบบออนไลน์
เรียน พระครูสิริสุตานุยุต, ผศ.ดร., รศ.ดร.ปทุม บัญศรีตัน, รศ.ดร.สัญญา สะสอง, ผศ.ผศ.ยุทธ จินา,
รศ.อุเทน ปัญโญ, ผศ.เกษตร แก้วภักดิ์, ดร.ศรีไพร จันท์เชียว, ผศ.ดร.โผน นามณี, ดร.ฐิติรัตน์
วลีษฐ์พลพงศ์, อาจารย์พัชรธีรัตน์ พงษ์วานิช
สิ่งที่ส่งมาด้วย กำหนดการ จำนวน ๑ ฉบับ

ตามที่สถาบันวิจัยพุทธศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ได้สนับสนุนแผนการวิจัย
เรื่อง “การพัฒนานวัตกรรมเพื่อส่งเสริมศักยภาพครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนจังหวัดเชียงใหม่” เพื่อให้ได้
องค์ความรู้ที่หลากหลายในประเด็นการพัฒนาศักยภาพ เทคนิค วิธีการสอน สื่อ นวัตกรรมการสอน และ
หลักสูตรแบบบูรณาการให้กับครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนจังหวัดเชียงใหม่ และเติมเต็มประเด็นการ
ศึกษาวิจัยให้มีความสมบูรณ์มากยิ่งขึ้น

ดังนั้น คณะผู้วิจัยได้พิจารณาเห็นว่าท่านเป็นผู้มีความรู้และมีประสบการณ์เป็นอย่างมาก จึงขอ
เรียนเชิญท่านเป็นผู้ทรงคุณวุฒิในการสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) โครงการพัฒนานวัตกรรม
เพื่อส่งเสริมศักยภาพครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนจังหวัดเชียงใหม่ ในวันที่อาทิตย์ที่ ๒๖ กันยายน พ.ศ.
๒๕๖๔ ณ ห้องประชุมพระเทพญาณเวที อาคาร ๑ ชั้น ๒ วิทยาลัยสงฆ์ลำพูน ต.ต้นธง อ.เมือง จ.ลำพูน
(ผ่านระบบโปรแกรม Google meet) ตั้งแต่เวลา ๑๓.๐๐-๑๖.๓๐ น. เป็นต้นไป หวังว่าจะได้รับความ
ร่วมมือเป็นอย่างดี

จึงเรียนมาเพื่อโปรดให้ความอนุเคราะห์เป็นวิทยากรอบรมดังกล่าวด้วย จะเป็นพระคุณยิ่ง

ขอแสดงความนับถือ

(ดร.พิสิฏฐ์ โคตรสุโพธิ์)

รักษาการผู้อำนวยการหลักสูตรบัณฑิตศึกษา วิทยาเขตเชียงใหม่

ผู้ประสานงาน เบอร์โทรติดต่อ ๐๖๒-๖๔๘๑๒๑๘

บันทึกข้อความ

ส่วนงาน บัณฑิตศึกษา มจร. วิทยาเขตเชียงใหม่ โทรศัพท ๐ - ๕๓๒๗ - ๘๙๖๗ ต่อ ๓๓๑

ที่ พิเศษ/๒๕๖๔

วันที่ ๒๔ ธันวาคม ๒๕๖๔

เรื่อง ขอใบรับรองจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์

กราบบังคมทูล รุ้อำนวยการสถาบันวิจัยพุทธศาสตร์

ตามที่มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ได้มอบหมายให้ข้าพเจ้า รศ.ดร.เทพประวิณ จันทร์แรง หัวหน้าโครงการวิจัย สังกัดคณะพุทธศาสตร์ มจร วิทยาเขตเชียงใหม่ ได้รับทุนสนับสนุนทำการวิจัยจากมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ในปีงบประมาณ พ.ศ. ๒๕๖๔ แผนงาน “การพัฒนานวัตกรรมเพื่อส่งเสริมศักยภาพครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนจังหวัดเชียงใหม่” ตามสัญญาเลขที่ ว.๐๒๕/๒๕๖๔ MCURS- 800764008 โดยได้รับทุนสนับสนุนจาก สถาบันวิจัยพุทธศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย โดยมีกลุ่มตัวอย่างจำนวน ๒ กลุ่ม คือ ๑) ครูพระสอนศีลธรรม จำนวน ๒๕ รูป/คน ๒) ผู้เชี่ยวชาญด้านพระพุทธศาสนา ด้านการศึกษา ด้านหลักสูตรและการสอน ด้านจิตวิทยาการศึกษา ด้านเทคโนโลยีการศึกษา จำนวน ๑๕ รูป/คน รวมทั้งหมด ๔๐ รูป/คน นั้น จึงขอความอนุเคราะห์มายังคณะกรรมการจริยธรรมการวิจัยพิจารณาตรวจสอบให้ข้อเสนอแนะในเครื่องมือวิจัยและออกใบรับรองจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ โดยมีเอกสารที่พิจารณาทบทวนประกอบด้วย

๑. โครงการวิจัย	จำนวน ๕ ชุด
๒. เอกสารชี้แจงข้อมูลผู้เข้าร่วมการวิจัย	จำนวน ๕ ชุด
๓. หนังสือแสดงเจตนายินยอมเข้าร่วมวิจัย	จำนวน ๕ ชุด
๔. เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูลผู้ให้ข้อมูล แบบสัมภาษณ์ และแบบประเมิน ดังนี้	

๔.๑ แบบสัมภาษณ์การพัฒนานวัตกรรมเพื่อส่งเสริมศักยภาพครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน

จังหวัดเชียงใหม่

จำนวน ๕ ชุด

จึงเรียนมาเพื่อพิจารณาอนุมัติใบรับรองจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ต่อไป

(รศ.ดร.เทพประวิณ จันทร์แรง)

หัวหน้าโครงการวิจัย

แบบสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview)

พื้นที่โรงเรียนที่ครูพระสอนศีลธรรมเข้าปฏิบัติการสอนในจังหวัดเชียงใหม่ 25 อำเภอ

ชื่อโครงการ: การพัฒนานวัตกรรมเพื่อส่งเสริมศักยภาพครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนจังหวัดเชียงใหม่

วัตถุประสงค์: 1) เพื่อวิจัยรูปแบบการพัฒนาศักยภาพครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนจังหวัดเชียงใหม่

2) เพื่อพัฒนาเทคนิคและวิธีการสอนครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนจังหวัดเชียงใหม่

3) เพื่อพัฒนาสื่อและนวัตกรรมการสอนแบบบูรณาการครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนจังหวัด

เชียงใหม่

4) เพื่อวิจัยและพัฒนาหลักสูตรแบบบูรณาการครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนจังหวัดเชียงใหม่

นักวิจัย: รศ.ดร.เทพประวิณ จันทร์แรง

ส่วนงาน: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตเชียงใหม่

คำชี้แจง: แบบสัมภาษณ์เชิงลึกผู้ให้ข้อมูลสำคัญการพัฒนานวัตกรรมเพื่อส่งเสริมศักยภาพครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนจังหวัดเชียงใหม่ แบบสัมภาษณ์มี 5 ส่วนสำคัญคือ

ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับผู้ให้ข้อมูลสำคัญในการวิจัย (ตอบได้มากกว่า 1 ตัวเลือก)

ส่วนที่ 2 วิจัยรูปแบบการพัฒนาศักยภาพครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนจังหวัดเชียงใหม่

ส่วนที่ 3 พัฒนาเทคนิคและวิธีการสอนครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนจังหวัดเชียงใหม่

ส่วนที่ 4 พัฒนาสื่อและนวัตกรรมการสอนแบบบูรณาการครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนจังหวัด

เชียงใหม่

ส่วนที่ 5 วิจัยและพัฒนาหลักสูตรแบบบูรณาการครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนจังหวัดเชียงใหม่

ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับผู้ให้ข้อมูลสำคัญในการวิจัย (ตอบได้มากกว่า 1 ตัวเลือก)

วันที่.....เดือน.....พ.ศ. 2564

ชื่อ-สกุล.....อายุ.....

1. ตำแหน่ง ครูพระสอนศีลธรรม เจ้าอาวาส ผู้ช่วยเจ้าอาวาส
2. เพศ ชาย
3. อายุ ต่ำกว่า 20 21-30 ปี 31-40 ปี 41 ปีขึ้นไป
4. วุฒิการศึกษา ต่ำกว่าปริญญาตรี ปริญญาตรี ปริญญาโท ปริญญาเอก
5. อาชีพ พระสังฆาธิการ นักบวช อื่นๆ.....

ส่วนที่ 2 วิจัยรูปแบบการพัฒนาศักยภาพครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนจังหวัดเชียงใหม่

2.1. ท่านมีความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับวิธีการสอนศาสนา ศีลธรรม จริยธรรมในรูปแบบใด

.....

.....

.....

...

2.2. ท่านได้นำความรู้ด้านการพัฒนาศักยภาพการสอนแบบบูรณาการใช้ในโรงเรียนได้อย่างไร

.....

.....

.....

...

2.3. ท่านคิดว่าความรู้ด้านการพัฒนาศักยภาพการสอนแบบบูรณาการในโรงเรียนมีประโยชน์มากน้อยเพียงใด

.....

.....

.....

..

2.4. ท่านคิดว่าการพัฒนาศักยภาพการสอนแบบบูรณาการจะต้องการสอดคล้องกับระดับช่วงชั้นของนักเรียนในระดับใด มีแนวทางการพัฒนาได้อย่างไร

.....

.....

.....
 ...

2.5. ท่านคิดว่าการพัฒนาศักยภาพการสอนแบบบูรณาการ ควรมีแนวทางอย่างไร

.....

...

2.6. ท่านคิดว่าการพัฒนาศักยภาพการสอนแบบบูรณาการที่ใช้ในการสอนควรมีการพัฒนาในด้านใด

.....

ส่วนที่ 3 พัฒนาเทคนิคและวิธีการสอนครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนจังหวัดเชียงใหม่

3.1 ท่านได้นำความรู้ด้านวิธีการสอนแบบบูรณาการใช้ในโรงเรียนควรมีวิธีการสอนอย่างไร

.....

3.2 ท่านคิดว่าความรู้ด้านวิธีการสอนแบบบูรณาการในโรงเรียนมีประโยชน์มากน้อยเพียงใด

.....

3.3 ท่านคิดว่าวิธีการสอนแบบบูรณาการจะต้องการสอดคล้องกับระดับช่วงชั้นของนักเรียนในแต่ละช่วงชั้นอย่างไร

.....

3.4. ท่านคิดว่าวิธีการสอนแบบบูรณาการแบบใดจะทำให้ผู้เรียนมีความสนใจมากที่สุด

.....

3.5. ท่านคิดว่าวิธีการสอนแบบบูรณาการที่ใช้ในการสอนควรมีการพัฒนาอย่างไร รูปแบบใด

.....

.....

.....

.....

3.6. ท่านคิดว่าการอบรมเชิงปฏิบัติการในด้านวิธีการสอนเพื่อพัฒนาศักยภาพครูพระสอนศีลธรรมมีประโยชน์อย่างไร

.....

.....

.....

ส่วนที่ 4 สื่อและนวัตกรรมการสอนแบบบูรณาการครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนจังหวัดเชียงใหม่

4.1 ท่านมีความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับสื่อและนวัตกรรมการสอนศาสนา ศีลธรรมและจริยธรรมในรูปแบบใดและสื่อที่มีประสิทธิภาพควรมีลักษณะอย่างไร

.....

.....

.....

4.2 ท่านคิดว่าสื่อและนวัตกรรมการสอนที่ท่านใช้สอนในปัจจุบันมีประสิทธิภาพหรือไม่และควรพัฒนาสื่อการเรียน การสอนลักษณะอย่างไร

.....

.....

.....

4.3 ท่านคิดว่าสื่อและนวัตกรรมการสอนของท่านตรงตามช่วงชั้นการศึกษาหรือไม่และมีวิธีพัฒนาสื่อการสอนให้มีประสิทธิภาพได้อย่างไร

.....

.....

.....

4.4 ท่านคิดว่าสื่อการสอนของท่านตรงตามหลักสูตรชั้นพื้นฐานหรือไม่และมีวิธีพัฒนาสื่อในลักษณะอย่างไรบ้าง

.....
.....
.....

4.5 ท่านคิดว่าสื่อและนวัตกรรมการสอนแบบบูรณาการมีความสำคัญหรือไม่และสื่อควรมีลักษณะอย่างไร

.....
.....
.....

4.6 ท่านคิดว่าการสอนโดยใช้สื่อและนวัตกรรมจะทำให้ประสิทธิภาพทางการศึกษาเพิ่มขึ้นหรือไม่และมีแนวทางพัฒนาสื่อการสอนให้มีประสิทธิภาพเพิ่มขึ้นได้อย่างไร

.....
.....
.....

4.7 ท่านคิดว่าควรมีการอบรมเชิงปฏิบัติการครูพระสอนศีลธรรมในสถานศึกษา หรือไม่และมีวิธีการอบรมลักษณะอย่างไร

.....
.....
.....

4.8 ท่านคิดว่าสื่อและนวัตกรรมการสอนของครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนควรมีการพัฒนาหรือไม่ และมีวิธีการพัฒนาให้มีประสิทธิภาพเพิ่มขึ้นได้อย่างไร

.....
.....
.....

ส่วนที่ 5 วิจัยและพัฒนาหลักสูตรแบบบูรณาการครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนจังหวัดเชียงใหม่

5.1 ท่านมีความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับแนวทางและขยายผลรูปแบบการพัฒนาหลักสูตรการสอนศีลธรรมแบบบูรณาการ หรือไม่ และมีวิธีการนำเสนอแนวทางและขยายผลรูปแบบลักษณะอย่างไร

.....
.....
.....

5.2 ท่านมีวิธีการนำเสนอแนวทางหลักสูตรการสอนศีลธรรมแบบบูรณาการ หรือไม่และมีวิธีการนำเสนอแนวทางลักษณะอย่างไร

.....

.....

.....

5.3 ท่านคิดว่ามีวิธีการขยายผลรูปแบบการพัฒนาหลักสูตรการสอนศีลธรรมแบบบูรณาการหรือไม่ และมีวิธีขยายผลลักษณะอย่างไร

.....

.....

.....

5.4 ท่านคิดว่าการนำเสนอแนวทางและขยายผลรูปแบบการพัฒนาหลักสูตรการสอนศีลธรรมแบบบูรณาการมีประโยชน์หรือไม่ อย่างไร

.....

.....

.....

5.5 ท่านคิดว่าแนวทางและขยายผลรูปแบบการพัฒนาหลักสูตรการสอนศีลธรรมแบบบูรณาการมีความจำเป็นหรือไม่ และแนวทางการนำเสนอควรมีลักษณะอย่างไร

.....

.....

.....

5.6 ข้อเสนอแนะอื่น ๆ

.....

.....

.....

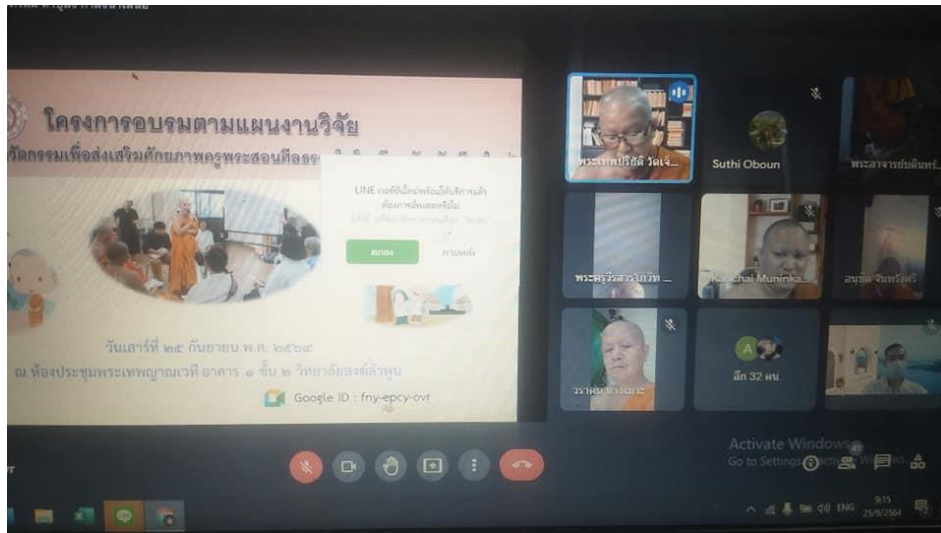
ขอบพระคุณที่ให้ความร่วมมือในการสัมภาษณ์และตอบแบบสอบถาม

คณะผู้วิจัย

ภาคผนวก จ

ภาพกิจกรรมอบรมโครงการพัฒนานวัตกรรมเพื่อส่งเสริมศักยภาพครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนจังหวัด
เชียงใหม่ (ออนไลน์)

ณ ห้องประชุมพระเทพญาณเวที อาคาร ๑ ชั้น ๒ วิทยาลัยสงฆ์ลำพูน ต.ต้นธง อ.เมือง จ.ลำพูน
วันที่ ๒๕ กันยายน ๒๕๖๔ ๒๕๖๔ เวลา 09.00 น.

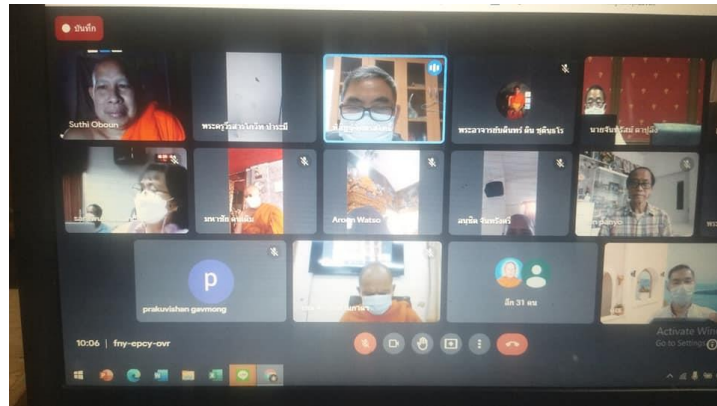

พระเทพปริยัติ

เจ้าคณะจังหวัดเชียงใหม่

ประธานเปิดกิจกรรมอบรมโครงการพัฒนานวัตกรรมเพื่อส่งเสริมศักยภาพครูพระ
สอนศีลธรรมในโรงเรียนจังหวัดเชียงใหม่ (ออนไลน์) ณ ห้องประชุมพระเทพญาณเวที อาคาร 1 ชั้น 2
วิทยาลัยสงฆ์ลำพูน

รูปภาพ การรวบรวมข้อมูลภาพกิจกรรม วันที่ ๒๕ กันยายน ๒๕๖๔
(ที่มา: ๒๕ กันยายน ๒๕๖๔ ๒๕๖๔ เวลา 08.30-09.20 น.)

พระสุธีรัตนบัณฑิต,รศ.ดร.

ผู้อำนวยการสถาบันวิจัยพุทธศาสตร์ มจร.

บรรยายพิเศษ นวัตกรรมผลงานวิจัยเพื่อตอบโจทย์การเรียนการสอนในยุค New normal (ออนไลน์) ณ ห้องประชุมพระเทพญาณเวที อาคาร ๑ ชั้น ๒ วิทยาลัยสงฆ์ลำพูน ต.ต้นธง อ.เมือง จ.ลำพูน
ภาพ การรวบรวมข้อมูลภาพกิจกรรม วันที่ ๒๕ กันยายน ๒๕๖๔

(ที่มา: ๒๕ กันยายน ๒๕๖๔ ๒๕๖๔ เวลา ๐๙.๒๐-๑๐.๓๐ น.)

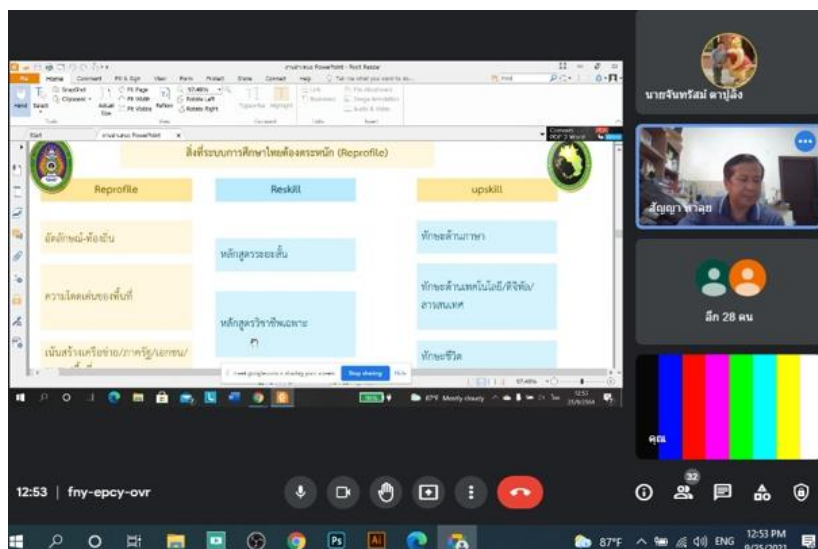

ดร.ฐิติรัตน์ วลีษฐ์พลพงศ์ ครูชำนาญการพิเศษวัดสวนดอก

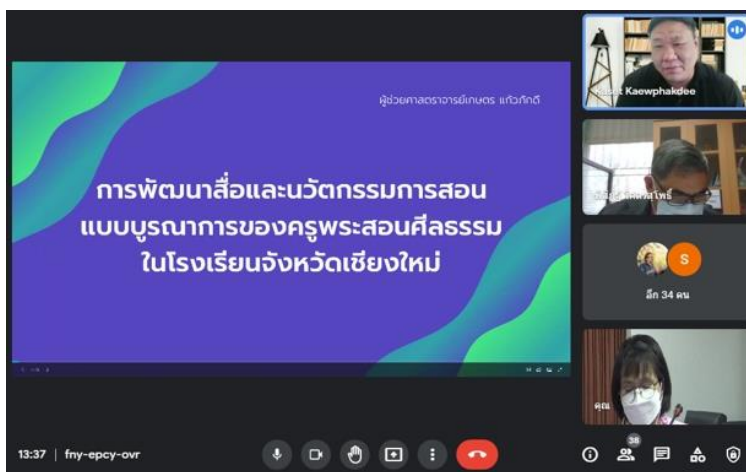
วิทยากรบรรยาย “การพัฒนาเทคนิคและวิธีการสอนครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน

รูปภาพ การรวบรวมข้อมูลภาพกิจกรรม วันที่ ๒๕ กันยายน ๒๕๖๔

(ที่มา: ๒๕ กันยายน ๒๕๖๔ ๒๕๖๔ เวลา ๑๐.๓๐-๑๑.๓๐ น.)

รศ.ดร.สัญญา สะสอง คณบดี มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่
 วิทยากรบรรยาย การพัฒนาเทคนิคและวิธีการสอนครูพระสอนศีลธรรมในโรงจังหวัดเชียงใหม่
 ภาพ การรวบรวมข้อมูลภาพกิจกรรม วันที่ ๒๕ กันยายน ๒๕๖๔
 (ที่มา: ๒๕ กันยายน ๒๕๖๔ ๒๕๖๔ เวลา ๑๒.๓๐-๑๓.๓๐ น.)

ผศ.เกษร แก้วภักดี คณบดีศิลปกรรมและสถาปัตยกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่
 วิทยากรบรรยาย การพัฒนาสื่อและนวัตกรรมการสอนแบบบูรณาการครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน
 ภาพที่ ๑. การรวบรวมข้อมูลภาพกิจกรรม วันที่ ๒๕ กันยายน ๒๕๖๔
 (ที่มา: ๒๕ กันยายน ๒๕๖๔ ๒๕๖๔ เวลา ๑๒.๓๐-๑๓.๓๐ น.)

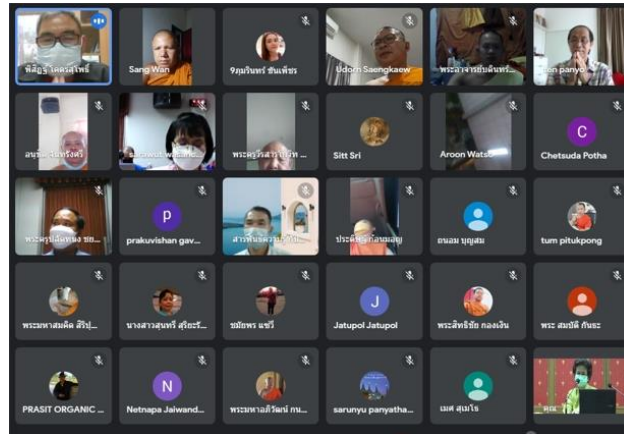

ดร.ศรีไพร จันทร์เขียว อดีตครูเชี่ยวชาญ โรงเรียนวัดช่างเคี่ยน
วิทยากรบรรยาย “การพัฒนาเทคนิคและวิธีการสอนครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนจังหวัดเชียงใหม่”
ภาพที่ ๑. การรวบรวมข้อมูลภาพกิจกรรม วันที่ ๒๕ กันยายน ๒๕๖๔
(ที่มา: ๒๕ กันยายน ๒๕๖๔ ๒๕๖๔ เวลา ๑๔.๓๐-๑๕.๓๐ น.)

การจัดสนทนากลุ่มย่อย(Focus Group Discussion)

ในส่วนการประชุมกลุ่มย่อย (Focus Group Discussion) งานวิจัย คณะวิทยากรร่วมการเสวนา

ภาพกิจกรรม

รศ.ดร.ปรุทม์ บุญศรีตัน มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ผู้เชี่ยวชาญทางด้านพระพุทธศาสนา

รศ.ดร.สัญญา สะสองมหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่ ผู้เชี่ยวชาญทางด้านการพัฒนาเทคนิคและวิธีการสอน

ผศ.ยุรธร จีนา มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลล้านนา ผู้เชี่ยวชาญทางด้านจิตวิทยาและวิธีการสอน

รศ.อุเทน ปัญญู มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ ผู้เชี่ยวชาญทางด้านหลักสูตรและการสอน, ผศ.เกษตร แก้วภักดี มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลล้านนา ผู้เชี่ยวชาญทางด้านสื่อและนวัตกรรม, ดร.ศรีไพโร จันท์เขียว ผู้เชี่ยวชาญทางด้านหลักสูตรและการสอน,

ผศ.ดร.โผน นามณี มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตล้านนา ผู้เชี่ยวชาญทางการพัฒนาศกยภาพครู

ดร.ฉัตรรัตน์ วลีษฐ์พลพงศ์ ครูชำนาญการพิเศษ โรงเรียนวัดสอนดอก, อาจารย์พัชรธีรัตน์ พงษ์วานิช ครูชำนาญการพิเศษ โรงเรียนวัดวังวน

ดร. พิสิษฐ์ โคตรสุโพธิ์ เป็นผู้ดำเนินรายการอบรม ในการประชุมครั้งนี้มีผู้เข้าร่วมประชุม/อบรม ประกอบด้วย ผู้ทรงคุณวุฒิในการสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) วิทยากรภายนอก วิทยากรภายใน, คณาจารย์ ผู้บริหาร สถานศึกษา บุคลากรทางการศึกษาและผู้แทนหน่วยข้าราชการครู เข้าร่วมประชุมผ่านระบบออนไลน์ (Google Meet รหัสห้อง fny-epcy-ovr) จำนวน ๑๙ รูป/คน

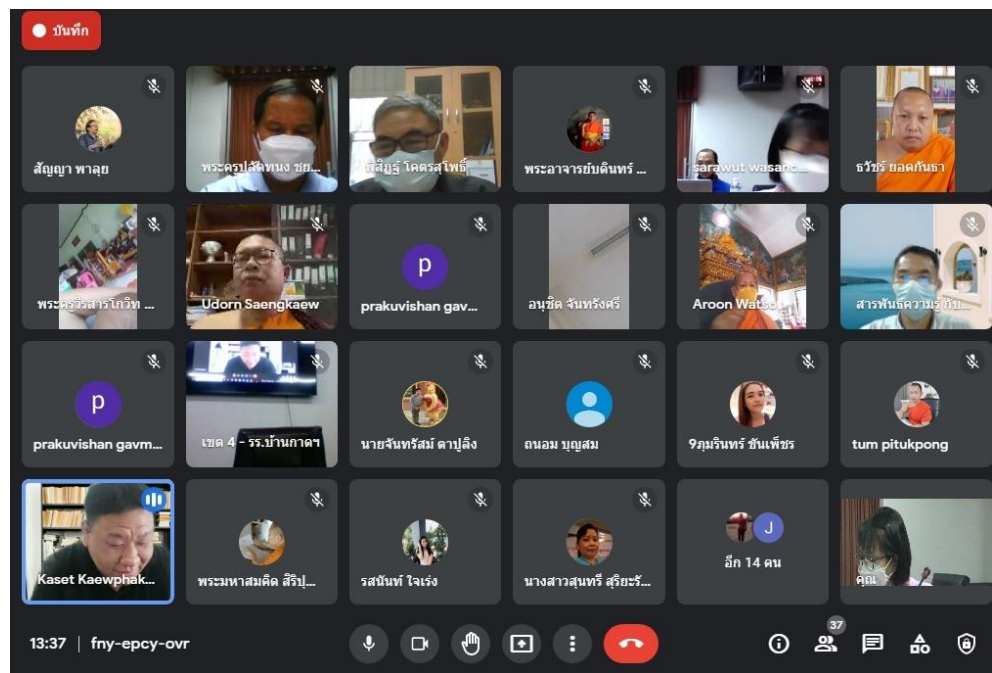
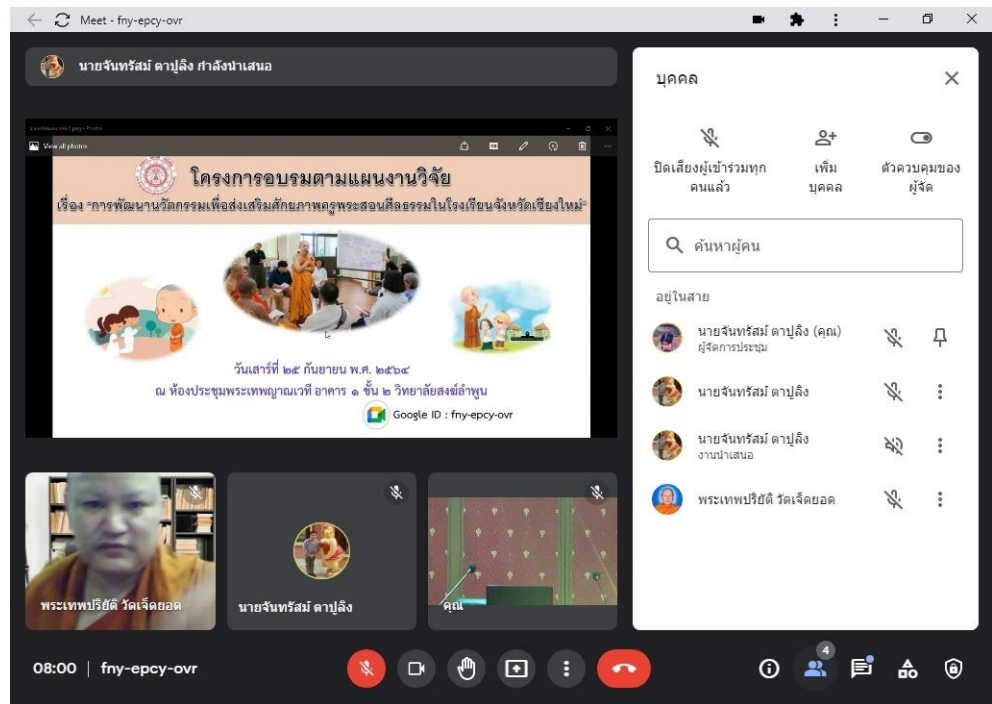

รูปภาพกิจกรรมดำเนินการวิจัย

กำหนดการอบรม

เรื่อง “การพัฒนาวัตกรรมการส่งเสริมศักยภาพครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนจังหวัดเชียงใหม่”

วันเสาร์ที่ ๒๕ กันยายน พ.ศ. ๒๕๖๔

ณ ห้องประชุมพระเทพญาณเวที อาคาร ๑ ชั้น ๒ วิทยาลัยสงฆ์ลำพูน ต.ต้นธง อ.เมือง จ.ลำพูน

(ผ่านระบบโปรแกรม Google meet)

๐๐๐๐๐๐๐๐๐๐๐๐๐๐๐๐๐๐๐๐

เวลา	๐๘.๓๐ - ๐๙.๒๐ น.	- ชี้แจงขั้นตอน กิจกรรม และวัตถุประสงค์ของโครงการอบรม โดย ดร.พิสิฎฐ์ โคตรสุโพธิ์ ผู้ดำเนินการอบรม - พระเทพปริยัติ เจ้าคณะจังหวัดเชียงใหม่ ประธานในพิธี - รศ.ดร.เทพประวิณ จันทร์แรง หัวหน้าโครงการวิจัย กล่าวรายงาน - ประธานในพิธี กล่าวเปิดการอบรมและพร้อมให้โอวาท
เวลา	๐๙.๒๐ - ๑๐.๓๐ น.	- บรรยายพิเศษ “นวัตกรรม:ผลงานวิจัยที่ตอบโจทย์การเรียนการสอนครูพระสอนศีลธรรมในยุค New Normal” โดย พระสุธีรัตนบัณฑิต,รศ.ดร. ผู้อำนวยการสถาบันวิจัยพุทธศาสตร์
เวลา	๑๐.๓๐ - ๑๑.๓๐ น.	- บรรยาย เรื่อง “รูปแบบการพัฒนาศักยภาพครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนจังหวัดเชียงใหม่” โดย ดร.จิตติรัตน์ วลีษฐ์พลพงศ์ ครูชำนาญการพิเศษ โรงเรียนวัดสอนดอก
เวลา	๑๑.๓๐ - ๑๒.๓๐ น.	- มินิภัตตาคาร/พักรับประทานอาหารกลางวัน
เวลา	๑๒.๓๐ - ๑๓.๓๐ น.	- บรรยาย เรื่อง “การพัฒนาเทคนิคและวิธีการสอนครูพระสอนศีลธรรมในจังหวัดเชียงใหม่” โดย รศ.ดร.สัญญา สะสอง คณบดี คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่
เวลา	๑๓.๓๐ - ๑๔.๓๐ น.	- บรรยาย เรื่อง “การพัฒนาสื่อและนวัตกรรมการสอนแบบบูรณาการของครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนจังหวัดเชียงใหม่” โดย ผศ.เกษร แก้วภักดี คณะศิลปกรรมและสถาปัตยกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลล้านนา
เวลา	๑๔.๓๐ - ๑๕.๓๐ น.	- บรรยาย เรื่อง “การพัฒนาหลักสูตรแบบบูรณาการครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนจังหวัดเชียงใหม่” โดย ดร.ศรีไพร จันทร์เขียว อดีตครูเชี่ยวชาญ โรงเรียนวัดช่างเคี่ยน
เวลา	๑๕.๓๐ - ๑๖.๐๐ น.	ช่วงซักถาม ตอบประเด็นสงสัย
เวลา	๑๖.๐๐ น.	พิธีปิดกิจกรรมอบรม

หมายเหตุ : กำหนดการอาจมีการเปลี่ยนแปลงได้ตามความเหมาะสม

ภาคผนวก จ

ผลผลิต ผลลัพธ์ และผลกระทบจากงานวิจัย

ตารางวิเคราะห์ Output Outcome Impact โครงการวิจัย

หมายเหตุ:

- ผลผลิต (Output) = สิ่ง que ตอบตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย
- ผลลัพธ์ (Outcome) = สิ่ง que เกิดขึ้นระหว่างดำเนินการวิจัยหรือหลังงานวิจัยเสร็จไม่นาน ซึ่งไม่ได้คาดหวังไว้ล่วงหน้า
- ผลกระทบ (Impact) = สิ่ง que เกิดขึ้นหลังงานวิจัยไปแล้วระยะหนึ่ง (ความยั่งยืน-การจัดการต่อ) ซึ่งไม่ได้คาดหวังไว้ล่วงหน้า

โครงการ	ประเด็น	ตัวชี้วัด/ตัวบ่งชี้		
		Output	Outcome	Impact
การพัฒนาวัตกรรมการส่งเสริมศักยภาพครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนจังหวัดเชียงใหม่ ผู้วิจัย: รศ.ดร.เทพประวิณ จันทร์แรง วัตถุประสงค์ ๑) เพื่อวิจัยรูปแบบการพัฒนาศักยภาพครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนจังหวัดเชียงใหม่ ๒) เพื่อพัฒนาเทคนิคและวิธีการสอนครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนจังหวัดเชียงใหม่ ๓) เพื่อพัฒนาสื่อและนวัตกรรมการสอนแบบบูรณาการครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนจังหวัดเชียงใหม่ ๔) เพื่อวิจัยและพัฒนาหลักสูตรแบบบูรณาการครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนจังหวัดเชียงใหม่	องค์ความรู้	- เข้าใจกระบวนการพัฒนาศักยภาพครูพระสอนศีลธรรมในจังหวัดเชียงใหม่ - เรียนรู้กระบวนการเสริมสร้างความรู้ทางศีลธรรม แก่เยาวชน นักเรียน ในโรงเรียน - การส่งเสริมศึกษาการพัฒนา นวัตกรรมศักยภาพครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนแบบเป็นรูปธรรมมากขึ้น	- นำกระบวนการในช่วงทำงานวิจัยนำมาบูรณาการสอนศีลธรรมในชั้นเรียน เพื่อเกิดความรู้ที่แท้จริง และเรียนรู้ตาม ณ ช่วงเวลาปัจจุบัน	- เสริมสร้างองค์ความรู้และวิเคราะห์การพัฒนาวัตกรรมการส่งเสริมศักยภาพครูพระสอนศีลธรรม ให้เยาวชน และนักเรียนในโรงเรียน ๒๕ แห่ง จังหวัดเชียงใหม่
	คน	- พระสอนศีลธรรมในโรงเรียนจังหวัดเชียงใหม่ ผู้บริหาร (ผู้ดูแลครูพระสอนศีลธรรม) หรือครูประจำ นิสิต นักศึกษา สถาบันการศึกษา ได้แสดงทัศนคติต่อการเสริมสร้างความรู้ทาง	- ครูพระในโรงเรียนรู้สึกเห็นคุณค่า และภูมิใจในการนำเสนอประเด็นในการส่งเสริมการเสนอแนวทางและขยายผลการพัฒนาวัตกรรมการส่งเสริมศักยภาพครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน	- คลิปวีดีโอถูกเผยแพร่ในอินเทอร์เน็ต ทำให้เกิดการตื่นตัวต่อการศึกษาการพัฒนาวัตกรรมการส่งเสริมศักยภาพครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนจังหวัดเชียงใหม่

		รูปแบบพัฒนาศักยภาพครูพระสอน ศีลธรรม ผ่านการทำกิจกรรมร่วมกัน จำนวน ๒ ครั้ง	จังหวัดเชียงใหม่	
กลไกการ จัดการ	- บทความวิจัยเรื่องการศึกษารูปแบบ การพัฒนาศักยภาพครูพระสอน ศีลธรรมในโรงเรียนจังหวัดเชียงใหม่ จำนวน ๑ เรื่อง	- ตีพิมพ์หรือนำเสนอผลงานวิจัยใน ระดับชาติหรือนานาชาติ	- ผู้วิจัยสามารถนำผลงานไปสู่การบูรณา การในการเรียนการสอนและประกัน คุณภาพการศึกษา	
เครือข่าย/ การขยาย ผล	- สถาบันการศึกษา ชุมชน ได้สื่อชุด องค์ความรู้ไปใช้เป็นสื่อการเรียนการ สอน และพระสงฆ์ได้เผยแพร่ หลักธรรมผ่านชุดองค์ความรู้	- เกิดการกระตุ้นทางการศึกษาของครู พระสอนศีลธรรมในโรงเรียนจังหวัด เชียงใหม่ที่ได้เรียนรู้ร่วมกัน	- การพัฒนานวัตกรรมเพื่อส่งเสริม ศักยภาพครูพระสอนศีลธรรมให้เป็นครู ต้นแบบแห่งการเรียนการสอนที่น้อม นำเอาหลักคำสอนทางพระพุทธศาสนา มาใช้ให้เกิดประโยชน์ ในรูปแบบเทคนิค การสอน การใช้สื่อและนวัตกรรมการ สอน การใช้หลักสูตรการสอนศีลธรรม แบบบูรณาการที่มีเอกลักษณ์เฉพาะตน ที่ส่งผลต่อการเรียนการสอน ได้แก่ ประสบการณ์ในการสอน ภาระงาน บุคลิกภาพ ความสัมพันธ์ระหว่างครูกับ นักเรียน บรรยากาศในชั้นเรียน ความ พึงพอใจในการปฏิบัติงาน และการใช้สื่อ การสอน	

ภาคผนวก ฉ

หลักสูตรหน่วยการเรียนรู้บูรณาการเรื่องหลักธรรมเพื่อพัฒนาชีวิต สำหรับนักเรียนชั้น
มัธยมศึกษาปีที่ ๒ โรงเรียนบ้านโป่งน้อย อำเภอเมืองเชียงใหม่ จังหวัดเชียงใหม่

ใบความรู้ที่ ๑

เรื่อง ดรุณธรรม ๖

หน่วยการเรียนรู้บูรณาการ เรื่อง หลักธรรมเพื่อพัฒนาชีวิต

รายวิชาพระพุทธศาสนา ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๒

.....

มรรค (ธรรมที่ควรเจริญ) มรรค คือ ข้อปฏิบัติ วิธีหรือหนทางที่นำไปสู่ความดับทุกข์ มรรคเป็นทางสายกลาง (มัชฌิมาปฏิปทา) เรียกอีกอย่างหนึ่งว่า อริยมรรคมีองค์ ๘ ประกอบด้วย เห็นชอบ คิดชอบ เจรจาชอบ การงานชอบ เลี้ยงชีพชอบ เพียรชอบ ระลึกชอบ ตั้งจิตมั่นชอบ หลักธรรมที่พึงปฏิบัติเพื่อนำไปสู่ความดับทุกข์ ได้แก่ ดรุณธรรม ๖

ดรุณ หมายถึง ธรรมที่นำไปสู่ความเจริญก้าวหน้าหรือหนทางแห่งความสำเร็จ มี ๖ ประการคือ

๑. **อโรคยะ** คือ การรักษาสุขภาพดีทั้งทางร่างกายและจิตใจ
๒. **ศีล** คือ มีระเบียบวินัย ไม่ก่อความเดือดร้อนให้สังคม
๓. **พุธานุวัติ** คือ ได้คนดีเป็นแบบอย่าง ประพฤติตามแบบอย่างของคนดี
๔. **สุตะ** คือ ตั้งใจเรียนให้รู้จริง ค้นคว้าให้เชี่ยวชาญ ติดตามข่าวสารให้รู้เท่าทัน
๕. **ธรรมานุวัติ** คือ ทำแต่สิ่งที่ถูกต้องดีงาม ดำรงมั่นอยู่ในสุจริตทั้งในชีวิตและการงาน
๖. **อลินตา** คือ ความขยันหมั่นเพียร มีกำลังใจแข็งแกร่ง ไม่ย่อหย่อน ท้อถอยเฉื่อยชา เพียรพยายามหาทางก้าวหน้าเรื่อยไป

ดังนั้นดรุณธรรม ๖ จึงเป็นหลักธรรมที่ทำให้ผู้ยึดถือและปฏิบัติตาม นำไปสู่ความสำเร็จทั้งในด้านชีวิตและด้านการทำงาน มีความสุข ความเจริญและความก้าวหน้าในชีวิตตลอดไป

.....

(จาก : หนังสือพุทธธรรม ผู้แต่ง : พระพรหมคุณาภรณ์)

๓. พุทธานุวัติ	
๔. สุตะ	
๕. ธรรมานุวัติ	
๖. อลีนตา	

๑. สรุปผลที่ได้รับจากการปฏิบัติตนตามหลักคุณธรรม ๖ มีดังนี้ (๒ คะแนน)

.....

.....

.....

.....

.....

๒. ข้อคิดที่นักเรียนได้รับจากหลักธรรมคุณธรรม ๖ มีดังนี้ (๒ คะแนน)

.....

.....

.....

.....

.....

ใบงานที่ ๒
เรื่อง คนดีที่สังคมยกย่อง
หน่วยการเรียนรู้บูรณาการ เรื่อง หลักธรรมเพื่อพัฒนาชีวิต

คำชี้แจง ให้นักเรียนแต่ละคนคิดวางแผนการปฏิบัติตนตามหลักธรรมคุณธรรม ๖ แล้วเขียนพฤติกรรมที่ได้กระทำตามหลักคุณธรรม ๖ จำนวน ๖ ข้อ ลงในแบบบันทึก แล้วนำไปปฏิบัติในช่วงเวลา ๑ เดือน จากนั้นประเมินผลการปฏิบัติตน / ลงในช่องทางขวามือ

ข้อที่	พฤติกรรมที่ปฏิบัติ	ผลการปฏิบัติ			
		ดีมาก ๔	ดี ๓	พอใช้ ๒	ปรับปรุง ๑
๑.					
๒.					
๓.					
๔.					
๕.					
๖.					
รวมคะแนน					
สรุป					

ระดับคุณภาพ

๑๘-๒๐ คะแนน ดีมาก

๑๕-๑๗ คะแนน ดี

๑๒-๑๔ คะแนน พอใช้

ต่ำกว่า ๑๒ คะแนน ปรับปรุง

ลงชื่อ..... ผู้ประเมิน

(.....)

สรุปผลการประเมิน ได้คะแนน

ระดับคุณภาพ

ดีมาก

ดี

พอใช้

ปรับปรุง

แบบประเมินผลงานนักเรียน

ระดับคุณภาพ/คะแนน	ข้อความบ่งชี้คุณภาพ
ดีมาก (๔)	เขียนแสดงความคิดเห็นอย่างมีเหตุผล มีความสมบูรณ์ เนื้อหาถูกต้อง ครบถ้วน
ดี (๓)	เขียนแสดงความคิดเห็นอย่างมีเหตุผล มีความสมบูรณ์ เนื้อหาถูกต้องไม่ ครบถ้วน
ผ่าน (๒)	เขียนแสดงความคิดเห็นไม่ค่อยมีเหตุผล มีความสมบูรณ์ เนื้อหาถูกต้อง ไม่ครบถ้วน
ปรับปรุง (๑)	เขียนแสดงความคิดเห็นน้อยมาก มีเหตุผลสนับสนุนไม่ค่อยสอดคล้อง ไม่ครบถ้วน
ไม่ผ่านเกณฑ์ (๐)	เขียนแสดงความคิดเห็นไม่ถูกต้อง

ระดับคุณภาพ

๑๘-๒๐ คะแนน ดีมาก

๑๕-๑๗ คะแนน ดี

๑๒-๑๔ คะแนน พอใช้

ต่ำกว่า ๑๒ คะแนน ปรับปรุง

แบบประเมินพฤติกรรมนักเรียนรายบุคคล

รายการประเมิน	คะแนนและพฤติกรรมนักเรียน (๒๐ คะแนน)				
	๑	๒	๓	๔	๕
๑. ตั้งใจทำงาน	มีสมาธิในการทำงานน้อยมาก	มีสมาธิในการทำงานน้อย	มีสมาธิในการทำงานพอใช้	มีสมาธิในการทำงานมาก	มีสมาธิในการทำงานมากที่สุด
๒. ให้ความร่วมมือทำงาน	หลีกเลี่ยงที่จะให้ความร่วมมือ	ให้ความร่วมมือเมื่อถูกร้องขอ	ให้ความร่วมมือบางครั้ง	ให้ความร่วมมือบ่อยครั้ง	ให้ความร่วมมือด้วยความเต็มใจทุกครั้ง
๓. กล้าแสดงความคิดเห็น	ไม่แสดงความคิดเห็น	แสดงความเห็นเมื่อถูกร้องขอ	แสดงความเห็นเป็นบางครั้ง	แสดงความเห็นบ่อยครั้ง	ร่วมแสดงความคิดเห็นทุกครั้ง
๔. มีความรับผิดชอบ	ไม่ทำงาน	ทำงานที่ได้รับมอบหมายเมื่อถูกตักเตือน	ทำงานที่ได้รับมอบหมายด้วยตนเองบางครั้ง	ทำงานที่ได้รับมอบหมายด้วยตนเองบ่อยจนสำเร็จ	ทำงานที่ได้รับมอบหมายด้วยตนเองทุกครั้งจนสำเร็จสมบูรณ์

ระดับคุณภาพ

๑๘-๒๐ คะแนน ดีมาก

๑๕-๑๗ คะแนน ดี

๑๒-๑๔ คะแนน พอใช้

ต่ำกว่า ๑๒ คะแนน ปรับปรุง

แบบประเมินคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียน

เรื่อง อริยสัจ ๔ (มรรค - ตรุณธรรม ๖)

คำชี้แจง ครูสังเกตพฤติกรรมนักเรียนในขณะที่นักเรียนปฏิบัติกิจกรรมการเรียนรู้ เรื่องอริยสัจ ๔ (มรรค-ตรุณธรรม ๖) จากนั้นประเมินพฤติกรรมนักเรียนของนักเรียนโดยทำเครื่องหมาย ✓ ลงในช่องทางขวามือ

รายการประเมิน	พฤติกรรมที่แสดงออก	คะแนน		
		๓	๒	๑
๑. รักชาติ ศาสน์ กษัตริย์	๑. ปฏิบัติตนตามสิทธิหน้าที่พลเมืองดีของชาติ			
	๒. ปฏิบัติตนและเข้าร่วมกิจกรรมทางศาสนาที่ตนนับถือ			
	๓. เข้าร่วมกิจกรรมที่แสดงออกถึงความจงรักภักดีต่อสถาบันพระมหากษัตริย์			
	๔. มีความสุขที่ปฏิบัติถูกต้องทั้งทางกาย วาจา ใจ			
๒. รักความเป็นไทย	๕. เข้าร่วมกิจกรรมประเพณีทางพระพุทธศาสนา และวัฒนธรรมไทย			
	๖. มีสัมมาคารวะ กตัญญูทเวที่ต่อผู้มีพระคุณ			
	๗. อนุรักษ์ เผยแพร่หลักธรรมทางพระพุทธศาสนาและวิถีชีวิตไทย			
๓. มีความศรัทธาในพระพุทธศาสนา	๘. เชื่อในหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา			
	๙. ปฏิบัติกิจกรรมทางพระพุทธศาสนาในชีวิตประจำวัน			
	๑๐. มีส่วนร่วมในกิจกรรมการเรียนรู้และเผยแพร่พระพุทธศาสนา			
รวม				

ระดับคะแนน ๓ = ดี ๒ = ปานกลาง ๑ = ควรปรับปรุง

ระดับคุณภาพ

๒๘ - ๓๐ คะแนน ดีมาก

๒๕ - ๒๗ คะแนน ดี

๒๒ - ๒๔ คะแนน พอใช้

ต่ำกว่า ๒๒ คะแนน ปรับปรุง

เต็ม	ได้
๓๐	

ลงชื่อ.....ผู้ประเมิน

()

แบบประเมินสมรรถนะสำคัญของนักเรียน

เรื่อง อริยสัจ ๔ (มรรค- ตรณธรรม ๖)

คำชี้แจง ครูสังเกตพฤติกรรมนักเรียนในขณะที่นักเรียนปฏิบัติกิจกรรมการเรียนรู้ เรื่องอริยสัจ ๔ (มรรค- ตรณธรรม ๖)จากนั้นประเมินพฤติกรรมกรเรียนของนักเรียนโดยทำเครื่องหมาย ✓ลงใน ช่องทางขวามือ

รายการประเมิน	พฤติกรรมที่แสดงออก	คะแนน		
		๓	๒	๑
๑. ความสามารถ ในการแก้ปัญหา	๑. ตั้งคำถามของเรื่องที่ศึกษาอย่างถูกต้อง			
	๒. รวบรวมข้อมูลความรู้ที่เกี่ยวข้องกับเรื่องที่ศึกษา จากสื่อ ต่างๆ			
	๓. ตรวจสอบและประเมินความถูกต้องของข้อมูลและนำข้อมูล ไปใช้ในการแก้ปัญหาต่างๆ			
๒. ความสามารถ ในการคิด	๔. สรุปความคิดรวบยอดจากเรื่องที่อ่านได้			
	๕. แปลความ ดีความหรือขยายความของคำ ข้อความ ในเรื่องที่ศึกษาได้อย่างเหมาะสม			
	๖. วิเคราะห์หลักการและนำหลักการไปใช้ได้อย่างมีเหตุผล			
๓. ความสามารถใน การใช้ทักษะชีวิต	๗. ตั้งคำถามต่อเรื่องที่ศึกษาอย่างเป็นระบบ			
	๘. มีทักษะในการตัดสินใจได้อย่างเหมาะสม			
	๙. มีความเข้าใจในเรื่องชีวิตและความเปลี่ยนแปลงของชีวิต			
	๑๐. นำความรู้ที่ได้ไปใช้แก้ปัญหาต่างๆที่เกิดขึ้น ใน ชีวิตประจำวัน			
	รวม			

ระดับคะแนน ๓ = ดี ๒ = ปานกลาง ๑ = ควรปรับปรุง

ระดับคุณภาพ

๒๘ – ๓๐ คะแนน ดีมาก

๒๕ – ๒๗ คะแนน ดี

๒๒ – ๒๔ คะแนน พอใช้

ต่ำกว่า ๒๒ คะแนน ปรับปรุง

เต็ม	ได้
๓๐	

ลงชื่อ.....ผู้ประเมิน

()

แผนการจัดการเรียนรู้ที่ ๒

กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม

รายวิชาพระพุทธศาสนา (ส๒๒๑๐๑)

ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๒

หน่วยการเรียนรู้บูรณาการ เรื่อง หลักธรรมเพื่อพัฒนาชีวิต

จำนวน ๑๐ ชั่วโมง

แผนการจัดการเรียนรู้ที่ ๒ เรื่อง อบายมุข ๖

เวลา ๒ ชั่วโมง

๑. มาตรฐานการเรียนรู้

ส ๑.๑ รู้และเข้าใจประวัติ ความสำคัญ ศาสดา หลักธรรมของพระพุทธศาสนาหรือศาสนาที่ตนนับถือและศาสนาอื่น มีศรัทธาที่ต้อง ยึดมั่นและปฏิบัติตามหลักธรรม เพื่ออยู่ร่วมกันอย่างสันติสุข

๒. ตัวชี้วัด

ม.๒/๘ อธิบายธรรมคุณและข้อธรรมสำคัญในกรอบอริยสัจ ๔ หรือหลักธรรมของศาสนาที่ตนนับถือตามที่กำหนด เห็นคุณค่าและนำไปพัฒนาแก้ปัญหาของชุมชนและสังคม

๓. จุดประสงค์การเรียนรู้

๓.๑ อธิบายความหมายและการกระทำตามหลักอบายมุข ๖ ได้ถูกต้อง (K)

๓.๒ วิเคราะห์ปัญหา สาเหตุ วิธีการแก้ไขจากอบายมุข ๖ ได้ถูกต้อง(P)

๓.๓ บอกคุณค่าของการนำหลักธรรมอบายมุข ๖ ไปเป็นหลักปฏิบัติในชีวิตและชุมชนได้ถูกต้อง (A)

๔. สาระสำคัญ

อบายมุข ๖ เป็นทางแห่งความเสื่อมหรือพฤติกรรมที่จะนำไปสู่ความพินาศ ที่ควรละเว้นมี ๖ ประการคือ ดื่มน้ำเมา เที่ยวกลางคืน เที่ยวดูการละเล่น เล่นการพนัน คบคนชั่วเป็นมิตรและเกียจคร้าน การทำงาน การเข้าใจเรื่องนี้จะทำให้พุทธศาสนิกชนประพฤติดนหลักเลียงอบายมุข ๖ ได้ ส่งผลทำให้ชีวิตมีความสุข

๕. สาระการเรียนรู้

อริยสัจ ๔ สมุทัย (ธรรมที่ควรละ):อบายมุข ๖

๖. สมรรถนะสำคัญของผู้เรียน

๖.๑ ความสามารถในการแก้ปัญหา

๖.๒ ความสามารถในการคิด

- ทักษะการคิดวิเคราะห์

- ทักษะการใช้เหตุผล

๖.๓ ความสามารถในการใช้ทักษะชีวิต

๗. คุณลักษณะอันพึงประสงค์

- ๗.๑ มีวินัย
- ๗.๒ ซื่อสัตย์สุจริต
- ๗.๓ มีความศรัทธาในพระพุทธศาสนา

๘. ชิ้นงาน/ภาระงาน

- ๘.๑ ผลการทำใบงานที่ ๒.๑ กรณีตัวอย่างเรื่องชีวิตของโสภณ
- ๘.๒ ผลการทำใบงานที่ ๒.๒ เรื่องอบายมุข ๖

๙. กิจกรรมการเรียนรู้ (วิธีสอนแบบใช้กรณีศึกษาและกระบวนการกลุ่ม)

ชั้นนำเข้าสู่บทเรียน

๙.๑ ให้นักเรียนดูละครเรื่องทองเนื้อเก้า แล้วให้อภิปรายแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับตัวละครเอกของเรื่องเช่นลำยอง ยายแพง และวันเฉลิม ว่าบุคคลดังกล่าวมีความทุกข์ในเรื่องใด ทำอย่างไรจึงจะหายทุกข์

๙.๒ ครูสนทนากับนักเรียนถึงแหล่งอบายมุข ในชุมชนไปงน้อยที่นักเรียนอาศัยอยู่ว่าเป็นปัจจัยที่ทำให้เกิดทุกข์ในชีวิตของบุคคลที่เข้าไปเกี่ยวข้อง จนนำไปสู่ความหายนะของชีวิตและครอบครัว

๙.๓ ครูอธิบายเพิ่มเติมเกี่ยวกับเรื่องอริยสัจ ๔ เป็นหลักความจริงอันประเสริฐซึ่งสามารถนำไปปฏิบัติให้พ้นทุกข์ได้หรือแก้ปัญหาได้ คือหลักธรรมอบายมุข ๖

ขึ้นสอนเสนอกรณีตัวอย่าง

๙.๔ ให้นักเรียนแบ่งออกเป็น ๕ กลุ่มๆละ ๕ คน ตามความสมัครใจ ให้นักเรียนศึกษากรณีตัวอย่างใบงานที่ ๒.๑ เรื่องกรณีตัวอย่างเรื่องชีวิตของโสภณ ที่แจกให้ดังนี้

กลุ่มที่ ๑ - กลุ่มที่ ๕ กรณีตัวอย่างเรื่องชีวิตของโสภณ

ขึ้นวิเคราะห์

๙.๕ นักเรียนแต่ละกลุ่มร่วมกันศึกษาใบความรู้เรื่องอบายมุข ๖ และวิเคราะห์กรณีตัวอย่างจากใบงานที่ ๑ กรณีตัวอย่างเรื่องชีวิตของโสภณตามประเด็นที่กำหนดโดยเชื่อมโยงกับหลักธรรมอบายมุข ๖

ชั้นนำเสนอผลงาน

๙.๖ นักเรียนแต่ละกลุ่มผลัดกันส่งตัวแทนออกมานำเสนอผลงานการวิเคราะห์กรณีตัวอย่างให้เพื่อนๆ ฟังหน้าชั้นเรียน

ขั้นสรุป

๙.๗ นักเรียนและครูร่วมกันอภิปรายสรุปเกี่ยวกับทุกข์ สาเหตุของการเกิดทุกข์และแนวทางการแก้ไขปัญหา จากกรณีตัวอย่าง เพื่อนำไปสู่ความพ้นทุกข์หรือแก้ปัญหาได้ด้วยหลักธรรม อบายมุข ๖

ขั้นประเมินผล

๙.๘ ครูให้นักเรียนทุกคนตอบคำถามจากใบงานที่ ๒ เรื่องอบายมุข ๖ แล้วให้นำส่งครู เพื่อตรวจผลงานให้คะแนน

๑๐. สื่อการเรียนรู้และแหล่งเรียนรู้

- ๑๐.๑ ละครเรื่องทองเนื้อเก้า
- ๑๐.๒ ภาพและข่าวเหตุการณ์เกี่ยวกับการกระทำความชั่วที่ตรงกับอบายมุข ๖
- ๑๐.๓ หนังสือเรียนรายวิชาพื้นฐานพระพุทธศาสนา ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๒
- ๑๐.๔ ใบความรู้ที่ ๒ เรื่องอบายมุข ๖
- ๑๐.๕ ใบงานที่ ๑ เรื่อง ชีวิตของโสภณ
- ๑๐.๖ ใบงานที่ ๒ เรื่องอบายมุข ๖
- ๑๐.๗ หนังสือพุทธธรรม
- ๑๐.๘ ห้องเรียนสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม
- ๑๐.๙ ร้านขายเหล้าในชุมชนโป่งน้อย

๑๑. การวัดผลและประเมินผลการเรียนรู้

- ๑๑.๑ วิธีการวัดผลและประเมินผลการเรียนรู้
 - ๑) สังเกตพฤติกรรมการเรียนของนักเรียน
 - ๒) ตรวจใบงานที่ ๑ และใบงานที่ ๒
- ๑๑.๒ เครื่องมือ
 - ๑) แบบสังเกตพฤติกรรม
 - ๒) ใบงานที่ ๑ และใบงานที่ ๒
- ๑๑.๓ เกณฑ์การประเมิน
 - ๑) สังเกตพฤติกรรมนักเรียน ผ่านเกณฑ์เฉลี่ย ร้อยละ ๘๐
 - ๒) คะแนนจากใบงานระหว่างเรียนถูกต้องไม่น้อยกว่า ร้อยละ ๘๐

ข้อคิดเห็นหรือข้อเสนอแนะของหัวหน้าสถานศึกษาหรือผู้ที่ได้รับมอบหมาย

.....
.....
.....
.....

(.....)

รองผู้อำนวยการโรงเรียน.....

๑๒. บันทึกผลหลังการจัดการเรียนรู้

๑๒.๑ ผลการเรียนรู้

.....
.....
.....
.....

๑๒.๒ ปัญหาและอุปสรรค

.....
.....
.....

๑๒.๓ การปรับปรุงและการแก้ไข

.....
.....
.....

ลงชื่อ.....

(.....)

ใบความรู้ที่ ๒
เรื่อง อบายมุข ๖
หน่วยการเรียนรู้ เรื่อง หลักธรรมเพื่อพัฒนาชีวิต
รายวิชาพระพุทธศาสนา (ส๒๒๑๐๑) ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๒

อบายมุข ๖ เป็นเหตุแห่งทุกข์ที่เกิดจากกิเลสที่เรียกว่าตัณหา ๓ ได้แก่กามตัณหา (ความอยากได้) ภวตัณหา (ความอยากมีหรืออยากเป็น) วิภวตัณหา (ความไม่อยากมีหรือไม่อยากเป็น) เป็นต้น นับเป็นธรรมที่ควรละเว้น เพื่อไม่ให้เกิดทุกข์

อบายมุข ๖ หมายถึงหนทางแห่งความเสื่อมและความพินาศในทรัพย์สมบัติและตนเอง พระพุทธเจ้าได้ทรงแสดงหลักธรรมอบายมุข ๖ สิ่งที่ควรละเว้น ๖ ประการไว้ดังนี้

๑. ดิดสุราและยาเสพติด มีข้อเสียหรือมีโทษ ๖ ประการคือ

๑. ทำให้เสียทรัพย์	๒. ก่อการทะเลาะวิวาท	๓. เป็นบ่อเกิดแห่งโรค
๔. เสื่อมเสียชื่อเสียง	๕. ทำให้ไม่รู้จักรักกาย	๖. สติปัญญาเสื่อมลง

๒. ขอบเที่ยวกลางคืน มีข้อเสียหรือมีโทษ ๖ ประการ คือ

๑. ชื่อว่าไม่รักษาดัว	๒. ชื่อว่าไม่รักษาลูกเมีย/ครอบครัว	๓. ชื่อว่าไม่รักษาทรัพย์
๔. เป็นที่ระแวงสงสัย	๕. เป็นเป้าให้เขาใส่ความหรือข่าวลือ	
๖. เป็นบ่อเกิดแห่งเรื่องเดือดร้อนเป็นอันมาก		

๓. ขอบเที่ยวดูการละเล่น มีข้อเสียหรือมีโทษเพราะทำให้เสียเวลา เสียสมาธิ เสียการเรียน เสียนิสัย

เสียงาน เสียสุขภาพ เป็นต้น เพราะใจกังวลลอคอยคิดจ้องแต่จะไปเที่ยวดูสิ่งนั้นๆทั้ง ๖ กรณีคือ

๑. รำที่ไหนไปที่นั่น	๒. ขับร้องที่ไหนไปที่นั่น	๓. ดนตรีที่ไหนไปที่นั่น
๔. เสภาที่ไหนไปที่นั่น	๕. เพลงที่ไหนไปที่นั่น	๖. เกิดเทิงที่ไหนไปที่นั่น

๔. เล่นการพนัน มีข้อเสียหรือมีโทษ ๖ ประการ คือ

๑. เมื่อชนะยอมก่อเวร	๒. เมื่อแพ้ก็เสียดายทรัพย์ที่เสียไป(หรืออาจติดหนี้การพนัน)
๓. ทรัพย์หมดไปเรื่อยๆ	๔. เข้าที่ประชุมคนไม่เชื่อถือถ้อยคำ
๕. เป็นที่หมิ่นประมาทของเพื่อนฝูง	๖. ไม่มีใครอยากให้เป็นคู่ครองของลูก

๕. คบคนชั่วมีข้อเสียหรือมีโทษ คือทำให้กลายเป็นคนชั่วอย่างที่ตนคบทั้ง ๖ ประเภท คือได้เพื่อนที่จะนำไปให้กลายเป็นคนชั่ว ดังนี้

๑. นักการพนัน	๒. นักเลงหญิง (ข่มขืน รุมโทรมหญิง)
๓. นักเลงสุรา (ขี้เหล้า ขี้ยา)	๔. นักลวงของปลอม (คนขี้โกง)
๕. นักหลอกลวง(คนต้มตุ๋น)	๖. นักเลงหัวไม้

๖. เกียรติร้าย มีชื่อเสียงหรือมีโทษคือมักหาข้ออ้างสารพัดมาเลี้ยงงาน ผิดวันประกันพุ่มแทนที่ทรัพย์สินเงินทองจะเพิ่มสูงขึ้น มีแต่จะร่อยหรอลงเพราะมัวแต่อ้างไปทั้ง ๖ กรณี ดังนี้

๑. หนาวแล้วไม่ทำงานทำการ	๒. ร้อนแล้วไม่ทำงานทำการ
๓. เย็นไปแล้ว ไม่ทำงานทำการ	๔. ยังเข้าน้ำ แล้วไม่ทำงานทำการ
๕. หิวแล้ว ไม่ทำงานทำการ	๖. อิ่มแล้ว ไม่ทำงานทำการ

อบายมุข ๖ ประการนี้เป็นสิ่งที่ควรละเว้น เพราะเป็นหนทางแห่งความชั่ว ความเสื่อมและความฉิบหาย ทำให้เดือดร้อนและอาจสูญเสียทั้งชีวิตและทรัพย์สินได้

โทษของอบายมุข มีดังนี้ ทำให้เสียทรัพย์ ทำให้ชีวิตตกต่ำ ไม่เจริญก้าวหน้า ทำให้เกิดความหมกมุ่นมัวเมา ไม่ทำงาน ทำให้เกิดการทะเลาะวิวาทก่อเวรภัย ทำให้เป็นที่รังเกียจและระแวงของผู้อื่น เสื่อมเสียชื่อเสียง ดังนั้นผู้ที่หวังความเจริญก้าวหน้าของตนเองและครอบครัว ควรหลีกเลี่ยงอบายมุข ๖ นี้เสียให้ห่างไกล

วิธีหลีกเลี่ยงอบายมุข มีดังนี้ มองเห็นโทษของอบายมุข เกรงกลัวและรังเกียจต่อผลร้ายที่จะเกิดขึ้นต่อตนเองและสังคม รู้จักยับยั้งชั่งใจ ไม่ปล่อยใจไปตามอำนาจของความอยาก คบคนดีและตั้งใจปฏิบัติหน้าที่การงานของตนและให้เว้นจากอบายมุขอย่างเด็ดขาดดังพุทธศาสนสุภาษิตที่กล่าวว่า “ ปาปานิ อภยสุโข ” การไม่ทำความชั่วทั้งปวงเป็นเหตุให้เกิดสุข

.....

(จาก : หนังสือพุทธธรรม ผู้แต่ง : พระพรหมคุณาภรณ์)

ใบงานที่ ๑
เรื่อง กรณีศึกษาเรื่องชีวิตของโสภณ
หน่วยการเรียนรู้บูรณาการ เรื่อง หลักธรรมเพื่อพัฒนาชีวิต
ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๒

คำชี้แจง ให้นักเรียนอ่านกรณีศึกษาแล้ววิเคราะห์และตอบคำถาม(๑๐ คะแนน)

ในอดีตโสภณเคยเป็นผู้จัดการบริษัทขายรถจักรยานยนต์ เขามีภรรยาและลูกชายคนหนึ่ง ชีวิตครอบครัวของเขามีความสุขมาก ต่อมาเขาไปติดต่อกับลูกค้าหลายคนที่เขาไปดื่มเหล้าอยู่เสมอ ทำให้โสภณเริ่มติดเหล้า บางครั้งเพื่อนบางคนก็พาเขาไปนั่งดื่มเหล้าที่ไนต์คลับบ้าง ไปชมคอนเสิร์ตบ้าง อยู่มาวันหนึ่งเกริกซึ่งเป็นเพื่อนสมัยเรียนอยู่ชั้นมัธยมศึกษา มาหาเขาและชวนไปดูระแวงๆ บ่อนการพนัน และให้โสภณลองเล่นการพนัน ในระยะแรกๆ โสภณไม่ค่อยสนใจสักเท่าไรนัก แต่เมื่อเล่นแล้วได้เงินจำนวนมากอย่างรวดเร็วก็เลยทำให้เขาติดใจ

วันต่อๆ มา โสภณก็ไปเล่นการพนันจนติดอยู่เสมอ โสภณเสียเงินกับการพนันจำนวนมาก ทำให้เขาต้องนำเอาทรัพย์สินเงินทองที่สะสมไว้ไปใช้หนี้การพนัน รวมทั้งการที่เขาอดนอนจนติดก็อยู่เสมอ ก็เลยทำให้เขาไม่อยากไปทำงาน ส่งผลให้งานด้านการขายรถจักรยานยนต์มียอดขายต่ำลงทุกเดือน

นอกจากนั้นเขายังเอาเงินของบริษัทมาใช้จ่ายในการเล่นการพนันด้วย ในที่สุดเมื่อความจริงถูกเปิดเผยทำให้เขาต้องถูกไล่ออกจากงาน และถูกดำเนินคดีฐานยักยอกทรัพย์สินของบริษัทอีกด้วย ภรรยาและลูกชายของเขาเสียใจมาก ฐานะเศรษฐกิจของครอบครัวก็ตกต่ำเงินเหลือน้อยลง ภรรยาของโสภณต้องรับภาระหารายได้มาเลี้ยงครอบครัวตามลำพัง ซึ่งทำให้สภาพการดำเนินชีวิตของภรรยาและลูกค่อนข้างลำบากมาก

คำถาม

๑. เพราะเหตุใด โสภณจึงมีฐานะยากจน และมีการดำเนินชีวิตลำบากกว่าเดิม (๓ คะแนน)

.....

.....

.....

.....

.....

๒. การปฏิบัติตนของโสภณในข้อ ๑ นั้น มีผลต่อตนเอง และครอบครัวอย่างไร (๒ คะแนน)

.....

.....

.....

.....

๓. โสภณจะไม่ให้มีปัญหาเกี่ยวกับการติดการพนันอีก ควรแก้ไขปัญหาโดยวิธีการปฏิบัติตนอย่างไร (๒ คะแนน)

.....

.....

.....

.....

๔. นักเรียนควรละเว้นจากการพนันทุกชนิด โดยมีวิธีการปฏิบัติอย่างไร (๒ คะแนน)

.....

.....

.....

.....

(ผลงานของด.ช./ด.ญ.เลขที่.....)

ใบงานที่ ๒
เรื่อง อบายมุข ๖
หน่วยการเรียนรู้บูรณาการ เรื่อง หลักธรรมเพื่อพัฒนาชีวิต
ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๒

.....
คำชี้แจง ให้นักเรียนตอบคำถามโดยใช้หลักธรรมอบายมุข ๖ ในการตอบและแสดงความคิดเห็นอย่างมี
เหตุผลจำนวน ๕ ข้อ (๑๐ คะแนน)

๑. ในอบายมุข ๖ นักเรียนคิดว่าอบายมุขข้อใดมีโทษร้ายแรงที่สุด เพราะอะไร(๒ คะแนน)

.....
.....
๒. การหลีกเลี่ยงอบายมุขในข้อการคบคนชั่วเป็นมิตร นักเรียนควรมีวิธีการคบเพื่อนที่มีลักษณะ
อย่างไร (๒ คะแนน)

.....
.....
๓. การเที่ยวกลางคืนในวัยเรียนจะทำให้เสียการเรียน ถ้าหากเพื่อนชวนไปเที่ยว นักเรียนควรทำ
อย่างไร (๒ คะแนน)

.....
.....
๔. การไม่คบคนชั่วไม่เข้าไปยุ่งเกี่ยวกับอบายมุขเกิดผลดีต่อชีวิตอย่างไร (๒ คะแนน)

.....
.....
๕. สุราหรือเหล้าเป็นสาเหตุสำคัญที่ทำให้เกิดอุบัติเหตุทางรถยนต์ก่อให้เกิดความสูญเสีย
ทั้งชีวิตและทรัพย์สินเป็นจำนวนมาก นักเรียนคิดว่าจะทำให้บุคคลในครอบครัวลด ละ เลิกดื่มเหล้าโดย
วิธีการใด (๒ คะแนน)

.....
.....
(ผลงานของ ด.ช./ด.ญ. เลขที่.....)

แบบประเมินผลงานนักเรียน

ระดับคุณภาพ/คะแนน	ข้อความบ่งชี้คุณภาพ
ดีมาก (๔)	เขียนแสดงความคิดเห็นอย่างมีเหตุผล มีความสมบูรณ์ เนื้อหาถูกต้อง ครบถ้วน
ดี(๓)	เขียนแสดงความคิดเห็นอย่างมีเหตุผล มีความสมบูรณ์ เนื้อหาถูกต้องไม่ ครบถ้วน
ผ่าน(๒)	เขียนแสดงความคิดเห็นไม่ค่อยมีเหตุผล มีความสมบูรณ์ เนื้อหาถูกต้อง ไม่ครบถ้วน
ปรับปรุง (๑)	เขียนแสดงความคิดเห็นน้อยมาก มีเหตุผลสนับสนุนไม่ค่อยสอดคล้อง ไม่ครบถ้วน
ไม่ผ่านเกณฑ์ (๐)	เขียนแสดงความคิดเห็นไม่ถูกต้อง

ระดับคุณภาพ

๑๘-๒๐ คะแนน ดีมาก

๑๕-๑๗ คะแนน ดี

๑๒-๑๔ คะแนน พอใช้

ต่ำกว่า ๑๒ คะแนน ปรับปรุง

แบบประเมินพฤติกรรมนักเรียนรายบุคคล

รายการ ประเมิน	คะแนนและพฤติกรรมนักเรียน (๒๐ คะแนน)				
	๑	๒	๓	๔	๕
๑. ตั้งใจทำงาน	มีสมาธิในการทำงานน้อยมาก	มีสมาธิในการทำงานน้อย	มีสมาธิในการทำงานพอใช้	มีสมาธิในการทำงานมาก	มีสมาธิในการทำงานมากที่สุด
๒. ให้ความร่วมมือทำงาน	หลีกเลี่ยงที่จะให้ความร่วมมือ	ให้ความร่วมมือเมื่อถูกร้องขอ	ให้ความร่วมมือบางครั้ง	ให้ความร่วมมือบ่อยครั้ง	ให้ความร่วมมือด้วยความเต็มใจทุกครั้ง
๓. กล้าแสดงความคิดเห็น	ไม่แสดงความคิดเห็น	แสดงความคิดเห็นเมื่อถูกร้องขอ	แสดงความคิดเห็นเป็นบางครั้ง	แสดงความคิดเห็นบ่อยครั้ง	ร่วมแสดงความคิดเห็นทุกครั้ง
๔. มีความรับผิดชอบ	ไม่ทำงาน	ทำงานที่ได้รับมอบหมายเมื่อถูกตักเตือน	ทำงานที่ได้รับมอบหมายด้วยตนเองบางครั้ง	ทำงานที่ได้รับมอบหมายด้วยตนเองบ่อยจนสำเร็จ	ทำงานที่ได้รับมอบหมายด้วยตนเองทุกครั้งจนสำเร็จสมบูรณ์

ระดับคุณภาพ

๑๘-๒๐ คะแนน ดีมาก

๑๕-๑๗ คะแนน ดี

๑๒-๑๔ คะแนน พอใช้

ต่ำกว่า ๑๒ คะแนน ปรับปรุง

แบบประเมินคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียน

เรื่อง อบรมฯ ๖

คำชี้แจง ครูสังเกตพฤติกรรมนักเรียนในขณะที่นักเรียนปฏิบัติกิจกรรมการเรียนรู้ เรื่องอบรมฯ ๖
จากนั้นประเมินพฤติกรรมนักเรียนของนักเรียนโดยทำเครื่องหมาย ✓ลงในช่องทางขวามือ

รายการประเมิน	พฤติกรรมที่แสดงออก	คะแนน		
		๓	๒	๑
๑. มีวินัย	๑. ปฏิบัติตนตามข้อตกลง กฎหมายและกฎระเบียบของ สังคม			
	๒. ตรงต่อเวลาในการปฏิบัติกิจกรรมต่างๆในชีวิตประจำวัน			
	๓. ทำงานที่ได้รับมอบหมายได้สำเร็จและส่งทันเวลา			
	๔. รู้จักการควบคุมตนเองอย่างถูกต้อง			
๒. ซื่อสัตย์สุจริต	๕. ปฏิบัติตนต่อผู้อื่นด้วยความซื่อตรง			
	๖. ไม่ถือเอาสิ่งของหรือผลงานของคนอื่นมาเป็นของตน			
	๗. ปฏิบัติตนโดยคำนึงถึงความถูกต้องทั้งทางกาย วาจา ใจ			
๓. มีความศรัทธาใน พระพุทธศาสนา	๘. เชื่อในหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา			
	๙. ปฏิบัติกิจกรรมทางพระพุทธศาสนาในชีวิตประจำวัน			
	๑๐. มีส่วนร่วมในกิจกรรมการเรียนรู้และเผยแผ่ พระพุทธศาสนา			
รวม				

ระดับคะแนน ๓ = ดี ๒ = ปานกลาง ๑ = ควรปรับปรุง

เต็ม	ได้
๓๐	

ระดับคุณภาพ

๒๘ - ๓๐ คะแนน ดีมาก

๒๕- ๒๗ คะแนน ดี

๒๒- ๒๔ คะแนน พอใช้

ต่ำกว่า ๒๒ คะแนน ปรับปรุง

ลงชื่อ.....ผู้ประเมิน

()

แบบประเมินสมรรถนะสำคัญของนักเรียน

เรื่อง อบรมฯ ๖

คำชี้แจง ครูสังเกตพฤติกรรมนักเรียนในขณะที่นักเรียนปฏิบัติกิจกรรมการเรียนรู้ เรื่องอบรมฯ ๖ จากนั้นประเมินพฤติกรรมการเรียนของนักเรียน โดยทำเครื่องหมาย ✓ลงในช่องทางขวามือ

รายการประเมิน	พฤติกรรมที่แสดงออก	คะแนน		
		๓	๒	๑
๑. ความสามารถในการแก้ปัญหา	๑. ตั้งคำถามของเรื่องที่ศึกษาอย่างถูกต้อง			
	๒. รวบรวมข้อมูลความรู้ที่เกี่ยวข้องกับเรื่องที่ศึกษา จากสื่อต่างๆ			
	๓. ตรวจสอบและประเมินความถูกต้องของข้อมูลและนำข้อมูลไปใช้ในการแก้ปัญหาต่างๆ			
๒. ความสามารถในการคิด	๔. สรุปความคิดรวบยอดจากเรื่องที่ได้			
	๕. แปลความ ดีความหรือขยายความของคำข้อความ ในเรื่องที่ศึกษาได้อย่างเหมาะสม			
	๖. วิเคราะห์หลักการและนำหลักการไปใช้ได้อย่างมีเหตุผล			
๓. ความสามารถในการใช้ทักษะชีวิต	๗. ตั้งคำถามต่อเรื่องที่ศึกษาอย่างเป็นระบบ			
	๘. มีทักษะในการตัดสินใจได้อย่างเหมาะสม			
	๙. มีความเข้าใจในเรื่องชีวิตและความเปลี่ยนแปลงของชีวิต			
	๑๐. นำความรู้ที่ได้ไปใช้แก้ปัญหาต่างๆที่เกิดขึ้น ในชีวิตประจำวัน			
รวม				

ระดับคะแนน ๓ = ดี ๒ = ปานกลาง ๑ = ควรปรับปรุง

เต็ม	ได้
๓๐	

ระดับคุณภาพ

๒๘ - ๓๐ คะแนน ดีมาก

๒๕ - ๒๗ คะแนน ดี

๒๒ - ๒๔ คะแนน พอใช้

ต่ำกว่า ๒๒ คะแนน ปรับปรุง

ลงชื่อ.....ผู้ประเมิน

()

กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม

รายวิชาพระพุทธศาสนา (ส ๒๒๑๐๑)

ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๒

หน่วยการเรียนรู้บูรณาการ เรื่อง หลักธรรมเพื่อชีวิตที่ดี

จำนวน ๑๐ ชั่วโมง

แผนการจัดการเรียนรู้ที่ ๓ เรื่อง ทิฐุธรรมมีกัตถะประโยชน์ ๔

เวลา ๒ ชั่วโมง

๑. มาตรฐานการเรียนรู้

ส ๑.๑ รู้และเข้าใจประวัติ ความสำคัญ ศาสดา หลักธรรมของพระพุทธศาสนาหรือศาสนาที่ตนนับถือและศาสนาอื่น มีศรัทธาที่ถูกต้อง ยึดมั่นและปฏิบัติตามหลักธรรม เพื่ออยู่ร่วมกันอย่างสันติสุข

ส ๓.๑ เข้าใจและสามารถบริหารจัดการทรัพยากรในการผลิตและการบริโภค การใช้ทรัพยากรที่มีอยู่จำกัดได้อย่างมีประสิทธิภาพและคุ้มค่า รวมทั้งเข้าใจหลักการของเศรษฐกิจพอเพียง เพื่อดำรงชีวิตอย่างมีคุณภาพ

๒. ตัวชี้วัด

ม.๒/๘ อธิบายธรรมคุณและข้อธรรมสำคัญในกรอบอริยสัจ ๔ หรือหลักธรรมของศาสนาที่ตนนับถือตามที่กำหนด เห็นคุณค่าและนำไปพัฒนาแก้ปัญหาของชุมชนและสังคม

ม.๒/๓ เสนอแนวทางการพัฒนาการผลิตในท้องถิ่นตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

๓. จุดประสงค์การเรียนรู้

๓.๑ อธิบายความหมายและหลักธรรมทิฐุธรรมมีกัตถะประโยชน์ ๔ ได้ถูกต้อง(K)

๓.๒ อธิบายวิธีการประยุกต์ใช้หลักธรรมทิฐุธรรมมีกัตถะประโยชน์ ๔ กับหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในการดำรงชีวิตได้ถูกต้อง(P)

๓.๓ บอกคุณค่าและประโยชน์ของหลักธรรมทิฐุธรรมมีกัตถะประโยชน์ ๔ กับหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงที่มีต่อตนเองและสังคมไทยได้ถูกต้อง (A)

๔. สาระสำคัญ

ทิฐุธรรมมีกัตถะประโยชน์ ๔ เป็นธรรมเพื่อประโยชน์สุขในปัจจุบันมี ๔ ประการ คือ ความขยันหมั่นเพียร การรู้จักเก็บรักษาทรัพย์ที่หามาได้โดยชอบธรรม การรู้จักจักคบคนดีเป็นมิตรและการอยู่อย่างพอเพียงมีความเป็นอยู่เหมาะสมกับฐานะ รู้จักประหยัด ตั้งอยู่ทางสายกลางสอดคล้องกับปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงที่มุ่งเน้นพัฒนาอยู่บนพื้นฐานทางสายกลางและความไม่ประมาทโดยคำนึงถึงความพอประมาณ ความมีเหตุผล การสร้างภูมิคุ้มกันที่ดีในตัว ตลอดจนใช้ความรู้ ความรอบคอบและคุณธรรม ประกอบการวางแผน การตัดสินใจและการกระทำ และมุ่งเน้นการพัฒนาคุณภาพชีวิตและคุณค่าของมนุษย์เชิงจริยธรรมที่มองเห็นประโยชน์สุขในปัจจุบันเหมือนกันการเรียนเรื่องนี้จะทำให้ผู้เรียนรู้จักการแสวงหาความสุขในปัจจุบันตามหลักธรรมทิฐุธรรมมีกัตถะประโยชน์ ๔

๕. สาระการเรียนรู้

๕.๑ ทิฏฐธัมมิกัตถะประโยชน์ ๔

๕.๒ หลักการและเป้าหมายของเศรษฐกิจพอเพียง

๕.๓ ประยุกต์ใช้ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในการผลิตสินค้าและบริการในท้องถิ่น

๖. สมรรถนะสำคัญของผู้เรียน

๖.๑ ความสามารถในการแก้ปัญหา

๖.๒ ความสามารถในการคิด

- ทักษะการคิดวิเคราะห์

- ทักษะการใช้เหตุผล

๖.๓ ความสามารถในการใช้ทักษะชีวิต

๗. คุณลักษณะอันพึงประสงค์

๗.๑ ใฝ่เรียนรู้

๗.๒ อยู่อย่างพอเพียง

๗.๓ มีความศรัทธาในพระพุทธศาสนา

๘. ชิ้นงาน/ภาระงาน

๘.๑ ผลการทำใบงานที่ ๑ เรื่องความฝันที่เป็นจริง

๘.๒ ผลการทำใบงานที่ ๒ เรื่องวิถีชีวิตพอเพียงของนายบุญ มุ่งแฝงกลาง

๘.๓ ผลการทำใบงานที่ ๓ เรื่องภัยธรรมชาติโคลนถล่มที่บ้านวังลุ่ม

๘.๔ ผลการทำใบงานที่ ๔ เรื่องสมพรนักเรียนดีมีคุณธรรม

๙. กิจกรรมการเรียนรู้ (วิธีสอนโดยกระบวนการแก้ปัญหาเป็นกลุ่ม, วิธีสอนโดยใช้กรณีศึกษา)

ขั้นนำเข้าสู่บทเรียน

๙.๑ ครูเล่าประวัติบุคคลที่ปฏิบัติตนเกี่ยวกับการดำรงชีวิตที่สอดคล้องกับหลักธรรมทิฏฐธัมมิกัตถะประโยชน์ ๔ มาเล่าให้นักเรียนฟัง ตัวอย่างเช่นพ่อครูพลเทพ บุญหมื่น ครูศิลปะภูมิ แผ่นดินล้านนา ปีพุทธศักราช ๒๕๖๓ สาขาศิลปหัตถกรรม ที่อยู่อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่ ซึ่งเป็นบุคคลที่คนส่วนใหญ่ในจังหวัดเชียงใหม่รู้จักประวัติและการดำรงชีวิตของบุคคลตัวอย่างดังกล่าว

๙.๒ ครูให้นักเรียนยกตัวอย่างบุคคลในชุมชนหรือในครอบครัวที่มีพฤติกรรมดำรงชีวิตที่สอดคล้องกับหลักธรรมทิฏฐธัมมิกัตถะประโยชน์ ๔ และหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง จากนั้นครูอธิบายเชื่อมโยงให้นักเรียนเข้าใจว่าบุคคลดังกล่าวปฏิบัติตนตามหลักธรรมทิฏฐธัมมิกัตถะประโยชน์ ๔ และหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง จึงทำให้ชีวิตมีความสุขในปัจจุบัน

๙.๓ ครูให้นักเรียนร่วมกันวิเคราะห์การกระทำของบุคคลในข้อ ๑-๒ ที่แสดงถึงการปฏิบัติตนตามหลักธรรมที่ภูธธัมมิกัตถะประโยชน์ ๔ คือมีความขยันหมั่นเพียร รู้จักการเก็บรักษาทรัพย์ การแบ่งทรัพย์ เพื่อใช้จ่ายการคบคนดีเป็นมิตร มีความเป็นอยู่เหมาะสมกับฐานะและรู้จักประหยัด

๙.๔ ครูและนักเรียนร่วมกันอภิปรายแสดงความคิดเห็นและเขียนเป็นแผนผังความคิดบนกระดานในชั้นเรียน

ขั้นสอน

๙.๕ ขั้นแสวงหาความรู้

๑) ครูแบ่งนักเรียนออกเป็นกลุ่ม จำนวน ๕ กลุ่มๆละ ๕ คน ตามหมายเลขกลุ่มที่จับได้ โดยละกันตามความสามารถของนักเรียนคือ เด็กเรียนเก่ง ปานกลางและอ่อน ให้นักเรียนแต่ละกลุ่มร่วมกันศึกษาจากใบความรู้เรื่องที่ภูธธัมมิกัตถะประโยชน์ ๔ ที่ครูแจกให้และจากหนังสือเรียนรายวิชาพื้นฐานพระพุทธศาสนา ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๒ และตอบคำถามในใบงานเรื่อง กรณีตัวอย่างและสถานการณ์ตัวอย่าง จำนวน ๔ กรณีศึกษา ดังนี้

กลุ่มที่ ๑ กรณีศึกษาเรื่อง ความฝันที่เป็นจริง

กลุ่มที่ ๒ กรณีศึกษาเรื่อง วิถีชีวิตพอเพียงของนายสวัสดิ์ ทองแสง

กลุ่มที่ ๓ กรณีศึกษาเรื่อง ภัยธรรมชาติดินถล่มที่บ้านวังลุง อำเภอฮอด จังหวัดเชียงใหม่

กลุ่มที่ ๔ กรณีศึกษาเรื่อง ทรงพลนักเรียนดีมีคุณธรรม

๙.๖ ค้นพบความรู้

นักเรียนแต่ละกลุ่มส่งตัวแทนออกมารายงานตามหัวข้อที่ได้รับมอบหมายจนครบทุกกลุ่ม

๙.๗ การวิเคราะห์และประเมินค่าความรู้

๑) ครูให้นักเรียนหาข่าวบุคคลตัวอย่างในท้องถิ่นหรือในสังคมไทยที่สำคัญที่มีวิธีการปฏิบัติตนตามหลักธรรมที่ภูธธัมมิกัตถะประโยชน์ ๔ และปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง มากกลุ่มละ ๑ คน จากหนังสือพิมพ์หรือแหล่งเรียนรู้จากอินเทอร์เน็ต

๒) ครูให้นักเรียนทำการวิเคราะห์และประเมินค่าการกระทำของบุคคลที่ปฏิบัติตนตามหลักธรรมที่ภูธธัมมิกัตถะประโยชน์ ๔ และดำรงชีวิตอย่างพอเพียง

๓) ให้นักเรียนแต่ละกลุ่มนำเสนอผลงานของกลุ่มหน้าชั้นเรียนให้เพื่อนๆฟังและร่วมแสดงความคิดเห็นและข้อเสนอแนะเพิ่มเติม

๙.๘ พิสูจน์ความรู้สู่การปฏิบัติ

๑) ให้นักเรียนทุกคนวิเคราะห์การทำบัญชีครัวเรือนลงในใบงานที่ ๓.๑ เรื่อง การจัดทำบัญชีครัวเรือน เสร็จแล้วนำเสนอครู เพื่อนำไปติดป้ายนิเทศในห้องเรียน

๒) นักเรียนสุ่มตัวแทนนักเรียนออกมารายงานหน้าชั้นเรียน

๓) ครูและนักเรียนร่วมกันอภิปรายสรุปความสัมพันธ์ ระหว่างหลักธรรมที่ภุมมมิกัตถะ ประโยชน์ ๔ และหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ที่มุ่งเน้นการพัฒนาคุณภาพชีวิต ตามหลักเศรษฐกิจ เจริญพอเพียง ส่งผลให้ตนเอง ครอบครัว ชุมชน สังคมและประเทศชาติ ดำรงชีวิตอย่างมีความสุข

๙.๙ ชั้นสรุป

นักเรียนและครูร่วมกันสรุปผลของการปฏิบัติตนตามหลักธรรมที่ภุมมมิกัตถะ ประโยชน์ ๔

๑๐. สื่อการเรียนรู้และแหล่งเรียนรู้

- ๑๐.๑ ภาพและข่าวเหตุการณ์เกี่ยวกับบุคคลตัวอย่างดำรงชีวิตแบบพอเพียง
- ๑๐.๒ ตัวอย่างบุคคลในชุมชนหรือในครอบครัวที่ดำรงชีวิตแบบพอเพียง
- ๑๐.๓ ภาพและกรณีตัวอย่างเกี่ยวกับครอบครัวต้นแบบเศรษฐกิจพอเพียง
- ๑๐.๔ หนังสือเรียน รายวิชาพื้นฐาน พระพุทธศาสนา ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๒
- ๑๐.๕ ใบความรู้ที่ ๓ เรื่องที่ภุมมมิกัตถะ ประโยชน์ ๔
- ๑๐.๖ ใบงานที่ ๑ เรื่อง ความฝันที่เป็นจริง
- ๑๐.๗ ใบงานที่ ๒ เรื่อง วิถีชีวิตพอเพียงของนายสวัสดิ์ ทองแสง
- ๑๐.๘ ใบงานที่ ๓ เรื่อง ภัยธรรมชาติโคลนถล่มที่บ้านวังลุง อำเภอฮอด จังหวัดเชียงใหม่
- ๑๐.๙ ใบงานที่ ๔ เรื่อง ทรงพลนักเรียนดีมีคุณธรรม
- ๑๐.๑๐ ป้ายนิเทศเรื่องการประกอบอาชีพแบบเศรษฐกิจพอเพียง
- ๑๐.๑๑ ห้องเรียนสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม

๑๑. การวัดผลและประเมินผลการเรียนรู้

- ๑๑.๑ วิธีการวัดผลและประเมินผลการเรียนรู้
 - ๑) สังเกตพฤติกรรมการเรียนของนักเรียน
 - ๒) ใบงานที่ ๑ – ใบงานที่ ๔
- ๑๑.๒ เครื่องมือ
 - ๑) แบบสังเกตพฤติกรรม
 - ๒) ใบงานที่ ๑ – ใบงานที่ ๔
- ๑๑.๓ เกณฑ์การประเมิน
 - ๑) สังเกตพฤติกรรมนักเรียน ผ่านเกณฑ์เฉลี่ย ร้อยละ ๘๐
 - ๒) คะแนนจากใบงานระหว่างเรียนถูกต้องไม่น้อยกว่า ร้อยละ ๘๐

๑๑. ข้อคิดเห็นหรือข้อเสนอแนะของหัวหน้าสถานศึกษาหรือผู้ที่ได้รับมอบหมาย

.....
.....

(.....)

รองผู้อำนวยการโรงเรียน.....

๑๒. บันทึกผลหลังการจัดการเรียนรู้

๑๒.๑ ผลการเรียนรู้

.....
.....

๑๒.๒ ปัญหาและอุปสรรค

.....
.....

๑๒.๓ การปรับปรุงและการแก้ไข

.....
.....

ลงชื่อ.....

(.....)

ใบความรู้ที่ ๓

เรื่อง ทัศนคติที่มีต่อประโยชน์ ๔

หน่วยการเรียนรู้บูรณาการ เรื่อง หลักธรรมเพื่อพัฒนาชีวิต

รายวิชาพระพุทธศาสนา (ส ๒๒๑๐๑) ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๒

ทัศนคติที่มีต่อประโยชน์ ๔ คือหลักธรรมที่เป็นไปเพื่อประโยชน์สุขในปัจจุบันหรือประโยชน์ในโลกนี้ที่คนทั่วไปปรารถนา ผู้ใดปฏิบัติตามหลักธรรมนี้แล้วย่อมเห็นประโยชน์ในปัจจุบัน มี ๔ ประการดังนี้

๑. อุฏฐานสัมปทา หมายถึง มีความขยันหมั่นเพียร(อุ)เช่นการศึกษาเล่าเรียน การประกอบอาชีพสุจริต การได้มาซึ่งชื่อเสียงเกียรติยศซึ่งจะต้องขวนขวาย แสวงหาโดยอาศัยความขยันหมั่นเพียร เพื่อต่อสู้กับความยากลำบาก จึงจะประสบความสำเร็จเช่นนักกีฬาที่ต้องการมีชื่อเสียง ต้องหมั่นฝึกซ้อมเสมอ ถ้านักเรียนต้องการประสบผลสำเร็จด้านการเรียน ก็ต้องมีความขยันหมั่นเพียรในการเรียนอย่างสม่ำเสมอ

๒. อารักขสัมปทา หมายถึง รู้จักเก็บรักษาทรัพย์ที่หามาได้โดยชอบธรรม (อา) เก็บไว้ใช้เมื่อเวลาจำเป็น โดยมีหลักการแบ่งทรัพย์เพื่อการใช้จ่าย ดังนี้

๑. เลี้ยงดูบิดา มารดา บุตร ภรรยาและคนในครอบครัว

๒. เลี้ยงดูหรือช่วยเหลือมิตรสหาย

๓. ป้องกันและบำบัดภัยอันตรายต่างๆ

๔. ทำพิธี ๕ อย่าง คือ สงเคราะห์ญาติ ต้อนรับแขก ทำบุญอุทิศส่วนกุศลไปให้บุพการีเสีย

ภาษีแก่รัฐ และบริจาคทานแก่สมณะ

๓. กัลยาณมิตรตตา หมายถึง รู้จักคบคนดีเป็นมิตร (กะ) เป็นมิตรแท้ ๔ จำพวก คือมิตรมีอุปการะ มิตรร่วมทุกข์ร่วมสุข มิตรแนะนำประโยชน์ มิตรมีความรักใคร่ เป็นต้น นับเป็นลักษณะของมิตรที่ดีที่ควรคบ เป็นมิตรแนะนำสิ่งดีๆและมีสุขทุกข์ร่วมกัน การเลือกคบคนมีความสำคัญมากเพราะถ้าเราคบคนชั่วเป็นมิตร อาจทำให้เราตกไปอยู่ในทางชั่วหรือพบกับความหายนะได้

๔. สมชีวิตา หมายถึง อยู่อย่างพอเพียง เป็นการเลี้ยงชีพตามกำลังทรัพย์ที่หามาได้ ดำรงชีวิตเหมาะสมกับฐานะ เลี้ยงชีพแต่พอดี ไม่ฟุ่มเฟือย รู้จักประหยัด ใช้จ่ายเท่าที่จำเป็น (สะ)หากเราต้องการชีวิตสุขสบายต้องเดินทางสายกลาง เพราะถ้าหากเราไม่รู้จักใช้จ่ายทรัพย์ให้เหมาะสมกับรายได้ก็อาจเดือดร้อนทั้งตนเองและครอบครัว

ประโยชน์ของการปฏิบัติตามหลักธรรมทัศนคติที่มีต่อประโยชน์ ๔ คือ สามารถตั้งตัวเป็นหลักฐานมีชีวิตที่มั่นคงได้ในระดับตนเอง ระดับครอบครัว ระดับชุมชน และระดับสังคม มีความสุข สำเร็จ และความเจริญก้าวหน้าในชีวิต โดยยึดคาถาหัวใจเศรษฐี อุ อา กะ สะ นั่นเอง

หลักธรรมที่ภูธรมิถัดละประโยชน์ ๔ มีความสอดคล้องกับหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลมหาราช ที่มุ่งเน้นพัฒนาคุณภาพชีวิตและคุณค่าของมนุษย์ เป็น เศรษฐกิจเชิงจริยธรรมที่มองเห็นประโยชน์สุขในปัจจุบันเช่นการประกอบอาชีพที่สุจริต ไม่ผิดศีลธรรม เป็นงานที่หาทรัพย์อย่างสุจริตในทางพระพุทธศาสนาคือการขยันทำงาน(อุฏฐานสัมปทา) ประหยัด อด ออม (อารักขสัมปทา) รู้จักคบเพื่อนที่ดี (กัลยาณมิตรตตา) และเลี้ยงชีวิตอย่างเหมาะสม (สมชีวิตา)

.....

(จาก : หนังสือพุทธธรรม ผู้แต่ง : พระพรหมคุณาภรณ์)

ใบงานที่ ๑
เรื่อง ความฝันที่เป็นจริง
หน่วยการเรียนรู้บูรณาการ เรื่อง หลักธรรมเพื่อพัฒนาชีวิต
ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๒

.....

ประสงค์อาศัยอยู่บ้านเช่าหลังเล็กๆกับแม่และน้อง ๆ จำนวน ๓ คนอยู่กันอย่างแออัด เพราะเช่าบ้านเดือนละ ๒,๐๐๐ บาท ประสงค์มีอาชีพรับเหมาก่อสร้างบ้านร่วมกับเพื่อนจำนวน ๕ คน เขาพยายามตั้งใจทำงานและหางานพิเศษทำนอกเวลาอยู่เสมอและได้เก็บสะสมเงินทุกเดือนๆละ ๑๐,๐๐๐ บาท เป็นเวลา ๕ ปีนำไปฝากธนาคาร ประสงค์ไม่ดื่มเหล้า ไม่สูบบุหรี่ รู้จักประหยัดไม่ซื้อของฟุ่มเฟือยใช้เพื่อจะซื้อบ้านใหม่ จนวันหนึ่งเขาก็มีเงินมากพอ จึงไปซื้อบ้านอยู่แถวชนบทไม่ไกลจากที่ทำงานมากนัก เขาจึงมีความสุขมากเพราะมีบ้านเป็นของตนเอง

คำชี้แจง ให้นักเรียนอ่านกรณีตัวอย่างแล้วร่วมกันวิเคราะห์ปัญหาและตอบคำถามดังนี้ (๖ คะแนน)

๑. ปัญหาของประสงค์คืออะไร (ทุกข้อ) (๑ คะแนน)

.....

.....

.....

๒. สาเหตุของปัญหาเกิดจากอะไร (สมุทัย) (๑ คะแนน)

.....

.....

.....

๓. สภาวะที่จะไม่ให้มีปัญหาของประสงค์เป็นอย่างไร (นิโรธ) (๑ คะแนน)

.....

.....

.....

๔. การที่จะไม่ไปสู่สภาวะที่ไม่มีปัญหานั้นประสงค์ควรมีวิธีการปฏิบัติอย่างไร (มรรค)

(๑ คะแนน)

.....

.....

.....

๕. ประสงค์ได้นำหลักธรรมในพระพุทธศาสนาไปใช้ในการดำรงชีวิตอย่างไร (๑ คะแนน)

.....

.....
.....

๖. ผลของการปฏิบัติตามหลักธรรมดังกล่าว นักเรียนคิดว่าชีวิตของประสงค์และครอบครัวเป็นอย่างไร(๑ คะแนน)

.....
.....
.....

(ผลงานของด.ช./ด.ญ.เลขที่.....)

ใบงานที่ ๒
เรื่อง วิถีชีวิตพอเพียงของ นายสวัสดิ์ ทองแสง
หน่วยการเรียนรู้บูรณาการ เรื่อง หลักธรรมเพื่อพัฒนาชีวิต
ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๒

นายสวัสดิ์ ทองแสงและนางรำไพ ทองแสง มีลูก ๕ คน หมู่ที่ ๖ ตำบลท่าวังพร้าว อำเภอสันป่าตอง จังหวัดเชียงใหม่ มีอาชีพเกษตรกรรม เลี้ยงไก่ เลี้ยงปลาและปลูกพืชผักสวนครัวเช่น พริก ใบโหระพา กระเพรา ข่า ตะไคร้ มะนาว มะกรูด ไม้บริโภค พอเหลือก็นำไปขายเพื่อเพิ่มรายได้ให้ครอบครัว เงินที่ได้นำไปฝากธนาคารและยังทำบัญชีรายรับรายจ่ายสำหรับครัวเรือน นอกจากนี้ยังปลูกผลไม้ไว้รับประทานเช่นมะละกอ มะม่วง มะพร้าว น้อยหน่า ฝรั่ง เป็นต้น ครอบครัวนี้ปลอดอบายมุข ไม่ดื่มเหล้า ไม่สูบบุหรี่ ไม่เล่นการพนัน ครอบครัวมีชีวิตความเป็นอยู่ตามฐานะ ไม่ใช่เครื่องใช้ไฟฟ้าภายในบ้าน นายบุญได้เข้าร่วมเป็นกรรมการหมู่บ้าน พัฒนาหมู่บ้านเพื่อลดยาเสพติด และร่วมกิจกรรมการพัฒนาหมู่บ้านในวันสำคัญต่างๆเช่น วันพ่อแห่งชาติ ทำให้หมู่บ้านมีสภาพแวดล้อมที่ร่มรื่นน่าอยู่ ประชาชนทุกคนในหมู่บ้านมีน้ำใจเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่กัน

คำชี้แจงให้นักเรียนอ่านกรณีตัวอย่างแล้วร่วมกันวิเคราะห์ปัญหาและตอบคำถามดังนี้

(๕ คะแนน)

๑. บุคคลในเรื่องนี้ปฏิบัติตนตามหลักธรรมพระพุทธศาสนากับหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงอย่างไร(๑ คะแนน)

.....

.....

.....

๒. ถ้าทุกคนในสังคมไทยปฏิบัติตนตามบุคคล (นายสวัสดิ์ ทองแสง) จะเกิดผลอย่างไร(๑ คะแนน)

.....

.....

.....

๓. นักเรียนจะนำแบบอย่างที่ดีของบุคคล (นายสวัสดิ์ ทองแสง) มาปฏิบัติได้อย่างไร

(๑ คะแนน)

.....

.....

.....

๔. หลักธรรมทางพระพุทธศาสนาที่บุคคล (นายสวัสดิ์ ทองแสง) ได้นำมาใช้ในชีวิตคือหลักธรรมใด
(๑ คะแนน)

.....
.....
.....

๕. ผลที่ปฏิบัติตนตามหลักธรรมมีประโยชน์ต่อตนเอง ชุมชนและสังคมอย่างไร (๑ คะแนน)

.....
.....
.....

(ผลงานของด.ช./ด.ญ.เลขที่.....)

ใบงานที่ ๓

เรื่อง ภัยธรรมชาติโคลนถล่มที่บ้านวังลุง
 หน่วยการเรียนรู้บูรณาการ เรื่อง หลักธรรมเพื่อพัฒนาชีวิต
 ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๒

บ้านวังลุง อำเภอสอด จังหวัดเชียงใหม่ ชุมชนที่เปลี่ยนวิกฤตภัยธรรมชาติโคลนถล่มพลิกฟื้นชุมชนพัฒนาระบบเศรษฐกิจพอเพียงเพราะเป็นพื้นที่ที่มีการจัดการระบบชุมชนด้วยเศรษฐกิจพอเพียงมาช้านาน ประกอบกับเป็นพื้นที่ที่มีทรัพยากรธรรมชาติที่อุดมสมบูรณ์ แม้จะเกิดภัยธรรมชาติอย่างรุนแรงแต่ชาวบ้านยังยืนหยัดบนวิถีของความพอเพียงและพึ่งตนเอง

ชาวบ้านได้ประสบปัญหาดินถล่มทับบ้านเรือน สัตว์เลี้ยง พืชผลเสียหาย ซึ่งเป็นวิกฤตร้ายแรงที่สุดที่ชุมชนเคยประสบมา ผู้ใหญ่บ้านและชาวบ้านขนข้าวเปลือกซึ่งถูกดินถล่มมาแช่น้ำแล้วเอาไปสีเพื่อแจกจ่ายให้สมาชิกที่เดือดร้อน

การฟื้นฟูชุมชนได้เริ่มต้นผ่านกิจกรรมต่างๆซึ่งแบ่งออกเป็น ๒ แนวคิดหลักคือการพัฒนาจากภายในและป้องกันตนจากระบบภายนอกเช่นการทำกิจกรรมระบบประปาภูเขา การอนุรักษ์พันธุ์ปลา การจัดตั้งกลุ่มออมทรัพย์ กองทุนสวัสดิการหมู่บ้าน จากเหตุการณ์ดินถล่มทำให้ชาวบ้านคิดว่า ป่าคือส่วนประกอบสำคัญที่สุดในการดำรงชีวิต ชาวบ้านจึงเริ่มปลูกป่าถาวรและป่าชุมชนเพื่อไว้ใช้สอยในชุมชน

คำชี้แจง ให้นักเรียนอ่านกรณีตัวอย่างแล้วร่วมกันวิเคราะห์ปัญหาและตอบคำถามดังนี้

(๕ คะแนน)

๑. ปัญหาของบ้านวังลุงที่เกิดขึ้นเป็นอย่างไร (ทุกข) (๑ คะแนน)

.....

๒. สาเหตุของปัญหาที่เกิดขึ้นกับบ้านวังลุงเป็นอย่างไร (สมุทัย) (๑ คะแนน)

.....

๓. สถานะที่จะไม่ให้มีปัญหาของชาวบ้านวังลุงเป็นอย่างไร (นิโรธ) (๑ คะแนน)

.....

๔. แนวทางแก้ปัญหาของหมู่บ้านวังลุงโดยใช้แนวคิดตามหลักธรรมทางพระพุทธศาสนากับปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง มีวิธีการปฏิบัติอย่างไร (มรรค) (๑ คะแนน)

.....

(ผลงานของด.ช./ด.ญ.เลขที่.....)

ใบงานที่ ๔
เรื่อง ทรงพลนักเรียนดีมีคุณธรรม
หน่วยการเรียนรู้บูรณาการ เรื่อง หลักธรรมเพื่อพัฒนาชีวิต
ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๒

.....

เด็กชายทรงพล ทองดี เป็นนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๓ โรงเรียนบ้านนาจอน อำเภอแม่แจ่ม จังหวัดเชียงใหม่ เป็นนักเรียนที่ตั้งใจเรียน ขยัน มีผลการเรียนดีมาก สอบได้ที่หนึ่ง มีนิสัยประหยัด ฟังตนเองโดยยึดหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาและหลักเศรษฐกิจพอเพียงของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวโดยในเวลาว่างหลังเลิกเรียนปลูกพืชผักสวนครัว ในพื้นที่ว่างบริเวณรอบๆบ้าน เช่น พริก ตำลึง ใบโหระพา กระเพรา ข่า ตะไคร้ มะนาว ไม้บริโภค พอเหลือก็นำไปขายให้ชาวบ้านในละแวกใกล้เคียงได้เงินไปโรงเรียนโดยไม่ต้องพึ่งพาพ่อแม่ แถมแต่ละวันยังมีเงินเหลือพอที่จะนำไปฝากโครงการออมทรัพย์ของโรงเรียน ซึ่งเป็นตัวอย่างของนักเรียนเป็นความภาคภูมิใจของครูเนื่องจากเป็นเด็กเรียนดี มีความขยันขันแข็ง มีความประพฤติเรียบร้อยที่สำคัญเป็นเด็กที่มีความมัธยัสถ์และอดออมจนได้รับคัดเลือกเป็นประธานนักเรียน

คำชี้แจงให้นักเรียนอ่านกรณีตัวอย่างแล้วร่วมกันวิเคราะห์และตอบคำถามดังนี้

๑. บุคคลในเรื่องนี้ปฏิบัติตนตามหลักธรรมพระพุทธศาสนากับหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงอย่างไร(๑ คะแนน)

.....

๒. ถ้าเด็กนักเรียนทุกคนปฏิบัติตนตามบุคคลดังกล่าว จะเกิดผลอย่างไร (๒ คะแนน)

.....

๓. นักเรียนจะนำแบบอย่างที่ดีของบุคคลในเรื่องนี้มาปฏิบัติได้อย่างไร (๑ คะแนน)

.....

๔. นักเรียนจะนำเอาข้อคิดจากเรื่องนี้ไปประยุกต์ใช้ในชีวิตได้อย่างไร (๑ คะแนน)

.....

(ผลงานของด.ช./ด.ญ.เลขที่.....)

แบบประเมินผลงานนักเรียน

ระดับคุณภาพ/คะแนน	ข้อความบ่งชี้คุณภาพ
ดีมาก (๔)	เขียนแสดงความคิดเห็นอย่างมีเหตุผล มีความสมบูรณ์ เนื้อหาถูกต้อง ครบถ้วน
ดี (๓)	เขียนแสดงความคิดเห็นอย่างมีเหตุผล มีความสมบูรณ์ เนื้อหาถูกต้องไม่ ครบถ้วน
ผ่าน (๒)	เขียนแสดงความคิดเห็นไม่ค่อยมีเหตุผล มีความสมบูรณ์ เนื้อหาถูกต้อง ไม่ครบถ้วน
ปรับปรุง (๑)	เขียนแสดงความคิดเห็นน้อยมาก มีเหตุผลสนับสนุนไม่ค่อยสอดคล้อง ไม่ครบถ้วน
ไม่ผ่านเกณฑ์ (๐)	เขียนแสดงความคิดเห็นไม่ถูกต้อง

ระดับคุณภาพ

๑๘-๒๐ คะแนน ดีมาก

๑๕-๑๗ คะแนน ดี

๑๒-๑๔ คะแนน พอใช้

ต่ำกว่า ๑๒ คะแนน ปรับปรุง

แบบประเมินพฤติกรรมนักเรียนรายบุคคล

รายการประเมิน	คะแนนและพฤติกรรมนักเรียน (๒๐ คะแนน)				
	๑	๒	๓	๔	๕
๑.ตั้งใจทำงาน	มีสมาธิในการทำงานน้อย	มีสมาธิในการทำงานน้อย	มีสมาธิในการทำงานพอใช้	มีสมาธิในการทำงานมาก	มีสมาธิในการทำงานมาก

	มาก				ที่สุด
๒. ให้ความร่วมมือทำงาน	หลีกเลี่ยงที่จะให้ความร่วมมือ	ให้ความร่วมมือเมื่อถูกร้องขอ	ให้ความร่วมมือบางครั้ง	ให้ความร่วมมือบ่อยครั้ง	ให้ความร่วมมือด้วยความเต็มใจทุกครั้ง
๓. กล้าแสดงความคิดเห็น	ไม่แสดงความคิดเห็น	แสดงความคิดเห็นเมื่อถูกร้องขอ	แสดงความคิดเห็นเป็นบางครั้ง	แสดงความคิดเห็นบ่อยครั้ง	ร่วมแสดงความคิดเห็นทุกครั้ง
๔. มีความรับผิดชอบ	ไม่ทำงาน	ทำงานที่ได้รับมอบหมายเมื่อถูกตักเตือน	ทำงานที่ได้รับมอบหมายด้วยตนเองบางครั้ง	ทำงานที่ได้รับมอบหมายด้วยตนเองบ่อยจนสำเร็จ	ทำงานที่ได้รับมอบหมายด้วยตนเองทุกครั้งจนสำเร็จสมบูรณ์

ระดับคุณภาพ

๑๘-๒๐ คะแนน ดีมาก

๑๕-๑๗ คะแนน ดี

๑๒-๑๔ คะแนน พอใช้

ต่ำกว่า ๑๒ คะแนน ปรับปรุง

แบบสังเกตพฤติกรรมการเรียนของนักเรียน

เรื่อง ทิฏฐธัมมิกัตถะประโยชน์ ๔

คำชี้แจง ครูสังเกตพฤติกรรมนักเรียนในขณะที่นักเรียนปฏิบัติกิจกรรมการเรียนรู้ เรื่องทิฏฐธัมมิกัตถะประโยชน์ ๔ จากนั้นประเมินพฤติกรรมการเรียนของนักเรียนโดยทำเครื่องหมาย ✓ และลงในช่องทางขวามือ

ที่	ชื่อ - สกุล	รายการประเมิน																			
		๑ ตั้งใจทำงาน					๒ ให้ความร่วมมือ ทำงาน					๓ กล้าแสดง ความคิดเห็น					๔ มีความรับผิดชอบ				
		๕	๔	๓	๒	๑	๕	๔	๓	๒	๑	๕	๔	๓	๒	๑	๕	๔	๓	๒	๑

เกณฑ์การประเมินผล

- ✓ หมายถึง ผ่าน สรุปการประเมิน () ผ่าน จำนวน.....คน
 ○ หมายถึง ไม่ผ่าน () ไม่ผ่าน จำนวน.....คน

ลงชื่อ.....ผู้ประเมิน
 (.....)

แบบประเมินคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียน

เรื่อง ทิฏฐธัมมิกัตถะประโยชน์ ๔

คำชี้แจง ครูสังเกตพฤติกรรมนักเรียนในขณะที่นักเรียนปฏิบัติกิจกรรมการเรียนรู้ เรื่องทิฏฐธัมมิกัตถะประโยชน์ ๔ จากนั้นประเมินพฤติกรรมนักเรียนของนักเรียนโดยทำเครื่องหมาย ✓ ลงในช่องทางขวามือ

รายการประเมิน	พฤติกรรมที่แสดงออก	คะแนน		
		๓	๒	๑
๑. ใฝ่เรียนรู้	๑. ตั้งใจ สนใจและชอบแสวงหาความรู้ด้วยตนเอง			
	๒. ศึกษาค้นคว้าหาความรู้จากหนังสือ สื่อ และแหล่งเรียนรู้ต่างๆทางวิชาการ เพื่อได้ความรู้เพิ่มขึ้น			
	๓. บันทึกความรู้และสรุปเป็นองค์ความรู้อย่างเป็นระบบ			
	๔. นำความรู้ไปแลกเปลี่ยนเรียนรู้กับผู้อื่นและนำไปใช้ในชีวิตรประจำวัน			
๒. อยู่อย่างพอเพียง	๕. รู้จักการใช้จ่ายเงิน สิ่งของเครื่องใช้อย่างประหยัดและคุ้มค่า			
	๖. วางแผนการเรียน การทำงานและใช้ชีวิตประจำวันบนพื้นฐานของความรู้และข้อมูลข่าวสาร			
	๗. ทำงานส่งได้สำเร็จและส่งทันเวลา			
๓. มีความศรัทธาในพระพุทธศาสนา	๘. เชื่อในหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา			
	๙. ปฏิบัติกิจกรรมทางพระพุทธศาสนาในชีวิตประจำวัน			
	๑๐. มีส่วนร่วมในกิจกรรมการเรียนรู้และเผยแผ่พระพุทธศาสนา			
รวม				

ระดับคะแนน ๓ = ดี ๒ = ปานกลาง ๑ = ควรปรับปรุง

ระดับคุณภาพ

๒๘ - ๓๐ คะแนน ดีมาก

๒๕- ๒๗ คะแนน ดี

๒๒- ๒๔ คะแนน พอใช้

ต่ำกว่า ๒๒ คะแนน ปรับปรุง

ลงชื่อ.....ผู้ประเมิน

()

เต็ม	ได้
๓๐	

แบบประเมินสมรรถนะสำคัญของนักเรียน

เรื่อง ทิฏฐธัมมิกัตถะประโยชน์ ๔

คำชี้แจง ครูสังเกตพฤติกรรมนักเรียนในขณะที่นักเรียนปฏิบัติกิจกรรมการเรียนรู้ เรื่องทิฏฐธัมมิกัตถะประโยชน์ ๔จากนั้นประเมินพฤติกรรมการเรียนของนักเรียนโดยทำเครื่องหมาย ✓ลงในช่องทางขวามือ

รายการประเมิน	พฤติกรรมที่แสดงออก	คะแนน		
		๓	๒	๑
๑. ความสามารถในการแก้ปัญหา	๑. ตั้งคำถามของเรื่องที่ศึกษาอย่างถูกต้อง			
	๒. รวบรวมข้อมูลความรู้ที่เกี่ยวข้องกับเรื่องที่ศึกษา จากสื่อต่างๆ			
	๓. ตรวจสอบและประเมินความถูกต้องของข้อมูลและนำข้อมูลไปใช้ในการแก้ปัญหาต่างๆ			
๒. ความสามารถในการคิด	๔. สรุปความคิดรวบยอดจากเรื่องที่สามารถอ่านได้			
	๕. แปลความ ดีความหรือขยายความของคำข้อความ ในเรื่องที่ศึกษาได้อย่างเหมาะสม			
	๖. วิเคราะห์หลักการและนำหลักการไปใช้ได้อย่างมีเหตุผล			
๓. ความสามารถในการใช้ทักษะชีวิต	๗. ตั้งคำถามต่อเรื่องที่ศึกษาอย่างเป็นระบบ			
	๘. มีทักษะในการตัดสินใจได้อย่างเหมาะสม			
	๙. มีความเข้าใจในเรื่องชีวิตและความเปลี่ยนแปลงของชีวิต			
	๑๐. นำความรู้ที่ได้ไปใช้แก้ปัญหาต่างๆที่เกิดขึ้น ในชีวิตประจำวัน			
รวม				

ระดับคะแนน ๓ = ดี ๒ = ปานกลาง ๑ = ควรปรับปรุง

เต็ม	ได้
๓๐	

ระดับคุณภาพ

๒๘ - ๓๐ คะแนน ดีมาก

๒๕- ๒๗ คะแนน ดี

๒๒- ๒๔ คะแนน พอใช้

ต่ำกว่า ๒๒ คะแนน ปรับปรุง

ลงชื่อ.....ผู้ประเมิน

()

กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม

รายวิชาพระพุทธศาสนา (ส ๒๒๑๐๑)	ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๒
หน่วยการเรียนรู้บูรณาการ เรื่อง หลักธรรมเพื่อพัฒนาชีวิต	จำนวน ๑๐ ชั่วโมง
แผนการจัดการเรียนรู้ที่ ๔ เรื่อง มิตรแท้ มิตรเทียม	เวลา ๒ ชั่วโมง

๑. มาตรฐานการเรียนรู้

ส ๑.๑ รู้และเข้าใจประวัติ ความสำคัญ ศาสดา หลักธรรมของพระพุทธศาสนาหรือศาสนาที่ตนนับถือและศาสนาอื่น มีศรัทธาที่ถูกต้อง ยึดมั่นและปฏิบัติตามหลักธรรม เพื่ออยู่ร่วมกันอย่างสันติสุข

๒. ตัวชี้วัด

ม.๒/๘ อธิบายธรรมคุณและข้อธรรมสำคัญในกรอบอริยสัจ ๔ หรือหลักธรรมของศาสนาที่ตนนับถือตามที่กำหนด เห็นคุณค่าและนำไปพัฒนาแก้ปัญหาของชุมชนและสังคม

๓. จุดประสงค์การเรียนรู้

๓.๑ อธิบายความหมายและลักษณะของมิตรแท้ มิตรเทียมได้ถูกต้อง(K)

๓.๒ วิเคราะห์ลักษณะของมิตรแท้ มิตรเทียมตามสถานการณ์ที่กำหนดให้ได้ถูกต้อง(P)

๓.๓ ปฏิบัติตนในการเลือกคบมิตรในสังคมได้ถูกต้อง(A)

๔. สาระสำคัญ

มิตรหมายถึงผู้มีไมตรีต่อกัน เกิดจากการคบหาติดต่อกันจนเกิดเป็นความสัมพันธ์ที่ดีต่อกันในทางพระพุทธศาสนาแบ่งมิตรออกเป็น ๒ ประเภทคือมิตรแท้และมิตรเทียมการเรียนรู้เรื่องนี้จะทำให้ผู้เรียนรู้จักเลือกคบมิตรแท้ในสังคม จะนำมาซึ่งความสุขในชีวิต

๕. สาระการเรียนรู้

๕.๑ มิตรแท้ มิตรเทียม

๖. สมรรถนะสำคัญของผู้เรียน

๖.๑ ความสามารถในการแก้ปัญหา

๖.๒ ความสามารถในการคิด

- ทักษะการคิดวิเคราะห์

- ทักษะการใช้เหตุผล

๖.๓ ความสามารถในการใช้ทักษะชีวิต

๗. คุณลักษณะอันพึงประสงค์

๗.๑ ใฝ่เรียนรู้

๗.๒ มีน้ำใจ

๗.๓ ซื่อสัตย์สุจริต

๘. ชิ้นงาน/ภาระงาน

๘.๑ ผลการทำใบงานที่ ๑ เรื่องเพื่อนดีที่น่ารัก

๘.๒ ผลการทำใบงานที่ ๒ เรื่องเพื่อนในสังคม

๘.๓ ผลการทำใบงานที่ ๓ เรื่องมิตรดีที่น่ารัก

๙. กิจกรรมการเรียนรู้ (วิธีสอนแบบกรณีศึกษาและวิธีสอนแบบกระบวนการกลุ่ม)

ชั้นนำเข้าสู่บทเรียน

๙.๑ ครูสนทนากับนักเรียนเกี่ยวกับการคบเพื่อนหรือคบมิตรในชั้นเรียน ในโรงเรียนและ
ในชุมชน

๙.๒ ครูให้นักเรียนดูภาพเหตุการณ์ลักษณะมิตรในสังคมเช่นภาพชุดที่ ๑ เช่นภาพนักเรียนนั่ง
เรียนหนังสือในห้องเรียน ภาพนักเรียนนั่งค้นข้อมูลจากอินเทอร์เน็ต ภาพนักเรียนช่วยเหลือเพื่อนที่บ้านถูก
น้ำท่วม เป็นต้น ภาพเหตุการณ์ชุดที่ ๒ ภาพนักเรียนตีกัน ภาพนักศึกษาตีแม่เหล้า ภาพกลุ่มวัยรุ่นขับซี้
มอเตอร์ไซด์ซึ่งบนท้องถนน กลุ่มวัยรุ่นเที่ยวสถานบันเทิงในเวลากลางคืน ภาพนักเรียนสูบบุหรี่ ภาพ
นักเรียนเล่นเกมในร้านเกม ภาพนักศึกษาเล่นการพนันบอล เป็นต้น จากนั้นครูอธิบายเชื่อมโยงให้
นักเรียนเข้าใจว่าในสังคมปัจจุบันที่ต้องอยู่ร่วมกันและต้องคบหาติดต่อกัน มีความสัมพันธ์ระหว่างกัน
ตลอดจนมีมิตรต่อกันนั้น นักเรียนจะพบเพื่อนหรือมิตรอยู่หลายประเภทซึ่งมีทั้งมิตรดีและมิตรไม่ดี
ในทางพระพุทธศาสนาได้แบ่งมิตรในสังคม ออกเป็น ๒ ประเภทใหญ่ๆคือมิตรแท้และมิตรเทียม

๙.๓ ครูให้นักเรียนร่วมกันวิเคราะห์การกระทำของมิตรจากภาพเหตุการณ์ชุดที่ ๑ แสดงถึงการ
ปฏิบัติตนตามหลักธรรมมิตรแท้คือ ช่วยเหลือเพื่อนเมื่อประสบภัย แนะนำสิ่งที่มีประโยชน์ให้เพื่อน มีน้ำใจ
ให้เพื่อนและร่วมสุขร่วมทุกข์กับเพื่อนส่วนภาพเหตุการณ์ชุดที่ ๒ แสดงถึงการปฏิบัติตนตามหลักธรรมมิตร
เทียมคือมิตรที่ไม่ควรคบเป็นเพื่อนเพราะเป็นมิตรที่ใช้ชีวิตอยู่กับอบายมุข นำไปสู่ความเสื่อมของชีวิต

๙.๔ ครูอธิบายเพิ่มเติมเกี่ยวกับเรื่องมิตรแท้และมิตรเทียม ซึ่งนักเรียนควรเลือกคบมิตรแท้
เพื่อนำไปสู่ความสุขและความเจริญก้าวหน้าในชีวิต

ขั้นสอนเสนอกรณีตัวอย่าง

๙.๕ rubแบ่งนักเรียนออกเป็นกลุ่ม จำนวน ๔ กลุ่ม กลุ่มที่ ๑-๓ กลุ่มละ ๖ คน กลุ่มที่ ๔ กลุ่มละ ๗
คน ตามหมายเลขกลุ่มที่จับได้ โดยคละกันตามความสามารถของนักเรียนคือ เด็กเก่ง ปานกลางและอ่อน
ให้นักเรียนแต่ละกลุ่มร่วมกันศึกษาจากใบความรู้เรื่องมิตรแท้ มิตรเทียม และจากหนังสือเรียนรายวิชา
พื้นฐานพระพุทธศาสนา ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๒ และตอบคำถามในใบงานเรื่อง กรณีตัวอย่างและ
สถานการณ์ตัวอย่าง จำนวน ๒ กรณีศึกษา ดังนี้

กลุ่มที่ ๑- ๓ กรณีศึกษาเรื่องเพื่อนดีที่น่ารัก

กลุ่มที่ ๔- ๖ กรณีศึกษาเรื่องเพื่อนในสังคม

ขั้นวิเคราะห์

๙.๖ นักเรียนแต่ละกลุ่มร่วมกันศึกษาใบความรู้เรื่องมิตรแท้ มิตรเทียมและวิเคราะห์กรณีตัวอย่างจาก ใบงานที่ ๑ เรื่องเพื่อนรักและใบงานที่ ๒ เรื่องเพื่อนเก่าผู้หวังดี ตามประเด็นที่กำหนด โดยเชื่อมโยงกับหลักธรรมมิตรแท้ มิตรเทียม

ขั้นนำเสนอผลงาน

๙.๗ นักเรียนแต่ละกลุ่มผลัดกันส่งตัวแทนออกมานำเสนอผลงานการวิเคราะห์กรณีศึกษาให้เพื่อนๆ ฟังหน้าชั้นเรียนจนครบทุกกลุ่ม

ขั้นสรุป

๙.๘ นักเรียนและครูร่วมกันอภิปรายสรุปเรื่องมิตรแท้ มิตรเทียม ลักษณะของมิตรที่ควรเลือกคบตามหลักธรรมมิตรแท้ มิตรเทียม

ขั้นประเมินผล

๙.๙ ครูให้นักเรียนทุกคนตอบคำถามใน ใบงานที่ ๓ เรื่องมิตรดีที่น่ารักเสร็จแล้วนำส่งครู เพื่อตรวจให้คะแนน

๑๐. สื่อการเรียนรู้และแหล่งเรียนรู้

- ๑๐.๑ ภาพและข่าวเหตุการณ์เกี่ยวกับลักษณะมิตรแท้
- ๑๐.๒ ภาพและข่าวเหตุการณ์เกี่ยวกับลักษณะมิตรเทียม
- ๑๐.๓ หนังสือเรียน รายวิชาพื้นฐาน พระพุทธศาสนา ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๒
- ๑๐.๔ ใบความรู้ที่ ๔ เรื่องมิตรแท้ มิตรเทียม
- ๑๐.๕ ใบงานที่ ๑ เรื่องเพื่อนดีที่น่ารัก
- ๑๐.๖ ใบงานที่ ๒ เรื่องเพื่อนในสังคม
- ๑๐.๗ ใบงานที่ ๓ เรื่องมิตรดีที่น่ารัก
- ๑๐.๘ ป้ายนิเทศเรื่องภาพกิจกรรมเพื่อนที่บำเพ็ญประโยชน์เพื่อสังคมไทยสุขสงบ ร่มเย็น
- ๑๐.๙ ห้องเรียนสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม

๑๑. การวัดผลและประเมินผลการเรียนรู้

- ๑๑.๑ วิธีการวัดผลและประเมินผลการเรียนรู้

๑) สังเกตพฤติกรรมการเรียนของนักเรียน

๒) ใบงานที่ ๑ - ใบงานที่ ๔

๑๑.๒ เครื่องมือ

๑) แบบสังเกตพฤติกรรม

๒) ใบงานที่ ๑ - ใบงานที่ ๔

๑๑.๓ เกณฑ์การประเมิน

๑) สังเกตพฤติกรรมนักเรียน ผ่านเกณฑ์เฉลี่ย ร้อยละ ๘๐

๒) คะแนนจากใบงานระหว่างเรียนถูกต้องไม่น้อยกว่า ร้อยละ ๘๐

ข้อคิดเห็นหรือข้อเสนอแนะของหัวหน้าสถานศึกษาหรือผู้ที่ได้รับมอบหมาย

.....
.....
.....

(.....)

รองผู้อำนวยการโรงเรียน.....

๑๒. บันทึกผลหลังการจัดการเรียนรู้

๑๒.๑ ผลการเรียนรู้

.....
.....

๑๒.๒ ปัญหาและอุปสรรค

.....
.....

๑๒.๓ การปรับปรุงและการแก้ไข

.....
.....
.....

ลงชื่อ.....

()

ครูผู้จัดการเรียนรู้

ใบความรู้ที่ ๔

เรื่อง มิตรแท้ มิตรเทียม

หน่วยการเรียนรู้บูรณาการ เรื่อง หลักธรรมเพื่อพัฒนาชีวิต

รายวิชาพระพุทธศาสนา (ส ๒๒๑๐๑) ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๒

.....
มิตร หมายถึง ผู้มีไมตรีและมีเอื้อเฟื้อต่อกัน เกิดจากการคบหาติดต่อกันด้วยเหตุใดเหตุหนึ่งจนเกิดความสัมพันธ์ระหว่างกันและกัน ในทางพระพุทธศาสนาได้ มิตร แบ่งออกเป็น ๒ ประเภทคือ มิตรแท้และมิตรไม่แท้หรือมิตรเทียม

มิตรแท้ หมายถึงมิตรที่ควรคบเป็นเพื่อน มี ๔ ประเภท คือ

๑. **มิตรมีอุปการะ** หมายถึง เพื่อนที่สามารถเป็นที่พึ่งของเพื่อนได้ ในยามที่เพื่อนประสบภัยอย่างใดอย่างหนึ่ง คอยปกป้องคุ้มครองเพื่อนและทรัพย์สินของเพื่อน หรือช่วยเพื่อนได้ในยามตกทุกข์

๒. **มิตรร่วมสุขร่วมทุกข์** หมายถึง เพื่อนที่จะไม่ทิ้งเพื่อนในยามที่เพื่อนมีอันตราย แม้ชีวิตก็สละแทนเพื่อนได้ เมื่อถึงคราวจำเป็น

๓. **มิตรแนะนำประโยชน์** หมายถึง เพื่อนที่คอยแนะนำเพื่อนให้ทำความดีตลอดเวลา คอยห้ามไม่ให้เพื่อนทำผิดและทำความชั่ว บอกสิ่งที่เพื่อนไม่เคยได้ยินได้รู้และคอยบอกทางสุขทางสวรรค์ให้แก่เพื่อน

๔. **มิตรมีน้ำใจ** หมายถึง เพื่อนที่ไม่สบายใจ ในยามที่เพื่อนตนเองไม่สบายใจ เมื่อเพื่อนมีสุขก็มีความสุขไปด้วย เมื่อใครติเตียนนินทาก็ช่วยชี้แจงแทนเพื่อน

มิตรเทียม หมายถึง มิตรที่ไม่ควรคบเป็นเพื่อน มี ๔ ประเภท คือ

๑. **มิตรปกกลอก** หมายถึง เพื่อนที่คบเพราะเห็นแก่ประโยชน์ตัวเอง คิดเอาแต่ได้ฝ่ายเดียว เมื่อยามเสียก็พยายามเสียน้อยที่สุด

๒. **มิตรดีแต่พูด** หมายถึง เพื่อนที่คอยแต่พูดถึงสิ่งที่เป็นอดีตหรือสิ่งที่ยังมาไม่ถึง เมื่อจะช่วยเหลือเพื่อนก็เอาแต่สิ่งที่ไม่เป็นประโยชน์มาช่วยเหลือ เมื่อเพื่อนมีกิจธุระให้ช่วยทำมักบ่ายเบี่ยง ไม่ทำ โดยอ้างเหตุผลต่างๆนานา

๓. **มิตรหัวเราะจับ** หมายถึง เพื่อนที่เห็นเพื่อนทำดีก็ชื่นชอบ แม้ทำชั่วก็ชื่นชมเห็นด้วยต่อหน้ากัน ก็ยกย่อง แต่ลับหลังก็จะติฉินนินทาว่าร้ายเพื่อน

๔. **มิตรชวนฉิบหาย** หมายถึง เพื่อนที่ชวนให้ไปเที่ยว ดื่มกิน เสพติดในแหล่งอบายมุขคือ ดื่มน้ำเมาหรือเสพสิ่งเสพติดให้โทษ เที่ยวกลางคืน เที่ยวดูการละเล่นและเล่นการพนัน

(จาก : หนังสือพุทธธรรม ผู้แต่ง : พระพรหมคุณาภรณ์)

ใบงานที่ ๑

เรื่อง เพื่อนที่ดีน่ารัก

หน่วยการเรียนรู้บูรณาการ เรื่อง หลักธรรมเพื่อพัฒนาชีวิต ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๒

คำชี้แจง ให้นักเรียนอ่านเรื่องที่กำหนด วิเคราะห์ แล้วตอบคำถาม(๑๐ คะแนน)

โต่งและบวม เป็นเพื่อนสนิทกัน ทั้งสองเรียนอยู่ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๒ โต่งเป็นผู้ที่อยู่ในครอบครัวที่มีฐานะค่อนข้างยากจน พ่อและแม่มีอาชีพรับจ้าง แต่บวมอยู่ในครอบครัวที่มีฐานะปานกลาง พ่อแม่ของบวมเป็นคุณครู ทั้งโต่งและบวมก็เรียนอยู่เกณฑ์ปานกลาง โต่งมักจะไปโรงเรียนสายเสมอ เพราะต้องช่วยพ่อแม่ทำงานบ้าน บวมจะคอยเตือนโต่งว่าโต่งไปสาย ๓ ครั้งแล้ว ถ้าสายถึง ๕ ครั้ง จะถูกตัดคะแนนความประพฤติ โต่งจึงต้องปรับปรุงตนเองให้ตื่นเช้ากว่าเดิมเพื่อทำงานบ้านให้เสร็จก่อนไปโรงเรียน

ในช่วงเวลาปิดภาคเรียนฤดูร้อน โต่งชวนบวมไปบรรพชาสามเณรภาคฤดูร้อน ตามที่โรงเรียนประกาศรับสมัคร โต่งบอกกับบวมว่า “เรามีเวลาว่างเพราะโรงเรียนปิดเทอม น่าจะใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์ พวกเรามีโอกาสดีก็ควรรีบฉวยโอกาสนี้เสีย พวกนักเรียนหญิงบางคนเขาไปบวชชีพราหมณ์ บางคนก็ไปเข้าค่ายพักแรมส่งเสริมความรู้ด้านศิลปะ กีฬา ดนตรี หรือวิชาการ ” โต่งตัดสินใจไปบวชเรียนเป็นสามเณรภาคฤดูร้อนกับบวม เพราะเขาคิดว่าเป็นโอกาสดีในช่วงเรียนอยู่ชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น ที่จะได้ทำกิจกรรมต่างๆ เป็นการเสริมสร้างประสบการณ์ชีวิตที่ดี เพราะถ้าเรียนในชั้นสูงขึ้นไปอาจจะมีกิจกรรมต่างๆ เกี่ยวกับการเรียนมากขึ้น จะปลีกเวลาไปบรรพชาได้ยากขึ้น

คำถาม

๑. โต่งเป็นกัลยาณมิตรของบวม ในเรื่องใด โต่งได้ชวนบวมทำกิจกรรมที่เป็นประโยชน์ต่อตนเองอย่างไร

.....

.....

.....

๒. โต่งเป็นเพื่อนที่มีลักษณะอย่างไร ตามหลักธรรมมิตรแท้ มิตรเทียม

.....

.....

.....

๓. ถ้านักเรียนจะคบเพื่อน นักเรียนควรเลือกคบเพื่อนเป็นมิตรที่มีลักษณะอย่างไร

.....
.....
.....

(ผลงานของด.ช. /ด.ญ.เลขที่.....)

ใบงานที่ ๒

เรื่อง เพื่อนในสังคม

หน่วยการเรียนรู้บูรณาการ เรื่อง หลักธรรมเพื่อพัฒนาชีวิต ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๒

คำชี้แจง ให้นักเรียนอ่านเรื่องที่กำหนด วิเคราะห์แล้วตอบคำถาม(๑๐ คะแนน)

อุดม วีระศักดิ์ เอกพล เป็นเพื่อนรักที่เรียนหนังสือมาด้วยกันตั้งแต่ชั้นประถมศึกษาจนถึงมัธยมศึกษาตอนต้นในจังหวัดเชียงใหม่ ต่อมาได้แยกย้ายกันไปศึกษาต่อและประกอบอาชีพ อุดมและวีระศักดิ์ไปประกอบอาชีพร้านอาหารและลักลอบค้ายาบ้าที่จังหวัดเชียงราย ทำให้มีฐานะความเป็นอยู่ร่ำรวย มีบ้านหลังใหญ่ มีรถยนต์ จำนวน ๕ คัน มีเงินในบัญชีธนาคารหลายล้านบาท ส่วนเอกพลนั้นไปประกอบอาชีพทำงานในบริษัทรับเหมาก่อสร้าง วันหนึ่งทั้งสามคนก็มาพบกันโดยบังเอิญในงานประจำปีของหมู่บ้านต่างใจที่ได้พบกัน แต่ละคนก็เล่าเรื่องเกี่ยวกับชีวิตของตนเองให้ฟัง อุดมและวีระศักดิ์ จึงชวนเอกพลไปนั่งดื่มเหล้าที่ร้านค้าบริเวณงาน จากนั้นอุดมและวีระศักดิ์ จึงพูดชักชวนให้เอกพลให้ไปร่วมหุ้นค้าขายยาบ้าด้วยกัน เพื่อยกระดับฐานะความเป็นอยู่ของเพื่อนให้ดีขึ้น เอกพลจึงตอบตกลงไปประกอบอาชีพค้ายาบ้าโดยไม่ปรึกษาพ่อแม่ก่อน ต่อมาไม่นานในขณะที่ทั้งสามคนขนยาบ้าใส่รถยนต์จะไปส่งยาบ้าไปขายที่กรุงเทพฯ ก็ถูกตำรวจจับ ในเขตพื้นที่จังหวัดลำปาง

คำถาม

๑. อุดมและวีระศักดิ์ เป็นเพื่อนของเอกพลที่มีการติดต่อคบหากัน ในเรื่องใด

.....

.....

.....

๒. อุดมและวีระศักดิ์เป็นเพื่อนที่มีลักษณะอย่างไร ตามหลักธรรมมิตรแท้ มิตรเทียม

.....

.....

.....

๓. ผลที่เกิดขึ้นกับเอกพลที่คบเพื่อนไม่ดี ทำให้ต้องประสบปัญหาชีวิตอย่างไร

.....
.....
.....

(ผลงานของด.ช./ด.ญ.เลขที่.....)

ใบงานที่ ๓
เรื่อง มิตรดีที่น่ารัก
หน่วยการเรียนรู้บูรณาการ เรื่อง หลักธรรมเพื่อพัฒนาชีวิต
ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๒

คำชี้แจง ให้นักเรียนเขียนบันทึกลักษณะของมิตรดีที่น่ารัก ที่นักเรียนควรเลือกคบเป็นมิตรแท้

(๑๐ คะแนน)

๑. ลักษณะของมิตรดีที่ควรคบเป็นมิตรแท้ มีดังนี้

๑.....

๒.....

๓.....

๔.....

๕.....

๖.....

๗.....

๘.....

๑. ผลที่เกิดขึ้นกับตนเอง ครอบครัวและสังคมจากการคบมิตรแท้ มีดังนี้

๑.....

๒.....

๓.....

๔.....

๕.....

(ผลงานของด.ช./ด.ญ.เลขที่.....)

แบบประเมินผลงานนักเรียน

ระดับคุณภาพ/คะแนน	ข้อความบ่งชี้คุณภาพ
ดีมาก (๔)	เขียนแสดงความคิดเห็นอย่างมีเหตุผล มีความสมบูรณ์ เนื้อหาถูกต้อง ครบถ้วน
ดี (๓)	เขียนแสดงความคิดเห็นอย่างมีเหตุผล มีความสมบูรณ์ เนื้อหาถูกต้องไม่ ครบถ้วน
ผ่าน (๒)	เขียนแสดงความคิดเห็นไม่ค่อยมีเหตุผล มีความสมบูรณ์ เนื้อหาถูกต้อง ไม่ครบถ้วน
ปรับปรุง (๑)	เขียนแสดงความคิดเห็นน้อยมาก มีเหตุผลสนับสนุนไม่ค่อยสอดคล้อง ไม่ครบถ้วน
ไม่ผ่านเกณฑ์ (๐)	เขียนแสดงความคิดเห็นไม่ถูกต้อง

ระดับคุณภาพ

๑๘ - ๒๐ คะแนน ดีมาก

๑๕ - ๑๗ คะแนน ดี

๑๒ - ๑๔ คะแนน พอใช้

ต่ำกว่า ๑๒ คะแนน ปรับปรุง

แบบประเมินพฤติกรรมนักเรียนรายบุคคล

รายการ ประเมิน	คะแนนและพฤติกรรมนักเรียน (๒๐ คะแนน)				
	๑	๒	๓	๔	๕
๑. ตั้งใจทำงาน	มีสมาธิในการ ทำงานน้อย มาก	มีสมาธิในการ ทำงานน้อย	มีสมาธิในการ ทำงานพอใช้	มีสมาธิในการ ทำงานมาก	มีสมาธิในการ ทำงานมากที่สุด
๒. ให้ความ ร่วมมือทำงาน	หลีกเลี่ยงที่จะ ให้ความ ร่วมมือ	ให้ความร่วมมือ เมื่อถูกร้องขอ	ให้ความร่วมมือ บางครั้ง	ให้ความร่วมมือ บ่อยครั้ง	ให้ความร่วมมือ ด้วยความเต็ม ใจทุกครั้ง

	๖. บริจาคทรัพย์ สิ่งของและความช่วยเหลือแก่ผู้ยากจนและผู้ประสบภัย			
	๗. เข้าร่วมกิจกรรมทางสังคม เพื่อช่วยเหลือผู้อื่นโดยไม่หวังผลตอบแทน			
๓. ชื่อสัตย์สุจริต	๘. ปฏิบัติต่อผู้อื่นด้วยความซื่อตรง			
	๙. ไม่ถือเอาของผู้อื่นมาเป็นของตนเอง			
	๑๐. ปฏิบัติตนโดยคำนึงถึงความถูกต้องทั้งทางกาย วาจา ใจ			
รวม				

ระดับคะแนน ๓ = ดี ๒ = ปานกลาง ๑ = ควรปรับปรุง

ระดับคุณภาพ

๒๘ - ๓๐ คะแนน ดีมาก

๒๕ - ๒๗ คะแนน ดี

๒๒ - ๒๔ คะแนน พอใช้

ต่ำกว่า ๒๒ คะแนน ปรับปรุง

ลงชื่อ.....ผู้ประเมิน

()

เต็ม	ได้
๓๐	

แบบประเมินสมรรถนะสำคัญของนักเรียน

เรื่อง มิตรแท้ มิตรเทียม

คำชี้แจง ครูสังเกตพฤติกรรมนักเรียนในขณะที่นักเรียนปฏิบัติกิจกรรมการเรียนรู้ เรื่อง มิตรแท้ มิตรเทียมจากนั้นประเมินพฤติกรรมนักเรียนของนักเรียนโดยทำเครื่องหมาย ✓ ลงในช่องทางขวามือ

รายการประเมิน	พฤติกรรมที่แสดงออก	คะแนน		
		๓	๒	๑
๑. ความสามารถในการแก้ปัญหา	๑. ตั้งคำถามของเรื่องที่ศึกษาอย่างถูกต้อง			
	๒. รวบรวมข้อมูลความรู้ที่เกี่ยวข้องกับเรื่องที่ศึกษา จากสื่อต่างๆ			
	๓. ตรวจสอบและประเมินความถูกต้องของข้อมูลและนำข้อมูลไปใช้ในการแก้ปัญหาต่างๆ			
๒. ความสามารถในการคิด	๔. สรุปความคิดรวบยอดจากเรื่องที่อ่านได้			
	๕. แปลความ ดีความหรือขยายความของคำ			

	ข้อความ ในเรื่องที่ศึกษาได้อย่างเหมาะสม			
	๖. วิเคราะห์หลักการและนำหลักการไปใช้ได้อย่างมีเหตุผล			
๓. ความสามารถในการใช้ทักษะชีวิต	๗. ตั้งคำถามต่อเรื่องที่ศึกษาอย่างเป็นระบบ			
	๘. มีทักษะในการตัดสินใจได้อย่างเหมาะสม			
	๙. มีความเข้าใจในเรื่องชีวิตและความเปลี่ยนแปลงของชีวิต			
	๑๐. นำความรู้ที่ได้ไปใช้แก้ปัญหาต่างๆที่เกิดขึ้นในชีวิตประจำวัน			
	รวม			

ระดับคะแนน ๓ = ดี ๒ = ปานกลาง ๑ = ควรปรับปรุง

เต็ม	ได้
๓๐	

ระดับคุณภาพ

๒๘ - ๓๐ คะแนน ดีมาก ๒๕ - ๒๗ คะแนน ดี
 ๒๒ - ๒๔ คะแนน พอใช้ ต่ำกว่า ๒๒ คะแนน ปรับปรุง

ลงชื่อ.....ผู้ประเมิน

()

แผนการจัดการเรียนรู้ที่ ๕

กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม

รายวิชาพระพุทธศาสนา (ส ๒๒๑๐๑)
 หน่วยการเรียนรู้บูรณาการเรื่องหลักธรรมเพื่อพัฒนาชีวิต
 แผนการจัดการเรียนรู้ที่ ๕ เรื่องบุญกิริยาวัตถุ ๑๐

ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๒
 จำนวน ๑๐ ชั่วโมง
 เวลา ๒ ชั่วโมง

๑. มาตรฐานการเรียนรู้

ส ๑.๑ รู้และเข้าใจประวัติ ความสำคัญ ศาสดา หลักธรรมของพระพุทธศาสนาหรือศาสนาที่ตนนับถือและศาสนาอื่น มีศรัทธาที่ถูกต้อง ยึดมั่นและปฏิบัติตามหลักธรรม เพื่ออยู่ร่วมกันอย่างสันติสุข

ส ๒.๑ เข้าใจและปฏิบัติตามหน้าที่ของการเป็นพลเมืองดี มีค่านิยมที่ดีงามและธำรงรักษา ประเพณีและวัฒนธรรมไทย ดำรงชีวิตอยู่ร่วมกันในสังคมไทยและสังคมโลกอย่างสันติสุข

๒. ตัวชี้วัด

ม.๒/๘ อธิบายธรรมคุณและข้อธรรมสำคัญในกรอบอริยสัจ ๔ หรือหลักธรรมของศาสนาที่ตนนับถือตามที่กำหนด เห็นคุณค่าและนำไปพัฒนาแก้ปัญหาของชุมชนและสังคม

ม.๒/๒ เห็นคุณค่าในการปฏิบัติตามสถานภาพ บทบาท สิทธิเสรีภาพ หน้าที่ในฐานะพลเมืองดีตามวิถีประชาธิปไตย

๓. จุดประสงค์การเรียนรู้

๓.๑ อธิบายความหมายและความสำคัญของหลักธรรมบุญกิริยาวัตถุ ๑๐ ได้ถูกต้อง(K)

๓.๒ สามารถจำแนกประเภทลักษณะการทำบุญตามหลักกิริยาวัตถุ ๑๐ ที่กำหนดให้ได้ถูกต้อง(P)

๓.๓ ปฏิบัติตนตามหลักธรรมบุญกิริยาวัตถุ ๑๐ ในชีวิตประจำวันทั้งในโรงเรียน ชุมชนและสังคมได้ถูกต้อง(A)

๔. สาระสำคัญ

บุญกิริยาวัตถุ ๑๐ เป็นทางแห่งการทำบุญหรือทำความดี ๑๐ ประการคนไทยได้แสดงบทบาทหน้าที่พลเมืองดีของสังคมไทยในการเป็นพุทธศาสนิกชนที่ดีตามวิถีประชาธิปไตยด้วยการทำบุญทำให้ชีวิตมีความสุขและเป็นการเผยแผ่ทำนุบำรุงพระพุทธศาสนาให้มีความเจริญก้าวหน้าและมั่นคงในสังคมไทย การเรียนเรื่องนี้จะทำให้ผู้เรียนสามารถปฏิบัติตนตามหน้าที่ชาวพุทธที่ดีในชีวิตและสังคมไทย

๕. สาระการเรียนรู้

๕.๑ บุญกิริยาวัตถุ ๑๐

๕.๒ สถานภาพ บทบาท สิทธิเสรีภาพ หน้าที่ในฐานะพลเมืองดีตามวิถีประชาธิปไตย

๖. สมรรถนะสำคัญของผู้เรียน

- ๖.๑ ความสามารถในการแก้ปัญหา
- ๖.๒ ความสามารถในการคิด
 - ทักษะการคิดวิเคราะห์
 - ทักษะการใช้เหตุผล
- ๖.๓ ความสามารถในการใช้ทักษะชีวิต

๗. คุณลักษณะอันพึงประสงค์

- ๗.๑ ใฝ่เรียนรู้
- ๗.๒ รักความเป็นไทย
- ๗.๓ มีความศรัทธาในพระพุทธศาสนา

๘. ชิ้นงาน/ภาระงาน

- ๘.๑ ผลการทำใบงานที่ ๑ เรื่อง ทานมัย
- ๘.๒ ผลการทำใบงานที่ ๒ เรื่อง ภาวนามัย
- ๘.๓ ผลการทำใบงานที่ ๓ เรื่อง ธัมมัสสวนมัย
- ๘.๔ ผลการทำใบงานที่ ๔ เรื่อง ปัตตานุโมทนา
- ๘.๕ ผลการทำใบงานที่ ๕ เรื่อง ธัมมเทศนามัย
- ๘.๖ ผลการทำใบงานที่ ๖ แบบบันทึกเรื่องความดีที่ได้ทำ

๙. กิจกรรมการเรียนรู้ (วิธีสอนแบบกรณีศึกษาและวิธีสอนแบบกระบวนการกลุ่ม)

ชั้นนำเข้าสู่บทเรียน

๙.๑ ครูสนทนากับนักเรียนเรื่องการทำบุญในโรงเรียนและวัดใกล้โรงเรียนร่วมกับผู้ปกครองและชุมชนเนื่องในวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา เช่น วันวิสาขบูชา วันอาสาฬหบูชา วันเข้าพรรษา วันธรรมสวนะทุกปีจากนั้นครูตั้งคำถามซักถามนักเรียน ดังนี้

- ๑) เมื่อนักเรียนทำบุญนักเรียนมีความรู้สึกอย่างไร
- ๒) นักเรียนจะมีวิธีทำความดีได้อย่างไร
- ๓) ปัญหาความขัดแย้งทางความคิดทางการเมืองของคนไทยในสังคมปัจจุบัน

สามารถนำหลักธรรมบุญกิริยาวัตถุ ๑๐ ข้อใดมาใช้ได้บ้าง และควรใช้ในลักษณะอย่างไร

๙.๒ ครูให้นักเรียนดูภาพการทำบุญในพระพุทธศาสนาจากอินเทอร์เน็ตแล้วร่วมกันอภิปรายจากภาพ และเชื่อมโยงสู่หลักธรรมบุญกิริยาวัตถุ ๑๐

๙.๓ ครูอ่านบทความทางวิชาการเรื่องผู้ให้ทานย่อมเป็นที่รัก ให้นักเรียนฟังเพื่อให้ความรู้เกี่ยวกับการให้ทานทางพระพุทธศาสนา

ชั้นสอน

๙.๔ ครูแบ่งนักเรียนออกเป็นกลุ่ม จำนวน ๕ กลุ่มๆละ ๕ คน ตามหมายเลขกลุ่มที่จับได้ โดยคละกันตามความสามารถของนักเรียนคือ เด็กเก่ง ปานกลางและอ่อน ให้นักเรียนแต่ละกลุ่มร่วมกันศึกษาจากใบความรู้เรื่องบุญกิริยาวัตถุ ๑๐ ที่ครูแจกให้และจากหนังสือเรียนรายวิชาพื้นฐานพระพุทธศาสนา ในระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๒ และตอบคำถามในใบงานเรื่องการทำบุญตาม หลักธรรมบุญกิริยาวัตถุ ๑๐ และภาพสถานการณ์ตัวอย่าง จำนวน ๕ สถานการณ์ ดังนี้

- กลุ่มที่ ๑ เรื่องทานมัย
- กลุ่มที่ ๒ เรื่องภาวนามัย
- กลุ่มที่ ๓ เรื่องธัมมัสสวนมัย
- กลุ่มที่ ๔ เรื่องปัตตานุโมทนา
- กลุ่มที่ ๕ เรื่องธัมมเทศนามัย

และตอบคำถามในใบงานตามประเด็นที่กำหนดให้ จนครบทุกกลุ่ม

๙.๕ นักเรียนแต่ละกลุ่มส่งตัวแทนออกมารายงานตามหัวข้อที่ได้รับมอบหมายจนครบทุกกลุ่ม

๙.๖ ครูและนักเรียนร่วมกันอภิปรายสรุปเรื่องบุญกิริยาวัตถุ ๑๐

๙.๗ ให้นักเรียนทุกคนวิเคราะห์การกระทำของตนเองเกี่ยวกับการทำบุญในชีวิตประจำวันตามบทบาทหน้าที่ของการเป็นพลเมืองดีในวิถีประชาธิปไตยลงในแบบบันทึกความดี

๙.๘ ครูสุ่มตัวแทนนักเรียนออกมารายงานหน้าชั้นเรียน

๙.๙ ครูและนักเรียนร่วมกันอภิปรายสรุปการทำบุญในพระพุทธศาสนา ๑๐ ทางเรียกว่าบุญกิริยาวัตถุ ๑๐ ส่งผลให้ตนเอง ครอบครัว ชุมชน สังคมและประเทศชาติ อยู่ร่วมกันอย่างสงบและสันติสุข

ขั้นสรุป

๙.๑๐ นักเรียนและครูร่วมกันสรุปผลของการปฏิบัติตนตามหลักธรรมบุญกิริยาวัตถุ ๑๐

๙.๑๑ครูให้นักเรียนทุกคนบันทึกการกระทำความดีลงในใบงานที่ ๙.๖ เรื่องความดีที่ได้ทำบุญตามหลักธรรมบุญกิริยาวัตถุ ๑๐ในชีวิตประจำวัน แล้วนำส่งครู เพื่อตรวจให้คะแนนและคัดเลือกผลงานที่ดีมากนำไปติดที่ป้ายนิเทศในห้องเรียนในการแลกเปลี่ยนเรียนรู้กับเพื่อนๆ

๑๐. สื่อการเรียนรู้และแหล่งเรียนรู้

- ๑๐.๑ ภาพและข่าวเหตุการณ์เกี่ยวกับการทำบุญทางพระพุทธศาสนา
- ๑๐.๒ ภาพและสถานการณ์ตัวอย่างการทำบุญตามหลักกิริยาวัตถุ ๑๐
- ๑๐.๓ หนังสือเรียนรายวิชาพื้นฐาน พระพุทธศาสนา ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๒
- ๑๐.๔ ใบความรู้ที่ ๕ เรื่องบุญกิริยาวัตถุ ๑๐

- ๑๐.๕ ใบงานที่ ๑ เรื่องทานมัย
- ๑๐.๖ ใบงานที่ ๒ เรื่องภวานามัย
- ๑๐.๗ ใบงานที่ ๓ เรื่องอัมมัสสวนมัย
- ๑๐.๘ ใบงานที่ ๔ เรื่องปัตตานุโมทนา
- ๑๐.๙ ใบงานที่ ๕ เรื่องอัมมเทสนามัย
- ๑๐.๑๐ ใบงานที่ ๖ แบบบันทึกเรื่องความดีที่ได้ทำบุญ
- ๑๐.๑๑ บทความทางวิชาการเรื่องการให้ทานย่อมเป็นที่รัก
- ๑๐.๑๒ ป้ายนิเทศเรื่องการทำบุญวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา
- ๑๐.๑๓ ห้องเรียนสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม
- ๑๐.๑๔ วัดโป่งน้อย อำเภอเมืองเชียงใหม่ จังหวัดเชียงใหม่

๑๑. การวัดผลและประเมินผลการเรียนรู้

- ๑๑.๑ วิธีการวัดผลและประเมินผลการเรียนรู้
 - ๑) สังเกตพฤติกรรมการเรียนของนักเรียน
 - ๒) ใบงานที่ ๑ – ใบงานที่ ๖
- ๑๑.๒ เครื่องมือ
 - ๑) แบบสังเกตพฤติกรรม
 - ๒) ใบงานที่ ๑ – ใบงานที่ ๖
- ๑๑.๓ เกณฑ์การประเมิน
 - ๑) สังเกตพฤติกรรมนักเรียน ผ่านเกณฑ์เฉลี่ย ร้อยละ ๘๐
 - ๒) คะแนนจากใบงานระหว่างเรียนถูกต้องไม่น้อยกว่า ร้อยละ ๘๐

ข้อคิดเห็นหรือข้อเสนอแนะของหัวหน้าสถานศึกษาหรือผู้ที่ได้รับมอบหมาย

.....

.....

.....

(.....)

รองผู้อำนวยการโรงเรียน.....

๑๒. บันทึกผลหลังการจัดการเรียนรู้

๑๒.๑ ผลการเรียนรู้

.....

.....

.....

.....

๑๒.๒ ปัญหาและอุปสรรค

.....

.....

.....

๑๒.๓ การปรับปรุงและการแก้ไข

.....

.....

.....

ลงชื่อ.....

(.....)

.....

ใบความรู้ที่ ๕

เรื่อง บุญกิริยาวัตถุ ๑๐

หน่วยการเรียนรู้บูรณาการ เรื่อง หลักธรรมเพื่อพัฒนาชีวิต

รายวิชาพระพุทธศาสนา (ส ๒๒๑๐๑) ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๒

.....

บุญกิริยาวัตถุ ๑๐ คำว่า “บุญ” ในภาษาไทยที่ใช้กันอยู่ในปัจจุบัน เรามักใช้ควบคู่กับคำ “ทาน” ดังนั้นคำว่า การทำบุญ คนทั่วไปจึงหมายถึงการทำทานนั่นเองคือการให้สิ่งของแก่ผู้อื่นโดยไม่หวังผลตอบแทน โดยเฉพาะการให้หรือการถวายสิ่งของและภัตตาหารแด่พระสงฆ์ เช่น ทำบุญตักบาตร ทำบุญเลี้ยงพระในวันเกิดทำบุญขึ้นบ้านใหม่ เป็นต้น

แต่คำว่า ทำบุญในทางพระพุทธศาสนา มีความหมายกว้างกว่า การให้โดยไม่หวังผลตอบแทน บุญ หมายถึง ความดี การทำบุญคือการทำความดี การชำระใจให้บริสุทธิ์ก็เป็นทางทำบุญอย่างหนึ่ง ในทางพระพุทธศาสนาสามารถทำบุญได้ ๑๐ ทาง จึงเรียกว่า “บุญกิริยาวัตถุ ๑๐” ได้แก่

๑. ทานมัย (ทำบุญด้วยการให้) หมายถึง การทำบุญด้วยการให้ปันสิ่งของเช่น การถวาย ภัตตาหารและสิ่งของแด่พระสงฆ์ การบริจาคการทำบุญสาธารณประโยชน์
๒. สีสลัมมัย (ทำบุญด้วยการรักษาศีล) หมายถึง การประพฤติดี ประพฤติชอบเช่น ไม่ประทุษร้ายชีวิตและร่างกายผู้อื่น ไม่ลักขโมย ไม่พูดปด เป็นต้น
๓. ภาวนามมัย (ทำบุญด้วยการอบรมจิตใจ) หมายถึง การเจริญภavana ฝึกอบรมจิตใจให้สะอาด บริสุทธิ์ สะอาด พร้อมทั้งจะทำความดี ละเว้นความชั่ว
๔. อปจายนมัย (ทำบุญด้วยการประพฤติอ่อนน้อม) หมายถึง การทำตัวเป็นคนสุภาพ อ่อนโยน ไม่ทำตัวเป็นคนพาล หยิ่งยโสหรืออวดดี อวดเก่ง
๕. เวยยาวัจจมัย (ทำบุญด้วยการรับใช้) หมายถึง การรับใช้บิดา มารดา ผู้มีพระคุณ ครูอาจารย์ ตลอดถึงคนที่ไม่รู้จัก แต่ต้องการความช่วยเหลือในบางโอกาส
๖. ปัตติทานมัย (ทำบุญด้วยการเฉลี่ยส่วนความดีให้ผู้อื่น) หมายถึง พยายามชักชวนให้ผู้อื่น มาร่วมทำความดี ไม่ปิดกั้นโอกาสการทำความดีของผู้อื่น
๗. ปัตตานุโมทนา มัย (ทำบุญด้วยการยินดีในความดีของผู้อื่น) หมายถึง เมื่อเห็นผู้อื่นทำความ ดีก็อนุโมทนา มีความปลื้มปิติที่ผู้อื่นได้ทำความดี ไม่คิดอิจฉา ไม่มีความน้อยเนื้อต่ำใจ
๘. ธัมมัสสวนมัย (ทำบุญด้วยการฟังธรรม) หมายถึง การรับฟังความรู้ที่มีประโยชน์เพื่อชำระ จิตใจให้บริสุทธิ์และตั้งอยู่ในความเห็นที่ดีงาม
๙. ธัมมเทศนามมัย (ทำบุญด้วยการสั่งสอนธรรม) หมายถึง การถ่ายทอดความรู้ที่เป็นประโยชน์ ให้ผู้อื่น

๑๐. ทิฏฐชุกกรรม(ทำบุญด้วยการเห็นให้ตรง) หมายถึงการใช้ปัญญาไตร่ตรองอยู่เสมอว่า อะไร ผิด อะไรถูก

อย่างไรก็ตามการทำบุญทางพระพุทธศาสนาเราควรเลือกวิธีการทำบุญให้เหมาะสมกับสถานภาพของตนเอง เหมาะกับกาลเวลาและโอกาสได้ โดยไม่ต้องคำนึงถึงว่าต้องทำครบทุกอย่าง แม้ทำเพียงอย่างเดียว ผลบุญคือความสุข ก็ย่อมเกิดขึ้นแก่เรา ด้วยเหตุนี้พระพุทธเจ้าจึงตรัสว่า “การสั่งสมบุญนำสุขมาให้”

.....

ใบงานที่ ๑

เรื่อง ทานมัย (การทำบุญด้วยการให้)

หน่วยการเรียนรู้บูรณาการ เรื่อง หลักธรรมเพื่อพัฒนาชีวิต ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๒

คำชี้แจง ให้นักเรียนวิเคราะห์ภาพ แล้วตอบคำถาม(๑๐ คะแนน)

๑. ภาพนี้เกี่ยวข้องกับเหตุการณ์ใด มีความสำคัญทางพระพุทธศาสนาอย่างไร

.....

๒. บุคคลในภาพควรเตรียมตัวปฏิบัติในการทำบุญดังกล่าวอย่างไร

.....

๓. ในวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา การปฏิบัติตนของบุคคลในภาพนี้กระทำในโอกาสใดบ้าง

.....

๔. นักเรียนเคยปฏิบัติตามบุคคลในภาพหรือไม่อย่างไร

.....

๕. ถ้านักเรียนปฏิบัติตามบุคคลในภาพจะเกิดผลต่อตนเอง ต่อสังคมและประเทศชาติอย่างไร

.....

(ผลงานของด.ช./ด.ญ.เลขที่.....)

ใบงานที่ ๒

เรื่อง กาวนามัย (ทำบุญด้วยการเจริญภาวนา)

หน่วยการเรียนรู้บูรณาการ เรื่อง หลักธรรมเพื่อพัฒนาชีวิต ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๒

คำชี้แจง ให้นักเรียนวิเคราะห์ภาพ แล้วตอบคำถาม(๑๐ คะแนน)

๑. ภาพนี้เกี่ยวข้องกับเหตุการณ์ใด

.....

.....

๒. บุคคลในภาพมีลักษณะในการเตรียมตัวปฏิบัติอย่างไร

.....

.....

๓. การปฏิบัติบุคคลในภาพนี้กระทำในโอกาสวันสำคัญทางพระพุทธศาสนาวันใดบ้าง

.....

.....

๔. นักเรียนเคยปฏิบัติตามบุคคลในภาพหรือไม่อย่างไรมีความรู้สึกอย่างไร

.....

.....

๕. ถ้านักเรียนปฏิบัติตามบุคคลในภาพจะเกิดผลต่อตนเองอย่างไร

.....

.....

(ผลงานของด.ช./ด.ญ. เลขที่.....)

ใบงานที่ ๓

เรื่อง ธัมมัสสวนมัย (ทำบุญด้วยการฟังธรรม)

หน่วยการเรียนรู้บูรณาการ เรื่อง หลักธรรมเพื่อพัฒนาชีวิต ชั้นมัธยมศึกษาศึกษาปีที่ ๒

คำชี้แจง ให้นักเรียนวิเคราะห์ภาพ แล้วตอบคำถาม(๑๐ คะแนน)

๑. ภาพนี้เกี่ยวข้องกับเหตุการณ์ใด

.....

.....

.....

๒. บุคคลในภาพควรเตรียมตัวปฏิบัติอย่างไร

.....

.....

.....

๓. นักเรียนเคยปฏิบัติตามบุคคลในภาพหรือไม่อย่างไร

.....

.....

.....

๔. ถ้านักเรียนได้ปฏิบัติเหมือนบุคคลในภาพ ผลที่ได้รับจากการฟังธรรม (ธัมมัสสวนมัย) ตามหลักธรรม บุญกิริยาวัตถุ ๑๐ จะเกิดประโยชน์ต่อตนเองและสังคมอย่างไร

.....

.....

.....

(ผลงานของด.ช./ด.ญ.เลขที่.....)

ใบงานที่ ๔

เรื่อง ปัตตานุโมนามัย (ทำบุญด้วยการยินดีในความดีของผู้อื่น)
 หน่วยการเรียนรู้บูรณาการ เรื่อง หลักธรรมเพื่อหลักธรรมเพื่อพัฒนาชีวิต ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๒

คำชี้แจง ให้นักเรียนวิเคราะห์ภาพ แล้วตอบคำถาม(๑๐ คะแนน)

๑. ภาพนี้เกี่ยวข้องกับเหตุการณ์ใด

.....

.....

๒. บุคคลในภาพควรเตรียมตัวปฏิบัติอย่างไร

.....

.....

๓. การปฏิบัติบุคคลในภาพนี้กระทำในโอกาสใดบ้าง

.....

.....

๔. ถ้านักเรียนได้ปฏิบัติเหมือนบุคคลในภาพ ผลที่ได้รับจากการแสดงความยินดีในความดีของผู้อื่น (ปัตตานุโมนามัย) ตามหลักธรรมบุญกิริยาวัตถุ ๑๐ จะเกิดประโยชน์ต่อตนเองและสังคมอย่างไร

.....

.....

(ผลงานของด.ช./ด.ญ.เลขที่.....)

ใบงานที่ ๕

เรื่อง ธัมมเทศนา (ทำบุญด้วยการสั่งสอนธรรม)

หน่วยการเรียนรู้บูรณาการ เรื่อง หลักธรรมเพื่อพัฒนาชีวิต ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๒

คำชี้แจง ให้นักเรียนวิเคราะห์ภาพ แล้วตอบคำถาม(๑๐ คะแนน)

๑. ภาพนี้เกี่ยวข้องกับเหตุการณ์ใด

.....

.....

๒. บุคคลในภาพควรเตรียมตัวปฏิบัติอย่างไร

.....

.....

๓. การปฏิบัติบุคคลในภาพนี้กระทำในโอกาสใดบ้าง

.....

.....

๔. ถ้านักเรียนได้ปฏิบัติเหมือนบุคคลในภาพ ผลที่ได้รับจากการรับฟังพระสงฆ์สั่งสอนธรรมในพระพุทธศาสนา(ธัมมเทศนามัย) ตามหลักธรรมบุญกิริยาวัตถุ ๑๐ จะเกิดประโยชน์ต่อตนเองและสังคมอย่างไร

.....

.....

(ผลงานของด.ช./ด.ญ.เลขที่.....)

ใบงานที่ ๖

เรื่อง แบบบันทึกความดี เรื่อง ความดีที่ได้ทำบุญ
 หน่วยการเรียนรู้บูรณาการ เรื่อง หลักธรรมเพื่อพัฒนาชีวิต ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๒

คำชี้แจง ให้นักเรียนบันทึกการกระทำที่ถูกหลักบุญกิริยาวัตถุ ๑๐ของตน ลงในช่องการกระทำให้ตรงกับหลักธรรมบุญกิริยาวัตถุ ๑๐ ที่นักเรียนได้นำไปใช้ในชีวิตรประจำวัน เป็นเวลา ๑ สัปดาห์และสรุปผลที่ได้รับจากการปฏิบัติ(๑๐ คะแนน)

ข้อที่	การกระทำ/พฤติกรรม	กระทำถูกหลักธรรม บุญกิริยาวัตถุ ๑๐	หมายเหตุ
๑.		ทานมัย	
๒.		สีลมัย	
๓.		ภาวนามัย	
๔.		อปจายนมัย	
๕.		เวทยาวัจจมัย	
๖.		ปัตติทานมัย	
๗.		ปัตตานุโมทนามัย	
๘.		ธัมมัสสวนมัย	
๙.		ธัมมเทศนามัย	
๑๐.		ทิฏฐชุกกรรม	

สรุปผลที่ได้รับจากการปฏิบัติมีดังนี้

.....

.....

.....

.....

๑. ภาพนี้เกี่ยวข้องกับเหตุการณ์ใด

.....

.....

.....

๒. บุคคลในภาพควรเตรียมตัวปฏิบัติอย่างไร

.....
.....
.....

๓. การปฏิบัติบุคคลในภาพนี้กระทำในโอกาสใดบ้าง

.....
.....
.....

๔. นักเรียนเคยปฏิบัติตามบุคคลในภาพหรือไม่อย่างไร

.....
.....
.....

๕. ถ้านักเรียนปฏิบัติตามบุคคลในภาพจะเกิดผลต่อตนเองอย่างไร

.....
.....
.....

(ผลงานของด.ช./ด.ญ.เลขที่.....)

แบบประเมินผลงานนักเรียน

ระดับคุณภาพ/คะแนน	ข้อความบ่งชี้คุณภาพ
ดีมาก (๕)	เขียนแสดงความคิดเห็นอย่างมีเหตุผล มีความสมบูรณ์ เนื้อหาถูกต้อง ครบถ้วน
ดี (๓)	เขียนแสดงความคิดเห็นอย่างมีเหตุผล มีความสมบูรณ์ เนื้อหาถูกต้องไม่ ครบถ้วน
ผ่าน (๒)	เขียนแสดงความคิดเห็นไม่ค่อยมีเหตุผล มีความสมบูรณ์ เนื้อหาถูกต้อง ไม่ครบถ้วน
ปรับปรุง (๑)	เขียนแสดงความคิดเห็นน้อยมากเหตุผลสนับสนุนไม่ค่อยสอดคล้อง ไม่ครบถ้วน
ไม่ผ่านเกณฑ์ (๐)	เขียนแสดงความคิดเห็นไม่ถูกต้อง

ระดับคุณภาพ

๑๘ - ๒๐ คะแนน ดีมาก

๑๕ - ๑๗ คะแนน ดี

๑๒ - ๑๔ คะแนน พอใช้

ต่ำกว่า ๑๒ คะแนน ปรับปรุง

แบบประเมินพฤติกรรมนักเรียนรายบุคคล

รายการ ประเมิน	คะแนนและพฤติกรรมนักเรียน (๒๐ คะแนน)				
	๑	๒	๓	๔	๕
๑. ตั้งใจทำงาน	มีสมาธิในการทำงานน้อยมาก	มีสมาธิในการทำงานน้อย	มีสมาธิในการทำงานพอได้	มีสมาธิในการทำงานมาก	มีสมาธิในการทำงานมากที่สุด
๒. ให้ความร่วมมือทำงาน	หลีกเลี่ยงที่จะให้ความร่วมมือ	ให้ความร่วมมือเมื่อถูกร้องขอ	ให้ความร่วมมือบางครั้ง	ให้ความร่วมมือบ่อยครั้ง	ให้ความร่วมมือด้วยความเต็มใจทุกครั้ง
๓. กล้าแสดงความคิดเห็น	ไม่แสดงความคิดเห็น	แสดงความคิดเห็นเมื่อถูกร้องขอ	แสดงความคิดเห็นเป็นบางครั้ง	แสดงความคิดเห็นบ่อยครั้ง	ร่วมแสดงความคิดเห็นทุกครั้ง
๔. มีความรับผิดชอบ	ไม่ทำงาน	ทำงานที่ได้รับมอบหมายเมื่อถูกตักเตือน	ทำงานที่ได้รับมอบหมายด้วยตนเองบางครั้ง	ทำงานที่ได้รับมอบหมายด้วยตนเองบ่อยจนสำเร็จ	ทำงานที่ได้รับมอบหมายด้วยตนเองทุกครั้งจนสำเร็จสมบูรณ์

ระดับคุณภาพ

๑๘ - ๒๐ คะแนน ดีมาก

๑๕ - ๑๗ คะแนน ดี

๑๒ - ๑๔ คะแนน พอใช้

ต่ำกว่า ๑๒ คะแนน ปรับปรุง

แบบประเมินคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียน

เรื่อง บุญกิริยาวัตถุ ๑๐

คำชี้แจง ครูสังเกตพฤติกรรมนักเรียนในขณะที่นักเรียนปฏิบัติกิจกรรมการเรียนรู้ เรื่อง บุญกิริยาวัตถุ ๑๐ จากนั้นประเมินพฤติกรรมนักเรียนของนักเรียนโดยทำเครื่องหมาย ✓ ลงในช่องทางขวามือ

รายการประเมิน	พฤติกรรมที่แสดงออก	คะแนน		
		๓	๒	๑
๑. ใฝ่เรียนรู้	๑. มีความกระตือรือร้นและสนใจที่จะแสวงหาความรู้			
	๒. ชอบอ่าน สนทนา ซักถาม ฟัง เพื่อให้ได้ความรู้เพิ่มขึ้น			
	๓. มีความสุขที่ได้เรียนรู้ในสิ่งที่ตนเองชอบและต้องการที่จะเรียนรู้			
	๔. สืบค้นความรู้จากแหล่งเรียนรู้ต่างๆด้วยตนเอง			
๒. รักความเป็นไทย	๕. เข้าร่วมกิจกรรมประเพณีทางพระพุทธศาสนาและวัฒนธรรมไทย			
	๖. มีสัมมาคารวะ กตัญญูทเวที่ต่อผู้มีพระคุณ			
	๗. อนุรักษ์ เผยแผ่หลักธรรมทางพระพุทธศาสนาและวิถีชีวิตไทย			
๓. มีความศรัทธาในพระพุทธศาสนา	๘. เชื่อในหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา			
	๙. ปฏิบัติกิจกรรมทางพระพุทธศาสนาในชีวิตประจำวัน			
	๑๐. มีส่วนร่วมในกิจกรรมการเรียนรู้และเผยแผ่พระพุทธศาสนา			
รวม				

ระดับคะแนน ๓ = ดี ๒ = ปานกลาง ๑ = ควรปรับปรุง

ระดับคุณภาพ

๒๘ - ๓๐ คะแนน ดีมาก

๒๕ - ๒๗ คะแนน ดี

๒๒ - ๒๔ คะแนน พอใช้

ต่ำกว่า ๒๒ คะแนน ปรับปรุง

ลงชื่อ.....ผู้ประเมิน

()

เต็ม	ได้
๓๐	

แบบประเมินสมรรถนะสำคัญของนักเรียน

เรื่องบุญกิริยาวัตถุ ๑๐

คำชี้แจง ครูสังเกตพฤติกรรมนักเรียนในขณะที่นักเรียนปฏิบัติกิจกรรมการเรียนรู้ เรื่องบุญกิริยาวัตถุ ๑๐ จากนั้นประเมินพฤติกรรมนักเรียนของนักเรียนโดยทำเครื่องหมาย ✓ ลงในช่องทางขวามือ

รายการประเมิน	พฤติกรรมที่แสดงออก	คะแนน		
		๓	๒	๑
๑. ความสามารถในการแก้ปัญหา	๑. ตั้งคำถามของเรื่องที่ศึกษาอย่างถูกต้อง			
	๒. รวบรวมข้อมูลความรู้ที่เกี่ยวข้องกับเรื่องที่ศึกษา จากสื่อต่างๆ			
	๓. ตรวจสอบและประเมินความถูกต้องของข้อมูลและนำข้อมูลไปใช้ในการแก้ปัญหาต่างๆ			
๒. ความสามารถในการคิด	๔. สรุปความคิดรวบยอดจากเรื่องที่อ่านได้			
	๕. แปลความ ตีความหรือขยายความของคำข้อความ ในเรื่องที่ศึกษาได้อย่างเหมาะสม			
	๖. วิเคราะห์หลักการและนำหลักการไปใช้ได้อย่างมีเหตุผล			
๓. ความสามารถในการใช้ทักษะชีวิต	๗. ตั้งคำถามต่อเรื่องที่ศึกษาอย่างเป็นระบบ			
	๘. มีทักษะในการตัดสินใจได้อย่างเหมาะสม			
	๙. มีความเข้าใจในเรื่องชีวิตและความเปลี่ยนแปลงของชีวิต			
	๑๐. นำความรู้ที่ได้ไปใช้แก้ปัญหาต่างๆที่เกิดขึ้น ในชีวิตประจำวัน			
รวม				

ระดับคะแนน ๓ = ดี ๒ = ปานกลาง ๑ = ควรปรับปรุง

เต็ม	ได้
๓๐	

ระดับคุณภาพ

๒๘ - ๓๐ คะแนน ดีมาก

๒๕ - ๒๗ คะแนน ดี

๒๒ - ๒๔ คะแนน พอใช้

ต่ำกว่า ๒๒ คะแนน ปรับปรุง

ลงชื่อ.....ผู้ประเมิน

()

ข้อสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน (แบบทดสอบก่อนเรียน)

หน่วยการเรียนรู้บูรณาการเรื่องหลักธรรมเพื่อพัฒนาชีวิต รายวิชาพระพุทธศาสนา

กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม รหัสวิชา ส ๒๒๑๐๑

ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๒ โรงเรียนบ้านโป่งน้อย สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่ เขต ๑

จำนวน ๓๐ ข้อ คะแนนเต็ม ๓๐ คะแนน

คำชี้แจง ให้นักเรียนทำเครื่องหมาย X ทับตัวอักษรที่ถูกต้องที่สุดเพียงข้อเดียวในกระดาษคำตอบ

<p>๑. ข้อใดเป็นหลักธรรมสนับสนุนให้เกิดมรรคมีองค์แปด สอนให้นักเรียนประพฤติตนเป็นคนดี ซึ่งเป็นหนทางดับทุกข์ได้</p> <p>ก. ดรุณธรรม ๖ ข. อิทธิบาท ๔ ค. พรหมวิหาร ๔ ง. บุญกิริยาวัตถุ ๓</p> <p>๒. วารุณีมีความขยันหมั่นเพียรในการเรียนหนังสือ เธอแสวงหาความรู้เพิ่มเติมอยู่เสมอจากข้อความเบื้องต้นแสดงให้เห็นว่าวารุณี มีลักษณะตามหลักดรุณธรรม ๖ ข้อใด</p> <p>ก. ศील วิริยะ ข. สุตะ อลีนตา ค. อโรคยะ ศील ง. สุตะ อโรคยะ</p> <p>๓. สมเพชรชอบออกกำลังกายและสวดมนต์ ไหว้พระ นั่งสมาธิเป็นประจำทำให้จึงทำให้มีสุขภาพกายและจิตที่ดี การกระทำของสมเพชรสอดคล้องกับหลักดรุณธรรม ๖ ข้อใด</p> <p>ก. อลีนตา ข. อโรคยะ ค. พุทธานุมัติ ง. ธรรมมานุวัติ</p> <p>๔. ลัดดาไปทำบุญที่วัดในเทศกาลเข้าพรรษา การกระทำของลัดดาตรงกับหลักดรุณธรรม ๖ ข้อใด</p> <p>ก. สุตะศีล ข. ศील อลีนตา ค. อลีนตา อโรคยะ ง. พุทธานุวัติ ธรรมมานุวัติ</p>	<p>๕. ทรงพลชอบดื่มสุราหลังจากเลิกทำงานทุกวัน จนติดสุราทำให้ร่างกายไม่แข็งแรงและป่วยเป็นโรคพิษสุราเรื้อรัง การกระทำของทรงพลเป็นอบายมุข ๖ ข้อใด</p> <p>ก. เล่นการพนัน ข. คบคนชั่วเป็นมิตร ค. เกียจคร้านการทำงาน ง. ดื่มสุราและเสพยาเสพติด</p> <p>๖. อบายมุข ๖ สอดคล้องกับอริยสัจ ๔ ข้อใด</p> <p>ก. สมุทัย - ความไม่เกิดทุกข์ ข. นิโรธ - ความดับทุกข์ ค. มรรค - หนทางดับทุกข์ ง. ทุกข์ - ความไม่สบายกาย ไม่สบายใจ</p> <p>๗. พิพัฒน์ชอบเที่ยวสถานบันเทิงตอนกลางคืนและใช้บริการทางเพศจากผู้หญิงไม่ซ้ำหน้าเป็นระยะเวลานาน ต่อมาพิพัฒน์ได้ป่วยเป็นโรคเอดส์ การกระทำดังกล่าวสอดคล้องกับหลักธรรมอบายมุข ๖ ข้อใด</p> <p>ก. การเป็นนักเลงสุรา ข. การคบคนชั่วเป็นมิตร ค. การเป็นนักเลงการพนัน ง. การเป็นนักเที่ยวผู้หญิง</p>
--	--

<p>๘. ทัศนคติที่มีกตัญญูประโยชน์ ๔ มีความหมายตรงกับข้อใด</p> <p>ก. ธรรมที่ไม่ให้ผล</p> <p>ข. ธรรมที่ให้ผลในอดีต</p> <p>ค. ธรรมที่ให้ผลในปัจจุบัน</p> <p>ง. ธรรมที่ให้ผลในอนาคต</p> <p>๙. คำว่า “ไม่มีความยากจนในหมู่คนขยัน” ตรงกับหลักธรรมข้อใด</p> <p>ก. สมชีวิตา</p> <p>ข. อารักขสัมปทา</p> <p>ค. อุฏฐานสัมปทา</p> <p>ง. กัลยาณมิตตตา</p> <p>๑๐. ข้อใดที่แสดงถึงความสัมพันธ์ ระหว่างหลักธรรมทัศนคติที่มีกตัญญูประโยชน์ ๔ กับแนวความคิดเศรษฐกิจพอเพียงได้ถูกต้อง</p> <p>ก. การใช้ปัญญาในการแก้ไข</p> <p>ข. กิเลสเป็นตัวถ่วงความเจริญ</p> <p>ค. ประโยชน์สุขในชีวิตปัจจุบัน</p> <p>ง. การดำเนินชีวิตแบบเรียบง่าย</p> <p>๑๑. บุคคลในข้อใดนำหลักเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้ในการดำเนินชีวิตประจำวัน</p> <p>ก. ฌรณคณินิยมใช้สินค้าที่มีชื่อเสียงจากประเทศอเมริกา</p> <p>ข. บุญธรรมใช้จ่ายเงินอย่างประหยัด ซื้อของที่จำเป็นเท่านั้น</p> <p>ค. พรชัยชอบซื้อไก่ทอดปริมาณมากแล้วรับประทานไม่หมด</p> <p>ง. ดิเรกนำเงินมาลงทุนเปิดโต๊ะพนันบอล เพื่อเป็นอาชีพเสริม</p>	<p>๑๒. สายใจนำลำต้นผักบุ้งที่เอายอดออกแล้วไปปลูกในกระถางรดน้ำทุกวันจนเติบโต จึงตัดมาทำอาหาร แสดงว่าการกระทำของสายใจตรงกับหลักธรรมข้อใด</p> <p>ก. อารักขสัมปทา</p> <p>ข. กัลยาณมิตตตา</p> <p>ค. สมชีวิตา</p> <p>ง. อุฏฐานสัมปทา</p> <p>๑๓. ข้อใดเป็นการร่วมมือกันพัฒนาท้องถิ่นตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง</p> <p>ก. ผู้ใหญ่บ้านจัดทำป้ายขนาดใหญ่เชิญชวนให้มาท่องเที่ยวในหมู่บ้าน</p> <p>ข. ชาวบ้านร่วมมือกันนำยางรถยนต์เหลือใช้มาช่วยกันประดิษฐ์เป็นถังขยะใช้ในชุมชน</p> <p>ค. ชาวบ้านนำเงินมารวมกันเพื่อซื้อวัสดุราคาแพง มาทำสวนดอกไม้ให้ชุมชนสวยงาม</p> <p>ง. ผู้ใหญ่บ้านแนะนำให้ลูกบ้านสร้างบ้านด้วยวัสดุราคาแพง เพื่อเป็นตัวอย่างแก่ชุมชนอื่น</p> <p>๑๔. ข้อใดคือลักษณะของมิตรแท้</p> <p>ก. มิตรมีน้ำใจ</p> <p>ข. มิตรอุปการะ</p> <p>ค. มิตรเอาแต่ได้</p> <p>ง. มิตรร่วมทุกข์ร่วมสุข</p>
--	--

<p>๑๕. มิตรที่มักจะแนะนำให้เราทำดีตลอด และมักห้ามปรามมิให้เรากระทำความชั่ว เป็นมิตรประเภทใด</p> <p>ก. มิตรอุปการะ</p> <p>ข. มิตรมีน้ำใจ</p> <p>ค. มิตรแนะนำประโยชน์</p> <p>ง. มิตรร่วมทุกข์ร่วมสุข</p> <p>๑๖. มิตรที่มักพูดแต่สิ่งที่เป็นอดีตหรือสิ่งที่ยังมาไม่ถึง คือมิตรประเภทใด</p> <p>ก. มิตรมีน้ำใจ</p> <p>ข. มิตรดีแต่พูด</p> <p>ค. มิตรหัวประจบ</p> <p>ง. มิตรแนะนำประโยชน์</p> <p>๑๗. บุคคลในข้อใดที่นักเรียน ไม่ควร คบเป็นมิตรมากที่สุด</p> <p>ก. เฉลิมชัยชวนเพื่อนทำการบ้านทุกเย็น</p> <p>ข. ณรงค์เดชชวนเพื่อนคุยขณะนั่งเรียนในห้องเรียน</p> <p>ค. นิกรชวนเพื่อนไปเล่นกีฬาในวันหยุดเรียน</p> <p>ง. พิษณุชวนเพื่อนไปเที่ยวตามสถานบันเทิง หลังเลิกเรียนเป็นประจำ</p> <p>๑๘. ธรรม์สสวนมัย ในหลักธรรมเรื่องบุญกิริยาวัตถุ ๑๐ หมายถึงสิ่งใด</p> <p>ก. ทำบุญด้วยการให้ทาน</p> <p>ข. ทำบุญด้วยการฟังธรรม</p> <p>ค. ทำบุญด้วยการรักษาศีล</p> <p>ง. ทำบุญด้วยการประพาศื่ออ่อนน้อม</p>	<p>๑๙. การแบ่งปันอาหารแก่ผู้ยากจน จัดเป็นการทำบุญตามข้อใด</p> <p>ก. ทานมัย</p> <p>ข. อปจายนมัย</p> <p>ค. ปัตติทานมัย</p> <p>ง. ปัตตานุโมทนามัย</p> <p>๒๐. การประพาศื่อตนเป็นคนดี มีระเบียบวินัย เคารพกฎ กติกาของสังคม จัดเป็นการทำบุญตามข้อใด</p> <p>ก. สීමมัย</p> <p>ข. ภาวนามัย</p> <p>ค. ธรรม์สสวนมัย</p> <p>ง. เวยยาวัจจมัย</p> <p>๒๑. ดวงพรเป็นคนสุภาพอ่อนน้อมถ่อมตน เพราะเชื่อฟังคำสอนของบิดามารดาและครูอาจารย์ การกระทำของดวงพร จัดเป็นการทำบุญตามข้อใด</p> <p>ก. ปัตติทานมัย</p> <p>ข. อปจายนมัย</p> <p>ค. เวยยาวัจจมัย</p> <p>ง. ปัตตานุโมทนามัย</p> <p>๒๒. สุณีแสดงความยินดีกับแพรทองที่ชนะเลิศการแข่งขันร้องเพลงไทยลูกทุ่ง การกระทำของสุณี สอดคล้องกับ การทำบุญตามข้อใด</p> <p>ก. ภาวนามัย</p> <p>ข. อปจายนมัย</p> <p>ค. เวยยาวัจจมัย</p> <p>ง. ปัตตานุโมทนามัย</p>
---	--

<p>๒๓. สมัยที่มีความขยันหมั่นเพียรช่วยแม่ขายขนม หลังเลิกเรียนทุกวัน เป็นการกระทำที่เพิ่มรายได้ให้ครอบครัว สอดคล้องกับหลักธรรมในข้อใด</p> <p>ก. สมชีวิตา</p> <p>ข. อารักขาสัมปทา</p> <p>ค. กัลป์ยามมิตตตา</p> <p>ง. อุฏฐานสัมปทา</p> <p>๒๔. บุคคลใดที่ปฏิบัติตนตามหลักธรรมสมชีวิตา ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงได้อย่างเหมาะสม</p> <p>ก. ดวงใจชอบซื้อกระเป๋าถือราคาแพง</p> <p>ข. สายสวาทเลี้ยงชีพแต่พอดี ใช้จ่ายเท่าที่จำเป็น</p> <p>ค. น้อมจิตขอไปรับประทานอาหารร้านดัง</p> <p>ง. ทองพูนชอบปลูกผักกินเองที่บ้าน</p> <p>๒๕. บุคคลในข้อใดที่นักเรียนควรคบเป็นมิตรมากที่สุด</p> <p>ก. สุนทรชวนเพื่อนไปเล่นเกมในวันหยุด</p> <p>ข. สุพจน์ชอบชวนเพื่อนไปดื่มเบียร์ตอนเย็น</p> <p>ค. วิทยาชวนเพื่อนไปเล่นฟุตบอลวันหยุด</p> <p>ง. สมพงษ์ชวนเพื่อนหนีเที่ยวเวลาเรียน</p> <p>๒๖. มิตรที่ขอบพูดจានินทาว่าร้ายเพื่อนลับหลัง แต่พออยู่ต่อหน้าเพื่อนก็พูดยกย่องชื่นชมถึงแม้เพื่อนจะประพดพิชั้ว เป็นมิตรประเภทใด</p> <p>ก. มิตรปกกลอก</p> <p>ข. มิตรดีแต่พูด</p> <p>ค. มิตรหัวประจบ</p> <p>ง. มิตรชวนฉิบหาย</p>	<p>๒๗. ชัยพรคอยแนะนำเพื่อนให้ประกอบอาชีพ สุจริตมีรายได้ดีจนเป็นคนรวยและได้ชักชวนเพื่อนให้ทำบุญบริจาคทุนการศึกษาให้นักเรียนยากจน เรียนดีจนจบปริญญาตรี จัดเป็นมิตรประเภทใด</p> <p>ก. มิตรมีอุปการะ</p> <p>ข. มิตรร่วมทุกข์ร่วมสุข</p> <p>ค. มิตรมีน้ำใจ</p> <p>ง. มิตรแนะนำประโยชน์</p> <p>๒๘. ศรีพรรณตั้งใจเรียนทุกวิชาและชอบค้นคว้าหาความรู้เพิ่มอยู่เสมอและได้ติดตามข่าวสารความรู้ให้เท่าทันเหตุการณ์โลก เพื่อเป็นคนที่มีความรู้จริง แสดงว่าศรีพรรณปฏิบัติตนตามหลักธรรม ดรฺณธรรม ๖ ในข้อใด</p> <p>ก. สุตะข. อลันตา</p> <p>ค. พุทธานุวัตติ ง. ธรรมานุวัตติ</p> <p>๒๙. การบริจาคอาหารและเครื่องดื่มให้แก่บุคคลอยู่ปลอดภัยโควิด ๑๙ เน้นการทำบุญด้วยการให้ตรงกับข้อใด</p> <p>ก. ทานมัย ข. สีสมัย</p> <p>ค. อปจายนมัย ง. ปัตติทานมัย</p> <p>๓๐. อเนกประกอบอาชีพทำสวนปลูกพืชผักสวนครัวไว้กินและขายสร้างรายได้ให้ครอบครัว มีเงินออมทุกเดือนรู้จักใช้จ่ายอย่างประหยัดเป็นแบบอย่างในการดำรงชีวิตแบบพอเพียง แสดงว่าอเนกปฏิบัติตนตรงกับหลักธรรมที่ภูธธัมมิกัตตะ ประโยชน์ ๔ ข้อใด</p> <p>ก. อารักขาสัมปทา ข. อุฏฐานสัมปทา</p> <p>ค. สมชีวิตา ง. กัลป์ยามมิตตตา</p>
---	---

เฉลยแบบทดสอบก่อนเรียน หน่วยการเรียนรู้บูรณาการเรื่องหลักธรรมเพื่อพัฒนาชีวิต
รายวิชาพระพุทธศาสนา (ส ๒๒๑๐๑) ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๒

๑. ข	๑๑. ค	๒๑. ข
๒. ก	๑๒. ข	๒๒. ง
๓. ข	๑๓. ก	๒๓. ง
๔. ข	๑๔. ง	๒๔. ข
๕. ง	๑๕. ค	๒๕. ค
๖. ง	๑๖. ข	๒๖. ค
๗. ง	๑๗. ง	๒๗. ง
๘. ง	๑๘. ข	๒๘. ก
๙. ค	๑๙. ก	๒๙. ก
๑๐. ค	๒๐. ก	๓๐. ค

ข้อสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน (แบบทดสอบหลังเรียน)

หน่วยการเรียนรู้บูรณาการเรื่องหลักธรรมเพื่อพัฒนาชีวิต รายวิชาพระพุทธศาสนา

กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม รหัสวิชา ส ๒๒๑๐๑

ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๒ โรงเรียนบ้านโป่งน้อย สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่เขต

๑ จำนวน ๓๐ ข้อ คะแนนเต็ม ๓๐ คะแนน

คำชี้แจง ให้นักเรียนทำเครื่องหมาย X ทับตัวอักษรที่ถูกต้องที่สุดเพียงข้อเดียวในกระดาษคำตอบ

<p>๑. ทรงพลชอบดื่มสุราหลังจากเลิกทำงานทุกวัน จนติดสุราทำให้ร่างกายไม่แข็งแรงและป่วยเป็นโรคพิษสุราเรื้อรัง การกระทำของทรงพลเป็นอบายมุข ๖ ข้อใด</p> <p>ก. เล่นการพนัน ข. คบคนชั่วเป็นมิตร ค. เกียจคร้านการทำงาน ง. ดื่มสุราและเสพยาเสพติด</p> <p>๒. วารุณีมีความขยันหมั่นเพียรในการเรียนหนังสือ เธอแสวงหาความรู้เพิ่มเติมอยู่เสมอจากข้อความเบื้องต้นแสดงให้เห็นว่าวารุณี มีลักษณะตามหลักคุณธรรม ๖ ข้อใด</p> <p>ก. ศील วิริยะ ข. สุตะ อลันตา ค. อโรคยะ ศील ง. สุตะ อโรคยะ</p> <p>๓. สมเพชรชอบออกกำลังกายและสวดมนต์ ไหว้พระ นั่งสมาธิเป็นประจำทำให้จึงทำให้มีสุขภาพกายและจิตที่ดี การกระทำของสมเพชรสอดคล้องกับหลักคุณธรรม ๖ ข้อใด</p> <p>ก. อลันตา ข. อโรคยะ ค. พุทธานุมัติ ง. ธรรมมานูวัติ</p> <p>๔. ลัดดาไปทำบุญที่วัดในเทศกาลเข้าพรรษา การกระทำของลัดดาตรงกับหลักคุณธรรม ๖ ข้อใด</p> <p>ก. สุตะศีล ข. ศील อลันตา ค. อลันตา อโรคยะ ง. พุทธานูวัติ ธรรมมานูวัติ</p>	<p>๕. ข้อใดเป็นหลักธรรมสนับสนุนให้เกิดมรรคมีองค์แปด สอนให้นักเรียนประพฤติตนเป็นคนดี ซึ่งเป็นหนทางดับทุกข์ได้</p> <p>ก. ตรุณธรรม ๖ ข. อิทธิบาท ๔ ค. พรหมวิหาร ๔ ง. บุญกิริยาวัตถุ ๓</p> <p>๖. พิพัฒน์ชอบเที่ยวสถานบันเทิงตอนกลางคืนและใช้บริการทางเพศจากผู้หญิงไม่ซ้ำหน้าเป็นระยะเวลานาน ต่อมาพิพัฒน์ได้ป่วยเป็นโรคเอดส์ การกระทำดังกล่าวสอดคล้องกับ หลักธรรมอบายมุข ๖ ข้อใด</p> <p>ก. การเป็นนักเลงสุรา ข. การคบคนชั่วเป็นมิตร ค. การเป็นนักเลงการพนัน ง. การเป็นนักเที่ยวผู้หญิง</p> <p>๗. อดายมุข ๖ สอดคล้องกับอริยสัจ ๔ ข้อใด</p> <p>ก. สมุทัย – ความไม่เกิดทุกข์ ข. นิโรธ - ความดับทุกข์ ค. มรรค – หนทางดับทุกข์ ง. ทุกข์ – ความไม่สบายกาย ไม่สบายใจ</p>
--	--

<p>๘. คำว่า “ไม่มีความยากจนในหมู่คนขยัน” ตรงกับหลักธรรมข้อใด</p> <p>ก. สมชีวิตา</p> <p>ข. อารักขสัมปทา</p> <p>ค. อุฏฐานสัมปทา</p> <p>ง. กัลป์ยาณमितตตา</p> <p>๙. ทิฏฐธัมมิกัตถะประโยชน์ ๔ มีความหมายตรงกับข้อใด</p> <p>ก. ธรรมที่ไม่ให้ผล</p> <p>ข. ธรรมที่ให้ผลในอดีต</p> <p>ค. ธรรมที่ให้ผลในปัจจุบัน</p> <p>ง. ธรรมที่ให้ผลในอนาคต</p> <p>๑๐. ข้อใดที่แสดงถึงความสัมพันธ์ ระหว่างหลักธรรม ทิฏฐธัมมิกัตถะประโยชน์ ๔ กับแนวความคิดเศรษฐกิจพอเพียงได้ถูกต้อง</p> <p>ก. การใช้ปัญญาในการแก้ไข</p> <p>ข. กิเลสเป็นตัวถ่วงความเจริญ</p> <p>ค. ประโยชน์สุขในชีวิตปัจจุบัน</p> <p>ง. การดำเนินชีวิตแบบเรียบง่าย</p> <p>๑๑. ข้อใดเป็นการร่วมมือกันพัฒนาท้องถิ่น ตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง</p> <p>ก. ผู้ใหญ่บ้านจัดทำป้ายขนาดใหญ่ เชิญชวนให้มาท่องเที่ยวในหมู่บ้าน</p> <p>ข. ชาวบ้านร่วมมือกันนำยางรถยนต์เหลือใช้มาช่วยกันประดิษฐ์เป็นถังขยะใช้ในชุมชน</p> <p>ค. ชาวบ้านนำเงินมารวมกันเพื่อซื้อวัสดุราคาแพง มาทำสวนดอกไม้ให้ชุมชนสวยงาม</p> <p>ง. ผู้ใหญ่บ้านแนะนำให้ลูกบ้านสร้างบ้านด้วยวัสดุราคาแพง เพื่อเป็นตัวอย่างแก่ชุมชนอื่น</p>	<p>๑๒. สายใจนำลำต้นผักบุ้งที่อายุออกดอกแล้ว ไปปลูกในกระถางรดน้ำทุกวันจนเติบโต จึงตัดมาทำอาหาร แสดงว่าการกระทำของสายใจ ตรงกับหลักธรรมข้อใด</p> <p>ก. อารักขสัมปทา</p> <p>ข. กัลยาณमितตตา</p> <p>ค. สมชีวิตา</p> <p>ง. อุฏฐานสัมปทา</p> <p>๑๓. บุคคลในข้อใดนำหลักเศรษฐกิจพอเพียง มาใช้ในการดำเนินชีวิตประจำวัน</p> <p>ก. ณรงค์นิยมใช้สินค้าที่มีชื่อเสียงจาก ประเทศอเมริกา</p> <p>ข. บุญธรรมใช้จ่ายเงินอย่างประหยัด ซื่อของที่จำเป็นเท่านั้น</p> <p>ค. พรชัยชอบซื้อไก่ทอดปริมาณมาก แล้วรับประทานไม่หมด</p> <p>ง. ดิเรกนำเงินมาลงทุนเปิดโต๊ะพนันบอล เพื่อเป็นอาชีพเสริม</p> <p>๑๔. ข้อใดคือลักษณะของมิตรแท้</p> <p>ก. มิตรมีน้ำใจ</p> <p>ข. มิตรอุปการะ</p> <p>ค. มิตรเอาแต่ได้</p> <p>ง. มิตรร่วมทุกข์ร่วมสุข</p>
---	---

<p>๑๕. มิตรที่มักพูดแต่สิ่งที่เป็นอดีตหรือสิ่งที่ยังมาไม่ถึง คือมิตรประเภทใด</p> <p>ก. มิตรมีน้ำใจ</p> <p>ข. มิตรดีแต่พูด</p> <p>ค. มิตรหัวประจบ</p> <p>ง. มิตรแนะนำประโยชน์</p> <p>๑๖. มิตรที่มักจะแนะนำให้เราทำดีตลอด และมักห้ามปรามมิให้เรากระทำความชั่ว เป็นมิตรประเภทใด</p> <p>ก. มิตรอุปการะ</p> <p>ข. มิตรมีน้ำใจ</p> <p>ค. มิตรแนะนำประโยชน์</p> <p>ง. มิตรร่วมทุกข์ร่วมสุข</p> <p>๑๗. บุคคลในข้อใดที่นักเรียน ไม่ควร คบเป็นมิตรมากที่สุด</p> <p>ก. เฉลิมชัยชวนเพื่อนทำการบ้านทุกเย็น</p> <p>ข. ณรงค์เดชชอบชวนเพื่อนคุยขณะนั่งเรียนในห้องเรียน</p> <p>ค. นิกรชวนเพื่อนไปเล่นกีฬาในวันหยุดเรียน</p> <p>ง. พิษณุชอบชวนเพื่อนไปเที่ยวตามสถานบันเทิง หลังเลิกเรียนเป็นประจำ</p> <p>๑๘. ธรรม์สสวนมัย ในหลักธรรมเรื่องบุญกิริยาวัตถุ ๑๐ หมายถึงสิ่งใด</p> <p>ก. ทำบุญด้วยการให้ทาน</p> <p>ข. ทำบุญด้วยการฟังธรรม</p> <p>ค. ทำบุญด้วยการรักษาศีล</p> <p>ง. ทำบุญด้วยการประพาศิ้อ่อนน้อม</p>	<p>๑๙. การแบ่งปันอาหารแก่ผู้ยากจน จัดเป็นการทำบุญตามข้อใด</p> <p>ก. ทานมัย</p> <p>ข. อปจายนมัย</p> <p>ค. ปัตติทานมัย</p> <p>ง. ปัตตานุโมทนามัย</p> <p>๒๐. การประพาศิ้อ่อนน้อม มีระเบียบวินัย เคารพกฎ กติกาของสังคม จัดเป็นการทำบุญตามข้อใด</p> <p>ก. สีลมัย</p> <p>ข. ภาวนามัย</p> <p>ค. ธรรม์สสวนมัย</p> <p>ง. เวทยาวัจจมัย</p> <p>๒๑. สุณีแสดงความยินดีกับแพรทองที่ชนะเลิศการแข่งขันร้องเพลงไทยลูกทุ่ง การกระทำของสุณี สอดคล้องกับ การทำบุญตามข้อใด</p> <p>ก. ภาวนามัย</p> <p>ข. อปจายนมัย</p> <p>ค. เวทยาวัจจมัย</p> <p>ง. ปัตตานุโมทนามัย</p> <p>๒๒. ดวงพรเป็นคนสุภาพอ่อนน้อมถ่อมตน เพราะเชื่อฟังคำสอนของบิดามารดาและครูอาจารย์ การกระทำของดวงพร จัดเป็นการทำบุญตามข้อใด</p> <p>ก. ปัตติทานมัย</p> <p>ข. อปจายนมัย</p> <p>ค. เวทยาวัจจมัย</p> <p>ง. ปัตตานุโมทนามัย</p>
--	---

<p>๒๓. สมัครมีความขยันหมั่นเพียรช่วยแม่ขายขนมหลังเลิกเรียนทุกวัน เป็นการกระทำที่เพิ่มรายได้ให้ครอบครัว สอดคล้องกับหลักธรรมในข้อใด</p> <p>ก. สมชีวิตา ข. อารักขาสัมปทา ค. กัลป์ยาณมิตตตา ง. อุภูฐานสัมปทา</p> <p>๒๔. อเนกประกอบอาชีพทำสวนปลูกพืชผักสวนครัวไว้กินและขายสร้างรายได้ให้ครอบครัว มีเงินออมทุกเดือนรู้จักใช้จ่ายอย่างประหยัดเป็นแบบอย่างในการดำรงชีวิตแบบพอเพียง แสดงว่าอเนกปฏิบัติตนตรงกับหลักธรรมที่ภูธัมมิกัตตะประโยชน์ ๔ ข้อใด</p> <p>ก. อารักขสัมปทา ข. อุภูฐานสัมปทา ค. สมชีวิตา ง. กัลยาณมิตตตา</p> <p>๒๕. บุคคลในข้อใดที่นักเรียนควรคบเป็นมิตรมากที่สุด</p> <p>ก. สุนทรชวนเพื่อนไปเล่นเกมในวันหยุด ข. สุพจน์ชวนเพื่อนไปดื่มเบียร์ตอนเย็น ค. วิทยาชวนเพื่อนไปเล่นฟุตบอลวันหยุด ง. สมพงษ์ชวนเพื่อนหนีเที่ยวเวลาเรียน</p> <p>๒๖. มิตรที่ชอบพูดจានินทาว่าร้ายเพื่อนลับหลัง แต่พออยู่ต่อหน้าเพื่อนก็พูดคุยยอชื่นชมถึงแม้เพื่อนจะประพฤติชั่ว เป็นมิตรประเภทใด</p> <p>ก. มิตรปกกลอก ข. มิตรดีแต่พูด ค. มิตรหัวประจบ</p>	<p>๒๗. ศรีพรรณตั้งใจเรียนทุกวิชาและชอบค้นคว้าหาความรู้เพิ่มอยู่เสมอและได้ติดตามข่าวสารความรู้ให้เท่าทันเหตุการณ์โลก เพื่อเป็นคนที่มีความรู้จริง แสดงว่าศรีพรรณปฏิบัติตนตามหลักธรรม ดรรชนีธรรม ๖ ในข้อใด</p> <p>ก. สุตะข. อสันทา ค. พุทธานุวัติ ง. ธรรมานุวัติ</p> <p>๒๘. ชัยพรคอยแนะนำเพื่อนให้ประกอบอาชีพสุจริตมีรายได้ดีจนเป็นคนรวยและได้ชักชวนเพื่อนให้ทำบุญบริจาคทุนการศึกษาให้นักเรียนยากจน เรียนดีจนจบปริญญาตรี จัดเป็นมิตรประเภทใด</p> <p>ก. มิตรมีอุปการะ ข. มิตรร่วมทุกข์ร่วมสุข ค. มิตรมีน้ำใจ ง. มิตรแนะนำประโยชน์</p> <p>๒๙. การบริจาคอาหารและเครื่องดื่มให้แก่บุคคลอยู่ปลอดภัยโควิด ๑๙ เน้นการทำบุญด้วยการให้ตรงกับข้อใด</p> <p>ก. ทานมัย ข. สีลมัย ค. อปจายนมัย ง. ปัตติทานมัย</p> <p>๓๐. บุคคลใดที่ปฏิบัติตนตามหลักธรรมสมชีวิตาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงได้อย่างเหมาะสม</p> <p>ก. ดวงใจชอบซื้อกระเป๋าถือราคาแพง ข. สายสวาทเลี้ยงชีพแต่พอดี ใช้จ่ายเท่าที่จำเป็น</p>
--	---

เฉลยแบบทดสอบหลังเรียน หน่วยการเรียนรู้บูรณาการเรื่องหลักธรรมเพื่อพัฒนาชีวิต
รายวิชาพระพุทธศาสนา (ส ๒๒๑๐๑) ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๒

๑. ง	๑๑. ก	๒๑. ง
๒. ก	๑๒. ข	๒๒. ข
๓. ข	๑๓. ค	๒๓. ง
๔. ข	๑๔. ง	๒๔. ค
๕. ข	๑๕. ข	๒๕. ค
๖. ง	๑๖. ค	๒๖. ค
๗. ง	๑๗. ง	๒๗. ก
๘. ค	๑๘. ข	๒๘. ง
๙. ง	๑๙. ก	๒๙. ก
๑๐. ค	๒๐. ก	๓๐. ข

ดัชนีความสอดคล้องเหมาะสมของหน่วยการเรียนรู้บูรณาการและแผนการจัดการเรียนรู้
 ดัชนีความสอดคล้องเหมาะสมของหน่วยการเรียนรู้บูรณาการ เรื่อง หลักธรรมเพื่อพัฒนาชีวิต
 ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๒ รายวิชาพระพุทธศาสนา ส ๒๒๑๐๑

รายการประเมิน	ผู้เชี่ยวชาญ			รวม	เฉลี่ย
	คนที่ ๑	คนที่ ๒	คนที่ ๓		
๑. หน่วยการเรียนรู้ที่น่าสนใจ กะทัดรัด ชัดเจน ครอบคลุมเนื้อหาและวัตถุประสงค์ของการวิจัย	+๑	+๑	+๑	๓	๑
๒. หน่วยการเรียนรู้มีความเชื่อมโยงกันอย่างเหมาะสม ระหว่างมาตรฐานการเรียนรู้กับตัวชี้วัด	+๑	+๑	+๑	๓	๑
๓. หน่วยการเรียนรู้มีความสอดคล้องของสาระสำคัญ/ ความคิดรวบยอดกับมาตรฐานการเรียนรู้ / ตัวชี้วัด	+๑	+๑	+๑	๓	๑
๔. หน่วยการเรียนรู้มีความสอดคล้องของสาระสำคัญ/ ความคิดรวบยอดกับสาระการเรียนรู้	+๑	+๑	+๑	๓	๑
๕. หน่วยการเรียนรู้เรื่องหลักธรรมเพื่อพัฒนาชีวิต และ กิจกรรมการเรียนรู้พุทธวิธีบูรณาการมีความเชื่อมโยง สัมพันธ์กันระหว่าง ชื่อหน่วยการเรียนรู้ มาตรฐานการ เรียนรู้/ตัวชี้วัด/สาระสำคัญ/ ความคิดรวบยอด/สาระการเรียนรู้	+๑	+๑	+๑	๓	๑
๖. หน่วยการเรียนรู้มีสาระสำคัญ/ความคิดรวบยอด เชื่อมโยงกับคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของผู้เรียน	+๑	+๑	+๑	๓	๑
๗. หน่วยการเรียนรู้มีสาระสำคัญ /ความคิดรวบยอด เชื่อมโยงกับสมรรถนะสำคัญของผู้เรียน	+๑	+๑	+๑	๓	๑
๘. หน่วยการเรียนรู้ใช้กิจกรรมการเรียนรู้พุทธวิธี บูรณาการนำไปสู่การสร้างชิ้นงาน	+๑	+๑	+๑	๓	๑
๙. หน่วยการเรียนรู้สร้างชิ้นงาน/ภาระงานสอดคล้อง กับมาตรฐานการเรียนรู้/ตัวชี้วัด	+๑	+๑	+๑	๓	๑

ดัชนีความสอดคล้องของหน่วยการเรียนรู้บูรณาการ (ต่อ)

รายการประเมิน	ผู้เชี่ยวชาญ			รวม	เฉลี่ย
	คนที่ ๑	คนที่ ๒	คนที่ ๓		
๑๐. หน่วยการเรียนรู้วางแผนกิจกรรมการเรียนรู้ พุทธวิธีบูรณาการ เหมาะสมกับเวลาที่กำหนดไว้	+๑	+๑	+๑	๓	๑
๑๑. หน่วยการเรียนรู้ออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ พุทธวิธีบูรณาการ ส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรมและค่านิยม ที่พึงประสงค์ของผู้เรียน	+๑	+๑	+๑	๓	๑
๑๒. หน่วยการเรียนรู้สอดแทรกกิจกรรมการเรียนรู้พุทธวิธี บูรณาการได้ฝึกคิดวิเคราะห์นำหลักธรรมไปใช้แก้ปัญหาและ นำไปใช้ในชีวิตประจำวัน	+๑	+๑	+๑	๓	๑
๑๓. หน่วยการเรียนรู้พัฒนาสื่อการเรียนรู้ที่ใช้ประกอบ การจัด กิจกรรมการเรียนรู้มีความสอดคล้องกับเนื้อหาหรือเรื่องที่ เรียนเพื่อช่วยให้เข้าใจ เนื้อหาได้ง่าย	+๑	+๑	+๑	๓	๑
๑๔. หน่วยการเรียนรู้ใช้สื่อเทคโนโลยี เพื่อพัฒนาการเรียนรู้ของ นักเรียน	+๑	+๑	+๑	๓	๑
๑๕. หน่วยการเรียนรู้กำหนดสื่อการเรียนรู้ในแต่ละกิจกรรมมี ความเหมาะสมกับเวลาและการนำไปประยุกต์ใช้ได้จริง	+๑	+๑	+๑	๓	๑
๑๖. หน่วยการเรียนรู้ในแต่ละกิจกรรมกำหนดเวลา ได้เหมาะสมและสามารถนำไปปฏิบัติได้จริง	+๑	+๑	+๑	๓	๑
๑๗. หน่วยการเรียนรู้สร้างแบบวัดผลและการประเมินผล ครอบคลุมทั้งในด้านความรู้ ด้านทักษะ กระบวนการและ คุณลักษณะอันพึงประสงค์ของผู้เรียน	+๑	+๑	+๑	๓	๑
๑๘. หน่วยการเรียนรู้มีการประเมินผลตามสภาพจริงและ ใช้ วิธีการประเมินผลการเรียนอย่างหลากหลาย	+๑	+๑	+๑	๓	๑
๑๙. หน่วยการเรียนรู้กำหนดประเด็นและเกณฑ์การประเมิน สามารถสะท้อนคุณภาพผู้เรียน ตามมาตรฐานการเรียนรู้/ตัวชี้วัด	+๑	+๑	+๑	๓	๑
๒๐. หน่วยการเรียนรู้มีองค์ประกอบสมบูรณ์ มีขั้นตอนการจัดการ เรียนรู้ สื่อ และการประเมินผลที่สามารถนำไปปฏิบัติจริงได้	+๑	+๑	+๑	๓	๑

รวม	๑
-----	---

ดัชนีความสอดคล้องเหมาะสมของแผนการจัดการเรียนรู้บูรณาการ เรื่องหลักธรรมเพื่อพัฒนาชีวิต
ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๒ รายวิชาพระพุทธศาสนา ส ๒๒๑๐๑

รายการประเมิน	ผู้เชี่ยวชาญ			รวม	เฉลี่ย
	คนที่ ๑	คนที่ ๒	คนที่ ๓		
๑. แผนการจัดการเรียนรู้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการวิจัย	+๑	+๑	+๑	๓	๑
๒. แผนการจัดการเรียนรู้มีองค์ประกอบสำคัญครบถ้วน	+๑	+๑	+๑	๓	๑
๓. แผนการจัดการเรียนรู้มีสาระสำคัญ/ความคิดรวบยอด มีความสอดคล้องกับมาตรฐานการเรียนรู้/ตัวชี้วัดหรือผลการเรียนรู้	+๑	+๑	+๑	๓	๑
๔. แผนการจัดการเรียนรู้มีตัวชี้วัดหรือผลการเรียนรู้ ครอบคลุมสาระการเรียนรู้ และสามารถพัฒนาผู้เรียน ให้เกิดความรู้ ทักษะ และเจตคติอย่างถูกต้อง	+๑	+๑	+๑	๓	๑
๕. แผนการจัดการเรียนรู้มีจุดประสงค์การเรียนรู้สามารถ พัฒนาผู้เรียนได้ครอบคลุมด้านความรู้ ทักษะ และเจตคติอย่างถูกต้อง	+๑	+๑	+๑	๓	๑
๖. แผนการจัดการเรียนรู้มีสาระการเรียนรู้ เหมาะสมกับเวลาและตัวชี้วัดหรือผลการเรียนรู้	+๑	+๑	+๑	๓	๑
๗. แผนการจัดการเรียนรู้มีกิจกรรมการเรียนรู้ แบ่งเป็นขั้นตอนตามความเหมาะสมกับ การบูรณาการพุทธวิธีสอน	+๑	+๑	+๑	๓	๑
๘. แผนการจัดการเรียนรู้มีกิจกรรมการเรียนรู้เหมาะสมกับ สาระการเรียนรู้ หลักธรรมทางพระพุทธศาสนา และระดับชั้นของนักเรียน	+๑	+๑	+๑	๓	๑
๙. แผนการจัดการเรียนรู้มีกิจกรรมการเรียนรู้พุทธวิธี บูรณาการมีความหลากหลายและสามารถปฏิบัติได้จริง	+๑	+๑	+๑	๓	๑

๑๐. แผนการจัดการเรียนรู้มีกิจกรรมการเรียนรู้สามารถพัฒนาครอบคลุมในด้านองค์ความรู้กระบวนการและเจตคติ	+๑	+๑	+๑	๓	๑
--	----	----	----	---	---

ดัชนีความสอดคล้องของแผนการจัดการเรียนรู้บูรณาการ(ต่อ)

รายการประเมิน	ผู้เชี่ยวชาญ			รวม	เฉลี่ย
	คนที่ ๑	คนที่ ๒	คนที่ ๓		
๑๑. แผนการจัดการเรียนรู้มีกิจกรรมการเรียนรู้เป็นกิจกรรมที่ส่งเสริมกระบวนการคิดของนักเรียน	+๑	+๑	+๑	๓	๑
๑๒. แผนการจัดการเรียนรู้มีกิจกรรมการเรียนรู้ส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรมและคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของนักเรียน	+๑	+๑	+๑	๓	๑
๑๓. แผนการจัดการเรียนรู้มีกิจกรรมการเรียนรู้เน้นให้นักเรียนปฏิบัติจริง ตามหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา	+๑	+๑	+๑	๓	๑
๑๔. แผนการจัดการเรียนรู้กำหนดวัสดุอุปกรณ์ สื่อ และแหล่งเรียนรู้ที่หลากหลายเหมาะสม	+๑	+๑	+๑	๓	๑
๑๕. แผนการจัดการเรียนรู้ สอดคล้องกับสาระการเรียนรู้และกิจกรรมการเรียนรู้	+๑	+๑	+๑	๓	๑
๑๖. แผนการจัดการเรียนรู้ กำหนดให้นักเรียนใช้สื่อ และแหล่งเรียนรู้ด้วยตนเอง	+๑	+๑	+๑	๓	๑
๑๗. แผนการจัดการเรียนรู้กำหนดชิ้นงาน/ภาระงานอย่างเหมาะสม	+๑	+๑	+๑	๓	๑
๑๘. แผนการจัดการเรียนรู้ระบุให้นักเรียนทำชิ้นงานโดยใช้ความรู้ ความคิดในการจัดทำด้วยตนเอง	+๑	+๑	+๑	๓	๑
๑๙. แผนการจัดการเรียนรู้มีการวัดและประเมินผล สอดคล้องกับมาตรฐานการเรียนรู้/ตัวชี้วัดหรือ	+๑	+๑	+๑	๓	๑

ผลการเรียนรู้					
๒๐. แผนการจัดการเรียนรู้ได้กำหนดให้นักเรียนได้มีส่วนร่วมในการวัดและประเมินผลการเรียน	+๑	+๑	+๑	๓	๑
รวม					๑

ภาคผนวก ช
รูปภาพการดำเนินการวิจัย

รูปภาพกิจกรรมดำเนินการวิจัย

รูปภาพกิจกรรมดำเนินการวิจัย

รูปภาพกิจกรรมดำเนินการวิจัย

รูปภาพกิจกรรมดำเนินการวิจัย

รูปภาพกิจกรรมดำเนินการวิจัย

ประวัติหัวหน้าแผนงานโครงการวิจัย

ชื่อ-สกุล

รศ.ดร.เทพประวิณ จันทร์แรง

Assoc. Prof. Dr. Thepprawin Chanraeng

ประวัติการศึกษา

สำเร็จการศึกษาระดับปริญญาตรี พธ.บ. (ศาสนา),

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย พ.ศ.๒๕๓๕

สำเร็จการศึกษาระดับปริญญาตรี ศศ.บ. (ไทยคดีศึกษา),

จากมหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช พ.ศ.๒๕๔๘

M.A. (Buddhist Studies), University of Delli

ประเทศอินเดีย พ.ศ.๒๕๓๗

Ph.D. (Pali & Buddhism) Marathwada University

ประเทศอินเดีย พ.ศ.๒๕๔๐

ตำแหน่งปัจจุบัน

อาจารย์ประจำบัณฑิตศึกษา หลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา
หลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
วิทยาเขตเชียงใหม่ โทรศัพท์ (๐๕๓) ๒๗๘๙๖๗ ต่อ ๓๑๑ (มือถือ) ๐๙๙ ๒๓๙ ๙๔๔๗ E-mail:
thepprawin.chan@mcu.ac.th

ประสบการณ์การวิจัย

- งานวิจัย เรื่อง “การศึกษาการจัดการศึกษาพระพุทธศาสนาเมืองเชียงตุง” โครงการเกลิยวใหม่
สายสัมพันธ์พุทธศาสนวัฒนธรรมสองแผ่นดิน แหล่งทุน มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย พ.ศ.
๒๕๕๔ (หัวหน้าผู้วิจัย)

- งานวิจัย เรื่อง “คุณภาพพุทธศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
วิทยาเขตเชียงใหม่ ที่สำเร็จการศึกษา ปีพ.ศ. ๒๕๔๓ – พ.ศ.๒๕๔๙” ปีที่จัดพิมพ์ พ.ศ.๒๕๕๑ แหล่งทุน
งบประมาณรายได้ศูนย์บัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตเชียงใหม่ (ผู้ร่วม
วิจัย)

- งานวิจัย เรื่อง “ศึกษาความพึงพอใจของการทำงานของคณาจารย์และเจ้าหน้าที่ มจร วิทยาเขต
เชียงใหม่” มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตเชียงใหม่, ๒๕๕๕ (ผู้ร่วมวิจัย)

- งานวิจัย เรื่อง “ประวัติศาสตร์พระพุทธศาสนาในล้านนา: การวิเคราะห์จากคัมภีร์และ
หลักฐานทางโบราณคดี” มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตเชียงใหม่, ๒๕๕๙ (หัวหน้า
วิจัย)

- งานวิจัย เรื่อง “ศึกษาสภาพและการอนุรักษ์โบราณสถานที่ปรากฏในคัมภีร์จามเทวีวงศ์”
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตเชียงใหม่, ๒๕๕๙ (หัวหน้าวิจัย)